L.md.

49942/B

3 parties en 1 vol

coll. complet

Dureuil
mch/28

50fr.

MAXIMILIANI STOLL
RATIO
MEDENDI.

PARS PRIMA.

56289

MAXIMILIANI STOLL,

MEDICI DOCTORIS

ET MEDICÆ PRAXEOS PROFESSORIS PUBLICI,

PARS PRIMA

RATIONIS MEDENDI,

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI:

Nova Editio accuratior & emendatior, aucta indice materiarum, quæ in tribus partibus continentur, ordine alphabetico digeſtarum.

PARISIIS,

Apud PETRUM-J. DUPLAIN, Bibliopolam, loco gallicè dicto *Cour du Commerce.*

M. DCC. LXXXVII.

Cum Regis permiſſu.

Reperiuntur apud eundem Bibliopolam

Institutions de Médecine-Pratique, traduites ſur la quatrieme & derniere Edition de l'ouvrage Anglois de M. Cullen, par M. Pinel, Docteur en Médecine. Paris, 1785, 2 vol. *in*-8°, 12 liv. rel.

Traité de l'Hydrocèle, ſa cure radicale, & traitement de pluſieurs autres maladies qui attaquent les parties de la géneration de l'homme, par M. Imbert Delonnes, premier Chirurgien de Mgr le Duc d'Orléans, Paris, 1785, *in*-8°, 6 liv. rel.

Traité de la Cataracte, par M. le Baron de Wenzel, Paris, 1785, *in*-8°. *fig.* 3 liv. 12 ſ. br.

Opuſcules de Phyſique animale & végétale de M. l'Abbé Spallanzani, auxquels on a joint ſon Traité de la Digeſtion, Paris, 1787, 2 vol. *in*-8°. *fig.* 12 liv. rel.

Introduction méthodique à la théorie & à la pratique de la Médecine, traduite de l'Anglois de Macbride, par M. Petit-Radel, Docteur-Regent de la Faculté de Paris, avec des notes. Paris 1787, 2 vol. *in*-8°. *ſub prælo.*

Gazette de Santé, ou Analyſe de Livres & de Faits nouveaux, relatifs aux diverſes branches des Sciences naturelles, telles que la Chymie, la Botanique, la Médecine, la Chirurgie, &c. Le prix de l'abonnement de cet ouvrage *périodique* eſt de 9 liv. 12 ſ. port franc par-tout le Royaume. Il en paroît régulièrement une Feuille toutes les ſemaines.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

MONITUM EDITORIS.

INCURIA quædam in edendis Latinis operibus ita hodiè apud nos invaluit, ut nobiliſſima Lingua accentibus ſæpè ſuis & quaſi inſignibus deſtituta prodeat. Indè fit ut plerique hominum lectionem ancipitem & primo conſpectu non dilucidam à ſe cum faſtidio removeant, & relinquant Collegiorum, ut dictitant, Pedagogis. Opus MAXIMILIANI STOLL, ſolis quidem Medicis propoſitum, certè digniſſimum eſt quod à ceteris quoque, *mixtum utile dulci* quærentibus, cum voluptate illâ perlegatur, quam elicit elegantia facilis, nativus lepor, & vivida pingentis calami felicitas.

Illud tamen indiligentiùs typis mandatum jam bis fuit: nec, ſi bibulæ & emporeticæ chartæ ſordidiſque characteribus ignoſcam, omiſſis accentibus, quorum conſtat utilitas, ignoſcere etiam poſſim. Græci, omnium populorum linguæ præſtantiâ Magiſtri, particulas quaſdam invenêre volatiles, quarum aliæ præfixæ verbis majorem ipſis amplitudinem adjicerent, aliæ, ut inverſo conſpicillo accidit, iiſdem de propriâ vi ac mole aliquan-

tùm detraherent. Signis Latini ſuis non tantam quidem poteſtatem tribuunt; ſed notæ illæ indices, ſuſpenſæ Vocabulis, ambiguitati tollendæ præficiuntur. Earum videlicet præſentiâ, commonſtrantur & dignoſcuntur Adverbia, quidam Nominum Caſus, aliquotque Tempora Verborum; earum autem abſentiâ, ſenſum ſermonis anxiè Lector explorat, ejuſque animus, dùm oculi quod jam legêre relegunt, ingratâ ſemper, quantulacunque ſit, morâ detinetur.

Nos igitur, gemini tantùm accentûs multiplex officium minimè contemnentes, hanc novam celeberrimi Doctoris Editionem ita accuratè notandam ſuſcepimus, ut, remotis ambagibus, quivis eum lector ſuâ quiſque linguâ loquentem audire ſibi videatur.

Tria volumina colligi in unum poſſunt, geſtatu non incommodum, chartâ honeſtum non ignobili, correctionum omnis generis ſedulitate commendabilius, diſerto materiarum indice locupletatum, pretio verò modeſtiori parabile.

CONSPECTUS

MATERIARUM PARTIS PRIMÆ.

Brevis Deſcriptio conſtitutionis anni 1775, pag. 1 ad 4

ANNI 1776.

JANUARIUS, 5
FEBRUARIUS, id.
MARTIUS, id.
Pleuritidis & Peripneumoniæ bilioſæ deſcriptio, 6 ad 20
Variæ morborum ſucceſſiones, 12
Rheumatiſmus bilioſus, 15
Catarrhus bilioſus, 17
APRILIS, 20
Morborum bilioſorum proſecutio, & quæ ad eorum æthiologiam & medendi methodum ſpectant, 20 ad 46
MAIUS, 46
Obſervationes de morbis rheumaticis & eorum differentiis, 49
Pleuritidis rheumaticæ deſcriptio, 52
Canones circa uſum veſicantium in pleuritide obſervandi, 58
JUNIUS, 61
Exemplum peripneumoniæ veræ, vitio bilioſo ſyſtematis gaſtrici ſtipatæ, ibid. ſeq.

JULIUS, 64

Pleuritidis occultæ deſcriptio, 66

AUGUSTUS, 68

Lithothomiæ exemplum, 75

SEPTEMBER, 76

Dyſenteriæ curandæ ratio, 77

OCTOBER, id.

Tuſſis ſtomachicæ quædam ſpecies, 78

NOVEMBER, 81

DECEMBER, id.

ANACEPHALÆOSIS, 82

SECTIONES CADAVERUM VIGENTI, 83 ad 154

EXCERPTA EX NECROLOGIIS NOSOCOMII, 154 ſeq.

Finis Conſpectûs Materiarum Partis Primæ.

PRÆFATIO

PRÆFATIO AUTORIS.

CUM præſens libellus medendi rationem Collegio practico Vindobonenſi uſitatam exponat, è re viſum fuit brevem Noſocomii hujus practici deſcriptionem legentibus dare.

AUGUSTÆ MARIÆ THERESIÆ munificentiâ jam ante multos annos Noſocomium practicum inſtitutum fuiſſe, in quo Medicinæ ſtudioſi, poſtquàm theoreticâ artis Hippocraticæ diſciplinâ ſufficienter imbuti fuerint, ad ipſum ejus exercitium, duce Profeſſore practico, ſe accingant, abundè conſtat.

Hanc ſpartam quâ laude vir eximius *Antonius de Haen*, & quanto cum emolumento rei medicæ geſſerit, multa ab eo præclarè ſcripta teſtantur. Eo defuncto, graviſſimam hanc provinciam ILLUSTRISSIMUS L. B. DE STORK, cujus tantæ in me voluntatis, *dùm ſpiritus hos reget artus*, mecum vivet memoria ſempiterna, mihi demandavit.

VIR HIC in commoda ſtudiorum, Patriæ, Cæſarumque natus multa denuò promovendo ſtudio clinico adjumenta procuravit: Noſocomium practicum aptiorem in locum tranſtulit, ut iiſdem modò ædibus cum altero, quod S S. Trinitatis vocant, contineretur, & cum eodem in unum coaleſceret. Hìc ingens quotidiè ægrotantium confluxus morbos, quoſcunque volueris, ſeligendos demonſtrandoſque ſuppeditat. Præterea illud etiam commodi Medicinæ ſtudioſi nunc habent, quòd ubi quamdam in Noſocomio practico, penes ægros pauciores, cognoſcendorum curandorumque morborum faculta-

tem ſibi comparârint, amplior ipſis perficiendæ artis campus aperiatur, atque ad reliqua ſpatioſa variorum ægrotantium quotidiè huc affluentium cubilia perducantur, ut, quemadmodùm novitii milites levioribus velitationibus exercitati ad graviores conflictus præparantur, ita & hi, morborum ingenium in ægris paucioribus edocti, numeroſiorem diverſimodè ægrotantium copiam contemplando ſeſe ulteriùs inſtruant, ſibique, dùm praxin alienis quaſi ſumptibus exercent, judicium quoddam practicum, atque inſignem in aptè judicando promptitudinem concilient, quibus dotibus comparandis, cuilibet fortunatam facere medicinam adlaboranti pernéceſſariis, ſola librorum lectitatio neutiquàm par eſt.

Ad hanc in Arte difficillimâ facilitatem acquirendam alia quoque momenti graviſſimi auxilia ſolers EJUSDEM ILLUSTRISSIMI PRÆSIDIS cura ſuppeditavit.

Cùm enim multi ejuſmodi morbis conflictentur, qui eos lecto non affigunt, hinc in eâdem hâc noſtrâ domo, ſtatis quotidiè horis locove, adventantium querelæ excipi, remediaque, quibus ſuæ dein quivis domi utatur, diſtribui gratis ſolent.

Cùm aliquot centeni quotannis miſeriarum ſuarum ſolamen hìc quærant, nonne maximè opportunâ perdiſcendæ praxeos medicæ in quocunque morborum genere occaſione fruuntur, qui quotidiè huic pauperum conventui intereſſe voluerint?

Ut nihil ſupereſſet, quod animus vel avidiſſimus ſtudiorum ampliùs deſideraret, alia inſuper quædam ſtudia, præterquàm quòd ea in publico athenæo coram copioſo quotidiè auditore

pertractentur, juſſu ILLUSTRISSIMI NOSTRI PRÆSIDIS tanquam univerſæ quoddam, quà latè patet, praxeos medicæ complementum, noſtris etiam in ædibus exercitantur.

Ars enim obſtetricia etiam apud nos ab exercitatiſſimo hâc in arte viro *Raphaele Steidele*, Chirurgiæ Profeſſore, penes machinas ingeniosè ab ipſo hunc in uſum excogitatas, & tandem ad ipſos parturientium lectos Medicinæ ſtudioſis traditur. Qui verò, non ſolâ theoriâ contenti, ipsâ Artis exercitatione imbui volunt, eam hìc occaſionem nanciſcuntur, quæ ipſorum deſiderio abundè ſatisfaciet.

Praxin chirurgicam, Anatomen, operationes chirurgicas idem Cl. Chirurgiæ Profeſſor copioſam juventutem dexteritate inſigni induſtriâque quotidiè docet.

Copia quoque ſecandi cadavera omnibus iis fit, qui exquiſitiori ſtudio Anatomen colunt, ſeque ipſos in arte diſſecandi exercere deſiderant.

Eadem quoque ILLUSTRISSIMI STUDIORUM PROMOTORIS vigilantia cavit, ne alia nobis adjumenta deſint, quæ ad Artem faciliùs addiſcendam conferre boni quid quâcunque ratione poſſunt. Hinc locupletiſſimus tam medicus quàm chirurgicus apparatus quotidiana incrementa ſumit: hinc ſelecta librorum ſupellex comparata, novis identidem acceſſionibus ditatur.

Sed etiam id ſingulare æternâque memoriâ dignum, eminenti, quo in ſcientias impensè fertur, AUGUSTÆ NOSTRÆ ſtudio munificentiæque debemus, quòd exteris æquè ac indigenis iſto multiplicis comparandæ ſcientiæ beneficio uti gratìs detur.

Nunc pauca de meo ſcribendi conſilio dicam.

Ut primùm graviſſimum hoc munus mihi

decretum erat, in id potiſſimùm animum intendi, ut morborum popularium, eorum videlicet, qui *paſſim* affligunt, ſive omnium horarum, non obſervato temporum ordine, ii ſint, ſive certas tantùm anni partes ament, naturam geniumque perveſtigarem.

Etenim uſu cùm meo tùm & aliorum experiebar, notionem non eorum ſolummodò morborum, qui frequenter perniciem inferunt, ſed illorum etiam, qui inter vulgatiſſimos curatuque leviores à pleriſque habentur, quive affligunt potiùs quàm enecant, nondùm ita ex omni parte completam adæquatamque eſſe, quemadmodùm vulgò exiſtimant, & non pauci vel ipſos inter Medicos arbitrantur.

Operæ igitur non exiguum pretium me facturum exiſtimabam, ſi, quæ ſedulâ horumce morborum contemplatione, & luculentâ quotidiè experientiâ doctus in adverſaria conjeci, publici nunc juris faciam, fidâque narratione, ac ſimplici ſtylo, quæ in tanto ægrotantium numero prodeſſe, aut etiam nocere expertus fuerim, cordatè exponam.

Votorum idcircò me compotem fortunatumque reputabo, ſi opellâ hac meâ, utut tenui ac levidenſi, ad profliganda pernicioſarum opinionum commenta conferre boni quid, diſtinctioreſque morborum quorundam vulgatiorum notiones communicare, atque ab omni vanâ hypotheſi alienus obſervata aliorum, nondùm fortaſsè ſufficienter comprobata, fidarum obſervationum ſuffragio valeam confirmare.

MAXIMILIANI

MAXIMILIANI STOLL RATIO MEDENDI.

Brevis deſcriptio conſtitutionis

ANNI 1775.

Morbos populares deſcripturum non ſolùm eam tempeſtatum rationem, quæ morbis ipſis comes eſt, ſed etiam illam, quæ paulò antè prægreſſa, & integrum modò effectum ſortita, certam in corpus diatheſin induxit, exponere oportet. En cur ea, quæ de conſtitutione temporis anni proximè elapſi, varioque tempeſtatis ad valetudinem habitu ſparſim in adverſaria conjeceram, nunc collecta contractaque recenſeam.

Menſis Januarius anni 1775 à gelu magno ordiebatur: ſecutæ mox nives copioſiſſimæ, nebulæ multæ, fœtentes, noctu, manè, itemque veſperi. Venti per intervalla fortes. His haud diù ſtantibus repentè tepor. Diffluxerè nives: pluviæ admodùm copioſæ. poſt medium menſem, ſubitum gelu, rigidumque. Altæ nives, venti rari, exigui. Circa finem denuò tepor, nives colliquatæ, cœlum nubibus, nebuliſque triſte, venti tenues.

Januario ad exitum vergente, convulſiva infantûm tuſſis caput efferre cœpit.

Ineunte Februario, temporis proximè elapſi tepida conſtitutio incrementa ſumpſit: nebulæ denſæ, pluviæ raræ, interpellante ſubindè validiſſimo vento. Poſt initium tepor, gelu, paucæ nives, rarus ſol, pluviæ, venti, nebulæ fœtentes, depluentes, variâ ratione per totum menſis decurſum ſeſe excipiebant, ita tamen, ut athmoſphæræ tepor primas teneret. Finis menſis calore verno incaluit: venti tenues.

Convulſiva infantûm tuſſis maximè viguit, & circa menſis medium ferinas adultorum tuſſes in ſocietatem adſcivit.

Martius totus mutabilis, jam veri ſimilis, jam borealis, cœlo ad initium ſereno, circa finem verò nebuloſo imbroſoque. Tuſſes ferinæ longè latèque dominabantur.

Aprilis, mutabili ſuo genio, hoc anno præter morem indulſit. Frequens ſubitaque caloris in frigus commutatio, cœli ſereni in procelloſum, imbroſum, nebuloſum: venti varii, crebri. Ad medium uſque Aprilem idem tuſſis ferinæ imperium, convulſivâ infantûm tuſſi adhucdùm vigente. Circa finem uterque morbus multùm remiſit.

Menſe Maïo crebra denuò mutatio ex calore in frigus: dies auſtrini, noctes aquilonares. Siccitas ſumma. Cœlum ſerenum, crebro, forti varioque, perflatum vento. Circa finem copioſiſſimæ pluviæ, ventus perfrigidus, quo etiam tempore, ſilentibus & convulſivâ & ferinâ tuſſi, alia tuſſis ſpecies exorta vix ulli pepercit, quam, ob ſigna redundantis in ventri-

culo bilis, tùm etiam ex eo quod vomitu aut alvi ductione citò ſanaretur, *ſtomachicam* appellârunt, etſi fuerint, qui *pectoralem* arbitrati, neglecto ventriculo, in ægrorum perniciem pulmonibus medebantur.

Initio Junii frequens caloris frigoriſque mutatio, noctibus plerumquè ſolito frigidioribus. Poſt initium, calores magni, conſtantes, cœlum ſerenum, ſiccum, rariſſimæ pluviæ. Exeunte menſe, conſtitutio nebuloſa humidaque ſucceſſit: toto hoc menſe tuſſis ſtomachica graſſabatur.

Menſe Julio, æſtus ferè conſtans, raræquæ pluviæ: tuſſis ſtomachica circa finem vix non penitùs comprimebatur.

Menſe Auguſto, æſtus magni, ſquallor, rariſſimæ pluviæ, crebra tonitrua. Morbi pauci, ſporades. Sudores nocturni copioſiſſimi.

Ad medium fermè Septembris calores magni. Succeſſit dein frigus cœlo ut plurimùm ſereno. Febres plures, ac præteritis menſibus, eæque huic anni tempori maximè ſolennes, intermittentes, remittentes; item choleræ, diarrhœæ &c. &c. non tamen præter aliorum annorum morem, viſebantur.

Menſis October frigidus humiduſque ut plurimùm fuit, attamen pauciorum paulò morborum, quàm menſis prægreſſus, ferax.

November continuis ferè pluviis maduit. Nives exiguæ, citòque diffluentes. Minus quàm pro temporis hujus ratione, frigus, præcipuè circa finem.

Rheumatiſmi univerſales: deſtillationes topicæ variæ: aphthæ etiam inter adultos. Fœminæ, debiliores

præcipuè, crudo primarum viarum apparatu, muco, ſero putri laborabant.

Menſe Decembri pluviæ crebræ, tempuſque humidum, non frigidum, præcipuè circa initium & finem; circa medium verò, ſiccum & frigidum. Defluxiones multæ ad oculos, nares, fauces, pulmones, artus.

Hæc ferè prioris anni conſtitutio fuit, quâ breviter delineatâ, ſequentis anni 1776 rationem deſcribemus.

JANUARIUS

ANNI 1776.

SUb anni 1776 exordium, nives multæ fuêre ; indè ad medium uſque Januarii, conſtitutio aëris humida, atque minori cum frigore, quàm pro temporis hujuſce ratione. A 15tâ menſis ad finem uſque, frigus ſicciſſimum obtinuit, quod magis identidem intendebatur, ut ultima menſis tempora ab hominum memoriâ frigidiſſima dicerentur.

Initio menſis variolæ malignæ non paucæ, morbilli benignæ indolis non infrequentes viſebantur. Febres, quæ ad medium uſque menſem ſeroſæ fuêre, circa ultimos Januarii dies, rigidiſſimâ hyeme per omnem Europam ſæviente, in inflammationes pulmonum, pleuritides ac peripneumonias abiêre.

FEBRUARIUS.

Initio Februarii idem hyemis ſæviſſimæ rigor ; at tribus quatuorve exactis diebus ſucceſſit aura mollis, humida, dominante auſtro, quæ per totius menſis decurſum non interrupta perſtitit.

Morbi pulmonum inflammatorii non pauci, plures verò ex illo genere qui ſub anni principium graſſabantur.

MARTIUS.

Menſis hic ut plurimùm ſiccus erat, frigore caloreque alternatìm ſeſe excipientibus, calore tamen, ſi omnia ſpectes, prævalente. Febres catarrhales innumeræ, peripneumonarium, ac pleuritidum quædam ſpecies, quam curatiùs explicandam è re eſſe arbitror, tùm quòd ea, hoc anni tempore, quo Noſocomio ad ſanctiſſimam Trinitatem præficerer, mihi frequentiſſimè contemplanda, ſanandaque in tanto adfluentium quotidiè ægrorum ex plebe numero obvenerit, cùm etiam (quæ ratio longè ſuperior eſt)

quòd illam necdùm ita adcuratè deſcriptam, aut ſi deſcripta ſit, ejus tamen curandæ methodum necdùm ſatis in uſum tractam vulgatamque exiſtimem, ut idcircò actum agere videar, ſi quædam ex meâ penu depromam.

Morbus, quem paulò fuſiùs perſecuturus ſum, eo etiam ex capite peculiarem attentionem meretur, quòd ad illos pertineat, qui pauco interpoſito tempore frequentiùs recurrunt, & inter populum epidemicè graſſantur. Accedit præatereà, quòd is, ſub alterius morbi ſpecie, medentibus imponat, & methodo non ſuâ perſæpè tractetur.

Ægri *hâc pleuritidis, aut peripneumoniæ ſpecie* laborantes, varia ſymptomata exhibuêre: præceſſerat, per aliquot dies, quin & ſeptimanas, catharroſa diſpoſitio, dejectus appetitus, os inſipidum, amarum, glutinoſum, ſudores nocturni: tandem acceſſit horripilatio, quin & intenſius frigus, minùs tamen grave, quàm in verâ aliàs pulmonum inflammatione ſolet; ſucceſſit æſtus, oppreſſio pectoris, dolor vel in ſterno, vel in alterutro latere thoracis ardens. Ardor hic ſubindè totum thoracem occupavit, & inter reſpirandum tuſſiendumque tarò augebatur. Decubitus facilis in utrumque latus: hypochondria frequenter tenſa, dolentia; præcipuè dùm manu contrectarentur. Dolor ad ſcrobiculum, & infra illud gravans, qui attactum ægrè ferebat. Ructus amari, alvus aut obſtructa, aut liquidior, ac bilioſa. Facies cum virore pallida. Oculi triſtes. Dolor capitis gravativus. Sitis ſæpè nulla, & ſi tamen aliqua, minor tamen, quàm pro morbi acuti ratione. Sapor oris amarus ut plurimùm, in aliquibus nauſeoſè dulcis, vel & acido-auſterus. Lingua alba ſubindè, mucoſaque, plerumquè tamen flavo vireſcente humore obducta, & prominentibus quaſi villis, flavâ viridique materiâ tinctis, hirſuta. Dentes ſordidi. Tumor ventriculi, & ſenſus plenitudinis in eodem. Anxietas circa præcordia. Tormina ſubindè. Lumborum dolor. Sputa glutinoſa, craſſa, tenacia, alba, in paucis verè vireſcentia, eaque ſtatìm initio apparuêre, quin & præceſſêre. Uri-

næ croceæ, brevì jumentoſæ cum ſedimento imperfectè depoſito, furfuraceo, albo, lateritio, mixtoque: tales fuêre ſtatìm ab initio morbi. Vomitus quibuſdam ſpontanei, levantes, bilioſi. Vomituritiones. Copioſus inſipidæ ſalivæ in fauces affluxus, nauſea, quâ factum, ut ne aſpectum quidem alimentorum ferrent. Pulſus ut plurimùm non durus, & variâ in variis celeritate.

Febris vel uno tenore continuabatur, vel vagâ periodo exacerbabatur; abſque certâ lege modoque.

Inter omnia hæc ſymptomata nullum erat, de quo magis querebantur, quàm ardor in thorace, oppreſſio ejuſdem, & ſpiritûs difficultas. Fuerunt qui ſolummodo de anguſtâ reſpiratione, & validâ pectoris oppreſſione queſti ſunt.

Hæc ſymptomata erant pleuritidis iſtius, aut peripneumoniæ (quam *bilioſam* appellamus) ubi morbus cum nullo alio malo complicatur. Pauciſſimi tamen inventi ſunt, in quibus omnes omninò ſuperiùs recenſitas morbi notas deprehenderes. Plerique paucis tantummodò characteribus, mali quo laborabant indolem demonſtrârunt. Cònſtans in omnibus nota fuit, præter memoratos pectoris reſpirationiſque affectus, lingua, & oris ſapor variâ ratione depravatus, prout ſuprà deſcripſi. Nauſeæ, & appetitus deperditus omnibus fuêre; non omnes tamen bilioſa, aut aliena ructabant. Cardialgiam omnes querebantur, gravantem plerique, pauci oris ventriculi morſum: quidam autem, non, niſi manu contrectarentur, moleſtiæ quid circa ventriculum ſenſêre.

Exeunte Martio, & per totum fermè Aprilem plures erant, quibus alia præter paulo antè enarrata accidentia acceſſêre, dolores videlicet artuum inferiorum ſuperiorumque, item loci inter ſcapulas medii. Quibuſdam carnes doluêre inter articulos locatæ, his non affectis. Aliis articulorum rigiditas dolorifica fuit, non paucis mollitudo hypochondrii alterutrius doluit, dolore non gravante, non tenſivo, ſed acutiſſimo, ad inſpirationes magnoperè aucto, & tactum minimè ferente. In his pleuritidi aut peripneu-

moniæ *bilioſæ* rheumatiſmus jungebatur.

Hoc tempore, menſe videlicet ad exitum vergente, quibuſdam, iiſque non paucis, præter ſuperiùs dicta ſymptomata, dolor verè *pungens* accutiſſimuſque, & ſitis morbo reſpondens fuit, pulſus durus & plenus, ſputa aut nulla, aut ſanguine ſtriata. Hos præter morbum bilioſum vera quoque pulmonum inflammatio tenuit.

Pauciſſimi, in morbi principio, ad nos devenêre, plerique exactis aliquot primùm diebus, ubi aut nihil omninò, quod ſæpiùs contigerat, aut quod ſors vel conſilium obtulit, remedium adhibuêre. Multi unam duaſve etiam ſanguinis miſſiones inſtituerunt eo eventu, ut *poſt momentaneum, brevìque evanidum levamen* omnia ſymptomata exaſperarentur, & pectoris incommoda longè graviora redderentur cum pulſu celeriori, humili, repente, anxietatibus magnis, & calore intenſiore. A purgantibus, ſi fors uſi erant, aut nihil, quod frequenter accidit, aut parùm tantùm emolumenti retulerunt, plerique pejus habuerunt, & magis febricitârunt.

Hæc ferè fuit morbi facies, quem tutâ ac brevi ut plurimùm methodo mox deſcribendâ curavimus. Ubi facto examine conſtitit, morbum nullâ verâ inflammatione complicari, qualis plerumque fuit, curam ab emetico inchoavimus, quo copioſiſſima materies flava, plerumquè viridiſſima ore rejecta eſt: alvus ſimul ferè omnibus movebatur aliquoties. Apparatus hic bilioſus vomitu excuſſus, amariſſimus plerumquè, ſubindè vero acido-auſterus fuit. Fermè omnibus paulò poſt vomitum oppreſſio pectoris inſigniter imminuebatur: quibuſdam etiam prorſùs evanuit, reſpiratio liberior, & ablata vel plurimùm emendata ventriculi incommoda ſunt. Nulli certè emeticum propinavimus (& propinabamus longè plurimis) qui non cum inſigni levamine vomuiſſet. Non pauci, qui dolores acutos in hypochondrio alterutro ad attactum auctos querebantur, dato emetico liberabantur, ut adeò non omnis dolor acutus ad attactum auctus pro inflammatorio haberi debeat.

A vomitu, atque etiam ante eundem, decocto hordei cum oximelle utebamur ad abluendas ventriculi & inteſtinorum ſordes, atque operam dabamus ut alvus poſt vomitum aperta diutiùs ſervaretur. Hunc in finem data eſt mixtura ex aquâ hordei, aceto, melle, & ſale quodam medio, ut bilioſæ reliquiæ, quæ inteſtinis fors profundiùs inſederant quàm ut vomitu rejici quiverint, medicamento ſalino ſolutæ per alvum everrerentur. Si hæc cautela neglecta fuerat, contigit ut biduo exacto, aut eadem redirent ſymptomata, aut morbus intermittente exciperetur, eâque potiſſimùm tertianâ, quam, ſalibus mediis præmiſſis, cortice Peruviano profligavimus. Fuêre quidem, ſed in tanto reliquorum numero perpauci, qui etſi cum effectu vomuerant, & magnam ſordium bilioſarum vim ore & ano ejecerant, id tamen levaminis non experiebantur, ut exſpectationi noſtræ planè ſatisfieret. Signum id erat, materiam crudam, necdùm ſat mobilem redditam, parietibus ventriculi valentiùs adhærere. His mulſa, cum aceto ac ſale quodam per unum alterumve diem exhibito, denuò potionem emeticam propinavimus, quæ fermè ſemper ſuffecit; vix unâ alterâve vice terno vomitorio, interpoſitis aliquot diebus, exhibito opus fuit.

Aliis hâc methodo ſanatis, cùm & appeterent, & febre carerent, quædam ſpirandi difficultas remanebat quam mixturâ ex aquâ fœniculi, oxymelle ſquillitico, & ſtibio diaphoretico non abluto ſuſtulimus, motis hâc ratione ſputis copioſis, aquoſis; paucis kermetem præſcripſimus, pluribus ejuſdem loco refractam admodùm tartari emetici doſin in aquâ quâdam conveniente ſolutam, quâ de re alibi erit commodior diſſerendi occaſio.

Cùm obſervatio nos doceret, ægros ex hoc morbo reconvaleſcentes facillimè relapſum pati, præcipuè, ſi paulò pleniùs quàm debilis ventriculus ferret, nutrirentur, cavimus ne in regulas diæteticas peccetur, atque ſtomachicorum remediorum ope vires coctrices, quas morbus atque ipſa morbi medicatio fregerant, firmavimus. Uſi ſumus maximam partem

elixirio ſtomachico temperato, & tincturâ rhei aquoſâ, æquis partibus, ni fors febris intermittens, quam morbo coronidem non rarò impoſuiſſe ſuperiùs diximus, corticem Peruvianum unà expoſceret.

Semper cavebamus ne non hos ſolùm, ſed neque cæteros quoſcunque ex Noſocomio dimitteremus, priuſquàm ex integro priſtinum robur recuperaſſent. Hinc eos paulò diutiùs, quàm adverſa ipſorum valetudo exigere videbatur, retinuimus, imperfectum tantummodò, aut ferè nullum beneficium rati, ſi, quos morbus acutus non ſuſtulit, longa infirmitas conſumeret. Hâc methodo uſi ſummus, quotieſcunquè morbus ſimplex, ac nullo alio permixtus fuerat. Perpendere nunc juvat ea quæ nocuiſſe deprehenſa ſunt, cùm non à juvantibus ſolùm, ſed quàm maximè etiam à nocentibus inſtruamur.

Sanguinis miſſio præ cæteris nocuit, niſi fors inflammatio comes eſſet, quo de caſu infrà erit dicendi locus; hâc enim inſtitutâ, pectus opprimi validiùs, ſpiritus difficiliùs trahi, pulſus fieri humilis, celerque cœpit, caloribus ſupra modum adauctis. Puella 14 annorum hujus rei documento nobis fuit: laboraverat hæc, paucis ſeptimanis anteà, verâ pleuritide; ſanata è Noſocomio diſceſſit; at poſt carnes intemperantiùs commeſtas riguit, æſtuavit, vomuitque aliquoties bilioſa. Altero mox die ad nos delata tuſſim, pectoris gravitatem, & ſpiritum ſummoperè difficilem conqueſta eſt. Præter peripneumonicas haſce affectiones, aderant oris amaror, ructus, nauſeæ, cardialgia, febris multa. Præſcriptum vomitorium eſt, cui, ut tutiùs operaretur, modicam venæ ſectionem præmittere placuit. Verùm, miſſo vix ſanguine, delirium ferox, & febris valida ſequebantur. Dato emetico, multiſque bilioſis vomitu rejectis, mens rediit mox, & affecti pectoris ſymptomata unà cum febre multùm mitiora, continuato ſalium mediorum uſu, & reliquiis morbi ad alvum determinatis, paulò poſt penitùs abſtergebantur. En *Delirium bilioſum*; ubi fomes in hypochondriis latet, ore & ano exturbandus.

Non pauci ad nos venerant, qui, aut proprio marte, aut amicorum, ut fit, conſilio, morbum medicamento purgante ſollicitârunt: nocuit fermè omnibus; exacerbationes enim graviores indè redditæ, aucta thoracis incommoda, febriſque ſunt: profuêre purgantia pauciſſimis, atque iis fortaſſè, qui crudo apparatu, non ventriculi ſed inteſtinorum, laborabant, ubi materies, mobilis facta, faciliùs pharmaco purganti quàm vomitorio auſcultabat.

Qui morbum motis ſudoribus agreſſus fuiſſet neminem ſcio, etſi facilè quis perſpiciat, quantùm noxæ prava hæc methodus intuliſſet. Opinio, quæ febres acutas ſudoriferis pernicioſo plerumquè cum eventu tractat, magnam partem inter noſtros, etiam eos qui ex plebe ſunt, eviluit.

Contigit non raró, ut motu febrili à collectâ reſorptâque primarum viarum ſaburrâ producto, ſanguis inflammaretur. Sic vera inſuper inflammatio jungebatur, vel pulmonum, vel carnium muſculoſarum, vel membranarum, tendinumque in articulis præcipuè. Ortum hinc eſt malum complicatum: vera ſcilicet vel pleuritis, vel peripneumonia, vel rheumatiſmus, vel arthritis morbo bilioſo ſociata, quam ob cauſam, ſæpiùs unam rariùs duas ſanguinis miſſiones inſtituere oportebat, donec diſcuſſâ phlogoſi emeticum daretur; quibuſdam, & fortè pluribus, licet ſanguis extractus fermè ſemper cruſtam pleuriticam exhiberet, veraque ſimul inflammatio adeſſet, cum exiguo tamen, eoque brevì evanido, levamine ſecta vena eſt, fors, quòd inflammatio, ſecundariò primum nata, tolli non poſſet, niſi priùs cruda materies ſub præcordiis collecta (à quâ motus humorum citatior, eorumque phlogoſis oriretur) breviſſimâ, quâ id fieri poteſt, viâ ejiceretur. At repurgato ſyſtemate gaſtrico, ſive phlogoſis perſeveraret, ſive etiam augeretur, ſanguinis detractio inſignem effectum, & levamen conſtans attulit. Subindè venæ ſectiones, & emeſes alternabant, prout vel inflammatio, vel affectio bilioſa prævalebant. Non obſervavimus, ſtatâ periodo & certo dierum numero hos ægros judicari; nec

peculiari criſi obnoxii erant; id ſolùm obſervatum, ſputa, quæ initio ſtatìm apparuêre, fuiſſe primùm glutinoſa, tenacia, dein aquoſa, copioſaque ad finem morbi uſque, quo ſenſim cum levamine minuebantur. Nunquàm vidimus ſputa illa *puriformia*, *coctaque*, qualia maturum catarrhum, aut inflammatos pulmones ſolvere ſolent. Quidam intra octo dies ſanabantur, quidam verò intra ſeptemdecim, vel & viginti.

Vidimus & varias morborum ſucceſſiones mutationeſque; quidam enim, ex pleuritide ſimplici bilioſâ jam ſanati, aut tales propemodùm futuri, in *veram ac inflammatoriam pleuritidem* inciderant, ubi venæ ſectiones, & decoctum hordei cum melle atque aceto ferè ſemper ſuffecêre. Cataplaſmata emollientia ad locum doloris applicuimus bono cum ſucceſſu. Lateri dolenti nunquàm appoſuimus veſicans, cùmque eo in morbis verè inflammatoriis aliquoties uteremur, ſemper febris incitabatur magis, inflammatio augebatur, atque in univerſum eum canonem ſecuti ſumus, ut, ubi diluendum eſſet, ubi laxandæ partes ſolidæ, earumque ſtricturæ ſolvendæ, ubi frenandus humorum exorbitantium motus, à veſicantium ſtimulo caveremus; hinc factum eſt, ut ſanguinis miſſio, remediorum refrigerantium facilè princeps, inflammanti cantharidum vi rariſſimè jungeretur. In rheumate vero, utut inflammatorio & febrili, præſentem cantharidum opem ſæpiſſimè mirabamur. Sed eâ de re paulo poſt. Eximium è contrario auxilium veſicantia præſtitêre, quotieſcunquè *vera debilitas*, ſolidorum inertia, indèque natæ ſtaſes aderant, quo in caſu præter remedia cardiaca, roborantia, ſtimulantia, antiſeptica, excitantem veſicantium ſtimulum in ſubſidium vocavimus. In verâ pulmonum inflammatione abſtinuimus pariter ab intempeſtivo, prævmaturoque remediorum ſputa moventium uſu, qualia in ſtibio diaphoretico non abluto, aliiſque Antimonii præparatis habemus. Sedulo diſtinguebamus duplicem pulmonicorum ſtatum, eum videlicet, ubi cruda inflammatio remedium quodcunque movens vetaret,

atque eum, ubi, fractâ phlogoſi, vires ægrorum tùm ex morbi diuturnitate, cùm & remediorum debilitantium applicatione languebant, & materies ſputorum in pectore coacervata à dejectis vitæ viribus protrudi non poterat: hìc moventia, incitantiaque profuêre, præcipuè ſtibium diaphoreticum non ablutum, & ſolutio tartari emetici, eâ doſi exhibitâ, ut nec vomitum, nec alvum moveret. Plerique pleuritici judicabantur ſputis mucoſis, aquoſis, & intermixtis coctis. Vidimus paucas quaſdam pulmonum inflammationes, eaſque pergraves poſt novem aut undecim dies abſque manifeſtâ evacuatione, cum conſtantiâ ac ſecuritate ſolutas.

Aliquoties verò pleuritis in principio diarrhœam ſibi junctam habuit: hæc, utut ſymptomatica fuerit, nihilominùs morbum reddidit magis tolerabilem, ut adeò non omnis diarrhœa ſymptomatica pleuriticis periculoſa habeatur. Credo apparatum crudum in inteſtinis ſtabulantem, vehementiori illo paroxyſmo, quo pleuritis plerumquè orditur, emotum, ad alvum ruiſſe, molimine naturæ perquàm ſalutari. Fuerunt etiam, qui, in gravi illo aſſultu pleuritidem inchoante, bilioſa cum emolumento vomuerunt.

Unâ alterâve vice, in graviſſimâ pulmonum inflammatione, pulſum mollem, debilem, celeremque deprehendi, ubi nihilominùs venæ ſectio inſigne levamen attulit, ſanguine craſſam tenacemque cruſtam exhibente, & pulſu paulò poſt aſſurgente, plenioreque.

Puellæ ſecundo pleuritidis die orta parotis morbum ſuſtulit, quam dein, cùm alvum quotidiè fluentem redderemus, & herbæ aromaticæ, cum camphorâ, tumenti loco apponerentur, inſigniter minuebamus. Pertinacis tumoris reliquias emplaſtrum de cicutâ penitùs diſpulit.

Qui initio verâ pulmonum inflammatione eâque, quam *Sydenhamus eſſentialem* appellavit, ac ſimplici laborârunt, rariſſimè in eundem morbum relapſi ſunt, aliquoties autem in pleuritidem illam ſpuriam, bilioſam, quam dato ſtatìm emetico in herbâ ſuffocavimus.

Aliam morborum ſucceſſionem obſervavimus, ubi *bilioſa* pleuritis in *malignam* vertebatur. Malignam nos vocabamus illam ægrorum conditionem, ubi vis vitæ admodùm dejecta, pulſu arteriarum & cordis verè debili proderetur, Si evacuatio ſánguinis aut ab ægroto ipſomet, priuſquàm ad nos veniret, aut & nobis imperantibus inſtituta, malè ceſſerat, ſique materies ex primis viis intra humores circulantes reciperetur, ſi, licet multa affecti ſyſtematis gaſtrici ſigna adeſſent, emeticum nihilominùs non conduxerat, ſi pulſus acceſſerant celeres, debiles, quoſve vel leviſſimè premens digitus facillimè eliderer, ſi mens vacillaret, & vires ſecretrices languerent, *malignitatem* adeſſe, & letalem partium ſolidarum fluidarumque diſſolutionem inſtare judicabamus.

Malo præcipiti inventum præſidium eſt in decocto corticis cum camphorâ, in infuſo radicis ſerpentariæ virginianæ, contrajervæ, angelicæ: hìc quoque in ſubſidium vocata veſicantia ſunt, quæ torpidam languentis vitæ vim concitarent, atque id facerent artubus adplicata, quod cardiaca ore aſſumpta. Miros certe effectus ex hâc medendi methodo vidimus. At in perpaucis hic *pleuritidis bilioſæ* in *malignam* tranſitus obſervabatur, atque in iis potiſſimùm, qui ex longâ infirmitate, aut hereditario vitio debilitatem adferebant utrique huic morbo idoneam.

Id adhuc notaſſe expedit, nos ſanguini emiſſo, atque in vaſculis ad id aptis ſervato, ſive is diſſolutior appareret, ſive compactior, ſive cruſtâ tegeretur, aut etiam eâ careret, rei utpotè ſupra modum fallaci, parùm tribuiſſe, etſi non inficias eamus, ſanguinem, prout is ſub ſenſus cadit, confirmare noſtrum judicium ſubindè poſſe, quod ex notis multo certioribus de morbi conditione ferebamus.

Hâc tempeſtate rheumatiſmi febriles graſſabantur, qui vel inflammatorii, vel bilioſi fuêre, vel ex utriſque componebantur. Habuimus quoſdam, qui acutè laborabant abſque ſignis ſordium primas vias inquinantium. His ſitis multa, febris valida cum pulſu duro, qualis pleuriticorum eſſe ſolet; manuum ge-

nuumque tumores dolentiſſimi fuêre : dolor vago more artus extremos, malleolos, genua, femur externum à lumbis, vel ab acetabulo ad caput fibulæ uſque oberrabat, modò etiam muſculos thoracis affecit, ut ideo pleuritidem mentiretur. Quibuſdam dolor anginoſus acceſſit. Venæ ſectiones, emulſa cum nitro profuêre, decoctum radicum altheæ cum Roob ſambuci, itemque veſicantia, atque omnia ea quæ aut alvum aut ſudores blandè ſollicitabant. At pertinax admodùm nonnumquàm morbus difficillimè vel indidicatiſſimis remediis ceſſit, & tunc in longum protrahebatur: ſanguis, ſectâ venâ eductus, cruſtâ pleuriticâ, maximè craſſâ tenacique obtegebatur.

Feliciores fuêre illi quibus acris & bilioſa materies maximam partem ex ventriculo reſorpta, & ad corporis ſuperficiem delata in vaſculorum exhalantium orificiis hæſit, ibique vellicando, dolores rheumaticos concitavit. His emeticum profuit, cui medicamentum ſalinum, ad alvum laxiorem ſervandam, ſubjungebatur. Quod ſi quid altiùs impactum hæreret, quàm ut recenſitâ hâc methodo revocari ad alvum denuo poſſet, frictione aromaticâ inſtitutâ aut veſicante facilè diſcuſſum eſt. Profuêre etiam, repurgatis ventriculo & inteſtinis, medicamenta ſudorem abſque tumultu moventia.

Qui *rheumatiſmo hoc bilioſo* laborabant, mitiùs ut plurimùm habuerunt, minus febricitârunt, nec ſemper emetico indigebant. Decoctum tamarindorum, aliaque hujus notæ medicamina, juncto quodam ſale medio, exſpectationi medentis perſæpè ſatisfecerunt. Hanc rheumatiſmi ſpeciem aliis annis, atque alio anni tempore, præcipuè cùm in Hungariâ medicinam facerem, frequentiſſimè obſervavi. Adultâ enim Æſtate, atque initio Autumni, quo morbi gaſtrici bilioſi dominium obtinent, *rheumatiſmus bilioſus* frequentiſſimus eſt, in iis præcipuè, qui ex morbo bilioſo convaluêre, ſi fortè, durante morbo, aut nulla, aut non ſufficiens, per vomitum atque alvum, bilioſæ ſaburræ evacuatio fuerat inſtituta. Poſt dyſenteriam bilioſam, adſtringentibus opiatiſque præmaturè ſublatam,

poſt febres autumnales præcoci corticis uſu ſufflaminatas, præcipuè verò, ſi intempeſtivis ſudoribus materies verſus corporis ſuperficiem fuerat determinata, frequentiſſimos vidi rheumaticos dolores diuturnos & plerumquè abſque febre. Solventia, alvum leniter ducentia, frictiones, omniaque ea quæ materiam hærentem in motum agunt, balnea mineralia, ſucci herbarum antiſcorbuticarum, gummi ferulacea omnem paginam abſolvebant.

Sed miſſis his, bilioſas noſtras pectoris affectiones ulteriùs proſequamur. Plurimi fuêre, quibus res intra catarrhum conſtitit, qui à *peripneumoniâ aut pleuritide bilioſâ*, ſolâ mali vehementiâ differebat, & hanc plerumquè præcedebat. Eadem medendi methodus utrobiquè profuit. Hæc catarrhi ſpecies ſæpiùs επιχοινωσ aggreditur, hocque anno, uti & Vere anni proximè elapſi totam fermè Europam pervaſit. Hoc morbi genus, anno 1580., univerſam Europam infeſtabat, atque pro novo morbo habebatur, quod remediis, catarrho aliàs dicatis, aut omninò non cederet, aut etiam exaſperaretur, atque non paucis funeſtus evaderet.

Deſcriptionem ejuſdem habemus à *Boekelio* factam, qui eum *novum morbum*, ſeu *catarrhum febrilem* ſalutavit. Eundem (morbum) fuiſſe, qui & prioris anni Ver, partemque Æſtatis, & hujus anni Martium & Aprilem præprimis occupârat, deſcripta à *Boekelio* ſymptomata luculenter oſtendunt, quamvis à verâ medendi ratione, quam ſibi hæc catarrhi ſpecies peculiariter depoſcit, illius temporis Medici aberrârint. Id ſolummodò diſcriminis interceſſit, quòd ille à *Boekelio* deſcriptus multos enecaret, noſter verò ut plurimùm vitæ parceret. Rationem credo eam fuiſſe, quòd catarrhus *Boekelii*, febrilis ab ipſo, quo graſſabatur, anni tempore vitium traxerit, adultâ videlicet Æſtate, & Autumno, quo cœlum gravius eſſe ſolet, & morbis quibuſcunque, in eandem tempeſtatem incidentibus, ſeptici quid malignique affricat. Prætereà novus hic *Boekelii* morbus cum pluribus aliis complicabatur, qui illam anni partem communiter comitantur,

comitantur. At venæ ſectio rarò profuit, quemadmodùm etiam apud nos plerumquè morbus majora indè incrementa ſumpſit, & in malignum mutabatur: eo quoque tempore omnes reliqui morbi plus malignitatis habuerunt, & pluribus, quàm aliàs ſolent, funeſti evaſerunt.

Quoniam hoc loco de catarrhi quodam genere, quod à ſordibus ſyſtematis gaſtrici originem ducit, ſermo incidit, juvabit quædam addere de illâ catarrhi ſpecie, quæ prioris anni Ver & initium Æſtatis maculavit. Menſe Junio anni 1775. catarrhus populariter per omnem fermè Europam graſſabatur. Aderat inappetentia, laſſitudo, os amarum aut inſipidum, lingua alba, mucoſa, flava, dolor ad ſcrobiculum, ſi manu contrectares. Tumor ventriculi, hypochondriorum tenſio, alvus aut tarda, aut frequentioribus, iisque exiguis ac bilioſis, dejectionibus moleſta. Urina crocea, ſubindè cum ardore miſſa, parca, cum ſedimento ex albo rubente, furfuraceo, mucoſo, lateritio. Nauſeæ ferè omnibus, vomituritiones, tuſſis multa, ardor ſterni, oppreſſio. Variam medendi rationem experti ſumus, prout diverſam ſibi quiſque ideam de ejus mali indole finxerat. At profuêre lenia ſolventia, ſalina, alvum moventia. Quidam kermes minerale dedit, qui præter voluntatem vomitum movit, & ejectis ventriculi ſordibus catarrhum abſterſit. Verùm cùm hoc medelæ genus in hâc mali ſpecie inuſitatum non ægrotis ſolùm, ſed ipſis quoque medentibus videatur, atque ab ratione, aut potiùs ab eorum ſyſtemate abſonum, fit ut una omnibus catarrhis plerumquè methodus accommodetur, ſed eventu utiquè longè diſpari. Nihilominùs ſat frequens hic morbus eſt, atque inter eos ſtipendia meretur, qui ſæpiùs ingruunt.

Clariſſimus *Huxham* deſcribit morbum maximè epidemicum menſe Januario anni 1733. cum tuſſi validâ, qui per omnia fermè acceſſit ad indolem catarrhi anno priori dominantis; profuêre enim apud eundem cl. auctorem nonnunquàm emetica, aut lenia catarthica, atque frequenter obſervavit, tuſſim obortâ diar-

rhæâ profligari. Hinc rheo, mannâ, & tartaro ſolubili uſus eſt. Idem febrim catarrhalem epidemicam obſervavit menſe Novembri 1737. aitque hanc febrim per plures jam hyemes magis minùſque graſſatam eſſe, provenireque à craſſo, udo, gelidoque aëre ſpiracula cutis occludente, & eandem videri indolem habere cum febre *hyemali* Sydenhami. Arbitror, epidemias has, ab Huxhamo deſcriptas, eaſdem quidem reapſè cum hâc noſtrâ fuiſſe, propiùs tamen ad humorum phlogoſin acceſſiſſe.

Petrus *Foreſtus* L. VI. obſ. I. deſcribit febrim Autumno anni 1557. publicè graſſantem, gutturis dolore, & thoracis affectu ſtipatam: catarrhi inſtar, morbus invaſerat, cum febre admodùm lentâ, ſed malignâ, multiſque necem inferente, quæ poſtmodùm aucta ſubitaneam quaſi ſuffocationem, & eam reſpirandi difficultatem intulit, ut ægri ſtatìm ſuffocari viderentur. Indè etiam ventriculus & præcordia laborabant; tuſſis fuit valida, febris quibuſdam continua, pleriſque tertianæ duplices, quotidianæ, erraticæ fuêre. Quibuſdam, & oris ac linguæ ulcuſcula morbo provecto oriebantur. Hujus morbi fomitem intra præcordia atque inteſtina concluſum fuiſſe teſtantur multa, præprimis verò, quòd pectoris oppreſſionem gravia ventriculi incommoda & ſæpè intermittens febris comitarentur, quòdve & eccoprotica ſanarent, & contumax longave ventriculi imbecillitas, curatâ febre, reconvaleſcentes affligeret, *cum hujuſmodi accidentibus*, ait *Foreſtus*, *quæ in melancholiâ hypochondriacâ adeſſe ſolent.* Idem cl. auctor L. cit. in ſcholio ad obſerv. II. deſcribit anginæ malignæ peſtiferæque ſpeciem, ſymptomatibus peripneumonicis junctam, quæ tempore Joannis *Tyengii*, Amſtelodamenſis Medici, circa principium anni 1517. quàm pluribus mortalibus adeò perniciosa fuit, ut, quibus intra ſex ſeptemve horas apta remedia non adhibebantur, ante 16tam, vel 20mam horam ſubitò morerentur. *Erat materia in illo morbo populari*, ita *Foreſtus* loco citato aſſerit, *ita furioſa, ut uno momento tantam anhelitûs difficultatem, cordiſque an-*

guſtiam & dolorem in collo pareret, ut ægrotus ſtrangulari mox videretur. Quibus ſymptomatibus rurſùs ceſſantibus, moxque redeuntibus, cùm materia adeò maligna, venenoſa, & fluxa per muſculos colli, tum pectoris, uno ictu trajiceretur, omnes facillimè curabantur, ſectâ quàmprimùm venâ, ante ſex horas à morbi invaſione, & ſi eodem die medicamentum purgans propinaretur, licet id alienum foret à ſententiâ omnium Medicorum illuſtrium. Quibus hæc primo die non adhibebantur, ſubitò ſuffocabantur.

Morbum adeò gravem citòque perimentem materies generaſſe videtur copioſa mobiliſque, quæ ventriculum, inteſtina, parteſque ventriculo vicinas, aut cum eodem ac inteſtinis communicantes, imprimis occupârat, quò tamen denuò, præmiſſâ ſanguinis miſſione, dato purgante pharmaco, citò ac facilè revocari, atque alvo eliminari poterat.

Libro eodem, obſervatione 3tiâ, catarrhi deſcribuntur anno 1580. menſibus Junio & Julio epidemicè ac catervatìm graſſantes, unà cum febre, admodùm copioſâ, in fauces, guttur, ac pulmonem irruente, cum vocis raucedine, & tuſſi validâ, qui præmiſsâ ad paucas uncias ſanguinis detractione, medicamentis leniter alvum moventibus curabantur.

Sed ad noſtra redeamus. Etſi plerumquè pectus afficiebatur, eâ ratione quam hucuſquè narravimus, erant tamen aliqui, qui febre continuâ remittente laborabant. Ea triplicis generis fuerat, vel inflammatoria, quin aliquid bilioſi mixtum fuerit, vel bilioſa abſque comitante phlogoſi, vel deniquè compoſita ex utroque affectu. Rariſſimè vitium erat in ſolo ſanguinis inflammatorio ſtatu, quin non etiam aliquid vitioſæ materiæ in ſyſtemate gaſtrico hæreret. Raro quoque in hiſce febribus continuis remittentibus accuſandæ erant ſolæ primarum viarum, ac ventriculi præcipuè, ſordes: morbus ex utroque vitio coaluit, bile videlicet præcordia gravante, & ſanguinis phlogoſi, ſed ſic, ut, pro variâ corporum ratione, modò illa dominium obtineret, modò hæc.

Hinc variâ quoque methodo pugnatum fuit, quæ

tamen omnis intra emeticum & ſanguinis miſſionem conſtitit, potuque diluente, mulſo, ita ut modò emeticum venæ ſectioni, modò hæc illi præmitteretur, pro ratione prævalentis vitii.

Cortice Peruviano rariùs uſi ſumus, niſi continua remittens in perfectam intermittentem fatiſceret, quæ, corpore licet repurgato, nihilominùs perſiſteret, & virium debilitate aleretur. Securiùs tunc cortex dabatur, nec tam facilis erat in febrim relapſus, rejecto dudùm mali fomite.

APRILIS.

Menſis Aprilis ad medium uſque frigidus humiduſque fuit, cui tempus ſucceſſit ſerenum ventoſumque ad finem uſque, manente frigore.

Pleuritides, & peripneumoniæ bilioſæ fuêre pauciſſimæ, paulò plures bilioſo-inflammatoriæ; frequentiſſimæ verò illæ, quæ dolores rheumaticos artuum ſibi junctos habuerunt.

Multa reſtant, ad bilioſos illos ſpurioſque pectoris morbos pertinentia, quæ hìc commodiſſimum ſibi locum inveniunt.

Nomine pleuritidis ac peripneumoniæ bilioſæ aliud recentiores intelligunt, quàm veteres, qui cruſtam ſanguinis phlogiſticam ex albo flaveſcentem, *bilem*, morboſque indè oriundos *bilioſos* appellârunt.

Nos crudum, plerumquè amareſcentem, apparatum in ventriculo & ejus viciniâ collectum, *bilem* vocamus, cujus ſapor plerumquè amarus eſt, ſubindè acidus, & auſtero-acidus, quin & dulcis, ſed dulcedine perquàm nauſeoſâ. Rariùs fors à verâ ſic dictâ bile, copioſiùs collectâ, originem trahit, & potiùs cruda undecunquè nata colluvies eſt, quæ in convenientem ſibi corruptionem, ob languentem ventriculi facultatem, vel nimiâ ipſius humoris in corruptionem proclivitate tranſmigrat, ut hinc modò auſtera appareat, prout eadem materies ſibi relicta, modò hanc modò illam mutationem, etiam extra ventriculum, ſubiiſſet. Colorem, & ſaporem amarum perſæpè à bile mutuat.

Crudum ventriculi apparatum, eumque acidiſſimum, auſtero-acidum, fauces exurentem, & quaſi acidum vitriolicum ſpirantem, ac dentes ſtupefacientem ſæpiſſimè in febribus quibuſcunque, Æſtate adultâ & Autumno, inter Hungaros obſervavi, quin & non raro in memetipſo expertus ſum. Hinc credo natam eſſe illam opinionem, quæ bilem *acidam* eſſe ſtatuit, & morbis bilioſis antacida oppoſuit; bilem enim appellitabant ſordes illas acidiſſimas, bilis colorem, quo tingebantur, ſolummodò referentes.

Tempore verno colluviem hanc, bili magis analogam & ut plurimùm amaram obſervavimus: ea hoc anni tempore raro craſſa tenaxque fuit, ſed diluta, mobilis, & ut vomitu, abſque præmiſſo ſolvente potu, & levi negotio ejici quiverit, quàm maximè idonea: id quod tempore æſtivo & autumnali rariùs accidit, ubi bilis, tenax craſſaque, ventriculo firmiſſimè adhæret, ut, niſi ſolvens medicamentum, per unum alterumve diem propinatum, materiam in primis viis collectam diluat mobilioremque reddat, emeticum ſubſequens vix ullum effectum, aut ſaltem vix ullum levamen producat.

Origo ſordium harum, ſyſtema gaſtricum gravantium, varia eſſe poteſt: primò, alimenta difficiliùs ſubigenda, præcipuè autem pinguia, quæ in loco calido humidoque, qualis ventriculus eſt, citò ranceſcunt, &, ſi acidis jungantur, in peſſimam acrimoniæ, corroſivæ urentiſque, ſpeciem abeunt. Hinc enim eſt, quòd laridum, cui quis vinum ſuperbiberit, longè citius & gravius vitium in ventriculo contrahat, quàm ſi eumdem cibum aquæ potor comederit. Defectus fructuum horæorum, & universìm vegetabilium recentium, ad hujus crudi in ventriculo apparatûs geneſin, ſuam quoque ſymbolam confert, quin & materies perſpirabilis, ad partes internas rejecta, eandem ſaburram vel auget vel commovet.

Bilioſa hæc colluvies genuina Æſtatis jam adultæ & Autumni ſoboles eſt, experientiâ & Hippocrate teſte, qui L. de naturâ hominis ait: *Bilis autem per Æſtatem, & Autumnum corpus poſſidet, id quod indè*

cognoſcere potes, quòd homines ſuâ ſponte hoc tempore bilem vomunt, & in medicamentorum potionibus bilioſiora purgantur. Manifeſtum fit, & febribus & hominum caloribus.

Quamvis morbi bilioſi hôc, quo paulò antè diximus, tempore quotannis naſcantur, dantur nihilominùs conſtitutiones quædam in aliud anni tempus incidentes, quæ eorundem morborum geneſi favent, id quod hujus anni tempore verno επικοινως experiebamur.

Id diſcriminis inter morbos bilioſos Veris & adultæ Æſtatis obſervatur, quòd illi ſæpè phlogiſticum quid ſibi junctum habeant, aut, excuſſis licet ſordibus, in inflammatorios migrent, rariùs in malignos; hi verò, quos Æſtas & Autumnus gignit, ſeptici quid malignique ferant, aut in malignos facillimè mutentur. Major præthereà eſt materiæ, ventriculum & inteſtina obſidentis, mobilitas fluiditaſque, Vere quàm Autumno.

Diverſiſſimi ſpecie morbi, morborumque ſymptomata, à materiâ alienâ in hypochondriis ſtabulante producuntur, quorum nonnulla percurrere juvat, ut, quibus notis hi morbi detecti, atque ab aliis quamdam cum iis analogiam referentibus diſtincti fuerint, quâve etiam methodo uſi fuerimus, palàm fiat.

Dolor capitis *bilioſus* omnes ferè morbos bilioſos comitatur; graviſſimus ſæpè eſt, quaſi caput diſſiliret, quod æger manibus, vel ſuis vel adſtantium, validè compreſſum minùs dolere putat, idque leniminis efflagitat. Dolor hic modò occiput, ſubindè frontem, non raro totum etiam caput atrociter affligit, ſtataſque periodos, quibus acriùs inſtat, obſervat. Subindè adeſt faciei rubor, oculorum quaſi ſcintillatio, ſed plerumquè faciei color χλωροσ, id eſt, cum virore pallidus, qui & album oculorum inficit. Lingua, fauces, ructus, pondus ventriculi, dolorque ejus, ſi contrectetur, hypochondria tenſa, elevata, dolentia, dolore acuto, gravante; borborygmi, flatus, levis & ſponte orta diarrhæa, materiam alienam circa præcordia hoſpitantem & omnium malorum originem

apertè loquuntur. His ſi alvum purgavimus, rarò quid boni obtinebamus.

Morbus increvit pedetentìm; & ſerò tandem aut mortui ſunt, aut non niſi difficillimè convaluerunt. At ſi vena ſecta fuerat, omnia mox ab educto ſanguine in pejus ruebant: ſolum emetico-catharticum profuit, & conſtans plerumquè ac inſigne levamen attulit. Vidimus quoſdam à miſſione ſanguinis mox delirare, quibus emeticum ſanam denuò mentem reſtituit. Vidimus affectus ſoporoſos, incipientem opiſthotonum, reſolutionem muſculorum faciei ex uno latere, balbutiem emeto-catharſi ſublatam, & citò ſecutos effectus mirabamur.

In mentem tunc venerat illud Hippocratis in coacis prænotionibus, ſcilicet: *In febre continuâ* (à poſteriori conſtat, de *bilioſâ* mentionem fieri) *quicunque voce deſtituti jacentes, oculis conniventes nutant, hi, ſi, poſtquàm ſanguis ipſis ex naribus fluxit, & ubi vomuerint, loquantur & ad ſe ipſos redeant, ſervantur.*

Sanguinis fluxum per nares Hippocrates requirit, ut faciliùs moveantur humores, & ipſe vomendi conatus innoxius eſſet, non ab illo ſanguinis per nares fluxu, ſed à vomitu morbi ſolutionem exſpectans. Hoc naturæ conamen & nos ſubindè imitabamur, & pauxillum ſanguinis detraximus, ut æger minori cum periculo vomeret: attamen maximam partem hâc cautelâ opus non erat.

Recordabamur etiam illius, quod Galenus L. 5. comment. aph. 1. de juvene narrat; qui æruginem vomuerat: inter vomendum totum corpus convellebatur, & ærugine evacuatâ febris ſtatìm, ac convulſio ceſſavit.

En hiſtoriam hucuſquè dicta confirmantem: vir 39 annorum, cellæ vinariæ curator, die Paſcha præcedente, friguit caluitque alternatìm, per octo continuos dies, quin tamen decumberet: tandem per gradus ſcalæ decidit, ut dorſum & occiput graviter allideret: acceſſit dolor capitis, dorſi, lumborum, vomitus bilioſus cum pauxillo ſanguinis: ſectâ dein

B iv

venâ, meliùs habuit. Verùm paulò poſt rediit dolor capitis adeò gravis, ut ad Noſocomium F. F. Miſericordiæ transferretur. Dato ibi emetico benè habuit. Digreſſus indè per aliquot dies commodè valuit, verùm, exactis octo diebus, rediit idem capitis dolor cum tinnitu, ſuſurro & quâdam ſenſuum confuſione. Acceſſit reſpiratio læſa, ſputa mucoſa, viridia, lingua bilioſa, oris ſapor non raro amarus, nulli ructus. Moleſta cardialgia, hypochondriorum & abdominis totius tenſio, alvus difficilis, pulſus celer, plenus, non durus. Veſicans ad nucham ponebatur, aliaque ſimul adhibebantur, quæ ex uſu eſſe videbantur. Animus erat locum veſicante eroſum diù apertum ſervare. Secta denuò vena eſt: ſanguis cum cruſtâ phlogiſticâ. Omnis noſtra cogitatio potiùs in lapſum quem paſſus erat, etſi nihil à chirurgo detegi poterat, quàm in ſaburram primarum viarum converſa erat. Elapſo biduo, quaſi incipiens opiſthotonus obſervabatur, oris ad alterutrum latus retractio, balbuties, confuſio ſenſuum, & magna in ſomnum proclivitas, pulſus celer, non durus. Datum emulſum purgans ex mannâ & ſale amaro, fœces multas, ſed abſque levamine, eduxit. At continuò moroſus, confuſus, comatoſus, die ex quo ſuſceptus erat quinto, emeticum hauſit, quo plurima profundè flava viridiaque rejiciebantur. A vomitu minùs ſoporoſus erat, & alacrior. Sapor oris bonus, lingua adhuc bilioſa. Minor cardialgia, minorque hypochondriorum & abdominis tenſio. Reſpiratio facilis, indolens, ſed acceſſit tuſſis. Elapſis duobus diebus, denuò emeticum exhibitum: copioſa denuò, flava, viridia & pultacea rejecit cum inſigni levamine omnium ſymptomatum. Poſt emeticum, datum eſt medicamentum ſalinum, quo alvus laxior ad abigendas reliquias bilioſas efficeretur.

Verùm paulò poſt, die circiter 14to, ex quo ad nos venit, cùm per omnia commodè valeret, intermittente quotidianâ corripitur, eâque mitiori, quæ cortici Peruviano auſcultabat: is poſteà brevì ex integro ſanus diſceſſit.

Cauſa affectuum quorundam capitis, ac imprimis

deſirii, cujuſdam libro de affect. in hypochondriis ſtatuitur; ſic enim legitur: *Phrenitis ubi apprehenderit, febris primùm debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextra ad hepar; quùm autem quarta aut quinta advenerit, & febris fortior fit, & dolores augeſcunt & color ſubbilioſus efficitur, & mens percellitur.* Alvum curandam eſſe, ait auctor libri, acetum, mel, & aquam propinanda. Subjungitur poſteà: *Fit hic morbus à bile, cùm mota viſceribus, ac ſepto tranſverſo inſederit.* Nos viæ compendio uſi bilem ore potiùs quàm alvo ejecimus.

Huc aliquâ ratione pertinent, quæ in viro quodam contigiſſe ſcio, qui caput graviter ad durum obſtaculum cadendo alliſerat, undè vertiginoſus, & capitis dolore vexatus tam diù manſit, donec æruginoſa vomeret; peracto vomitu benè habuit.

Duæ fœminæ ex fumo carbonum malè mulctatæ, vertiginoſæ, nauſeabundæ, capite dolentes manſère, donec dato emetico, bileque multùm rejectâ, mox à vomitu convaleſcerent.

Perſæpè hypochondria affecta, multâque bile turgida caput afficiunt: nonnunquàm verò caput ipſum, aut lapſu, aut aliâ ratione affectum, efficit ut bilis copioſior in ventriculum effundatur, quæ dein ob ſympathiam encephali cum ſyſtemate gaſtrico morbum capitis alit.

Perſcrutanti ſingulorum hucuſquè Narratorum rationes, & eorum quæ paulò poſt recenſebimus, id fortaſſè ſatisfaciet, quòd prava materies præcordiorum, non eas ſolùm partes, quibus circumſcribitur, ſed etiam remotiùs poſitas, & conſenſu quodam, per obſervationes certo, etſi fors nondùm ſatis explicato, inter ſe communicantes, afficiat; aut ſi hoc diſplicet, id fortè vero ſimile erit, particulas ſaburræ reſorptas partem, ad quam delatæ hæſerint, vellicare, & quâcunque ratione malè afficere. Verùm finitâ vomitorii actione effectus ſalutaris non rarò citiùs ſequitur, quàm ut alibi præterquàm in ventriculo mali fomitem quæras.

Morbos pectoris à bile ortos ſuperiùs deſcripſimus.

Supereſt, ut quæ de eorum frequentiâ, methodo curandi variâ ac periculo mihi conſtant, exponam.

Perſæpè occurrunt graviſſimæ peripneumoniæ ac pleuritides, quæ & ſymptomatum anomaliâ, & temporis diuturnitate, quo durant, & eflloreſcentiis præcipuè miliaribus ſupervenientibus clarè oſtendunt, quòd non ex illâ pleuritidum aut peripneumoniarum familiâ ſint, quam *Sydenhamus* ſatis certò curari poſſe aſſerit, dùm vim curationis ferè totam in repetitâ venæ ſectione ponit. Eximius hic obſervator pleuritides ſuas raRò in adultis citra jacturam 40 unciarum ſanguinis curavit, at occurrunt haud infrequentes pleuritides, quæ factâ licet duplo majori ſanguinis impenſâ nihilominùs adeò non mitigantur, ut hominem & graviùs affligant, & demùm jugulent.

Eſt cur credam pertinaces haſce pleuritides eas eſſe, quas nos *biliosas* appellamus, aut ex utrâque, *biliosâ* videlicet & *inflammatoriâ*, *compoſitas*.

Quòd ſi ſimplex pleuritis bilioſa, aut etiam compoſita (ita tamen ut levior tantùm, eaque ſecundariò nata, phlogoſis ſit, multùm interìm prædominante vitio morboque bilioſo) ſanguinis miſſionibus ſollicitetur, fieri neceſſariò debet, ut, ſanguifero ſyſtemate depleto, plus materiæ bilioſæ, in ventriculo & inteſtinis hoſpitantis, transferatur, viſque vitæ debilitetur, quo minùs inimicas materiæ alienæ particulas excutere valeat, & ipſius ventriculi robur plus æquo imminutum adhuc magis dejiciatur.

Certè longè plures hâc medendi ratione interirent, etſi non pauci intereant, ni errores, per toties repetitas ſanguinis miſſiones, commiſſi aliquâ ſaltem ex parte corrigerentur. Qui enim ita medicantur, languidam dejectamque vitæ vim, veſicantium & epiſpaſticorum ſtimulo ſuſcitant, copioſo potu mellito nitroſoque ſaburram diluunt: indè aptior reſorptioni redditur, totaque ſucceſſivè in ſanguinis maſſam tranſit, ac demùm per varia corporis colatoria lentè difficulterque eliminatur, dùm interìm æger inter mille mortis propinquæ imagines miſerrimam vitam trahit; &, ſi etiam vim ac diuturnitatem morbi ſuperet, non niſi tardè eluctatur.

Qui verâ, eſſentiali ac inflammatoriâ pleuritide laborat, citò ſanatur, nique alia prava prædiſpoſitio adſit, citò priſtinas vires recuperat, ac recidivis minùs ſubjacet. Huic enim nimium ſolummodò fibrarum robur ſolvere, ſanguinis copiam demere, ejus conſiſtentiam æquo majorem diluere, & illum ſanitatis nimiæ exceſſum ad juſtam mediocritatem reducere oportet. At verò is qui, ob languentem ſyſtematis gaſtrici œconomiam, ſordes diutiùs collectas circumfert, qui profuſo per repetitas venæ ſectiones vitali latice, ad incitas redactus, per miſerrimum à veſicantibus petitum auxilium, id obtinet ut illud pauxillum relicti ſanguinis, diſſoluti impurique, citatiori ſuo circuitu, amiſſi quantitatem ſuppleat, vitæque tenuiſſimæ ſcintillam alat, næ is, inquam, aut nunquàm omninò, aut non niſi longiſſimo poſt tempore, & exquiſitiori artis auxilio, naturæque benignitate ſingulari, ad priſtinam ſanitatem redibit. Labefactata corporis compages eum relapſui aut aliis morbis diuturnis magis reddet obnoxium. Quot homines quotidiè videmus, qui morbi acuti ſequelas totâ ſuâ vitâ lugent!

Hæc methodus, quæ ſanguinis miſſione repetitâ copioſâque, potu multo diluente, ac veſicantibus, morbos bilioſos tentat, ſæpiùs ſpectata, Medicos non paucos deterruit, ut eandem deſeruerint penitùs, atque arripuerint aliam.

Hinc ſunt, qui cùm unâ alterâve præmiſſâ venæ ſectione morbum increſcere vident, *malignitatem* clamant, atque ad antiſeptica confugiunt.

Tantam ſanguinis jacturam æger hâc medendi ratione non patitur, ſed medicamentis ſtimulantibus, aromatiſque urgetur: quâ re fit ut, quidquid pravæ in primis viis materiæ hæret, id totum intra ſanguinis alveum adigatur, cum eoque circumductum per corpus gravia ſymptomata progignat, donec tandem attenuata ſubactaque ſtimulantium vi ad corporis ſuperficiem deferatur, ibique, difflatâ tenuiori parte, relictâ in extremis vaſculis craſſiori ſubſtantiâ, exanthemata ac ecthymata producat, utiquè

critica, ſed criſi perquàm difficili.

Geneſin efflorecentiarum in ſordibus ſyſtematis gaſtrici quæri ferè ſemper debere, multorum atque etiam noſtris, obſervationibus convictum videtur. En ideam miliarium, pleuritidi peripneumoniæve ſupervenientium.

Etſi hanc utramque morbis bilioſis medendi methodum meritò reprobent quicunque morbi notionem paulò diſtinctiorem habent, nihilominùs non infrequentes nobis caſus oblati ſunt, ubi alterutrâ opus fuit. Contigit enim ſubindè, ut morbo bilioſo detenti, factis extra Noſocomium jam aliquot venæ ſectionibus, ad nos deferrentur. Quod in primis viis alieni tunc reſtitârat, dato quidem emetico ejectum fuit. At multùm intereà ejuſdem pravæ materiæ, in communem humorum oceanum delatum, nec emetico, nec purgante revocari denuò poterat. Potione multâ diluenda erat abſorpta ſaburra, omniaque corporis colatoria aperta ſervanda, ita tamen, ut alvus præprimis pronior redderetur ad excipiendum quidquid recrementitii illuc deponeretur.

Quòd ſi vires vitæ ſuccumbere viderentur, veſicantium, & radicis ſerpentariæ virginianæ, contraijervæ, camphoræ &c. ſtimulos ſubdidimus.

Ita & hâc methodo uſi ſumus, ubi phlogoſis juncta primariam attentionem & medelam poſtulabat; cùm enim inflammationi obviàm iretur, increvêre ſymptomata bilioſa, bile dominium in toto jam corpore obtinente. Quo factum, ut emeticum quod ad initium inflammatio prohibuerat, ſeriùs datum nil ampliùs in bilem abſorptam potuerit: hìc ſpem in repudiâta aliàs methodo poſuimus.

Symptomata quædam difficiles nobis explicatus admittere ſæpiùs videbantur. Sic nulla ſæpè primarum viarum affectarum ſigna apparuêre, quibus confiſus emeticum tutò exhibere potuiſſes: ſola aderat paulò frequentior alvi dejectio, pulſus naturali citatior, parùm tamen, & mollitie conſuetâ: cæterùm & lingua, ut in ſanis ſolet, & bonus aſſumptorum ſapor. Nullum circa ventriculum incommodum, Subindè fa-

cies ſolummodò prærubra, & oculi ſcintillantes erant. Hos ſi miſſione ſanguinis aggreſſi ſumus, graviſſimè id tulêre : at dato emetico ingens materiæ viridis, flavæ, nigricantis, pultaceæ, moles rejecta, admirationem nobis fecit quî fieri poſſit, ut tanta ejus vis tamdiù collecta circa præcordia morari queat, quin luculentiùs præſentiæ ſuæ ſignum det.

Habuimus hominem qui, excepto capitis dolore, tremore labii inferioris continuo, modicâ hypochondriorum tenſione, ac punctorio, ſed leviſſimo tantùm, dolore ſub infimis coſtis ſpuriis lateris ſiniſtri, nil querebatur. Ternis per intervalla exhibitis emeticis pultem bilioſam, eamque magnâ quantitate cum levamine vomuit.

Aliqui, ructus acidiſſimos queſti, materiam acido-auſteram ac dentes ſtupefacientem, vomitu rejiciebant. Saburram & odore & ſapore acidiſſimam, auſteram, fauces exurentem, colore viridiſſimam, in Hungariâ, cùm adultâ Æſtate febres bilioſæ graſſarentur, ſæpiſſimè vidi.

Apparatus crudus, rancidus, amarus, bilioſuſque, ab aſſumptis acidis vel aceſcentibus in acerrimam acido-auſteræ acrimoniæ ſpeciem degenerat : idque Æſtate & Autumno, utì ſuprà notabamus, quo tempore vis coctrix magis languet, frequentiùs accidit quàm Vere. At malè indè *acidam* bilis naturam quis ſtatueret abſorbentibus ſolis corrigendam.

Conſtat per experimenta Pringliana, partes animales putridas, ſi vegetabilibus miſceantur, fermenti inſtar agere, & vegetabiles ſubſtantias in acido-auſteram acrimoniam convertere ; undè ſaburræ acidæ in his origo explicatur.

Indè fors apta explicatio peti poteſt illius inter Damnonios epidemicè graſſantis colicæ, quam cl. *Huxhamus* peculiari opuſculo deſcripſit. Alio quoque ſigno utebamur, quo morbos gaſtricos, à colluvie materiæ alienæ ortos, à febribus inflammatoriis diſtinximus, ſi etiam reliqua ferè omnia nos deficerent, urinis ſcilicet parcis, frequenter miſſis, profundè flavis, principio morbi ſtatìm deponentibus.

Galenus ait comment. 4. de victûs rat. part. 43. *Quibus principio urinæ & nebuloſæ & craſſæ exiſtunt, hos, annuentibus cæteris, purgare convenit : quòd ſi urinæ inter initia tenues fuerint, tales non purgabis; at, ſi videatur, clyſterem exhibebis.*

Multùm intereſt ut omnia morbi cujuſcunque ſigna colligantur, quæ medentium memoriæ firmiter inhæreant; nam dùm morbus primùm naſci incipit, dùmque nondùm formatus, nondùm luculentis characteribus inſignitus, ſub ambiguâ adhuc, pluribuſque aliis communi formâ deliteſcit, perdifficilè ſæpè accidit, morbi *ſolummodò inchoantis* ſpeciem determinare, eumque maturè atque adhuc in herbâ ſuffocare.

Hinc nullum nec leviſſimum ſignum, quod ad diagnoſin horum morborum *fieri primùm incipientium* aliquid conferre poteſt, unquàm negligi debet.

Idem perſæpè languor corporis, eadem inappetentia, caloriſque ſenſus præternaturalis obſervatur, ſive aliquid pravæ materiæ ſyſtema gaſtricum afficiat, etſi ea vix ullum præſentiæ ſuæ paulò certius ſignum det; ſive verò, in ſyſtemate venoſo & arterioſo, ſanguis vel phlogoſi vel plethorâ peccare incœperit. At verò etſi morbus utrinque ſub eâdem propemodùm larvâ ingrediatur, non erit idircò indifferens an ventrem purges, vel verò ſanguinem mittas. Magnum certè in utramque partem momentum afferes, quidquid feceris, & morbum vel adhuc in cunis jugulabis, vel ut præceps feratur, certò efficies.

Hanc morborum *fientium* diagnoſin *Baglivius* inter *deſiderata medica* repoſuit, Medicoſque exhortatur, ut ſuam quiſque ſymbolam pro locupletendâ hâc ſcientiæ noſtræ parte conferat.

Hæc ratio eſt, quare minutiora quædam paulò ſcrupuloſiùs ſubindè perſequar, omniaque colligenda eſſe opiner, undè morbi aut complicati, aut latentis, aut inchoantis, incertique ideam, ut phraſi Ballonianâ utar, *venari* poſſimus.

Ardorem thoracis, oppreſſionem pectoris, tuſſim-

que, quam in pleuritide ac peripneumoniâ bilioſâ obſervavimus, duplici origine naſci poſſe ſuprà innuimus. Scilicet vel ex reſorptâ, & ad pulmones delatâ materie alienâ, vel ex ſolo pulmonum cum ventriculo conſenſu.

Id fortè *de bilioſis his thoracis morbis* aliquâ ratione dici poteſt, quod Galenus de febre ardenti ſcribit comment. 4. aphor. 55. *Febrim ardentem fieri novimus, quandò venæ exſiccatæ acres ac bilioſos humores ad ſe traxerint.* Nihilominùs cùm ſputum ſanguinis, quod etiam in hâc bilioſâ pleuritidum ſpecie ſubindè occurrit, ſtatìm abſolutâ emetici actione frequenter ceſſet, multùm quoque conſenſus poterit.

Id in pueris tuſſi ſtomachicâ laborantibus frequens eſt, ut gravatus ventriculus pulmones crebrâ tuſſi ſollicitet, quâ ruptis exiguis in pulmone vaſculis ſanguis prodit. Correcto ventriculo, pulmo quieſcit, & ſputum ſanguinis ceſſat.

Hanc ſputi ſanguinei ſpeciem probè pariter diſtinguere ab illâ oportet, quæ aut ſanguinis miſſione, & emollientibus, utì in inflammationibus pulmonum nonnunquàm accidit, aut etiam roborantibus, utì in iis fit qui ob laxos pulmones cruenta ſputant, indiget; cùm utrâque hâc methodo, ea ſputi ſanguinei ſpecies, de quâ agimus, incrementa capiat. Fit tamen, ut vera interdùm pulmonum inflammatio cum ſpuriâ hâc ſpecie complicetur, & ſputi ſanguinei ratio in naturâ veræ phlogoſeos quæri debeat.

Linguam, utì illam in omnibus morbis febrilibus magni fecimus, ſic in bilioſis maximi, illius Hippocratici memores L. 6. de morbis popularibus ſect. 5. *Lingua urinam ſignificat. Linguæ virides cum pallore bilioſæ. Bilioſum autem à pingui: albæ à pituitâ. Lingua concolor attingentibus ipſam humoribus, quapropter per hanc humores cognoſcimus.*

Obſervavimus in morbis bilioſis à venæ ſectione levamen, ſed momentaneum haberi, morbumque paulò poſt validiùs urgere. Sanguinis miſſio fibras ab acri bilioſo vellicatas criſpataſque ad exiguum tempus relaxat: at, ſi venæ, ut Galenus ait, *copioſio-*

rem bilem attraxerint, morbum augeri neceſſe eſt.

Mala ab attractâ bilioſâ materie oriri ſolita, quæve nec venæ ſectionibus, nec quocunque alio modo, niſi tempeſtivâ emetici exhibitione tolluntur, libro de veteri medecinâ, Hippocratico penicillo depicta videmus: *Cùm amaritudo quædam diffuſa fuerit, quam bilem flavam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, & æſtus, & impotentiæ occupent! verùm ubi liberati fuerimus ab illâ aut ſponte, aut per medicamentum, ſi modò tempeſtivè quid ipſorum fiat, manifeſtè & à doloribus, & à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem elevata fuerit, & cruda, & meraca, & intemperata: nullâ arte neque dolores, neque febres ſedare poſſumus. Et quos quidem acuta, acriſque ac æruginoſa bilis affligit, quales mox rabies & morſus viſcerum, ac pectoris, & deſperatio! non ſedantur autem hæc, priuſquàm eadem expurgetur & proſternatur, & aliis permiſceatur.*

Momentaneum hoc à ſanguinis miſſione levamen, in juvene, bilioſâ ſaburrâ laborante, nos ſeduxit, ut morbum aliâ quàm oportebat ratione curaremus. En ejus perbrevem hiſtoriam: juvenis 18. annorum, faber ferrarius, 20. Maji ad nos venit. Ante 5 dies veſperi laſſitudine, dolore lumborum, pectoris oppreſſione, dolore punctorio ad ſternum afficiebatur. Sitis multa, tuſſis nulla; frigus internum continuum, & extremorum calores querebatur. Caluit multùm, ſi contrectaretur. Dolor capitis aderat, lingua multùm bilioſa. Dolor in molli parte hypochondrii ſiniſtri. Pulſus celer, fortis, plenus. Nulla alia conſueta bilioſi apparatûs ſigna. Animus erat, præmiſſâ venæ ſectione, die ſequenti potionem emeticam propinare. Secta vena eſt. Sanguis bonus extractus cum inſigni levamine, diutiùs, ac aliàs ſolet, perſiſtente. Emeticum omiſi, meque in diagnoſi deceptum, morbumque, quem pridiè *bilioſum* declaraveram, nunc *inflammatorium*, ob inſigne & ſatis diuturnum à ſanguinis miſſione levamen, argumento à poſteriori, ut aiunt, deſumpto, arbitrabar. Sumpſit potum hordeatum cum oximelle, Verùm cùm exacto

uno

uno die ſymptomata pectoris multò graviùs redirent, eâdem uſus medelâ ſum, ſanguinis ſcilicet miſſione, utut longè parciori ac primâ vice. Denuò inſigne levamen, ſed minùs diù durans. Accedit ſenſuum hebetudo, ſtupor, abdomen dolens, præcipuè hypochondrium ſiniſtrum, graviſſima pectoris oppreſſio, pulſus celerior multò quàm in principio. Mens ſæpè vacillat. Datum emetico-catharticum eſt, quo multa flava, viridia, ore & alvo ejecta ſunt. Poſt emeſin mens nondùm ex integro rediit, ſed adhuc ſubdelirat, attamen rariùs mitiùſque quàm anteà. Dedi tincturam rhei aquoſam cum ſale medio, eâ doſi, quæ alvum ſervaret apertam, etſi cavebam ne fuſior fieret, & vires ægri convelleret. Aliundè noveram, quantùm boni afferre paulò laxior alvus ſoleat eo in caſu ubi morbus bilioſus pravâ ad initium methodo curabatur, & cruda ſyſtematis gaſtrici materies ſanguinem inquinârat, cùm ſordium bilioſarum, ſi maſſam humorum intrârint, aptiſſimum colatorium alvus ſit, quo ſenſim reductæ commodiſſimè eliminantur. Mens intereà rariùs vacillabat; verùm ingentem capitis dolorem querebatur. Oculorum pars alba rubebat ex integro: minor abdominis dolor, minorque oppreſſio pectoris. Sed cùm pulſus mollis, debiliſque admodùm evaderet, celeritate fermè naturali, lingua, anteà bilioſa, areſceret, camphoræ, radicis ſerpentariæ virginianæ, contrayervæ, & ſynapiſmorum ſtimulos ſubdidimus, ut, quidquid extra terminos ſyſtematis gaſtrici ſitum eſt & aut viſceribus infixum, aut circumductis humoribus permixtum, extricetur. His effectum eſt: ut mens ſæpiùs rediret ac anteà, pulſuſque vegetiores redderentur, lingua humectaretur &c. Verùm cùm hypochondriorum meteoriſmus, dolorque intenderetur, datum denuò emeticum eſt, quod copioſam bilem multo cum levamine excuſſit. Ab emeſi, ſecundâ vice celebratâ, ſubjunctiſque denuò cardiacis mens ex integro, & plena, tardo licet paſſu, convaleſcentia rediit.

Emetici vices purgans pharmacum ſubire non poſſe & obſervatio frequens, & ratio docet. Qui materiem

alienam, in ventriculo & partibus illi communicantibus ſtabulantem, purgante aggreditur, aut nihil agit, aut morbum graviorem reddit: hæc enim cùm ex ventriculo ad inferiora deturbatur, per longiſſimum inteſtinorum canalem circumducta, & vaſis reſorbentibus quàmplurimis adplicata, ab iiſdem excipitur, & ſanguinem, vitii hucuſquè expertem, inficit.

Damnanda ergo praxis eſt, quæ adeò mollem medicinam facit, ut nunquàm emeticum, utut indicatiſſimum, propinare audeat, ſed eccoproticis, veterumque minorativis, ſæpiùs & per epicraſin datis, morbum unico emetico jugulandum, perſæpè cum periculo ægri non exiguo, in longum trahit.

His antiquiſſima obſervatio ſuffragatur: bilem enim frequentiùs tutiùſque vomitu vacuari, Hippocrates L. 4. de morbis teſtatur: *quantùm quidem in ventriculo, & veſiculâ ineſt bilis, quod quidem in ventriculo eſt, aliquandò deorſùm exturbatur, plerumquè verò in primis diebus vomitur, aut in quatuor, aut in quinque.*

Nos à naturâ ipſâ edocti in principio bilem emetico potiùs quàm purgante vacuavimus.

Huc faciunt, quæ L. 7. de morbis popularibus habentur: *ſubpurgandi ſunt ventres in morbis, ubi purganda matura fuerint; inferni quidem, ubi conſidiſſe videris. Signum habes, ſi non anxii fuerint; neque capite gravati, & cùm calores mitiſſimi, & cùm poſt exacerbationes ceſſârint. Superni verò in ipſis exacerbationibus: tunc enim & hi elevantur, cùm anxii & gravati ſupernis partibus fuerint. Propterea vero in principiis purgandum non eſt, quoniam ſua ſponte in his temporibus* (vomitu ſcilicet) *expurgantur.*

Tutiùs ergo dari emeticum poteſt, quàm purgans, cùm illud in ipſis adeò exacerbationibus exhibere oporteat, hoc non niſi poſt illas. Propterea verò uſum evacuantium in principio morbi ſuperfluum putat, quòd biliofa collectio ſua ſponte evacuetur. Verùm ubi natura, muneris ſui velut oblita, ſalutares haſce evacuationes non ciet, quidni ars naturæ imitatrix id ſuppleat, ut idcircò, in exordio morbi, emeſis tutò

moveatur; quæ multoties aliàs cum emolumento ægri ſponte fit.

Præſtantiam emeticorum præ ſolis purgantibus cl. de *Præval* in præclarâ, etſi perbrevi, diſſertatione de *vomitoriorum uſu in peripneumoniâ putridâ* (*vid. T. II. Diſputationum ab III. Hallero collectarum*) ita demonſtravit, meamque mentem, cùm ſeriùs in hanc diſſertationem inciderem, eâ ratione expreſſit, ut integrum textum non poſſim non tranſcribere: *antequàm faceſſant ægri vires*, ait cl. auctor, *nequidem exſpectato morbi decremento, cathartica, cathartico-emetica, & ipſamet emetica citò & tutò exhibeamus. Pravis enim nondùm evacuatis luxuriantibus fermentis fruſtraneum exſpectaremus decrementum, in pejus rueret cunctando malum, & certò certiùs morti occumberet, antequàm veræ & genuinæ methodo committi potuiſſet æger. Ritè ergo præparatus lene catharticum hauriet? Eſto, ſed uberior viſcoſaque nimis turget ſaburra, quàm ut catharticis foràs amandari queat, tempus urget, in promptu adeſt auxilium, cathartica emeticis ſtimulata* (*granis aliquot tartari ſtibiati*) *vel multâ quidem aquâ dilutas antimonii ipſiſſimas exhibeamus præparationes, quæ blandè & efficaciter purgant; in eo quippe caſu excandeſceret pectus, plus æquo intenſâ & agitatâ ſanguinis mole, ſi ſimplici leniori cathartico ſaburræ foràs educerentur, hoc præſertìm cælo eliminatu difficillimæ.*

Pro vomitu concitando uſi ſumus ſolutione tartari emetici, juxta normam in diſpenſatorio Viennenſi præſcriptam parati: grana quatuor in librâ aquæ ſolvimus, cujus quartam partem ſingulo horæ quadrante vomituri potabant. Poſt ſingulas vomitiones aquam tepidam bibebant, quò faciliùs atque majori cum emolumento vomant.

Multiplici prærogativâ hoc medicamentum præ quovis alio gaudet: numerus vomitionum propemodùm in Medici poteſtate eſt, cùm potio hæc per epicraſin propinetur. Prætereà vim emeticam indè, certiùs quàm à quocunque alio vomitorio ac citiùs experimur. Radix ipecacuanhæ ſubindè effeta, aut ſi

etiam recens ſit, non rarò mucoſis ventriculi ſordibus involuta, aut nullum, aut non pro dignitate, aut alium, qui non quærebatur, effectum producit.

Etenim radix hæc non rarò, nullâ excitatâ emeſi, purgantis inſtar verſùs alvum ruit. In delicatioribus contigit ut nauſeoſam radicem vix devoratam faſtidioſi rejicerent, & ſperato effectu fruſtrarentur. Tartarus verò emeticus aquâ ſolutus, & hâc methodo exhibitus, etiam delicatiſſimis tutò datur: vis ejus ſolvens, attenuans, pulchrè quoque eo in caſu convenit ubi mucoſa colluvies lateribus ventriculi firmiùs adhæret.

Cùm rariſſimè accidat, ut ſolummodò ventriculus gravetur, quin non & inteſtina aliquid vitioſæ materiæ attraxerint, aliâ quoque is virtute præſtat, catharticâ ſcilicet, ut adeò hæc potio carthartico-emetica *choleram* quaſi *artificialem* cum bonis ægrorum rebus excitet. Lipyriam febrim, quæ ex bilioſarum familiâ eſt, non ſolvi, niſi ſuperveniente cholerâ, notavit Hippocrates. Id quod natura, ſuî conſervatrix, ſalutari molimine nonnunquàm ſola facit, medicamento nos præſtitimus cathartico-emetico. Eâdem ſolutione tartari emetici, refractâ admodùm doſi, uſi ſumus ſæpiſſimè kermetis loco. Kermes aquâ non ſolubilis, in mixturis pectoralibus noſocomii noſtri, minùs commodè exhibebatur; etiamſi enim vaſculum, quo medicamentum continebatur, probè concuteretur, tamen inæqualis erat portio, & ſæpè nihil omninò kermetis æger acceperat, donec, cum ultimâ doſi mixturæ, totam kermetis, in fundo hærentis, portionem hauriret.

Solenne remedium expectorans erat ex aquæ ſambuci unc. v. oxym. ſimpl. & ſquill. à unc. I. tart. emet. grij. Si commodè æger ferebat, etiam grana tria addidimus, ut intra 24 horas totum abſumatur, diviſum in doſes ſex.

De præparandâ ante vomitum materiâ id dico, nos plerumquè, ubi emeticum requirebatur, abſque prægreſſis ſolventibus id dediſſe. Tumultuarium hoc videri poſſet, atque inconſultò factitatum, ni obſer-

vatio frequens nos docuiſſet id utiliter fieri. Materies plerumquè ex integro mobilis fuit, & ad evacuationem parata, aut, ſi quædam ſolummodò materiæ portio ſoluta, reliqua verò tenax & glutinoſa fuerat, id ſaltem obtinebamus, ut, quod mobile fuerat, ejiceretur, reliquiæ verò ipſâ vomendi actione, vi medicamenti attenuante ſolventeque, aptæ redderentur quò repetitâ denuò vomitione vacuari quiverint. Id enim intendebamus ut mali fomes quantociùs, & cum temporis & laborum compendio excutiatur.

Nunquàm, aut perrarò, ſanguinis miſſionem emetico præmiſimus, ac non niſi præſens aliqua inflammatio eam poſceret. Præſenti ſolummodò malo medebamur: nolebamus hominem, utut ſanguinis copiam & robur fibrarum inſigne ex pulſu aſpectuque metiremur, morbo bilioſo laborantem vel pauco ſanguine privare, ne magis eidem morbo, quem emetico curabamus, obnoxius reddatur. Non ſuffecerat, quòd æger ſanguinis detractionem *ferre poſſit*, requirebamus etiam illud, ut *neceſſaria* ſit.

Univerſim in profundendo vitali latice paulò parciores eramus. Non omnem caloris prænaturalis ſenſum, non omnem motum febrilem à ſanguine phlogiſtico, copioſo, orgaſtico naſci arbitrabamur, obſervationibus ita docti. Ventriculus, abdomen, injuriis magis patent, quàm ſyſtema ſanguineum, & ſi quid in hoc vitii ſit, plerumquè id ſecundariò ortum eſt, labe à ventriculo & inteſtinis tractâ. Sæpiùs in mentem venit illud Celſi L. 2. C. 10. „ Sanguinem inciſâ venâ mitti, novum non eſt, ſed nullum penè morbum eſſe in quo non mittatur, novum eſt „.

In pleuritide, & peripneumoniâ bilioſâ, ſæpiùs morbo jam in meliùs vergente, diarrhœa ſupervenerat, ægro perutilis, niſi fors nimiùm fuſa alvus vires convelleret, & ſputa ſupprimeret: moderatior ſummoperè profuit; hâc enim materies in ventriculo & inteſtinis reſtitans, quæ nec vomitu ad initium rejecta, nec reſorpta ex integro ad vias ſecundas tranſiit, multo potu diluente aſſumpto mobilis facta, alvum petiit, fortunato utiquè naturæ conamine.

Non eſt hæc illa pleuriticis ſuperveniens, & ab Hippocrate damnata diarrhœa, quæ à pure in pulmonibus jam nato, & ad inteſtina labente provenit, mortis prænuntia, aut quæ, dùm inflammatio latiùs ſerpens vicinas pulmonibus partes corripit vellicatque, liquidiores ſanguinis partes alvo eliminat, reſtitante interìm cruore & per vaſa difficiliùs moto. Hæc ægris perniciosa, à viis ſecundis oritur ſeſe in primas exonerantibus: illa ſalutaris, reliquias bilioſas everrit.

Alterum eſt quod cum alvo hâc laxiori plerumquè obſervatur, ſputum videlicet craſſum, tenax, glutinoſum, cujus excretio æquè utilis ac neceſſaria eſt. Hinc alvum ſæpè reprimere oportebat, ubi uno alterove die copioſior fuerat, ne expectoratio ſupprimatur, pulmones à reſorptâ materie liberans.

Dedi tunc, optimo cum effectu, ſingulis horis, pulverem compoſitum ex grano dimidio kermetis mineralis, & quartâ parte grani laudani puri, triti cum pauxillo ſacharri, vel etiam omni bihorio pulverem ex eâdem laudani quantitate, & grano uno kermetis mineralis præparatum.

Hoc quoque tempore veſicantia egregios effectus præſtitêre; vis enim cantharidum movens, glutinoſa incidens, attenuans, ſolvens, ſputa pulchrè promovebat, quin alvum ſollicitârit. Nam cætera expectorantia, alvo per ſe jam nimiùm lubricâ, antequàm in ſanguinem recepta deſtinato fini ſatisfaciant, vim potiùs catharticam exerunt; verùm cantharidum particulæ maſſam humorum, inſalutatis primis viis, ſubeunt, & ſputa promovent.

Hoc ſcopo ſi veſicantia adponerentur, locum veſicante tentatum nunquam permiſi epidermide ſpoliari, ſed eâ relictâ, & adpoſito ſiccante remedio deligatio fiebat, dein altera, quin & tertiâ vice; ac ſæpiùs, ubicunquè commodum videbatur, aliud veſicans adplicari curavi.

Vim illam cantharidum, quâ in totum corpus, atque etiam in pulmones agunt, unicè ſpectans, diu-

turnâ loci ſuppuratione aut peculiari attentione ad locum quo adplicentur, non egebam.

Quod uſum expectorantium concernit, non eſt eadem apud omnes lex. Nos equidem damnabamus praxin illam; quæ, ſive in verâ eſſentiali ac inflammatoriâ pulmonum inflammatione, ſive in hâc ſpuriâ biliosâ, aut inflammatorio-biliosâ, mox in principio morbi medicamenta moventia ex ſtibio non abluto, ex kermete minerali, aliaque hujus generis exhibet. Quamdiù enim e. g. in verâ pleuritide phlogoſis manet, tamdiù ſola viget ſolvendi, emolliendi, & maſſam ſanguineam minuendi indicatio: verùm ubi primum morbi inflammatorii ſtadium præteriit, diſcuſsâque phlogoſi, materies mobilis éffecta, ob lentorem aut vim vitæ nimis dejectam, ſputando educi nequit pulmoneſque ſuo pondere gravat, convenit, medicamento movente, attenuante, ſtimulante viribus vitæ debilitatis ſuppetias ferre, ut omnes ſecretiones & excretiones, quæ ob morbi vehementiam, diuturnitatem, prægreſſaſque copioſas evacuationes languent, admoto expectorantium ſtimulo reſuſcitentur.

Coctionem criſinque die quodam decretorio peragendam, & quæcunque huc pertinent, ſi reſtrictâ magis ſignificatione acceptentur, ut non quævis morbi ſolutio, quocunque tempore modove facta, criſis dicatur, ad morbos bilioſos attinere non putabamus.

Controverſiam de dierum criticorum veritate indè natam exiſtimo, quòd alii in omnibus febribus acutis dies criticos quæſiverint, atque etiam in omnibus obſervaſſe putârint, etſi eoſdem ſolùm in aliquibus verè obſervârint: alii verò, cùm in plurimis non obſervarent, dies criticos ad ſuperſtitioſa antiquitatis figmenta, concluſione latiùs ac par erat deductâ, retulerint.

Morbi febriles, quorum materia, fomeſque intra humorum circulantium limites poſitus eſt, & circulationis legi ſubjacet, *magnâ ex parte* coctionem, criſinque die critico peragendam admittunt, cùm motus cordis & arteriarum, materiam hanc alienam

intra vaſa ſanguifera contentam ſubigat, attenuet, & excretioni, quæ coctæ materiæ magis convenit, aptam reddat.

Attamen non omnis omninò aliena materies intra humorum circulum recepta, (utut & ſubigi, attenuari expellique, id eſt, *coqui*, & *criticè evacuari* debeat) modum dieſque ab Hippocrate deſcriptos obſervare videtur.

Verior, & obſervationibus recentiorum ſtabilita dierum criticorum doctrina erit, ſi ea unicè materiæ phlogiſticæ in ipſo circulante ſanguine natæ, nec aliundè receptæ adaptetur, ut ideò ſoli morbi inflammatorii certo dierum numero, certove modo judicentur.

In morbis gaſtricis materies motui cordis & arteriarum expoſita non eſt, ſed iners in ventriculo ac inteſtinis hæret, & vim vitæ ſubigentem, attenuantem expellentemque non experitur: hinc in ſenſu ſaltem ſtrictiori coctio, critica perturbatio, & criſis in morbis hiſce locum non habet.

Medicus ipſemet dato ſolvente, attenuante medicamento, quodve morbi materiem mobilem efficit, naturæ coquentis vices ſubit, ac, dùm fomes mali ad excretionem aptus evaſit, exhibito aut emetico, aut emetico-cathartico *perturbationem criticam criſinque artificialem* facit.

Quemadmodùm igitur coctionis, criſeoſque negotium in morbis inflammatoriis à ſolâ propemodùm medicatrice naturâ provenit, ita in febribus gaſtricis id ſolius propemodùm Medici opus eſt. Is in febribus inflammatoriis naturæ ſolummodò hinc indè ſuccurrit, ſæpiſſimè otioſus tantummodò moliminum ejus ſpectator eſt. In gaſtricis à crudo humorum apparatu oriundis parùm natura facit, Medicus plurimùm.

Reſtant aliqua, quæ medentem ſubindè diù multùmque ſuſpenſum tenent, in parteſque trahunt varias, *bilioſane* pleuritis ſit, an *inflammatoria*, vel verò an ex utrâque *compoſita* ſollicitè ſecum diſputantem; non enim ea ſemper horum morborum ratio

eſt, ut non multa inter ſe communia habeant, nec alter alterius perſæpè ſpeciem præ ſe ferat.

At gravem ex commiſſo in diagnoſi errore noxam ſequi neceſſum eſt. Ut ergo ſecura pleuritidis veræ à ſpuriâ diagnoſis inſtituatur, ſequentia erunt perpendenda.

1° Quænam eo tempore epidemia regnet: equidem difficilè id perſæpè accidit, niſi cui quàmplurimi ægri curandi obveniunt. Hinc epidemias, earum augmentum, ſtatum, decrementum, copioſior plebis ægrotantis concurſus ad noſocomia quàmoptimè docet.

Toto hoc verno tempore ſordes primarum viarum, febreſque indè multiplices oriundæ prædominium obtinebant, etſi hæc ipſa anni pars inflammationibus aliàs infamis, bilioſis non raro phlogoſin adſperſerit. Hinc regnante hâc epidemiâ edocti, ſtatum primarum viarum attentiùs obſervabamus, quas ferè ſemper, quiſcunque alius ſimul morbus fuerit, epidemico hoc vitio laborantes deprehendimus.

Hâc occaſione non poſſum non deprædicare illorum induſtriam, qui non ſolùm quovis ferè menſe in adverſaria referre conſuevêre, quâ ſanitate uſi homines eo tempore fuerint, quinam dominium habuerint morbi, quinam orti de novo, quinam verò mitiores facti, quinam ceſsârint penitùs, ſed & ſimul athmoſpheræ, in quâ vivimus, ſtatum adnotant. Quòd ſi plures paulò attentiùs ſingulas haſce res conſcriberent, atque quaſdam quaſi ephemerides componerent, brevì in immenſum exereſceret obſervationum numerus, ex quâ tam vaſtâ collectione quidam quaſi canones de diverſo athmoſpheræ habitu ad hominum diverſam valetudinem deduci poſſent.

2° Ut in diagnoſi pleuritidis vel peripneumoniæ bilioſæ non erres, ſymptomata ſuprà recenſita in morbis hiſce thoracis probè oportet memoriæ infixa habere.

3° Multa docet præcedens valetudinis ſtatus. Pleuritis enim vera inflammatoria plerumquè validiſſimos, & inopinantes aggreditur. Pleuritis verò ſpuria bilioſa lentè progreditur, & à dejecto appetitu, ſigniſque

primas vias affectas denotantibus longo anteà tempore ſeſe monſtrat.

4° Frequentior in iis hic morbus deprehenditur, qui victu crudo, uti plebs infima ſolet, utuntur, quive ventriculo aliàs debili & imbecilli ſunt, aut à naturâ temperamentum bilioſum nanciſcuntur.

5° Ad diagnoſin ſecuriùs inſtituendam facit quoque hæc obſervatio, quòd dolor in pleuritide, & peripneumoniâ hâc ſpuriâ, inter tuſſiendum reſpirandumque rarò augeatur, cùm è contrario, qui verâ pulmonum inflammatione laborant, non tuſſiant neque reſpirent abſque inſigni pectoris incommodo. Præterea tuſſis rarò cruenta eſt in bilioſâ pleuritide, niſi illa validior ſit, ut ipſo tuſſiendi conatu aliquid ſanguinis exprimatur.

6° In ſpuriâ pleuritide ſcrobiculum, hypochondria, abdomen, & lumbi maximè afficiuntur, non autem æquè in verâ.

7° Alvus diarrhœica bilioſa longo ante morbum tempore non rarò obſervatur; ſecùs in verâ pleuritide, niſi per accidens id fiat.

8° Urina non ruffa, ſed flava, vitellinum colorem referens, bilioſa, ſæpè cum ſedimento aut mucoſo, aut lateritio, vel ante morbum, vel & in ipſo pleuritidis bilioſæ exordio obſervatur. In verâ autem pulmonum inflammatione urina ruffa eſt, & parca, & abſque ſedimento.

9° Febris pleuritidi veræ juncta *continua* eſt, cum levi ut plurimùm ad veſperam intenſione abſque intermixtis horripilationibus; at verò febris pleuritidis bilioſæ comes ex familiâ *continuarum remittentium* eſſe ſolet, ubi aut ſtato tempore, aut & per incerta intervalla exacerbationes redeunt, ſive id quotidiè ſive omni tertio, quartove, ſive etiam eodem die ſæpiùs contingat.

10° Pulſus in verâ pleuritide fortis, duruſque eſt, &, ut Petrus *Foreſtus* ait, *tactum ſerrat*; at in exquiſitâ, non complicatâ, bilioſâ mollis eſt, & variâ in variis celeritate.

Perpenſis hiſce, conſideranda quædam ſymptomata

ſunt, quæ utrique pleuritidi tùm veræ, cùm & ſpuriæ bilioſæque ex æquo conveniunt, ob eam rationem penitiùs pernoſcenda, quòd letali cum eventu medentem ſæpenumerò in errorem inducant. Ea ferè ſequentia ſunt :

1° Oris amaror. Oris amarorem in bilioſis ferè ſemper obſervamus, non tamen ita ut abeſſe non poſſit, magnâ licet colluvie crudâ biliosâ primas vias gravante. Verùm ſubindè in iis qui bilioſo vitio non laborant, atque in *verâ pulmonum inflammatione*, hic oris amaror deprehenditur. Hinc feriò monendum eſt, ne quis nimiùm præcipitatâ concluſione ex ſolo fermè amarore oris, prædominantem bilioſam colluviem adeſſe ſtatuat, & funeſtam ægro medicinam faciat.

2° Symptoma ſæpè anceps, & utrique morbo commune, eſt vomituritio vomituſque. Etenim non infrequenter accidit ut pulmo, verâ inflammatione tentatus, proximum diaphragma, ventriculum, & œſophagum in conſenſum trahat, ac vomendi deſiderium, & ipſum adeò vomitum moveat. Hinc quemadmodùm à cauſa idiopathicâ in ipſo ventriculo exiſtente vomituritio & vomitus fieri queunt, ita & ventriculus ſympathicè nonnunquàm à pulmonibus inflammatis afficitur.

3° Ipſa bilis, hoc vomitu ſpontè excitato, rejecta necdùm ſufficit ut de pleuritide biliosâ concludam, ſi cætera reclament; in omni enim propemodùm vomitu, præcipuè paulò vehementiori, bilis in inteſtina & ventriculum exprimitur, vomituque rejicitur, idque etiam in homine cæteroquin ſaniſſimo accidit.

4° Symptoma fallax ſæpè, eſt rubor faciei genarumque, qui tàm in verâ pleuritide, quàm in ſpuriâ biliosâque obſervatur. Eum obſervari, in inflammatione pulmonum verâ, facile captu eſt, nec ulteriori explicatione indiget. Verùm certa eſt obſervatio *Ballonii* ſæpiùs apud ægros noſtros confirmata, eos videlicet, quorum ventriculum & inteſtina crudus apparatus obſidet, ſubindè pallere quidem, vireſcereque, perſæpè tamen ſummoperè rubore ſuf-

fuſos eſſe, ita ut & album oculorum rubeat. Eſt quoque Hippocratis ipſius obſervatio, eos, qui facie rubent, aut ſanguineos plethoricoſque eſſe, aut, quod huc pertinet, abdomen habere ſtercoribus, ut ait, vetuſtis obſeſſum. Sed neque genarum pallor, & vireſcens faciei color uni ſolummodò bilioſæ pleuritidi convenit.

Etenim permulti ſunt, quorum pulmones vera diraque inflammatio tenet, etſi vultu ſint pallidiſſimo, oculis ſemiictericiis, corporiſque totius eo colore, quem græci non exprimendo aliàs vocabulo χλωρον appellavêre, ac ſi diceres, ex pallido vireſcente. Serum enim phlogiſticum, quod cruſtam in patellâ flaveſcentem exhibet, ægros hoſce hoc flavo-viridi colore pingit. Hinc cavendum ne in diagnoſi nos color faciei ſeducat.

5° Symptoma in utrâque pleuritide tam verâ quàm ſpuriâ obſervari non raro ſolitum, ſputum cruentum eſt; etſi id frequentiùs pleuritidem & peripneumoniam veram comitetur. Verùm, ſi in ſpuriâ pleuritide tuſſis aſſidua validaque thoracem quatiat, ſi prætereà vaſa pulmonum ex prædiſpoſitione quâdam ſint paulò debiliora laxioraque, ipſo validiori tuſſiendi conatu ſanguinis quid ex ruptis vaſculis excutitur, eâ prorſus ratione, quâ in tuſſi pulmonum ſtomachicâ vehemens motus, ſanguinem per os & nares ſubindè copioſè exprimit.

Vidimus hucuſquè, quibus notis in caſu dubio Medicus uti debeat, ut morbum pectoris ſpurium bilioſumque ab inflammatorio, *pleuritidem bilioſam à verâ & phlogiſticâ* ſecuriùs diſtinguat: dictum prætereà eſt, quantùm interſit ut omnis in hâc diagnoſi error vitetur.

Verùm nonnunquàm adeò abſtruſa mali cauſa, atque adeò complicata Symptomata ſunt, ut tot argumenta pro *ſpuriâ* pleuritide, quot pro *verâ* pugnent. Hoc rerum ſtatu dùm Medicus quam partem quodve conſilium arripere debeat dubius fluctuat, gravis quæſtio naſcitur, quid eundem moliri, aut potiùs non moliri oporteat.

In his anguſtiis Medici officio, quod parens Medicinæ binis vocabulis, ωφελεεῖν, η μη βλαπτειν, (prodeſſe, aut ſi id nequeat, non nocere) totum circumſcripſit, is probè defungetur, qui alteram ſolùm ejus partem, μη βλαπτειν, expleverit. Pauca certè utrique morbo ex æquo conveniunt, eaque ſunt :

1° Potus copioſi cum melle, aceto & pauco ſale medio.

2° Frequens clyſterum uſus, ut inteſtina à præſente fors cacochyliâ liberentur.

3° Mora ipſa morbum deteget, evolvetque.

4° Exigua venæ ſectio ad uncias IV---V---VI. utrique non rarò convenit, nam & bilioſis ſubindè ſanguinis miſſio eatenùs prodeſt, quatenùs ſpatium majus in ſyſtemate venoſo & arterioſo efficitur, præcipuè ubi febris bilioſa valida eſt, ita ut mali quid àb ipſo hoc motu auctiore timeas. Conditio ſanguinis detracti, levamen aut nullum, aut momentaneum, morbo poſthàc aut mitiùs aut graviùs afficiente, aliquid fortaſsè ſuggeret, undè novam poſſis indicationem venari.

Juvat potiùs hâc, indirectâ quidem & incompletâ, quàm nullâ aut ancipiti, methodo uti.

Hæc, quæ de pleuritide & peripneumoniâ ſpuriâ bilioſâ dicta ſunt, iis apprimè reſpondent, quæ magni in arte viri, annoſâ praxi edocti poſteros docuêre. Ballonius *potiorem* pleuritidum partem non venæ ſectione, ſed iis curandam aſſerit, quæ gaſtricum ſyſtema purgant. Ita enim ait : *major eſt pars pleuritidum & dolorum lateris tùm à congeſtione cujuſdam excrementi in pulmonem & thoracem, tùm ob recurſum tenuioris humoris per orgaſmum à ventre inferiore, quàm à capite & partibus ſuperioribus, quod diligenter videndum, quoniam plerique non audent purgare & ſolvere ventrem, & ſæpè hoc plus confert, ac phlebotomiâ ; imò tunc ſectioni venæ locus non eſt, niſi fortè ſemel id fit, præſertim ſi dolores lateris fiant hyeme à crudo & frigido humore, in quibus nequaquàm ſectio venæ convenit.* Et paulò pòſt : *cùm dolo-*

res vagabondè tenent nothas coſtas, & continuatione membranarum attingunt aliquandò mammas & partes ſterni anteriores, cautè videre oportet, an propter ventris inferioris cacochyliam, à quâ, propter vapores elevatos, dolores ſurgunt, ſenſio adſit doloris, an cauſa ipſa à partibus ſuperioribus pendeat, an verò in thorace ipſo ſit: vulgò ſecatur vena, undelibet ſit dolor, idque malè. Quis enim neſcit ſi dolor iſte agnoſcat cauſam in ventre inferiore, non modò non prodeſſe phlebotomiam, ſed etiam ſæpè nocere, quòd attractio fiat à partibus inferis, &, ſi nondùm adſit pleuritis, ea per venæ ſectionem acceleretur.

Pulchrè quoque notat hanc de quâ agimus pleuritidis & peripneumoniæ ſpeciem inferiùs, dum ait: *plerique queruntur de dolore pectoris unàque ventriculi, & ſeſe animam ducere non poſſe aïunt. Statìm Medicorum quorundam vulgarium opinione ad phlebotomiam concurritur, at nil aut parùm profici declarat rerum exitus. Etenim, ſi vel cholera, vel diarrhœa ſuccedat, vel purgante ſollicitetur alvus, dolores citò levantur. Sic cacochylia, hypochondriorum obſtructio, dolores facit qui maximè adparent, & proferuntur in pectore ob conſenſum diaphragmatis, & quia in thorace communis eſt membrana & lateribus & diaphragmati parte convexa.* Choleram, *Ballonio* laudatam tanquàm veram pleuritidis bilioſæ criſin, antimoniali emetico ars naturæ imitatrix movet.

MAIUS.

Menſis hic frigidus, ſiccus, multoque perflatus vento febrium intermittentium præ reliquis ferax fuit: fuêre & rheumatiſmi permulti, anginæ, pleuritides copioſæ.

Febres hujus menſis ut plurimùm tertianæ fuêre, ſolventibus & vomitu curatæ, ita ut rariùs cortice Peruviano opus fuerit, niſi ubi repetitis evacuationibus febris nihilominùs perſeveraret. Continuæ remittentes morem tertianæ ſervantes non paucæ viſebantur, quæ ſumpto ſolvente medicamento, &

dein emetico, primò intermiſerunt, tandem verò penitùs ceſſârunt. Plures habuimus continuas remittentes, quarum exacerbatio nullâ certâ periodo rediit, omni die, omni 3tio die, atque etiam eodem die ſæpiùs.

Quidam per tres pluresque ſeptimanas de continuo ferè & nunquàm intermiſſo totius corporis horrore frigoreve querebantur, hos ſolvens quoque medicamentum, ſubjuncto emetico juvit. Inter continuas remittentes fuerunt quædam, quæ, licet copioſæ ſordes bilioſæ vomitu rejicerentur, idque etiam iteratò, nihilominùs nil remiſerunt. Id his potiſſimùm accidit, qui præviam debilitatem, aut imbecillem ventriculum ad hunc morbum afferebant, aut à multis jam ſeptimanis continuato horrore, anorexiâ, aliiſque à ventriculo gravato oriri ſolitis ſymptomatibus conflictabantur, aut qui morbum viſceribus jam diutiùs inſidentem, ſtultâ quæ inter plebem viget opinione ſeducti, vino, & continuato quin & aucto corporis exercitio ſuperare contendebant, vel ſanguinis miſſione intempeſtivâ vires potiùs quàm morbum fregêre. His ſupervenit linguæ ſiccitas, ariditaſque, atque eæ affectiones quæ malignitatem imminere demonſtrabant: nihilominùs cortex cum camphorâ eos denuò in vado collocavit.

Obſervatæ quoque ſunt febres larvatæ, quarum binas ex adverſariis meis huc transferam: Chirurgus 22. annorum, coryzam cum narium ſiccitate, obſtructione, ac dolore ad radicem naſi à quatriduo paſſus ad nos venit, bono habitu plenoque præditus. Pridiè horruiſſe, dein caluiſſe præter ordinem, ſectam ſibi venam fuiſſe narrabat. Manè quo ad nos venit, commodè habuit, pulſus erat celer, ſitis pauca, caput grave, odor ſaporque deperditus, lingua alba. Rubor ingens faciei totius. Datum eſt decoctum hordei cum oxymelle, juſſuſque eſt decocto emolliente tepido naribus attracto membranam ſchneiderianam fomentare. Primo die à meridie apud nos peculiarem capitis gravitatem uſque ad mediam ferè noctem experiebatur largo ſudore terminatam. Die

ſequente cùm & pulſus & corporis habitus ſanguinis detractionem exigere viderentur, facta eſt venæ ſectio; at à meridie circa horam primam frigus, indè dolor ingens, ac ferè intolerabilis ad ſinum frontalem ſiniſtrum, qui ſudore circa horam noctis undecimam finiebatur. Nares ſiccæ, nullumque aliud in corpore moleſtum ſymptoma. Die tertio, ſtato tempore, prægreſſo frigore, dolor ſævus in ſinu frontali dextro rediit, ſtatâ itidem horâ ſpontè deſinens. Verùm hôc die lingua modiciſſimèললbilioſa fuit, os ſubindè leviter amareſcens, ructus rari, ſed nonnunquàm amari. Finito paroxyſmo datum emeticum eſt, undè multa, flava viridiaque vomuit. Paroxyſmus poſthàc nullus rediit. Longo poſteà tempore hominem ſanum atque ab omni febre immunem vidi.

Juvencula 34 annorum, per tres ſeptimanas appetitum dejectum, frigora cum caloribus alternantia queſta, ſuo conſilio venam tundi curavit: at indè pejus habuit. Acceſſit & dolor capitis, qui à meridie in ſeram uſque noctem multùm exacerbabatur cum horrore, æſtuque horis promeridianis graviter affligente. Vomituritiones, oris amator, ructus amari. Sumpto emetico vomuit plurima bilioſa, alvuſque mota aliquoties eſt. Die ſequenti à meridie rediit dolor capitis ad tempora, item ad verticem capitis cum frigore, ſudore frigido per totum corpus, mitior tamen multò quàm præcedentibus diebus. Cùm ea ſumeret quæ alvum redderent modicè fluentem, cephalalgia, quæ prioribus diebus ægram crudeliter affligebat, poſteà minus diù ac mitiùs urgebat, tandem cortice Peruviano compreſſa eſt.

Utraque hiſtoria primariam ſedem febrium larvatarum in gaſtrico ſyſtemate locatam eſſe demonſtrat. Quamvis hæc juvencula ſolo emetico curata non fuerit, paroxyſmum tamen concitatâ emeſi mitiorem experta eſt. Quin ipſe cortex, juxta mentem cl. *Caſimiri*, medicus non niſi eâ ratione febribus medetur, quòd vi ſuâ roborante, nimiamque ventriculi & inteſtinorum irritabilitatem emendante agat.

Id indè etiam conſequitur, in febribus larvatis non ſemper

ſemper in ſolo cortice quærendum auxilium eſſe; quemadmodùm enim pleræque febres intermittentes tutò & ſat citò, aliâ methodo quàm quæ corticem Peruvianum exhibet, percurantur, ſic & larvatæ pleræque hoc antifebrili ſpecifico non indigent, ſed aliis medendi modis ſat bellè auſcultant. Nihilominùs ubi febris ſub gravis periculoſique ſymptomatis larvâ deliteſcens ipſi adeò vitæ inſidias ſtruit, hoſtem à mœnibus propulſare, repudiatove omni alio incerto auxilio, ad corticem Peruvianum confugere oportet.

Varios rheumatiſmos obſervabamus hoc menſe: dolebant atrociter articuli majores, carneſque inter eoſdem mediæ.

Non opinantes plerumquè hic morbus corripuit, quin ulla, ut in podagris ſolet, apepſia præcederet aut ſtatâ periodo legeve certâ exacerbationes redirent.

Vidimus rheumatiſmos, quibus nulla comes febris ibat, paucos licet. Pleriſque febris jungebatur.

Dolor vertebras lumborum perſæpè occupavit, effecitque *lumbaginem rheumaticam.* Pluribus acetabulum doluit dolore per femoris externam faciem atque crus ad malleolos uſque deſcendente. *Iſchias erat rheumatica.*

Eadem materies rheumatica palpebras, parteſque oculo proximas, ipſumque oculum obſidens *ophthalmiam ſeroſam* aliquoties fecit.

Ex eâdem origine fuêre *corizæ*, *hemicraniæ rheumaticæ*, *otalgiæ*, *odontalgiæ*, *genarum tumores*, *anginæ*, *bronchi*, ſive *raucedines*, & defluxiones ad pectus, quas κατ'ἐξοχὴν, catarrhos appellant.

Sanavimus dolorem ventriculi rheumaticum, ſive *gaſtritidem rheumaticam*, itemque in alio ægro *rheumaticam enteritidem.*

Huc quoque pleuritides rheumaticæ ſpectant, quæ hoc tempore frequentiſſimè viſebantur, reliquis anni temporibus σποραδες fuerunt.

In rheumatiſmo febrili cruſtam ſummè phlogiſticam in ſanguine detracto ſemper vidimus, eamque tam craſſam, ut vix aliquid cruoris, aut rubræ partis

appareret. In quocunque alio morbo inflammatorio, utut graviſſimo, minor tenuiorque cruſta phlogiſtica apparebat.

Plures deprehendimus differentias inter eam inflammationem, quæ rheumatiſmum febrilem, atque eam quæ morbos alios inflammatorios committit, ut alia idcircò nobis viſa ſit *inflammatio rheumatica*, atque itidem alia, quam *genuinam veramque* appellare phlogoſin poſſumus.

Diſcrimen utriuſque inflammationis, *genuinæ* videlicet & *ſpuriæ*, multiplici obſervatione, atque, ut ajunt, à *poſteriori* demonſtrabatur, & novis identidem obſervationibus quotidiè demonſtratur; nam

1° *Rheumatica inflammatio* minùs longè periculoſa, ut plurimùm, eſt, &, niſi nobiliſſima viſcera occupet, raro necat: gravior letaliorque inflammatio *genuina* eſt.

2° Inflammatio rheumatica plerumquè benignâ reſolutione terminatur, etſi multùm fortaſſè temporis à morbi exordio lapſum ſit, neque leges coctionis, criſeoſque obſervat. Id in rheumaticâ pleuritide, materie non ſolos muſculos intercoſtales pleuramque, ſed & ipſos pulmones occupante, conſtanter obſervavimus.

3° Etſi encephalo, utpotè viſceri cujus integritas ad vitam ſummoperè neceſſaria eſt, rheumatica inflammatio quàm maximè inimica ſit, atque illuc delata plerumquè citò occidat, alias tamen non ignobiles partes longè minori cum periculo obſidet, quibus *genuina inflammatio* non niſi maximo cum vitæ diſcrimine inhæret. Sic genuina enteritis meritò inter acutiſſimos morbos recenſetur, quæ intra paucas non raro horas enecat. Nos interìm rheumaticam ventriculi inflammationem, item aliam inteſtinorum vidimus, longo utramque durantem tempore, nec gravibus adeò ſymptomatibus ſtipatam, ac tandem benignè reſolutam, etſi ſanguinem emiſſum cruſta adeò craſſa obtegeret, ut vix aliquid rubræ partis conſpiceretur.

4° *Genuina inflammatio* intra paucos plerumquè

dies concluditur, quocunque demùm exitu finiatur. Raræ ſunt *veræ illæ ſimulque chronicæ* inflammationes, de quibus inferiùs erit dicendi locus. Verùm *rheumatica* ad multas ſæpè ſeptimanas producitur, & oppidò rarò ſibi relicta intra exiguum tempus terminatur.

5° *Rheumatica* etſi ſubindè partem quandam peculiariter infeſtet, latiùs tamen ut plurimùm diffunditur.

Febrilis rheumatiſmi diuturnitas, doloriſque vehementia, & motuum omnium impotentia ægros multùm excruciârunt. Curato etiam morbo, ſubindè ſtupor artuum, minorque ad motum aptitudo remanebant. Unus, alterve licet apyretos dudùm eſſet, atque artus moveret, quemdam tamen ad omnia rebellem doloris ſenſum experiebatur.

Varia eſt variorum, in morbo ſummè dolorifico tædioſoque, medendi methodus, quarum pleraſque in uſum aliquamdiù traximus, donec, quæ optima videretur, ſemper poſthàc, cæteris repudiatis, retineretur.

Methodum antiphlogiſticam *Sydenhami*, qui eandem ferè ac in verâ pulmonum inflammatione ſanguinis quantitatem detraxit, aliaque addidit vi refrigerante donata, etiam nos aliquoties ſequebamur. Verùm vim medicationis hujus, mali diuturnitas non rarò eluſit, vireſque ægrorum citiùs, quàm morbum fregimus. Ægri per multas ſeptimanas immobiles decubuerunt.

Methodi hujus inefficaciam ipſemet *Sydenhamus* aliquoties expertus à repetitis ſanguinis detractionibus abſtinuit, aliamque inire viam ſtatuit, ut & ſanguini parceretur, atque, quod magis intendebat, ut certiorem brevioremque huic morbo medendi rationem inveniret. Hinc copioſum lactis ſerum exhibuit, ut eo ſolo, & ſimilagineo pane æger per multos dies victitaret.

Hâc ratione dolentiſſimi rheumatiſmi, cum exiguâ ſanguinis jacturâ & temporis non mediocri compen-

dio, tam ab ipſomet *Sydenhamo*, quàm ab aliis quoque multoties percurabantur.

Gaſtritidem rheumaticam, itemque *rheumaticam interitidem*, præmiſsâ venæ ſectione, & ſanguine ſummè phlogiſtico educto, ſolo lactis ſero, & tenui diætâ ſat citò curavimus.

Eos ſubindè imitabamur, qui variis diaphoreticis multo liquido dilutis corpus replent, & regimine calidiori inſtituto morbi materiem, per vaſculorum exitus in ſuperficie corporis poſitos, eliminare annituntur. Verùm morbi pertinaciam ſæpenumerò non vicimus.

Variâ adhuc aliâ ratione, rebelli malo mederi ſategimus, verùm morbus ſe ipſum potiùs tandem confeciſſe, quàm remediis devictus videbatur.

Ubi topica materiæ rheumaticæ depoſitio erat, eaque parti cuidam firmiùs inhæſerat, optimo cum ſucceſſu veſicans quàm proximè ad locum dolentem adplicabatur. Sic in *ophtalmiâ ſeroſâ*, quam ad rheumatiſmos locales ſive topicos pertinere ſuperiùs dixi, veſicans ad tempora poſitum votis reſpondit. Hemicraniam, ortam ex retropreſsâ ophtalmiæ ſeroſæ materiâ, veſicante penes locum dolentem adplicato curavimus, quem unguento digeſtivo, addito pauxillo ſaponis, diù fluentem eroſumque ſervavimus.

Odontalgiam ſeroſam, ſive rheumaticam ſanabat ſatis citò veſicans ad angulum maxillæ poſitum; hoc enim loco nervus maxillam ſubintrans, qui ſuos ramulos ad radices dentium dimittit, ſero rheumatico vellicatus laceſſituſque, cantharidibus adplicatis, liberabatur.

Anginas, utut graves, ortas à rheumate, aut ſinapiſmus, aut veſicans toti collo anteriori adplicatum, inſigniter mitigavit, & abolitam deglutiendi facultatem intra horas non multas reſtituit.

Dignus notatu morbus erat *pleuritis rheumatica*, ſive ſymptomata, ſive methodum medendi ſpectes. Signa diagnoſtica collegimus ſequentia.

1° Plerumquè præcedebant artuum ſive ſuperiorum ſive inferiorum dolores lacerantes, rheumatici.

2° Hi ipſi dolores artuum, pleuritidem ſæpenumerò comitabantur.

3° Pleuritis hæc incœpit ſubindè abſque horrore, aut cum frigore non diù durante & levi, ubi vera pleuritis valido ut plurimùm aliquot horarum rigore tragœdiam ordiebatur.

4° Statìm dolor lateris cum levi illo horrore ſe monſtrabat; cùm è contrario dolor punctorius in genuinâ pleuritide primùm poſt aliquot horas à validо illo rigore ſupervenerit.

5° Dolor in pleuritide rheumaticâ ad præcordia, ad abdomen, ad totum ſæpè thoracem, ad locum interſcapularem ſe extendebat; in genuinâ verò pleuritide dolor intra arctius ſpatium concludebatur.

6° Dolor pleuritidis rheumaticæ ſæpè ab uno loco in alium migrabat: ſtabilior is erat in genuinâ pleuritide.

7° Attactum locorum dolentium perſæpè non ferebant in rheumaticâ pleuritide; contrarium in genuinâ.

8° Plerumquè in rheumaticâ ſano lateri faciliùs; in genuinâ verò eidem difficiliùs incumbebant.

9° Senſus oppreſſionis difficilisque ſpirationis aut nullus, aut perquàm exiguus in rheumaticâ; luculentior in verâ pleuritide.

10° Lingua, fauces, in rheumaticâ albæ mucoſæque ut plurimùm erant; ſiccæ in genuinâ.

11° Cutis magis arida, ſiccitas narium, oculorum ſquallor, urinæ ruffæ, perpaucæ, alvus exigua in genuinâ; nihil horum verò ſymptomatum, aut ſaltem longè minùs occurrit in rheumaticâ pleuritide.

12° Pleuritides genuinæ ſæpè in initio *ſiccæ* & abſque ſputo fuerunt: perrarò ſputabant mucoſa, crocea, ſanguinea; pleuritides verò rheumaticæ rariſſimè *ſiccæ* erant, ſed tuſſis tenuit, ſputaque mucoſa, glutinoſa, ſanguine ſtriata, idque mox in morbi principio. Sanguis in utrâque pleuritidis ſpecie ſummè phlogiſticus, hoc ſolo diſcrimine, quòd in pleuritide *rheumaticâ* cruſta fuerit craſſior ut plurimùm, majorque, ita ut parùm aut nihil fermè nonnunquàm

craſſamenti adparuerit. In *genuinâ* pleuritide cruſta plerumquè contrahebatur fimbriis circumcircà aſſurgentibus.

13° Pleuritis vera acutior erat, majorique cum periculo decurrebat, criſi diebus criticis peragendæ & perturbationi criticæ ſubjecta; etſi verò pleuritis rheumatica ſputis & urinâ ſolvatur, nullam tamen certam legem natura obſervabat, juxta quam hæc morbi ſolutio contingeret. Non rarò exortis ſudoribus ſolvebatur.

Sedes inflammationis rheumaticæ in hâc pleuritidis ſpecie, in pleurâ, muſculis intercoſtalibus, ipſis quoque pulmonibus fuit; hos enim ab inflammatione rheumaticâ affectos eſſe demonſtrabant ſputa ſanguinea.

Sectum nuper cadaver eſt hominis pleuritide rheumaticâ laborantis, cui portio materiæ rheumaticæ, ad cerebrum ejuſque meninges delata, phrenitidem & mortem citam attulit. Si ex unicâ hâc cadaveris ſectione concludi de ſtatu pulmonum, inflammatione rheumaticâ laborantium, quid poſſit, ſtatuendum erit pulmones rheumaticâ inflammatione affectos, ſi in cadavere diſſecentur, aliquam duritiem cultro opponere, minorem tamen ac ſi verâ & genuinâ inflammatione laboràſſent.

Pulmones verè inflammati hepatis ſubſtantiam duritie in diſſecando æmulantur, coloremque lætè roſeum exhibent. Præthereà particula indè abſciſſa & aquæ injecta fundum petit. Verùm pulmo rheumaticorum in aquâ aut omninò non ſubſidet, aut difficiliùs, tardiùſque. Colore naturali eſt, ita tamen, ut roſeis hinc indè filamentis intertextus adpareat. Cura conſiſtebat

1° In venæ ſectione unâ vel pluribus, prout circumſtantiæ exigebant.

2° In potu emolliente, nitroſo, tepido.

3° In adplicatione maturâ veſicantium ad locum dolentem, vel etiam quemcunque alium: ſubindè ſola antiphlogiſtica methodus ſuffecit, quin veſicantium neceſſitas fuerit. Verùm ubi doloris acerbitas

(ea enim perſæpè multò gravior eſt quàm in genuinâ pleuritide) venæ ſectionibus non mitigabatur, veſicans latum ad locum dolentem, vel inter ſcapulas &c. adplicatum brevì dolorem omnem abſterſit. Vix tres horæ quadrantes ab admoto emplaſtro veſicante labebantur, cùm jam doloris expertem ſe æger diceret. Hinc adparet, ab reſorpto veſicantium acri ſtimulo potiùs quàm à diuturnâ loci affecti eroſione levamen hoc fuiſſe repetendum. Num ſinapiſmi eâdem vi gaudeant, necdùm experimento conſtat.

In rheumaticâ pleuritide, fracto morbi impetu, ſputis verò necdùm ſatis attenuatis, kermes egregios effectus produxit.

In exhibendo kermete minerali, itemque in propinandis quibuſcunque expectorantibus ex claſſe mineralium, non præmaturè agendum cenſuimus. Rebus enim jam in vado propemodùm poſitis, medicamentum expectorans, maturiùs ac par eſt exhibitum, novos febriles motus, venæ ſectione componendos, aliquoties excitabat.

Hæc morbi curatio fuit, quoties is ſimplex, nullique alteri jungebatur. Verùm evenit non raro, ut bilioſa ſimul colluvies adfuerit & *pleuritidem bilioſo-rheumaticam* produxerit. Hoc in caſu expendendum erat, quodnam in corpore vitium, *rheumaticum*, an verò *bilioſum*, magis urgeret : undè modò huic, modò illi occurrebatur, & methodus pariter compoſita adhibebatur.

Pleuritidem rheumaticam cum *genuinâ pleuritide* complicari, atque in hanc abire aliquoties vidimus.

Litem inter auctores Medicos de uſu veſicantium in pleuritide agitatam componi modò poſſe exiſtimo, ſi ea *veræ pleuritidi*, *eique adhuc crudæ* noxia dicantur; alteri verò, *rheumaticæ*, proficua. Atque id adcurata praxis conſtanter probat.

Eſt fortaſſè, qui reponat, nunquàm fuiſſe in controverſiam adductum, utrùm veſicans pleuritidi rheumaticæ medeatur, id enim ab omni ævo in confeſſo fuiſſe, verùm litem in eo verti, an in *verâ*, *inflam-*

matoriâ, & *eſſentiali* proſit aut noceat? ſed reſpondeo: eam, quam appello *rheumaticam*, aptè quidem in ſcholis ab *inflammatoriâ* diverſam ſtatui docerique; penes lectos autem ægrorum ſæpenumerò utramque non ſine gravi ægrotantium noxâ confundi, cùm & in *rheumaticâ* perſæpè febris valida, dolor lateris atrox, cæteraque ſymptomata tàm accuratè veram ac inflammatoriam æmulentur, ut error confuſionis facillimus ſit, & quotidianus. Sed an adeò difficilis cognitu utriuſque pleuritidis ab ſe invicem diſtinctio eſt, ut exercitatis etiam in Arte viris impoſuerit toties imponatque quotidie? non dignoverint practici inflammationem ab rheumate? id equidem ita eſſe, ex ſymptomatibus utriuſque morbi vix diſſimilibus, atque ex *Sydenhamo*, utì mox oſtendam, certò liquet. Etenim capite V. ad propoſitum noſtrum apprimè faciente, quàm facilè utraque pleuritis pro unâ eâdemque habeatur, quid ex hoc errore detrimenti, quæ medendi indicata methodus ſit, luculenter docet, ubi conſtitutionem adulti Autumni, Hyemiſque ſubingredientis ſequenti ratione deſcribit:
„ cùm tempeſtas placida ac tepens, imò verò Æſtatis ſimillima, præter ſolitum ad poſtremos uſque Octobris dies perſeveraret anno 1675, eam verò mox exciperet alia multùm diverſa, frigida ſcilicet atque humida ſubitò ingruens, tuſſes ubiquè numeroſiores graſſabantur quàm alio quovis, quod memini, tempore, nemini ferè parcentes. Quemadmodùm tuſſis conſtitutioni opitulabatur in febre producendâ, ita etiam febris occaſionem ex tuſſi natam arripiens, jam pleuram ac pulmones haud aliter invadebat ac caput invaſerat, vel ſeptimanâ illâ, quæ harum tuſſium exortum fuerat prægreſſa, quæ tam improviſa ſymptomatum mutatio nonnullis, qui minùs diligenter adverterant animum, anſam præbuit, *febrem hanc pro pleuritide eſſentiali, aut eſſentiali peripneumoniâ habendi*, licet eadem omninò illa maneret atque fuerat per integram hanc conſtitutionem. *Et quantumvis lateris dolor punctorius, ſpirandi difficultas, color detracti*

» *ſanguinis* , *&* *reliqua ſigna pleuritidi familiaria* , » *eſſentialem pleureſin ſubeſſe innuerent* , non aliam » tamen medendi methodum poſtulavit hic morbus , » quàm quæ febri hujus conſtitutionis quadrabat , » ab illâ vero , quæ veræ pleuritidi conveniebat , » abhorrebat admodùm «.

Jam verò hanc *Sydenhami* pleuritidem eandem fuiſſe cum *rheumaticâ noſtrâ* , methodum medendi æquè eandem , ſydenhamiana cum noſtris conferenti liquidò conſtabit. Tota enim curatio apto regimine, unâ , raro repetitâ ſanguinis miſſione , & *epiſpaſtico* nuchæ adplicato abſolvebatur. Hâc ratione *ſymptomata univerſa placidè ſolebant evaneſcere* ; *cùm* , *qui morbum ferociùs atque hoſtili manu adgrediebantur* , *ingenti remediorum molimine bellum inferentes* , *vel ſuos ægros amitterent*, *vel ſaltem phlebotomiâ* , *ſæpiùs repetitâ quàm vel poſtulabat morbi genius* , *vel &* *tutò ferebat* , *eorundem vitam redimere cogerentur.*

Hinc rationes ex theoriâ ab egregio , plurimùmque de re medicâ merito , *Tralleſio* petitæ veram utiquè pleuritidem concernunt ; verùm eas ad *rheumaticam* , utut æquè periculoſam , æquè laborioſam difficilemque , & ſæpè non niſi ab oculatiſſimo à *verâ & eſſentiali* internoſcendam ; adplicatas refutat certa indubitataque experientia. Neſcimus equidem adæquatas rationes , quare , febre licet & hìc præſente & ſubindè validiſſimâ , veſicans , ſtimulantiſſimum remedium , in *pleuritide rheumaticâ* dolorem tollat , febrimque : at verò ratiunculas noſtras , utut perpulchras , ſilere fida rerum , aliter ac ratiocinabamur ſe habentium , obſervatio jubet.

Sed quomodò cantharidum ſtimulus cum cruſtâ illâ phlogiſticâ, huic pleuritidis ſpeciei præprimis propriâ ut ejus craſſaties ad ſigna diagnoſtica pertineat, concordat ? quomodò acerrimum hoc & ſummoperè movens remedium cum febre convenit ? Novimus has difficultates , quas aliis enodandas relinquimus , contenti utramque ſpeciem pleuritidis benè diſtinxiſſe , aptamque utrique medelam adhibuiſſe.

Pleuritides ab eximio *Pringlio* obſervatæ curatæ

que, præſentem in hoc morbo veſicantium opem indubiam reddunt. Sed has ex tribu *rheumaticarum* fuiſſe, ea, quæ ex ipſo præclaro auctore referam, convincunt. Etenim morbus hic anno 1743. in Belgio, tempore verno, noctibus adhuc frigidis, nebuloſis, ſole verò interdiù paulò magis calente amænoque, alternâ frigoris caloriſque commutatione, commoratione ſub tentoriis, loco videlicet humido erectis, in milites ſæviit. Plurimi fuêre pleuritici & peripneumonici, nec multò minor rheumatiſmo laborantium copia, ut hinc, ex ipſo æquali propemodùm, & rheumate & affectis pulmonibus decumbentium numero, utriuſque morbi affinitatem conſpicere liceat.

Præthereà *dolor pleuriticus ſæpè adeò extendebatur, ut inflammationem viſcerum abdominalium mentiretur.* Pringle §. 4. edit. germanic. *Veſicantia in morbi initio ſtatim poſt primam ſanguinis miſſionem, imò & priuſquàm ea inſtituta fuiſſet, modò paulò poſt ſubjungeretur, adplicabantur. Dolore hâc ratione ſublato, conſultum videbatur, alteram phlebotomiam celebrare, niſi fors obortus ſudor dolorem ſolverit, ubi nulla ampliùs remediorum neceſſitas ſupererat. Idem ibid.*

Hucuſquè recenſita cum meâ hujus pleuritidis deſcriptione bellè congruunt, morbique genium declarant, atque uſum cantharidum præſtantem tot inter ægros, obſervante egregio *Pringlio*, cuicunque demùm hypotheſi contrariæ ſuperiorem faciunt. Id adhuc addo, cl. auctorem ſedem mali non in pleurâ, ſed in pulmonibus ſtatuere, ſectionibus *Morgagnii* & *Halleri* convictum.

En jam canones circa uſum veſicantium in pleuritide obſervandos:

1mus Veſicantia in pleuritide rheumaticâ, fermè ſpecifica ſunt, debentque mox in morbi principio adplicari, præmiſsâ ſanguinis miſſione, ſubindè & iteratâ.

2dus Suppuratio poſt excitatam veſiculam excitari non debet; hinc epidermis non auferatur. Medicamenta ſuppurationem excitantia dolores inanes faciunt, &

febrim augent; non enim ſuppuratio, ſed ſtimulus veſicantium prodeſt.

3^{tius} Vim cantharidum medicatricem experiuntur ægri, cuicunque corporis parti veſicans adplicetur. Præplacet tamen locus inter ſcapulas medius. Sedes enim hujus pleuritidis pulmo eſt, aut membrana pulmonem veſtiens, utì ſuprà oſtenſum.

4^{tus} Veſicantia *pleuritidem veram*, atque *inflammatoriam* exacerbant: hinc quamdiù phlogoſis viget, ab iiſdem omninò abſtinendum.

5^{tus} Neque, inſtitutâ unâ alterâve phlebotomiâ in pleuritide inflammatoriâ, confugiendum mox ad veſicantia eſt. Atque ut paucis dicam, quamdiù aliqua adhuc inflammatio adeſt, etſi ea ob celebratas ſanguinis miſſiones à ſuo vigore multùm remiſerit, quinimò, quamdiù vel prudens ſuſpicio metuſque eſt ne denuò phlogoſis recrudeſcat, veſicantia periculoſa ſunt.

6^{tus} Quòd ſi verò fracta penitùs phlogoſeos vis ſit: ſi præcedens ægrotantis conditio in ſtatum contrarium, nimia ſcilicet fibrarum elaſticitas tenſioque in laxitatem, humorum inflammatoria denſitas in lentorem oppoſitum frigidumque, eorundemque abundantia in penuriam abiverit: ſi littereà expectorandæ materiæ copia pulmones inundet opprimatque, aut ejuſdem viſciditas eos infarciat, vis dejecta vitæ anacatharſi haud ſufficiat, veſicantia palmare auxilium ſuppeditabunt.

7^{mus} In *pleuritide & peripneumoniâ bilioſâ*, cantharides, antequàm gaſtricum ſyſtema repurgatum ſit, nocent. Etenim ſudores noxios movent, alvum tardiorem reddunt, & materiam circa præcordia hærentem intra humorum circulantium territorium propellunt.

8^{vus} Si verò, vacuato ventriculo & inteſtinis, tenax illud viſcidumque ſputum, utì in pleuritide bilioſâ fieri aſſolet, difficilem anacatharſin faciat, potus largus, calidus, mitiori ſtimulo aromatico armatus, & adplicata ſimul veſicantia omnem paginam abſolvunt.

Rheumatiſmos febriles ad lumbos ſæpè, ad coxam, & femur ſæpiſſimè curavimus. Adeſt dolor ad acetabulum, & motûs impotentia. Dolor hic per femur externum ad caput fibulæ uſque, quin etiam ad malleolum decurrit. Subindè & lumbi, & inguina dolent. Nonnunquàm nullus dolor, ſed femoris ſtupor, & gradiendi impotentia vexat. Hoc in caſu ad caput fibulæ, ſive ad externam genu partem methodo *Cottunianâ* latum veſicans adplicabatur cum inſigni emolumento. Aliquoties veſicans acetabulo admovebatur. Dabantur lenia diaphoretica ex ſambuco & ſtibio diaphoretico non abluto: loca veſicantibus tentata, diù fluentia conſervabantur: hunc in finem unguentum digeſtivum cum pauxillo ſaponis illitum eſt. Eadem methodus in lumbagine rheumaticâ profuit.

Aliam rheumatiſmi ſpeciem, ſuperiùs jam explicatam, etiam hoc menſe ſed multò rariùs vidimus, ubi colluvies bilioſa ſyſtema gaſtricum occupârat.

Habuimus quoſdam his artuum doloribus affectos & febrientes, qui omnes bilioſi apparatûs notas exhibuêre, ubi dato emetico, & cacochyliâ bilioſâ rejectâ, dolores artuum illicò evanuerunt.

Hanc ſpeciem rheumatiſmi, bilioſam ſcilicet, à reſorptis particulis acribus è ventriculo, & ad artus depoſitis ibique nervos vellicantibus, ortam frequenter in febribus bilioſis, autumnalibus, diuturniſque obſervari tunc imprimis, quandò eæ præmaturo corticis uſu ſufflaminantur, & materiæ debita præparatio evacuatiove prægreſſa non eſt, ſuprà jam diximus. Id adhuc præcedentibus addo, ægrum intempeſtivâ corticis Peruviani exhibitione curatum, utut à febre liberum, chronicis tamen artuum doloribus, eoque morbo vexari, quem *Sydenhamus rheumatiſmum ſcorbuticum* appellavit, quemve ex nimis diuturno corticis hujus uſu provenire arbitrabatur. Verùm non cortex, ſed uſus ejus præmaturus, ante requiſitam materiæ febriiis coctionem & evacuationem, hoſce rheumaticos dolores genuit.

JUNIUS.

Menſe hoc, conſtitutio aëris moderatè calida ſiccave fuit: ſed ventis frigidis fermè quotidiè agitata, undè factum, ut quieſcente vento, corpora facilè in ſudores ſolverentur, eodem denuò revertente, compreſſos.

Initio hujus menſis ad medium uſque, continuæ remittentes tertianæ, & quædam quotidianæ frequentes fuêre, quæ ferè omnes emetico, ſolventibus, & eccoproticis per epicraſin propinatis obedivêre. Pauciſſimæ, malignitatem minatæ, cortice Peruviano ſanabantur. A medio ferè menſe ad ejuſdem finem uſque, pleuritides peripneumoniæve linioſæ rariùs viſæ ſunt, copioſiores verò rheumaticæ. Rheumatiſmi univerſales, iſchiades, plures ac aliàs, comparuêre. Menſe quoque ad finem vergente, quibuſdam morbo bilioſo laborantibus petechiæ ſupervenerunt, quarum eruptio morbum neque graviorem, neque faciliorem reddebat.

Etſi veræ pulmonum inflammationes nòn hoc ſolùm menſe: ſed & toto hoc verno tempore ſolito rariùs viderentur, nihilominùs cùm pleuritidem bilioſo inflammatoriam, ſive pleuritidem veram & eſſentialem, cum vitio primarum viarum bilioſo junctam, multarumque feracem obſervationum curaverimus, juvat ejuſdem hiſtoriam referre.

Vidua annos 55. nata, quæ integrâ à longo jam tempore ſanitate fruebatur, die 14ta Junii circa veſperas horret per aliquot horas, dein æſtuat, ſitit magnoperè: nox inquieta.

Alterâ die (15^{tâ}) mitiùs æſtuanti, circa meridiem pectus opprimitur, latuſque dextrum, à coſtis ſpuriis ad mammam, more pleuritico dolet. Tuſſitatio frequens, ſputa nulla, laborioſa reſpiratio, atque cubandi in latus dolens difficultas ſumma. Sanguis mox eductus ex brachio eſt: cruſta ſummè phlogiſtica, & oppreſſionis levamen, brevì tamen evanidum; rediit enim & dolor lateris, & oppreſſio pe-

ctoris paulò poſt. Eâ veſperâ denuò horruit mitiùs minùſque diù ac pridiè : æſtus : nox anxia.

Die 16^{tâ}, manè eadem. Sputa nunc mucoſa, ſanguine tincta. Fit denuò venæ ſectio : ſanguis idem, & idem levamen. Veſperi horror. Nox, uti pridiè.

Die 17^{mâ}, manè eadem omnia. Ad meridiem dolor, tuſſis, & oppreſſio augentur. Sputa jam nulla. Veſperi horror : æſtus. Nox ut anteà.

Die 18^{vâ}, ægra mitiùs per omnia ſe habere aſſerit : tuſſitat : ſputat mucoſa, flava. Latus non dolet, & faciliùs in latus antè dolens cubat. Levis veſperi horripilatio : nox quietior.

Die 19^{nâ}, ad noſocomium deportatur. Dolor lateris vix ullus, nullus oppreſſi pectoris ſenſus. Cubatus in omnem partem facilis. Tuſſis rara : ſputa pauca, mucoſa, flaveſcentia : pulſus naturali modicè celerior, ſubdurus ; lingua bilioſa : ſitis multa, ſapor bonus : alvus hucuſquè facilis. Non appetit. Capite non dolet : moderatè calet : animus præſens, & alacer : prompta reſponſio : actorum adcurata narratio, faciliſque, quamcunque in partem vellet, converſio. Vis muſculorum, quaſi mediocriter ægrotanti, aut ſanæ propemodùm. Reſpiratio, utut ipſimet ægræ facilis videbatur, citiſſima tamen, & abdomine potiùs quàm thorace peragebatur. Inſtituta ſanguinis miſſio : ingens cruſta. Potus antiphlogiſtici copioſi. Exigua emendatio. Nulla veſperi horripilatio. Somni turbati.

Die 20^{mâ}, nihil incommodi queritur. Omnia utì pridiè : pulſus ſolùm fortior, pleniorque heſterno. Reſpiratio citiſſima, ſolo fermè abdomine peracta : fit venæ ſectio : ſanguinis cruſta phlogiſtica tanta eſt, ut vix aliquid cruoris appareat. Levamen exiguum. Circa meridiem pectus ſibi opprimi queritur : genæ intenſiùs rubent, cita & parva reſpiratio cum intercurrente levi per intervalla animi deliquio. Hinc indè parvæ in pectore petechiæ colore roſeo conſpiciuntur. Denuò ſanguis mittitur à meridie, atque iterùm veſperì, undè melior aliquantùm reſpiratio fiebat : ſomni noctu longiores.

Die 21ma Junii, omnia ut heri veſperi. Sed cum ſpirandi difficultas denuò inciperet, pulſuſque ſemper pleni, fortes & ſubduri, etſi magna identidem ſanguinis copia demeretur, perſiſterent, binæ hoc die venæ ſectiones inſtitutæ ſunt, & adplicatum ad pectus veſicans eſt. Cruſta phlogiſtica eadem. Veſperi larga diaphoreſis, & reſpiratio multò quàm hucuſquè melior. Somnus tranquillus, protractus.

Die 22^tâ^ Junii, cùm diem morbi octavum agit, diaphoreſis heri cœpta continuat. Urina per totum morbi decurſum tenuis, atque ex ruffo crocea, nunc citrina eſt. Pulſus, qui, toto morbi tempore naturalibus non multùm celeriores, pleni tamen & ſubduri fuêre, nil modò vitii habent. Pauciſſimæ petechiæ: alvus hodiè ſæpè mota ſuaptè eſt. Sputa vix ulla, & reſpiratio emendata: nox bona.

Die 23^tia^, continuat diaphoreſis, alvus cocta, frequenter ſuâ ſponte mota; cætera ut heri. Nox bona.

Die 24^tâ^, larga diaphoreſis; per omnia benè habet.

Die 25^tâ^ Junii, manè nulla diaphoreſis, oris amaror, ſitis magna: à meridiè alvus denuò ſponte fluit: nox bona.

Die ſequenti cùm adhuc aliquoties ſpontè dejiceret, oris amaror & ſitis diſparuêre, atque indè nil ampliùs moleſtiæ paſſa, recuperatis brevì viribus à nobis ſana diſceſſit.

En periculoſam pulmonum inflammationem vitio bilioſo ſyſtematis gaſtrici ſtipatam.

Vere exacto, ſub exordium Æſtatis, morbi inflammatorii ſenſim pedem quotannis retrahunt, deſertamque ab iis ſtationem bilioſi occupant. Hoc ferè tempore, quod utramque hanc anni partem, Ver ſcilicet & Æſtatem, nectit, mixtum quoddam morborum genus plerumquè dominatur, ex vernâ phlogoſi & bile æſtivâ compoſitum. Medendum utrique malo eſt, ſed illi promptiùs quod graviùs urget.

Hinc omnem propemodùm in ſolvendâ pulmonum inflammatione operam conſumſimus, crudam ventri-

culi colluviem, quæ modum non excedebat, copioſo potu enervantes.

Tranſitum pleuritidis in peripneumoniam malum eſſe *Hyppocrates* aſſerit, & aſſertum hoc obſervatio comprobavit. Cùm enim inflammatio pulmonum, quæ & pleuritidi & peripneumoniæ ex æquo convenit, altiùs penetraret, difficiliſque per hoc viſcum humorum, circuitus ſanguinis, à capite refluxum moraretur, rubuêre genæ, reſpirationem abdomen peregit, immoto thorace, preſſumque ab accumulato humore cerebrum doloris ſenſum, præſente licet ejuſdem cauſâ, abſtulit. Hinc pleuritidem eouſquè intenſam, ut omnis moleſta ſenſatio cerebro laborante pereat, cum periculo in peripneumoniam abiiſſe Hippocrates jure dixit.

Mentis præſentia, alacritas inſolita, præteritorum exacta memoria, & narratio prompta cum inſolitâ quâdam, etſi ad rem adcuratè pertinente, loquacitate, attentum Medicum adeò non decipit, ut hoc ipſo *infido levamine* de graviſſimo periculo admonitus, perniciem ægri jugulo intentatam, univerſo artis apparatu quantociùs avertere connitatur.

Infidum id levamen eſſe præcipuè reſpiratio docuit, quàm maximè ac ferè unicè in morbis pectoris obſervandam *Baglivius* voluit. Hæc, ſi prava fuerit, time ſemper, etſi omnia reliqua eventus exoptatos portendant.

Inito calculo, ſeptuaginta ſanguinis unciæ, iteratis venæ ſectionibus, eductæ ſunt; copioſi potus ex decocto hordei, & oxymelle propinabantur. Regimen univerſim frigidiſſimum fuit: nihilominùs petechiæ, etſi paucæ, comparuêre. An ergo petechialis eruptio ſoli regimini calido debetur, & prava artis pravæ progenies eſt?

JULIUS.

Ineunte Julio, minor atmoſphæram calor, quin & frigus tenuit, ac pro hujus temporis ratione aliàs ſolet. Circa medium; aër incaluit, at neque hic juxta

Juxta morem aliis annis ſolennem. Ultimi menſis dies ejuſdem principio reſpondebant. Fructus horæi pauci, inſipidi.

Febris hoc menſe inter infimam plebem ſæpiùs ac præteritis menſibus apparuit, quam malignam, & petechialem ab effloreſcentiis petechialibus, aut petechizantem appellant, ob id, quòd, etſi ægros perſæpè nullo exanthemate pingat, eâdem nihilominùs ratione decurrat, & iiſdem cæteroquin ſymptomatibus ſtipetur.

Quæ circa febres exanthematicas, aliaſque congeneres obſervavi, in futura tempora rejeci, donec lectis collectiſque aliorum, quæ huc faciunt, ac inter ſe & cum meis comparatis obſervationibus, cùm tam multiplex haſce febres contemplandi occaſio in eo populi ad hoſce Noſocomium affluxu ſeſe quotidiè offerat, limatiùs quid dare potuero, quodve, in tantâ opinionum circa hanc rem tamque ancipiti varietate, in emolumentum artis & miſerorum Mortalium cedere queat.

PLEURITIS OCCULTA SIVE LATENS.

Morbus eſt, aut potiùs morbi cujuſdam gravioris fomes perpetuus, quem *Baglivius* pleuritidem, aut peripneumoniam *latentem* appellat. Hanc cùm initio hujus menſis aliquoties, & ferè ſolitò frequentiùs viderim, breviter delineandam cenſui.

Cognitu non raró difficilis hic morbus eſt, quòd characteribus formatæ jam, veræque pleuritidis aut peripneumoniæ maximam partem deſtituatur. Febris nulla prorſùs plerumquè eſt; decubitus in utrumque latus aut facilis, aut non multùm moleſtus Tuſſicula rara, ſicca, aut cum ſputis paucis, coctis, mucoſis. Lingua modiciſſimè albeſcens, ſitis nulla, oppreſſio pectoris non niſi in motu corporis, appetitus vigens, nulli febriles per intervalla motus, aut exigui. Nihilominùs malum hoc ſi negligatur, aut in formatam gravemque, & univerſaliorem pulmonum inflammationem exſurgit, aut quod pluries fit, in pul-

monum indurationes abit, atque tubercula producit, aut, quod æquè frequenter contingit, in phthiſin terminatur.

Plures ſunt phthiſici ex neglectâ exiguâ hâc pleuritide, quàm ex ſæviori graviorique pulmonum inflammatione facti, non quòd major in phthiſin hujus morbi proclivitas ſit, ſed, quòd aut pravâ tractetur methodo, aut curæ indignus habeatur, negligaturque.

Detegitur hæc occulta pleuritis aut peripneumonia

1° Ex deſcriptis ſuperiùs ſymptomatibus.

2° Si æger modò in hoc, modò in alterum latus ſeſe convertere jubeatur, atque attendere, nùm quilibet decubitus æquè ipſi facilis ſit: nùm fors uni lateri incumbens tuſſitare debeat: nùm anguſtiorem ipſi, difficilioremque fieri ſpiritum in hoc potiùs ſitu, quàm in alio experiatur.

3° Æger jubeatur fortiùs inſpirare, exploreturque nùm is inter reſpirandum aliquid in pectore incommodi, aliquem dolorem punctorium, ardorem, preſſionemque ſentiat.

4° Datâ operâ validiùs aliquoties in vario corporis poſitu tuſſitet, & attendat, nùm quid moleſti, pungentis, ardentis, prementiſque doloris ſentiat.

5° Status ægri prægreſſus diligenter examinetur. Sunt enim morbi, qui haſce pleuritides occultas & peripneumonias ſæpiſſimè poſt ſe relinquunt. Nam

1° Poſt veram & eſſentialem pleuritidem, eamque debitè curatam, judicatamque, nihilominùs reſtitat nonnunquàm aliquid in thorace incommodi, eâ ratione, quâ paulò antè dixi. Nulla interim febris adeſt, & perfecta adeſſe ſanitas videtur, ſi exiguum illud moleſtæ ſenſationis excipias, ob quam, poſtquàm reconvaluerint jam ex morbo, datâ quâcunque occaſione relapſus denuò in peripneumoniam aut pleuritidem fit; nam leve hoc poſt pleuritidem incomodum rariùs ab adhæſionibus novis pulmonum cum pleurâ, frequentiſſimè verò à ſuperſtite exiguâ phlogoſi, particulam pulmonis pertinaciùs occupante, deduci poſſe videtur. Hinc ejuſmodi ægri, etſi

à morbo reſtituti, perpetuum tamen novarum pleuritidum fomitem intra thoracem fovent.

2° Poſt rheumatiſmos febriles, ac inflammatorios, poſt pleuritides, ac peripneumonias *rheumaticas* idem accidit.

3° Sunt, qui prægreſſo catharro, per multas ſeptimanas, quin & menſes, levi alterutrius lateris dolore, ardore, quodam licet exiguo oppreſſionis ſenſu, ſputis non purulentis, ſed puriformibus coctiſque vexantur, quin propterea decumbant. Hos levior hæc & occulta *Baglivii* pleuritis ac peripneumonia afficit.

4° Qui pulmones tuberculis obſitos habent, ſi quâcunque ex occaſione incaluerint, vino, motu, ſole, atque circuitum humorum incitârint, his ſæpè unum alterumve tuberculum inflammatur, quin propterea febre, univerſali totumque corpus prehendente, corripiantur.

Diagnoſin ex hucuſquè dictis formare facilè eſt. Eſt ſcilicet levis inflammatio particulæ ſolùm pulmonis, quæ diù latere non raro poteſt, quin propterea noto quodam phlogoſeon exitu terminetur. Certum enim eſt, dari morbos inflammatorios *etiam chronicos*, phlegmonem *veram ſed chronicam*, quæ diuturno tempore cruda perſiſtit, antequàm vel benignè reſolvatur, vel in ſuppurationem abeat, vel induretur, vel gangræneſcat.

Prognoſin quod ſpectat, id ſciendum, ocultas haſce pleuritides ac peripneumonias vel in morbum gravem, acutum, inflammatorium abire, vel benignè reſolvi, ſi detegatur & aptâ curatione tractetur, vel more aliarum partium inflammatarum in ſuppurationem verti.

Hæc vomicarum clauſarum in pulmonibus frequentiſſima geneſis eſt. Cura eſt antiphlogiſtica omni modo. Venæ ſectio una, quin & plures ſubindè requiruntur, & emulſa nitroſa, potus emollientes cum oxymelle, & nitro. In pleuritide hâc *occultà*, quæ à materie rheumaticâ illuc depoſitâ provenit, veſicans ad locum dolentem applicatum optimè convenit.

Pleuritidem *veram inflammatoriam*, *ſed chronicam*, aliquoties videre eſt in hominibus collo longo, corpore gracili, pectore compreſſo exiguove, genis roſeis, fibrâ tenerâ delicatâque, ac ſummè irritabili donatis. Hìc longiſſimo tempore cruda inflammatio perſtat abſque aliquo conſueto inflammationum aliarum exitu. Tandem ſputa cocta, non *purulenta*, ſed *puriformia*, qualia concocto catharro ſolent, prodire incipiunt, copioſaque, quæ pectoris oppreſſionem doloremque punctorium minuunt. Verùm, cùm ea magnâ quantitate & diuturno tempore evacuentur, æger emaciatur, contabeſcit, moritur, quin unquàm verè purulenti quid deprehenſum fuerit. His ſi emollientia, mucilaginoſa præſcripſeris, facilè ferunt, pectore non gravantur; interìm auctâ ſputorum quantitate magis emaciantur. Remedia tonica, lichen iſlandicus, egregius aliàs in aliâ phthiſeos ſpecie, materiam expectorandam ſupprimunt, & pectoris incommoda augent. Balſamica, cortex, equitatio *hanc phthiſeos ſpeciem* brevì mortiferam efficiunt.

Qui deſcripto corporis habitu, tenui delicatoque, prædìti ſunt, multoties ſanguinem ſputant: hos iteratò, ſed parcâ ſemper quantitate miſſus ſanguis, diæta vegetabilis, & antiphlogiſtica vivendi ratio fermè ſemper relevat, in multoſque conſervat annos, quos methodus roborans, adſtringens, balſamica in phthiſin veram conſummatamque, ac mortem, malorum finem, præcipitat.

AUGUSTUS.

Conſtitutio ſicca, æſtus magni, nullis, aut non niſi raris imbribus ſubindè temperati. Ultimi menſis dies ſereni-æquè, ſed quidam eorum perfrigidi fuerunt.

Fructus horæi pauciſſimi, immaturi, inſipidi.

Diarrhœæ multæ, dyſenteriæ non paucæ, choleræque viſebantur: menſe inclinante, febres putridæ, petechiales, continuæ, quotidianæ, tertianæ.

Maximus hoc menſe ægrotantium numerus fuit,

æ morbi plerumquè faciles, non diuturni: funera pro tantâ ægrorum copiâ perquàm rara.

Hoc tempore æquè ex primis viis laborabant, ac præterito: attamen id diſcriminis inter morbos bilioſos hujus & præteritorum menſium interceſſit, quòd, qui nunc ægrotârunt, vomuerint difficiliùs, vitellina, amurcoſa, glutinoſa, gluten ſcriniariorum aut ichtyocollam æmulantia, & univerſim pauciora, non ex defectu materiæ gravantis, ſed quòd ob ejus tenacitatem pars magna reſtitaret nondùm mobilis aut excretioni apta; pars autem alia, eaque non exigua, abſorpta infarciret vaſorum ſyſtema, maſſam circulantium humorum coinquinaret, & vaſculis infixa hæreret altiùs. Ob eam rationem repetitâ emeſi non rarò opus fuit, quam per epicraſin exhibitâ ſæpiùs ipecacuanhâ movimus.

Id hoc menſe aliquoties nobis contigit ut radix hæc, quâcunque ratione exhibita, aut nullam, aut non niſi unicam civerit emeſin, quia, ut opinor, ejuſdem vis, ſtimulusve multo glutine obvolutus iners reddebatur. Id prætereà eſt obſervatum, eos, qui dato emetico non vomuerant, eâ fermè proportione pejus manifeſtò habuiſſe, quâ, qui probè vomuerant, ſtatìm à vomitu levabantur. Circa finem menſis, relictâ ob rationem recenſitam radice ipecacuanhâ, cujus vires hucuſquè periclitari voluimus, ſolutionem tartari emetici reſumpſimus, eventu, quem ſperabamus, exoptato.

Continuæ remittentes, quarum exacerbationes aut ſtatâ rediêre lege, aut per incertas periodos recurrerunt, medicamentis ſolventibus, & interpoſitâ nonnunquàm tartari emetici ſolutione, eâque ſæpiùs aliquandò repetitâ, ſanabantur. Id ſolum peculiare hujus temporis febres habuêre, quòd & potentioribus indiguerint ſolventibus, & emetico validiori. Hinc quibuſcunque ſpiſſùm in ore gluten, lingua glabra, prærubra, præcalida, conſimili vitio præcordia laborare ac morbum difficiliùs ſolvendum monſtrârat, remedia convenerant, quæ præter ſapones vegetabiles, ſalem quoque ammoniacum, glu-

tinoſa potentiùs diſcindentem, continerent. Solennis nobis formula fuit, quæ aquæ ſambuci Unc. v. oxym. ſimplicis & roob ſambuc. aa Unc. 1. ſal. ammon. dr.ij---iij commiſcet, & partitis vicibus intra 24 horas propinat.

Hiſce uſi continuò ſumus, niſi quòd intercalari tempore ſubindè data potio emetica fuerit.

Obſervatum hâc tempeſtate eſt, neminem ægrorum noſtrorum, aſſumpto hoc ſale, de moleſto ad cardiam ſenſu queſtum fuiſſe, quod tamen vernis menſibus frequenter evenerat, ut tunc temporis à multo minori ejuſdem doſi non raró ob ægrorum querelas abſtinere debuerimus. Major ſolidorum inertia, mucuſque hoc tempore & copioſior & tenacior, ventriculi latera obliniens, obſervati phænomeni rationem, ipſiuſque medicamenti, incidentis attenuantiſque, aptitudinem demonſtrat.

Pleriſque, quibus vis vitæ ſufficiens, & ſubigendæ materiæ par fuit, hâc ſolâ ratione profuimus. Verùm ubi materiæ alienæ copia aut tenacitas tanta erat, ut vires coctrices, fors ineptis venæ ſectionibus, aut undecunquè dejectæ, ſolo ſalis hujus adjumento eandem ſubigere, & per vias congruas eliminare non valerent; optato cum effectu radicis arnicæ pulverem junximus. Multæ rationes ſunt, aliâ occaſione explicandæ, cur in febribus pleriſque gaſtricis, meſentericis, putridis, malignis, quibus vulgata modò praxis corticem Peruvianum opponit, radicem hanc à ſolertiſſimo *Collinio*, viro de arte noſtrâ egregiè merito, multiplices in uſus tractam, præſtantiſſimo cæteroquin Peruviano remedio præponam. Diarrhœas malignè febrientium diuturnas, quæve vires convellunt, hæc radix præ quovis alio medicamento fortunatè compreſſit.

Salis quoque ammoniaci multiplex commendatio apud Practicos ſemper fuit, iſque in antiſepticorum non vulgarium familiam recipiebatur. Verùm cùm morborum horum Autumnalium geneſin, præcipuè paulò pertinaciorum, in craſi ſanguinis ſolutâ, ſepticove fluidorum ſtatu reponerent, & effectum non

neceſſarium pro cauſâ reputarent, cùmque inſuper non paucos hoc ſale adjutos, eos potiſſimùm quibus inciſum hocce remedio gluten fuerat, conſpicerent, concluſionem de vi ſalis ammoniaci antiſepticâ formârunt.

Dyſenteria longè latèque, per urbem, ſuburbia, atque circumjacentem agrum, hoc menſe graſſabatur. Morbus hic quoſdam benè per omnia ſe habentes repentè invaſit, ita ut alvum primò bonam, dein cruentam mucoſamque ponerent. Ad finem menſis quoſdam tormina, & alvus ſtatìm cruenta, cùm rectè paulò antè adhuc valerent, quaſi ex compoſito & non opinantes corripuêre. Quidam febrim per dies complures paſſi ſunt ex continuarum remittentium claſſe: tandem in dyſenteriam morbus convertebatur. Alii per multos dies tormina patiebantur: demùm alvus ſupervenit dyſenterica.

Fuerunt, qui per aliquot dies laſſitudinem, & dolorem urentem circa ventriculum queſti ſunt, dein eo ceſſante, torminibus vexari circa umbilicum, ſuccedente paulò pòſt alvo dyſentericâ, cœperunt. Obſcurior febris in pleriſque obſervabatur, quamdiù dolor abdominis & teneſmus urgebat. At ſymptomatibus hiſce evaneſcentibus, etſi cruenta mucoſaque perſtaret alvus, motus tamen febriles nulli ampliùs advertebantur. Paucis & ante dyſenteriam, & eâ vigente, febris continua fuit, mitior ut plurimùm, & per incertas periodos exacerbari ſolita. Dejectiones primæ fuêre rariores, fæces verò copioſiores: aucto ſequentibus diebus dejectionum numero, & tormina & teneſmus æquis ferè paſſibus increvêre, at minor tunc excretorum itentidem quantitas fuit, & fæcibus ad initium bonis ſucceſſit varia colore & conſiſtentiâ materies, æruginoſa non paucis, quibuſdam amurcoſa, profundè viridis, mucoſa, ſanguini commixta. Morbo jam confirmato acceſſit mictus frequens ſtrangurioſuſque: lotium parcâ quantitate ſingulo mictu miſſum, bilioſum, ac ſaturatè flavum fuit. Dolor abdominis quibuſdam continuus, pleriſque per intervalla ſolummodò recruduit, proximè

E iv

ſecuturæ dejectionis nuntius. Abdomen dolens attactum paulò rudiorem non tulit. Pauciſſimi ingens ſolummodò pondus abſque dolore circa umbilicum querebantur. Cardialgia, morbi ſubindè prodromus, eo jam vigente, aut nulla aut multò minor. Lingua pura, aut parùm abludens ab habitu naturali: ſapor vitioſus, attamen minùs ac tempore morbum proximè præcedente: & univerſim is oris & ventriculi ſtatus, qui ſordes bilioſas acreſque profundiùs ſitas demonſtraret, quàm ut ejus præſentiam lingua & fauces loquerentur. Nulli vomendi conatus: nauſeæ nullæ.

Variâ methodo huic morbo medebamur, & plurimos ſanitati reſtituimus integræ. Unus, cùm diutiùs jàm extra Noſocomium decumberet, mortem occubuit dyſentericam, atque alius in hydropem incidit. Morbum in quibuſdam pertinacem experti, animum omnem in partem convertebamus, ut breviorem tutioremque medicinam faceremus. Tandem ſub menſis finem, atque per totum ſeptembrem, & ſub exordium octobris ſtabilem dyſentericis medendi rationem amplexi, quàm plurimos intra non multum tempus, & cum conſtantiâ ſanavimus. Nunc, quæ ad initium Auguſti acta ſunt, paucis referam.

Ipecacuanham primis, qui obvenerant, ægris propinabamus. Verùm decantatum hoc antidyſentericum non ita profuit utì binis conſequenter annis profuiſſe in Hungariâ videram. Rationem hanc eſſe arbitrabar, quòd materies morbum committens craſſa ſupra modum eſſet, parietibus ſyſtematis gaſtrici firmiùs adhæreret, aut ipſa fortaſſis materiæ dyſentericæ ſedes profundiùs in inteſtinis, atque ita ſita fuerit, ut ipecacuanhâ revocari, & per os rejici nequiverit.

In Hungariâ, ubi radicem ipecacuanhæ eximiè conduxiſſe dyſentericis dicebam, oris amaror, vomitus, vomituritiones, anxietas, præcordiorum moleſta ſenſatio, graviùs multò ægros afflixerunt, quàm in hujus tempeſtatis dyſenteriâ, ubi ventriculi læſi ſigna perpauca viſebantur.

Levioribus dyſenteriis, & ad quas ſanandas primis ſtatìm diebus accerſebar, ſequenti ratione in urbe & ſuburbio vicino medebar: ſcilicet, injunctâ tenui diætâ, æger omni horâ, aut ſingulo ſaltem bihorio, diu noctuque vaſculum ſeri lactis ſumpſit, in cujus ℔. iij. ſolutæ erant pulpæ tamarindorum Unc. iij. adjectâ exiguâ doſi liquoris anodyni mineralis Hoffmanni. Quibuſdam infuſum rhei aquoſum cum emolumento dedi. Hoc remedium continuabatur per duos plerumquè dies, quo tempore dolor abdominis, teneſmus, ſtranguria, fermè ex integro diſparuêre: at eadem dejectionum cruentarum mucoſarumque frequentia manſit. Contigit aliquoties, ut poſt numeroſas dejectiones liquidas dura tandem ſcybala ſubſequerentur. A veſpertino anodyno deſtiti, ni continuæ fors dejectiones omnem omninò ſomnum præpedirent, quòd cùm fieret, granum laudani exhibitum exiguam ſaltem ægro quietem, refocillandis viribus adeò neceſſariam, conciliavit. Tandem ubi à doloribus immunitas aderat, alvus tamen frequens æquè ac anteà eſſet, pulveres exhibui è mirobalánis, rheo toſto, & opii pauxillo compoſitos.

In quibuſdam gravioribus dyſenteriis, alvo teneſmoideâ, frequentiſſimâ, mucosâ, cruentâ, torminibus ſtipatâ gravibus, plus emolumenti, durante primo ſtadio, mihi viſus ſum obſervare à pulpâ tamarindorum aut prunorum ſolutâ in decocto hordei, omiſſo ſtimulo quocunque ſalino, omiſsâ & ipsâ, miti licet, tincturâ rhei aquosâ: Alvi frequentia adeò quidem minuta non eſt, ut & augeretur, ſed omnis in abdomine, circa anum moleſta ſenſatio, ſenſim diminuta, tandem diſparuit. Lotium & liberè & abſque doloribus mittebatur, fæces rejectæ cocti quid continebant, ut adeò primum dyſenteriæ ſtadium feliciter decurrerit, & malum medicamento roboranti, adſtringenti, mucilaginoſo, opiato, aut illi, quod ex omnibus hiſce coaluit, poſtmodùm citò auſcultaret.

Fuerunt qui, etſi eorum dyſenteria à graviſſimis ſymptomatibus ordiretur, leniſſimis paulò antè re-

cenſitis eccoproticis in decurſu ſtadii primi uſi, præter illam à torminibus, teneſmo & ſtranguriâ immunitatem, etiam id commodi obtinuerunt, ut alvus non ſolùm abſque doloribus, ſed & parciùs rariùſque flueret, & redderet ſanis ſimiliora, donec eodem continuato remedio, nullis nec opiatis nec adſtringentibus in auxilium vocatis, res in integrum reſtitueretur. At hos nihilominùs invigorante remedio, ſtomachicove, contra facillimum in priorem infirmitatem relapſum, præmunire oportebat.

Inter ægros fuêre quidam quibus alvus terminoſa uno alterove die moderatè fluxit, atque æruginoſa reddidit: verùm ſuaptè fluxus alvi ſubſtitit inteſtinorum, cruciatu perſiſtente, dolore ventriculi gravante, urente: mictu parco ſtranguriosoque: oris amarore: jactitatione: atque ubi malum graviùs urgebat, delirio quoque ſuperveniente. *Dyſenterias has imperfectas* datum emetico-catharticum, ſolutio ſcilicet tartari emetici intra breve tempus egregiè certòque ſuſtulit.

Alii iiſdem, quibus dyſenterici ſolebant, ſymptomatibus affecti, oris amarorem, cardialgiam, ventris tormina, mictum difficilem, ſed alvo aut naturali, aut ſuppreſsâ querebantur. *Colicam hanc bilioſam* ejuſdem cum dyſenteriâ proſapiæ, jugis potus ſolvens, datumque antimoniale emeticum citò & tutò abſterſit.

Circa finem hujus menſis calculum ex veſicâ ſectione eximi curavimus, cujus hiſtoriam referre hic juvat.

Juvenis 15 annorum, filius militis, à triennio circiter poſt emiſſum lotium ardorem in perinæo experitur, qui per octavam horæ partem à mictu durat, evanidus poſteà. At ſi ſtando, aut ambulando mingat, nullus poſt mictum ardor affligit, neque etiam, ſi ſuper ſellam perforatam, aut ita ſedeat, ut inter ſedendum nulla perinæi preſſio fiat. Die 15tâ Auguſti ad nos venit. A duobus ferè menſibus arenulæ prodeunt, ſubindè & mucus *ductilis*, *aut materies mucoſa* quidem, carens tamen ductilitate. Cùm are-

nulæ ſolæ, tùm & mucus ductilis cum ardoris per urethram ſenſu prodit. Ab hoc duorum menſium ſpatio & mictus ſolitò frequentior eſt, & præprimis noctu moleſtus.

Aqua calcis cum æquali lactis copiâ & ſapone Veneto febriculam, mictum frequentiorem, ſtranguriosum excitavit. Hinc mutatâ mox medendi ratione, præcipuè cùm ab adplicato difficiliùs cathetere partium levis contuſio accederet, præſcriptum eſt medicamentum ſequens:

R. Decoct. hordei adjectâ
liquiritiâ parati ℔. II.
gummi arabici Unc. I.

Diæta quoque maximam partem vegetabilis injungebatur. Die 29no Auguſti æger aſſerit, ſe raro jàm, & ſingulâ vice plus lotii mittere, cùm anteà frequentiùs quidem, attamen parciùs mingeret; ardorem in perinæo jàm nullum ſentiri, ſed ſenſum quemdam ibi loci rei alienæ percipi, utut exiguum, nec multùm incommodum, ſtatimque evanidum, neque poſt ſingulos mictus. Exigui calculi ſæpiùs, ſub uſu medicamenti hujus, mucilaginoſi & majores ac aliàs, ſed minori cum moleſtiâ prodivêre: quod ſi malum nulla poſthàc incrementa ſumpturum eſſet, ſe hâc ſorte contentum fore ajebat, ſeque ad omnes aptum labores arbitrari.

Nihilominùs cùm hâc ratione levamen ſolùm temporarium conciliaretur, & æger, utut nunc doloris propemodùm expers, tamen probabiliùs in priorem ſtatum relapſurus erat, placuit ſectione calculum eximere, quam dexterrimus hujus Noſocomii chirurgus, dominus *Sartori* manu exercitatâ, die 30mâ, Auguſti peregit. Uſus eo cultro eſt, quem *Lithotomum occultum* appellant.

Operationem aliquantùm morabantur fruſta aliquot confracti intra veſicam calculi, qui totus aſper, & friabilis erat, ſi nucleum multò duriorem excipias.

Finitâ ſectione, repoſitus in lectum æger toto reliquo tempore nil præter morem incommodi patiebatur. Victitabat juſculo tenui, decocto hordei, emulſis. Elapſis aliquot diebus, oleribus cum juſculo carnium veſcebatur. Die 26tâ Septembris, nulla amplius per vulnus urina prodibat, idque penitùs eo die coaluiſſe viſum eſt. Lecto quoque exemptus horam ſedendo exegit. Die 10à Octobris, primâ vice lentis & exiguis paſſibus per cubiculum gradiebatur. Die 17ª Octobris ſanus diſceſſit.

Ad feliciorem operationis eventum plurimùm contulit, quòd eam æger non niſi probè præparatus ſubiverit, tenuiori diætâ ac vegetabili anteà uſus.

Lithotomiam inſtituturis ſuadendum ne, ſi de præſentiâ calculi, certi per catheterem facti ſint, ægrum poſthàc frequentiùs adplicato cathetere vexent. Veſica inſtrumento frequentiùs irritata difficiliùs ſectionem ſuſtinet, & ſecta, faciliùs majorive cum periculo phlogoſin concipit.

Varia inſtrumenta ab artis peritis pro facilitandâ lithotomiâ excogitata proſtant. At vereor ne & hìc ea optima ſint, quæ ſimpliciſſima. Scalpellum firmum firmo donatum manubrio fors omni alii inſtrumento præſtat. Secabit enim, qui ſcalpello utitur, quouſquè & quantùm volet, nec hilo plùs minùſve. Sectionem viſus diriget, & firmior manus: nec alio, quo eandem perficiat, inſtrumento opus erit.

SEPTEMBER.

September ab initio ad finem uſque, perfrigidus fuit, ſiccuſque. Febres continuæ, remittentes, ex putridarum &233 bilioſarum familiâ, populum afflixerunt; minor tamen ægrotantium numerus hoc menſe fuit, quàm præterito, etſi, qui nunc ægrotabant, diutiùs decumberent. Pauciſſimas intermittentes, quotidianas tertianaſque vidimus, & quartanas non niſi duas brevì & abſque negotio, præter indolem quartanarum hoc præprimis anni tempore, ſolis propemodùm ſolventibus ſalinis cum conſtantiâ perſanatas.

Circa finem prioris menſis, & toto reliquo per Autumnum, tempore quo dyſenteriæ ſæviebant, aliam dyſentericis auxiliandi viam inivimus, quam cùm tutam certamque experiremur, ferè ſolam poſthàc, rejectis aliis, ſequebamur.

Ægris hiſce, ut primùm ad nos venerant, copioſum potum ex decocto hordei & oximelle ſimplici exhibuimus: die ſequenti antimoniale emeticum, tartari videlicet emetici ſolutionem, propinavimus. Mictus antè parciſſimus, ſtrangurioſus, teneſmi, tormina, plerumquè miraculi inſtar ſtatìm ab emetici operatione emendabantur. Alvus longè minùs frequens brevì ita comprimebatur, ut poſt duos treſve dies medicamento indigerent alvum denuò molliter ſollicitante. Finitâ emetocatharſi ſolo fermè decocto hordei, cui oxymel & pulpa prunorum intabuit, utebantur, donec intra exiguum tempus medicamento invigorante contra relapſus præmunirentur.

Pauciſſimis poſt emeſin rheo toſto, mirobalanis, atque opio in pulverem commixtis opus fuit.

Vir diligentiſſimus, atque egregius obſervator *Collinius* æquè certò ſuis dyſentericis ſolâ arnicæ radice medebatur. Nullam is evacuationem, utì ex fidis relationibus accepi, inſtituere ſolebat, etſi humorum bilioſorum copiâ non mediocri gravarentur. Ope radicis hujus materies dyſenterica ſubacta, immutataque, atque in benignum humorem converſa nocere deſiit.

Hanc methodum etſi perutilem audieram, ob id tamen hucuſquè non ſum amplexus, eamque in futura tempora reſervavi, quòd hæcce mea me hâc tempeſtate nunquàm deſereret.

OCTOBER.

Ut cæteræ hujus anni partes minùs ſolitò caluerunt, ſic & October frigidior ac plerumquè ſolet & ſiccus fuit: circa finem nebulæ multæ.

Morbi chronici, hydropes, icteri, infarcta abdominis viſcera, ob prægreſſas hâc æſtate bilioſas febres,

nos multùm exercuêre. Multi catharrum queſti ſunt, tuſſimque noctu præprimis permoleſtam, quam ſenſus in hypochondriis, ad ventriculum, vel & inferiùs in abdomine dolorificus & præcedere & comitari ſolebat, ita ut hoc abdominis dolore de mox adfuturâ tuſſitatione præmonerentur.

His anteà febres fuerunt intermittentes, aut ſuaptè, aut non ex arte curatæ.

Tuſſis hæc ad ſtomachicarum tuſſium ſpeciem pertinens remedia pectori aliàs dicata nequaquàm admiſit, ſed ea quæ glutinoſa potenter incidunt ſolvuntque, ac ſolutâ rejectâque per emeto-catharſin materie, ventriculo & inteſtinis robur addunt. Rheum, elixirium ſtomachicum temperatum, decoctum lichenis & polygalæ profuerunt.

Quicunque intermittente aut remittente quâdam febre hoc menſe laborârunt, de ſpurio hoc pectoris affectu, difficili ſcilicet reſpiratione & oppreſſionis ſenſu, tuſſique multâ querebantur. Sputa aut nulla prodiêre, aut pauca glutinoſaque.

Perdifficile nonnunquàm nobis accidit, *verane* an *ſpuria* hæc pulmonum affectio eſſet, an malum in ipſo thorace, infarto inflammarique incipiente, natum ſit, an verò à primis viis attractum, probè internoſcere; idque eò difficilius erat, quòd hoc tempore utrumque ſæpè vitium, levior nempè pulmonum inflammatio, & bilioſum quid mucoſumque à ventriculo oriundum, unà jungeretur.

Hinc conſultum arbitrabamur, iis, qui complicatâ hâc pectoris affectione laborabant, aut quos eâ laborare ſuſpicabamur, pauxillum ſanguinis detrahere, eoſque diuturniori ſolventium & diluentium uſui addicere, donec, quam cœlum frigidius pulmonibus adſpertiſſet phlogoſin, difflatam exiſtimaremus, intra paucos ut plurimùm dies evanidam. Intereà verò, quod in tubo inteſtinali latuerat vitium, bilioſum, mucoſum, putridum, ſeſe luculentiùs exerere, pluresque præſentiæ ſuæ, & indubitatos dare caracteres cœpit. Vomitorium tunc, quod in initio *propria* thoracis affectio prohibuerat, inſigniter profuit, cui for-

tunatè ſalis ammoniaci largiores doſes ſubjunximus.

Frequentior multò venæ ſectionis neceſſitas fuit hoc, quàm elapſis menſibus, &, ſi ab ipſomet ægro, priuſquam ad nos veniret, præter rationem inſtituta eſſet, minùs nocuit.

Quartanas jam multò plures, quàm priori menſe, habuimus non rebelles, ſolventibus ſalinis, ſale imprimis ammoniaco, datoque emetico uſum ſolventium interpolante, vel ex integro curatas, vel ita cicuratas, ut ſumpto cortice citò & cum conſtantiâ profligarentur. Quaſdam quartanas remittentes æquè levi brachio & eâdem methodo perſanavimus.

Obſervare mihi viſus ſum, eas quartanas, quæ aut remitterent ſolùm aut vix intermitterent, citiùs faciliùſque dictâ ratione curari, quàm illas, quæ paroxyſmos habuêre breves, ſed inviolabili lege modoque redeuntes, quæve intermedio tempore ægro nil aut perparùm incommodi reliquerunt.

Quartanarum maxima pars priori adhuc menſe nata fuit, verùm ægri poſt exantlatas primùm aliquot acceſſiones noſtram opem implorârunt: hinc factum ut, etſi September quartanarum præ aliis feracior eſſet, plures tamen menſe primùm Octobri nobis curandæ obvenerint.

Quotidianæ & tertianæ febres nec numero, nec pertinaciâ eas ſuperârunt, quæ alios aliorum annorum autumnos infeſtant.

Dyſenteriæ pauciſſimæ hoc menſe, plures tamen immitis morbi reliquiæ comparuerunt, dolores videlicet, tumoreſque, ac immobilitas articulorum. Accidit id in illis, quibus mala medicatio fluxum ventris ſtitit. Hìc diverſa profuêre. Materiem dyſentericam non ratò malè ſedula medicatio intra viſcera dato opio concludit; retentus verò fomes tunc ſanguinem ſubit, & aut corpus oberrat, aut articulis lociſque illis, ubi tardior humorum motus, vaſaque anguſtiora ſunt, profundè inſidet, maximèque ſenſiles partes vellicat.

Multi quoque hoc menſe, utì etiam proximè elapſo, fuerunt, quos tormina ſtranguriave cum oris

amarore eum in modum vexabant, quo dyſenterici ſolent, ſilente alvo. Id mali, ſive colicam *bilioſam*, ſive *ſiccam dyſenteriam*, malis appellare, eandem, ac ipſa vera dyſenteria, curam poſtulat, & ni ventrem probè vacues, ſed ſolis diluentibus ac involventibus impugnes, tardam ægro, tædioſamque, & perſæpè inutilem medicinam facies, morbumque, qui modò in ventrem detonat haud difficulter indè pellendus, ad articulos, locave exquiſitiſſimis perſæpè medicamentis inacceſſa, convertes.

Morbus articularis non raro etiam febres bilioſas excipit, eas duntaxat, quas cortex præmaturè ſilere juſſit, aut, quæ ſenſim ſuaptè fatiſcebant.

Nullam hìc cortici, remediorum principi, notam inuſtam volumus, cùm præmaturum ſolummodò ejuſdem uſum incuſamus. Uti enim diutiùs ſolvendo, præparando, eliminandoque materiam febrilem, febris ipſa multoties alitur, donec, ſerò licet, ad corticem confugiatur, ita è contrario inepti eſt artemque ignorantis, audito mox febris nomine, nullo prorſùs ad materiem febrilem reſpectu habito, largas corticis doſes ingerere.

Vidimus ex multiplici hâc origine natas arthritides non paucas. Profuerunt lenia purgantia, ſalina, &, ſi morbus levior erat, ea ipſa remedia, quibus morbus, arthritidis genitor, ſi Medicum ſcientem nactus eſſet, procul dubiò auſcultaſſet. Verùm, quorum articulis malum profundiùs infixum hæſit, iis remedia ex potentiorum ſolventium claſſe deprompta profuêre. Kermes minerale, ſulphur antimonii auratum tertiæ præcipitationis, hiſque nonnunquàm potiora, aconitum, flammula jovis (vicina intereà loca veſicante eroſimus) ſaturata chamædryos & chamæpytios decocta ſæpiſſimè votis reſpondebant. Quibuſdam malum adeò altè inſedit, ut potentiſſima remedia eluſerit: his, ternis quaterniſque conſequenter diebus, emplaſtrum latum veſicans ad eundem ſemper locum appoſuimus. Poſt aliquot dierum tormenta, dolor omnis ubicunquè, atque etiam extra locum veſicante tentatum exiſtens, aut corpus oberrans,

ortâ

ortâ diaphoreſi largâ, vel & puſtulis prurientibus per totam corporis, artuum præcipuè, ſuperficiem excitatis, evanuit.

NOVEMBER.

Menſe hoc, varia tempeſtas luſit: cœlum modò ſerenum, modò pluvioſum: nives: tepor: frigus, ita tamen ut nulla aëris qualitas aut exorbitaret nimiùm, aut diutiùs perſiſteret. Morbi longè pauciores ac reliquo totius anni tempore, iidemque propemodùm, qui præterito menſe, ſi dyſenterias jam modò compreſſas excipias.

DECEMBER.

Menſis hic, ad 20^{mum} uſque, raras pluvias, frigus tolerabile, nives copioſas habuit. Indè rigidum gelu, nives copioſiſſimæ. Hoc tempore lumbagines non paucæ, item tumor in alterutro genu ſummoperè dolens, & motum impediens, cum vel etiam ſine iſchiade. Quibuſdam articulus humeri doluit cum immobilitate brachii. Multis glandulæ ſubaxillares tumebant dolebantque, quæ ſubindè in ſuppurationem abivêre. Plurimis, iiſque potiſſimùm feminis, dolor noctu ingraveſcens femora, crura pedeſque per intervalla pervaſit: febricitabant plerumquè, ſed moderatè, & more vago. Tuſſes multæ, multòque plures ac aliis hucuſquè menſibus.

Prout ab æſtivo & autumnali tempore longiùs provehebamur, ita rariùs mitiùſque ex primis viis laboratum eſt, ingruente frigidiori anni parte, ferocientem æſtatis bilem comprimente. Verùm per hoc tempus ſpiſſior facta humorum ferè omnium indoles alios produxit morbos, atque alias ac anteà, corporis partes occupavit. Sanguis & compactior, & ad vaſa frigore nunc magis conſtricta validiùs attritus phlogoſes non paucas generavit. Aquoſa humorum portio æquè tenacior, vaſcula minutiora, circa articulos parteſque tendinoſas ac glandulas locata, diffi-

ciliùs permeavit. Facilis hinc explicatio eſt & rheumatum complurium, & inflammationum nunc ſeorſim, nunc junctis unà viribus affligentium.

Numerus ægrotantium multò minor erat, quàm per æſtatem: &, qui nullam infirmitatem chronicam ad hunc morbum attulêre, facilè convaluerunt. Funera, ſi qua fuêre, ea morbis longis, phthiſi maximè, & conſummato hydropi debebantur

Exanthemata σποραδὴν & rariſſimè, & pauciſſima viſa hoc & præcedente menſe ſunt, ac eâ ferè ratione ſenſim diſparuêre, quâ morborum bilioſorum dominium contrahebatur.

ANACEPHALÆOSIS.

Πολυμορφον morborum popularium genium per hujus anni decurſum ſæpiùs mirabamur, cùm in alio alia ſit & morbi facies, & intenſio, duratio, & eventus alius. Nihilominùs in tanto ſymptomatum luſu ejuſdem epidemici morbi, atque in ipsâ diverſarum epidemiarum ſucceſſione mira quædam ſimplicitas obtinet, ſive cauſam morbificam, ſivè verò genuinam methodum medendi ſpectes; illa enim varios ad ſpeciem morbos ſive potiùs unum ſolummodò morbum producet, ſed qui diverſiſſimos, atque alios in aliis mentiatur, prout vel aëris conſtitutio, vel corporis diatheſis, quam quiſque ſibi propriam atque ab alio diverſam habet, *ejuſdem* morbificæ cauſæ vires *diverſimodè* applicuerit.

Hæc verò paucorum remediorum, eorumque ſimpliciſſimorum uſui, quem efficacem experientia docuerit, facilè acquieſcit, non quòd plura non ſuppetant, ſed quòd pluribus in tantâ cauſarum ſimplicitate ſuperſedere queamus.

Juvat nunc unico quaſi intuitu totius anni ad finem modò perducti conſtitutionem contemplari.

Ineunte anno inflammationes pulmonum frequentes fuêre: his pleuritides & peripneumoniæ ſucceſſerant à bile prognatæ. Denuò febribus bilioſis intermittentibus, remittentibus, variâ periodo lege-

que recurrentibus, æſtas infeſtabatur. Autumnum proximè & præcedebant & comitabantur dyſenteriæ, bilioſæ utiquè proſapiæ, febribus æſtivis ſenſim vela hoc tempore contrahentibus.

Sub initium hyemis febres inflammatoriæ denuò caput exerebant, morbique alii ad phlogoſeon familiam pertinentes.

En per totius anni decurſum modò ſanguinis modò bilis prædominium, vel temporibus intermediis æquale utriuſque imperium, junctaſque vires! En à geminâ hâc origine multiplicem morborum faciem, ſed non adeò multiplici remediorum ſupellectile perſanandam!

Fortunatè medebitur, qui remedii exhibendi occaſiones ſagax captat, quive repertæ indicationi potiùs quàm ſpecificæ cuidam remediorum virtuti confidit.

SECTIONES CADAVERUM.

SECTIO PRIMA.

SUb finem Aprilis anni 1776, ſectum cadaver fuit, cujus hiſtoria morbi, & anatomes hæc eſt:

Vir 40 annorum, opilio, cùm præteritâ æſtate per Italiam pecudes ageret, vino Italico, cùm & itinere ipſo & fervidiore cœlo frequentiùs æſtuaret, ſolitò largiùs indulſit. Domum redux in Germaniam, ſero Autumno tuſſitare primùm, pectore oppreſſo eſſe, & aſthmaticorum inſtar ſpiritum trahere cœpit. His incommodis per totam hyemem conflictatur abſque remedio, ſi duas treſve per tempus hoc venæ ſectiones excipias, quas ſemper inſigni cum levamine inſtituit.

Die ipſo Paſchatis, rigor horarum aliquot cum ſuccedente æſtu hominem corripuit: reſpiratio longè difficilior, oppreſſio pectoris major quàm hucuſquè, dolorque punctorius ad mammam dextram cum ſputo

cruento accedit. Ter vena ſecta eſt, ſed quo morbi tempore, quæve ſanguinis miſſi quantitas fuerit, ignoro: id ſolùm ab ejus uxore reſcivi, ſanguinem cruſtâ inflammatoriâ, craſsâ tenacique contectum fuiſſe. Cæterùm an ullum & quale remedium fuerit adhibitum homini, ruri habitanti, & ſolius chirurgi curæ commiſſo, non ſcio. Negavit tamen uxor, quidquam fuiſſe adplicatum. Die morbi decimo ſeptimo in Noſocomium defertur: reſpiratio ſummè laborioſa, dolor punctorius ad mammam dextram, pulſus celerior naturali, & in brachio affecti lateris obſcurior multò, mollis, non debilis. Sputa multa mucoſa, pauca cocta; decubitus in latus dolens impoſſibilis, ſed talis ut nec ſupinus omnimodè, nec etiam in latus ſiniſtrum cubaret. Strepitus in pectore inter reſpirandum quaſi ferventis aheni. Sanguis illicò miſſus cruſtam ſummè phlogiſticam exhibuit, undè levamen doloris punctorii ſecutum, perſiſtente eâdem ſtreperæ reſpirationis difficultate: pulſus evolutior: ſputa eadem.

Altero die, denuò vena ſecta; idque etiam quarto die factum, tùm quòd memorata inflammationis ſymptomata perſeverârint, cùm etiam quòd recrudeſceret pungens in latere dolor. Hoc die pulſum minùs mollem, verè fortem ante venæ ſectionem deprehendi; at à venæ ſectione celebratâ paucis horis exſpiravit, die morbi vigeſimo.

Cadaver, pectore hirſuto, & muſculorum robore inſigni, ab aſſiſtente chirurgo inciſum ſequentia exhibuit:

Pulmo dexter ex toto inflammatus erat, portione ſupremâ, præcipuè quà dorſum reſpicit, exceptâ, quæ ſana omnimodè quartam pulmonis partem effecerat. Lobi, in quos pulmo dividitur, tùm inter ſe, tùm ad pleuram, ubiquè validioribus cohæſionibus nectebantur, eamque illæſam ac nullibi inflammatam. Dexter hic pulmo majori ſuo volumine ſiniſtrum urgebat, preſſo ſiniſtrorsùm mediaſtino, & remoto ſterno multùm protuberabat. Ex ſectorum bronchiorum orificiis albidus ac ſubflavus prodibat humor,

qualem ſputa mucoſa, alba, intermixtis quibuſdam coctis referunt. Pulmo ſiniſter ſanus, exceptâ parte ejuſdem mediâ, dimidii ferè pugni magnitudinem æquante, & inflammatâ. In corde, ac vaſis majoribus, poliposæ & albæ ut plurimùm concretiones erant. In pericardio plus ſeri collectum inveniebatur, quàm communiter fieri aſſolet. Serum pariter in ſiniſtro thoracis cavo repertum 20 ferè uncias æquabat. Viſcera abdominalia ſana per omnia fuerunt.

In hâc hiſtoriâ plura occurrunt quæ noſtram attentionem promerentur :

1° Status ille aſthmaticus per totam hyemem miſerum affligens, quemque ſola venæ ſectio ſolabatur, nullas alias aſthmatis cauſas videtur admittere. Pulmones, quâ parte inflammatio abfuit, omni modo ſani fuerunt, inflammati verò ſat luculenter demonſtrârunt, ſe ante hanc inflammationem omni alio vitio caruiſſe. Hinc aſthma hoc, quo per hyemem premebatur, ex *continuâ & chronicâ inflammatione* profectum fuiſſe, indubitatum videtur. Conſtat enim nullos dari certos inflammationis terminos, quibus elapſis ea noto quodam exitu ſolvatur, cùm, per multas ſæpè ſeptimanas & menſes, cruda inflammatio perſtet. Sunt quos reſpiratio difficilior, dolor exiguus punctorius in latere, longiſſimo tempore infeſtat, etſi omnibus cæteroquin muniis fungantur cum pulſu aut ſano, aut ab eo non multùm abludente. Subindè ſola difficilior reſpiratio eſt cum pulſu naturali, tuſſiculâ, & pectoris oppreſſione : abeſt dolor punctorius, niſi, ſi fortiùs inſpirent, aut validiùs datâ operâ tuſſiant, aut quâcunque ratione curſum ſanguinis incitent.

Morbi hi *veræ pleuritides* & *peripneumoniæ* ſunt, verùm *chronicæ* : cùmque, ut plurimùm, abſque motu febrili ſint, & ita affectos lecto non affigant, ac characteribus, aliàs hoſce morbos pulmonicos comitari ſolitis, deſtituantur, *latentes* à *Baglivio* appellantur, quas magno ægrorum emolumento ſæpiùs detectas fuiſſe aſſerit, dùm pungens lateris dolor, aut validiore tuſſi aut profundiore inſpiratione ſtudio

factâ, ſeſe exſereret, aut quodnam in latus difficilior decubitus eſſet, exploraretur. Sed de his ſuperiùs actum abundè eſt.

2° Æger fuerat pleuro-peripneumonicus; dolor vividus admodùm, etſi pleura nullibi inflammata deprehenderetur.

3° Cùm die morbi 20° morbus crudus adhuc deprehenderetur, apparet nullum poſſe ſtatui dierum numerum, ultra quem venæ ſectiones non admitti queant, neque ubiquè obtinere aphoriſmum 8vum L. 5. *Quicunque pleuritici fientes in* 14. *diebus non repurgantur, his ad ſuppurationem tranſitio fit.*

4° Æger in ſtatu cruditatis, ex eo moritur quòd pulmo inflammatus alterum ſanum comprimat, omnemque humorum circuitum ſuffocet. Largiſſimæ venæ ſectiones, quæ ſe invicem excipiunt, ſi primis ſtatìm morbi diebus inſtituantur, ſuffocationem fors ſubindè præpedire valent.

Recenſet clariſſimus *Morgagni* L. II. epiſt anat. med. XXI. art. 26. 27 28. epidemicam pulmonum inflammationem, quæ hyeme anni 1738. nuſquàm magis quàm in quibuſdam monacharum cœnobiis ſæviit, & plures, paucos intra dies, ſuſtulit. Cadaverum diſſectio exhibuit graviſſimam totius pulmonis inflammationem, quâ ægrotæ brevì ſuffocabantur, eæ præcipuè, quæ laxioribus ac imbecillioribus anteâ pulmonibus fuerant.

Statum hunc morbi crudiſſimi, ubi pulmo alteruter, infarctu inflammatorio turgens, ſpatio ſuo contineri nequit, & in vicinum thoracis cavum protuberat, atque ſufflaminando ſanguinis per corpus periodum occidit, *Hippocrates* deſignaſſe videtur, dùm de pulmonis ad latus prolapſu L. 2. de morbis ſic ait: » Si pulmo ad latus prolapſus fuerit, tuſſis te-
» net, & erectæ cervicis ſpiratio, & ſalivam tuſſiendo
» rejicit albam, & dolor ad pectus, & dorſum emer-
» git, & incumbens pulmo impellit, & grave quid-
» dam in pectore incumbere videtur, & dolores
» acuti pungunt, & ſanguis ſtridet velut pellis, &
» ſpirationem cohibet, & ad affectum quidem latus

» decubitum ſuſtinet, non autem ad ſanum. Verùm » velut grave quiddam ipſi de latere pendere vide- » tur, & per pectus tranſpirare ſe putat ».

Subdit dein curam : *hunc calidâ multâ bis in die lavato, & aquam mulſam ipſi bibendam dato.*

5° Pulmonis inflammati color lætè ruber erat, conſiſtentiâ tali, quâ hepar eſſe ſolet, atque eâ gravitate ut, particula abſciſsa, atque aquæ immiſſa fundum petierit.

6° In utroque ægroto, quin in aliis compluribus verum deprehendi effatum *Hippocratis* in coacis prænot. aſſerentis : *quibus pleuriticis ſtrepitus ſputi multus in pectore eſt, & facies triſtis, & oculus morbi regii colore infectus ac caliginoſus, hi pereunt.*

7° Ratio quare in latus dolens cubare non potuerit, non adeò in propatulo eſt, niſi hanc hujus rei cauſam eſſe exiſtimemus, quòd pulmo ſiniſter in medio inflammatus, atque ad latus hinc indè religatus, ſuo pondere dextrorſùm premens pleuram abſtrahere conniſus fuerit; ſicque moleſtiam intulerit.

8° Quorſùm referre cauſam doloris punctorii oporteat in pleuriticis, vel pleuro-peripneumonicis necdùm videtur exactè conſtare. Id ſolummodò certum per obſervationes eſt, pleuram eâ ratione abſolvi poſſe, ut dolor ab ejus inflammatione, utpotè quæ ſæpiùs abeſt, non ſemper repeti debeat, quamvis, ſi reverà phlogoſi teneatur, ea ſic affecta, citra acuti doloris ſenſum, reſpiratorio thoracis motu diſtrahi nequeat.

Fors non ineptè doloris cauſam ex actis illis pulmonum cum pleurâ nexibus multoties explicare poſſumus, cùm pulmo turgens, ſeque ipſo durior majorque factus, verſùs alterum thoracis latus prominet, aut, ut phraſi *Hippocraticâ* utar, ad *latus prolabitur*, quod certè fieri nequit, quin ſimul nexus hi urgeantur, ac diſtrahantur, & pleuram ſollicitent.

9° Seri collectio primùm hoc ultimo morbi tempore facta fuiſſe videtur; preſſis enim majoribus

vaſis, & retardato ſanguinis per pulmones circuitu tenuiores particulæ per ramulos laterales elabuntur, aut veriùs, exprimuntur. Accedunt & aliæ rationes, ex quibus hæc hydrothoracis ſpecies explicari poteſt, quaſve cl. Morgagni L. II. epiſt. anat. med. art. 34 paulò accuratiùs perſequitur.

10° Pulſus arteriarum obſcuri, humiles, contractique in latere, aut unicè aut magis affecto fermè ſemper obſervantur. Infida prætereà indicatio eſt, quam tùm in quocunque thoracis morbo, cùm, & præcipuè, in pulmonum inflammatione ex pulſu venamur. Securior illa eſt, quam reſpiratio, majorve aut minor morbi tolerantia ſubminiſtrat.

SECTIO SECUNDA.

Virum ætatis mediæ ſecui circa medium Aprilem, qui nono, ni fallor, morbi pleuro-peripneumonici die ad Noſocomium delatus eſt: omni hucuſquè auxilio caruit. Reſpiratio ſtrepens, difficillima, elevatis ſummo cum labore ſcapulis ac thorace, ore ac pinnis narium diductis, & erectâ cervice peragenda. Ad lectum delatus, cùm decumbere non valeret, inter maximos trahendæ reſpirationis conatus ſedens moritur.

Pulmo ſiniſter per totum inflammatus, & vicinæ pleuræ per multas fibras membranaſque nexus, magnam thoracis dextri partem oppleverat, & ejuſdem lateris pulmonem ſanum per omnia arctè compreſſit. In cavo thoracis dextro aquæ ad duas facilè libras repertæ ſunt. Vaſa cordis coronaria mirum in modum dilatata & multo ſanguine turgida viſebantur. Pleura ubiquè ſana etiam hìc oſtendit, doloris pungentis ſedem, in pleuritide aut pleuro-peripneumoniâ, malè in ejuſdem inflammatione quæri.

Viden & in hoc caſu *pulmonum prolapſus ad latus*, & ſerum in cavo thoracis, quo latere is ſanus fuit, collectum? Vaſa coronaria ſolito longè ampliora facilem habent explicatum ex laborioſo ſanguinis per pulmones meatu. Cor ipſum poſt repeti-

tas pulmonum inflammationes magis amplum, & fermè aneuriſmaticum non raro reperiri, captæ per anatomen obſervationes docent.

SECTIO TERTIA.

Piſtor 32 annorum, primâ Martii ſævâ pleuro-peripneumoniâ correptus ad Noſocomium defertur. Inſtitutæ quatuor venæ ſectiones ſunt, aliaque, quæ antiphlogiſticorum nomine veniunt, eâ quâ par eſt attentione applicata. Meliùs indè, licet tardè, habere cœpit; manſit nihilominùs reſpiratio naturali paulò impeditior cum diſpoſitione quaſi catarrhosâ. Acceſſit anxietas: pulſus celeres ſemper, & duriuſculi: ſitis nulla: decubitus in latus dextrum, quod ſanum fuerat, impoſſibilis. Die morbi 19mo, dolore corripitur acutiſſimo in molli hypochondrii ſiniſtri parte: ſitis febriſque urgent: facies hominis quaſi exſanguis, ac labia pallidiſſima fuerunt. Omnibus, quæ indicata videbantur, in uſum tractis, factâque ternâ miſſione ſanguinis ſummè phlogiſtici, qualis pleuriticorum eſſe ſolet, dolor, qui in abdominis latere ſiniſtro, & non multùm infra ſeptum tranſverſum hærere viſus eſt, non longo poſt tempore diſparuit. Manſit tamen pulſus celer ſupra modum abſque exacerbationibus. Dyſpnœa major: facies, & totum corpus tumere incipit tumore leucophlegmatico: in abdomine fluctuatio perſentiſcebatur. Hinc atque etiam ex aliis quæ præceſsêre, hydropis purulenti ſuſpicio nata. Sudores nocturni copioſi & alvus ſubindè citatior ægrum exercebant. Diarrhæa tamen facilè pulvere myrobalanorum, & rheo toſto compreſſa fuit. Urinæ tùm in dolore illo acuto, qui abdominis eſſe putabatur, cùm & poſtmodùm, citrini coloris & ferè naturales fuerunt. Aprilis 7mâ, orthopnœâ ſubitò correptus, dum ex lecto in vicinum mundiorem reponeretur, vivere deſiit. Prima morbi tempora, quæ ipſemet non vidi, fidâ narratione accepi.

Cadaveris tumore leucophlegmatico ubiquè tumentis thorax ſiniſter ultra duodecim libras puris dedit.

Pleura ſana fuit, eique hinc indè laciniæ quædam adhærebant, quæ parietes ſacci in pulmone nati, & in cavum thoracis rupti ex parte effecêre. Diaphragma tam altè in abdomen, ex illo latere ab imcumbentis puris copiâ preſſum, deſcenderat, ut dolor, qui abdominis eſſe putabatur, in thorace fuerit, atque indè ortus, quòd ſaccus pure plenus ad ruptionem urgeretur, & divulſæ membranæ dolerent. Pulmones ambo, magis verò ſiniſter, eroſi reperiebantur. Abdomen duas circiter ſeri libras continebat, à quâ tam exiguâ quantitate manifeſtam fluctuationem non facilè repetere licet, ut adeò etiam hinc conſtet, quantùm hujus fluctuationis ſenſui fidere quis poſſit. Sana omnia abdominis viſcera reperta ſunt.

Febris, quâ detinebatur, uno tenore perſeveravit, nullis, quæ ſub ſenſus caderent, exacerbationibus ſtipata, & notis illis deſtituta, quæ aliàs febrim à pure reſorpto natam produnt.

SECTIO QUARTA.

Die 26^{tâ} Maii cadaver, me & aliquot medicinæ candidatis præſentibus, ab aſſiſtente chirurgo ſectum fuit, cujus hæc morbi hiſtoria eſt:

Vir 54 annorum à multis jam annis aurigæ officio functus, die 13^{tiâ} Maii ad Noſocomium defertur, queriturque urinam à quatuor diebus penitùs ſuppreſſam. Adplicato mox cathetere multùm lotii eductum eſt, ſed obſtaculum, circa collum veſicæ repertum, difficilem inſtrumento aditum fecit. Pus, ut relatum à chirurgo erat, nullum eſt animadverſum. Quæ tunc ab ipſo ægro, cùm & ejus uxore poſt mariti mortem reſcire poteram, narrabo.

Junior in Italiâ, apud Principem quemdam munus aurigæ faciens, aliquot annos exegit: ibi ſe ægrotâſſe ex ſuppreſsâ urinâ, & cathetere adjutum fuiſſe, uxori in hoc ultimo morbo fatebatur.

Ab illo tempore complurium cum utrâque uxore (alteram enim jam duxerat) liberorum parens, po-

tui, ut hoc hominum genus aſſolet, multùm aliàs deditus, hoc tamen ultimo, quo vixit anno, vino moderatè admodùm, & fermè omninò non utebatur. Hoc etiam anno frequentiori mictu, eoque difficiliori, præcipuè noctu, exercebatur, ut bis terve præter morem de lecto ſurgeret, urinam miſſurus.

Initio Martii ab equo ad partes genitales percuſſus magis conqueri de frequenti & dolorifico mictu cœpit, itemque de urinæ ſtillicidio. Circa initium Aprilis domi ex pleuritide diebus tredecim decubuit. Bis ipſi, primis diebus morbi, vena ſecta eſt: cæterùm, præter mixturam quamdam à Medico præſcriptam, nullo alio auxilio utebatur. Convaleſcere ex morbo videbatur, ita ut denuò aurigæ vices ſubiret. Verùm tuſſicula cum ſputis flaveſcentibus, & quædam non magna oppreſſio pectoris ex morbo ſupererant.

Poſt initium Maii mictus difficilior, & magis ſtrangurioſus ac antehac, quin & ſubindè penitùs ſuppreſſus ægrum torquebat: cerei tunc tenuioris auxilio, quem ipſe eâ methodo quâ olim in Italiâ uſus eſt, versùs apicem magis extenuaverat, ac oleo inunctum urethræ immiſerat, lotium miſit, educto cereo denuò ſuppreſſum.

Tandem ad nos delatus eſt, cùm à quatriduo nullam ampliùs urinam miſiſſet, & toto hoc tempore nihil potulentorum aſſumpſiſſet, ne, ut aiebat, urinæ quantitas accreſceret. Febricitabat pulſu forti duroque, ſiti multâ, faucibus ſiccis, utì inflammati ſolent. Secta vena eſt: ſanguis eductus cruſtam phlogiſticam, eamque craſſam exhibuit. A venæ ſectione urinæ libertas fuit: verùm cùm noctu denuò ſupprimeretur, ſitiſque urgeret magna, denuò ſecta vena eſt: ſanguis craſſiſſimâ cruſtâ phlogiſticâ tegebatur. Uſus intereà eſt decocto hordei, oxymelle, emulſo ſeminum frigidorum cum nitro. Adplicatum præterea eſt emolliens cataplaſma ad perinæum, radicem penis, & ad pubem. Indè urina liberè poſthàc fluxit, ſed fluxu continuò ſtillante. Verùm, quarto die ex quo ad noſocomium venerat, diarrhœa accedit, nullâ ratione comprimenda, etſi aliquoties rheo to-

ſto, myrobalanis, laudano fuerit ſuſpenſa. Nullus ullibi dolor; animi indifferentia peculiaris: pulſus anteà celer, fortis, durus, nunc humilior fit, debiliſque, celeritate non nimiâ. Lingua pura ſicceſere primùm, dein arida, lignea fieri: acceſſit & is oris habitus, quem riſum ſardonium appellant, quive continuò per ſeptem octove ultimos, quos vixit, dies morbi perſtitit. Subdelirium, delirium, decubitus membris inordinatè projectis. Varia data ſunt, quæ vi antiſepticâ celebrantur. Rediit ſubindè mens per intervalla, pulſus non raró elatiores facti denuò ſubſidebant. Sinapiſmis, veſicantibus, aliiſque excitantibus, antiſepticis morbum fruſtrà tentavimus. Veſicantia fortiſſima binis vicibus eidem loco appoſita vix exiguas veſiculas hinc indè excitârunt. Die 25[tâ] Maii moritur.

Proximo die ſectio cadaveris ſequentia exhibuit: Thorax ſectus ex cavo dextro fudit libram propemodùm aquæ pauco pure inquinatam. Pleura cum pulmone abſceſsûs non magni parietes effecit, quibus ruptis illud pauculum puris aquæ mixti profluxit. In ſiniſtro thoracis latere pulmo ubiquè cum diaphragmate nectebatur, ſi locum excipias, qui duas ferè puris uncias intra pulmonem & diaphragma concluſas habuit. Inter pulmonem & pleuram, quà illa locum ſcapulæ objectum inveſtit, pariter abſceſſus latebat, puris uncias facilè quinque continens. Idem cavum libram dimidiam aquæ dedit. Pulmones variegatâ ſuperficie, & ſani cæteroquin reperti ſunt. In corde & vaſis ejus majoribus concretiones polypoſæ.

Recluſo abdomine hepar ſolito longè majus, ſed ſaniſſimum, offendimus: lien duplo major, quàm aliàs ſolet, ſanus & ipſe per omnia, ſed ſi digitis paulò rudiùs contractaretur, nimis friabilis. Ren ſiniſter innumeris & exiguis abſceſſibus plenus, ſolitò longè major, & tubulorum bellinianorum, qui pure turgebant, is habitus, ut abſceſſus potiùs viderentur: ita quoque interna renis ſubſtantia mutata reperiebatur, ut pus non aliundè delatum, ſed ibi na-

tum apparuerit. Socius ren & inteſtina nil præter ordinem habuerunt. Nulla bubonum veſtigia, aut cicatrices inventæ. Veſica, carneis craſſiſque parietibus donata, pauca granula, uti ovula formicarum, ſed rubra in fundo ſuo exhibuit, quæ diſciſſa pus fudêre. Urethra, è corpore exempta diſſectaque, oſtendit duos abſceſſus ruptos utrinquè, atque in proſtatâ locatos, quorum dexter minor facilè nucem moſchatam caperet, ſiniſter autem triplo major. Plures quoque in illâ viciniâ hinc indè poſiti abſceſſus perquàm exigui, qui diſſecti pus bonæ notæ dederunt. Nullæ aliàs alibi excreſcentiæ, & canaliculi Morgagniani frequentes viſebantur. Urethra, verſùs glandem, prærubra & quaſi inflammata apparebat. Teſtis dexter ferè duplo major viſus ſecabatur, verùm aqua, intra eundem & membranam vaginalem collecta, eum tumorem mentiebatur. Caput ob temporis penuriam non eſt ſectum, neque uretheres, aut veſiculæ ſeminales examinatæ.

Plura ſunt, hoc in caſu notanda. Utut æger toties examinatus, nil fateretur quod ipſum gonorrhœâ quondàm laboraſſe demonſtraret, multa tamen ſunt, quæ hanc opinionem admodùm probabilem reddunt. Videntur à longo jam tempore obſtacula in urethrâ latitaſſe, à malè curatis aut neglectis, ut ferè fit, gonorrhœis nata. Hinc aliquandò fit ut, niſi diutiùs adhibito mingendi niſu, urina non prodeat, tot obſtaculis, penes quæ tranſprimi debet, effluere prohibita. Sunt qui per omnem vitam huic difficultati obnoxii vivunt, quin gravius quidquam indè unquàm ſequatur. At verò, ſi ea obſtacula phlogoſis prehenderit, ſeque ipſis majora evadant, canalem obturent penitùs neceſſe eſt.

De naturâ horum impedimentorum multùm diſputatum jam ſæpè fuit. Cl. *Brunnerus* ephemer. N. C. cent. 1. obſerv. 97. excreſcentes in urethrâ carunculas inter figmenta chirurgorum retulit, & naturam horum obſtaculorum in quâdam potiùs urethræ inſigniori conſtrictione, ac coarctatione poſuit; cùm è contrario cl. *Genſelius* eph. N. C. cent. 6

obſerv. 84. acriter pro carunculis contenderet. Verùm cùm per ſectiones anatomicas conſtet, veſtigia cicatricum in urethrâ reperta eſſe, cùmque ora canaliculorum Morgagnianorum, quo ſedes gonorrhæarum leviorum veroſimiliter locatur, inflammari, erodi, coaleſcere, atque communi illâ lege, quâ id omnes reliquæ partes poſſunt, luxuriante carne, nodoſâque cicatrice repleri queant, non videò, quid improbabilis, vel etiam ab obſervatis alieni hæc opinio habeat.

Urethram, ſubindè ab exſtantibus obſtaculis liberam, nihilominùs in uno vel in pluribus locis præter modum coarctari conſtringique, utì cl. *Brunnerus* voluit, non paucæ obſervationes probant.

At verò alterius naturæ obices præter ſuperiùs enarratos reperiri pariter extra dubium eſt, glandulas videlicet in urethrâ locatas, induratas tumenteſque, quæ ſi propiùs ſphincterem ſint, impedimento ſunt, quominùs exactè veſica claudi queat, ut adeò urina penes tubercula hæc utrinquè continuo ſtillicidio elabatur, donec ejuſmodi tumores altiùs aſſurgant, & urethram ex integro obturent.

Hoc ultimo obſtaculorum genere, glandulis videlicet tumentibus, inflammatis dein, & accreſcente multùm phlogoſi tandem ſuppuratis, æger noſter laboràſſe videtur. Hinc ille mingendi niſus ad tranſprimendam urinam: hinc etiam explicatur quomodò urinam penitùs tandem ſuppreſſam, tenuiori cereo immiſſo, quamdiù is urethræ impoſitus maneret, denuò evocârit.

Cereus immiſſus equidem urethram magis obturâſſe videtur, at verò preſſis ope cerei tuberculis, non ita exactè canalis obſtruebatur, quin non utrinquè via reſtaret, per quam urina ſe ſubducere poterat.

Hoc adjumentum à cereo vel ſpecillo quocunque etiam illi experiuntur, qui carnes habent excreſcentes, & urethram obſtruentes.

Quibus verò urethra conſtricta, coarctataque, præcipuè ſi tortuoſum ejus iter ſit, nihil ab hiſce

ſpecillis auxilii habent, nec etiam à candelis vi medicamentosâ, abſumente erodenteque imbutis, plurimùm verò non raro incommodi; irritata enim urethra fortiùs ſtringitur: urina tenuiſſimo filo, & ſtranguriosè abit: accedit irritatarum partium inflammatio, & iſchuria.

Morbi urethræ, utut frequentiſſimi, tamen neſcio quo infortunio, curatu difficillimi ſunt; & maximè diſcrepantes de medendi methodo opiniones vigent. Sunt qui omnes candelas medicamentoſas rejiciant, & nullas admittant, niſi quæ ſola mechanicâ ratione ſuperiùs explicatâ obſtaculum reprimant, & urinæ exitum parent. Sunt itidem alii, & fortè maxima medentium pars, qui iiſdem eo ſcopo utuntur, ut obſtacula abſumantur.

Viri, qui multùm in hâc re experientiæ habent, quique ſæpiſſimè hiſce candelis apud ægros ſuos uſi ſunt, parùm aut nihil levaminis, & plurimùm incommodi ſuis ægris hâc medendi ratione attuliſſe mihi aliquoties fatebantur. Meæ autem obſervationes circa uſum candelarum pauciores adhuc ſunt, quàm ut certi quid de illis ſtatuere queam. Id intereà verum eſt, in his paucioribus meis caſibus candelas medicamentoſas juviſſe nunquàm.

Curationis difficultatem indè ut plurimùm provenire opinor, quòd mali diagnoſis perdifficilis ſit, & de obſtaculi naturâ ac indole difficulter conſtet.

Quærendum itaque eſt an glandularum in urethrâ ſitarum tumor, morbi, ſive is ſtillicidium, ſive ſtranguria, vel & iſchuria fuerit, cauſa ſit? dein, & quæ tumoris illius ſpecies ſit? aliam enim medelam ſcirrhoſus tumor, aliam is, qui ex inflammatione glandulam prehendente naſcitur, atque aliam glandulæ habitus laxior, tumorque ortus à muco, copioſiùs collecto & glandulam diſtendente, poſtulat.

Vidi iſchuriam, & mictum teneſmoideum, qui muco albido benigno per urethram fluente ceſſabat, verùm, elapſo fermè dimidio die, ſenſim denuò naſcebatur, prout muci hujus excretio minuebatur,

quâ penitus ſublatâ, omni ferè horæ quadrante ingens ad matulam teneſmus redibat, donec maximo adhibito mingendi conatu denuò mucus ille exprimi, emulgerique inciperet cum mali decremento.

Hanc ſcenam morbus vix non quotidiè ſemel luſit. Raro factum eſt ut per duos continuos dies æger abſque obſtaculo mingeret. Profuerunt ſolventia ſalina, præcipuè aquæ ſelteranæ ſine lacte potæ. Æger ſenſum rei canalem, versùs ipſius radicem, obſtruentis toties habuit, quoties urina difficiliùs pergeret, at fluxu reſtituto nullum alibi dolorem ardoremque, aut obſtaculi ſenſum querebatur. Interpoſita ſolventibus roborantia ſunt, ſed nullum remedium topicum adhibebatur, quòd æger id omninò renueret.

Examinandum præterea, an conſtrictio coarctatioque urethræ, an verò prominentes carnes aut cicatrices nodoſæ adſint, ut, ſi facta accuratior diagnoſis ſit ſcire poſſimus, quid potiùs *non facere* expediat, quàm ut incerti de morbi naturâ, per varias & ſibi non raro quàm maximè oppoſitas methodos, abſque certâ lege vagemur.

Febris inflammatoria, ſiti, pulſu forti, pleno, duro, aliiſque ſe manifeſtans, & alii quidam non abſimiles caſus nos determinabant, ut omiſſis candelis, eductâ per catheterem urinâ, methodum merè antiphlogiſticam arriperemus, & cataplaſmate emollientiſſimo vicinas partes foveremus. Glandulas tumentes illam in tranſprimendo lotio difficultatem, quam à tot annis experiebatur, attuliſſe opinor: ſed cùm tumores hi non aſſurgerent magis, minùs indè mulctabatur, donec tandem phlogoſi correpti in majus volumen expanderentur.

Aurigæ officium multùm poterat conferre, quo faciliùs inflammatio hæc tubercula afficeret, cùm concutiente carpenti motu, vel & magis adhuc, ſi quis equo inſideat, partes urethræ vicinæ exagitentur, atteranturque.

Accedit, quòd hominum genus, utì de hoc noſtro ex relatione uxoris conſtat, vino & cereviſiæ deditum

deditum ſit, iiſque vilioribus, acidis, diureticis, inflammantibus.

Prætereà & illud notandum, quod totius mali origo eſt, gonorrhœas in ejuſmodi hominibus aut negligi omninò, aut pravâ admodùm methodo curari.

Plura malè curatarum gonorrhœarum exempla noſco, non à chirurgis ſolummodò minùs expertis, ſed aliis, etiam medicis, quos diuturna & luculentior praxis commendabat.

Sæpiùs mirabar quî fiat ut in morbo tam frequenti, tam non exacta medendi methodus ſit, & tot graves quotidiè errores committantur. Plures vidi caſus, ubi dato validiori purgante, qui mos quondàm etiam inter doctiſſimos viguit, & nondùm, ut video, inter omnes eſt abolitus, fluxus virulentæ materiæ ſubſtitit cum delirio paulò poſt ſubſequente, & diriſſimo morbo acuto nullâ arte ſanando.

Qui in noſtro Noſocomio ex hâc causâ acutè decubuerunt (contigit enim nonnunquàm, ut ex lue occultâ, quam perverſa medicatio modo ſuperiùs recenſito exaſperaverat, validiſſimè febrientes, tanquàm ſimplici acutâ febre affectos, cauſſæ prægreſſæ ignari, & nec ægri confeſſione, nec alio inſuper ſigno adjuti, ſuſciperemus) qui inquam ex hâc causâ acutè laborârunt, plerique mortui ſunt.

Cùm hi per aliquot dies decumberent apud nos, quædam veneni latentis ſigna vel in ipſo ægro deteximus, vel undecunquè demùm cauſam mali, & quid ante adventum ad nos actum fuerat, expiſcabamur. Gonorrhœam purgante valido ſuppreſſam, morbumque acutiſſimum indè natum aliquoties deteximus; plerorumque enim animis, eorum præcipuè qui ex plebe ſunt, prava hæc opinio inſidet, poſſe virus venereum ex parte affectâ revocari, & per alvum eliminari. Hinc ipſi ſibi medicinam perſæpè faciunt, & ſpiritum vini purgantem, ſive reſinam jalappæ ſpiritu vini ſolutam ex pharmacopæis repetunt.

Sed hæc methodus, utì pernicioſa eſt, ſic alia, non

quidem mortem tam citam, attamen innumera alia mala, quibus etiam noſter auriga conflictabatur, producere ſolet.

Multi videlicet gonorrhœâ affecti unicè exoptant, ut fluxus virulentæ materiæ quantociùs ſiſtatur: hinc aut chirurgorum inexpertorum conſilio, aut proprio marte therebinthinam deglutiunt, vel alia ſtyptica, quæ fluorem ſiſtunt, aut injectiones ex aquâ calcis & aceto lythargirii adhibent.

Hinc illa malorum Ilias, hinc aut radicata lues, aut ſi benignius quid ægro accidat, morbi urethræ non rarò immedicabiles naſcuntur. Imprimis autem hâc methodo fit ut partes, quas inflammatio venerea corripit atque in tumores elevat, indurentur, idque maximè, ſi glanduloſæ fuerint: undè difficilis mictus, aut nullus omninò, niſi mediante ſpecillo, atque perpetuus metus, ne tubercula hæc, etſi nunc indolentia, motu humorum quâcunque ex cauſâ aucto, doleant, inflammentur, triſtemque tandem tragœdiam ludant.

Methodus, quâ recentibus gonorrhœis feliciſſimè medeor, ſuâ ſimplicitate, quòdve morbi naturæ adcuratè reſpondeat, atque idcircò fortunato ſe eventu commendat.

Hujuſmodi ægri carnibus vinoque penitùs abſtinent: ſolùm juſculis cum oleribus veſcuntur: aſſumunt magnam quantitatem decocti foliorum altheæ, malvæ, quibus ſubindè aliquid ficuum vel ſiliquarum dulcium incoquitur.

Fuerunt, qui pauxillum lactis addidêre, & duodecim, pluresque etiam, libras per diem hujus decocti hauſerunt.

Adhibentur continua fermè balnea penis tepida, ubi ſimul glans penis perpetuò abluitur, ne quid materiæ venereæ intra præputium & glandem reſtitans, roſiones & ulcuſcula venerea faciat. Plurimùm ſemper ad breviorem curationem facere credidi, ſi æger quàm ſæpiſſimè pudenda abluat; ſi enim ſanus ex impuro coitu ideò vitium trahat, quòd materies venerea ad glandem penis allapſa reſorbeatur, nonne

qui infectus jam anteà eſt, ſe ipſum continuò de novo coinquinabit, & morbum alet, niſi identidem materiam hanc, ſi qua intra glandem & præputium hæſerit, eluere conetur? quemadmodùm ſcabioſus morbum prolongat, ſeque ipſum identidem contagio afflat, ſi veſtes ſcabiosâ materiâ infectas non ſæpiùs purget, neque cum aliis commutet.

Qui gonorrhœam recentem curat, meminiſſe ſemper debet, ſe *inflammatæ parti*, eique *glanduloſæ* mederi, ſemperque benignam phlogoſeós reſolutionem omni modo tentandam eſſe.

Horum memor, à therebinthinaceis vel aliis ſtypticis, ſive injiciendis per urethram, ſive ore aſſumendis, à purgantibus etiam leniſſimis abſtinebit, probè gnarus, nullum reverà antiphlogiſticum dari purgans, quod, utut parùm, ſanguinis motum non incitet, & hoc ipſo phlogoſin non augeat. Horum loco clyſmata emollientia adhibebit.

SECTIO QUINTA.

Hoc loco juvat hiſtoriam alterius pariter aurigæ referre, prout illam, autumno proximè elapſo, in mea adverſaria retuli.

Vir 43 annorum, ante quatuor annos à quodam chirurgo ex gonorrhœâ curabatur. Suſpicio eſt eum & ante & poſt hæc illâ ſæpiùs laboraſſe. Ex ſævâ pleuritide jam aliquoties convaluit. Jam ab anno dimidio de ardore urinæ ſæpiùs queritur.

Die 2ª Octobris anno 1775. dyſuriam, ſolitoque majorem ſtranguriam patitur.

Die 3. 4. 5ª Octobris mitiùs habet: lotium expeditius, & copioſius mittit. Hucuſquè officio aurigæ impigrè adhuc fungitur.

Veſperi die 5ª Octobris domum rediens poſt cereviſiam largiùs hauſtam, cubitum petit, ſed paulò poſt de ardore, & dolente admodùm ad matulam teneſmo conqueritur: ejulatus: jactitatio: dolor in hypogaſtrio, & ad radicem penis: ſomnus nullus.

Die ſequenti, ſcilicet 6ª Octobris, itemque ſepti-

mâ, eadem ſymptomata, ſed multùm aucta: inquies ſumma: corporis ad anteriora ob dolores ſummos incurvatio: niſus mittendi lotium frequentiſſimi, dolentiſſimi. Hucuſquè fermè obambulando ægrotabat. Veſperi die 7ª Octobris, primâ vice catheter applicatur, ſed ad veſicam non pervenitur: in ipſo applicandi catheteris conatu, educto filo argenteo pus boni moris ad unciam per canulam effluxit: urina nulla. Catheter ſæpiùs fruſtrà tentabatur.

Die octavâ Octobris, manè, omnia uti pridiè. A meridie hujus diei, dùm alvum deponit, inter continuos ad matulam teneſmos, circa tertiam horam pomeridianam ſubitò exclamat, ſibi quidpiam in corpore ruptum eſſe: riget livetque toto corpore. Sudor frigidus, copioſus in guttas collectus. Paulò poſt decumbit quietior: abdomen tumet doletque ad attactum. Nullus ampliùs ad meiendum conatus.

Die nonâ, vocatur medicus, qui, cùm chirurgus ipſo præſente denuò catheterem adplicare, ſed fruſtrà, conaretur, paracenteſin in perinæo ſuaſit. Factâ puncturâ circiter uncia urinæ ſaltu prodiit, & dein pauxillum ſanguinis. Tandem cùm nihil ampliùs tentatis omnibus efflueret, educta canula eſt.

Die 10ª Octobris veſperi, advocatus alius medicus paracenteſin veſicæ ſupra os pubis fieri curavit: at nec gutta urinæ prodiit. Circa mediam noctem ejuſdem diei, lotium ab ℔. v. ſpontè per urethram fluxit. Abdomen inſigniter detumuit. Nullus ampliùs ullibi dolor. Circa meridiem diei proximi, cùm benè ſperaret ipſemet æger, & adſtantium quidam proximè futuram ſanitatem ſeriò prædicerent, vegetis omninò ſenſibus, animoque ſemper præſente, citò & tranquillè moritur.

Sectio, 12ª Octobris manè facta eſt. Urethra primò diſſecta exhibuit circa veſicæ ſphincterem: 1° ulcera exigua gangrænoſa, 2° proſtatam proximaſque eidem glandulas tumentes inflammataſque, & magnâ ex parte gangrænoſas.

Diſſectis herniæ ſcrotalis (nam etiam hâc laborabat) integumentis, inventus ſaccus eſt ex producto

peritonæo natus, partem inteſtinorum tenuium continens. Inteſtina facili negotio per dilatatum abdominis annulum redierunt.

Aperto abdomine, urinæ magna quantitas profluxit. Veſica urinaria in fundo diſrupta inveniebatur; rupturâ duos tranſverſos digitos facilè æquante. Inteſtina tenuia levem hinc indè inflammationem, & incipientem gangrænam exhibuêre. In urethræ ſuperiori parte, oſſa pubis reſpiciente, vulnus ſecundùm urethræ ductum ad unum cum dimidio pollicem decurrens, recenterque factum, quodve circa radicem penis paulò ante ſphincterem terminabatur, eſt obſervatum. Punctura in hypogaſtrio facta, intra peritonæum & muſculos abdominis, verſùs pelvim progreſſa, evanuit.

Plura nos docet hæc morbi & ſectionis hiſtoria.

1° Vulnus illud in urethrâ recenter factum catheteri debetur. Quòd ſi paulò majori vi inſtrumentum adigatur, ſæpiùs accidit ut novæ viæ eidem aberranti parentur. Optimè ſerviunt catheteres minùs curvati, & ex laminâ tenui in ſpiram contorta confecti.

2° Optimus pro paracentheſi veſicæ locus videtur (dummodò nihil peculiare id prohibeat atque aliud ſuadeat) is ipſe, quo à recentioribus lithotomia inſtitui ſolet, in perinæo videlicet. Quòd ſi puncturâ in hypogaſtrio fiat, minùs certa operatio erit, licet enim veſica eò uſquè aſſurgat, utpotè ingenti lotii quantitate turgens, tamen cùm ſint qui hypogaſtrio præpingui gaudent, puncturæ profunditas admodùm erit incerta. Prætereà facilè fieri poteſt, ut, dùm veſica, eductâ jam aliquâ urinæ portione, ſe denuò in pelvim profundiùs recipit, canula ſubtrahentem ſe veſicam non ampliùs contingat, præcipuè ſi chirurgus eâdem acu triangulari utatur, quâ hydropicorum abdomen pungit.

3° Grave monitum hic caſus præbet, ſcilicet, auxilia ſeria in rebus ſeriis haudquaquàm differri debere. Punctura veſicæ, die ſeptimâ aut octavâ

Octobris ante meridiem inſtituta, procul dubio hominem ſervâſſet.

4° Eo tempore quo paracenteſis celebrabatur, abdomen lotio inundatum jam erat. Catheter die 9ª Octobris in urethram immiſſus, & paulò poſt denuò extractus, colore plumbeo inficiebatur.

5° Ratio cur urina fluxerit ſuâ ſponte, 12 ante mortem horis, haud obſcura eſt; nam præſente jam gangrænâ tumores, urinæ tranſitum prohibentes, ſubſidebant, utì omnis inflammatorius tumor aſſolet, ſi eum gangræna jam prehenderit.

6° Doloris abſentia, animus tranquillus, ſuperſtite ſolâ breviori reſpiratione, mentis continua præſentia, & magna ob ſuperatum, ut credunt, periculum hilaritas, minùs attentos perſæpè fallunt, dùm, inſtante jamjam ob præſentem gangrænam morte, ſalutem proximè ſecuturam promittunt.

Mors hæc ſæpiùs in illis fit, qui ex anteritide, aut herniâ incarceratâ moriuntur.

7° Iteratæ gonorrhœæ, diatheſis ſanguinis phlogiſtica, de quâ ex repetitâ ſæpiùs pleuritide conſtat, item potus cereviſiæ largior, in ipſo morbo ſufficientes nobis rationes ſuppeditant, undè primò tubercula dein eorum inflammatio explicentur: acceſſit aurigæ munus, quod & ipſum ſuam ſymbolam contulit cur inflammatio haſce partes præ reliquis occupârit.

SECTIO SEXTA.

Auriga 47 annorum, multis conſequenter annis ſanus, ultimo Bacchi feſto hujus anni in peripneumoniam incidit, cùm rigidiſſimum tunc temporis ſæviret gelu, quo plures eo die horas carpento inſidens præter morem urebatur. Domi ſuæ decubuit; ubi ſanguinem binis vicibus miſit, morbum medicatrici naturæ committens. Circa feſtum Paſchatis eas primùm vires receperat, ut conſuetum aurigæ munus denuò ſubiret.

Die 12ª Junii, horis pomeridianis validè riguit: veſperi ingeſta evomuit: appetitus dejectus, ſitiſque:

acceſſit dolor lumborum & ſiniſtri thoracis pungens cum tuſſi. Nox inſomnis.

Die proximo, ſymptomata augebantur. Veſperâ illius diei venæ ſectio facta eſt. cum aliquo levamine ſed brevì evanido. Die 14. & 15^{tà}, omnia exacerbabantur.

16^{à}, ſuo marte vomitorium ex tartaro emetico ſumpſit, undè ſepties flava, fuſca, amara, inter graviſſimos pectoris, præcordiorum, abdominiſque dolores vomuit, & ferè toties dejecit.

Noctu ſomnus nullus, jactitatio multa.

Die 17^{à} Junii, ſextâ morbi, ad nos delatus ſequentia exhibuit: dolor à mammâ ſiniſtrâ uſque ad os ilei, & ultrà, multâ tuſſi, inſpiratione, & attactu exacerbatus: ſitis magna: decubitus in latus affectum impoſſibilis: ſputa ſpumoſa, ſanguine tincta: reſpiratio ſtrepens: pulſus celer, fortis, durus: lingua alba, humida. Larga venæ ſectio facta mox eſt, & cataplaſma emolliens dolentibus locis adplicatum: datus potus emolliens, tepidus, copioſus, antiphlogiſticus: ſanguis pleuriticus. Noctu ſomnus perquàm turbatus.

Die 18^{à} Junii, morbi ſeptimâ, dolor lateris nullus: decubitus in omnem partem facilis: reſpiratio cita, ſtrepens, exiguo ac ferè nullo thoracis motu, ſed ſolo abdomine peracta. Inſpiratio duplicata: pulſus anteà fortis, nunc debilis valdè, molliſque ac celerior multò: urina ruffa abſque ſedimento: tuſſis non multa: ſputa ſpumoſa, pauca: alvus diarrhœica: lingua alba, humida. Cæterùm vigor: animi præſentia: præteritorum exacta recordatio, ad minutias uſque adcurata, &, ut hoc hominum genus ſolet, jocoſa ac potiùs hilaris narratio: vivacitas magna: aptæ ad interrogata reſponſiones: facilitas magna ſeſe, quodcunque in latus vellet, convertendi. Faciei habitus ab eo ſanorum non abludens, nullus oppreſſionis aut difficilis reſpirationis ſenſus.

Hoc rerum ſtatu cùm cerebrum impeti animadverteretur, latum veſicans cervici adpoſitum eſt. Pulſus mox è debili factus eſt fortis, plenus, durus ſuprà

modum, & perquàm celer; hinc facta denuò venæ ſectio eſt, ſed abſque levamine. Cùm alvus immoderatiùs flueret, remota omnia ſunt, quæ eam vel leviſſimè ſollicitant, nitrum & oximel. Emulſa, mucilaginoſa, diacodiata nil profecêre. Hôc die ſputa quædam cocta adparuerunt. Veſperi frequentes pulſuum mutationes. Gætera utì anteà. Noctu leve delirium, & ad auroram mors.

Die ſequenti, facta cadaveris ſectio eſt. Aperto thorace pulmo dexter ſanus reperiebatur, ſiniſter verò ex integro inflammatus, attamen ſic ut inflammatio non ex graviſſimis fuerit, nam & ſubſtantia pulmonis inflammati, durior quidem fuit ac in ſtatu naturali ſolet, minùs tamen quàm in graviori phlogoſi conſuevit, & reſectæ ejuſdem particulæ, ſi aquæ injicerentur, tardè ac ne vix quidem fundum petiêre. Quædam omninò infra aquæ ſuperficiem ſuſpenſæ manſerunt.

Prætereà materies quædam, qualis illa ſputorum coctorum eſſe ſolet, bronchiorum ramos opplevit, & copioſè ex pulmonis leniter preſſis profluxit. Inter ſiniſtrum hunc pulmonem, diaphragma ſeri ſubflavi paucæ unciæ repertæ ſunt, quo loco materies lardacea medium ferè digitum craſſa, cruſtam phlogiſticam & colore & tenacitate referens, pulmonis infimas oras obtexerat, eâ ratione ut primo intuitu rupti abſceſsûs parietes mentiretur: ſed laciniæ hæ avellentem digitum facilè ſequebantur, & ſubjectam pulmonis partiumque vicinarum ſubſtantiam integram demonſtrabant.

Mediaſtinum ſubinflammatum: pleura ſana, ad quam, pleriſque in locis in utroque thoracis cavo, pulmones carnoſis & quaſi ligamentoſis craſſiſque nexibus religati fuerunt. Vaſa coronaria ampliora ſolito, ſanguine multo infecta, & ferè varicoſa.

In abdomine omentum inflammatum ex toto. Inteſtina tenuia multis in locis inflammata, & hinc indè incipiente gangrænâ tentata apparebant.

Diſſectum caput duram meningem, ſanguine turgentem, & hinc indè inflammatam, quâ verò parte

cerebrum à cerebello disjungit, craſſis fibris paralellis intertextam exhibuit. Pia meninx majori, ac ferè univerſali phlogoſi tenebatur. Cerebrum aſſulatìm ſectum medullarem ſubſtantiam pluribus ac majoribus punctis rubris, quàm aliàs ſolet, diſtinctam monſtrabat.

Viden effata Hippocratica etiam hìc demonſtrata: *ſpiritus denſus & parvus inflammationem in locis principalibus ſignificat.* L. de coac. prænot. *ſpiritus extendens, & urgens, & obſcurus, & dupla intrò revocatio velut ſuperinſpirantibus lethalis.* Ibidem.

Indè præterea conſtat & *ſtrepentem* reſpirationem, & dolores citra rationem levatos *Hippocrati* meritò damnari.

Hinc prognoſin, dictante id etiam *Baglivio*, non ex hoc utpotè infido ſymptomatum levamine, ſed ex ſolâ ſpirandi libertate majori minorive in morbis pectoris formare convenit.

In hoc caſu illud quoque *Celſi* obtinuit L. 2. C. 7. ubi mens laborare iis dicitur, quibus cauſa doloris neque ſenſus ejus eſt, &, protinùs inſaniam timendam eſſe, ubi expeditior alicujus, quàm ſani fuerit, ſermo eſt, ſubitaque loquacitas orta, & hæc ipſa ſolito audacior.

SECTIO SEPTIMA.

Femina cœlebs 30 annorum, habitu ſtrigoſo bilioſoque, die 24ta Julii ad nos venit, cujus hiſtoria morbi hæc eſt:

Ab octo diebus extra Noſocomium quotidiè paroxyſmum febrilem ſuſtinuit. Febrilis acceſſio plerumquè à vomitu bilioſo ſpontaneo ordiebatur. Subindè, idque primis morbi diebus, præter vomitum etiam alvus movebatur, attamen non præter modum. Obambulando hucuſquè ægrotabat.

In noſocomium ſuſcepta linguam habuit bilioſam, os amarum, glutine tenaci obductum, appetitum dejectum, reſpirationem difficilem. In paroxyſmo febrili apud nos non ampliùs vomuit. Color leviter

flaveſcens totum corpus, faciem præſertim infecit, & paucæ hinc indè petechiæ non latæ, & coloris obſoletè rubri viſebantur. Auditus paulò gravior.

Præmiſſis ſolventibus ex oxymelle, roob ſambuci cum ſale quodam medio, vomitum exhibitâ radice ipecacuanhâ movimus. Difficulter vomuit, & ter ſolummodò, pauca, vitellina, craſſa ſupra modum, tenaciaque: ſubjungebatur denuò ſolventium uſus.

Die tertio, ab aſſumpto emetico pulſus admodùm debilis, intermittens, remittens, ac omni modo inæqualis fieri, ſomnolentia, ac ſomnus ferè continuus accedere, frigus extremorum, ſudorque frigidus quaſi mox morituram per intervalla occupare. Ad interrogata expergeſit, & aptè reſpondet, & ſolum oris amarorem queritur. Viribus ita vacillantibus cortice Peruviano, camphorâ, ſinapiſmis, & veſicantibus ſuppetias ferre ſtudebamus. Veſicantia nullas veſicas excitârunt

Die quinto, ex quo ad nos venit, totius morbi decimo tertio, moritur.

Sectum cadaver ſequentia monſtrabat:

Reſecto cranio corticalis cerebri ſubſtantia colorem ſolito magis fuſcum, & ex leviſſimo rubore lividum exhibuit. In utroque choroideo plexu racemus hydatidum fuit, quarum maxima cicerem magnitudine æquabat. Medulla oblongata, prementi digito & cultro diſſecanti, duritiem hepatis oppoſuit.

Aperto thorace, pulmo dexter validis nexibus ad coſtam 3. 4. 5^{tam}, numero à ſuperioribus ducto, religatus inveniebatur.

In abdomine color omnium ferè inteſtinorum lividus fuit, multùmque à naturali abludens. Omentum fuſcum, putridum. Ventriculi interior membrana maximâ ex parte colore fuſco erat, præcipuè in ejuſdem fundo. At verſùs pylorum levis inflammatio eandem interiorem membranam prehenderat. In cavo ventriculi materies, colorem medicamenti referens, ſed mucoſa plurimùm & ductilis reperiebatur.

Veſicula fellea admodùm turgida ſaturatiſſimo colore flavo tingebatur, quem & omnes vicinæ jecori

partes referebant. E diſſectâ veſiculâ prodiit materies primo aſpectu atra, tenax, oleum pervetuſtum, & amurcoſum referens: charta bibula huic immiſſa profundo colore flavo imbuebatur. Subſtantia hepatis bona, ſed obſcurioris magiſque fuſci coloris ac aliàs ſolet.

Ex hâc ſectione anatomicâ, aliiſque conſimilibus per alios factis, morborum malignorum petechialiumque cauſa & ſedes, mortiſque indè prognatæ ratio, conſtare videtur. Non enim crudus, putriduſque ſolummodò primarum viarum apparatus hujuſmodi morbos generat, ſed & bilis quantitate peccans, peccans itidem pravâ qualitate; tenax quippè, glutinoſa, amurcoſa, acriſque partìm intra veſiculam collecta, eandem ſollicitans, diſtendens, partìm verò quoad tenuiores ſuas particulas ex ſyſtemate gaſtrico & bilifero reſorpta, ſymptomatum in morbo maligno obſervari ſolitorum explicatus non obſcuros ſuppeditat.

Bilioſa hæc materies occidere videtur diversâ ratione; vel enim, quas allabitur partes, ventriculum, & inteſtina inflammat, vel abſque prægreſsâ inflammatione necroſin ac gangrænæ aut ſphaceli ſpeciem quandam iiſdem viſceribus infert.

Inflammatio hæc ab acri hâc bile generari ſolita alterius ſpeciei videtur, & *maligna* eſſe, ac ab illâ multùm differre quam cùm venæ ſectionibus, diluentibus, emollientibus haud difficulter curemus, *benignam* appellare convenit.

Hæc bilioſa & acris materies abſorpta, & ad alias partes delata, idem mali, videlicet vel inflammationem vel necroſin lethalem, producit. Hinc in quibuſdam cerebrum, in aliis pulmones, aliaque viſcera malè affecta reperta ſunt, prout quis viſcum quoddam ante morbum quâcunque ex causâ imbecillum habuit, ad quod materies bilioſa reſorpta decubuit.

Scriptores medici, qui ſectis cadaveribus cauſas, effectuſque morborum rimabantur, haud abſimiles

viſcerum noxas in iis repererunt, qui ex febre malignâ deceſſêre.

Spigelius Lib. de ſemitertianâ, *inteſtina tenuia partìm inflammata partìm ſphacelata* in omnibus febre malignâ demortuis inventa memorat, etſi de nullis in vitâ doloribus ventris unquàm queſti eſſent. Non rarò *lividas in ventriculo maculas, tanquàm ab hauſto veneno* viderat.

Cornelius Gemma in cadaveribus hominum hemitritæâ peſtilenti defunctorum præter dictas partes, etiam hepar & cor cum pulmonibus, ex integro aut magnam ſaltem illorum partem, nunc *inſtar carbonum nigra*, nunc *tuberculis ſuppuratis plena*, obſervavit.

Conſtat prætereà auctoribus *Sphigelio*, *Schenckio*, *Helmontio*, *Diemerbrockio* &c. eadem, quæ in corporum externâ ſuperficie proſtare aliàs ſolent, exanthemata, & anthraces, etiam in ventriculo ac paſsìm alibi in corpore reperta eſſe.

Teſte *Hieronymo Occone*, cùm terras Brixianas tetra olìm lues funeſtaret, ſecta mortuorum cadavera cerebrum ipſum graviter affectum, *combuſtum*, *nigrum & arefactum* exhibuêre.

De emeticorum uſu in morbis malignis in præſentiarum quædam dicam. Vis radicis ipecacuanhæ eâ ratione propinatæ, ut ſingulis horis grana decem ejuſdem radicis devorentur, donec tertia doſis abſumpta fuerit, dummodò materies ſat mobilis ſit, & evacuationi apta, multiplici ex causâ convenire hiſce morbis præprimis videtur:

1° Enim evacuat eâ viâ, quâ brevior nulla datur, quidquid alieni in ventriculo & proximo inteſtino hoſpitatur.

2° Ipſe vomendi conatus turgentem pravâ bile veſiculam emulget.

3° Radix ipecacuanhæ vi antiſepticâ, aromaticâ, roboranteque, hoc in caſu perutili, commendatur.

Hinc illa methodus, quâ cl. *Vagnerus* Lubecenſium medicus, *Heiſteri* diſcipulus, adeò fortunatè uſus eſt, peculiarem commendationem meretur;

cùm enim febres exanthematicas, petechiales, purpuram, & conſimiles pro morbis gaſtricis, ſive meſentericis haberet, mixturam propinavit ex unciis tribus quatuorve aquæ cardui benedicti, & drachmâ dimidiâ radicis ipecacuanhæ cum ſale quodam medio tritæ concinnatam, undè omni vel dimidiâ, vel integrâ horâ cochleare ordinarium ſumebatur, donec ipecacuanha effectum ſortiretur. Mixturas poſteà ſolventes, quæ & alias excretiones, diapnoen, & diureſin promoverent, exhibuit. At, ſi morbus intra horas circiter duodecim graviùs urgeret, ſi vertigo, faucium affectus, & lipothymia nondùm remiſiſſent, ſi pulſus & reſpiratio nondùm emendarentur, prædictam potionem evacuantem denuò ac toties repetiit, donec ſymptomatum remiſſio morbum in meliora tendentem oſtenderet.

Ad reſpirationem præ cæteris attentus fuit, cujus difficultatem in morbis exanthematicis inter ſigna pathognomica jure recenſuit.

Cl. hic vir (ut id modò dicam, cujus gratiâ hæc præmiſi) pauca grana ipecacuanhæ mixturis morbo convenientibus ſemper addidit, donec ſigna malignitatis evanuerant.

Exiguæ hæ ipecacuanhæ doſes continuas vomitiones, ſubindè & vomitum excitant, majoremque hâc ratione humorum ſalivalium, lenteſcentium, glandulas infarcientium, & ipſius bilis veſiculam diſtendentis, irritantis, putreſcentis, ac jamjam reſorbendæ, affluxum ad cavum ventriculi & inteſtina conciliant; quin & ſordes bilioſæ jam abſorptæ denuò revocantur, ut excitato ſalutari vomitu, alvoque motâ eliminentur.

Hâc methodo etiam ego aliquoties exoptato cum eventu uſus ſum: morbi materiem, ſolventibus mobilem reddidi, emetico paulò poſt excutiendam. Motâ emeſi denuò ſolventia præbui, ut, quod reſtabat ſordium bilioſarum æquè aptum efficiatur, quò iteratâ emeſi eliminari totum queat. Medicamentis hiſce ſolventibus exiguas ipecacuanhæ portiones ad-

jeci, quibus nauſea continua, ſubindè etiam vomitus concitabatur.

Utilem hanc praxin cenſebam, quotieſcunquè os ſupra modum mucoſum, dentes ſordidi, lingua craſſa, tenacique materie conſpurcata, conſimilem & ventriculi & tubi inteſtinalis ſtatum indicabant, & quotieſcunquè poſt primos vomitus inſigne levamen non ſequeretur.

Hæc crudæ tenaciſſimæque materiæ conditio tempore verno rariùs apparebat, æſtate verò & autumno frequentiſſimè. Indè potiſſimùm morborum, adultâ æſtate, & autumno regnantium, pertinacia eſt, etſi & aliæ accedant nonnullius momenti cauſæ.

Id præterire in recenſendâ hâc methodo non poſſum, plurimùm ſcilicet intereſſe, ne exhibitis illis refractis ipecacuanhæ doſibus res intra ſolas nauſeas, vomituritionesque conſiſtat. Quid enim utilitatis, aut quid non damni potiùs ægrum experiri neceſſum eſt, ſi, nullâ nec emeſi, nec catharſi mota materies, præcordia inundet, & denuò vi alterantis & alexipharmacæ radicis, intra humorum circulantium alveum adigatur? Hinc nauſeas vomituritionesque, ſubindè vomitus ſalutaris interpellet oportet.

Cùm viſcerum noxas in hoc cadavere, per me, in aliis verò per alios repertas, recenſeo, alterius cujuſdam ſectionis recordor, à me, dùm inter Hungaros Phyſici, ut vocant, officio fungerer, inſtitutæ, quæ etſi alio & tempore & loco facta ſit, nihilominùs ob argumenti ſimilitudinem, aliaque quædam ſcitu non injucunda, apprimè hùc facit. Hanc, quemadmodùm tunc fuerat in adverſaria relata, excerptam dabo. Sit ergo.

SECTIO OCTAVA.

Die 6ta Auguſti 1772. Anna Maria Kazyi annum agens ætatis quintum à nativitate, nullo graviori morbo decubuit; morbilis & variolis necdùm defuncta. Verminoſa nihilominùs perpetuò fuit. Excrevit. Non

rarò lumbricos & aſcarides, communioraque ac leviora vermium ſymptomata ſæpiùs patiebatur.

Menſe Octobri anni elapſi, cùm per ſex ferè ſeptimanas tertianâ laborâſſet, à medico ſanabatur. Nuper quotidianâ corripiebatur: paroxysmi leviores, pomeridiani. Exacto ſecundo paroxysmo, à parentibus convocatæ in conſilium vicinæ matronæ ſunt, quarum diſquiſitioni, puellæ genitor remedium quoddam propoſuit, illis in terris ad curandas in junioribus febres ſolenne: balſamum id eſt ex balſamo Peruviano, oleis ſtillatitiis, & ſpiritibus quibuſdam confectum. Matronæ in id coivêre, dandas eſſe ſæpiùs per diem guttas tres quatuorve penetrantiſſimi remedii. Habuit puella tres adhuc paroxysmos.

Die 3^tiâ^ Auguſti, loco paroxyſmi, qui omnium universìm paroxysmorum ſextus fuit, calor ſolùm advertebatur. Puella ſolùm ſub ipſis paroxyſmis, nec ſub his ſemper, decubuit: ita facilè ægritudinem tulit.

Die ſequenti, quartâ ſcilicet Auguſti, puella conſuetum aliàs gentaculum nauſeat, languet parumper, & alvum ponit paucam, pauco floridoque ſanguine commixtam. Circa nonam matutinam pauca vitellina vomit: prandium more conſueto, & cum appetitu ſumit. Circa quartam pomeridianam, quo tempore febrilis acceſſio fieri conſuevit, dolore colico item ventriculi hypochondriorumque corripitur. Circa ſeptimam veſpertinam ſomnus: ad mediam noctem evigilat. Dolor acerbus præcordiorum, & totius abdominis, ejuſque tenſio; ejulatus, jactitatio per reliquum noctis, diem ſubſequentem, & noctem proximam. Alvus nulla: vomitus nullus.

Die 6^tâ^ Auguſti, eadem ſymptomata. Veſperi vocatus multas maculas petechiales in cruribus reperi: color earum diverſus, roſeus, intensè ruber, profundè ruber, caſtaneus, liveſcens, nigreſcens, variâ magnitudine, aliæ lenticulares, latæ aliæ. Una alterave tantùm amplior macula & liveſcens in trunco corporis & brachiis. Pulſuum frequentia ſtupenda, calor ad attactum mordax, jactitatio, & ejulatus continuus.

Die 7^mâ^ Auguſti, eadem omnia. Plures intereà ma-

culæ petechiales latæ & nigræ per corpus viſebantur: in brachio ſiniſtro ſupra cubitum macula latiſſima livida. Circa meridiem frigent extrema. Nullus ampliùs ad carpum pulſus. Ejulatio, & jactatio perſtant: à meridie frigus extremorum auctum: nulla mentis præſentia, jactatio, & circa ſeptimam veſpertinam mors.

Die 8vâ Auguſti cadaver ſecui. Aperto abdomine omentum leviter inflammatum deprehendebatur; inteſtina verò tenuia, ſi tractum duos circiter tranſverſos digitos longum excipias, partìm profundè rubra, partìm ex rubro livida. Inteſtina craſſa ſana.

Per totum inteſtinorum tenuium, partìm inflammatorum, partìm gangrænoſorum, tractum, crebræ petechiæ conſpiciebantur, parvæ, magnæque, & coloris varii, vel ex rubro nigricantis, vel atri penitùs. Meſenterium, & peritonæum ſimillimis, ac tenuia inteſtina, petechiis largè conſpergebantur. Glandulæ meſenterii, majores multò ac in ſanis ſolent, ex rubro nigricabant, & totidem quaſi ſanguinis grumos referebant.

Macula petechialis ſcalpello per medium ſecta humorem fudit *extravaſatum*, ac ſi pars quædam ſugillata diſſecaretur, & ejuſdem coloris, quem macula ipſa petechialis, antequàm ſecta eſſet, monſtravit.

Ventriculus exactè maculatam tigridis pellem referebat, albidam videlicet, & maculis nigris amplis crebriſque interſtinctam. Pulmones ſani. In ipsâ cordis externâ ſuperficie petechiæ variâ magnitudine, & colore diverſo viſebantur.

Petechias per brachia & crura cùm examinarem, eas per totam cutis ſubſtantiam, & quaſdam non exiguam ſæpenumerò ſubjectæ pinguedinis portionem penetrare, eodemque has partes colore afficere deprehendi, quem petechia viſui exhibuit non diſſecta.

Macula illa lata, omnium in corpore maxima, ſupra cubitum in externâ ſiniſtri brachii parte viſa, cùm in eam ſcalpello inquirerem, ad muſculos uſque per profundam ſatis pinguedinem penetrabat eo modo, ut conum referret, cujus apex muſculos

tangeret,

tangeret, baſis verò in externâ brachii ſuperficie formaretur.

Lumbricos aliquot, paucos tamen, in inteſtino colo reperi.

Doleo me in tantâ feſtinatione diſquirere non potuiſſe, an & in aliis, & quibus in partibus petechiæ reperiantur.

Nota, in tantâ ventriculi inflammatione, quam dira necroſis excepit, vomitum non adfuiſſe, niſi levem, & ſemel tantùm cùm ad initium hujus ultimi morbi pauca vitellina rejiceret; etſi ægri gaſtritide correpti *vomitum dolentiſſimum ſtatim ab omni ingeſto, cum ſingultu dolorifico*, docente *Boerhavio*, experiantur.

Graviſſima omnium ferè tenuium inteſtinorum inflammatio *ileum* non excitavit.

SECTIO NONA.

Juvencula annum vigeſimum-ſecundum agens ad Noſocomium venit, & ſequentia queritur:

A ſex annis ulcera crurum habet non ampla quidem, nec profunda, ſed cicatricem recuſantia. Ab aliquot annis in fabricâ, ut appellant, conficiendis tæniis ſericis dicatâ, texendo ſibi victum comparat. Corpore ibi proclivi ſedent, & parte ſterni infimâ ad machinam fortiùs adpreſsâ laborem exercent. Tempus inter texendum cantando fallunt.

Sana cæterùm fuit. Menſtrua ordinata. A quinque menſibus ſe catarrho laboraſſe ait. A ſex autem ſeptimanis ſpiritum fieri multò difficiliorem, tuſſim frequentiorem, adventante præprimis veſperâ, noctuque: ſputa purulenta reddi, ſitire, levi per intervalla horrore perſtringi, & inſomnes noctes agere. Non multùm emaciabatur, & laboribus ſuis ita fungebatur, ut per duos ſolùm dies domi ſuæ decubuerit.

Die ſecundâ Septembris 1776 nos accedit. Pulſus febrilis, non debilis, attamen nec durus: decubitus difficilis in latus ſiniſtrum: dolor ad infimam ſterni

partem : rubor perfrequens genæ ſiniſtræ : ſudores nocturni, & diarrhœa ægram exercent.

Cùm uſque ad diem ejus menſis 15tam præter ſudores, qui comprimebantur, nil emendaretur, alvuſque ſex octove vicibus intra nychthemeron, uti anteà, moveretur, & nihil in pejus converſum arbitraremur, ecce, cùm ſedens in lecto & cum infirmariis loquitur, plenoque decocti vaſculo epoto, decumbit, & facillimè in alterutrum latus ſe convertit, vegetis omnibus ſenſibus, nihilque præſentiens vix non inter loquendum moritur.

Cadaver pro juvenculæ habitu toroſum ſatis, & macie nequaquàm confectum apparuit.

Aperto thorace pulmo dexter levioribus membranaceis nexibus cum pleurâ cohæſit. Pulmo ipſe pondere gravis hepaticam duritiem cultro oppoſuit. Sectus, innumeris exiguis abſceſſibus, purulentam materiem plorantibus, ſcatebat, quorum plerique lentem vix caperent, piſum aliqui, pauci nucem avellanam. Bronchia, bronchiorumque ramos pus inundabat. Reliqua pulmonis ſubſtantia, abſceſſibus interpoſita, gravi crudâque inflammatione tenebatur. Pulmo ſiniſter ſanus fuit.

Pericardium ſeri uncias ferè octo continebat : ſectum abdomen libras ſeri circiter duas, viſcera verò ſana monſtrabat, glandulas meſenterii ſi excipias, grandiores videlicet ac in ſanis ſolent.

Cùm collo ſtrumoſo eſſet, glandulam *thyroideam* ſecuimus, quæ ſubſtantiâ gelatinoſâ glutinoſâque hinc indè diſtendebatur.

Vix ullus morbus eſt, in quo tam varia remedia, ac in phthyſi ſanandâ, celebrantur. Verumtamen ni quis exactè morbi cauſam inter tot alias dignoverit, infortunatam medicinam faciet. Ob neglectam hanc in phthyſi diſquiſitionem adcuratam, tùm etiam ob ipſam mali, licet probè cogniti, gravitatem, quotidiè fit ut morbus hic tot hominibus exitium afferat.

Phthyſis purulenta, ex hæmopthyſi, vel peripneumoniâ, vel pleuritide ſuppurante orta, omnium peſſima eſt; &, ſi juncta febris hectica ſit, ſi ſudores

colliquantes, & diarrhœa ſupervenerint, brevi perniciosa.

Multæ rationes ſunt, quæ ulcera pulmonum coire, conſanarique prohibent.

In phthyſi pulmonali à fomite purulento aliud quoque vitium præter abſceſſum in pulmonibus plerumquè reperitur, inflammatio videlicet partium abſceſſui vicinarum: hinc nova ſanandæ phthyſeos difficultas.

Qui hæmopthyſi aut laborârunt, aut adhuc laborant, purulenta ſputant, ſanguine ſubindè tincta: per intervalla auctum lateris dolorem queruntur; omniaque illa ſigna monſtrant, quæ *latentem & chronicam pulmonum inflammationem* indicant ſuperiùs deſcriptam.

Phthyſeos ex hâc hæmopthyſi natæ, vel cum eâdem junctæ ideam exactam habebit, qui *continuam & chronicam pulmonum inflammationem* concipiet, *vel chronicam quandam peripneumoniam cum ſputo cruento ob vaſa pulmonum debiliora ſolitò largiori, ubi pars quædam inflammata in ſuppurationem tranſiit, reliquâ reliqui pulmonis inflammatione crudâ perſiſtente.* Sermo hic eſt de illâ hæmopthyſis ſpecie, quam *inflammatoriam* appellare convenit, ab aliis aliâ ex origine natis probè diſtinguendam.

Abſceſſus pulmonum ex pleuritide, & peripneumoniâ acutâ (nam & chronicam dari, ſuprà oſtenſum eſt) comitatur æquè partium ulceri vicinarum inflammatio, minor tamen ut plurimùm, quàm in *hæmopthyſi inflammatoriâ.*

His præmiſſis facilè patebit, quid in phthyſi pulmonali, ex hæmopthyſi, vel peripneumoniâ, aut pleuritide ſuppurante ortâ, proſit noceatve.

Balſamica, ut balſamum *Locatelli*, therebinthinam, myrrham aliaque hujus generis à multis celebrata remedia *Morgagnius*, & ipſa toties repetita obſervatio reprobat: calorem augent, febrimque: peripneumoniam comitem, & ſuppurationem promovent.

Salina, aquæ ſelteranæ aliæque conſimiles, utì in lentore, & infarctu pulmonum frigido, eorundemque tuberculis & ſcrophuloſâ diatheſi eximiè proſunt, ita certò hìc nocent.

Cortex Peruvianus phthyſin, ab hæmopthyſi inflammatoriâ natam, ipſamque hanc hæmopthyſin adeò non ſanat, ut illam inſigniter promoveat, & ægros in perniciem præcipites agat. Inde etiam ratio habetur, quare adſtringentia in *hæmopthyſi phlogiſtica*, etſi vulgata praxis iiſdem toties utatur, morbum plerumquè immedicabilem reddant.

Attamen cùm magni viri corticem Peruvianum in internis ſuppurationibus laudârint, alii verò haud inferiores reprobârint, diſpiciendum eſt, quibus ſub conditionibns remedium hoc exhiberi cum emolumento queat.

Si à ratione & experientiâ conſilium petatur, cortex proderit, ſi nulla in ſanguine phlogiſtica diatheſis fuerit, ſi liber puri exitus pateat, ſique penes abſceſſum nulla inſignis inflammatio ſit.

In ſuppurationibus externis, atque etiam in iis internis, ubi liberè profluere, atque extra corpus ferri purulenta materies poteſt, corticis vis ſanguinem à labe contrahendâ præmunit, & tabem averruncat.

Pure alicubi intra corpus concluſo, aut præſente ſanguinis phlogiſticâ diatheſi, aut pulmonibus penes abſceſſum graviter inflammatis, hic cortex aut inutilis, aut perniocioſus artem ludit.

Decantata ab omni ævo cura lactea fuit. Lac febricitantibus, ad quos noſtri quoque phthyſici pertinent, teſte *Hippocrate* & experientiâ non convenit: in diatheſi phlogiſticâ ob partem caſeoſam omninò prohibetur. Hinc mirum non eſt, curam lacteam, utut per multa ſæcula vel inter plebem deprædicatam, in *hâc phthyſi* ſpem medicantium & ægrorum ſemper fallere.

Lac quadruplâ aquæ quantitate dilutum, vel ipſum lactis ſerum potiori jure præſcribitur. Lac aſininum, humano magis analogum, à Veteribus celebratum, exſpectationi noſtræ in *hâc phthyſeos ſpecie* neutiquàm ſatisfacit.

Hinc etiam patet, quid à lacte humano ex mammis ſugendo ſperandum timendumve ſit.

Antihecticum *Poterii* eviluit.

Accubitus corporis juvenilis hoc in caſu ægro nihil prodeſt, & accumbenti nocet.

Sed quid de equitatione ab *Sydenhamo* ſummis encommiis celebratâ, quâ & ſudores, & diarrhœam colliquativam vir ſummus curâſſe ſe aſſerit, ſentiendum?

Doleo malè intellectam à multis, in ægrorum perniciem, *Sydenhami* mentem eſſe; certè multiplex experientia docuit, hoc remedii genus, utut præſtantiſſimum in plurimis morbis chronicis, phthyſicis ex úlcere interno laborantibus æquè parùm convenire ac pleureticis & peripneumonicis; eoſque equitatio, & vectio in curru

Ad ſtygias certo limite ducit aquas.

Aptiùs utiquè hoc exercitii genus adhibetur in iis quibus dejecta vis ventriculi inteſtinorumque, ingeſta malè aſſimilat, atque hinc atrophiam & maciem inducit: aut ubi diù perdurans tuſſis ſtomachica eum corporis habitum effecit, qui phthyſin mentitur: in tuſſi *habituali* dictâ, à congeſtione lentâ viſcidoque pulmonum infarctu ortâ: in hypochondriacis, ſedentariis: viſcerum abdominalium pituitoſo infarctu indèque natâ atrophiâ laborantibus: poſt febres bilioſas, intermittentes diuturnas, rebelles quartanas, lentas, meſentericas, colicam bilioſam, dyſenteriam: poſt quoſcunque morbos, qui atoniam ſolidorum, & humorum bonorum penuriam, vel ſuaptè, vel longâ & difficili medicatione, poſt ſe reliquerunt: poſt nimiam nobiliorum ſuccorum, ſanguinis, ſeminis, liquidi nervei deperditionem, natamque indè pravam tabidamquè corporis diatheſin.

Lichen Iſlandicus laxo imbecillique pulmoni pulchrè medetur. Quibus udum corpus eſt, & pulmo ſeroſâ colluvie frequenter inundatur, his catarrhoſam hanc diatheſin plaſtica, ſimulque tonica lichenis virtus corrigit.

Decoctum polygalæ iiſdem ac lichen prodeſt, cui aptè non rarò jungitur. Hæmophthyſi, & phthiſi indè natæ, ob rationes ſuprà narratas æque parùm ac cortex Peruvianus, aut alia roborantia, convenit.

Lichen Iſlandicus & polygala in ſpuriâ illâ phthyſi,

quam equitatione ſanari ſuprà diximus, vires non contemnendas poſſidet: veram pleuritidem, aut peripneumoniam nunquàm ſanat, ſæpiùs verò ſpuriam, ſeroſam, pituitoſam.

Quòd ſi poſt veram pulmonum inflammationem, fractâ dudùm phlogoſi, vis vitæ languens anacatharſi non ſufficiat, & materiæ expectorandæ copia pulmones gravet, virium imbecillitati lichen & polygala robur addent, & *ſpuriam hanc peripneumoniam* auferent. Verùm etiam in alio caſu polygalæ decoctum admodùm efficax obſervavimus, ubi ſcilicet ſputa, inflammationem pulmonum indicantia, *diutiùs* ac par eſt, ac *copioſiùs* prodeunt, vireſque ægri reſiduas convellunt, eundemque conſumunt.

Qui frequentes parvasque ſanguinis miſſiones inſtituerunt, adcurationem phthiſeos, ex hæmopthyſi inflammatoriâ natæ, notionem habuiſſe videntur, ac ipſorum, à quibus damnabantur, adverſarii. Venæ ſectiones morbo & viribus ægri reſpondentes, decocta herbarum & radicum emollientium, emulſa, & victus merè vegetabilis, in ſanandâ phthyſi purulentâ inſigniori reliqui pulmonis inflammationi junctâ, omnibus aliis remediis palmam præripiunt.

SECTIO DECIMA.

Vetula, habitu corporis ſtrigoſo, & icterico, circa finem menſis Junii ad nos venit, dolorem ad hepatis regionem, versùs ventriculum, & ardorem inſignem indè à coſtis infimis ad criſtam oſſis ilei ab aliquot diebus queſta. Sè ante tres ſeptimanas è Noſocomio Pazmaniano diſceſſiſſe ex ictero ſanam vegetamque aiebat, quo ibidem ſeptem ferè ſeptimanis decubuerat. Plura, utut aliquoties interrogata, non retulit.

Adplicatis, tùm externè, cùm internè, iis omnibus quæ ex uſu eſſe arbitrabamur, en repentè poſt paucos dies ſanguinem copioſum, nigrum, leviterque grumoſum vomit. Cùm aqua ſimplex multo ſpiritu vitrioli alterata pro potu, omniaque alimenta frigidè darentur, ligaturis artuum adhibitis, cruentus hic vomitus

brevì quievit; quo compreſſo, exiguæ portiones rhei cum tartari cremore præſcriptæ fuêre, eductæque feces multæ, multo ſanguini grumoſo mixtæ.

At quotidiè circa meridiem febris quotidianæ acceſſio non diuturna, nec vehemens, & paucis diebus elapſis iterùm evanida obſervabatur. Dolor in abdomine indè ab illo ſanguinis vomitu pedetentìm mitior factus, tandem in delicatiorem tantummodò, & rudioris attactûs non omninò patientem ſenſationem convertebatur, quin tamen reapſè contrectata abdominis plaga verè doleret. Pulſus nihilominùs exiles obſcurique, & frequentiores quàm tunc fuerant cùm ad nos veniret, continuò obſervabantur.

Octo ferè ab ultimâ febris quotidianæ acceſſione elapſis diebus, cùm jam abitum è Noſocomio meditaretur, ſubitò moritur.

Cadaver ſectum exhibuit in cavo thoracis ſingulo ſeri uncias ferè octo. Pulmones, ſani cæteroquin, ſed flaccidiores multò ac aliàs eſſe ſolent, diſſecti ſerum ſtillabant.

In abdomine ventriculus diſſectus, in medio, inter utrumque orificium, arcui ejuſdem majori inſidentem tumorem cancroſum, inæquali ſuperficie, ac tuberis ſolani formâ præditum continebat. Tumorem hunc vaſa varicoſa cæruleaque perreptabant, & preſſus ichorem fudit. Indè à tumore ad pylorum uſque, ventriculus anguſtus, inteſtini potiùs duodeni quàm ventriculi figuram referebat.

Duodenum longo tractu arctis ſupra modum validiſque nexibus, quos cultro ſolvere, quin nexa viſcera læderentur, non licuit, cum hepatis cavo cohæſerat, ita, ut veſicula fellea ab utroque viſcere intercepta elideretur penitùs, ejuſque loco abſceſſus, nucem juglandem æquans, ac fœtidiſſimâ amurcoſâque materie plenus, reperiretur.

Ductum communem choledochum, quo loco is inteſtino duodeno inſeritur, calculus triplici obtuſo angulo præditus obturabat, ita ut ibi natus videretur, cùm receptaculum quo continebatur exactè repleret,

& quodam ſuo angulo ductum, quo is in inteſtinum aperitur, perfectè clauderet.

Calculus minorem nucem moſchatam magnitudine referebat, & circumcircà materiâ tenaci flavâque obliniebatur, quæ, paulò poſt exſiccata, firmior ac ferè lapidea evaſit. Cùm fruſtulum ejus calculi vi avelleretur, diverſa ſtrata apparebant, quæ calculum effecêre. Quouſquè ductus ſupra calculum, hepar versùs pertingeret, an cum abſceſſu amurcam continente, an verò rectà cum hepate communicârit, non conſtat.

Subſtantia hepatis ſana, ſed tunicæ vaſorum ſanguiferorum per hepar diſperſorum præter modum craſſæ, vaſaque ipſa ſolitò ampliora. Totum ileum, & jejuni major portio, profundo ac obſoletè rubro colore tingebantur, quem non à ſanguine grumoſo tranſparente multoque, per omnem inteſtinalem tubum collecto, fieri, portio ablati elotique inteſtini demonſtravit. In ileo lumbricorum, viventium adhuc, glomeres reperti ſunt.

Robur muſculorum, doloris abſentia, & animus præſens, ſalutem promittebant; at verò ευφοριαν hanc infidam eſſe ictus arteriarum per ultimos octo vitæ dies obſcuri fractique indicabant.

Icterus chronicus in ſeniculis, diuturna cardialgia, dolor vel tumor præcordiorum continuus, vitium grave & *organicum* ſyſtematis vel gaſtrici, vel biliferi plerumquè notat. Aliarum quoque ſectionum recordor, quæ hoc aſſertum comprobant.

Medicus medicinam his faciens, & famæ ſuæ & ægris conſulet, ſi à *potentiori ſolvente* remedio caverit; id enim incautiùs datum noxios, brevìque funeſtos motus concitat, mortemque, ſeriùs aliàs occupantem, ni intempeſtivè ſedula medicatio acceſſiſſet, accelerat. Victus blandus, & decocta radicis graminis ac taraxaci tutiùs præſcribuntur.

SECTIO UNDECIMA.

Vidua 74 annorum, militis officialis quondàm uxor, à multis jam annis ſaniſſima, corpore ευσαρκω, ευχρυα,

cùm more conſueto alacris eſſet & veſperi paulò lautiùs cœnaret, hauſto inter cœnandum meraciori & generoſiori vino ac aliàs conſueverat, die 12^{mâ} Auguſti cubitum ſaniſſima conceſſit. Manè cùm conſueto tempore ad jentaculum ſumendum non compareret, à domeſticis in lecto aphonos, & toto latere dextro paralytica reperitur. Heſternæ cœnæ reliquiæ, vomitu per. noctem procul dubio rejectæ, & lectum, &, penes eundem, pavimentum conſpurcabant.

Medicus accerſitus venam ſecuit in pede ſiniſtro, & tria veſicantia applicuit.

Die 14^{tâ} circa noctem ad Noſocomium defertur, cùm non haberet, qui ſumptus ferret, atque ipſa penuriâ preſſa iiſdem ferendis impar eſſet. Adplicatis iis, quæ convenire viſa ſunt, cùm nec domi, nec in Noſocomio ulla mentis præſentis indicia daret, aut ſaltem pauca & per intervalla ſolummodò, nocte diem 16^{tam} excipiente moritur.

Cadaver, aliquot à morte horis ſectum, exhibuit intra meninges in utroque latere ſerum multum. Meninx pia ſolitò durior craſſiorque membranam aponeuroticam æmulabatur. Vaſa ejuſdem meningis in latere ſiniſtro multò ampliora ac in altero latere, & admodùm infarcta plurimo ſanguine turgebant. In ventriculis pauxillùm ſeri continebatur.

Cerebri ſubſtantia mollior ſolitò apparebat: arteriæ carotides, ubi cranium ſubeunt, oſſeæ ex toto reperiebantur, taleſque fuêre, quouſquè illas intra canalem oſſeum perſequi ob penuriam temporis licuit. Rami carotidum, magnam partem oſſei, ita tamen, ut portionem oſſeam alternatìm exciperet alia naturalis. Arteriæ, in latere cerebri ſiniſtro, longiori tractu oſſeæ erant quàm eæ lateris oppoſiti. Quidam ramuli ſolùm lamellas oſſeas exhibebant.

Sinus falciformis, quà is vertici capitis opponitur, oſſiculum tribus lineis craſſum, quatuor latum, & ferè pollicem longum, eâ parte continebat, quâ falx proximè corpus calloſum reſpicit.

Siniſtra carotis in ſuo intra cranium introitu amplior multò, pluribus, ac amplioribus donata ramis erat, quàm ſocia lateris dextri.

Vertebrales arteriæ idem omninò vitium exhibuêre, atque ita primitùs comparatæ videbantur, ut ſiniſtra vertebralis capacior multò eſſet, & in plures ramulos æquè latiores diſpeſceretur, quàm vertebralis dextra.

Cor & ejus valvulæ juxta morem conſuetum fuêre. Arcus aortæ ſolitò amplior, & arteria pulmonalis in ſuperficie ſuâ internâ granulis aſperis, oſſeisque hinc indè obſidebantur. Aorta deſcendens uſque ad locum, ubi in iliacas dividitur, lamellas oſſeas exhibuit ſat magnas, & quibus hinc indè vix una tertia pars defuit, quin integrum circulum complerent. Iliacæ utriuſque initium tubulum oſſeum longitudine ferè dimidii pollicis referebat.

Alia aut non fuêre quæſita, aut juxta naturam ſe habuêre.

En cauſam apoplexiæ in latere cerebri ſiniſtro maximè repertam, & latus oppoſitum corporis paralyticum.

Originaria prædiſpoſitio aderat in inæquali arteriarum utriuſque lateris capacitate. Id etiam præter conſuetum morem fuit, quòd vaſa ſiniſtri lateris præ vaſis lateris alterius ampliora fuerint, cùm aliàs plerumquè contrarium obtineat.

Apoplexiæ cauſa prædiſponens, vaſorum videlicet & major capacitas & oſſeſcentia, emendari non poterat.

Ex vomitu ab heſternâ ingurgitatione orto, & cerebro dictâ ratione prædiſpoſito, apoplexia facilè explicatur.

Periculoſus planè vomitus in ſenibus eſt, & quidquid validiùs ſanguinem versùs caput urget, prandium lautum, vinum meracius, fex dura, ſternutatio, opium, &c.

Neque id ordinarium eſt cerebrum fuiſſe *ſolitò flaccidius*, etſi vetula fuerit, & arteriæ oſſeſcerent.

Ad ſeroſas apoplexias hanc, de quâ loquimur, pertinere non rebamur, etſi multum ſeri intra meninges in utroque latere contineretur. Reſtitante enim congeſtoque intra calvariam ſanguine, tenuiorem partem, ſerum nempè, per lateralia vaſcula vi tranſprimi

percolarique neceſſum fuerat. Attamen productam à *ſanguine* apoplexiam *ſerum extravaſatum* auxerat.

In apoplecticorum ſecto cerebro frequenter leguntur *vaſa cerebri ſanguine turgida & ſerum multum effuſum.* Hujus generis apoplexiæ plerumquè *ſeroſæ* audiunt : veriùs *ſanguineæ* appellarentur ; accumulatus enim intra caput ſanguis, & ſeri effuſi & apoplexiæ cauſa eſt : ſerum ipſum effuſum *ad concauſas pertinet ſeriùs accedentes, quæve morbum ipſum non produxêre, attamen productum augent.*

Diſcrimen non intra ſola vocabula conſiſtit ; medendi enim methodus alia eſt, ſi *ſeroſa* apoplexia fuerit, atque alia, ſi *ſanguinea.* Porrò diverſitas utriuſque methodi tanta eſt, ut, ſi alteram pro alterâ adhibeas, nil agas indifferens, quodve ſi non proſit, non noceat, ſed ægrum datâ operâ jugules.

Morgagnius apoplexiam, *ubi vaſa encephali ſanguine turgentia, & ſerum intra meninges effuſum deprehenderat*, inter *ſeroſas* retulit. Veruntamen errorem practicum prudens cavit, dùm *in quibuſdam apoplexiis ſeroſis* neceſſitatem venæ ſectionis ſtabilivit, ibi videlicet, *ubi ſanguis vaſa diſtendit, & turgeſcentia vaſorum cum aquâ conjicitur.*

Refert idem cl. auctor, eſſe quoſdam, qui aquam nunquàm apoplexiæ *cauſam* arbitrentur, ſed *effectum* cauſæ apoplecticæ, ſanguinis nempè in cerebro & vaſis circa cerebrum reſtitantis : ſed addit, id quidem plerumquè ita ſe habere, tamen non ſemper.

Verè & originariè ſeroſas apoplexias dari certò conſtat : ibi venæ ſectio occidit. Succi pravi, & diuturna cacochyma diatheſis præcedens : ſenectus, non cruda illa vegetaque, quæ actionum integritate ipſam perſæpè juventutem ſuperat, ſed fracta & imbecilla : acidulæ à debilibus ſeniculis largiùs & conſultò potæ : ſanata crurum antiqua ulcera, quæ ſerum copioſum fundere diù conſueverant : humida, frigidaque tempeſtas : corpus catarrhoſum longo ante apoplexiam tempore ſigna ſuppeditant, quibus adjutus ſeroſam apoplexiam à ſanguineâ non difficulter dignoſcas.

SECTIO DUODECIMA.

Juvencula 26 annorum, die 28vâ Auguſti ad Noſocomium deferebatur. A multo jam tempore ſana fuit, & menſtruis ſtatâ periodo redeuntibus uſa, quorum reditum proximè expectabat. Die 21mâ Auguſti prægreſsâ, artuum laſſitudine friguit, caluitque per intervalla, & capite doluit. Eádem die facta venæ ſectio eſt: die alterâ purgans a chirurgo datum alvum diutiùs fluentem reddidit. Die ſequenti denuò vena ſecta eſt, & emeticum exhibitum, undè multa mucosa bilioſaque vomuit; continuata diarrhœa.

Cùm ad nos veniret, querebatur alternos horrores, caloreſque: os amarum mucoſumque fuit: lingua glabra, prærubra, præcalida: pulſus debilis, admodùm celer: petechiæ lenticulares coloris obſoletè rubri proſtabant.

Indicatio à vacillantibus vitæ viribus deſumpta eſt, dataque ea ſunt quæ imminentem compagis diſſolutionem præpedirent, cortex Peruvianus, camphora &c. aliaque, quæ morbo convenire arbitrabamur. Verùm indocilem prorsùs immorigeramque nacti ægram, & operam & medicamenta perdidimus. Remedia enim aut non aſſumpſit, aut ſumpta in faciem cuſtodum exſpuit, mentis ſemper compos, & eorum, quæ faceret, probè conſcia: hinc factum eſt, ut toto morbi tempore potior medicamentorum pars peſsùm iret.

Intereà pulſus frequentiores debilioreſque fieri, lingua aſperari, ſiccari, ut aſſæ potius carnis fruſtum referret: ardor circa præcordia, & in abdomine, qui attactum non ferebat, ſentiri: tandem tuſſi validiſſimâ, ſiccâ, veſperi præcipuè vexari, noctu demùm ſubdelirare, etſi morbo multùm jam progreſſo, & ſubindè tantùm id fieret, ac adſtantes, ſi quis ipſam alloqueretur, probè noſceret. Fæces nunquàm in lectum miſit ſuî ſuarumque neceſſitatum nunquàm penitùs oblita. Cæterùm robur muſculorum ita viguit ad mortem uſque, ut ad alvum ponendam, ad ultimum uſque

vitæ tempus vel ſola vel unicâ cuſtode adjuta facilè ſurgeret.

Die 23tiâ Septembris, cùm per tres ultimos dies ſtupenda pulſuum frequentia & exilitas eſſet, moritur.

Cadaver apertum exhibuit omentum corruptum, ſphacelatumque magnâ ex parte: inteſtina verò hinc indè partìm inflammata, partìm verò gangrænoſa. Ventriculi interior membrana, præcipuè versùs pylorum, maculis rubris lenticularibus, totidem petechias referentibus, diſtinguebatur, & hinc indè leviter livebat. Veſicula fellea bile multâ, quam ex aſpectu laudabilem diceres, turgebat. Glandulæ meſenterii ſolitò majores erant, & grumos ſanguinis referebant. Uterus antrorsùm, versùs oſſa pubis, & ſiniſtrorsùm ita inclinabatur, ut cervix ejuſdem cum vaginâ in angulum acutum coiret, & uteri oſculum latus dextrum ac retrorsùm reſpiceret: ligamentum latum lateris ſiniſtri multò brevius dextro fuit: interna uteri facies lineolas rubras, punctulaque rubra non extantia referebat.

Pulmones ſaniſſimos, nullaque in iiſdem tuſſis validiſſimè, morbo multùm jam provecto, vexantis veſtigia reperimus.

Febrim vel continuam, vel remitentem, quam cruda & *biliformis* materies præcordiis inſidens producit, *bilioſam* alii, alii *putridam* appellitant. *Eandem hanc febrim*, ſi morbi materies altiùs infixa & tenacior ſit, ac, magnâ ex parte in ſanguinem traducta, ad nobiliora viſcera deponatur, & gravia hoc ipſo ſymptomata producat, *malignam* nominabimus, quæ varias alias febres *petechialem*, *petechizantem*, *miliarem*, *ſcarlatinam*, *febrim carcerum*, *noſocomiorum*, *caſtrenſem*, &c. ſub ſe quaſi totidem ejuſdem febris differentias accidentales continet.

Alia nominum vis & poteſtas in denominandis febribus apud veteres fuit. Quas nos modò *inflammatorias* dicimus, illi *bilioſas* appellabant ob cruſtam ſanguinis phlogiſticam & flaveſcentem, quam ii *bilem*, *ſanguinem bilioſum*, *pituitoſum*, ωμον αιμα nominârunt. *Ballonius* omnes fermè pleuritides *bilioſas* vocat, eas videlicet, quæ nobis *inflammatoriæ* ſunt.

Ipſe Hippocrates L. de locis in homine, nomine *bilis*, pleuritidem notat. *Pleuritisillioſa* nobis toto genere diverſus morbus eſt.

Qui veterum libris uti cupit, eorum phraſeologiam, & vigentes quâvis ætate opiniones, modoſque loquendi, quin peculiarem cujuſlibet ſcriptoris medici philoſophandi rationem noſſe debet, nî in graves errores abduci velit. Iiſdem enim perſæpè vocabulis cum veteribus utimur, ſed quæ aliàs nobis ideas quàm illis exprimunt. Sic cùm Galenus in comment. ad aphor. 23, L. 1, in febribus *bilioſis* venæ ſectionem etiam ad lipothymiam uſque præcipit, è contrario verò Arabes ſanguinis miſſionem in morbis iiſdem reformidant, manifeſtò conſtat, non eandem & Arabibus & Galeno bilioſi morbi notionem fuiſſe: & hunc & illos verum dixiſſe, ſi Galenum de *inflammatoriis* loquentem, quas is *bilioſas* dixit, Arabes verò de *Bilioſis* nobiſcum ſentientes accipiamus.

Venæ ſectionem, in morbis putridis gaſtriciſque, intempeſtivè vel ab ipſomet ægro, vel ab aliis malè conſulentibus, antequàm ad nos venirent, inſtitutam ſæpiùs lugebamus. Dolenda plebeculæ ſors eſt, quæ, ut primùm morbo corripitur, plerumquè à medicaſtris, cum pecuniarum & ipſius nonnunquàm cariſſimæ vitæ diſpendio, opem petit; etſi tot aſyla pauperibus pateant, ubi omne auxiliorum genus gratìs porrigitur.

Neſcio an morbi ipſi, qui in populum ſæviunt, an verò ii qui artem quam non addidicêre, illotis manibus tractant, numeroſiores ſtrages edant.

Præpoſitorum noſtrorum ſagaci providentiæ debemus, quòd hæc populi peſtis in dies mitiùs affligat, & à ſacris Æſculapii, profani, quantùm fieri poteſt, arceantur.

Emeſin cum emolumento in ejuſmodi febribus moveri per innumeras obſervationes conſtat. Id auxilii medicaſtri raro negligunt, at nullo ſano conſilio, nullis obſervationibus ducti quadratis rotunda miſcent, ac purgationes, emeſes, venæ ſectiones, intra quæ ipſorum tota ſcientia conſiſtit, nullâ habitâ temporis, ſexûs morbive ratione, inſtituunt, repetunt, quemadmodùm cœco impetui & vanæ ipſorum empiriæ libuerit.

Lingua *glabra*, *prærubra*, *præcalida*, aut *inæqualis* ob papillas ejuſdem magìs elevatas tumefactaſque, etſi cæteroquin humida ſit; aut in medio *ſicca*, *aſperaque*, quaſi lingua bovilla; vel verò *ſicca*, *non aſpera ſed lævis*, multiplici noſtrâ obſervatione febrim gaſtricam putridam, eamque difficiliorem curatu longiorem que portendit. Quoſve hâc linguæ diatheſi affectos accipimus, præmiſſis ſolventibus, emetico vacuamus, ac dein ſolventibus, ſale ammoniaco, juncto perſæpè cortice conſanamus.

Exhibito primis 24 horis decocto ſolvente, ſolutionem tartari emetici propinamus. Poſteà, ubi major virium jactura fuerit, vel ſolum corticem, vel camphoræ maritatum, vel in decocto, vel verò in ſubſtantiâ, ut aiunt, prout ex aliis circumſtantiis magis convenire arbitramur, exhibemus. Ipecacuanha apud ejuſmodi ægros impar, ut plurimùm, tanti mali vindex eſt.

Linguas albas humidaſque, aut vireſcente materiâ obductas minùs timebamus: his etſi vomitorium antimoniale cum utilitate dabatur, nihilominùs ipecacuanha per epicraſin data ſatisfecit.

Purgans vices emetici rariſſimè ſubit. Febrim purgans frequentiſſimè incendit, quam emeticum uno quaſi ictu jugulat.

Inanis plerumquè metus emeſin prohibet, eique alvinam purgationem ſubſtituit.

Etſi alvus minori in præſentiarum cum moleſtiâ moveatur, quàm emeſis, peractâ tamen operatione, citiùs motæ ab emetico turbæ componuntur, quàm quas purgans pharmacum concitavit.

In febribus putridis, ſive bilioſis, obſervatum frequenter eſt, datis ſolventibus, motâque emeſi, alterutrum ex duobus ſtatum obtinere; vel enim eliminatâ morbi materie æger inſigne omnium ſymptomatum, cephalalgiæ, temulentiæque præcipuè, ac cardialgiæ levamen experitur, ac fermè apyretos eſt, vel verò rejectis licet copioſis ſordibus, caput æquè propemodùm ac anteà gravatur: pulſus debiles, exigui, frequenteſque perſeverant. Quòd ſi prior ægroti

conditio obtineat, ſufficiet continuatus ſolventium, ſalis præcipuè ammoniaci uſus.

Salem hunc aliis remediis ſalinis anteferendum ex eo exiſtimo, quòd glutinoſa tenaciaque potenter incidat, & torpeſcentes ſimul fibras ſtimulet, quo reſtitantes ſaburræ reliquias excutiant.

Verùm ſi alter ægroti ſtatus ſit, ubi eliminatâ licet ingenti materiæ mole, quæ præcordia citra noxam occupare non poterat, levamen evacuationi conveniens non reſpondet, & pulſus molles, humiles, frequenteſque ſunt, illicò ad corticem Peruvianum, camphoram, ſerpentariam virginianam confugere oportet. Hoc rerum ſtatu radicem arnicæ vel ſolam, vel camphoræ junctam unâ alterâve vice perutilem obſervavi.

Feminæ laxæ, imbecilli ventriculo præditæ, chloroticæ, viri debiles, ſanguinis miſſionibus intempeſtivè inſtitutis exhauſti, ſi morbo bilioſo teneantur, utut emeſi indigeant, nihilominùs rarò ſolis ſolventibus, & emetico perſanantur, ſed plerumquè in cortice Peruviano & antiſepticis ex claſſe roborantium deſumptis ſalutem inveniunt.

Omnes qui graviori morbo putrido ſive maligno laborant, ſi diutiùs decubuerint, moleſtâ tuſſi, veſperâ noctuque præprimis infeſtante corripiuntur. Hi ſputa aut nulla, aut ſpumoſa reddunt, aut, ut in non paucis eſt obſervare, *puriformia*. Dolorem in thorace nullum, niſi ſi diutiùs & validiùs tuſſitent, nullam inter ſpirandum difficultatem queruntur: at ſcrobiculum dolet, indèque, ſi attentiùs obſerves, irritamentum ad fauces, gutturve, & demùm ad thoracem prodit. Hinc tuſſis hæc, ſi geneſin ſpectes, à gaſtrico ſyſtemate orditur, & illæſis pulmonibus fit, niſi fortè & hi à ſæpiùs repetitâ ac validiori ſuccuſſione, tuſſique diuturnâ proprium quoque vitium traxerint, & humores ſpiſſi illuc allecti decubuerint.

Tuſſis hæc *ſtomachica*, reconvaleſcentibus diù non rarò moleſta, roborantibus, ſtomachicis, polygalâ, & lichene Iſlandico tollitur.

De hâc tuſſi, illa *Ballonii* valent, dùm ait: *in validis tuſſibus*,

tuſſibus præſertìm cùm inanes ſunt, dolorem audivimus tantùm in ventriculo natum, ut neceſſariò opitulandum ipſi ventriculo fuerit. Quemadmodùm difficultas reſpirationis facit, ut vi ſympathiæ dolores in partibus ventris inferioribus oriantur, ſic difficultas aliqua ſpirandi oritur ob læſionem doloremque partium internè contentarum, & tunc eſt opitulandum partibus ventris inferioris, relicto thorace & partibus ejus. Cauſa ſæpè latet in hypochondriis.

Tuſſis ſtomachica apud alios ægros nullo alio morbo laborantes frequenter occurrit. Res eſt ſubindè difficilioris indaginis, ut *oppreſſionem pectoris*, *ardorem in thorace*, *tuſſim à paſtu præcipuè affligentem*, *ſputaque puriformia*, quod horum cauſam geneſinque concernit, probè dignoſcas. Utì enim hæcce ſimptomata pectoris originariè affecti eſſe poſſunt, ſic in hominibus laxis, debili ventriculo donatis, & malè digerentibus, in ſedentariis, feminis, pueris, &c. frequentiùs à præcordiis, & relaxato ſyſtematis gaſtrici tono naſcuntur.

Profuêre aliquoties purgantia lenia, rhabarbarina, ſalina, & continuatus poſtmodùm amaricantium polygalæ, lichenis Iſlandici &c. uſus.

Quòd ſi crudus apparatus ventriculum gravet, & irritationem ad pulmones propagando, eoſdem continuatâ validâque tuſſi concutiat, ut ſputa cruenta ruptis pulmonum vaſculis appareant, ipecacuanha inſtar miraculi aliquoties profuit. Sed eâ de re alibì erit diſtinctiùs diſſerendi opportuna occaſio.

Uteri obliquus in hâc feminâ ſitus ea nobis in memoriam reduxit, quæ apud Hippocratem, de *uteris tranſmotis*, *de utero in lumbis incumbente*, *ore uteri complicato*, *uteris ſurſum progreſſis*, *ad veſicæ ſtomachum*, *ad lumbos*, *ad coxas converſis*, *in inguina & urinæ meatus incumbentibus*, *ad ſiniſtram partem & coxam inclinatis*, *uteris commotis*, *& aliquò allapſis*, *ad ſedem converſis*, *& ſeceſſum ſecedere prohibentibus*, *uteris circumverſis ad dextram partem*, *puerperii purgamentis non fientibus*, *uteris obtortis*, *foràs egreſſis*,

dependentibus, &c. diverſis in locis conſignata leguntur.

Hæc de verâ uteri, aliter ac in ſtatu naturali ſolet locati, poſitione accipienda omninò eſſe, & hæcce noſtra diſſectio, & aliorum, atque haud infrequens *Morgagnii* obſervatio probat. Etſi, quæ divus medicinæ parens de uteris, ad cor atque ad caput progreſſis, & ſtrangulantibus, &c. habet, ad ſpaſmos ex hypogaſtrio oriundos, aut ibi loci ſe primùm exerentes, qui & alias corporis partes in conſenſum trahunt, & mutatum uteri ſitum mentiuntur, pertinere clarum ſit.

In *Morgagnii* epiſtolâ Anatomico-medicâ XLVIII, latorum uteri vinculorum laxitati tribuitur, quòd is antrorſùm concidat: eorundem verò, vel & utrorumque nimia ex alterutro latere aut brevitas, aut laxitas, uterorum obliquitatem facit, undecunquè hanc vinculorum inæqualitatem ſive à nativâ conſtitutione, ſive ab adventitio primùm alicujus ligamenti vitio, ſive etiam à gibbo, qui ſpinam dorſi, cum eâque partes nexas vicinaſque, ad obliquum detorquet ſitum, derivare libuerit.

Ne verò has de obliquo utero obſervationes uſu carere practico, atque inanes quis arbitretur, idem cl. vir, & frequenter in partu perrumpi uterum ob obliquum infantis poſitum, & hunc ipſum, ob ipſius uteri ſæpiùs ac vulgò creditur evenientem obliquitatem, fieri, ex aliorum quoque, præter ſuam, experientia docet.

SECTIO DECIMA TERTIA.

Piſtor annos viginti tres natus, initio Auguſti cereviſiam vinumque promiſcuè ac affatìm hauſit, cùm die feſto, ut hoc hominum genus ſolet, genio unà cum ſodalibus liberiùs indulgeret. Altero mox die alvo citâ, torminibus ac teneſmo corripitur. Primis morbi diebus vigeſies per diem dejecit; at, exactis duabus ſeptimanis, cum circa medium Auguſti nos accederet, ſexies intra nychthemeron aquoſâ purgabatur, quibus

quædam quaſi albæ laciniæ, aut minutula quaſi paſtæ farinaceæ fruſtula innatabant: nullus ampliùs in abdomine dolor, teneſmus nullus. Os amarum, lingua albeſcens, pulſus humilis, non febrilis. Data eſt radix ipecacuanhæ per epicraſin: non vomuit, verùm alvus frequentiſſima facta eſt, & vires minuebantur. Exhibebatur pulvis ex myrobalanis, ſucco catechu, & opio, undè alvus compreſſa quidem eſt; at circa 24^{tam} Auguſti ſine voce, facie hippocraticâ, & artubus frigidis, pulſu frequentiſſimo, debiliſſimo, tremuloque quaſi jamjam moriturus jacet. Veſicantia, acres ſinapiſmi, camphora radici arnicæ mixta, tenuem vitam reſuſcitârunt.

7^{mâ} Septembris, deglutitio difficilis, vox rauca, tuſſis dein major in dies ægrum exercere incœperant. Nil vitioſi in faucibus conſpiciebatur, præterquàm leves hinc indè rubores abſque tumore.

Hiſce remediis etſi morti præſenti ereptus videretur, nihilominùs, circa nonum Septembris, cùm reliquam ſanationem iiſdem perfici poſſe deſperabamus, ad corticem, junctâ ſimul camphorâ, acceſſimus.

Excoriari ad os ſacrum, & trochanterem utrumque, ſummâ licet adhibitâ diligentiâ, cœpit. Tuſſi primùm ſiccâ, clamosâ, ſonorâ, quaſi ex cavo tuſſitaret, ad veſperam noctuve vexari; demùm & ſputa copioſa *puriformia* rejici. Macies in dies major. Pulſus repentes, obſcuri, naturalibus celeriores: decubitus in latus dextrum impoſſibilis: hypochondrii ſiniſtri dolores punctorii crebri: noctu nonnumquàm copioſus & fœtidus ſudor: horror validus & oſſa concutiens aliquoties acceſſit. Alvus naturalis.

Die 28^{vâ} Septembris in auxilium, præter corticem & camphoram, polygalam & lichenem Iſlandicum vocabamus. Sputa ſubſequentibus diebus minuebantur: vox paulò melior: at ab aliquot jam diebus fœtor peculiaris, qui abſque ſenſu incipientis deliquii ab adſtantibus ferri diutiùs non poterat. Reliqua ſymptomata perſtitêre.

Die 25^{tâ} Septembris à meridie pulſus magis humiles, admodùm exigui, & frequentiſſimi: dolor per

aliquot momenta immanis in hypochondrio ſiniſtro: ejulatus: animus præſens, & die ſequenti mors.

Latus thoracis ſiniſtrum, lividum in cadavere, lividi nigreſcenteſque illius lateris muſculi fuêre. Apertum ſiniſtri thoracis cavum duodecim propemodùm libras ſeri turbidi, vireſcentis fœtidiſſimique continebat. Pulmonis externam faciem, pleuram, pericardium, diaphragma, quâ parte ſero hoc contegebantur, membrana albeſcens quaſi ex paſtâ farinaceâ confecta obveſtiit. In pericardio libra ejuſdem ſeri, minùs tamen turbidi, & abſque ejuſmodi pſeudo-membranâ, inveniebatur.

Pulmo illius cavi, ita compreſſus & in exiguum ſpatium redactus erat, ut à ſuâ functione diutiùs jam vacâſſe viſus fuerit, etſi diſſectus nil vitioſi monſtraret. Cavum thoracis dextrum pulmo ſaniſſimus replevit.

Secto abdomine, omentum convolutum, ut inteſtina non obduceret, exiguum, & putridum reperiebatur. Inteſtina lividiſſima ac fermè nigra fuêre, excepto inteſtino recto, ſi colorem ſpectes, ſano. Ad initium inteſtini ilei præternaturalis coarctatio, futuri fors morbi ilei rudimentum. Fæces conſiſtentes per totum inteſtinum ileum, & vera ſtercora. Colon, per plures priùs anfractus in pelvi ſitos circumductum, tandem indè aſcendens in rectum abiverat. Ventriculus externâ facie ſanus, internâ lividus.

Reſecto cranio aqua ſub arachnoideâ contenta gelatinam mentiebatur: reliqua ſanorum inſtar ſe habuêre.

Piſtores, morbis acutis correptos, præ aliis multò faciliùs ſæpiùſque perire, tùm meis, cùm & aliorum, qui per aliquot jam annos ægris in Noſocomio adſtitêre, obſervationibus comprobatur. Moroſi ut plurimùm ſunt, tardi, ſtupidi, ſermonis pauci, aſpectu torvo, facie pallidâ, ejuſque coloris, quem Græci χλωρον dixêre. Morbis malignis maximè ſubjacent, ex quibus raro convaleſcunt.

Horum ratio à vivendi genere & opificio repetenda eſt. Frequenter & validè incaleſcunt æſtuantque. Igne, motuque corporis percalefacti, ſubitò refrigerantur potu largo & frigido, atque inſuper ob id, quòd

rigente etiam gelu ex hypocauſtis ſe foràs proripiunt nudi, & non niſi linteo pudenda tecti.

Tuſſis valida, ſonora, ad veſperas & noctu aucta, facilè explicatur. Sed undè ſputa copioſa, *puriformia*, pulmonibus integris? undè ſeri tanta collectio? an ea ante præſentem morbum adfuerat, an eodem inchoante, cùm pridiè vino & cereviſiâ, corpore fors æſtuante, ſe ingurgitâſſet, primùm nata? an, cùm circa 24^tam^ Auguſti evacuationibus prægreſſis exhauſtus, micante pulſu tenuiſſimo, & extremis frigidis jamjam moriturus videretur, extrema vaſcula relaxata ſerum dimiſêre, poſthâc non ampliùs reſorbendum, idque in ſiniſtro thoracis cavo potiùs quàm alibi, ob præexiſtentem fortaſsè pulmonis illius lateris quandam debilitatem?

Colon ſolito longiùs, & per gyros, antequàm in rectum terminetur circumductum, fæcum in anfractibus coacervatarum exitum morari neceſſum eſt. Hinc naſci aliquandò fors hernia, ad quam inteſtino ita ſe habente prædiſponebatur, à *prolabente colo* potuiſſet, quam *raram* auctores dicunt.

Vomitus ſtercoreus, etiam illæsâ Tulpii valvulâ, utì per aliorum quoque obſervationes conſtat, fieri poteſt.

SECTIO DECIMA QUARTA

Sartor, 34 annos natus, à duodecim propemodùm annis ad ſcrobiculum per intervalla dolet, ſanus cæteroquin. Veſperi cubitum concedens horruit æſtuavitque: manè ſequentis diei, dedolatus, æſtuans, difficili reſpiratione, tuſſi & dolore punctorio utriuſque lateris in thorace correptus jacet. Difficilis in utrumque latus decubitus.

Terna venæ ſectio dolorem pungentem minuit: at major poſtmodùm pectoris oppreſſio orta.

Die morbi octavo, ad nos delatus pulſum frequentem, non durum exhibuit. Calor ad attactum magnus: reſpiratio laborioſa, frequens: tuſſis moderata: ſputa pauca, aquoſa, mucoſa: lingua humida, modicè albeſcens: mens conſtans: alvus liquida, ſepties octieſve

per 24 horas ſpontè mota. Factis compluribus per intervalla venæ ſectionibus ſanguis ſemper cruſtâ phlogiſticâ, contractâ, margine fimbriato contectus. Levamen à venæ ſectionibus nullum omninò, ſi reſpirationem ſpectes, minor tamen utrinquè punctorius dolor.

Die totius morbi 17mo ad finem vergente, cùm ſe veſperi mox ſuffocandum, ob breviſſimum difficillimumque ſpiritum, diceret, denuò ſanguis, iſque ultimâ vice detractus eſt æquè phlogiſticus ac anteà. Indè levamen exiguum, donec malorum omnium ſolamen poſt mediam noctem mors afferret.

Secto cadavere, pulmo uterque ita inflammatus deprehendebatur, ut exiguæ ſolum ejuſdem portiones ſternum versùs à phlogoſi immunes eſſent: ſiniſter, quà is claviculam reſpicit, exiguis tuberculis, ciceris magnitudine, intra ſpatium exiguum interſtinguebatur, duris & nigricantibus. Pulmones ambo arctis nexibus ad pleuram ligabantur, exceptâ eâ eorundem portione, quæ anteriora thoracis ſpectat, quamve ab inflammatione liberam eſſe diximus. Firmiſſima adhæſio, & cultro, niſi alterutrum lædatur, haud dividenda, pulmones diaphragmati utrinquè junxit.

Pleura inflammatione caruit. Omentum, convolutum in funis ſpeciem, inteſtina non obtegebat, & explicatum perexiguum fuit. Colon ex latere dextro adſcendens ſub hepate contra ſe ipſum replicabatur, & flexum fecerat, mirum quantùm, expanſum ac *tympaniticum*; at tranſverſa coli pars, cum portione ejus per latus ſiniſtrum deſcendente, angulum rectum, quin tamen contra ſe ipſum retorqueretur, in regione lienis formabat: utraque inteſtini coli portio, & quæ ventriculo ſubtendebatur, quæve per ſiniſtrum decurrebat latus, anguſta contractaque, funiculi non craſſi ſpeciem referebant. Curvatura, *ſigmoidea* nuncupata, denuò juſto amplior, & tractu ſemi-alterum pedem æquante verè *tympanitica* fuit. Ventriculi interna ſuperficies colore plumbeo fœdabatur, versùs pylorum maculis & punctis rubris diſtincta. Vaſa verò ventriculi multò ampliora ſolitò, &, ubi in ramos diſpeſ-

cebantur, varicoſa, ſanguinem multum nigrumque continebant.

Graviſſima ea thoracis inflammatio eſt, quæ utrumque pulmonem, eumque fermè integrum corripit; priusquàm enim noto quodam, atque omnibus aliis inflammationibus conſueto exitu terminetur, *ſuffocando* occidit, cùm auctum viſceris volumen, intra anguſtiorem thoracem concluſum, ſpiritum elidat. Sed & totius oceani ſanguinei fluxum & refluxum *ſiſtendo*, vitam adimit, cùm è contrario, ubi alterùter ſolùm pulmo laborat, ſanus alter ægrotantis vices ſubit.

Quòd ſi quid auxilii contra diram hancce totius pulmonis inflammationem ſuppeditare ars poſſit, id erit ſolummodò ſub exordium morbi graviſſimi, ſi ſanguinis ſubita largave evacuatio, ex venâ lato vulnere pertuſâ, inſtituatur, antequàm fixa penitùs phlogoſeos ſedes ſit. Alterum poſt hæc ſubſidium cruenta ſcarificatio habet, non ubiquè inſtituta, ſed in dorſo, & inter ſcapulas facta, cujus rei ratio ex nexu vicino affecti viſceris patet. Sed & hìc meminiſſe oportet, quòd, morbo jam adulto vigenteque, omnis medicina plerumquè ſera ſit.

Sartores quàm plurimos vidimus pulmonum morbis præ aliis laborantes. Cùm enim corpore antrorſùm incurvato inclinatoque capite, continuò fermè ſedeant, neceſſe eſt, ſanguinem per corpus inæqualiter diſpenſari, eumque in pulmonibus plus æquo accumulari, tùm quòd compreſſa, ob ſitum corporis, abdominis viſcera minùs ſanguinis admittant, hinc ad ſuperiora major humorum copia urgeatur, cùm etiam, quòd ob exiguas, quas ſedentarii hi homines faciunt, inſpirationes, aggeſtus in pulmonibus ſanguis non æquè promptè ac oportet, promoveatur. Plethora hinc *topica* naſcitur, pulmonum videlicet, multaque alia incommoda ab hâc origine fieri conſueta.

Prætereà, cùm hocce hominum genus, præterquàm quòd ſedentariam agant vitam, nullos inter ſedendum labores peragant, qui exercendis muſcu-

lis, firmandoque corpori pares ſint, eos laxos, molles, & carnium eſſe effeminatarum oportet.

At verò pulmo & imbecillus, laxusque, & multo ſanguine turgidus, ſi aërem frigidum fortè incautiùs admiſerit, univerſalem, lethalemque ut plurimùm, inflammationem ſuſcipit. Sed etiam ſanguinis ſputum, tùm in ſartoribus, cùm aliis quoque, qui veſtibus ſupra abdomen arctiùs conſtrictis, preſſoque idcircò abdomine multùm ſedent, & ſcriptitando occupantur, frequenter occurrit, chronicum plerumquè, & απυρετον, quove ad ſeram uſque ſenectutem nonnunquàm conflictantur. Hùc pertinere illa hæmoptoes ſpecies videtur, quam Hippocrates L. 2. prorrh. *periculi expertem* dicit.

Hanc hæmoptoes ſpeciem haud ſatis exactè à recentioribus deſcriptam, utut frequentiorem ac vulgò æſtimatur, Hippocrati nihilominùs cognitam fuiſſe, depictamque ab eo, ex L. 1. de morbis videmus, ubi venarum *varicoſam dilatationem* in pulmonibus adſtruit, quam his σπαδωνα appellat, quòd venæ pulmonum ob copiam inundantis ſanguinis diſtrahantur, & varices, κιρσοι, producantur.

En ipſa Hippocratis verba, rem egregiè, ut ubiquè ſolet, & paucis exprimentia: *ſi vena quidem non omninò rupta fuerit, ſed ea præcipuè velut varix diſtinditur, quod etiam confeſtìm quidem, ubi factum fuerit, dolorem quemdam tenuem, & tuſſim ſiccam exhibet, ſi verò diutiùs traxerit, & neglecta fuerit, primùm quidem paucum, & ſubatrum ſanguinem tranſmittit; mox etiam copioſiorem, & maximè ſincerum, deindè pus. His confert, ſi circa exordia curandos ſuſceperis, ut manuum venæ relaxentur, & victûs ratione utantur ex quâ ſicciſſimi, & maximè exſangues evadant.*

Pulſus arteriarum in noſtro homine *non duros*, & progrediente morbo molliores, continuò deprehendimus.

Flexus coli hepaticus, quem tempanicum vidimus, multarum in ſedentariis moleſtiarum fons & origo eſt, apud illos maximè, qui gulæ liberiùs

ſimulque otio indulgent. Flatus ibi loci concluſi, à paſtu præcipuè, & turgente ventriculo, à longâ ſeſſione, anxios, moroſos, capite gravatos, præcordiis dolentes faciunt, quos medici viſceribus infarctis, hepate præprimis obſtructo laborare perperàm ſubindè arbitrantur, & ob eam rationem diuturnæ medicationi ſubjiciunt, donec, quam reſtituere ſatagunt, ſanitatem, penitùs labefactent. Frugale prandium, matutina abdominis frictio, motus, & uſus frigidæ hypochondriacos noſtros epulones feliciùs ſanaret, quàm quæcunque ſolvente, roborante, nervinoque, ac carminante ſcopo pharmacopœa ſuppeditat.

Vaſa ventriculi dilatata, & fermè varicoſa, ea nobis in memoriam revocant quæ cl. Joan. *Kæmpf* de infarctu vaſorum ventriculi, peculiari & lectu digniſſimâ diſſertatione, & poſt eum verè egregius *Tiſſotus* in eâ quam cl. *Zimmermanno* inſcripſit, epiſtolâ de *morbo nigro*, ſcripſère. Multa ſeſſio, corporis inclinati ſitus, & impeditior idcircò per gaſtricum ſyſtema ſanguinis circuitus facilem cardialgiæ illius, quam æger à duodecim ferè annis querebatur, explicationem ſubminiſtrat.

Ruptus ſucceſſu temporis fortassè varix *morbum nigrum* Hippocratis, ſeu *atram bilem* exhibuiſſet.

SECTIO DECIMA QUINTA.

Muſicus annorum 32, die 8vâ Octobris ad nos defertur, delirus, pulſibus celerrimis & exiguis, &, digito vel leviſſimè appreſſo, evaneſcentibus. Per eos, qui ægrum hùc detulêre, id ſolummodò reſcitum eſt hominem ab integro menſe domi decumbere, uſumque eſſe chirurgi cujuſdam operâ, qui dolenti teſticulo medebatur. Cùm genitalia examinarentur, deprehenſum eſt præputium calloſum, & glandi firmiter ita circumcircà nexum, ut nec retrò glandem penitùs, neque ex integro antrorſùm trahi potuerit, & glans ſemidenudata proſpiceretur. Nulla cæteroquin ullibì exulceratio viſa eſt.

Siniſter teſticulus aliquantùm major dextro apparebat. Orificium urethræ ita arctum, ut cereis noſtris aditus præcluderetur.

Indicatio vitalis urgebat, & quidquid cauſarum vitiique ſubeſſe poterat, quod nos latebat, id nihilominùs in propatulo erat, tenuiſſimè micantem vitæ ſcintillam omni ſtimulantium, cardiacorumque apparatu, quaſi affuſo oleo animandam eſſe, priuſquàm ex toto extinguatur. Veſicantia, ſinapiſmi, infuſum radicum ſerpentariæ, virginianæ, & contrajervæ cum largâ camphoræ doſi, pleniores magisque vividos arteriarum ictus effecêre, mensque poſt biduum ad exiguum tempus rediit, ut diceret, ſe ob plures gonorrhœas ab octennio difficulter & filo tenuiſſimo lotium miſiſſe. Plura narrare volentem, delirium denuò ſuperveniens prohibuit.

Hoc tempore quo apud nos fuerat, urinam perpaucam miſit, & difficillimè. Tandem tenuiori cathetere impoſito lotium prærubrum, & ſanguine tinctum evocabatur. Die 12^mâ^ Octobris ad finem vergente, moritur.

Diſſecta urethra inſignem circa frænulum coarctationem monſtravit, quæ difficilem in vivente catheteris applicationem fecerat, cùm ſuperato hoc anguſtiori urethræ principio nullum ampliùs, nec cereus immiſſus, nec catheter, obſtaculum in reliquo ad veſicam itinere offenderet. Sana per reliquum urethræ tractum omnia: nulla cicatrix, nullæque excreſcentiæ, aut alia læſarum quondàm partium veſtigia. Sana ſeminalis caruncula, niſi quòd utrumque ductuum ejaculatoriorum orificium ſolitò magis ampliatum hiaret, & ſiniſtrum compreſſâ proſtatâ pus funderet. Ex eâdem glandulâ digitis leviter compreſſâ per omnes ejus excretorios ductus, ſanos quidem ipſos, pus proliciebatur, ſectaque, exiguos abſceſſus, lentis quoſdam, circeris alios magnitudine, continuit.

Veſicula ſeminalis ſiniſtra pure plena fuit, ipſa ex membranis duris craſſisque, & hinc indè inflammatis compoſita. Sana dextra, & liquore ſeminali

turgens. Cum teſte ſiniſtro, quem dextro majorem diximus, tunica vaginalis arctiſſimè cohæſit, isque diſſectus abſceſſum, qui nucem juglandem æquans pure bono craſſoque replebatur, in parte à teſticulo acceſſorio aversâ exhibuit.

Sanus uterque funiculus ſpermaticus. Veſica urinaria urinæ ſanguinolentæ paucam quantitatem continebat, & maculas amplas profundè rubras, quaſi totidem ſugilationes, per omnem fermè internam ſuperficiem monſtrabat. Renes ſolito intentiùs rubebant: inteſtina tenuia erant inflammata.

Pulmo dexter labis expers, at ſiniſter tuberculis lentis cicerisque magnitudine, per omnem fermè ſubſtantiam obſidebatur, duris, albis, ſolidis, quaſi ex molliori cartilagine factis: reliqua his interjecta pulmonis ſubſtantia, admodùm friabilis fuit, digitoque contrectanti, & ipſi oculo minùs ſana apparebat: pleuræ prætereà ubiquè firmiſſimè nectebatur.

Pleura ipſa tota quanta in latere ſiniſtro admodùm craſſa fuit, ita ut maxima ejus craſſities latum pollicem æquaret: ſubſtantia ejus in quibuſdam locis molliorem cartilaginem & ſectione, & ipſo aſpectu, tactuve referebat. Aliæ ejuſdem pleuræ plagæ albidæ, tenaces ac tendineæ erant, & variis ſibi invicem impoſitis ſtratis, cultri aut etiam manuum ope à ſe invicem dividendis, comparatæ. Tranſversìm ſecta pleuræ fruſtula digitisque compreſſa, ſanguinem, per minutula vaſcula ipſam ejuſdem ſubſtantiam frequentiſſimè percurrentia, ubiquè plorabant.

Reſecto cranio laterales ventriculi ſero flaveſcente turgidi inventi ſunt.

SECTIO DECIMA SEXTA.

Femina 30 annorum, manè inter pauperes ad nos venit, atque, ut in Noſocomium ſuſcipiatur, petit. Interrogata quamdiù & quo morbo laboraret, reſpondit ſe per octo dies alvo cruentâ, torminosâ citâque, non tamen ſupra modum exer-

citatam fuiſſe, at fluxu hoc ſubſiſtente in quartanam incidiſſe, cujus binos universìm paroxyſmos pertuliſſet. Ab aliquot diebus, ex quo alvus quieſceret, abdomen intumeſcere querebatur. Cùm bajuli ſuſceptam ad cubilia ægrorum deportare juberentur, ipſa ſuis confiſa viribus ſola per gradus aſcendit, ſeque exuit: cùm in lectum ſe reclinat, repentè moritur.

Caput diſſectum & ſedulò perquiſitum nil vitioſi obtulit.

In cavo thoracis ſingulo libra ſeri flaveſcentis, & pauxillum aquæ ejusdem intra pericardium inventum. Pulmones ſani. Cor ſolito multò majus: par magnitudini parietum craſſities, & proportionatum utriusque ventriculi cavum. Aortæ principium, ut primùm ex corde emergit, paucarum linearum tractu oſſeum ferè totum fuit. Valvulæ ejuſdem craſſæ, partìm cartilagineæ fuêre, partìm verò ejus naturæ quæ inter os & cartilaginem ambigit: parùm mobiles, claudere ſive aperire aortam oporteret, & *ſemi-hiantes* fuêre.

In abdomine hepar, mole ingens & ſanum per omnia, omnem præcordiorum regionem, hypochondrium ſcilicet utrumque, & quod utrique interjacet, occupabat. Siniſter ejus lobus in hypochondrium ſiniſtrum protenſus, lienem & ipſum ſolito triplò majorem, triangularemque, loco movit detruſitque. Ventriculus exiguus prægrandi hepati ſubſternebatur; ipſe verò inteſtinum craſſum mediocriter amplum potiùs referebat, ita tamen, ut in medio per dimidii ferè pollicis tractum conſtringeretur, & duos exiguos ventriculos exhiberet, quorum alter in alterum orificio vix digitum capiente aperiebatur. Color inteſtinorum non ſaniſſimus, ſed qui aut prægreſſam phlogoſin, aut incipientem indicare videbatur: hinc indè inchoans livor notabatur.

Uterus, utì in nubili puellâ, exiguus, etſi præterito anno idque primâ vice peperiſſet. Ovaria ovulis maximam partem non bonis fœta.

Mortem repentinam ab aucto, dùm primò ſcalas, &, depoſitis dein veſtibus, lectum conſcenderet,

humorum ad cor allapſu deduximus, qui ab oſſeo aortæ capite, valvuliſque fermè ex toto rigidis expediri promoverique ulteriùs nequiverant.

Quibus vaſa ſanguifera obrigeſcere incipiunt, ſeniculis, aut quos gravis duravit labor, aut quibus hoc vaſorum vitium peculiare eſt, ictus arteriarum tardi durique ſunt, non à ſanguinis phlogiſticâ denſitate copiâve, ſed ab auctâ tuborum ſanguiferorum rigiditate repetundi. Sanguis imprudentiùs miſſus vires convellit, & funeſtam brevì debilitatem accerſit. Minuta enim humorum moles in vaſa rigidiora impotentiùs agit, & ſanguis poſt venæ ſectionem celeriùs circumducendus fibras arteriarum frequentioribus contractionibus impares offendit. Hinc læſam, quæ inter fluida ſolidaque intercedit, rationem ars nulla in integrum reſtituit.

At verò, ut ſanguinis detractionem hi difficiliùs ferunt, ita auctior ejuſdem motus aut copia ſubitò nonnunquàm letalis fit: hinc proportio, vim motricem inter & pondus, apud eos quorum arteriæ rigidiores evadunt, intra multò arctiores terminos, ac apud alios hujus vitii expertes ſita eſt.

Hæc eò dicta ſunt, ut, ubi prudens oſſeſcentium vaſorum ſuſpicio eſt, quid agendum omittendumque ſit, & quæ imponere Medico nonnunquàm poſſent eumque ad inſtituendam ſanguinis miſſionem hujus modi ægro funeſtam perducere, clariùs eluceſcant.

SECTIO DECIMA SEPTIMA.

Quadraginta annorum vir, ex piſtore, quod opificium admodùm juvenis addidicit, per 23 annos miles, atque olìm inter Boruſſos levis armaturæ equites ſtipendia meritus, die 3ttiâ Octobris ad Noſocomium venit, ex quo ſequentia audivimus:

A 20 annis, quo tempore, cùm acutè laboraret, largis venæ ſectionibus inſtitutis intra tres ferè ſeptimanas convaluerat, quotannis quater, ut plurimùm, ob frequentes narium hæmorrhagias venam ſibi tundi curavit.

Ante ſex annos, cùm præter modum palleret, multùmque ſalivæ in fauces conflueret, purgans, neſcio cujus ſuaſu, ſumpſit, quo tæniæ portionem longitudine viginti ulnas æquantem abegit. Ternis vicibus eodem medicamento purgante uſus eſt, ita tamen, ut octo ſemper dies ſingulis purgationibus interponeret. Singulâ vice portio tæniæ expellebatur, ut, ſi totum accipias, quod excrevit, quadraginta ulnas æquet.

Toto militiæ tempore, multoties æſtuante corpore, ut fit, frigidam hauſit, & ad hanc uſque diem largiori ſpirituum ardentium potu delectabatur; indè à multis jàm annis doloribus laterum, pleuriticorum in morem, tentabatur, quos aut neglexit, cùm ipſum nunquàm lecto affigerent, aut celebratâ ſubindè ſanguinis miſſione mitigavit.

Ab octo annis, phthiſicum ſe dicebat. Sputabat pauca, mucoſa, difficilia, ſubindè puriformia. Reſpirabat anxiè, cùm ſibilo, tuſſi crebrâ, diu noctuque moleſtâ. A binis menſibus reſpiratio magis laborioſa, ſibiloſa magis: ſputa viridia, fœtida, perpauca: carnes evanidæ: tuſſis frequentior: defluvium capillorum: virium jactura manifeſtior: vomitus per intervalla, manè præcipuè, ac jejuno ventriculo; isque inanis, ut plurimùm: diarrhœa: dolor ad ſcrobiculum. Ab aliquot diebus veſperi crura tument.

Cùm, quæ uſui eſſe videbantur, applicarentur, increvêre nihilominùs enarrata ſymptomata: deglutitio fieri tandem difficilis: vox rauca vix percipienda. Die 8vâ Novembris moritur.

Aperto thorace, pulmo dexter ex toto graviſſimè inflammatus, ſi partem non magnam quæ diaphragma reſpicit excipias, deprehendebatur. Suprema ejuſdem pulmonis pars concluſum abſceſſum pure tenui repletum continuit. Cavitas vomicæ tota, quæ ovum anſerinum facilè cepiſſet, particulis, albidioribus & quaſi membranam mentientibus, intùs obducebatur. Circa abſceſſum inflammatio gravior erat, quàm locis à vomicâ magis remotis. Haud procul

ab hocce abſceſſu aliam exiguam, quæve nucem moſchatam vix caperet, vomicam pure minùs tenui, & ex albo vireſcente turgidam vidimus.

Siniſter pulmo diaphragmati per quandam pſeudo-membranam circumcircà ita nectabatur, ut in medio, inter diaphragma ſcilicet & pulmonis infimam ſuperficiem, aliquid ſeri, quod elabi ob nexum pulmonis cum diaphragmate non poterat, concluderetur.

Idem pulmo arctiùs hinc indè ad pleuram religabatur, cæterùm & ipſe dirè inflammatus, præterquàm quâ parte ſeptum tranſverſum contigit: is diſſectus unicam eamque parvam, ut quæ vix nucem avellanam æquaret, vomicam continuit pure non illaudabili plenam. Cæterùm tota pulmonis utriusque ſubſtantia tuberculis obſidebatur, quorum ſingula ex granulis compluribus albis durisque, & lentem æquantibus componebantur. Rami bronchiorum oſſei. Cartilagines, aſperam arteriam ejusque caput conſtituentes, ita induruêre, ut potiùs oſſeæ eſſent. Superficies interna trachææ, aſpera abſque ulcuſculis: rima glottidis ampliſſima.

In pericardio aquæ libra inventa eſt. Diſſecto abdomine, hepar magnum, flavo colore totam ejus ſubſtantiam penetrante, reperiebatur: veſicula fellea, tenaci, multâ nigrante bile turgebat, &, licet fortiter compreſſa, liquorem tamen contentum in inteſtina ob deletam ductûs choledochi cavitatem non effudit. Ventriculus exiguus, & inteſtinum referens tunicas ſolito multùm craſſiores habuit. Glandulæ meſenterii conſertiſſimæ, conſueto multùm majores, duræ, & quæ inter eos maximæ erant, materiâ ſubaceâ replebantur. Craſſorum inteſtinorum glandulæ ſolito evidentiores apparebant, duræ pariter, quarum non paucæ, quemadmodùm multæ quoquè in meſenterio, cartilagineam ferè duritiem diſſecanti cultro oppoſuêre.

Remedia, in ulcere pulmonum natâque indè conſumptione, uſitata, cum iis comparari merentur, quæ cadaveris hujus ſectio exhibuit.

Sed, cùm non abſimilem ſectionis hiſtoriam, & quædam ad curam phthiſeos pertinentia ſuprà retulerim, curta eorum, quæ hìc obſervavimus, narratio ad ſtabilienda ſuperiùs prolata ſufficiet.

SECTIO DECIMA OCTAVA.

Vidua 37 annorum, 25tâ Junii ad nos venit. Per quinque menſes menſtruis caruit, quæ ante octo dies redierunt. Ante 11 dies, prægressâ irâ, frigidam hauſit, undè dedolatio, & gravitas corporis, & præcipuè capitis ſtupor, horripilationes, calores, appetitus dejectus. Per plures dies horrores caloribus mixti continuabant.

Pridiè quàm ad nos veniret, ſumpſit ſal amarum, à quo per hos dies alvus trigeſies-ſepties movebatur. Vena ſecta fuit cum levamine quoad corporis gravitatem. Hucuſquè ſemper erecto corpore laboravit, & morbum facilè tulit. Cephalalgia: ſomnolentia continua: lingua bilioſa: os mucoſum, amarum: ſpaſmodica faucium conſtrictio, præcedentibus vomendi conatibus & tuſſi: ſitis multa: calor jam nullus; pethechiæ purpureæ hâc nocte eruperunt. Pulſus celerior naturali, mollis: reſpiratio non læſa.

Retulit ægra, ſe cuſtodem adſtitiſſe infanti ex petechiis decumbenti, qui modò denuò convaluerit.

Hæc femina, cùm poſt paucos dies, ex quo ſuſcepta in Noſocomium eſt, petechiæ ſucceſſivè evaneſcerent, manſit tamen ſomnolenta, tarda, de ſanitate ſuâ plurimùm anxia, querula, immorigera, ſæpiùs ſecum ipſa interdiù noctuque muſſitans, varia obſtinatè appetens, ſano tamen judicio & memoriâ firmâ.

Pulſus aut naturalis, aut naturali paulò celerior, debilisque: calor præter naturam nullus. Gravitas perpetua capitis ad tempora, auresque præcipuè cum tinnitu valido, continuo. Somnus noctu bonus videbatur: interdiù, cùm dormire videretur, ſomnum tamen ſe capere negavit. Vires non valdè dejectæ

dejectæ, cùm & facilè ſe converteret, corpusque erigeret, & in lecto ſederet, quin & extra lectum eſſe poterat. Continuam inappetentiam, oris guſtum non amarum, attamen pravum ſemper queſta eſt. Cæterùm de nullo aut pectoris incommodo, aut ventriculi, abdominisque dolore unquàm querebatur.

Diarrhœam toto ferè tempore, quo apud nos decubuit, patiebatur, quam indè ab aſſumpto extra Noſocomium purgante ortam continuò perſtare aiebat. Alvus, quâcunque ratione comprimeretur, nihilominùs denuò fluere cœpit.

Die 13mâ Junii, cùm & præcedentibus diebus eoque ipſo die paulò meliùs valere exiſtimaretur, etſi toto tempore, quo apud nos fuit, nil detractum ex viribus, quin potiùs quædam earum acceſſio facta videretur, cùmque ejus diei horâ tertiâ pommeridianâ & medicamentum propinatum alacriter hauriret & aptè promptèque reſponderet, ac erecto ſederet corpore, elapſo horæ quadrante, dùm in latus ſe convertit, repentè moritur.

Cùm ipſemet eo die ob adverſam valetudinem domi detinerer, atque idcircò ſectioni, utì aliàs ſolebam, intereſſe non poſſem, cl. D. *Joannes-Philippus Ritter*, Bambergenſis Franco, dignus præclaro genitore filius, qui ſuperato multiplici tædio tempus ferè omne penes lectos ægrorum, in perdiſcendo morborum diverſiſſimorum genio, modoque medendi, exegerat, cadaver cum aſſiſtente chirurgo ſecuit, & ſectionis hiſtoriam, ut ſequitur, mihi tradidit.

Collum, dorſum, & humeri livebant: abdomen tactu molle. Margines locorum veſicantibus tentatorum gangrænoſi. Dura mater cranio ſolitò firmiùs adhæſit: vaſa piæ matris multo ſanguine infarcta: ſubſtantia cerebri valdè compacta, ejusque medulla pluribus, quam aliàs, punctis ſanguineis diſtincta. Plexus choroidei ſanguine turgebant. In dextro ventriculo ſuperiori ſolitò plus aquæ continebatur. Apophyſis clinoidea poſterior ſiniſtra erat ſcabra.

Pulmo ſiniſter, ſolitò flaccidior, per membranas, cum pleurâ & diaphragmate undiquè cohæſit.

Hepar, lien, pancreas in ſtatu naturali inveniebantur. Vaſa coronaria ventriculi ſanguine multo repleta; inteſtinum cœcum, colon incipiens, & meſenterium inflammata deprehendebantur. In meſenterio repertum fuit *ulcus cancroſum* cum initio inteſtini coli communicans, & in illud materiem amurcoſam, pultaceam, fœtidam effundens. Margines concavi renum erant ſolitò ampliores, profundiores, & laxiores: reliqua ſecundùm naturam fuêre.

Quod ad cohæſiones pulmonum ad partes vicinas attinet, quæ nullum in reſpirando impedimentum fecêre, non eſt quod noſtram admirationem mereatur, cùm id & aliquoties à nobis & aliis quàm frequentiſſimè fuerit obſervatum. Notatu dignius eſt, quòd inteſtinorum pars quædam inflammata fuerit reperta, quin de dolore abdominis, de febri, caloreque unquàm quereretur. Ulcus meſenterii in colon apertum, quodve, qui diſſecuit, *cancroſum* dixit, an morbi petechialis effectus, an ex tumore diù anteà ibi latente natum fuerit, minùs conſtat. Colluvies putrida in inteſtinis diù collecta, ni & tempeſtivè & aptâ viâ eliminetur, febris petechialis & communiſſima cauſa eſt, & inflammatione, abſceſſu, gangrænâ inteſtinorum præcipuè, ſed etiam vicini meſenterii, cerebri, & pulmonum &c. occidit, ſi ea in ſanguine recepta ad haſce partes decubuerit.

SECTIO DECIMA NONA.

Vidua 41 annos nata, duodecim prolium mater à ſexennio menſtruis caret. Ab anni quadrante abdomen intumeſcere, atque frequentibus infeſtari flatibus queritur.

Ante decem ſeptimanas, prægreſſâ per aliquot dies oris mucoſitate dejectove appetitu, cholerâ corripitur: quæ vomitu rejiciebantur, biliosa fuêre. Dolor eo

toto die in abdomine ingens. Die altero cholera nulla, at idem abdominis, qui pridiè, dolor, minùs tamen tumeſcentis ac unquàm aliàs. Dolor hic ſenſim minutus per aliquod tempus evanuit. Exactis quatuor ſeptimanis benè valere videbatur, niſi quod abdomen per intervalla tumeret, tenſumque adpareret. Elapſo hoc tempore, denuò cholera recruduit, quâ poſt tres demùm dies ceſſante, ſanitas rediit, etſi minùs integra quàm anteà.

Cùm die quartâ Septembris ad nos deferretur, præcedentibus ſequentia adhùc addidit: à decem diebus alvum non reddidiſſe: per octo dies ultimos quotidiè ter quaterve, bilioſa mucoſaque cum dolore totius abdominis vomuiſſe. Hunc abdominis dolorem per intervalla graviſſimum fuiſſe, exortumque à ſiniſtrâ regione lumbari, extendi ad umbilicum uſque.

Cùm ad Noſocomium in ſellâ portatili deferretur, alvus moveri cœpit, jamque ſeptiès intra paucas horas dejecit. Abdomen tumet, doletque cum ſenſu exulcerationis ad attactum aucto. Nulla in abdomine durities, nulla ejus tenſio. Inappetentia: calor nullus præter naturam: ſitis nulla, aut vix ulla. Pulſus molles, naturales, aut naturalibus paulò citatiores.

Dato emulſo eccoprotico, cui pauxillùm camphoræ jungebatur, denuò aliquotiès dejecit: dolores abdominis aliquantùm minuebantur, & per intervalla exacerbabantur, ſic tamen, ut, niſi contrectata, eos facillimè perferret. Borborigmi ferè continui, & flatus permoleſti ſursùm deorsùmque erumpentes. Uſa eſt deinceps emulſis, oleoſisque, additis lenioribus carminantibus, quibus exiguum levamen obtinebatur. Callor nullus: pulſus frequentes, exigui. Inappetentia, & os inſipidum cum levi amarore: facies dilutâ flavedine tincta. Somnus parcus. Alvus facilis. Fœtidiſſimæ, & caloris caſtanei & aquoſæ, fæces. Dolor ad attactum auctus in toto abdomine, urinæ difficiles, ſtrangurioſæ, colore laudabiles.

Die 12mâ Semptembris circa veſperam repentè

ejulat : de acerbo totius abdominis dolore, & ſuffocante reſpiratione queritur : pulſus frequentiſſimi, valdè exigui : mentis preſentia. Elapſo unius horæ ſpatio quietior facta eſt, & circa mediam noctem, mente conſtans, moritur.

Cutis in hypogaſtrio pendula, rugoſaque fuit, qualis in iis ſolet, quæ frequenter peperêre. Abdomen tumidulum, & prominens. Pinguedo multa, ſub cute pectoris & abdominis, muſculos obſedit.

Diſſecto abdomine fœtidiſſima materies profluxit, coloris & conſiſtentiæ ejuſdem, quam alvo redidit. Omnia inteſtina & meſenterium inflammata erant. Peritonæum, ubiquè ferè inflammatum, vaſa ſanguifera copioſiſſima exhibuit. Omnentum inflammatum, & hinc indè gangrænoſum. Inteſtinum ileum, quo loco in cœcum inſeritur, tractu quatuor digitos tranſverſos longo anguſtum, ſphacelatum, & foramine tres ferè lineas amplo pertuſum. Inteſtini anguſtati cavitas perexigua. Parietes craſſiores ſolitò, & hinc indè arroſi.

Veſiculam felleam calculi tres penitùs repleverunt, nullaque ibi bilis, niſi perpauca, eaque glutinoſiſſima, calculos obliniens, reperiebatur.

Hepatis ſubſtantia, magis ac naturaliter ſolet, friabilis, dilutum colorem flavum diſſecta monſtravit. Reliqua juxta naturam ſe habuerunt.

Sectio hæc complurium obſervationum ferax demonſtrat denuò, inflammationem inteſtinorum adeſſe poſſe cum *febre vix ullâ, & dolore exiguo*, idque frequentiùs fieri ac communis opinio ferat.

Quòd ſi doloris acerbitatem ex querelis, ejulatu, jactatione metiamur, conſtabit, hanc, de quâ agimus, feminam abdomine graviùs non doluiſſe, etſi attactum paulò rudiorem non tulerit.

Confirmatur & hâc, & aliis à cl. *Morgagnio* recenſitis hiſtoriis, dolorem colicum, pulſibus & urinâ bonis, per aliquot dies valdè tolerabilem, ſubitò letalem fieri poſſe. Ultimis enim diebus, quibus ægra apud nos decubuit, morbum haud gravatè pertulit.

Quin & ex eodem cl. auctore, noſtriſque, nonnullis ſectionibus conſtat, inflammationem inteſtinis altè inſidere poſſe, etiam *nullâ præſente febre*, dummodò eam non ex pulſu ſolùm frequentiori, ſed ex auctiori ſimul carnium calore definiamus, quem noſtræ huic ægræ abfuiſſe anteà dixi.

Hinc moniti ab hoc auctore prolati (L. III. epiſt. anat. med. art. 21.) veritas novo denuò argumento ſtabilitur; ita enim is ait: *quandò cum aliis inflammatorum inteſtinorum ſignis vehementem dolorem, & acutam febrim in ægrotantibus deprehendes, jure quidem meritòque credes rei medicæ auctoribus, hæc duo inter præcipuas notas magnæ inteſtinorum inflammationis ponentibus; nec tamen, ſi quandò alterum, vel utrumque horum aut abeſſe, aut vix eſſe invenies, continuò putabis, aut nullam eſſe inflammationem, aut levem, neque gangrænam, & ſphacelum in eorum eſſe inteſtinis non poſſe, in quibus duo illa præceſſiſſe non videris.*

Signa ergo diagnoſtica inflammationis inteſtinorum à *Boerhavio* recenſita, videlicet: *febris acuta continua, ſitis ingens, urina flammea, debilitas ſubitanea*, ad dignoſcendam inteſtinorum inflammationem non rarò parùm conferunt, neque in ægrâ noſtrâ multùm conferebant.

Cl. *Sennertus* inter ſigna inteſtinorum inflammatorum urinæ ſuppreſſionem poſuit; ægra noſtra eandem parcè ſtrangurioſèque miſit.

Inter innumeras ilei & colici doloris cauſas, æquè frequens inteſtinorum inflammatio eſt, eaque ut vidimus, ſævis ſymptomatibus ſtipata, ſed ſubdola, diù nonnunquàm, attamen tolerabiliter affligens, ſed quæ nihilominùs ægros non opinantes occidit, dùm gangrænam & ſphacelum inteſtinis inducit.

Hanc in rem præclara quædam ſæpiùs laudatus *Morgagnius* ſcripſit, & quid *Albertinus* & *Valſava* hoc in caſu factitârint, diligenter expoſuit. Uterque, utì in initio venæ ſectionem non reprobabant, ita, morbo vigente & jam progreſſo, ab eâdem abſtinebant. Rationem non addidêre ſed obſervatio-

nem, citiùs videlicet ægros mori detracto ſanguine, ſed & mori non detracto, ſeriùs tamen. Hoc in caſu ab omni eo ſollicitè abſtinebant, quod inter *magna remedia* numeratur. His ſtantibus, utì vanum auxilium in exiguis juſculorum oleoſorumque doſibus quæreretur, ita inutilia fore quæcunque alia medicamina arbitror, & ignominiam præſtantiſſimis aliàs remediis affricari.

Dùm cautè agendum exiſtimo, ubicunquè alvus pertinacior, nec enematibus, nec mitioribus, & formâ liquidâ exhibitis purgantibus auſcultat, dùmque, rebus ita ſe habentibus, ad oleoſos hauſtus, ad juſcula tenuia, ac plenam ab omnibus tùm alimentis cùm remediis abſtinentiam potiùs confugiendum reor, quàm ad quadruplicatas purgantium, etiam validiorum, doſes; neutiquam improbo, quæ à claris in arte viris & obſervata & uſu comprobata leguntur, etſi ab hâc nobis laudatâ methodo aliena ſint.

In curando ileo plurimùm intereſt, ut mali cauſa detegatur, quâ ignoratâ, empiricum eſt quidquid tentaveris.

Methodus huic morbo medendi vaga plerumquè eſt, eaque, quæ variis, iisque perſæpè oppoſitis, remediis utitur. Verùm ſi in ullo unquàm morbo obſervandus is canon eſt, *non eſſe à Medico nocendum, ubi is prodeſſe nequeat*, id profectò in ileo ſanando obtinet; ubi obſcuræ mali cauſæ nullam Medico agendorum notitiam ſuppeditant. Malim ego cum egregio *Valſava* præter exiguam olei è dulcibus amygdalis preſſi quantitatem ægro nil quidquam propinare, ubicunquè me morbi cauſa fugerit, aut ea talis ſit, quam validiùs aggredi ſine gravi noxâ nequeamus. Imò malim potiùs in ejuſdem caſu motioſus ſpectator eſſe, quàm cauſæ ignarus ea moliri, quorum me poſteà ſecto cadavere pœniteat. Juſculum tenue pulli vel ſolum, vel cum oleo amygdalino exiguis doſibus, atque ita exhibitum, ut æger nil vel ciborum, vel potulentorum vigente ileo accipiat, in plerisque ilei cauſis directè prodeſt,

& ubi nec hoc, nec aliud quidpiam prodeſſe poteſt, non nocet. Aſſerti veritas ex perpenſis frequentioribus ilei cauſis patebit,

Hauſtus oleoſos præ aliis remediis in ileo imminente perefficaces experti ſumus. Binis hoc anno vicibus alvus pertinaciter clauſa nobis obvenerat, non à vitio quodam organico & incurabili, ſed à materie, ut videbatur, acri, vellicante, & ſpaſmo pertinaci inteſtina alicubi locorum ſtringente. Purgantia varia acutaque, enemata primò emollientia, dein acria, acerrima, nil profecêre. Imminebat in unâ (utraque enim ægra, juvencula fuit, irritabili ſupra modum nervorum ſyſtemate donata) vomitus ſtercoreus, cùm aſſumpta pertinaciter vomeret. Carminantia, opiata ne hilum profecêre. Soli hauſtus oleoſi citò alvum reſerabant.

Ægra noſtra ſtercorea vomuit, etſi materies vomitu rejecta è tenuibus ſolummodò inteſtinis eſſet. Verùm aliundè jam conſtat, vomitum ſtercoreum, ligato etiam ileo inteſtino in felibus & canibus, itemque ob herniam incarceratam conſtricto, non rarò fieri.

SECTIO VIGESIMA.

Scriniarius 27 annorum, à longo tempore ſanus, manè per duas ferè horas validè riguit, ſubſequente calore intenſo. Circa meridiem dolor pungens partem poſteriorem lateris dextri infra ſcapulam invaſit. Reſpiratio difficilis: oppreſſio circa ſternum. Poſt meridiem horâ tertiâ dolor pungens magis ad anteriora ejuſdem lateris proceſſit, ibidemque fixus manſit, inter tuſſitandum auctus. Sitis multa. Ad noctem, venæ ſectio ipſi facta cum levamine doloris, & oppreſſionis. Nox inſomnis.

Die altero, dolor punctorius ut pridiè: oppreſſio pectoris magna: reſpiratio difficilior: lingua alba, atque in ejus latere dextro ulcuſculum aphtham referens. Hoc die in Noſocomium à Medico, ut vocant, aſſiſtente, meas tunc graviter ægrotantis

vices obeunte, ſuſceptus eſt. Pulſus plenus, celer, durus. Facta venæ ſectio ℔. j. cum levamine aliquo.

Die morbi tertio dolor pungens nullus ferè ampliùs: oppreſſio minor: pulſus fortis, plenus, valdè durus: reſpiratio difficilis: facta iterùm venæ ſectio unc. X: cruſta phlogiſtica admodùm craſſa, tenax: levamen nullum.

Die quarto nulla emendatio: facta venæ ſectio unc. VI: ſanguis ſemper idem.

Die quinto nulla emendatio. Venæ ſectio unc. X. A meridiè alvus quinquies ſponte mota eſt.

Die ſexto ſupervenit manè dolor pungens lateris ſiniſtri, totam occupans plagam, quæ tertiæ coſtæ veræ & primæ ſpuriæ numero à ſuperioribus ducto interjacet. Hypochondrii ejuſdem mollis portio æquè dolere cœpit, dolore ad attactum aucto. Opreſſio pectoris ingens: reſpiratio difficillima. pulſus plenus, durus, celer. Venæ ſectio ℔. 1. Applicatum loco dolenti veſicans eſt.

Die ſeptimo dolor lateris nullus ampliùs, ſed oppreſſio pectoris aucta: anxietas ingens: reſpiratio ſolo abdominis motu peracta. pulſus minùs fortis.

Die octavo reſpiratio adhuc difficilior, maximè anheloſa: omnia peſſima. Eodem hoc die mors.

Decimâ octavâ poſt mortem horâ ſectum cadaver eſt: aperto thorace pulmo uterque ad latera, & verſùs dorſum, item cum diaphragmate ſat firmiter mediante pſeudomembranâ, eâque craſſâ, albâ, lardaceâ, nectebatur. Membranâ hâc lamellatìm ablatâ, ſubjacens pleura ſana reperta eſt.

Pulmonis dextri ſubſtantia inflammatiſſima duriſſimaque erat, & fruſtula plura aquæ injecta fundum illicò petebant. Siniſter verò hinc indè tantùm inflammatus eâdem, licet minùs crassâ, pſeudomembranâ pleuræ cohæſit. Membrana hæc ut plurimùm digiti craſſitiem æquabat, illi, quam per totum morbi decurſum in ſuperficie ſanguinis emiſſi vidimus, ſimillima. Seri flavi paulò conſiſtentioris circiter libra, in cavo dextro thoracis colecta, pus,

aut potiùs *puriformem* materiam referebat. Liquor pericardii quantitatem ſolitam vix non excedebat. Cor magnum: vaſa cordis turgida, quaſi injecta. Venæ-cavæ initium polypoſa concretio replevit.

Abdomen diſſectum inteſtina tenuia, ileum præcipuè & jejunum, partìm ſummè inflammata, partìm gangrænеſcentia monſtrabat: hinc indè inteſtina tegebantur materie *purulentâ*, aut purulentam potiùs *mentiente*.

Inteſtinorum quoque craſſorum pars, meſenterium verò totum inflammata fuêre. In cavo abdominis, *puriformis* pariter materies, ſed paulò conſtantior illâ, quæ in thorace reperta eſt, ad unc. VIII. circiter effuſa erat. Hepar ſanum pſeudomembranâ, multò licet tenuiori, circumveſtiebatur. Lobus hepatis medius ope ejuſdem membanæ ſpuriæ ventriculo jungebatur. Lien ſanus. Omentum convolutum, leviter inflammatum. Renes ſani.

Sectio hæc inteſtina inflammata, partìm verò jam gangrænoſa, item meſenterium totum dirè inflammatum exhibet, licet nulla enteritidis ſigna unquàm apparuerint, ſi dolorem hypochondrii ſiniſtri, auctum ſi ea plaga contrectaretur, & die primùm ſexto totius morbi ſupervenientem excipias, qui etiam ipſe die ſequenti evanuit.

Tranſitum pleuritidis in peripneumoniam Hipocrates, ſuffragante ipſi experientiâ, jure damnat. Pleuritidem in peripneumoniam abiiſſe die ſeptimo morbi arbitrabamur, ubi *dolor omnis cum pravorum ſymptomatum augmento* diſparuit, reſpirationis præcipuè, oppreſſionis, atque anxietatis.

En denuò pleuram in pleuritide vitii expertem! Materies illa, quæ pus ex parte ſimulabat, ex parte verò in membranas coivit viſcera aut connectentes aut obtegentes, ea ipſa videtur eſſe, quam emiſſo ſanguine, atque in patinâ aſſervato *cruſtam phogiſticam* apellant; hæc enim, malâ criſi, per ultima exhalantia vaſa, in eâ corporis cavâ ſubindè deponitur, undè nullum natura exitum fecit. Neque id abſque exemplo eſt, cùm in anginis toties con-

tingat ut tonſillæ inflammatæ materiem phlogiſticam confertìm dimittant, quæ mox in membranam eas partes obveſtientem inſpiſſatur, aut ſuppurationem mentitur; indè eſt, quòd, qui frequentiùs anginoſi fuêre, mirentur, ſe, poſt tot ſuppurationes tonſillarum, his tamen partibus adhuc *integris* gaudere.

EXCERPTA EX NECROLOGIIS

NOSOCOMII AD S. S. TRINITATEM.

CUm Medici Ordinarii in Noſocomio S. S. Trinitatis provinciam ſubiveram, id inter alia operam dedi, ut, quæ de ſtatu Noſocomii præterito me edocerent, evolverem.

Hæc inter necrologia reperi paucis abhinc annis conſcribi cœpta.

In necrologiis his ſumma ſuſceptorum ſingulo menſe, mortuorumque reperitur; indè majorem, minoremque morborum quovis anni tempore copiam collegi, etſi probè ſciam, hâc methodo morborum numerum quovis menſe graſſantium non exactè ſtabiliri; manente enim eodem lectorum numero, ſi quâ tempeſtate & plures ſimul & diuturniores graſſentur morbi, pauci dato tempore ægri numerabuntur, cùm ob morbos diuturniores, qui ſuſcepti ſunt, diutiùs retineantur, aliosque interìm ab hoc beneficio excludant.

Id prætereà ſcire convenit, ægros non paucos rebus jam conclamatis hùc deportari, quoſdam, ut primùm ſuſcepti fuerint, exſpirare. Ea apud nos lex obtinet, ut miſerrimum quemque, præ omnibus aliis dignum exiſtimemus qui in Noſocomium ſuſcipiatur.

Alia eſt apud alios *malignitatis* notio. Indè non idem apud omnes eorum numerus erit, quos mali-

gna detinuiſſe febris dicetur, aut enecuiſſe. Malignitatem *factitiam* novi. Verùm opinari haud decet, virum hujus per tot annos Noſocomii Medicum, errorem tam turpem erraviſſe, ut eas febres in claſſem malignarum rejecerit, quas communior praxis à malignitate abſolvit.

Sed quid utilitatis habebunt tam incompletæ ſectorum cadaverum deſcriptiones, quas hæcce necrologia referunt? mallem ſanè accuratas; hæ cùm deficiant, incompletis contentemur, modò de earum veritate conſtet, quemadmodùm certò conſtat. Nil parvum, nil contemnendum in morborum hiſtoriâ, dummodò id, utut exiguum noſtrâque attentione minùs dignum videatur, ipſius naturæ ſemper veridicæ opus eſſe demonſtretur.

Sagax Medicus, & obſervationum amans, quibus ſuam & originem & incrementa omnis genuina medicina debet, probè ſciet, nullam obſervatiunculam, utut aut prætervifam aut nullius habitam momenti, ita vanam eſſe, ut ſuam ſymbolam ad ampliandos Artis limites non conferat. Sciet is minutiſſima quæque, de quibus ipſum naturæ vox edocuerit, ſuos in uſus convertere, optimè gnarus, ea non fortuito cæcove caſu, ſed æquè ex immutabili æternâque lege, quâ totum hoc univerſum gubernatur, proficiſci, quàm grandia illa naturæ molimina, quæ indoctorum etiam oculos feriunt.

Non poſſum hoc loco, etſi minùs fortassè ad propoſitum faciat, quid de non paucis obſervationum collectoribus ſentiam, reticere: eſſe videlicet, qui tantummodò inſolita, mirabilia. & rara colligant, quive ea, quæ ſingulo fors ſæculo bis eveniunt atque meritò monſtra audiunt, omni ſollicitudine venentur, dùm interìm mala illa quotidiana, quibus miſeri affligimur, taquàm attentione curatiori indigna, ſicco, ut ajunt, pede pertranſeunt. Hos, dùm inſuetis inhiant & procul poſitis, obviorum contemptores medicinam ferè ſemper inutilem, & haud raró periculoſam in morbis vulgatiſſimis factitare neceſſum eſt.

Quemadmodùm igitur hæcce rariora negligere haud convenit, ita omnis danda opera eſt, ut morborum vulgarium genius, & quæ illorum ad ſe invicem ratio, quiſque ad diverſa, quibus oriuntur, vigent, emoriuntur, tempora reſpectus ſit, quis unius in alterum tranſitus, complicatio &c. exactè pernoſcatur.

Collectio omnium conſtitutionum epidemicarum hucuſquè deſcriptarum & emolumentum afferret Arti, quo inſignius haud datur, & collectoris nomen faceret immortale. Sed, undè diggreſſi ſumus, redeamus.

Necrologium anni 1761, antiquiora enim non reperi, exhibet ægros per anni decurſum ſuſceptos . . . . , ... 1056.

Quos inter viri fuêre . . . . 547.

Feminæ . . . . - . . 509.

Mortui indè ſunt . . . . - . . . . 120.

Hoc anno Ver maximè letale fuit; longè minùs Æſtas, & Autumnus, quamvis Æſtate plures numero vigerent morbi. Autumnus morbos non ſolummodò minùs letales, ſed & pauciores numeravit. Hyems morborum paucorum, ſed æquè propemodùm ac Ver, letalium ferax.

Proportio mortuorum ad ſuſceptos proximè eſt, ut 1 .8¾.

Ad diem quintam Februarii ſequentia notantur: *Mortuus eſt in tympanitide, cujus abdomen, immenſam in molem extenſum, in ſectione monſtrabat ſeri vix libram, inteſtina verò præter omnem modum expanſa, ac ſimul quoad ſtructuram ad digitum uſquè craſſa, inflammata, & ſphacelata.*

Die 3tiá Martii mortuus eſt ex luxatione vertebrarum lumborum, & paralyſi inferioris partis corporis, quod exenteratio etiam monſtrabat, cum ſphacelo viſcerum abdominis, præſertìm veſicæ.

Die 5tá Septembris femina ex febri ſemi-tertianâ, & tandem ſuppuruto meſenterio periit. Febres ſemitertianæ ex putridarum malignarum familiâ, à colluvie pravâ primarum viarum oriundæ, tandem

viſcerum abdominalium abſceſſus, gangrænam, ſphacelum inducunt.

Die 14^{tá} Octobris periit ex metaſtaſi ad pectus, poſtquàm febrim mali moris remittentem ſuperavit.

Obſervationes meæ complures docent, in febribus bilioſis, malignis, exanthematicis, continuis remittentibus, morbo neglecto, perversè tractato, multùm provecto, emeſi aut neglectâ, aut, ubi neceſſe fuerat, non repetitâ, materiam morbi ex ſyſtemate gaſtrico ad vias ſecundas traductam ad pectus decumbere, tuſſim continuam & ſibiloſam, difficilem ſtrepentemque reſpirationem facere; ubi in moventibus, incidentibus, ſtibio, kermete, veſicantibus, radice arnicæ ſpes tota ſalutis reponenda.

Anno 1762, ſuſcepti ſunt . . . . . . 1030.
Mortui . . . . . . i . . . . 87.
Proportio mortuorum ad ſuſceptos fermè ut . . . . 1 . 11$\frac{8}{01}$.

Quæ ægrorum quovis menſe copia fuerit, quæve morborum letalitas, ex necrologio hujus anni non conſtat. menſes tamen Aprilis, Maius & Junius præ reliquis perniciem attulêre.

Menſe Januario hujus anni, periit quidam ex febre malignâ, retrogressâ parotide. Menſe ejuſdem anni Martio, duo ex malignâ febre, exſtante parotide occubuerunt. Ad diem qnintam Auguſti: *periit in ſcirrho hepatis admirando, cum ingenti tumore cyſtico, inſtar ſteatomatis, pleno pinguedine capillis copioſis intertextâ, ubi ſimul omnes partes abdominis ſcirrhoſæ erant.*

Menſe Decembri plures ex malignâ febre periêre ac aliis menſibus.

Anno 1763, ſumma ſuſceptorum non reperitur; mortui ſunt . . . . 95.
Inter ſuſceptos ex febre malignâ decubuêre . . . . 193.
Indè mortui . . . . 28.
Inter mortuos, periêre ex dyſenteriâ menſibus Auguſto, Septembri, & Octobri graſſante . . . . 9.

Proportio ex febre malignâ mortuorum ad eos, qui eâdem laboraverunt ferè ut . . . . . 1 . 6$\frac{6}{7}$.

Mortui dyſenterici ad ſummam omnium mortuorum ut . . . . 1 . 10$\frac{5}{9}$.

Proportio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ferè ut . . . . 1 . 3.

Plura funera per hyemem notantur, quàm cæteris anni partibus, eaque potiſſimùm fuêre hominum ex malis chronicis pereuntium.

Ad diem 21^mam^ Aprilis legitur periiſſe quidam, vel quædam *ex febre rheumaticâ malignâ, in quâ ad membra diverſa tumores phlogiſtici, ſtatim ſphacelati, contingebant.*

Ad diem 3^tiam^ Septembris periit *in ictero nigro chronico cum hydrope. Exenteratus monſtrabat hepar ulceroſum, & corruptum, nec non meſenterium totum quoad glandulas ſcirrhoſum.*

Anno 1762, ſumma ſuſceptorum fuit . 857.

Mortuorum . . . . 63.

Proportio defunctorum ad ſuſceptos proximè ut . . . . 1 . 13$\frac{1}{2}$.

Inter hos fuêre febre malignâ affecti . 181.

De quibus mortui . . . . 24.

Proportio febre malignâ defunctorum ad omnes ex eâdem decumbentes proximè ut . 1 . 7$\frac{1}{2}$.

Proportio malignâ laborantium ad omnes ægros proximè ut . . . . 1 . 4$\frac{4}{5}$.

Proportio ex febre malignâ mortuorum ad omnes mortuos ut . . . . 1 . 2$\frac{3}{8}$.

Numerus ægrotantium multò minor ac prioribus tribus annis. Autumno morbi pauciſſimi & minimè letales. Ver paucioribus morbis quàm Æſtas, pluribus quàm Autumnus, ſed utrâque tempeſtate letalioribus inſigniebatur: Hyems à Vere haud multùm abludebat. Omnium mortuorum dimidia ferè pars ex febre malignâ periit.

Die 6^tâ^ Aprilis, æger vel ægra periiſſe notatur *ex apoplexiâ poſt lethargum; in exenteratione ſe monſtrabat abceſſus in cerebello, & alter circa os petroſum, & tertius circa ſinus laterales, ita ut os*

occipitis plenum ſuerit purulentâ extravaſatâ materie, deſcendente per foramen occipitale ad medullam oblongatam.

Ad diem ſecundam Novembris hæc reperiuntur: *periit in hemicraniâ chronicâ ex tumore cyſtico, ovum columbinum æquante, ſupra ſellam turcicam & nervum opticum ſito, in exenteratione reperto.*

Anno 1765, ſumma ſuſceptorum . . .	903.
Mortuorum	87.
Inter hos fuêre febri malignâ affecti . .	162.
Indè mortui	33.
Proportio omnium mortuorum ad ſuſceptos proximè ut	1 . 10$\frac{2}{5}$.
Proportio mortuorum ex febre malignâ ad eos, qui ex eâdem decubuêre, proximè ut .	1 . 5.
Proportio malignâ laborantium ad omnes ægros, proximè ut	1 . 5$\frac{1}{2}$.
Proportio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ut	1 . 2$\frac{7}{11}$.

Vere funera plura, quàm Æſtate, at morbi multò pauciores. Autumno morbi æquè multi, ac Æſtate, ſed mortes plures. Hyeme, ægrorum copia eadem ac Vere, ſed paulò minor mortuorum.

Ad diem octavam Januarii leguntur ſequentia: *allata ſtatìm mortua eſt, & in exenteratione reperta eſt magna quantitas ſeri purulenti in abdomine ex abſceſſu rupto, intra membranas ventriculi ſito, & perforatione totius ſtructuræ ejuſdem.*

Ad diem decimam ejuſdem menſis: *periit in ictero nigro cum vomitu perpetuo: in exenteratione repertus pylorus cum parte duodeni ſcirrhoſus, & cancroſus. Cyſtis fellea ſemi-cartilaginea loco bilis continens ſerum album.*

Ad 20^{mam} Martii: *periit in aſthmate ex dilatatione immenſâ cordis, & polypo in dextro ejuſdem ventriculo magno, cum extravaſatione ſeri in dextrâ cavitate pectoris librarum quatuor.*

Ad diem 7^{mam} Julii: *periit poſt hæmitritæam, factâ ſuppuratione meſenterii, & colliquatione.*

Ad diem 18^{vam} Septembris: *in febre mali moris remittente cum ſupervenientibus parotidibus.*

Ad diem 4^{tam} Novembris: *periit in febre lentâ ex ſcirrhoſo tumore cyſtico, magnitudine capitis humani in dextrâ parte abdominis ſe adnectente ad ovarium, & muſculum pſoam, continente materiam purulentam caſeoſam hinc indè pilos habentem.*

Tùm in hoc, cùm & aliis necrologiis non infrequens mentio fit mortuorum in febri malignâ, *ſuperveniente apoplexiâ.*

Anno 1766, ſumma ſuſceptorum fuit .	1057.
Mortuorum	69.
Inter hos fuêre febri malignâ affecti .	117.
Horum quatuor habuêre petechias, quinque verò miliaria alba. Febri malignâ periêre . .	14.
Proportio mortuorum ad ſuceptos proximè ut	$1 . 15\frac{7}{23}$.
Proportio eorum, qui febri malignâ laborabant, ad omnes ægros proximè ut . .	1 . 9.
Proportio mortuorum ex febri malignâ ad omnes malignâ laborantes ut	$1 . 8\frac{5}{14}$.
Proportio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos proximè ut	1 . 5.

Vere pauciores quàm aliis anni partibus, at funera multa: pauciſſimas mortes numeravit Æſtas, etſi morbis quàm plurimis infeſtaretur. Hyems maximè letalis fuit, etſi morbos haud multò plures ac Ver habuerit. Autumno pauciores quàm Æſtate morbi, plures verò quàm Hyeme & Vere repeRiuntur, non multùm letales.

Ad diem 20^{mam} Januarii habentur ſequentia: *periit in fracturâ cranii, nimirùm in oſſe bregmatis ſiniſtro uſque ad ſuturam coronariam, & dextro ad orbitam oculi uſque, cum extravaſatione ſanguinis in fundo cerebri ad uncias tres ex lapſu acceptâ.*

Ad diem 2^{dam} Julii: *periit in hydrophobiâ, horâ poſt ſuſceptionem in Noſocomium vigeſimâ quartâ, morſûs die $15^{tâ}$ menſis præteriti.*

Ad diem 12^{mam} Auguſti: *periit in febre rheumaticâ, factâ depoſitione vehementi ad fauces & linguam intra paucas horas ſuffocante.*

Anno

Anno 1767, ſuſcepti	1017,
Mortui	78.
Inter hos fuêre febri malignâ affecti	
Sine exanthematibus	93.
Cum miliaribus albis	12.
Cum petechiis	5.
Summa .	110.
Ex his mortui	16.
Proportio mortuorum omnium ad ſuſceptos ut	$1 . 13\frac{1}{26}$.
Proportio malignè decumbentium ad omnes ægros ferè ut	$1 . 9\frac{3}{11}$.
Proportio ex febre malignâ mortuorum ad omnes ex eâdem decumbentes ut . .	$1 . 6\frac{7}{8}$.

Æſtate morbi plurimi, ſed parùm letales: paulò pauciores Autumno, ſed maximè funeſti: Hyeme adhuc pauciores, quàm Autumno, utì & Vere proximo; ſed eadem mortuorum ad ægros proportio reperitur, quæ per Autumnum obtinuit.

Ad diem 25tam leguntur ſequentia: *periit in ictero nigro ex ſcirrho ſphincteris veſiculæ felleæ cum ſphacelatione hepatis, & ex luſu inordinato naturæ; viſcera enim tam pectoris quàm abdominis in ſitu mutata erant, ut hepar in ſiniſtrâ parte reperiretur, & reliqua &c.*

Ad diem 26tam: *periit in febre lentâ ex obſtructione lienis, & omnium glandularum abdominis, ſimul multis hydatibus, & hydrope pericardii: exenteratione quoque manifeſtabatur peritonæum ſcirrhoſum ad digiti majoris craſſitiem.*

Ad diem 12mam Auguſti: *ſenicula periit in ictero chronico: in exenteratione inveniebatur hepar ulceroſum, calculi in veſiculâ felleâ, meſenterium ſcirrhoſum, veſicula fellea ſimul ſcirrhoſa, calloſa & cartilaginoſa.*

Ad diem 3tiam Novembris: *apoplexia ex caſu: poſt mortem inventa fractura à ſuturâ lambdoideâ uſque ad foramen occipitale: extravaſatio ſanguinis in cerebello, & ruptura duræ matris anteriùs ad os fron-*

tale , ut cerebrum tranſiret : totum cerebrum ſimul impletum ſanguine extravaſato.

Anno 1768, ſuſcepti	1066.
Mortui	83.
Ex febre malignâ decubuêre ſine exanthematibus	115.
Cum petechiis	1.
Cum miliaribus albis	4.
Summa omnium malignè ægrotantium fuit	120.
Indè mortui	17.
Proportio mortuorum omnium ad ſuſceptos proximè ut	1. $12\frac{8}{9}$.
Ratio malignè ægrotantium ad omnes ægros fermè ut	1. $8\frac{5}{6}$.
Ratio omnium ex febre malignâ mortuorum ad omnes univerſim mortuos ut	1. $4\frac{15}{17}$.
Sive proximè ut	1. 5.
Ratio mortuorum ex febri malignâ ad omnes ex eâdem decumbentes proximè ut . .	1. 7.

Vere & Autumno inter ægros non plurimos plurima funera; menſibus Julio & Junio inter plurimos ægros pauci periêre, pauci itidem per hyemem mortui, paucique ægrotârunt.

Ad diem 17^{mam} Junii hæc notantur : *periit in ictero chronico nigro : in exenteratione inveni hepar, collum veſiculæ felleæ, meſenterium, & receptaculum chyli ſcirrhoſum, & corpus integrè emaciatum ; atque bilis loco in veſiculâ fuit ſanguis nigerrimus.*

In ſectione cadaverum unâ alterâve vice reperi bilem profundè flavam, amurcoſam, quæ primo aſpectu, antequàm pauxillum bilis chartâ bibulâ exciperem, ſanguinem nigerrimum mentiebatur, etſi fors ſanguinem nigerrimum reapsè viderit qui cadaver ſecuit.

Ad diem 20^{mam} : *periit in vomitu chronico ex magno ſchirro pancreatis, & ejusdem concretione cum ventriculo, atque hepate obſtructo, & copioſis abſceſſibus obſeſſo.*

Anno 1769, ſuſcepti . . . . 1133.
Mortui . . . . 75.
Febri malignâ laborârunt ſine efflores-
centiis . . . . 58.
Cum petechiis . . . . 6.
Cum miliaribus albis . . . . 3.
Cum variolis confluentibus . . . . . 1.

Summa malignè ægrotantium . . . . 68.
Indè mortui . . . . 21.

Ratio mortuorum ad ſuſceptos ferè ut . 1. $15\frac{1}{3}$.

Ratio malignè ægrotantium ad omnes ægros ferè ut . . . . 1. $16\frac{11}{17}$.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes, qui ex eâdem decubuêre ut . . . . 1. $3\frac{5}{21}$.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes univerſim mortuos ut . . . . . . 1. $3\frac{4}{7}$.

Morbi plurimi per Æſtatem: menſe Junio vergente, febres malignæ ingrediebantur, quæ menſe Auguſto ad ακμην pervenerunt: pleraque illius menſis funera ex eâ febri contigêre. Morbi Vere & Autumno fermè æquales numero, & morbis æſtivis pauciores: Vere plura funera, quàm quocunque alio anni tempore, eaque potiſſimùm ex infirmitatibus chronicis, phthiſi, hydrope, &c. &c. dein Autumno. Hyems ſalubrior ac aliæ anni partes.

Ad Diem 12mam habetur: *periit in cachexiâ ictericâ. Exenteratio monſtrabat hepar valdè magnum, durum, flavo-rubrum in ſubſtantiâ, cum extravaſatione ſeri flavi in pectore, & abdomine.*

Anno 1770, ſuſcepti fuêre . . . . . 1233.
Mortui . . . . 73.
Febri acutâ laborârunt . . . . . . 92.
Cum petechiis . . . . 9.
Cum miliaribus albis . . . . 7.
Cum ſcarlatinâ . . . . 2.

Summa omnium malignè laborantium . . 104.
Indè mortui . . . . 24.

Ratio mortuorum omnium ad omnes ſuſceptos ferè ut . . . . 1. $16\frac{9}{10}$.

Ratio malignè laborantium ad omnes ægros, ferè ut . . . . 1. $11\frac{9}{10}$.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes, qui ex eâdem decubuêre ut . . 1. $4\frac{1}{3}$.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ut . . . . 1. $3\frac{1}{24}$.

Plurimi morbi per Æſtatem, & in principio Autumni, ſed omnium minimè letales. Menſe Novembri, & Decembri pauciores, ſed magis letales : Vere pauciores quàm Æſtate & Autumno, ſed plura funera, eaque tam ex morbis chronicis, quàm ex febri malignâ.

Ad diem octavam Januarii leguntur ſequentia : *periit in aſcite : in exenteratione inventum eſt hepar ſcirrhoſum, vix non cartilaginoſum, & ultra 40 menſuræ aquarum in abdomine.*

Ad diem decimam ſeptimam Februarii : *periit in ictero ex inflammatione hepatis : in exenteratione inventum hepar ſcirrhoſum, & ſteatomatoſum immenſæ magnitudinis ultra 20 libras pendens.*

Ad diem 20^tam^ Martii : *periit in aſthmate ſicco : in exenteratione reperti ſunt pulmones pleuræ adhærentes, & ex integro ſcirrhoſi, cum corde præter naturam magno.*

Ad diem 28^vam^ : *in aſthmate ſicco : reperta pulmonum tuberculis plenorum cohæſio, cum empyemate magno rupto ad cavitatem thoracis.*

Ad diem 12^mam^ Maii : *periit ex caſu ex alto : paralyſis corporis inferioris ex fracturâ, & luxatione vertebræ ultimæ thoracis.*

Ad diem 2^dam^ Junii : *periit in ictero nigro ex ſcirrho hepatis, & calculis veſicæ felleæ : in exenteratione inventum hepar jam putridum & gangrænoſum, & calculi in inteſtino duodeno.*

Anno 1771, fuêre ſuſcepti . . . . . 1216.
Mortui . . . . 100.
Malignè laborârunt abſque efflorescentiis . . 305.
Cum petechiis . . . . 35.

Cum miliaribus albis . . . . . . 6.
Cum ſcarlatinâ . . . . 2.

Summa . . . 348.

Indè mortui . . . . 45.

Ratio mortuorum omnium ad omnes ſuſceptos ferè ut . . . . 1. $12\frac{1}{5}$.

Ratio malignè laborantium ad omnes ægros ferè ut . . . . 1. $3\frac{1}{2}$.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes ex eâdem decumbentes ut . . . 1. $7\frac{11}{15}$.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ut . . . . 1. $2\frac{2}{9}$.

Ab Aprilis initio ad principium Novembris morbi plurimi fuêre, Vere maximè letales, minimè Æſtate. Hyems minùs letalis quàm Ver, & magis quàm Æſtas. Maius omnium plurima funera numeravit.

Ad diem 27mam Januarii habentur ſequentia : *ſuſcepta eſt cum pernionibus parùm ſphacelatis : mox à ſuſceptione ſpaſmo cynico, & motibus convulſivis correpta periit.*

Ad diem 2dam Aprilis : *periit in fracturâ, & luxatione vertebrarum lumborum : paralyſis inferiorum partium corporis ex caſu ab alto.*

Ad diem 14tam Aprilis : *periit ex febre malignâ, & ingentibus parotidibus ſuffocatus.*

Ad diem 24tam Julii : *periit ex ſphacelo faciei ex diatheſi ſcorbuticâ.*

Ad diem 30mam Julii : *periit ex ſpaſmo cynico & convulſionibus : in exenteratione reperta eſt extravaſatio ſanguinis ad unciam in baſi cranii.*

Ad 16tam Septembris : *periit convulſus in tetano ex concuſſione ſpinæ dorſi.*

Ad diem 29nam Septembris : *poſt febrim malignam facta remittens pernicioſa : in paroxyſmo convulſionibus ſtipato periit.*

Ad diem 10mam Novembris : *periit in aſthmate ex aneuriſmaticâ dilatatione cordis cum polypoſis cartilagineis concretionibus.*

Ad diem 29nam Decembris : *periit in aſthmate ſicco, convulſivo : in exenteratione pulmones reperti ſcirrhoſi.*

Anno 1772, ſuſcepti	1305.
Mortui	79.
Febri malignâ ſine efflorefcentiis laborârunt..	352.
Cum petechiis . , ...	27.
Cum miliaribus albis	8.
Summa	387.
Indè mortui	33.

Ratio mortuorum omnium ad ſuſceptos ferè ut . . . . 1. $16\frac{1}{2}$.

Ratio malignè laborantium ad omnes ægros ferè ut . . . . 1. $3\frac{2}{5}$.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes, qui ex eâdem decubuêre ut . . 1. $11\frac{8}{11}$.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes universìm mortuos ferè ut . . . 1. $2\frac{4}{11}$.

A principio anni ad finem uſque omnia propemodùm funera febris maligna dedit. Morbi plurimi ab initio maji ad finem Octobris, pauciſſimi menſibus Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æſtas, minimè Autumnus.

Anno 1773, ſuſcepti	1176.
Mortui	63.
Febri malignâ ſine efflorefcentiis laborârunt...	109.
Cum petechiis	5.
Cum miliaribus albis	1.
Summa	115.
Indè mortui	13.

Ratio mortuorum omnium ad omnes ſuſceptos ut . . . . 1. $18\frac{2}{3}$.

Ratio malignè laborantium ad omnes univerſim ægros fermè ut . . . . . . 1. 10[illegible]/5.

Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes, qui eâdem laborârunt ut . . . 1. $8\frac{11}{13}$.

Copia morborum Vere & Æſtate par, at diſpar letalitas : maximè enim letale Ver fuit, ubi pleræque

mortes ex febribus acutis contigêre : dein Autumnus : demùm Æſtas : Hyeme magna ſalubritas.

Ad diem 9nam Septembris habentur ſequentia : *poſtquàm acutam, & dein remittentem bis ſuperavit, repentè moritur. In exenteratione ſumma flacciditas præſertim cordis, & parva ſphacelatio ventriculi reperta eſt.*

Ad diem 10mam Octobris : *periit in maraſmo, & ictero nigro : in exenteratione repertum eſt meſenterium ſcirrhoſum, & glandulæ ejuſdem vix non cartilagineæ, atque veſicula fellea calculis plena.*

Anno 1774, ſuſcepti fuêre	992.
Mortui	58.
Febri malignâ ſine efflorescentiis laborârunt..	65.
Cum petechiis	8.
Cum miliaribus albis	3.
Summa	76.
Indè mortui	11.
Ratio mortuorum omnium ad ſuſceptos ut..1.	$17\frac{3}{29}$.
Ratio malignè laborantium ad omnes ægros ut . . . . .1.	$13\frac{}{19}$.
Ratio mortuorum ex febri malignâ ad omnes qui ex eâdem decubuêre, ut . . . .1.	$6\frac{10}{11}$.
Ratio mortuorum ex febri malignâ ad omnes mortuos ut . . . . .1.	$5\frac{6}{11}$.

Vere plures morbi, & magis letales : pauciſſimi per Æſtatem, ſed letalitate haud inferiores; plures Autumno quàm Æſtate, attamen rariùs pernicioſi : Hyems ſalubris.

Ad diem 21mam Februarii habentur ſequentia : *periit in aſthmate convulſivo poſt colicam pictonum.*

Anno 1775, ſuſcepti fuêre	1206.
Mortui	63.
Ratio mortuorum omnium ad ſuſceptos ut. 1.	$19\frac{1}{9}$.

Quot ægri febre malignâ laboraverint, atque ex eâ mortui hoc anno ſint, in catalogo non reperitur.

Ab initio Maji ad finem Septembris morbi multi, non tamen multùm pernicioſi : adulto Autumno,

Hyeme, & Veris initio minor morborum copia, ſed indè frequentior pernicies.

Quòd ſi numerus omnium per 14 annos in Noſocomio mortuorum comparetur cum numero omnium per eoſdem annos ſuſceptorum, erit ratio media mortuorum ad ſuſceptos proximè ut . . . 1. $14\frac{3}{7}$.

Ratio media mortuorum ex febre malignâ ſpatio 12 annorum ad omnes per totidem annos malignè laborantes proximè ut . . . . . . 1. $7\frac{1}{10}$.

Ratio media mortuorum per 12 annos ex febre malignâ ad omnes universìm per idem tempus in Noſocomio mortuos proximè ut . . . 1. $2\frac{19}{20}$.

Inter 270 ægros ex febre malignâ mortuos, quatuordecim fuêre, quibus parotides exſtabant, & quinque, quibus orta parotis ante mortem retroceſſit.

Inter 298, fuêre viginti & unus, qui *in febre malignâ ex decubitu ſphacelato periiſſe* leguntur.

Frequens mentio fit aſtmatis letalis ex hydrope thoracis, & pericardii.

Gibboſos quamplurimos phthiſi, peripneumoniâ, aſthmate, hydrothorace periiſſe in necrologiis ſedulò adnotatum reperitur.

Phthiſicos quamplurimos, item hydropicos pleroſque, eos præcipuè qui aquis intra thoracem collectis laborabant, menſibus vernis periiſſe potiùs quàm alio anni tempore eadem necrologia conſtanter docent.

Modum inſuper additum perſæpè reperi, quo febres malignæ ægros/ jugulaverint : periêre *convulſi*, *phrenitici*, *ſuperveniente apoplexiâ*, *congeſtione factâ ad caput hemiplegiam producente*, *cum parotide exſtante*, *ingentibus parotidibus ſuffocati*, *parotide retrogreſſâ*, *parotidibus internè gangrænoſis*, *metaſtaſi factâ ad pulmones*, *factâ depoſitione ad abdomen*, *decubitu ſphacelato*, *locis veſicantium ſphacelatis*.

Obſervatio conſtans, & necrologia docent, quaſdam anni partes præ aliis pernicioſas eſſe. Sic Ver pluribus funeſtari mortibus ſolet, ac quæcunque alia anni pars. Intervallo non longo Hyems ſequitur : utrumque hoc anni tempus longâ infirmitate detentis pthi-

ſicis , hydropicis , &c. &c. letum affert. Ver autem morbos quoque acutos adſciſcit , ut & ex longis morbis , & ex acutis per idem tempus exortis multi pereant : hinc alia Veris ratio apud nos eſt , quàm quæ apud Hyppocratem deſcripta invenitur , qui L. 3 , aphor : 6. *Ver omnium anni temporum ſaluberrimum , & minimè letale* aſſerit.

Obſervationes hæ , aliorum quoque , *Süſsmilchii* præprimis obſervationibus reſpondent. Verùm alius temporum ordo ſtabilitur , ſi non letalitatem , ſed numerum morborum diverſis anni partibus regnantium contemplemur. Æſtas morborum feraciſſima , ſed minimè plerumque letalium tunc primas tenet : hanc Autumnus excipit. Ver pauciores plerumquè morbos numerat , pauciſſimos Hyems.

Sed hic de eo ſermo fit , quod ut plurimùm obtinet ; abnormes enim , hybridaſque temporum conſtitutiones ſubindè dari monumenta medica abundè teſtantur.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

MAXIMILIANI STOLL

RATIO

MEDENDI.

PARS SECUNDA.

Oportet exactè perdiſcere unamquamque temporum conſtitutionem, & ipſum morbum:

Nam æſtivos morbos ſuperveniens hyems diſſolvit, & hyemales æſtas ſuccedens tranſmutat.

Hippocrat. l. III. de morbis popular.

MAXIMILIANI STOLL,

MEDICI DOCTORIS

ET MEDICÆ PRAXEOS PROFESSORIS PUBLICI,

PARS SECUNDA

RATIONIS MEDENDI,

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI:

Nova Editio accuratior & emendatior, aucta indice materiarum, quæ in tribus partibus continentur, ordine alphabetico digeſtarum.

PARISIIS,

Apud PETRUM-J. DUPLAIN, Bibliopolam, loco gallicè dicto *Cour du Commerce.*

M. DCC. LXXXVII.

Cum Regis permiſſu.

CONSPECTUS
MATERIARUM PARTIS SECUNDÆ.
ANNI 1777.

	pag.
Caput I. JANUARIUS,	175
II. FEBRUARIUS,	176
III. MARTIUS,	186
IV. APRILIS,	189
V. MAIUS,	199
VI. JUNIUS,	201
VII. JULIUS,	203
VIII. AUGUSTUS,	224
IX. *Febris puerperarum*,	205
X. *Febris æſtivæ varii luſus*,	221
XI. *Reflexiones in hiſtorias ſuprà recenſitas*,	273
XII. *Febris æſtivæ complicatio cum aliis morbis, & paraſitica ejuſdem indoles*,	290
XIII. SEPTEMBER,	330
XIV. OCTOBER,	333
XV. NOVEMBER,	339
XVI. DECEMBER,	359
XVII. *Varia.*	382

Finis Conſpectûs Materiarum Partis Secundæ.

PRÆFATIO.

EN alterum Rationis medendi tomum, ex ſedulâ penes lectos ægrorum contemplatione natum.

Nulla nec iſthoc anno obſervationum monſtra venabar, ſed totus in eo eram, ut fidelem conſtitutionis annuæ, viciſſitudinum temporis, materieive morbificæ, & morborum imaginem ſiſterem, & exactè notarem varias ægritudinum commiſtiones, tranſitus varios unâ ſerie ſeſe excipientium morborum, eorumque luſus mirificos uno eodemque tempore conſpicuos, & eâdem prognatos origine, veluti totidem diverſa ejuſdem Hydræ Lernææ capita.

Hos conatus ſi multorum induſtria juverit, fors condi quondàm febrium ſyſtema poterit, firmioribus nixum fundamentis; multaque ab aliis collecta, ſed ordine nullo, & nullo ad aliorum inventa reſpectu habito, atque in vaſto obſervationum campo tanquàm totidem diſperſa membra, in unum tandem ædificium coibunt, nullis argutantium ratiunculis ſubruendum, utpotè æternæ naturæ opus immortale.

Hæc ratio eſt, quare multa, præcipuè in cadaveribus reperta, futuros in uſus repoſuerim, contentus hâc ſimplici temporum morborumque deſcriptione, utiliſſimâ quidem, ni me omnia

fallunt, ſed ob ſtylum monotonon humilioremque; & circa res ſæpè eaſdem, ſemper notiſſimas verſantem, lectorum orexi fortaſſè non arridentia. At malui placuiſſe paucis, & pluribus profuiſſe, quàm, rerum verborumque jucundâ varietate, ſolam nulliusque bonæ frugis admirationem multorum captâſſe.

Id aſſero me nulli methodo præ aliâ quâcunque addictum eſſe, ſed eligere illam quam anni conſtitutio, eique reſpondens ægritudo popoſcerit: eſſe idcircò ſubindè ſoli ſanguinis miſſioni & antiphlogiſtico apparatui locum, eſſe & ſoli fermè perſæpè emetico, eſſe etiam locum utrique auxiliorum horumce generi non raròd.

Multò dignos encomio arbitror, qui reperiundis novis inſudant, ſed nec inutiliter eorum locari operam, qui illorum quæ priſca ætas tulit, notiones examinant, contrahunt, dilatant, rectificant. Illi regiones detegunt incognitas: hi patrio ſolo docent rectè uti, atque id minori quidem cum gloriâ, ſed emolumento non impari.

Huic propoſito ſi ſatisfecero, dignum patientiæ laboriſque præmium recepi.

EPHEMERIDES

ANNI 1777.

CAPUT I.

JANUARIUS.

INitio Januarii, nives copioſiſſimæ, vento per intervalla furente & procelloſo. Frigus. Circa medium menſis dies aliquot egelidi. Die 17, gelu recruduit ad 23[tiam] uſque protenſum. Indè tempus denuò egelidum, tepidum, nivesque colliquatæ. *Januarii deſcriptio.*

Die 7 & 19 hujus menſis maximum frigus fuit in thermometro *Reaumuriano*, —. o. 8. gr. id eſt: infra punctum congelat.

Die 13. 23. 24. 25. 26. frigus minimum. +. o. 1. gr. id eſt ſupra punct. congel.

Calor medius atmoſphæræ. — o. $2\frac{1}{2}$. gr. *

Die 17 altiſſima barometri ſtatio 28 poll. Viennens. 6 lin.

Die 8. 19. ſtatio ejuſdem infima 27 poll. 6 lin.

Hoc menſe phlogoſis latè imperitabat; hinc frequens pleuritis, & rheuma inflammatorium, & lumbago, & iſchias. Morborum decurſus celer, impetuoſus, & cum diſcrimine. Ægrotantium vis magna, ſed funerum non magna. *Morbi inflammatorii.*

Phlebotomiæ, & totius antiphlogiſtici apparatûs uſus creberrimus hâc tempeſtate, & magnoperè ſalutaris fuit, at perquàm rarus emeticorum.

(*) Calor medius atmoſphæræ eliciebatur ex caloribus ſingulorum menſis dierum in ſummam collectis, & per numerum dierum illum menſem conſtituentium diviſis.

CAPUT II.

FEBRUARIUS.

Februarii deſcriptio. AB exordio Februarii ad ejuſdem ferè medium, magna frigoris calorisque viciſſitudo fuit, inſignem per biduum atmoſphæræ teporem frigore per alios binos dies excipiente, idque alternatìm. Vix una alterave nix, eaque pertenuis. A 15, aër quatriduo ſerenus, ſiccus: at reliquum menſis nebuloſum partem maximam, & valdè humidum cum nive unâ exiguâ. Venti aut nulli, aut tenues.

Die 1. & 2. Febr. frigus maximum — 0. $7\frac{1}{2}$ gr.
Die 26. frigus minimum + 0. 7. gr.
Calor atmoſphæræ medius + 0. $\frac{1}{2}$ gr.
Die 26 & 27 altiſſima barometri ſtatio 28. poll. 3. lin.
Die 18. ejuſdem ſtatio infima 27 poll. $2\frac{1}{2}$. lin.

Primum menſis dimidium febres infeſtavêre, indole, numero, eventuque ab iis non diverſæ, quæ annum naſcentem exorſæ ſunt. Inclinato verò menſe, morborum numerus contractior fuit & ingenium minùs ferox, minùsque præceps decurſus, & raræ mortes.

Catarrhi febriles, inflammatorii. Sub exitu menſis, febris catarrhalis ſæpiùs viſa, & rarior pleuritis, niſi ipſam hanc febrim catarrhalem compellare pleuritidem velis, ſed cicuratam, & acie refractâ incurſantem, quæve ægros obambulare permiſit, & acutâ pleuritide præcedentium ſeptimanarum diuturnam magis.

Eorum cura. Febrim hancce catarrhalem antiphlogiſtica methodus ſanavit, miſſiones ſanguinis, & emollientia herbarum radicumve decocta cum mitiſſimo nitri ſale.

Neglecti in phthiſin abeunt. V. S. inſtituenda eſt. Id generis catarrhoſas febres temporibus phlogoſi faventibus exortas, & hoc, & aliis annis non rarò in immedicabilem pulmonum phthiſin converſas vidi. Ejus rei rationem hanc deprehendi, quòd multi

multi in terris hiſce ita opinentur, phlebotomiam catarrho nunquàm convenire, neque diſquirant, quænam illa catarrhi ſpecies ſit quæ id auxilium abhorreat, quæve è contrario expoſcat.

Diverſæ catarrorhum ſpecies non confundendæ.

Hi ſub eodem catarrhi vocabulo diverſiſſimos reipsà morbos cumplectuntur, & eandem ſemper ægritudinem arbitrantur, cui phlebotomia ſemper etiam officiat.

Catarrhi, hâc tempeſtate, à phlogiſticâ corporis totius, ſed præprimis pulmonum, intemperie naſcebantur, erantque aut inflammatorii, aut ſubinflammatorii, eosque pleuritides, vel peripneumonias *mitificatas* aptiùs compellâſſes. Has utiquè miſſus ſemel iterùmque ſanguis juvabat, & potio multa emolliens, nitroſa, & fractâ tandem phlogoſi, at tuſſi nihilominùs ob conſuetudinem redeunte, narcoticum veſpertinum pulmones irritatos componens.

Cur catarrhi ſæpiùs negligantur, & quo infortunio?

Sed ipſa morbi fallax lenitas imponit non paucis, ut ab aëre frigidiori non caveant, è victu nil detrahant, carneo, vinoſo, morboque tam levi, quem etiam, ob ſalubritatem quamdam imaginariam, fauſtè fortunatèque ſibi eventurum exiſtimant, ſatisfeciſſe ſibi malè perſuadeant, ſi ſemel bisve per diem vaſculum decocti cujuſdam pectoralis hauſerint. Interìm, etſi non magna, pulmonum inflammatio pernicioſos intùs cuniculos agit, & purè clanculum nato atque intra ſaccos concluſo, pulmones ſubruit ociùs, ſeriùs.

Ab hucuſquè deſcripto catarrho differt catarrhus bilioſus. Hujus idea.

Alia alterius catarrhi ratio eſt, alio obſervari tempore ſoliti, bilioſi videlicet. Quâ enim tempeſtate bilioſa febris, pleuritis potiſſimùm bilioſa, dominatur, multæ aliæ ægritudines leviores, nondùm formatæ, nondùm inſignibus ſuis gentilitiis inſignitæ, ſimul ſpectantur, quaſi principis morbi ſatellitium: in eo non infimum locum catarrhus quidam tenet, non diſſimilis indolis à principe biliosâ febre quam ſequitur, at gradûs ſolummodò inferioris. Hoſce catarrhos, æquè ac ipſam dominantem bilioſam febrim, ſanguinis miſſio, iterata præcipuè & profuſior multùm exaſperat, at alvi ductio nonnunquàm tollit,

& curatio.

aut emeſis, eaque certiùs, aut emeto-catharſis certiſſimè.

Pauciſſimæ intermittentes hoc tempore comparebant, & eæ faciles, ſolisque fermè ſolventibus mitioribus ac antiphlogiſticis obaudientes.

Morbi maligni hiſtoria.

Cum ſub anni elapſi dies ultimos in maligniſſimum morbum inciderim, ex quo ægerrimè & inter graves cum morte luctas vix, ac ne vix quidem, emerſeram, obſervationes plures & binis hiſce menſibus magis propriæ, me penitùs deficiunt.

Hujus ipſius graviſſimæ febris deſcriptionem à ſolertiſſimo Medicinæ Candidato Antonio *Cænen*, cujus tantæ in me fidelitati, cùm ægrotanti aſſiſteret indefeſſus, hìc publicum teſtimonium lubens do, curatiſſimè conſcriptam in locum deperditi ſubſtituam. Eam multis obſervationibus fœtam judico, nec minoris ac illas Hipocratis morborum imagines momenti. Par certè utrobiquè morbi gravitas, nec inferior hìc eſt narrantis fides.

Fateor quidem me illorum morborum hiſtorias plerumquè pluris facere, quos Medicus, qui conſcripſerat, non erat ipſemet expertus, ſed in aliis ſpectatos ſolerter in pugillaribus conſignavit.

Ea res, præter opinionem multorum, erit & vero minùs videbitur conſentanea. At novi quàm longè aliud ſit, intelligere morbum in alio homine viſum, intellectùmque ritè conſignare, atque item aliud, eundem ipſummet experiri, ſi, qui ægrotat, medicinam calleat & ſuam ipſius ægritudinem dignoſcere, de ejuſdem intenſione, cauſis, eventuve judicium juſtum ferre, & medicinam opponere non tumultuariam, quamve ratio ſuggerat, non pavor.

Cur, qui ſuum ipſius morbum deſcriit, eum plerumquè malè deſcribat, & malè ſibi ipſe medicinam faciat?

Certè non facilè quemquam vidi, qui inconcinniùs & ad formandam juſtam diagnoſin ineptiùs referat, quàm plerumquè ipſemet artem medicam profeſſus ſoleat ad alium de ſuo ipſius morbo referre, ſi quandò ſeriam collegæ opem imploret.

Novi non paucos, qui peſſimam ſibimet medicinam fecerant, & quoſdam etiam, qui funeſtam, in re non abſtruſâ nec difficili, ubi aliis omnibus profuiſſent,

præterquàm ſibi. Fuit qui, ob levem cephalalgiam, imminentis coryzæ nunciam, ſanguinem copioſiſſimum ad animi deliquium uſque ſibi eduxit, valetudine eam tantam jacturam graviſſimè perferente, & diù poſthàc attritâ. Is apoplexiam ſibi inſtare falsò exiſtimabat, quam opinionem in alio ejuſdem ſecum ipſo habitûs facilè exploſiſſet.

Alium novi & libris celebrem & Artis uſu, qui ob eundem apoplexiæ metum, à quâ erat, ſi quiſquam alius, alienus, à multis annis omni fermè menſe phlebotomiam unam, quin & alteram celebravit; atque imaginarium mortis genus in aliud commutavit non fictum, immemor illius :

Nonne hæc ſtultitia eſt, ne moriare, mori ?

Hos ſortis humanæ impatientia & amor ſuî nimius, prohibet moderatè & æquo animo de ſuâ ſuorumque valetudine exiſtimare, indociles fortunam adverſam pati.

Paucis annis, cùm in Hungariâ Phyſici, ut vocant, munere fungerer, binis vicibus ex febre Autumnali putridâ graviter decubui. Sæpiſſimè poſteà intermittentibus febribus conflictabar, quotidianis, tertianis, ita ut, anno uno cum dimidio, continuos in intermittentem relapſus paterer, auxiliis quibuſcunque in uſum fruſtrà vocatis, & cortice Peruviano ipſomet febrifugæ virtutis oblito tandem, utut & largiter aſſumpto & per annum integrum quotidiè, aliiſque coindicatis non neglectis. AUTORIS IPSIUS MORBUS.

Tandem amatam mihi gentem invitus deſerui, cœloque commutato, etſi aliis non inſalubri, Viennam conceſſi, ut amicorum colloquio mentem ſolarer ſtudiis fractam & longo morbo, eorundemque conſilio uterer in valetudine reſtaurandâ.

Convalui, non tamen ita, ut non identidem os amareſceret, aut epigaſtrium per vices non doleret, nec color ora tingeret ſubictericius.

Annum & tres propemodùm menſes exegi, dubiâ hâc ſanitate ſemper uſus, quam nullâ ratione poteram confirmare.

Autumno anni 1776 appetente, cùm me multus

labor, iſque ingratus premeret, ſimulque diuturnus mœror ob domeſticam quamdam calamitatem, iſque compreſſus animum morderet graviùs, amaror intendi cùm dolore ventriculi cœpit. Rem hancce remedia ſalina & eccoprotica ſolabantur non perſanabant. Poſt medium Decembrem ejuſdem anni, manè inter ſudores inſuetos evigilanti, graviſſimo pondere comprimi epigaſtrium videbatur, extra lectum evanido. Frigoris major quàm aliàs, vel in calefacto cubiculo, impatientia, ructus rodentiſſimi, acrimonia verbis non exprimenda, appetitu tamen non imminuto.

Prævertere cladem potuiſſem, ni mens fuiſſet aliorsùm violenter abrepta & oblita ſuî.

Die 20 Decembris 1776, ſeptimâ veſpertinâ, dolere caput obtusè cœpit: inſuperabilis ſomnolentia, ſenſuum multa confuſio: lumborum dolor, & dedolatio. Nox implacida, inſomnia, jactitatio æſtuſque magni.

Die 21 Decembris, alvus ſepties mota ab aſſumpto tartari cremore: levamen nullum, cephalalgia ingens. Febris major, nox gravior.

(*) Ob ſenſus confuſos æger ſibimet conſulere non potuit. Sumpſit potus antiphlogiſticos.

Die 22 Decembris, omnia exacerbata: mens interdiù conſtabat: nox laborioſa, & ſubdelirium: remedia eadem.

23 & 24 Decembris, magna ſymptomatum acceſſio, pulſus pleni, frequentes, validi. Noctu inquies: ſomni exigui, inſomniis horridi. Mens vacillabat. Crebra enemata, & eadem remedia.

25 Decembris, nil emandatum. Sanguinis unciæ vij detrahebantur, cruſtâ diffusâ, cinereâ, ſublivescente, tremulâ, molli, gelatinam exactè referente, contecti: nulla allevatio. Veſperi tantundem ſanguinis educebatur abſque cruſtâ phlogiſticâ, ſuperficie prærubrâ, craſſamento denſo tenacique, & ſine ſero. Nox multùm turbata, & mentis alienatio per vices.

(*) Hìc Autor, in confinio alienationis animi jam non ipſe morbum narrare videtur, ſed ab altero narrandum relinquere. *Nota Editoris.*

26 Decembris, calores magni, continui, & nullis à morbi initio horroribus interſtincti. Pulſus frequentiſſimi, debiliores : temulentia major quàm præteritis diebus. Synapiſmi pedum plantis apponebantur. Remedia eadem. Nox deterior.

27 Decembris, æſtus ingens. Pulſus crebriores debilioreſque. Somni parvi. Terrores, incontinentia corporis, & aliena ſermocinatio. Duo veſicantia ſuris applicabantur. Hordei decoctum cum multo vitrioli ſpiritu, extractum item corticis Peruviani & camphora exhibebantur. Ardor in abdomine : nox gravis admodùm : pervigilium, inſania, ſermones.

28 Decembris, præcordiorum contenſio, ſublimis, dolens, tympanitica : etiam interdiù per intervalla delirium. Seceſſus eo nychthemero triginta tres, ſpontanei, cum ingente virium jacturâ & linguâ ſicceſcente.

Die 29 Decembris, injecto clyſtere, ex lacte, therebentinâ vitello ovi ſubactâ, & theriacâ Andromachi, alvus conticuit. Duo alia veſicantia femoribus admota fuêre ; novique ſynapiſmi pedum plantis. Noctu ſopore detinebatur. Eo die, utì etiam.

Diebus 30, 31, ſopor, delirium, ſubdelirium. Pulſus creberrimi humileſque. Alvus inſcio in lectum miſſa. Noctes diebus pejores.

1 Januarii, mador univerſi corporis, delirium grave, aſſiduum. Duo veſicantia brachiis admovebantur.

2 Januarii, delirium continuum & ferox : riſus, clamor. Oculi protuberantes, ſuperciliosi, truces, immoti. Balbuties, vox rauca, floccorum collectio, & luſus manuum. Tendines ſalientes : pulſus celerrimè frequentiſſimèque & inæqualiter micantes, humillimi, ſub exploratore digito evaneſcentes. Hucuſquè largæ extracti corticis Peruviani doſes ingerebantur. Remedia, alimenta, eo nychthemero ori infuſa, non deglutiebantur. Veſperi mador denuò totius corporis, & tuſſis orta eſt cum ſputo pauco, tenaci. Latum veſicans ad nucham applicabatur.

Ad hunc uſque diem morbus identidem incrementa ſumſit. Hodiè vitæ finem præſtolabantur, & jam futurum funus parabant.

3 Jan. manè quietiùs habuit, delirabat mitiùs, & interruptìm: nulli manuum inconcinni motus. Lotium miſſurus matulam petiit. Summa debilitas: oblata denuò ſorbillabat: per vices obdormivit. Tuſſis cum ſputo tenaci, pituitoſo. Veſperi ſomnus profundus, tranquillus, cum reſpiratione bonâ, cum ſudore eâ totâ nocte profuſo, æquabili, univerſali, multùm allevante, & pulſu paululùm aſſurgente ac vividiore.

Urinæ per totum morbi decurſum à naturalibus non multùm abludebant, & nubeculam habebant in medio ſuſpenſam. Lingua plerumquè humida erat, abdomen molle, & reſpiratio laudabilis.

4 Jan. manè mens rediit: præſentes agnovit, tranquillus, & abſque caloribus diem exegit. Noctu pluſculùm incaluit: ſomnus, inſomnia terrifica.

Ex eo tempore mente conſtare perſeveravit. Noctes tamen nondùm omninò placidæ, inter inſomnia & ſudatiunculas exigebantur. Primâ vice denuò aliquid alimenti expetebatur (*).

Senſuum internorum vigor, externis prorſùs abolitis. Quo tempore ſenſuum externorum facultas omnis ſuſpenſa fuerat, mente longiſſimùm emotâ, quidam tamen ſenſuum internorum mirum quantùm viguêre. Anno enim integro propemodùm evoluto, cùm hæcce ex adverſariis depromerem, eorundem ad amuſſim & vividiſſimè adhucdùm recordor circa quæ ludibunda tunc mens ferebatur.

Cùm agnoſcere circumſtantes inciperem (viſu audituve ac cæteris ſenſibus externis quaſi repentè reſtitutis) imagines ſubdelirio conceptas non dimiſi, & opus, quod delirans volutabam, perficere integris etiam ſenſibus externis, & diu, adlaborabam. Ea res effecit ut, etſi mente gauderem, jam non ampliùs alienatâ, & meî meorumque eſſem probè conſcius, nihilominùs adhuc deſipere multis viſus ſim, quòd dicerem quædam iis rebus conſentanea, quæ nuper delirans conceperam.

Multo examine poſtmodùm, varioque ratiocinio

(*) Narrationem hîc ipſe reſumit Autor.

convaleſcens uſus ſum, ut evincam, opuſne anteà à me ſano agitatum, an verò mentis, vi morbi emotæ, figmentum fuerit, quod adeò lucidam ſuî ideam, eamque non abſonam reliquiſſet.

A die quartâ Januarii ad finem fermè menſis, ptyaliſmus diu noctuque copioſus adfuit, irritatio faucium aſſidua ab affluxu humorum ſalivalium perpetuo, indè tuſſis moleſta, thorace bono ac indolente.

Vertigo & animi deliquia erectum ſedere non permiſerunt.

Viſus depravatus in reconvaleſcente.

Objecta omnia ad perpendiculum erecta, ita inclinata pronaque adparebant, quaſi in meum caput ruitura. Quæve cum horizonte παραλληλως excurrebant, mihi videbantur elevari, atque ita aſſurgere, ut, qui per cubiculum ambulabant, per planum acclivè aſcendere viderentur; mihique ipſe viſus ſum plano pavimento incedens per acclivia gradiri.

Prout longiùs à morbo provehebar, ita & hoc viſûs vitium corrigi, & corporis firmari vires, meque reſpicere vultu denuò propitio cœpit

Υγίεια πρεσβίςα μακάρων (*).

Die 1 Martii 1777, denuò Noſocomii curam reſumſi.

Ex eo tempore, illæsâ hucuſquè ſanitate fruor, multòque meliori quàm illa fuerat morbum huncce prægreſſa.

Corticis Peruviani & veſicantium hìc potior uſus fuit; camphorâ enim & vitrioli ſpiritu diutiùs uti, ob ingentem ardorem in abdomine ex utroque remedio natum, non licuit.

Curam quoque confirmatoriam idem cortex abſolvit.

Nullus dubito quin hanc ruinam non fortunatè à meo capite propulsâſſem, ſi fomitem futuri incendii tempeſtivâ emeſi ſubmoviſſem, eo videlicet tempore, cùm acres ructus, & oris amaror intenſus, & diuturna ventriculi infirmitas, morbique gaſtrici

(*) Sanitas Divarum princeps.

progreſſi me præmonuerant. At orto jam incendio diffuſoque, ſerum erat vanumque conſilium extinguere velle ſcintillam malorum cauſam.

Id unum ſupererat, efficaci condimento ſepticam morbi vim coercere, & admotis veſicantium ſtimulis torporem fibrarum excutere, donec ſubacta materies è corpore fugam capeſſeret.

Inter bis mille ægros morbis acutis detentos nullum in Noſocomio habui hæcce inter ſymptomata denuò eluctatum, at mortuos non paucos abſque tanto pravarum rerum concurſu.

Febris maligna varia notio.

Nemo non *malignam* hanc meam febrim appellabit, atque in eo omnes conſenſuros arbitror, etſi aliis alia ſit malignitatis notio, eâque de re multùm diſceptetur.

Plures febrium hiſtorias collegi, quas, qui legerint, unanimi calculo *malignas* dicent, utut ipſæ hæ febres adeò inter ſe differant, ut nulla hucuſque ſtabilita malignitatis definitio eas omnes complectatur.

Vidi enim malignas febres, quæ pulſibus, & urinâ, & calore, bonis ac naturalibus, ægrotanti nihilominùs non prævîſam perniciem intentârunt.

Fuêre queis febris è contrario evidens & magna exarſit, illaque fallax bonitas omninò defuit. Hos, æquè ac illos, *malignâ* febri detentos fuiſſe, & morbi curſus & finis docuit.

Febres quaſdam obſervavi ſenſim ſine ſenſu obrepentes, ægrotis diutiùs erectis & ambulantibus. Hæ tandem ingraveſcebant, & longiùs provectæ malignitatem indubiam exhibuêre.

Aliæ verò quaſi ex compoſito utcunque anteà ſanos viſos adoriebantur cum magnâ & ſubitâ virium jacturâ.

Nec una eademque ſemper in omni malignâ febre animi conditio erat. Habuimus incurios, indifferentes; ſed & meticuloſos, de valetudine recuperandâ mirè anxios, & ſpe dejectos: quoſdam anteactorum ad amuſſim conſcios, & memoriâ vel in

minutiſſimis fidâ; alios verò hebetes, obliviosos, & mente dubiâ.

Multas alias *malignæ* febris anomalias vidi, quas qui non vidêre, malignitatis ideam inadæquatam & mancam efformârunt.

Quiſcunque ſymptomatum variorum luſus fuerat, neminem tamen tot inter ægros unquàm deprehendi quem, ſaniſſimum anteâ & nihil præſentientem, ſubitò maligna febris ſubverterat.

Non defuêre quidam, qui ſe anteà exactè ſanos dicebant; ſed rem ſcrupuloſiùs perſecutus, futuri morbi molimina, at neglecta, & ab ægro ipſomet aut ſtupidiore, aut rerum ſuarum incurio, aut negotiis diſtracto non animadverſa, priuſquàm impetum facerent repentinum & magnum, inſtituto curatiori examine facilè collegi.

De cauſis febris malignæ.

Nullum etiam habuimus malignè ægrotantem, qui cauſſam non haberet illuſtrem & luculentam

Quotquot malignè decubuêre, primas vias variâ ratione vitiatas & ſigna ſordium ſyſtematis gaſtrici indubitata, & ante morbi eruptionem & ſub ejuſdem initia, ad unum omnes exhibuêre: atque hæc erat illa *evidens atque omnibus adplicata* morbi cauſſa.

Cauſſam hanc *evidentem* dixi, etſi ejuſdem agendi modus nos fugiat.

Hinc febres malignæ à nobis viſæ, non abſque notâ quidem cauſsâ fuêre, ſed abſque notâ evidentis cauſſæ agendi ratione.

Febres bilioſæ, putridæ, pituitoſæ quomodò fiant malignæ.

Febres bilioſas putridaſque per ſe utiquè minimè malignas, variâ tamen ratione in maligniſſimas obſervavi converſas, aut neglectu remediorum, aut methodo calefaciente adhibitâ, aut venæ ſectionibus intempeſtivis, & antiphlogiſtico apparatu.

Pauciſſimæ id genus febres occurrebant, quæ, primo tantùm nychthemero, ſub bilioſarum, aut putridarum familiâ continebantur, eoque elapſo, ſuâ ſponte in malignas ſubitò tranſibant.

Quæ lentæ, nervoſæ, bilioſæ, putridæ, exanthemate miliari, petechiali, eryſipelatoſo ſtipatæ, in

initio progreſſuque fuère, ſubindè in malignas vidimus dictâ ratione commutatas.

Infauſta benignæ febris in malignam commutatio aptè & efficaciter prævertebatur, dummodò ægri, priuſquàm illa contingeret, ſeſe nobis commiſerant.

De duplici meteoriſmo. Duas meteoriſmi ſpecies in febribus bilioſis, putridis, aut harum pravâ ſobole, malignis videlicet, deprehendi, letalem unam, ubi emortua inteſtina, utpotè quæ præ cæteris viſceribus putredinis vim in hiſce febribus experiuntur, multo aëre, quem putrida fæx dimittit, diſtenduntur, diſtentaque abdomen tympaniticè attollunt, ventre reſoluto & profluente. Atque hoc alvi profluvium finire tragœdiam ſolebat.

Altera ſpecies meteoriſmi ſanationem non rarò admittit, ubi multa colluvies, intra ſublime abdomen collecta, moveri incipit, atque exitum tumultuariè molitur, interaneis integris quidem, at imbecillis.

Atque hic alter meteoriſmus in hâc meâ febre obſervabatur. Quâ ratione tædioſos ejuſmodi alvi fluxus præverterim, aut præſentes compreſſerim in meis ægris, inferiùs dicam.

Febris maligna non eſt ſpecifica, & ſui generis. Nulla dari pathognomica malignitatis ſigna, nullamque ejus definitionem condi poſſe, nec ullam exiſtere *malignam* febrim, quæ ſpecifica ſit & ſui generis, collectæ febrium malignarum hiſtoriæ evincunt. *Sed alia eſt in alio malignitas.* Hinc alia habetur in alio homine malignè febricitante malignitatis ratio, & notio alia, alius etiam in aliis medendi modus: ſua cuivis peculiaris malignitas eſt, ſuaque methodus therapeutica. Sed eâ de re alibi explicatiùs diſſeram

---

CAPUT III.

MARTIUS.

Martii deſcriptio. Dies primi humidi valdè, & nubibus triſtes: at nives pluviæque raræ. Ab octavo menſis die, tem-

peſtas ſerena magis & ſicca. Ab undecimâ denuò nubes confertæ, madore multo graves ad 25 uſque menſis diem, ventis validiſſimis, pluviiſque, nive grandineque fœtis, & propemodùm continuis. Ab eo die, ſerenitas amœniſſima, εὐδία, nebulæ paucæ, matutinæ, ſine vento. Ultimò nubes, flante Borea acutè gelido, ſucceſsêre.

Die 7 Martii, frigus maximum — o 1. gr.

Die 29, ejuſdem calor maximus. + o. 16. gr.

Medius atmoſphæræ calor. + o. 5½. gr.

Die 24 Martii, altiſſima barometri ſtatio. 28. poll. 4. lin.

Die 12 Martii, ejus infima ſtatio. 27. poll. 4 lin.

Major hunc menſem ſalubritas, quàm elapſos commendabat. Morbi universìm perpauci, nec valdè acuti.

Rheuma varium, ejuſque cura.

Hos inter frequentiùs obvenerunt iſchiades lumbagineſque, magis ſolitò rebelles & pertinaces. Primas, quæ ſe obtulerant, miſſione ſanguinis, & lato veſicante ad loca dolentia adplicato tentabam. At utut ſanguis eductus cruſtam phlogiſticam, eamque craſſam exhiberet, nullum tamen, aut perquàm exiguum levamen phlebotomia ægris tulit, nullum etiam admotæ cantharides, quas in inflammatorio rheumatiſmo lumborum, artuum, thoracis, quaſi ſpecificas priori anno ſæpiſſimè demirabar. Verùm ſeriùs conſtabat me rheuma non inflammatorium pro inflammatorio habuiſſe, & anni tempore frigidiuſculo, & educto phlogiſtico ſanguine, ac morbis hucuſquè potiſſimùm inflammatoriis deceptum.

Rheuma originis gaſtricæ.

Hæc rheumata originis gaſtricæ fuerant, & ſordium ventriculi progenies, abſque multis quidem amareſcentis ſaburræ ſignis, quibuſdam tamen. Caſu medelam detexi, cùm in iſchiade id genus rebelli ſulphur auratum alterandi ſcopo exhiberem. Vomuit æger præter meam voluntatem, rejectâque multâ bile, etſi ejus vix aliqua, eaque dubia, ſigna præ ſe ferret, & ſanguinem anteà eductum cruſta craſſiſſima tegeret, mox egregiè allevabatur, emeſique dein denuò repetitâ ſanabatur.

Poſteà pluribus conſimili morbo vexatis, & efficaciùs & celeriùs profuit, caſu fortuito monſtrante viam.

Subindè omiſſo vomitorio, purgantibus uſus ſum repetitis & variis. Verùm longa curatio fuit & laborioſa, miſsâque multâ ambage vomitoria reſumſi.

Perquàm paucis dolor leviſſimus reſtabat, articulorum expeditiores motus impediens, utut emetico repurgatis, & repetitìm. Has dolorum reliquias veſicans, ipſi dolenti loco impoſitum, quod initio non profuerat, profligavit.

Febris catharrhalis menſis Martii,

Febris catarrhalis, quæ ultima menſis elapſi tempora notabat, in menſem Martium proferebatur, & præ cæteris morbis frequens comparebat. Verumtamen remiſſior febris erat, & in quibuſdam perobſcura. Mitiùs multò & plerumquè erecti ægrotabant, ſed diutiùs. Feminas præ viris hæc tuſſis ſpecies affecit. Febricula exigua, errabunda, pleroſque tenuit, quoſdam nulla. Lingua omnibus albida, mucoſaque fuit, & multa dentibus ſordities inhæſit. Tuſſitatio moleſta, nocturna, & in initio ſicca: dein pauca mucoſa, tandem plura, & puriformia extuſſitabant; nonnunquàm etiam ſanguis non dilutus, nec florens neque ſpumans educebatur. Senſum preſſionis ad ſternum & ſcrobiculum omnes habuêre, & abdominis ægrotantis ſigna: anorexiam, oris amaritiem, borborygmos, & ventrem aut exſiccatum, aut pauca fætidiſſimaque & crebrò reddentem.

inter feminas frequens,

& inter quoſdam opifices.

Inter viros, ſartores, ſutores, textores atque id genus homines hâc tuſſi frequentiùs laborabant, eâque præ aliis cruentâ.

Ejus cura.

Neglecta tuſſis compagem pulmonum multùm labefactabat, & phthiſin mentiebatur.

Curam à phlebotomiâ exorſi ſumus, unâ, duabus, prout ægri conditio poſcebat; tùm ventrem crebro enemate ſollicitavimus, iis præcipuè, qui cruenta ſputabant: tandem purgantia eccoprotica, mannata per epicraſin dedimus. Purgato abdomine, & ſanguinis per id circuitu liberiore effecto, atque

alvo moderatè fluente, vim morbi, humoreſque copioſiùs intra pectus irruentes avocabamus, miteſcente cruentâ tuſſi.

Sub morbi finem, aut ubi is neglectus phthiſin præ ſe ferebat, decoctum lichenis Iſlandici & radicis polygalæ amaræ auxilio fuit.

Pleuritica Januarii labes, Februario menſe in catarrhoſam, hæcque menſe Martio in pituitoſam pulmonum diatheſin, cujus portio etiam ad abdomen regurgitabat, deſiiſſe videbatur. *Mutatio materiei morbificæ juxta anni tempus.*

Sub menſis finem materies, quæ hucuſquè catarrhalem febrim genuit, ſoloſque fermè initio pulmones, quos afficeret, tandem & unà abdomen ſelegit, diffundi magis viſa eſt, perque univerſum corpus diſpenſari, & ejuſdem petere ſuperficiem: hæc ſubindè miliaribus & ſcarlatinâ effloruit.

Hoc menſe perquàm rarus emeticorum uſus erat, major multò purgantium, at blandiorum, & vicibus repetitis. Neque illud moleſtiſſimum alvi profluvium experiebar hâc tempeſtate, quod Æſtate, Autumno & Hyemis initio vel ſponte, vel à purgante utut leniſſimo excitabatur, difficillimè comprimendum & diuturnum. *Quæ remedia fuerint hoc menſe frequentiora.*

CAPUT IV.

APRILIS.

Exordium menſis erat ſerenum, ſiccum, ventiſque aſperatum peracutis. A quinto ad undecimum uſque, nives tenues, & ſparsìm, item nebulæ, multuſque & frigidus humor, intercurrente ſubindè ſuperficiariâ congelatione ab aſperioris Boreæ flatu. *Aprilis deſcriptio.*

Poſt, miteſcentibus paulatìm ventis, ſerenitas rediit, calore indies aucto, attamen haud ſupra modum. Circa 24, aura denuò refrigeſcere, & humectari cœpit: at, ultimis menſis diebus, reſiccata iterùm moderatè incaluit.

Die 7 Aprilis, calor minimus + o. 2 gr.

Die 23 Aprilis, calor maximus + o. 16 gr.

Calor medius + o. 8[5] gr.

Die 11 Aprilis, altiſſima barometri ſtatio, 28 poll. 3 lin.

Die 18 Aprilis, ſtatio infima 27 poll. 3 lin.

Morborum major hoc menſe varietas, major & numerus fuit.

Quænam materies hoc menſe fuerit dominata.

Materies pituitoſa, quæ menſe Martio pulmones & abdomen obſederat, hoc menſe ſuâ ſede dimota & mobilior effecta, diverſos homines diverſimodè affecit, prout in unoquoque vel hanc, vel illam partem magis idoneam offenderat, cui ſeſe affigeret peculiariùs.

Ab eâdem materie variæ febres ortæ ſunt,

Hinc una eademque pituitoſa Veris materies febres, & duratione, & intenſione, & efflorеſcentiis, & doloribus variarum partium variis, multùm ab ſe invicem differentes produxit.

Febris ſcarlatinoſa maximè pueros arripuit, non rarò etiam adultos, ſexum potiſſimùm ſequiorem, puellas imbecillas, & irregularibus uſas catameniis. Gravis ſubindè angina hanc febrim comitabatur.

ſcarlatinoſæ,

Angina etiam abſque hoc exanthemate frequens fuit, ſed non abſque febre ſcarlatinoſam æmulante, tonſillis & uvulâ mirùm tumentibus, abolitâque omni plerumquè deglutiendi facultate, & faucibus tenaciſſimo copioſoque glutine ſupra modum refertis.

catarrhoſæ,

Febris catarrhoſa nihilominùs non omninò hoc menſe ſiluit, ſed quandam hoc tempore mutationem eſt paſſa. Tuſſis præcipuè noctem infeſtabat. Reſpiratio impeditior cum ſenſu oppreſſionis. Dolor dilacerans & pungens, alterutrum vel & utrumque latus thoracis per amplum ſpatium occupabat, diffuſus ſubindè ad artus inferos ſuperoſque, & noctu intenſior. Ardor ſternum omne tenebat. Lingua ſordida, oris amarities, cardialgia, & mictus ardens ferè omnibus fuit, perſtrictumque vago & leviculo horrore corpus quaſi ab auræ frigidioris afflatu. Detractâ, aut etiam non detractâ, prout è re viſum fuerat, in initio ſanguinis non magnâ copiâ, multo ſolvente potu & ſale medio corpora replevimus, & ipecacuanhâ demùm iterùm

iterùmque propinatâ movimus emeſin eventu fortunato.

Opificibus & artificibus illis, qui inter exiguas inſpirationes & exſpirationes corpore inclinato, ſedentariam motûſque expertem vitam agunt, hæc tuſſis haud raró ſanguinem excuſſit. Eandem & ſanguinem ſputantibus curationem adhibebamus, ſolventem videlicet in initio, & demùm evacuantem. Vomitum quibuſdam hoc menſe movimus, pleriſque ſolam alvum. Certè hanc ſpeciem cruenti ſputi tutò celeriterque vomitorium compreſſit, dummodò córpori ingerebatur ad vomendum apto effecto, & ſolventibus repleto. Sed & elapſi menſis methodum multis adplicabamus eccoproticam & per epicraſin purgantem. *Quædam ſpecies cruentæ tuſſis.*

Quemadmodùm *febris catarrhoſa* adultos, viros præcipuè, & robuſtioris compagis feminas invaſit, ſic *tuſſis convulſiva* ætatem teneram, & irritabiles multoque phlegmate redundantes femellas. Eandem, ſi rei caput ſpectes, medicinam hæc tuſſis puerorum expetiit quàm catarrhus adultorum, eademque eſſe cum illo ægritudo videbatur, ſolâque & accidentali modificatione differre. *tuſſis convulſiva,*

Febris rheumatica multorum articulos, pedum, manuum, digitorum, genua, lumbos, &c. dolore lacerante, noctu inteniiùs ſæviente, vel & carnes inter articulos ſitas multùm torſit, efflorescentiis ſubindè miliformibus ſtipata, albis, rubris aut utriſque invicem commixtis. Ponè loca dolentia copioſior plerumquè eruptio fuit, eaque quibuſdam lenire dolores videbatur. Rheumaticam hanc febrim, ſive *ſimplex* ea fuerat, ſeu *miliaris*, præmiſsâ ſubindè phlebotomiâ, multo ſolvente ſalinoque potu, ſubjuncto ſeriùs & non raró repetito vomitorio, aggrediebamur. Peractâ emeſi alvum moderatè fluere expediebat. Ita multos ſanavimus, & quos iſtâ ratione febris quidem, attamen nondùm omnis artuum dolor deſeruerat, veſicantia quotidiè, vel alternis diebus adplicata, epidermide relictâ, & remedia alterantia, diaphoreticave à dolorum reliquiis liberârunt. *febris rheumatica.*

Febris anginoſa ſubindè ſimplex fuit; non raró *Febris anginoſa,*

verò, quemadmodùm anteà dictum, exanthemate ſcarlatino ægros infecit.

Uſus veſicantium in hâc anginâ. Ablatam deglutiendi facultatem veſicans amplum externo gutturi ita appoſitum, ut inter utramque emplaſtri extremam oram ſola nucha interjaceret, paucis horis reſtituit. Plerumque miſſionem ſanguinis præmiſimus.

Diſcutiente decocto, cui mel roſarum & ſal ammomoniacus admiſta fuerant, fauces eluebantur, prodeunte magnâ ductiliſſimæ pituitæ quantitate, ægrove allevato. Dein alvum, ſubindè & vomitum ciebamus blandè & per epicraſin, & diù.

Quidam anginoſorum ad nos venerunt miſſo jam ſæpiùs & multo ſanguine, cataplaſmate, & gargariſmate emolliente uſi continuò, verùm abſque levamine, tonſillis in dies tumidioribus & deglutitione à biduo prosùs ablatâ. Hos admotum veſicans citò & efficaciter curavit.

Hinc emollientium gutturi faucibuſque adplicandorum, & liberalioris repetitæve ſæpiùs phlebotomiæ uſus vix ullus hìc nobis fuerat, ſed veſicantium multus.

Ægri hâc methodo & citiùs convaluêre, & abſque tantâ ſanguinis impensâ.

Cura febris ſcarlatinoſa. *Scarlatinæ febri* ſolventia mitiora ſalinaque profuêre, lenis dein vomitio ac frequens, & alvus facilis modicèque fluens. His omnibus præmiſſa ſubindè phlebotomia eſt, ſed parca. Morbo jam multùm cicurato & fracto, diaphoreſis oriri ſalutaris ſolebat. Hanc admotum alicubi veſicans utiliter promovit, &, ſi quid dolorum aut artus oberraret, aut ubicunquè figeretur, hâc criſi cutaneâ diſcuſſum fuit.

Febres haſce eâdem omnes felicitate, & eodem anni tempore, eâdemque etiam methodo conſanatas, deduximus ab eâdem quoque causâ.

Circa medium Aprilem lenta nervoſa febris, quæ menſis initio exorta eſt, diſpergi latiùs cœpit. En ejuſdem imaginem, ut ea nobis hoc anno obvenerat.

Febris

Febris lenta nervoſa menſe Aprili, ad medium uſque Maium 1777 Obſervata.

Febris lenta nervoſa hoc Vere graſſantis deſcriptio.

Feminæ, haſque inter, imbecilliores, pauperiores, chloroticæ, præ aliis ægrotârunt. Quaſdam ob chirurgicum quemdam morbum in Noſocomium illatas eadem hæc febris præter exſpectationem corripuit.

Primordia febris obſcura fuêre, & à ſolenni inchoantium febricularum more non aliena. Febriles motus aſſidui, nunc pluſculùm elatiores, nunc verò depreſſiores nullam temporis legem obſervârunt. Non raro ægrotum apyreton dixiſſes, ſi ex pulſu, & corporis contrectati calore, & urinis utpotè aut ex toto aut propemodùm naturalibus, febrim æſtimâſſes. Horripilatio levis, vaga, ſudatiunculæ pleriſque fuerunt, quibuſdam verò cutis aruit, ſquallida, imperſpirabilis, & ſcabra. Lingua glabra, glutine veluti ſcriniariorum obducta, ſubindè pura, ſed ſicceſcens, prærubra, aut modicè albicans, reſiccata, arida, fiſſa, aduſta: anorexia: guſtus aut amaricans, aut nullus: nulla ſitis: rubor faciei genarumque, & εὐχροια. At oris naſique omnis ambitus cum virore flaveſcens: dolores artuum quaſi rheumatici, perque vices, noctu graviores, dilacerantes, trahentes, & ſubindè formicationis in artubus ſenſatio: ardor ventriculi, abdominis, thoracis, vel ſterni, vel lateris alterutrius, utriuſque: iſchias: lumbago: ſenſus confuſi: aurium tinnitus, ſuſurri, tardi, ſtupidi: delirium nocturnum, mite, taciturnum: cophoſis: animi indifferentia; capitis plumbeam gravitatem, ejuſque levandi impotentiam, & erumpentes quaſi igneos calores ex fronte atque oculis querebantur, etſi non calerent præter morem, ſi quandò manum admoveras. Nonnulli ſolos artuum dolores incuſabant, cætera benè ſe habere aſſerebant. Tuſſis veſpertina, nocturna, ſicca primò, dein ſputa ex'undens craſſa, ductilia, albida, vireſcentia. Abdomen pleriſque modicè intumuit doluitque & contrectatum & inter tuſſiendum: quibuſdam tympaniticè tendebatur. Atque hæc communiora ſymptomata fuerunt.

Multis diebus & ſeptimanis hæc rerum conditio perſtabat, ſibi ſemper ſimilis, ejuſdemque tenoris, & abſque notabili ſymptomatum vel acceſſione vel decremento.

Pauciſſimi fuerant, queis levior nervoſa febris die ſexto, ſeptimo, octavo & conſequentibus, obortâ largâ & continuatâ diaphoreſi, & ſub auroram auctiori, ſolvebatur.

Diarrhœa moleſta huic febri ſubindè jungebatur.

Peculiaria quidam ſymptomata experiebantur, & forte variâ. Quibuſdam enim alvus continuò fluebat, quin æger indè aut meliùs haberet aut multò pejùs, niſi nimiùm flueret & pluribus ſeptimanis, quæ res tunc vires convulſit. Diarrhœa ejuſmodi diuturna, quæ carnes abſumſerat & vitæ vim, puellas præ cæteris, & in hiſce τὰς χλορωτερας vexabat, arte plerumquè ſuperior, ſeu dato maturè vomitorio eam prævertere volueramus, ſeu eandem jam præſentem invigorantibus, roborantibus, adſtringentibus, opiatis inhibere, ſive ſtimulum irritantem mucilagine enervare. Vomitorium qualecunque, ventre in hanc diarrhœam jam proclivi, purgantis vices obiit, & quem præoccupare fluxum debuerat, invitavit, præſentemque adauxit. Invigorantia, adſtringentia, opiata nil profecerunt, utpotè citiùs è ventre dilapſa quàm ſuas exerere vires potuerant. Periêre plures inter aſſiduos id genus ſeceſſus, & paucæ ſervatæ ſunt, vino, infuſo-decocto radicis arnicæ, decocto corticis Peruviani, veſicantibus omni alterno vel & tertio die adplicatis ad loca varia corporis, epidermide relictâ. Noveramus cantharidibus cutaneam excretionem augeri, renalem verò alvinamque imminui.

Ejus diarrhœæ curatio.

Verùm & hâc ratione non niſi laborioſè & ſerò eluctabantur: puſillas virium reliquias, cutem areſcentem, anſerinam, &, abſumtâ muſculari carne, circa oſſa contractam, ac obambulans ſceleton è graviſſimo morbo reportabant: eodem defunctæ languebant per menſes plures, in eundemque ex facili relabebantur, indè non ampliùs emerſuræ.

Ceterùm nemo facilè, ob eam febrim, fatis occubuit, niſi infauſto hoc alvi fluxu è medio ſublatus.

Fauces quibuſdam intenſiùs rubebant, abſque tumore plerumquè, dolebantque cùm deglutirent. Labia & omnem internam oris ſuperficiem puſtulæ miliformes occupârunt, quæ paulò poſt ſubſederant, in minutula cinereaque ulcuſcula commutatæ. Has, ne ulteriùs ſerpant, collutoriis ſubadſtringentibus, auſteris, & antiſepticis cohibebamus. Infuſum foliorum ſalviæ, cui aluminis pauxillùm commiſcebamus, huic fini plerumquè ſatisfecit. Angina gravior veſicanti ceſſit.

Eruptio miliaris in febre lentâ nervoſâ.

Nonnullis, etſi perpaucis, eruptio miliaris prodiit, alba plerumquè, rariùs rubra, his parca, illis conferta, incerto tempore, nec iiſdem ubiquè in locis, & ſubindè cum ægritudinis levamine. Eo verò in caſu levari morbus hâc eruptione videbatur, ubi ea ſeriùs fiebat, & ventriculo ventreque repurgato, & non coacta, ac inter ſudores ſpontaneos, largos, protractos.

Vomitionum ſpontanearum utilitas.

Subindè vomitus ſuaptè acceſſit, parcus, pituitoſus, frequens, mirificè recreans, refrigerans, quive caput mox allevabat, fallaci ευχροια faciei in pallorem ſalutarem conversâ, & diſparente rubedine oculorum.

Quidam hoc modo quotidiè vomitârunt. Hi, ſi fortè vomitio tardârat, rubere, æſtuare, eſſe implacidi, & ſenſibus confundi. Vomitio ſpontè ſubſecuta miraculi inſtar quietem illicò reduxit, ſuſpensâ febre. Hâc criſi quotidiè ſæpiùs recurrente & diebus compluribus, vix ullo cum diſcrimine, nec diù ægrotârunt: verùm paucis hâc ſorte potiri contigit.

Omnes morbi febriles indolem epidemici ſequebantur.

Quicunque febrilis morbus hâc tempeſtate occurrerat, conſtitutionis vulgatæ vitium coloremque traxit, atque ad indolem epidemicæ nervoſæ febris: (ni eam *phlegmaticam*, ſeu *pituitoſam*, vel & *lymphaticam* potiùs quàm *nervoſam* compellare malueris) acceſſit.

Non omnibus, qui dictâ ratione ex vernâ pituitâ febricitabant, ea febris meraca fuit atque impermixta. Subindè enim ſanguis phlogoſin concepit, atque iteratò utiliterque in morbi initio eductus, corium album & tenax monſtravit. Hìc febris *nervoſa* cum *inflammatoria* in fœdus coiit.

Varia com-

Aliis præcordia ſimul bile turgebant, hique geminâ

plicatio febris lentæ nervoſæ, tunc febre conflictabantur, *nervoſâ* nempè & *bilioſâ*, aut febre quâdam hybridâ, verno phlegmate & bile parentibus prognatâ.

& gradus varii. Variam quoque popularis ægritudinis in variis intenſionem, & quoſdam gradus vidimus. Subindè enim res intra ſolam diatheſin pituitoſam ſubſtitit, ut præter minutum deſiderium cibi, & pauculum languorem, ac oris mucum redundantem nil ab ordine conſueto aberraret. His ea diſpoſitio nunquàm in febrim manifeſtam prorupit.

Nonnunquàm etiam febricula acceſſit: perfrixerunt incalueruntque, at erecti, &, ſi ſeſe continuerant, haud diù.

Plures gravior febris ad eum ferè modum afflixit, ut ſuprà recenſui.

Rheumatiſmi febriles, non febriles, ſive carnes, ſive articulos, ſeu latera thoracis, pulmonemque vexârant, ex eâdem Veris pituitâ naſcebantur, & dominantis nervoſæ febris ſatellitium conſtituebant. Sub exitum menſis, artus ſuperi præ inferis afficiebantur aut dolore, aut formicatione, aut anæſtheſiâ.

Differentia inter febrim fœminarum, & eam virorum. In maribus alia aliquantùm febris ratio, quàm in feminis fuit, horumque etiam multò minor ægrotantium numerus, quàm femellarum, at febris elatior, caloribus intenſioribus, & pulſu duro, vibrante: ſanguinis iteratò mittendi neceſſitas major, qui repoſitus cruſtâ pleuriticâ obtegebatur. Solventibus blandioribus, melle, aceto & nitro uti diutiùs in viris oportebat, & ſerò tandem emetico. Veſicantia his raro profuêre, in initio nunquàm, at ſubindè poſt emeſin, & morbo jam inclinato. Viris quoque velociùs morbus decurrebat.

Erant illorum febres *pituitoſo-inflammatoriæ*, aut *inflammatorio-pituitoſæ*, potiùs quàm ſimplices *pituitoſæ*.

Verùmtamen mares vidimus, quos corpus imbecillum feminis exæquavit, harumque morbis ſubjecit.

Methodus Multiplici medendi methodo inque omnem par-

tem verſatili opus erat, in ſanandâ febre quæ tam diverſas habebat intenſiones, modos, complicationes.

medendæ febris lentæ nervoſæ varia erat,

Hinc æger ſingulus remedia, eorum commiſtionem, & ſe invicem diverſimodè excipientium ordinem, eumque in aliis alium docere debuerat. Nulla medicina omnibus, & ſingulis hâc febre detentis ex æquo convenerat, vixque ullibi minor reperiundi remedii *ſpecifici*, aut methodi ſaltem ſtabilioris ſpes affulgebat.

Ea morbi varietas difficillimam Artem & hìc & multis aliis in caſibus reddit, utpotè non concludendam intra cancellos definitos, atque indolis illius, ut regulis adſtringi certis & evidentibus nequeat, quas intelligat quivis intellectaſque facilè ſequatur.

& difficilis; ac quam ob cauſam.

Vel clarè deſcriptos canones in uſus non convertet, niſi qui judicio ſubacto, & ſagaci, ac mirâ patientiâ polleat, & Artis exercendæ occaſione multiplici non deſtituatur.

Ipſa faciliora Artis præcepta, quæve deſignari exactiùs poſſunt, multa à Medico exigunt quæ is è ſuâ penu conferat, quò præceptiones hæ ſuis caſibus adaptentur.

Febrim ſinceram, atque αμιγη ſolventibus ſalinis aggreſſus ſum, iiſque mitioribus, & multâ antiphlogiſticâ potione. Elapſo uno alterove die, ſi à diuturniori febre, atque in corpore robuſtiore imminentis phlogoſeos metus fuerat, pauxillùm ſanguinis detraxi.

Parcas ejuſmodi phlebotomias periclitandi gratiâ ſæpè inſtitui, ut, quæ ſanguinis miſſi conditio, quodve levamen ſit, explorarem.

Uſus phlebotomiarum in hâc febre,

Feminæ rariùs phlebotomiâ indiguêre.

Exactis aliquot diebus emeticum propinabatur, ut quod abdomini inſederat, evacuaretur, &, quod vaſis altiùs implicabatur, iiſdem extricaretur.

Vomitionum magna utilitas fuit, ſed multis ſolventibus præmiſſis, & corpore ad eaſdem parcâ ſubindè ſanguinis miſſione & jugi potione, emollito. Nihilominùs evidentiùs allevabantur, queis ea vo-

& vomitoriorum, at quo tempore.

mitio ſponte & crebrò contigit : evidentiùs quoque illi, qui menſibus æſtivis, & conſtitutione bilioſâ hauſto emetico vomuerunt.

item alterantium,

Peracto vomitu refractæ tartari emetici doſes, kermes minerale, ſaliaque media profuêre cum radicum graminis & taraxaci ſaturato decocto.

& ſubindè veſicantium.

Subindè & veſicantia admovebamus, omni alterno, tertiove die. Sed plagas veſicante tentatas relictâ epidermide exſiccabamus; quippe animus ſolummodò nobis erat, attenuantem cantharidum vim intra humorum alveum immittere.

Si quid doloris, fractâ jam febre, ſupererat, id etiam veſicans abſtulit.

Cùm advertetem illos præ reliquis tolerabilem morbum experiri, queis ſpontè & quovis die ſæpiùs ventriculus ſubverteretur, rejectâ ductili pituitâ, ipſemet arte conabâr id efficere quod natura medicatrix fecerat non coacta. Eum in finem aliquot grana radicis ipecacuanhæ medicamentis immiſcui, ut exiguas, & non tumultuarias vomitiones concitarem, quæve & viribus parcerent, & ægrum æquè ſolarentur ac illæ quorundam ſpontaneæ. Verùm rariſſimè hoc anno id aſſequebar, & ſubindè nec vomitus, nec alvus movebatur, ſed ægri ab alterante remedio incaluêre & cum diſcrimine, præcipuè ubi morbo vigente id experimentum eſt captum. Hinc opus erat unâ aut alterâ vice legitimam magnamque vomitorii doſin exhibere, & commovendo inertis ventriculi phlegmati parem.

Quandonàm, & quomodò hæc febris ſubindè malignitatem induerit,

& hujus tunc malignitatis cura.

Pauci fuêre queis præter multam pituitam inſignis quoque ſolidorum imbecillitas erat, pituitoſæ moli ſubigendæ prorsùs impar. Atque hi aut phlebotomiis vires fregerant, priuſquàm ad nos acceſſerant, aut eaſdem ad morbum attulerant jam anteà dejectas. Succorum utut pravorum jacturam non tulerunt, & ejuſmodi vacuare vomitorio vel purgante, lethale fuerat. Labantem ſolidorum compagem tunc oportuerat cortice Peruviano firmare. Hos ſaturatum ejuſdem decoctum nonnunquàm juvit : in pulverem verò tritus, anxios, nauſeabundos, cardialgiâ affe-

ctos, & pronos in pernicioſum alvi fluxum reddidit. Hoc etiam in caſu à ſalibus abſtinui.

Ceteri, queis multa quidem pituita infuit, at vis fibrarum viguit, cortice Peruviano non indigebant, ſed expoſitâ ſuperiùs ratione ſanabantur, nullam morbi malignitatem experti.

Malignitatem acceſſiſſe tunc arbitrabamur, ubi moles pituitæ, motrices ſolidorum vires vicit. Hæcque nobis erat in hoc morbo malignitatis notio.

Incerta morbi duratio.

Nulli dierum periodo adſtrictam hanc febrim vidi, quâ appetente commotio oriretur, & morbi criſis. Nullo non tempore aliquid ex febre abſceſſit, ſed paſſibus ſuſpenſis, ac furtìm. Nulla non via erat, per quam non aliquid materiei morbificæ ſecederet.

Nullo non morbi tempore vomitorium dedi, ſi ejuſmodi opus eſſe cognoveram.

Miliare exanthema, ſi quod fortè proſtaret, adeò non retroceſſit, ut abſolutâ emeſi ſudores manare levantes cœperint, & efflorеſcere cutis copioſiùs, & cum levamine.

In quibuſdam tamen poſt emeſin vix ulla exanthemata comparebant: atque etiam hi allevabantur.

Exantlato morbo diutiùs languebant, in relapſum proni: convaleſcentia tarda, & remediorum præmunientium uſus perneceſſarius.

CAPUT V.

MAIUS.

Menſis Maii deſcriptio.

PRincipium menſis ad nonum uſque diem calore moderato & ſicco incaluit. Indè nebula, nubes, tonitrua, raræque pluviæ per intervalla & alternatìm ad diem uſque tertium & decimum. Succeſſit frigus, ventuſque creber & validus. Die 22 incaleſcere cœlum denuò, ſiccarique vento raro & miti cœpit.

Die 25. calor maximus. $+$ o. $21\frac{1}{2}$. gr.

Die 15. calor minimus. $+$ o. 8. gr.

Calor totius menſis medius. + o. $14\frac{1}{3}$. gr.

Die 22. ſtatio mercurii altiſſima. 28 poll. $1\frac{1}{2}$. l.

Die 15. ejuſdem maxima depreſſio. 27. poll. $4\frac{1}{4}$. l.

Iidem omninò morbi, ſed aucto fortè numero uſque ad medium huncce menſem conſpiciebantur, quos ultimum elapſi menſis dimidium vidit, anginoſa nempè febris, catarrhalis, ſcarlatina, miliaris, rheumatica.

Hoc menſe minùs phlogoſeos, plus pituitæ, & mutabilis. Rarior uſus phlebotomiæ, frequentior emeticorum, & purgantium.

Id ſolùm diſcriminis advertebatur, quòd rariùs inflammatio jungeretur, & bilis ſæpiùs: rarior quoque phlebotomia fuerit, & inſtituta minùs profuerit: frequentior emeſis arte facta, & magis proficua: corium emiſſi ſanguinis minùs obvium, & tenue, at meracior bilis, & copioſior.

Juvabantur emeticis, & ſolis non rarò purgantibus.

Hinc febres plerumquè fuêre *bilioſo-pituitoſæ.*

Hoc menſe non paucis abdomen per vices doluit, dolore colicam referente, alvo frequenti, torminosâ, teneſmoideâ; parcæ tamen excretiones. Non appetierunt, nauſeabundi, ore amaro. Febris exordium ab aliquot horarum valido horrore cœpit, calore ſecuto non magno, levibus horripilationibus interpolato, & febriculâ poſteà vix advertendâ. Hi vel emeſi, vel emeto-catharſi, vel & ſolo ſubindè purgante curabantur.

Febres ſub finem menſis pituitoſo bilioſæ, & bilioſæ fuerunt.

Poſt medium menſem contrahi pituita cœpit, & augeſcere bilis, turgere, & vomitibus efferri ſpontaneis ac quotidianis. Quidam abſque vomitu tormina pertulêre, ventre aut valdè adſtricto, aut pauca olidaque & crebrò dimittente. Omnibus errabunda febricula fuit, & artuum vagus dolor.

Febris *pituitoſa* priorum menſium fermè nunquàm comparebat, & *bilioſo-pituitoſa* in *bilioſam*, inclinato menſe, convertebatur.

Convulſiva infantûm tuſſis, toto hoc menſe, graſſabatur.

CAPUT VI.

JUNIUS.

AUra ſerena cum ſiccitatibus jam indè à 22. menſis proximè elapſi ad 19. uſque præſentis menſis continuabatur, atque eminentiùs calebat. *Junii menſis deſcriptio.*

Vigeſima nubibus contriſtari: mox pluvioſum frigidumque fieri cœlum occœpit, & editiores in viciniâ montes tenui nive caneſcere.

25. teporem & ſiccitatem reduxit.

Coronidem menſi impoſuêre amœnæ tepidæque pluviæ, ruticolis gratæ.

Diebus 4. & 5. Jun. calor maximus + 0. 22. gr.

Die 26. ejuſdem minimus calor + 0. 9. gr.

Calor totius menſis medius fuit + $17\frac{1}{3}$. gr.

Diebus 4. & 19. mercurii altiſſima ſtatio 28. poll. 2. l.

Die 10. ejuſdem ſtatio infima 27. poll. $6\frac{1}{2}$. l.

Continuæ bilioſæ vulgares erant, quarum quædam quâvis veſperâ levi cum frigore, quædam verò alternis ſolùm diebus ſuas acceſſiones habuêre. Multi ſponte vomuerunt, & bilioſa, atque hi mitiùs ægrotabant, & citiùs convaleſcebant *Febres bilioſæ,*

Aliquot hoc menſe *pleuritides* & *peripneumoniæ bilioſæ* ſpectabantur, & quædam earum cum ſanguinis è pulmonibus rejectione. *& pleuritides bilioſæ menſis Junii.*

Pleræque bilioſæ febres, atque etiam illæ, quæ thoracem peculiariùs invaſerant cum & ſine ſanguinis ſputatione, remediis ſolventibus, ſaliniſque, & motâ pluriès emeto-catharſi in intermittentes abiverunt.

Pauciſſimæ fuerant originariæ intermittentes.

Paucæ malignæ, & nonniſi in iis obſervabantur, qui, neglectâ confirmatoriâ curâ, ſæpiùs in *bilioſam* dominantem relapſi ſunt. *Febris bilioſæ in malignam converſio.*

Malignitatem tunc conſtituebat *bilioſa febris corpus jam anteà ex prægreſſâ æſtatis febre confractum* *Hujus hoc tempore ma-*

lignitatis notio. *denuò invadens*; ſeu *febris bilioſa cum inſigni ſolidorum imbecillitate, laxitateque ab eodem bilioſo vitio inductâ.*

& cura. Hos *diuturniora* ſolventia, & emeſes *repetitæ* graviùs proſternebant. Subverſo in initio ventriculo, mox ad corticis Peruviani decoctum, aut ad infuſo-decoctum radicis arnicæ confugere oportebat.

Nec antiſeptica hæcce roborantia ſine emeſi, nec hæc ſine illis ſola profuit.

Morbilorum, Morbilli inter adultos frequentes fuerunt, atque in omnibus febris morbilloſa aliam ſibi ſociam junxit, æſtivam nempè, ſeu bilioſam.

Nullam morbillorum rationem habuimus, ſed omnem bilioſæ febris, cui ſoli, quidquid pravorum ſymptomatum advertebatur, debebamus, innocentibus morbillis.

& variolarum cum febre bilioſâ complicatio. Variolas ſola etiam bilioſa febris à curſu aſſueto dimovit, atque hanc ſolam gnaviter oppugnabamus variolarum ſeductricem.

Colicæ bilioſæ. Colicas quaſdam bilioſas hoc menſe ſanavimus.

Febris puerperium inſequens per æſtatem fuit bilioſa. Omnes puerperas æſtiva hæc febris arripuit.

In Hungariâ quoque Æſtate & Autumno puerperas quondàm, præ reliquis, febribus videram bilioſis, remittentibus, intermittentibus, & bilioſis vomitibus, atque alvinis fluxibus laborare.

Dyſenteria ſub exitum menſis. Circa 20. hujus menſis primam hoc anno dyſenteriam ſanabamus pulvere radicis arnicæ, cui vomitorium præmiſimus.

Morborum bilioſorum difficilior, tardiorque in feminis curatio fuit, & relapſus facilior: materies morbifica in iiſdem tenacior, & curæ confirmatoriæ diutiùs protrahendæ major neceſſitas.

CAPUT VII.

JULIUS.

JUlii menſis initia ventoſa, gelida, multisque madida pluviis fuerunt. *Menſis Julii conditio.*

Die quarto ſubitò magnus æſtus: indè calores vento à ſeptentrionibus validiùs ſpirante temperati.

Die octavâ, nubila frigidaque tempeſtas, & multùm pluvioſa rediit: nulla ventorum quies, ſole rariſſimo, & citò diſparente ad decimam ſextam uſque.

Indè ſerenitas & aura calidior, quam, circa vigeſimam, tonitrua, imbres, ventique per intervalla frigidiores denuò infeſtârunt.

Finis denuò cœlo ſereno incaluit.

Frigidus humor toto menſe prævaluit.

Die menſis 19. calor maximus + 0. $23\frac{1}{2}$. gr.

Die 16. calor minimus + 0. 10. gr.

Calor medius + 0. $13\frac{1}{3}$. gr.

Diebus 12. 13. 16. altiſſima barometri ſtatio 28. poll. 2. l.

Die 27. ejuſdem ſtatio infima 27. poll. $5\frac{1}{2}$. l.

Febris biliosa Æſtatis hoc menſe variis ſymptomatibus ludere, & varias in hominibus variis afficere partes viſa eſt. *Varii & mirifici ejuſdem febris æſtivæ luſus.*

Hinc phrenitides, ophthalmiæ, parotides, ſtrumæ, anginæ, peripneumoniæ, pleuritides, hæmoptoë (quæ hoc menſe frequentior, quàm aliis fuerat hujus anni temporibus) dolores rheumatici, tumoreſque ad carpum & genua: vomitiones item bilis ſpontaneæ, colicæ, diarrhœæ, dyſenteriæ, urinæ difficultates, febres continuæ, remittentes, intermittentes, petechiales, miliares, urticatæ, ſcarlatinæ, & paroxyſmi hyſterici &c. graſſabantur.

Mirifica varietas ſymptomatum, ſed ab unicâ verſipelli bile profecta.

& curatio eadem. *Una eademque* ferè methodus *uni atque eidem cauſſæ* opponebatur, quiſcunque fuerat ſymptomatum variantium luſus.

Sociabilis genius dominantis bilioſæ febris, ejuſque varia complicatio. Epidemica febris multis aliis ægritudinibus jungebatur, morbillis, variolis, puerperio, vulneribus, ulceribus, lui venereæ &c.

Vidimus quoſdam ab alto delapſos, & encephali turbatas functiones: re perquiſitâ æſtivam febrim deprehendimus, quæ ita delapſos apprehenderat.

Hi ſolventibus, & vomitione repetitâ, biliosâ, ſtudio concitatâ, à ſopore, delirio, febri ſanabantur.

Hanc rem momenti magni arbitror, cùm quemdam deceptum noverim, qui hominis, Æſtate quâdam & tempore bilioſo, ex alto decidentis, delirantis, ſoporoſi, convulſi, caput trepano fruſtrà perforavit. Mortuus æger plumbea inteſtina, diſtentiſſimam bile veſiculam, & hepar bile ſuffuſum exhibuit, at in encephalo ne hilum quidem.

Difficillimum ſæpenumerò judico, idiopathicas encephali affectiones à ſympathicis in ejuſmodi caſu dijudicare.

CAPUT VIII.

AUGUSTUS.

Status menſis Auguſti. ÆStus cuncta percoquens, ſiccitas, ſerenum ad uſque medium menſem excelluit. At indè per diem unum largæ pluviæ, & toto reſiduo menſe aura frigidior, manè præcipuè, ac veſperi, & incautè veſtitos facilè lædens: dieſque jam nubili, jam ſereni: noctes nebuloſæ, Autumni æmulæ. Pluviæ raræ, ſparsìm: venti. Ultima menſis imbroſa.

Die 10. Auguſti calor atmoſphæræ maximus in therm. Reaum. 25. gr.

Die 23. calor minimus $11\frac{1}{2}$. gr.

Calor medius $19\frac{1}{3}$. gr.

Altiſſima barometri ſtatio, diebus 26. & 27. Aug. fuit 28. poll. 3. lin.

Infima verò, die 31. Aug. 27. poll. 7. l.

Febres bilioſæ continuæ, & remittentes variâ periodo obſervabantur, numero non plurimæ, ſed, ob materiæ morbificæ lentorem, & potentioribus ſolventibus, & vomitione frequentiori indigentes, & diutiùs protractæ. Dyſenteriæ pauciores quàm pleriſque aliis æſtatibus. Poſt medium menſem, manuum aut pedum tumores dolentiſſimi, dolore versùs veſperam præcipuè, noctuque increſcente, abſque rubore, attactum difficulter ferentes, & relicto comprimentis digiti veſtigio. Vix ulla ex febre æſtivâ funera. *Febris bilioſa.* *Œdemata veſperi, noctuve magis dolentia.*

Æſtas hujus anni eoſdem, ſi genium eorum ac methodum medendi ſpectes, cum illâ anni præteriti morbos tulit, numero ſolummodò & duratione differentes. Quippè anni prioris æſtate, quam multò fervidiſſimam, & hâc quam agimus tempeſtate ob urentiſſimos æſtus longè novimus ſuperiorem, numeroſi ex bile ægrotabant, eâque acerrimâ, mobili valdè, & copioſâ. Plurimos quoque eo tempore dyſenteria excruciavit. *Præteritæ æſtatis cum æſtate hujus anni comparatio.*

Hâc æſtate, pauciores infirmabantur, ſed ſanabantur tardiùs.

CAPUT IX.

FEBRIS PUERPERARUM, &c.

Morbus æſtatis epidemicus omnes quotquot per eam tempeſtatem in noſtro Noſocomio pepererant, afflavit, quaſdam ſolummodò à primo limite ſalutavit, graviùs proſtravit nullam. Eam rem non in miaſma quoddam contagioſum refundebam, cùm luculentas domi ſuæ morbi cauſſas habuerit quævis, & ſenſibus ſubjectas. *Febris puerperarum cauſſam habuit manifeſtam, bilioſum videlicet æſtatis vitium,*

non erat contagioſa. Etiam hìc meam conſuetudinem ſectabar ut, præter contagium varioloſum, morbilloſum, ſcabioſum, & venereum, nullum aliud facilè admitterem, cùm hi ſoli morborum quaſi per traducem propagentur. Quòd ſi enim & contagium febris petechialis, & miliaris, ac conſimilium detur, cur ii qui diu noctuve ægrotis in Noſocomio aſſiſtunt, cur infirmorum cuſtodes, qui ægrorum, acutè ut plurimùm ægrotantium, atmoſphæram inſpirando attrahunt, à morbis ſuorum, quibus inſerviunt, ægrorum, immunes manent, idque etiam per multos annos, aut ſaltem non frequentiùs, nec graviùs afficiuntur quàm alii ſolent alibi degentes? Novi equidem noxas halitibus putridis fœti aëris, novi ingentia commoda amplorum cubilium, quæ recens identidem & ſiccus aër luſtrat: & maximam curam etiam noſmet eam in rem convertimus. Sed præter eorum, quos dixi, morborum contagia etiam alia dari, ut, exempli gratiâ, febris petechialis aut miliaris, fomitem petechialem aut miliarem etiam in alios tranſmittat, obſervationibus numeroſis non reſpondet.

Contagia, quæ, & quot?

An febres exanthematicæ ſtrictè ſint contagioſæ.

An de contagio peſtis certo conſtet? Qui ipſum *maligniſſimæ febris*, diræ nempè peſtis, contagium negaret, & morbi graviſſimi cauſam ſtatueret popularem, omnibus quidem ex æquo adplicatam, ſed haud in omnibus efficacem, quamve ab anni tempore, & cœlo gravi, ac producendis morbis ſepticis præ multis aliis annis idoneo potiùs repeteret, quàm, exempli gratiâ, à lanæ ſarcinâ, aut etiam ab epiſtolâ à locis quàm maximè diſſitis, quos morbus premit, ad nos tranſmiſſâ, paradoxon utiquè diceret, ſed quàm luculentâ cum veritate! quàm utilem luctuoſis, quæ Superi longè removeant, temporibus ſententiam!

DIGRESSIO quædam ad contagium peſtilentiale. Is hujus opinionis argumenta vel ex ipſis peſtilitatis ſcriptoribus, iiſque etiam aliter opinantibus depromeret nulli confutanda, niſi qui, mirabilium & procul remotorum amore abductus, cauſas domeſticas contemneret, atque ante pedes poſitas.

Quòd ſi cuidam in hujus opinionis veritatem inquirere quondàm libuerit, autores etiam non Medicos utiliter conſulet, multaque vel in ſolâ *Titi Livii*

hiſtoriâ reperiet eam ad rem pertinentia. En quorum in mentem modò venit : Libr. XXV. c. 26. Peſtis ſyracuſana narratur : « Acceſſit & peſtilentia, commune » malum, quod facilè utrorumque animos averteret » à belli conſiliis. Nam *tempore autumni*, & *locis* » *naturâ gravibus*, multò tamen magis extra urbem » quàm in urbe *intolerandi vis æſtûs* per utraque » caſtra omnium fermè corpora movit. Et primò » *temporis & loci vitio* & ægri erant, & moriebantur. » —Multò tamen major vis peſtis Pœnorum caſtra, » quàm Romana (diù circumſedendo Syracuſas, cœ- » lo aquiſque aſſueverant magis) affecerat. Ex hoſ- » tium exercitu Siculi, ut primùm vidêre *ex gravitate* » *loci vulgari morbos*, in ſuas quiſque propinquas » urbes dilapſi ſunt. At Carthaginenſes, quibus nuſ- » quàm receptus erat, cum ipſis ducibus Hippocrate » atque Hamilcone ad internecionem omnes perie- » runt. Marcellus, ut tanta vis ingruebat mali, tra- » duxerat in urbem ſuos : infirmaque corpora, tecta » ac umbræ recreaverant. Multi tamen ex Romano » exercitu eâdem peſte abſumti ſunt ».

Mitiùs mulctabantur in urbe, urbibus propinquis, ſub tecto, & umbrâ, cùm cauſis morbificis non occultis, ſed manifeſtis, non volatilibus, non ex longinquo petitis, ſed inquilinis ſeſe ſubtraherent.

Sed numne peſtis ipſa is morbus certò fuerat? Peſtem fuiſſe vel peſtilentiſſimam oportebat, ex quâ exercitus Pœnorum *ad internecionem omnis* perierit.

Libr. V. c. 48. « Ante omnia obſidionis bellique mala, » fames utrinquè exercitum urgebat : Gallos peſtilen- » tia etiam, quùm loco jacente inter tumulos caſtra » habentes, tùm ab incendiis torrido & vaporis ple- » no, cineremque non pulverem modò ferente, » quùm quid venti motum eſſet. Quorum intoleran- » tiſſima gens, humorique ac frigori aſſueta, *cùm* » *æſtu & angore* vexati, vulgatis velut in pecua morbis » morerentur, jam pigritiâ ſingulos ſepeliendi, pro- » miſcuè acervatos cumulos hominum urebant ».

Miaſma peſtiferum capitolium vicinum loco ſublimi ſitum haud tetigit, ſed ſolos Gallos humiliora occu-

pantes loca, quoſve annonæ inopiâ preſſos æſtivus inſuper calor exuſſit, morbus confecit.

Eodem libro c. 13. « Inſignis memoratur annus, » hyeme gelidâ, ac nivosâ adeò ut viæ clauſæ, Ti- » beris innavigabilis fuerit. — Triſtem hyemem ſive » ex intemperie cœli, raptìm mutatione in contra- » rium factâ, ſive aliâ quâ de causâ, gravis peſtilenſ- » que omnibus animalibus æſtas excepit ».

Quòd ſi peſtis contagium ex remotiſſimis terris ad nos transferri poſſit, ſuamque etiam longo tempore vim morbificam conſervet, fixioris illud indolis eſſe oportet, & varioloſo miaſmati conſimile. At quâ ratione venenum hoc fixum, & ſummè contagioſum, ſi noſtras in terras ſemel illatum fuerat, exulare poſthàc unquàm indè poterit, & integros centum annos noſtris à plagis abeſſe? Contagium certè varioloſum, ex quo in Europam delatum eſt, nunquàm diutiùs à nobis abeſt, ſed varias regiorum noſtrarum partes obit, quin unquàm extra Europæ limites pedem ferat.

Quæſtio de naturâ peſtis proponitur.

Quid ergo, ſi peſtis contagio careret, ſi ſuâ ſponte & ex cauſis manifeſtis naſceretur, ſi morbus eſſet non ſpecificus, aut ſui generis, ſed malignissimæ febris ſuperior tantùm gradus, ejuſque certa tantùm modificatio?

Vereor ne in aſſignandâ peſtilentiæ causâ illud Humani patiamur, quod multis aliis in rebus experimur, dùm exoticorum & monſtroſorum amans humana ratio

Tranſvolat in medio poſita, & fugientia captat.

Queſtiones aliæ.

Quæſtiones momenti maximi proponi poſſent, quæ à viris doctis diſcutiendæ forent. Videlicet:

1. An febris maligna ſui unquàm generis & ſpecifica eſt? an non potiùs febris ſive bilioſæ, ſive putridæ altior gradus? Id certè vix ampliùs dubitationi obnoxium videtur.

2. An febris peſtilens à febre malignâ per eſſentiam differt, vel verò ſolâ periculi magnitudine, & majore ægrotantium ex eâ numero?

3. An non ipſa peſtis febrim peſtilentem ſolâ mali intenſione ſuperat, ut illa præ hâc & plures corripiat

piat & citiùs enecet, cùm interim idem habeatur utriuſque morbi genius?

Sanè ſymptomata peſtis à *Petro Foreſto*, adcuratiſſimo ſcriptore & ſagaciſſimo medendi magiſtro, & oculis uſurpata & fideliter deſcripta, item cauſæ morbis billioſis, putridis, malignis, peſtilentibus, peſtique ipſi ex æquo convenientes, evincere videntur, hoſce morbos ejuſdem familiæ eſſe, ſed ordinis diverſi, ita ut infimum bilioſa febris occupet, ſupremum peſtis.

4. An notæ illæ, quas peſti eſſentiales & characteriſticas volunt, ſolummodò *accidentales* ſunt? quemadmodùm, e. g. febris bilioſa aliis æſtatibus efflereſcentias urticatas, aliis verò petechiales, atque itidem aliis parotides, anthraces, &c. adamat, manentibus nihilominùs per omnia hæc tempora & eâdem cauſâ morbificâ & eâdem medendi ratione?

5. An non vera peſtis oriri in aliquo homine ſingulari poteſt, eo tempore quo nullum omninò peſtilentiale miaſma in reliquis ejuſdem terræ incolis obſervatur? Poteſtne fieri complurium cauſarum congenerum certo cuidam individuo adplicatarum confluxus, qui febrim bilioſam in putridam, in malignam, in peſtilentialem, in ipſamque adeò peſtem evehat, quin id temporis in ullo alio homine hic conſimilium cauſarum concurſus eveniat?

6. An, ſi ſpecificum & peculiare miaſma peſtilentis febris, ipſiuſque peſtis nullum datur, tantumne erit in ipsâ peſte, quo alter alterum afflet, contagii periculum, ut, quemadmodùm variolæ ſolent, in loca etiam alio ſub ſole poſita, veſtibus, lanâ, aliiſque rebus, quin & ſolis epiſtolis è regione peſtilenti miſſis transferri queat?

7. An ſumtuoſæ illæ cautelæ, quibus peſtem à finibus arcere ſatagunt, quæve & mutuum inter vicinos commercium ſuſpendunt, & terrorem longè latèque diſpergunt, neceſſariæ ſunt? an non potiùs ſummoperè noxiæ, tùm quòd ſublatum commercium annonæ charitatem inducat, cùm quòd & ipſe tumultuoſus prohibendæ peſtis apparatus mortis metum incutiat, quâ utrâque re domi peſtilentia naſci poteſt.

8. Cùm priſca ſæcula præ his quæ modò vivimus, peſte frequentiùs funeſtarentur, an fortè cum locis peſte contaminatis plus commercii interceſſit, quàm nunc ſolet?

At noſtro tempore univerſus propè orbis in unicam quodammodò civitatem coaluit, &, facto nationum remotiſſimarum crebriori invicem uſu, ipſa olìm frequentiſſima peſtis nihilominùs multò nunc rarior comparet.

9. An *Petrus Foreſtus diverſos* ſolummodò *ejuſdem malignæ febris* gradus aſſerebat, dùm febrim petechialem mediam diceret inter verè peſtilentem febrim, & non peſtilentem?

10. An febris peſtilens, ipſaque peſtis pertinet ad illas febres gaſtricas, quarum materies in ventriculo & inteſtinis locata citò putreſcit, ſanguinem illicò ſubit, & lethalem brevì diſſolutionem & necroſin inducit?

11. An is prudentiùs ageret, qui peſte laboranti homini eam adplicaret medendi methodum, quâ nos in ſimplici malignâ febre utebamur?

12. Qui purgato ventriculo & inteſtinis, Peruvianum corticem ægris daret, aut arnicæ radicem, quam ſuperiùs contra malignas febres laudabamus, an non conſentaneam magis & ipſi rationi, & analogiæ, & experientiæ medicinam faceret, quàm qui cum *Botallo*, ſanguinis humani incredibiliter prodigo, in hunc vitæ laticem repetitis phlebotomiis deſæviret, ipſo morbo magis pernicioſis?

Sed alio longè quàm initio inſtitueram, de puerperarum noſtrarum febre dicturus, me delapſum ſentio, atque extra ſemitam vagatum. Veruntamen malim in juſti ſermonis ordinem peccâſſe, quàm reticuiſſe quæ vera, quæve ex uſu fore arbitrabar, etſi opinio, quæ ſic opinatur, haud perbenignos audientium animos ſit offenſura, & facilè temeritatis cujusdam ſummoperè noxiæ inſimulari queat.

Febris puerperarum hâc æſtate obſer-

Nunc quæ febris ſpecies puerperas per æſtatem vexârit, dicere ordiar.

Sub ultimum graviditatis tempus quædam erroneo

modo febriebant, & obſcuriùs, alvo ſegni ſupra modum, ore immundo, muci pleno, non appetentes. Dolor ad lumbos & circa ſcrobiculum: mictus difficilis, frequens. Unam alteramve luculentior febris aggreſſa eſt, quæ remiſit primò, dein etiam intermiſit.

vatæ deſcriptio.

Pleræque à partu primùm, eoque ut plurimùm non difficili, aut mox aut ſeriùs, nullâ certâ dierum lege, incaluerunt friguerùntque per vices. Quibus id poſt partum evenerat, præter ſuperiùs enarrata incommoda, parciſſimus lochiorum fluxus, & dolores abdominis totius, hypogaſtrii maximè & uterinæ regionis aderant, ſævi, ut attactum vel leviſſimum extimeſcerent ægræ, vagique, ita tamen ut, ubi uterus in globum contractus offenditur, ii & validiores fuerint, & fixi. Linguam, ventriculi & inteſtinorum indicem ſummè veridicam, contemplatus, hirtam vidi villis albidis, flavicantibus, ſubin etiam viridiſſimis. Semel tantùm puriſſimam linguam vidi, impuro licet & multis ſordibus ſcatente ventriculo. Unam leviùs febrientem exanthema urticatum, alteri cuidam quaſi ſcarlatinoſo commixtum, pinxit.

Tormina puerperarum

Inflammationem aut inteſtinorum aut uteri, dùm de morbi naturâ diſceptaretur, nullam hìc eſſe exiſtimabam, utut multa erant quæ Artis non benè gnaros decepiſſent. Noveram æſtate bilem dominari, fervidiore, meracam mobiliſſimamque, frigidiore verò humidioreque, pituitoſam & inertiorem: ſegnitiem alvi in gravidis ſolennem, ob eamque pravâ multa in abdomine congeſta, ſciveram. Hinc puerperas haſce ex ventriculi & inteſtinorum alienâ materie febrire, augurio, ut eventus comprobârat, non infortunato conjectâram. Etenim methodus, quæ febribus gaſtricis opponi ſolet, etiam his medebatur, atque eas, priuſquàm in vitæ diſcrimen adducerentur, citò in vado poſuit.

inflammationem mentiebantur, ſed erant à bile.

Non me latuit queſtionem adhucdùm inter multos agitari, cujuſnam indolis febris puerperarum eſſe ſoleat, an *inflammatoriæ* videlicet, vel *putridæ*, *malignæque?* Verùm dudùm, & Sydenhamianâ & meâ quoque obſervatione vim morbi epidemici noveram,

Id argumentis demonſtratur.

qui omnes reliquas ægritudines per id tempus, quo is Dictaturam exercet, ſuæ ditionis facit, ſuiſque cogit ſub vexillis militare.

Eâ de re adeò luculentis argumentis perſuaſus ſum, ut propoſitum qualemcunque ferè morbum nunquàm examinem, niſi epidemicæ conſtitutionis genium unà contempler, videamque quouſquè objecta infirmitas ad epidemiæ naturam inclinet. Hinc non erat difficile, haſce per Æſtatem puerperarum febres inter illas computare, quæ hanc anni partem quotannis infamem reddunt, *bilioſas* nempè.

In mentem quoque venerant, quæ in Hungariâ binis æſtatibus experiebar. Etenim quotquot fervidiore hoc anni tempore pepererant, eas febribus corripi bilioſiſſimis vidi, choleris item, & dyſenteriis. Meticuloſam iisdem in initio medicinam feci, cùm, etſi ſciverim quid ea febris alio in corpore remediorum requireret, tamen puerperæ conditio nunc longè alia ab efficaciori methodo me deterreret, donec tarda ægrarum convaleſcentia, & mille ſub ipsâ curatione incommoda eò me permoverent, ut, neglecto ad puerperæ conditionem reſpectu, medelam opponerem valentem & morbo parem.

Emeticis ergo, ſi qua horum neceſſitas fuerat, aut purgantibus liberaliter uſus ſum, & abſque metu, cùm horum auxilio, qui tunc ex populari bilioſâ febre decubuerunt, citò atque citra ambages ſanarentunr.

Didiceram eâ occaſione, non hærere in ſimplici lochiorum, aut ſuppreſſorum ex toto aut parciſſimè fluentium, contemplatione: ab ariſtolochicis cujuscunque ſpeciei abſtinui penitùs. Et cur aliter agerem? nonne potiùs in morbum principem indagare oportebat, quàm, eodem neglecto, cum ejus quodam non magno ſymptomate colluctari?

Hæc febris ſubindè eſt inflammatoria, & quandò?

Horum omnium memor ſolennem puerperarum febrim rariſſimè *inflammatoriam* arbitror, niſi ubi, acri urente gelu & flante boreâ, ſanguis dominatur, & orta indè inflammatoria diſpoſitio.

Sed & hocce tempore, inflammationibus generandis apto, mitiùs habebant puerperæ, & præ cæteris

hominibus fortè rariùs inflammatoriè ægrotabant. Cùm enim feminæ in univerſum, ob laxiorem corporis compagem & ſanguinem minùs phlogiſticum, haud ita facilè febribus inflammatoriis, quemadmodùm viri ſolent, corripiantur, puerperæ, (quibus aliqua ſanguinis jactura ſub partu & poſt eundem contingit, & in quibus à partu inflammatoriam diatheſin, corpore utpotè debilitato evacuatoque, & liberiori humorum per vaſa circuitu, omnium minimè accuſes,) præ aliis ejuſdem ſexûs non puerperis, quamdam ab inflammationibus immunitatem jure poſſidebunt.

Equidem inficias haud eo, uterum diuturnis validiſque pariendi nixibus, admotâ rudiori obſtetriciâ manu, malè habitum inflammari; at ubi partus abſque labore fuerit, puerperas in *febres ſanguineas* minùs proclives judico.

Hinc febris gaſtrica, ſive ea pituitoſa fuerit, ſive bilioſa, ſive putrida, puerperis maximè inſidiabitur, quam aut miſſione ſanguinis iteratâ, aut regimine ſudorifero in malignam convertes.

Cadaver puerperæ, quam ea, de quâ loquimur, febris enecuerat, nunquàm diſſecui, ſed aliorum ſectiones novi, qui viſcera abdominis partìm inflammata, partìm gangrænoſa repererunt, atque indè febris indolem inflammatoriam ſtatuerunt, haud æquâ, ni me omnia fallunt, concluſione. Hæc enim interaneorum facies in iis eſſe, ut plurimùm, ſolet, quos febris maligna ſuſtulit, quorum non paucos & ego diſſecui, & mox à morte, vixque refrigeratos, & rigente brumâ præproperam cadaverum putredinem arcente, ut quem ipſe morbus, non diuturnior mora viſceribus habitum induxerat, perviderem.

Inteſtina & plumbea vidi & dirè inflammata, vibicibus, petechiis maculata, omentum obſoletè rubrum, fuſcum, lividum, fracidiſſima & olentiſſima omnia. Num febris *inflammatoria* eam viſceribus ruinam induxerat? atqui noveram mobum fuiſſe ab inflammatorio alieniſſimum, fuiſſe in initio bilioſum, miſſione ſanguinis malè ſanâ, & neglecto evacuante pharmaco, in putridum malignumque commutatum.

Quid, num inſanabili hydrope confectum hominem ex febre inflammatoriâ periiſſe dices, quòd ejus viſcera, aquarum putridiſſimarum ſtagno immerſa, & inflammatio teneat & gangræna?

Quapropter, ut ſuperiùs dicta paucis complectar, Æſtas ſanguini inimica, amica bili, fractumque partium ſolidarum robur, & quædam à partu bonorum ſuccorum inanitio, deſeſque ut plurimùm vivendi genus, & alvi moroſitas puerperam longiſſimè removent ab athletico habitu & inflammationibus obnoxio, eamque morbis ſepticis præ aliis ſubjiciunt. Confirmatum id dixi & aliorum & meâ obſervatione multis vicibus inter Hungaros habitâ: novamque denuò præſens annus obſervationum acceſſionem dedit, quæ demonſtrant omnes fermè puerperas per æſtatem ex putridâ materie febricitare, tubum inteſtinorum primò, deindè, poſtquàm ex parte ſanguinem is fomes ſubiverit, hunc ipſum etiam coinquinante.

Inter ſymptomata hujus febris, dolorem abdominis & hypogaſtrii quàm maximè eminuiſſe ſuprà narravi. Ea res pro inflammatione ſive inteſtinorum, ſive uteri nobis neutiquàm impoſuit, neque unquàm nos ſeduxit, ut ſanguinem phlebotomiâ educeremus, utut validè febricitantibus.

Pulſuum fallacia in febre puerperarum, atque etiam in multis aliis caſibus.

Nec pulſuum fallax durities, aut emendicatus eorundem à ſpaſmis vigor vibratiove, nos eò permovit, ut vitium potiùs inflammatorium in ſyſtemate ſanguifero incuſaremus, quàm bilioſum in gaſtrico, putridumque. Noveramus aliundè ex innumeris caſibus miras pulſuum fallacias, in plethoricis atque inflammatis, non raró ſummè debilium in ſpeciem, quos largiter emiſſus ſanguis mox erigit, aut è contrario plenitudinem & nimiam vitæ vim ſimulantium, etſi bonorum humorum egeſtas potiùs, quàm divitiæ ſubſint.

Cujusdam puerperæ caſus deſcriptus.

Cùm hæc ſcriptitarem, à puerperâ redeo in Noſocomio practico decumbente, quæ furtivi amoris primitias apud nos ante triduum depoſuit, partu facili, quive, præter binas convolutiones funiculi umbilicalis circa collum, memorabile nil habuit. Primo nychthemero optimè valuit, ſed, eo exacto, rigere

primùm, dein æſtuare multùm, ventre infimo, attactum omnem refugiente, dolere plurimùm cœpit. Ictus arteriarum validi, vibrantes, in corpore juvenili, laboribus firmato, bonis carnibus & ſuccis. Nullum in ore vitium, nullum circa ventriculum incommodum: vix ulla lochia.

Morbi notionem ex iis collegimus, quæ hanc in rem ſuprà dixi.

Alvo clyſmatibus elotâ, mixturam ſalinam dedimus, multo tartari cremore fœtam. Venter indè pauca reddidit binis aut ternis vicibus; mox febris, dolorque ferè omnis conticuit. Verùm, biduo poſt partum necdùm penitùs tranſacto, & alvo denuò ſuppreſsâ, febris rediit, & dolor abdominis priori multò atrocior. Jactitatio, lamenta, lochia prorſus nulla. Cùm materies morbifica infima ventris occuparet, linguâ, faucibus & ventriculo bonis, purgans pharmacum præ emetico elegi, ex ſale amaro & mannâ compoſitum, per epicraſin propinandum. Indè ante dimidium tertii à partu diei trigeſies dejecit miro cum levamine. Etenim nullus ullibi dolor, nec ulla febris: tumor abdominis anteà turgidi omnis evanuit. Lochia non parca redierunt.

Cùm alvi libertatem datâ poſthac operâ conſervaturi ſimus, puerperio indè facili uſuram ſpero, idque eo fidentiùs prædicere audeo, quòd conſimillimi in puerperis hoc anno morbi nobis ſæpiùs obvenerint, eâdem methodo, purgante videlicet vel emetico, atque etiam eâdem felicitate, antequàm in herbam prorumperent, radicitùs exſciſſi.

En & ariſtolochicum, & antiphlogiſticum remedium!

Quænam maxime puerperis nocere viſa ſint.

Non permitto ut puerperæ longo tempore lecto ſe contineant, aut diuturno decubitu, ſtragulorum tepore, tepidiſque, ut mos fert, potibus, carnes emolliant, ſecernenda excernendaque retardent, & ipſi ſepticæ febri auxiliatrices manus porrigant.

Non me fugit, longè alia in uſu eſſe, eos inter præcipuè, quos vel natales, vel divitiæ, vel arrogantia his præſidiis deſtituta, ſupra plebem effert:

ſcio quantùm de famâ periclitetur, qui ſaniora conſuluerit, ſed præjudiciis civitate donatis adverſa.

Nihilominùs Medicorum erit, unitis viribus hunc errorem dedocere, gravem certè, & popularem, eorum præcipuè, quos fortunatior Artis uſus, indèque parta commendatio ſuâ quemque in patriâ nobilitavit.

Sic eos neutiquàm verebimur, qui etſi meliora videant probentque ſecum tacitè, nihilominùs perniciosis matronarum opinionibus ſerviliter officioſi Artem produnt.

Nec illos poſteà morabimur, qui antiqui moris tenaciſſimi, cogitare, moliri, facere nil audent, quod avus non fecerat, nec abavus, atavuſque, imitatores, ſervum pecus.

Oleoſorum, Oleum amygdalarum dulcium puerperis noſtris non dedimus, etſi ſorbitiones oleoſæ vel ipſam inter plebem in uſu ſint, ut abſque iiſdem ne paupertima quidem ſperet poſſe ſe ex puerperii moleſtiis ſalvam eluctari.

Hoc qui faciunt, nonne oleo, citò rancido facto, ſaburram mirùm augent? nonne nervos, quos delinire animus erat, acerrimè irritant? nonne ventriculi infringunt vires, & ſæpè ſæpiùs ægrotantem, & oleum, & operam unà perdunt?

& abſorbentium in puerperis noxa. Abſorbentium uſum, utut ſolennem, damnabamus, neque id immeritò, ut opinor. Nolebamus enim putredinis vim antacidis exaltare, ſed in id potiùs dabamus operam, ut grato, & aceſcente remedio, quodve alvum blandè ſollicitaret, putridam colluviem enervaremus. Nec quidquam indè damni, quod in lactis acorem refundi poſſet, lactenti puſioni evenerat.

Prudens nervinorum uſus. Nervinorum, anthyſtericorum, rara occaſio fuit, Non enim mox nervos, irritabilitatem nimiam, ſpirituumque ataxiam, & anomalos motus accuſabamus, nervinis narcoticiſque ſopiendos; quæ tamen nervei ſyſtematis accuſatio aliàs frequentiſſima eſſe ſolet, ubi quædam aut dolorifica ſenſatio, aut aliud quid à ſanitate recedens in puerperis advertitur. Nonne enim nervi amicabile quid ſunt, & minimè ſeditioſum, niſi autorem turbarum habeant, in quem inquirere omni

ſtudio neceſſe eſt, quemve nos intra ſyſtema gaſtricum concluſum deprehendimus ſæpiſſimè : eo indè deturbato, ſeditio ſiluit.

Miliaria puerperæ noſtræ non habuerunt. Uni exanthema urticatum erupit. Si ea in memoriam revocem, quæ, dùm inter Hungaros medicinam facerem, experiebar, nullus dubito, quin præverti miliaris eruptio cum emolumento ferè ſemper poſſit. Etenim numeroſa, cùm hìc tùm alibi capta, obſervatio me vel invitum, & longè alia à non ignobili medendi magiſtro edoctum, convicit, febrem miliarem, petechialem, ſcarlatinam, urticatam, eryſipelatoſam, originis gaſtricæ ſemper eſſe; poſſe ſæpiſſimè præverti, maturâ ventriculi & inteſtinorum vacuatione; eſſe has omnes febres, ubi præpedire eruptionem Medicus jam ampliùs nequit, tùm forte primùm accerſitus cùm materies magnam partem jam intra humorum circulantium ditionem irruerat, putridas &, ægritudine intenſiore factâ, malignas; febres haſce exanthematicas eſſe, aut gaſtricæ, aut putridæ, aut malignæ febris varietates ſolùm modoſque, per accidens differentes, quemadmodùm eadem planta vario ſub ſole multas, ſed accidentales ſolummodò, varietates patitur.

Exanthemata plerumquè præverti poſſunt.

Eorundem origo.

Id mihi videor obſervâſſe, miliarium genitricem materiem eſſe potiùs pituitoſam, petechiarum bilioſo-putridam, ſcarlatinæ acrem, volatiliorem cæteris, quæve corporis ſuperficiem citiùs petit, & præ aliis ſæpenumerò magis ſepticam.

Febrim eryſipelatoſam à tenuiori, & acri bile proficiſci methodus antibilioſa demonſtrat, quæ ſolventibus, emetico, & aceſcentibus eccoproticis morbum citò ſanat.

Phlogiſticam ſanguinis conditionem eryſipelatoſæ febri nonnumquàm complicatam *acriori* reſorptæ bilis ſtimulo debemus, ſanguinem ſuccendenti.

Sunt, qui quærant, calidane medendi methodus, an frigida, febri puerperarum ſanandæ congruat? Huic quæſtioni per ea ſatisfactum credo, quæ hucuſquè in medium protuli.

Quomodò febri puerperarum medendum ſit.

Antiphlogiſticorum varia apud varios notio.

Juvat tamen pauca quædam ſubnectere eam ad rem attinentia.

Antiphlogiſticum id omnibus appellatur, quod vires poſſidet febris ignibus contrarias.

Verum hìc diverſiſſimas opiniones excurrunt, ſi, quæ eâ domandi caloris vi polleant, interroges.

Vir celeberrimus *Antonius de Haen*, cui nuper demortuo me arbitrium meorum Præpoſitorum ſuffecit, Tom. I. Rat. med. cont. cap. IX, homini malignâ febre detento ſe curam antiphlogiſticam feciſſe ait, cùm eidem primo die ſanguinem mitteret, ſimulque ſuris veſicantia ac plantis pedum admoveret, datis prætereà & enemate, & avenæ decocto cum oxymelle & nitro, cùmque altero die & corticis Peruviani decoctum præſcriberet, celebratâ denuò eodem tempore phlebotomiâ.

Idem Tom. II. rat. med. cont. cap. III. pro frigefaciente opii vi acriter pugnat, ut adeò etiam opium ex hujuſce autoris opinione antiphlogiſticorum catalogo inſeratur, undè emetica prorſùs expunxit, acerrimus eorundem oſor, ut vomitum emetico propinato à multis retrò annis nemini moverit.

Hæc ferè ex ejus mente antiphlogiſticorum claſſem expleverant, ſi crebram adhuc ægrotantium extra lectum moram, & ſtragula levia, luſtratumque cubiculi aërem addideris.

Quo jure, quâve injuriâ clarus hic autor omnia hæcce remedia in eandem antiphlogiſticorum ſocietatem receperit, in præſentiarum non quæro.

Immortalis *Sydenhamus* præter ſanguinis detractiones, aërem refocillatum, & frequentem ægrorum ex lecto abſtinentiam, potus largos, & diluentes, catharſin quoque miro modo refrigerare ajebat, quo loco febrim *novam* deſcripſit à pravâ inteſtinorum illuvie prognatam.

De emeticorum antiphlogiſticâ virtute quid ſenſerit, multis in locis & verbo docuit & exemplo. Sic, ubi in primo variolarum ſtadio ægritudo vehementior fuerat & febris, intenſior ubi vomitu enormi, vertigine, dolore artuum quaſi rheumatico ſævum in

modum vexabantur, ubi & ætas florens, & immenſa materiæ varioloſæ exitum quærentis moles, & ſanguis exæſtuans, ſive is à Venere ſive à Baccho fuerit ſuccenſus, febrim ſupra modum ferocientem effecerant, præmiſsâ phlebotomiâ emeticum *eradicativum* ex infuſione croci metallorum exhibuit, quâ ratione materies foras prorupit, ægro ita refocillato, *ut jam quaſi ſanus lectulo abeſſe quiverit.*

Qui à purgante, emetico, & à ſanguinis miſſione abſtinuerat, & ægro ſtragulis coacervatis ſepulto, ſpirituoſis ac calefacientibus ſudores elicuerat, is *calido regimine* uſus à *Sydenhamo* dicebatur.

Liceat hìc meam de antiphlogiſticis mentem explicare.

Nullum dari remedium arbitror, quod antiphlogiſticum abſque ullo ad certam morbi cauſam reſpectu compellari mereatur. Nunquid enim venæ ſectio hominem febre inflammatoriâ æſtuantem, quam ſanguinis orgaſmus, & nimia fibrarum ſtrictura ac irritatio generaverit, inſigniter refrigerabit, quem emeticum validiùs ſuccendiſſet? nunquid è contrario eadem ſanguinis miſſio, iterata præcipuè & largior, efficiet ut febris altiùs exardeſcat, quam acris fortè in ventriculo bilis nutrit? nonne hunc emeticum potiùs refrigerabit, ſi, quod febrim aluerat, bilioſum pabulum ſuſtulerit?

Sæpè herclè mirabar, uno dato emetico & ferocientem illicò ſopiri febrim, & infandam cephalalgiam conticeſcere, ac placidiſſimum mox à vomitu ſomnum obrepere, ex quo æger evigilans præter reſiduam aliquam laſſitudinem nil conqueratur.

Cui ſuppreſſa materies perſpirabilis febrim accendit, nonne ſudores, potu largo diaphoretico & lecti ſtragulis eliciti, ſæpenumerò febrim extinguunt?

En quàm nullum propemodùm remedium ſit, quâcunque cæteroquin virtute gaudeat, quod non aliquandò certo loco, certo tempore, certiſque in morbi cauſis refrigeret! En quàm non ſufficiat, methodum antiphlogiſticam commendâſſe, cujus ut potè non eadem eſt apud omnes notio! En quàm alia ſit, atque

ab ſe ipsâ differens hæc methodus, quemadmodùm aliæ atque aliæ fuerint febrilis ardoris cauſæ!

Nos febri puerperarum methodum antiphlogiſticam adplicabamus, cùm, omiſsâ phlebotomiâ, gravantem materiem emetico vel purgante eliceremus.

Sed quæ ratio, cur hæc febris puerperas potiùs, quàm gravidas invadat, cùm eidem cauſæ morbificæ & hæ & illæ ex æquo pateant, neque is morbus velut effectus neceſſariò puerperium conſequatur?

Reſpondeo: utut puerperas potiùs ea febris apprehendat, non tamen omninò ab eâdem immunes eſſe quæ uterum geſtant. At quòd illæ præ his morbum frequentiùs experiantur, indè facilè repetes, quòd puerperium partium ſolidarum debilitatem, & aliquam ſanguinis jacturam faciat; hinc bilis, quam ſanguine frænari Veteres non inconcinnè dixerunt, reſciſſo hoc frœno efferri incipit, atque repagula effringere.

Morbi materies alio in corpore, aut utero non gravido, fortaſſis iners atque innoxia manſiſſet, aut vitio temporis mutato vim ventriculi ſubactricem experta denuò eſſet, & in benignum humorem converſa, aut verò à ſuî conſervatrice naturâ, tanquàm noxius in Republicâ civis, exterminata, quæ nunc, circumciſis ex puerperio vitæ viribus, efferatur.

Incommoda lactis in puerperis. Incommoda, à lacte ad mammas delato, vix ulla unquàm vidimus, cùm puerperæ proles ſuas ipſæmet lactârint; unâ tamen alterâve vice contigit, prole mortuâ, & febrim & incipientem mammarum inflammationem ob lactis redundantiam obſervare. Non permiſi violentâ ſuctione dolentes mammas tentare; ſed applicato molliente fotu, turgens mamma lac ſponte dimiſit cum pleno doloris levamine. Intereà blando pharmaco alvum ſollicitabam, duplici cum emolumento, cùm & febri epidemicæ iretur obviàm, & abundantiæ lactis.

Magno periculo haud vacare eam methodum ſemper exiſtimavi, quæ lactis aggeſti copiam, ex mammis denuò intra humorum circulantium alveum receptam, cum iiſque per corpus circumductam, attenuatamque vi vitæ, ad corporis ſuperficiem remediis ſudoriferis

ablegat. Quid enim, ſi fortè ſtrictius quoddam alicubi viſcum ſit, quod appellentem humorem lacteum meare ulteriùs haud ſinat, eumque anguſtis canalibus impactum retineat? Quid, ſi è contrario pars quædam, prævie laxior, promovendæ moli lacteæ impar ſit, ad quam aliena hæc materies decumbat?

Præſtare autumo, generando lacti pabulum ſubducere victu tenui, ac purgante remedio, & quod generatum jam abundantiùs eſt, ad colatorium invitare excipiendis craſſioribus etiam recrementis par, & potens aliorum omnium colatoriorum vices ſubire.

CAPUT X.

FEBRIS ÆSTIVÆ,

Anni 1777, in variis individuis luſus varii.

Febris æſtiva 1777.

QUâvis Æſtate è ſcaturigine bilioſâ febres promanant, *ejuſdem* omnes naturæ, ſed quæ, aut frequentiâ, aut diſcrimine, aut celeriori decurſu, aut tardiori, aut hoc vel illo evidentiori ſymptomate, diverſis Æſtatibus diverſimodè variant.

Cur nondùm habeatur practica febrium claſſificatio.

Accidentalis iſta ejuſdem morbi varietas, non ſemper à Medicis intellecta, multam induxit confuſionem, cùm tot propemodùm per eſſentiam differentes febres conderent, quotquot ejuſdem febris in diverſis hominibus, atque annis diverſis, ſymptomata eminentiora conſpicerent.

Hinc novam febrium cohortem terris incubuiſſe clamitatum ſæpiùs eſt, cùm novus tantum eſſet *ejuſdem* febris luſus. Rem leviculam & accidentalem, ſed quæ non philoſophantium oculos feriebat, arripuerunt, miſsâ morbi eſſentiâ, nubem pro Junone amplexi.

Hæ febrium putatitiæ novitates, & diviſiones ac ſubdiviſiones earundem ex non neceſſariis notis repetitæ mirum quantùm pyretologiam turbârunt, aut

veriùs, ne ulla hucuſquè practica febrium claſſificatio condi potuerit impediverunt.

Hâc quippè dividendi & definiendi ratione, plures toto cœlo diverſæ inter ſe febres *eodem* donatæ nomine fuerunt, & confuſæ, propterea quòd, utut quàm maximè inter ſe differentes, *eodem* nihilominùs ſymptomate tanquam *eâdem* veſte larvatæ incurios deceperint.

Bona claſſificationis neceſſitas.

Taceo, quòd in immenſum increſceret febrium numerus, jam modò nimiùm quantùm adauctus, ſi à quovis cujuſvis febris luculentiori ſymptomate novam vellemus febrim creare.

Ne quis hunc errorem inter innocua philoſophantium deliramenta ponat! Methodum enim medendi *eandem* ſæpenumerò diverſiſſimis febribus, ſed eodem vocabulo inſignitis, quaſi ſemper *eidem* morbo adaptant. Tunc malam docentis diviſionem æger immeritus luit.

Plurima præſtitit *Sydenhamus*. Sed labor hominis unius, utut perattenti & laborioſiſſimi, non ſuffecerat operi tam vaſto, quod & plurimorum diligentiam, & pluribus ſæculis fatigaret.

Quæ priora tempora de febribus dedêre, multa & rudis moles ſunt, & non digeſtum chaos, ſi Sydenhamiana cum paucis aliis exceperis.

Materiem condendo operi parem nundùm omnem habemus.

Hinc pauca & ego congerere volui, quaſi quædam futuri quondàm ædificii aut lacunaria, aut lapides, aut quoſcunque in uſus prudens quondàm architectus iis uti velit.

Exponam nempè, quas fabulas dederit *eodem* in theatro febris *eadem*, quæ Vere adulto, & per Æſtatem in ſcenam prodiit, & quàm diverſas egerit perſonas.

Ipſas ægrotantium hiſtorias ſtrictìm dabo, ut, ſi etiam meum de hâc febre ratiocinium fallat, non fallat tamen obſervatio fida non ex memoriâ vacillante, ſed ex pugillaribus deſcripta, & multiplex, & ſummè vera, & oculis plurimorum Noſocomium adeuntium quotidiè uſurpata.

Exordium à febre bilioſâ faciam, more phrenetico caput impetente: ſit ergo.

ÆGER PRIMUS.

Phrenitis bilioſa.

Vere adulto Chirurgum tyronem, manibus pedibuſque ligatum, & motâ mente, ad Noſocomium deportant, & ſequentia narrant: à longo tempore ſtudia immoderatiùs tractat, & in multam noctem: palluit magis ab aliquot ſeptimanis, & per novem fermè dies minùs appetit. Heri veſperi concidit impos mentis: noctu ſæpiùs ſuſpiravit, aliena ſubindè locutus. Neminem agnovit. Sanguis ſemel miſſus abſque levamine eſt, aſpectu bonus. Ad interrogata non reſpondet. *Phrenitis emeſi curata.*

Homini linguam ex albo vireſcentem habenti, & non maximoperè febrienti, purgans per epicraſin ex mannâ & ſale amaro mox dedi, & mulſi copiam. Nondum motâ alvo, vomiturire cœpit, hinc mutato conſilio, & quod reliquum purgantis erat, ſepoſito, emeticum propinavi, quo multa viridia pituitoſaque repetitis vomitionibus refuſa ſunt, mente mox poſt vomitum reſtitutâ. Capitis ſuperſtes gravitas remediis ſalinis alvum blandè ducentibus, & demùm amaricantibus, ex integro & citò ſanabatur.

Linguæ & vireſcens faciei pallor, & imminutum ciborum deſiderium, ac morbi alii certò gaſtrici tunc tempeſtatis prævalentes, phrenitidis hujus ſympathicæ & cauſam morbificam, & ejuſdem ſedem facilè demonſtrabant.

ÆGER SECUNDUS.

Hemiphlegia à bile.

Famulus 52 natus annos, olìm miles, pauci cibi, ſed multi potûs, ejuſque ex vino viliori, non aduſque tamen crapulam, initio æſtatis balbutire repentè, *Hemiphlegia.*

mox retrahi dextrorſùm os, & ſiniſtrum brachium cum crure ejuſdem lateris exſolvi cœpit. Mens integra. Cruris exſoluti perobſcurus motus, nullus brachii. Sanguis binis domi vicibus miſſus eſt abſque levamine. Hominis ad Noſocomium delati lingua albidiſſima fuit, & blæſa vox, & artus, utì dixi. Ictus arteriarum fortes, pleni, ſublimes. Venam & ego ſecui ad uncias ſex, cujus tamen me poſteà ſectionis pœnituit. Sanguis bonus, ſed nullum levamen. Mox ructare aliena quaſi vomituriens cœpit. Datum emeticum plurima tenacia & vitellina eduxit, mox ſubſequente poſt vomitionem obſcuriſſimo brachii emortui motu, & cruris majori. Purgantia ſalina, & repetitum poſt binos dies emeticum artus reddidêre magis mobiles. At hìc emendatio ſubſtitit. Hinc totam dorſi ſpinam parteſque reſolutas, remedio perfricui ex ſpiritu ſerpilli & tincturâ cantharidum compoſito ad cutis uſque ruborem: adplicatum quotidiè emplaſtrum veſicans eſt, ſed alio die alibi.

Plagæ veſicante tentatæ nolui ut ſuppurent, ſpem in reſorpto cantharidum ſtimulo movente & incidente ponens. Pillulis prætereà uſus eſt ex gummi ammoniaco, myrrhâ, & aloes pauxillo.

His integrè & intra breve tempus convaluit.

Capitis affectus multò plures & graviores vidi à ventriculi vitio & inteſtinorum, quàm ab idiopathicâ encephali labe natos.

Encephali cum ventriculo ſympathia. Capitis dolorem ſæpenumerò ex abdomine provenire non feliciter hariolabar, etſi omnia me ſigna deficerent malè habentis ſyſtematis gaſtrici, quòd is, ſolâ acerbitate per vices intenſiori, ſuos à ventriculo natales proderet.

ÆGER TERTIUS.

Febris bilioſa neglecta, ſeu ſpecies malignæ febris cum ſymptomate phrenitico.

Febris maligna. Joſephus *Kebaum*, 24 annorum, opilio, à ſex ſeptimanis cardialgiam queritur, auctam à paſtu, & confractum

confractum crurum femorumque robur, ac dolens caput, leviculos inſuper horrores, vagos, & os amarum ſemper. Potiſſimam partem temporis huiuſce extra lectum tranſegit, ſub dio penes ovium gregem, quem paverat, humi fuſus, & ſole, id quod amaverat, percalefactus.

Laſſa trahens membra, & per aliquod itineris ſpatium curru vectus, die 11 Julii, ad nos venit.

Pulſus naturali parumper celerior, non durus, & temperatus calor: aduſta ſole cutis, & rubor faciei tranſlucente flavedine. A pinnis narium ad utramque uſque labiorum commiſſuram flaviſſimus tractus. Lingua leviter ex albo flava, & amarus aſſumptorum ſapor. Non appetiit, non ſitivit. Oculi dilutâ rubedine ſuffuſi, & lacrimoſi. Serâ nocte cum ferociâ delirat.

12 Julii, ferocia perſtat: pulſus validus, plenus: paucus ſanguis, ad uncias ſcilicet octo, & aſpectu bonus, detrahitur abſque levamine.

A meridie, vi ingeſtum emeticum eſt, undè multa oleo veterrimo perſimilia ore reddidit. Serâ nocte reſipuit.

13. Facies flaveſcens: febris: mens conſtat.

14 Julii, emeticum. Vomuit multam pituitoſam bilem: os, & præcordia bona: febris.

15 Julii, capite magis dolenti, & validiùs febrienti miſſus ſanguis eſt aſpectu bonus: febris eadem: tuſſis.

16. Facie magis flaveſcente, febris mitior. Dato emetico bilioſa rejecit. Indè pallor loco flavedinis: cephalalgia & tinnitus multùm minuebantur. Tuſſis, & ſputa mucoſa.

Ab eo tempore minùs quotidiè febricitabat, commodè per omnia habebat. At

21 Julii, levis amaror oris: reſpiratio ſibiloſa, ſtrepens, & abdominis ad attactum dolentis turgor, emeticum poſtulabant: indè omnia denuò emendata.

Ab aliquot diebus nocturna tuſſis ſputa multa pituitoſa movit; hinc ſaturatum lichenis, & polygalæ decoctum primò tuſſim & ſputa, demùm etiam crurum pertinax oedema ſuſtulit.

Tempore inter vomitoria medio remedia ſalina eccoprotica, & leni vi roborandi prædita exhibebantur. Et ubi alvus immoderatior viribus ruinam minabatur, radix arnicæ ad dr. ſem. — ſcrup. ij. — dr. j. omni bihorio data ſuppetias tulit.

Emeticum nobis erat rad. ipecac. ad ſcrup. ij, quos grano uno tart. emet. acuimus.

Homini ſuî ipſius negligentiſſimo, & meridiani ſolis ardoribus exuſto, *quod humidiſſimum & aquoſiſſimum in bile erat, reſiccabatur, & conſumebatur; craſſiſſimum verò, & acerrimum relinquebatur, quod in ſanguine eâdem quoque ratione acciderat.* Hipp. de naturâ hominis, c. 3.

Mens vomitorio reſtituta. Vomitiones excitatæ mentem reſtituerunt.

An v. ſ. in febre biliosa conveniat. De ſanguinis miſſione, in morbis bilioſis inſtituendâ, ſæpiùs à viris doctis quæſitum eſt, an, & quouſquè, & quem in finem mitti hiſce in morbis ſanguis poſſit? En quam ego legem eâ in re ſim ſecutus.

Morbo bilioſo venæ ſectionem nunquàm *per ſe* convenire mecum ſtatueram, cùm quòd extracto ſanguine, bilis domitore, morbus acriùs inſurgat, materie intra ſanguinis ſtationem liberiùs irruente, tùm quòd, quæ emetico & purgante feliciter auferuntur & citò, ſanguinis detractione ſaltem non indigeant. Obſervatio numeroſa, medendi princeps magiſtra, me hunc de ſanguinis miſſione canonem edocuit.

Verùm ſi humor bilioſus magnam partem per corpus diffundatur, & plethoræ ſpecies, vaſorumque turgor, tùm à bonis ſuccis cùm à pravis intra ſanguinis alveum receptis, indèque & febris valida, & humorum circumeuntium ob nimiam eorundem copiam quædam quaſi ſtrangulatio immineat, ſanguinem mitto, ſed avarâ manu, & ad uncias paucas, ut me nunquàm pœnitere largiùs effuſi ſanguinis poſſit, educturum denuò paucum quid, ſi necdùm obtinuero quæ propoſueram.

Expertus aſſero, non unâ vice plus nocuiſſe ſanguinem ubi non oportuerat miſſum, quàm non miſſum ubi oportuerat.

Phthiſis pituitoſa. Tuſſim, nocturnam maximè, & ſputa craſſa,

pituitoſa, copioſa, & *phthiſin pituitoſam* à febribus gaſtricis, quæ, aut ægrotantis, aut Medici negligentiâ, aut malâ medicatione, in malignas abiêre, perfrequentem, ſæpenumerò amaris remediis, lichene, polygalâ, radice arnicæ, & cortice Peruviano, ac diætâ reſtaurante, &c. ſanavimus.

ÆGER QUARTUS.

Furor ex alvo bilioſâ, cùm flueret, compreſſâ.

Quidam 30 annorum, ſtudioſus, corpore ſtricto, & facie quam atræ bilis vocant, cùm ſtudiis immoderatiùs indulgeret, 1 Auguſti oris queritur amarorem: ſponte vomit amara: modicè incaluit: veſpere largi ſeceſſus, & bilioſi. *Delirium ferox curatum.*

2 Auguſti, ſeceſſus frequentes. Bibit hauſtum ſalinum, undè multo crebrior dejectio.

6 Auguſti, alvo, hucuſquè merâ, multa frequenter prodeunt. Quotidiè magis incaleſcit, inhorret per vices. Denuò hauſit potionem ſalinam. Inde apyrexia longa, at alvus fluens adhuc, & aucta debilitas. Morbum hucuſquè obambulans toleravit, ore amaro, faſtidioſus.

8 Auguſti, dato remedio, & chamomillâ & ſtomachicis quibuſdam ac ſpirituoſis confecto, quod nimiis ſeceſſibus proſpiceret, mox excruciari dolore abdominis, ejulare, & paulò pòſt furere cœpit, alvo repentè ſuppreſsâ.

9 Auguſti, veſperi ad nos delatus furit: venter nil reddidit. Pulſus validi: aliquis calor: lingua flava.

Cùm ventriculum aquâ mulsâ repleveramus, mox eâ adhuc nocte emeticum dedimus. Tardè vomuit, & ad auroram, cùm ultimò vomeret multa flavaque, illicò reſipuit: nondùm dejecit: denuò deſipuit poſt paucas horas, delirio miti. Alvus hucuſquè clauſa, acriori enemate ſollicitata, copioſiſſima réddidit, mente mox reſtitutâ. Hauſtus ſalini: quies placida.

11. Vomitorium: vomitiones bilioſæ: mens firmior: veſperi de novo clamor per vices, furorque.

Alvum potione ſalinâ frequentiorem effecimus; poſteà ſermones multi, inconcinni, abſque furore. Cantus, riſus: lingua bilioſa, & auctior, utì hucuſquè, veſperi calor, pulſu hodiè pleniori & duro. Sanguis detrahebatur ad uncias quinque, non accuſandus: noctu & die inſequente, mens ſæpiùs vacillans.

12 Auguſti, alvus nulla: pauca veſperi exacerbatio, at noctu ferox delirium.

13 Auguſti, purgans ex mannâ & multo cremore tartari, frequentes & copioſos ſeceſſus fecit: remittit furor: per intervalla præſens animus, at intermedio tempore multa locutio, & non ad rem: nulla febris: nox omnium placidiſſima: ſomnus multus, tranquillus, reficiens: alvus fluens ex eodem remedio.

Indè mentis major in dies & ſerenitas & conſtantia rediit, continuato ejuſdem pharmaci purgantis uſu.

26 Auguſti, cùm ultimis diebus rheo & amaricantibus ita ventriculo provideremus, ut alvus parcior efficeretur, non flueret profuſa, nec clauderetur, ſanus & animo & corpore ad ſuos rediit.

Sanitatem illi firmam perſtitiſſe ſeriùs innotuit.

Diarrhœam bilioſam *repentè* ſiſti, ſive id arte fiat, ſeu ſuaptè, encephalo inimicum multoties vidi.

Phreniticos & potentiori vomitorio indigere, & tardiùs difficiliùſque vomere, obſervationes docent.

ÆGER QUINTUS.

Ophthalmia à vitio ventriculi orta, ad veſperam exacerbata, & curato ventriculo ſanata.

Ophthalmiæ peculiaris ſpecies.

Philippus *Kezler*, ruſticus, annorum 22, ab aliquot jam annis oculorum rubedine dolorificâ per intervalla tentatur, dextri præcipuè, quem etiam modò albugo maculat. Varia adhibuit, quæ vel ſors obtulit, vel agyrta ſuaſit, vel anicula.

Ab anno, aliqua oculorum emendatio. Siniſter vix aliquod opacitatis in corneâ veſtigium, dexter verò albuginem exhibet, cui cùm ante quinque ſeptimanas

unguentum illineret acre, dolor, rubor, & continua lacrimatio oculum utrumque, validiùs verò ſiniſtrum, prehendit. Cætera ſanus, die 4 Junii, Noſocomium acceſſit.

Hirudines pone oculum acutiùs dolentem adplicatæ & diſcutiens cataplaſma ne hilum profuêre.

Per tres ex ordine dies, obſervavimus oculos rubere ſemper quidem, dolere tamen ſtatâ quotidiè horâ, quartâ videlicet veſpertinâ, dolore longam comitante noctem, & ad auroram profugo.

Nullum ceteroquin illius veſtigium febris : at linguam flavicans materies obſedit, & faciem totam multa flavedo ſuffudit.

Cùm, per hoſce dies, hauſtus ſalinos aſſumpſiſſet, die 6 Junii, epoto emetico, multam flavam & tenacem bilem vomitionibus crebris refudit. Mox eâ veſperâ dolor oculorum nullus, ſtante rubedine.

8 Junii, cùm pridiè denuò doloris quid, utut perpaucum, veſperi rediret, linguâ & facie bilioſis, iteratum emeticum copioſam denuò bilem excuſſit. Nullâ eâ veſperâ exacerbatio, nec ſequentibus diebus. Superſtes indolens rubedo veſicante pone oculum adplicato diſcuſſa eſt.

Cùm denuò dolorifica quædam ſenſatio, & lacrimatio reverteretur, nullis collyriis aut alvi ductionibus profliganda, tertiâ demum vice emeſis concitata multam bilem eduxit. Indè faciei pallor, & oculorum conſtans ſanitas. Ventriculo amaricantibus & rheo cautum.

ÆGER SEXTUS.

Parotides.

Femina 38 annorum, initio Junii inhorruit, æſtuavit, modo erroneo : cibi faſtidium. Elapſo quatriduo parotis ſiniſtra prætumida dimovere maxillas prohibet. Ad nos venienti datum eſt hordei decoctum cum oximelle, & ſale medio : demùm emeticum. Undè *Parotidum cura.*

bilis plurima, flava & æruginoſa, ore & alvo rejecta eſt: mitior febris, & parotis multò minor.

Emeticum ternis adhuc vicibus repetitum, biduo triduove ſingulis vomitionibus interpoſito. Copioſa ſemper ανω και κατω educta bilis cum luculento levamine, donec, poſt ultimam emeto-catharſin, & febris nulla fuerat & tumor nullus.

Alia eodem tempore ad nos venit æſtivâ febre detenta cum parotide. Medicinam illi antibilioſam fecimus, & convaluit. At parotis, cùm huc veniret, jam pure turgebat: morbum neutiquàm pus mox emiſſum ſolvit.

Noſmetipſi coctionem remediis ſolventibus, turbas verò criticas, criſinque & tutam & morbo parem, propinato pharmaco fecimus, quod emeſin unà & ſeceſſum movit: quaternis æquè emeticis indiguit.

Emeſin medicamenta ſalina & rhabarbarina excepe-rant. Probè vacuatas, & ſine febre, tonica & ſtomacho amica remedia confimârunt.

Parotidi increſcenti, nullo adhucdùm confecto pure, ſubtrahere nutrimentum ſemper ſtudui, nullum commodum ab ejuſdem ſuppuratione, incommodi verò perquàm multùm, aliquoties expertus.

Sola cholera, quam arte concitamus, febrim bilioſam citò & tutò, unàque etiam parotidem ſanat.

Parotides in febre miliari, biliosâ, putridâ, malignâ, nunquàm vidi criticas, nunquàm in Noſocomio primùm naſci, meâ medendi methodo adhibitâ, ortas verò priuſquàm ægri ad nos venirent, pure nondùm confecto, feliciſſimè diſcuti.

Parotidem formato pure plenam ſi quis ad nos adferret, puri utiquè exitus parari ſectione debuit. Sed ea curatio & difficilis fuit, quòd partes abſceſſum ambientes induruerint, atque non niſi tardè emollirentur, & ob tardos coalitus plurimùm tædioſa.

An parotides morbum ſolvant. *Clazomenei*, recordabar, ad Phrynichidæ puteum decumbentis, cui alvo ſubſiſtente *tubercula circa utraſque aures extiterunt cum dolore. At circa trigeſimam primam, profluvium alvi ex multis aquoſis, cum ejuſ-*

modi quæ in diſenteriâ prodire ſolent. — — *Tubercula circa aures ſedata ſunt.*

ÆGER SEPTIMUS.

Pleuritis bilioſa cum ſputo cruento.

Sartor 20 annorum, à tribus ſeptimanis minùs appetit : os amarum. *Pleuritis, & ſputum cruentum.*

9 Junii, capite dolet, calet, ſitit : dolor artuum vagus, & amaror oris.

10 Junii, acceſſit lateris dextri pungens dolor : alvus nulla : ſomni exigui.

13 Junii, omnia exacerbata : rari ſeceſſus, & difficiles : laborioſè tuſſitat : cruenta meraca ſputat.

14 Junii, omnia graviora : ſputa cruenta, copioſa.

15 Junii, æſtus, ſitis, inquies : dolent præcordia, maximè dextrorſùm.

16 Junii, ad nos deportatus dictâ ratione febriebat. Tuſſis ſonora erat, & ſputa non ampliùs meraca, ſed mucoſa, lineis tantùm ſanguineis diſtincta. Potus ex aquâ mulſâ & aceto copioſus, & ad noctem emeticum. Multa glutinoſa & ſubbilioſa revomuit. Tuſſis perſtat quaſi catarrhoſa : epigaſtrio & latere multò mitiùs dolet. Nil ſanguinei in ſputis : ſputa mucoſa : febris pauca : ſapor melior aſſumptorum.

18 Junii, omnia multùm remiſerunt : vix ulla febris.

20 Junii, tuſſis admodùm rara : ſputa pauciſſima, mucoſa ; & inimpedita ſpiratio : facilis in omnem partem corporis converſio : redire & cibi deſiderium, & vigor corporis cœpit.

Mitioribus ſalibus ſepoſitis, rheo & amaricantibus corroboratus paucos poſt dies domum petiit.

Id in anamneſi hic æger habuit, conſimili ſe morbo duos ante annos decubuiſſe : curatum ſe indè, ſed lentè, & non ex integro fuiſſe : reſtitâſſe enim ab eo tempore ſiccam tuſſim, & quamdam pectoris oppreſſionem.

ÆGER OCTAVUS.

Pleuritis bilioſa.

Pleuritis æſtiva. Juvenis 18 annorum, ſartor, 9 Julii, alternis vicibus horruit caluitque. Ad ſternum opprimi ſe per intervalla ajebat : mammam dextram primò more pleuritico doluiſſe, dolore mox per omne thoracis latus diffuſo, aucto inter tuſſiendum, & cùm ſpiritum duceret. Lateri ſano faciliùs incubuit : ſapor amarus : anorexia : aquæ inexplebile deſiderium : mictus ardens : alvus immorigera. Doluit ventriculus ad attactum : lingua villis flavicantibus hirta.

Hæc morbi conditio ad 14 Julii, quo die nos acceſſit.

Præmiſſis ſolventibus copioſis, ſerâ veſperâ vomitorium : vomuit bilioſa : ſæpiùs dejecit. Noctu largus ſudor : dolor lateris vix ullus : vix ulla febris.

15 Julii, nulla febris, amaror modicus.

17 Julii, tincturâ rhei aquoſâ, cum pauco ſale medio, dein amaricantibus uſus, exactè & brevì convaluit.

Ad canthum externum oculi dextri, ponè corneam, tuberculum albidum extabat, tribus pilis ex ejuſdem apice prominentibus, idque à nativitate, & citra viſûs læſionem.

ÆGER NONUS.

Peripneumonia bilioſa cum ſputo cruento.

Hæmoptoe bilioſa. *Joſephus Trexler*, annorum 28, die ultimâ Maii, cùm ex opere murario præter morem incaluiſſet, frigidam hauſit : indè rigor, quem vino & pipere fugare voluit. At indè thorax ſiniſter mox graviter & acutè doluit : æſtus. Die proximo, decubuit : venæ ſectio : non levatur : pectore opprimitur : multùm tuſſitat. Dolor fixus circa infimam thoracis ſiniſtri oram, latiùs ad totum pectus & ad ventrem diffunditur. Cruenta,

meraca, copioſa ſputat : oris amaror, & ſtomachi faſtidium.

2 Junii, ſponte bilioſa vomuit : nòn eſt allevatus.

3 Junii, denuò ſuaptè & ſine levamine, amara & flava vomuit.

4 Junii, ad nos delatus eſt. Febris valida : ſputa dolorque, utì dictum : abdomen attactum refugit. Sanguis miſſus eſt ad uncias decem; cruſta craſſa phlogiſtica, ex albo flaveſcens, & ſerum viride : ſed ne hilum emendatus.

5 Junii, emeticum propinatum flava, & oleo veteri non abſimilia, multa excuſſit : minor multò pectoris oppreſſio, lateris ac abdominis dolor exiguus : ſanguinis perparùm in ſputando, & pauca febris.

6 Junii, nulla Febris : nullum morbi veſtigium.

7 Ex lecto ſurgit : & brevì pòſt, valetudine confirmatâ, diſceſſit.

Conſtitutionis unius in aliam tranſitus, febreſque complicatæ.

Adulto Vere, Æſtati contermino, febres inflammatoriæ ſe proripiunt, quibus aliæ ſuccedunt preſſo pede, bilioſæ indolis.

Ea ambarum febrium ſucceſſio non fit repentè, ſed ſic, ut inflammatoriæ gradum lentè retrahant, quæve ex his agmen claudunt, cum primo inſequentium bilioſarum exercitu miſceantur, & hæ illarum terga cædant.

Eo tempore, utramque non rarò & *inflammatoriam* febrim & *bilioſam*, eodem in homine commixtas, offendimus.

In hoc ægro ea febris utriuſque complicatio aderat, nam corium ſanguinis phlogiſticum, craſſum & tenax conſpeximus, *inflammationis* characterem, & *bilem* multam vomitu profuſam. Prævaluit tamen vitium bilioſum.

Methodus medendi in febribus complicatis.

Illi hoſti promtiùs obviàm eundum eſt qui acriùs & periculoſiùs inſtat. Raròæquali impetu invadunt.

Eo etiam tempore, quod Veri extremo, & primæ Æſtati interjacet, bilioſæ febres ſanguinem facilè ſuccendunt, ut in *hiſce* bilioſis *hujus* temporis curam ſanguinis miſſione, etiam iteratâ, inchoare oporteat.

Æſtate verò provectâ, rariſſimus erit phlebotomiæ uſus.

Quæ anni pars Autumni extremam oram principio Hyemis nectit, hoc impar bilis cum phlogoſi connubium quotannis videt; eâ enim tempeſtate ventriculi hominum magis calidi, & æſtivis ardoribus, quibus reſolvebantur, per autumnum extinctis, valentiores effecti efferatam hucuſquè bilem coercent ſubiguntque, ut multò rariores hoc tempore morbos faciat, atque ejus perſæpè generis, quibus aura frigidior plus minuſve inflammationis adſpergit.

Hinc Ver adultum & Autumni poſterior portio, utriuſque partis primariæ anni, Æſtatis nempè & Hyemis, utrinquè quaſi fibula erit, morbique ex vitio æſtivo & hyemali conflati utrumque hunc temporum contrariorum nexum notabunt, ſi modò omnia tempeſtivè atque ex ordine obveniant.

Ea temporum annua ratio neminem fugere Medicorum impunè poteſt, cùm *ex anni temporibus morbos conjectare*, aſſerente Hippocrate, detur.

Sed & humores, quibus anni temporibus efflореſcant, noſſe oportet, & quoſnam in ſingulis morbos efficiant, & quaſnam unoquoque in morbo affectiones pariant. Hipp. de humoribus, c. 3.

ÆGER DECIMUS.

Cholera: pleuritis bilioſa: ſputum cruentum.

Cholera: cruenta ſputatio, &c.

Mercenarius viginti & unum annos natus, ante triennium æſtate acutè ægrotabat, ſanus poſthàc.

Die 16 Auguſti, manè bihorio riguit, dein æſtuavit: mox pectoris oppreſſione, crebrâ tuſſi, & punctorio penes mammam ſiniſtram ac gravi dolore corripitur: decumbere cogitur.

17 Auguſti, æſtus, anorexia: decies ſponte vomuit, amara, viridia: ſepties dejecit.

18. Æſtus, vomitus, ſeceſſus, ut pridiè: noctes inſomnes: dolor lateris & tuſſis incrementa capiunt: cruenta ſputat.

19 Æſtuat validè : ſeceſſus frequentiſſimi, ſepteni ſpontanei vomitus, ſemper bilioſi : ſputa ſubindè cruenta.

20 Auguſti, febris : quater vomuit, nonies dejecit : pauca ſanguinea ſputavit : inſomnis, & hucuſquè omni remedio deſtitutus.

21 Auguſti, quo nos acceſſit, manè ſepties vomuit : caluit valdoperè, pulſu forti, pleno, duro, accelerato : facies flaveſcens : lingua reſiccata : ſpiritus difficilis : decubitus ſupinus, tolerabilior tamen in affectum potiùs quàm ſanum latus : dolor lateris acutus, inſpirando, tuſſiendo, & ad attactum auctus : diarrhœa : tuſſis plurima : vomituritio ad aſſumpta : ſputa glutinoſa, & veluti ærugine tincta, ſapore amara, intermixtis quibuſdam ſanguineis : potus largi ex hordei decocto, & oxymelle.

22 Auguſti, oppreſſio, tuſſis, dolorque major, alvo & emeſi ſilentibus. A meridie dato emetico vomuit amara, glutinoſa, multa, modiciſſimè flava, cum ingenti & momentaneo levamine. Etenim nullus prorſùs lateris dolor : oppreſſio nulla : pauca ſputa, & abſque ſanguine : nulla febris : lingua humida, pura : non dejecit.

Uſus poſtmodùm remediis leniſſimis, ſalinis, & pauco ſtibio ad finem menſis uſque, & demùm amaricantibus contra relapſum probè communitus diſceſſit.

Peculiaris ſpecies hæmoptoes frequenter obſervata.

Hæmoptoen *bilioſam* dari, eamque menſibus æſtivis ſubindè perfrequentem, emunctæ naris obſervatores norunt. Ea res Medicorum attentionem adhucdùm deſiderat, & praxin hæmorragiæ pulmonali hucuſquè opponi ſolitam omninò reſpuit : phlebotomia, iterata præcipuè, malè cedit, & quæcunque remedia alias hæmoptoes ſpecies aptè levant ſanantque, hanc, de quâ nunc ſermo fit, exacerbant.

Hæmoptoe *bilioſa* bilioſæ febris ſymptoma plerumquè eſt, quemadmodùm exempla recenſita monſtrant. Sed etiam abſque febre, manifeſtâ ſaltem, copioſa, cruenta, meraca ſputant, haud tamen abſ-

que ſignis præcordiorum bile turgentium, utut febre careant.

Ejus ſigna diagnoſtica. Æſtas, & ſordium bilioſarum notæ, ſi quas in aliquo ſanguinem ſputante obſervâris, & nulla aliàs alio tempore hæmoptoes in eo homine conſuetudo, ſique ea conformatio corporis abſit, quam cruenta ſputatio primùm, dein phthiſis tenet, hæmoptoes *bilioſæ* ſuſpicionem tibi jure movebunt.

& medela. Emeticum æquè certò & citò hanc hæmoptoen ſiſtit, etſi largiſſima ea fuerit, ac illud cardialgiam, aut ructus pravos, aut nauſeas quaſi momento abſtergit, ubi ventriculum cruditas læſerit.

Fuerunt non pauci qui, vomitione primâ vix abſolutâ, ne guttulam ſanguinis ampliùs rejecerunt. Quibus ea felicitas non obtingit, id ſaltem ſolaminis obtinent, ut & perpaucum cruoris, & breviſſimo tempore poſt vomitum ſputent, ſani poſthàc, ubi ſtomachicis & amaricantibus œconomiæ gaſtricæ ſubvenerint.

Aſſerti veritatem nos ſola obſervatio docuit, fida, & caſta, & innumeris vicibus in Noſocomio capta.

Emetica noſtra non ſolam emeſin, ſed etiam alvum movent, & ex ſcrupulis duobus, aut drachmâ rad. ipecac. & tartari emetici grano uno, raò duobus, componuntur.

Subindè alvum ducere præ vomitu placuit, verùm rariſſimè hæc purgatio profuit. Etiam hìc evictum vidi, purgantia vices emeticorum ſubire haud poſſe.

Lætus recordor juvenis, quondam Turcæ, nunc Sacris Chriſtianis initiati, qui, menſe Julio anni 1776, ex febre biliosâ, & largo ſanguinis ſputo decubuit. Cùm homini fluxum ſanguinis ex pulmonibus actu patienti emeticum præſcriberem, idque in præſentiarum facto opus eſſe aſſererem, qui mecum fuerant, me quaſi aliena loquentem intuebantur, & quis rerum foret exitus, clàm avidiſſimè exſpectabant, haud clementiùs fortè actum iri cum ægro rati, quàm ut purpuream unà cum bile animam evomat. Sed en! vomuit æger ἀμόργην multam, & ſanguinis ne ſtria comparuit, jugulatâ febre.

Vulgatior poſtmodùm obſervatio admiratione carebat.

ÆGER UNDECIMUS.

Pleuritis bilioſa, gravis admodùm, ſeu maligna.

Muſicus 26 annorum, ante triennium ex pleuritide in Noſocomio convaluit, ſanus poſteà. *Pleuritis maligna.*

Initio Junii, oris amarorem queritur, faſtidioſus, nauſeabundus, vomituriens abſque vomitu, aliena fœtidaque ructans, ſanus cætera & obambulans.

Die 15 Junii, æſtu prehenditur, & dolore pleuritico per totum ſiniſtrum thoracis latus diffuſo, inſpirationibus acutiore, & contiguum quoque humerum lancinante. Tuſſis, cephalalgia : in latus affectum difficiliùs cubat. Veſperi omnia deteriora : ſeceſſus copioſi, frequentiſſimi : ſomni tenues, turbati : urinæ mordaces.

16 Junii, horridus erraticè, per vices incaleſcens, quater ſuaptè flava viridiaque vomit. Latus acutiùs dolet : decumbit : ſuo conſilio ſanguinem mittit : nil levatur. Diarrhœa.

17 & 18 Junii, aſſidui calores : vomitus, ſeceſſus, utì pridiè : multa ſitis.

19. Ad nos deportato caput temulentum erat, grave, dolens : ſapor amarus, os mucoſum : ructus fœtentes, putridi : lingua quaſi byſſo flaveſcente obveſtita, ad radicem ſicceſcens : vomendi deſiderium ſine vomitu : thorax anterior indè ab jugulo totus, & epigaſtrium gravi quaſi pondere opprimebatur. Paulò mitior lateris ac anteà dolor, mitior & humeri. Tuſſis : ſputa pauca : alvus cita : faciei color luridus, cum virore flaveſcens : calor : pulſus fortis, plenus, naturali modicè citatior : ſitis.

Veſperi graviſſima præcordiorum oppreſſio : anxietas : jactatio : ſputa pauca, cruentis tincta. Sumto per diem largo ſolvente potu, veſperi emeticum exhibebatur. Vomuit indè multa, tenaciſſima, amariſſima. Nox melior : alvus compreſſa : nullus humeri

dolor, & exiguus lateris; atque ita diei ſequentis dimidium commodiùs ac hucuſquè tranſegit.

Verùm à meridie diei 20 Junii febris increvit pulſu duro, & citatiori quàm pridiè. Redit ingens præcordiorum oppreſſio: laborioſa reſpiratio, dolore lateris non aucto: meteoriſmus: diarrhœa: mens vacillans: tuſſis frequentior, & cruenta ſputatio. Eâ veſperâ, ſanguinis phlogiſtici corio craſſo, non contracto, flavicante contecti, cum ſero viridi, unciæ quinque detrahebantur. Nox laborioſa: ſingultus: diarrhœa.

21 Jun. cùm alienis humoribus, pituitoſis & bilioſis, ventriculus & inteſtina ſcaterent, & eorum ingens copia jam ultra vias primas progreſſa in pulmones impetuoſè ac confertìm irrueret, id facto opus eſſe arbitrabar, ut & ventriculum, ac inteſtina præprimis ad quæ materies profundiùs deſcenderat, citò repurgarem, & pulmones præ humorum turgore propemodùm ſuffocatos quantociùs expedirem. Hinc potum exhibui frequentem, & leniter ſalitum, qui ventrem eluat.

Pòſt, ſanguinem miſi paucum duntaxat, ad uncias ſex ſolùm, ut pulſu duro validoque remiſſiore facto, & vacuato parumper ſanguifero ſyſtemate, irretita pulmonibus materies extricetur, ac libera meet.

Canon in metaſtaſibus obſervandus. In omni alienæ materiæ ad viſcum aliquod periculoſo decubitu, inter alia ſpectare præprimis ſoleo, an hærens alicubi materies moram idcircò faciat, quòd vis vitæ nimiùm dejecta molem ulteriùs promovere haud potis ſit, quo in caſu veſicantia & cardiaca promtam ſæpenumerò opem ferunt; vel verò, an *valentibus adhuc vitæ viribus*, hoſtilis materies tumultuariè impetum & pleno agmine faciat. Hoc rerum ſtatu urgere vires cantharidibus, aut ſtimulis quibuſcunquè aliis haud conveniret. Hìc potiùs irruenti hoſti cedendum pauliſper eſt, & amplianda ſpatia, ne intra anguſtias concluſus ſibi ipſemet exitum præcludat. Hìc ſanguinem demo, cautâ utiquè manu, & parcè, & per vices: & demùm potu, fotuque emolliente vias conor expedire.

Id maximè in metaſtaſi ad pulmones & ad caput

factâ, plenâ diſcriminis utrâque, facere conſuevi. Delicatiſſima in praxi medicâ ea res eſt, ubi ob periculum ſummè præceps in arenâ conſilium capiundum. Verùm quemadmodùm in multis aliis, ita etiam hocce in caſu evidentes canones ſtatui non poſſunt, quos omnis, & facilè intelligat. Prudens omnium quæ ægrotum ſpectant & adcurata æſtimatio, quam uſus artis aſſiduus, varius, judicioſus, multaque meditatio comparaverunt, agendorum in re præcipiti rationes ſecuriùs ſuppeditabunt.

Perſtitit eo die & alvi frequentia, & reſpirationis labor, & anacatharſis cruenta: ſingultus per vices: at die ſequenti

22 Junii, non ſingultit: omnia paulò mitiora.

23 Junii, caput, ſapor, decubitus, emendata. Eadem tuſſis cum ſputis glutinoſis, non cruentis: lingua viſcida, villoſa. Tuſſiendo, & inſpirando totum epigaſtrium dolet. Dolor lateris multò minor. Seceſſus frequentes, virides, tenues, immixtis quibuſdam duris, exiguis, ſcybaloſis, quaſi caprillis. Continuantur potiones ſalinæ. Calor, & pulſus fermè ut ſano homini: lotium bilioſum.

24 Junii, commodè habet. Alvus heſterna: epigaſtrium vix dolet.

25, Latus perpatùm dolet. Fæcum alvinarum viror ſaturatus: ingens copia earundem & frequenter prodiit, glutinoſis multis immixtis, & tremulis, ſperma ranarum æmulantibus. Lingua purior quàm præteritis diebus: pauca tuſſis: ſputa glutinoſa: vix veſtigium febris.

Sali polychreſto, modò ſal ammoniacus, modò ſtibium diaphoreticum non ablutum jungebatur. His alvo motâ, tuſſis & ſputa conquieverunt. Rediit appetitus & vigor corporis, ut, poſt initium Julii, per omnia ſanus ad ſuos redierit.

Pleuritis bilioſa, putrida, maligna, peſtilentialis.

Qui pleuritidem bilioſam, putridam, malignam, peſtilentem adſtruunt, non diverſas re ipſâ pleuritides deſcribunt, ſed varium ſolummodò ejuſdem morbi gradum & varium diſcrimen.

Bilioſus humor acrimoniâ peculiari deſtitutus pleu-

ritidem generabit ſimplicem *bilioſam*; copioſus verò, & acerrimus, & vim vitæ proſternens, & ultra vias primas multùm digreſſus, *malignam*, ac tandem *peſtilentem* producet.

Quomodò pleuritis bilioſa in malignam convertatur,

Pleuritides vidi omni notâ in initio ſimplices *bilioſas*, quas, qui non noverat, repetitis phlebotomiis *malignas* reddidit.

Pleuritidi huic, cujuſcunque illa intenſionis fuerat, eam medendi methodum oppoſui, quam in ſimplici vel bilioſâ febre, vel putridâ, vel malignâ utilem per obſervata numeroſa noveram.

& methodus medendi tunc conveniens.

Propinâram remedia ſolventia & ſalina, quibus emeto-catharticum ſubjunxi. Denuò ſalibus mediis mitioribus alvum blandè ſubduxeram.

Hæc methodus in ſimplici bilioſâ pleuritide votis reſpondit.

Corticem Peruvianum, camphoram, veſicantia, factis primùm ventriculi & inteſtinorum evacuationibus & per accidens, utilia eſſe exiſtimabam, atque eo in caſu ſolùm, quo corruens vita fulciri cardiacis debet.

Mala malignitatis notio.

Malignitatem pleuritidis haud ritè edocti ſunt, qui ubi phlebotomo exaſperari morbum vident, mox, neſcio quam ſanguinis putredinem delirantes, ad antiſeptica, ex claſſe præcipuè ſtimulantium, repetita confugiunt.

Hi *vocabulorum*, quibus Ars utitur, notionibus contenti, notiones *rerum* vilipendunt.

ÆGER DUODECIMUS.

Febris rheumatica, originis bilioſæ.

Febris rheumatica.

18 Annorum juvencula, ante menſem ex eryſipelate decubuit, quo apud nos brevì depulſo, cæterùm ſana fuit, niſi quòd ad hoc uſque tempus frequenter capite doluerit.

Die 20 Maii, non appetiit, capite magis doluit, caluit friguitque alternis vicibus, & copioſè ſudavit. Mox & lumbos & crura dolor quaſi ab acri rheumate prehendit.

prehendit. Tumor dolentiſſimus circa malleolos & dextrum genu, cute non diſcolori. Dolentium artuum motus impoſſibilis: inſomnia.

21 Maii, æſtus aſſidui: omnia exacerbantur.

22 Maii, omnia, utì heri: ablata vel minima crurum abſque ſummo cruciatu movendorum facultas. Sudores largi: nullus ſomnus.

23 Maii, eadem ad Noſocomium deportatur, genis, quin totâ facie, intenſiſſimè & quaſi ex illito ſaturatiori fuco rubentibus, validè æſtuans, & pulſibus plenis, fortibus, duris, multùm acceleratis. Lingua puriſſima, nullus pravus ſapor, nec ullum ventriculi incommodum.

Fit larga venæ ſectio. Sanguis venæ ſectione eductus vix aliquid rubræ portionis, plurimùm verò cruſtæ lardaceæ, craſſæ, flaveſcentis, tenacis, diffuſæ, & abſque aſſurgente, quemadmodùm aliàs in pleuriticis ſolet, per circulum margine fimbriato. Dorſum utriuſque manûs & carpi tumere, & acutiſſimè dolere cœperunt, atque hi quoque articuli immobiles fieri. Duo à venæ ſectione veſicantia ad ſuras poſita ſunt. Augetur febris dolorque, qui per totum brachium utrinquè diffunditur. Plurimus ſudor: abſque ſomno.

24 Maii, omnia eadem. Emeticum. Vomuit bilioſa, amurcoſa, mucoſa, quàmplurima: frequenter dejecit. Per aliquot ab emeſi horas dolor ferè omnis ſiluit, qui tamen noctu denuò revertebatur, priore vix benignior, ſomnumque copioſos inter ſudores prohibens.

25 Maii, dolor priſtinus, articulorum præcipuè: nox inſomnis.

26 Maii, propinato emetico plurimam denuò αμωργην refudit. A vomitu luculentum levamen per longius tempus experta eſt: nundùm dormivit: minùs tamen artubus eâ nocte doluit, eoſque habuit paulò expeditiores.

27 Maii, tumor, dolor, immobilitas recruduerunt. Qui eo die meas abſentis vices expleverat, venam ſecuit, & libram ſanguinis, eandem, utì nuper, cruſtam

phlogiſticam exhibentis, eduxit. Nullum prorsùs à phlebotomiâ levamen.

28 Maii, exhibitum manè emeticum. Vomitus copioſùs, bilioſus, indèque minor articulorum tumor: vix ullus dolor, & artus multùm mobiles per totum diem: aliquis ſomnus.

29 Maii, rediit dolor, etſi minùs quàm anteà ſævus. Artus minùs ac heri obediunt. A meridie copioſam & oleoſam bilem propinato vomitorio rejecit. Indè plurimùm levabatur: dormivit.

30 Maii, omnia magis emendantur.

31 Maii, vix adhuc aliquis articulos ſubindè dolor pungit. Vix ullus tumor: motus artuum expediti.

1 Junii, manè omnia bona. A meridie ardor ventriculi: cætera bona.

2, 3 Junii, omnia bona.

4 Junii, rediit, nocte præteritâ, ventriculi ardor. Malleolos dolor invaſit. Mox dato vomitorio, multiſque bilioſis & mucoſis eductis benè iterùm per omnia ſe habuit.

Ex eo tempore uſa eſt tincturâ rhei aquosâ pauco ſale medio armatâ, ut alvus facilis maneat, & educendis, quæ adhuc ſuperſunt, aut de novo naſcuntur, bilioſis ſordibus idoneâ.

Temporibus inter emetica mediis medicamenta ſolventia ſalinaque præſcripſimus, quæ fomitem morbificum præparent, *criſim artificialem* paulò pòſt hauſto emetico ſubiturum.

Poſt ſingulum vomitorium ægra *manifeſtum* levamen & *ſtatìm* ſenſit: copioſa ſemper & flavo-viridia revomuit.

Etſi altero plerumquè die dolor reverteretur, mitior tamen ſemper rediit & longioribus intervallis, donec tandem fugam penitùs capeſſeret.

Poſt ſingula vomitoria intenſus ille faciei rubor multùm remiſit, donec in pallorem fatiſceret ὑποχλωρον quem convaleſcens retinuit.

Artus expeditè poſteà omnes movit, nec illud moleſtiæ reſtitârat, quocum multos *febre rheumaticâ bilioſæ indolis* diutiſſimè conflictatos novi, qui aut nullâ

prorſus ratione, aut nonniſi laborioſè, brachium ad oculos uſque attollere queunt, humeris utpotè acutiſſimè dolentibus. Sæpenumerò, etſi hæc febris deferbuerit, digitorum quædam obliqua diſtorſio fit, eorumque articuli grandeſcunt.

At nullum in hâc ægrâ, *hâc* methodo percuratâ, vel doloris vel deformitatis veſtigium remanſit.

Ad morbum hunc frequenter mihi viſum, & obſtinatæ pertinaciæ toties incuſatum, quàmmaximè moroſus acceſſi. Sed, longam aliàs, infirmitatem promta & efficax medicatio ſpe citiùs corripuit.

Tumorum quorumdam in febre bilioſâ geneſis.

Obſervationibus certis edocemur tumores dolorificos articulorum, parotidum, ſubmaxillarium glandularum, locorumque pone apophyſes maſtoideas, glandularum colli, & thyroideæ, tonſillarum, &c. excitari à vitio procul remoto, ſyſtematis gaſtrici videlicet, eoque bilioſo. Ea res difficiles explicatus habet; ſed ſufficiat, obſervationes habere certas, etſi earum nos ratio fugiat.

Quem ejuſdem febris ſymptomata varia ludifaciunt, ut iisdem variam quoque tanquam totidem diverſis morbis medicinam applicet, næ is ramuſculis amputandis inanem operam inſumit, arboris radice non evulsâ.

Cuncta me eò perduxerunt, ut morbum hunc inflammatoriæ potiùs quàm bilioſæ originis exiſtimarem. Sed falſam hanc opinionem fuiſſe, à poſteriori, ut ajunt, certò conſtitit.

Rubor bilioſorum.

Faciem prærubram ac quaſi minio pictam in bilioſis frequentiſſimè video. Verum etſi intensâ rubedine genæ micent, quà tamen ad oris labiorum commiſſuram & narium pinnas procurrunt, ruborem pallor excipit ex flavo vireſcens. Hunc oris habitum, præcipuè ſi & ſplendor quidam oculorum, quaſi lacrimis innatantium, accedat, adeò pro ſigno genuinæ inflammationis non habui, ut eum inter potiora diagnoſtica redundantis intra præcordia bilis repoſuerim.

Ea res adeò obvia uſuque trita eſt, ut, qui faciem eâ quâ dixi ratione coloratam inſpexerit, inſidentem abdomini bilem certus hariolетur. Diagnoſin ſecurio-

rem reddit exporrectæ linguæ tremor, tremulaque inferioris labii inter loquendum micatio, quemadmodùm pueri, Præceptoris auſteri verba timentes, & dubii quâ ſe ratione purgent, excuſationem prolaturi, ſolent labiis micare. Lingua flaveſcente veluti byſſo obducta diagnoſin corroborat.

Verùm in hâc de quâ loquimur puellâ, utut facies veluti ribeſiorum ſucco illita rubuerit, is pallor tamen defuit penes nares, & labiorum concurſum. Defuit etiam & linguæ, qualis in ſanis ſolet puriſſimæ, & inferioris labii tremor.

Hinc *rheuma inflammatorium* in initio reputavi, idque eò confidentiùs, quòd cruſtam viderem in emiſſo ſanguine craſſam, tenacem, non contractam, & qualis eſſe rheumaticorum amat. Sed nullum à venæ ſectione levamen, quin dolorum augmentum potiùs, item ipſe cruſtæ phlogiſticæ color, non albicans, ſed qui ex flavo leviter vireſcebat, aliique eo tempore morbi, indubitatò bilioſi, veram mali indolem docuerunt.

ÆGER DECIMUS TERTIUS.

Febris priori ſimilis.

Rheuma bilioſum.

Juvencula 22 annos nata, die 22 Maii, friguit caluitque alternis vicibus. Supremum ſternum dolore pungente dolet. Non tuſſit.

Die 23 Maii, dedolatio: dolor per muſculos coxæ laterales: non appetit, nauſeabunda. Os ſummè amarum: frigoris caloriſque viciſſitudines.

24 Maii, decubuit. Intenſa ſitis. Dolet utrumque genu. Veſperi dorſum, lumbi dolore vexantur quaſi dilacerante, per utriuſque femoris utramque faciem, internam videlicet & externam, ad uſque malleolos procurrente. Nox inſomnis: febris, utì pridiè.

Die 25, heſterna omnia exacerbata ſunt. Accedit tumor pedum, maximè ad malleolos, ad attactum dolentiſſimus, & ſanæ cuti concolor: articulorum

pedis immobilitas : inquies ſumma : febris multa : clamor, ejulatus : ſomnus nullus.

Die 26, carpi manuum intumuêre tumore dolentiſſimo, concolori, quive elapſo bihorio evanuit. Cætera, utì pridiè.

27. Totâ die æſtuavit. Nulla emendatio.

Die 28, ad nos deportatur. Lingua reſiccata : cardialgia attactum refugiens : genarum rubor cùm pallore, circa labia & nares flaveſcente : formicatio per artus ſuperiores : pedum manuumque tumor concolor, multùm dolens, & omnem motum prohibens. Dolores dorſi, artuumque inferiorum rheumatici, noctu graviores. Pulſus fortis, plenus, durus. Cætera, utì anteà. Sumit ſolventia ſalina.

29 Maii, ſumpto emetico, ſemel & pauca vòmuit, ter dejecit. Nil emendatum.

30 Maii, lingua humida, bilioſa : reliqua non levabantur. Hauſto denuò à meridie emetico paucam amurcam vomuit, decies dejecit. Continuantur potiones ſolventes, ſalinæ.

31 Maii, artus, præterquàm femur dextrum, jam non tument, aliquantulùm mobiliores ſunt : continuus ſudor. Continuantur remedia ſalina. Os impurum. Omnia multùm mitiora.

1 Junii, ob oris amaritiem, & prementem dolorem ventriculi, & ſymptomatum priorum reliquias, hauſit emeticum. Indè bina vomitio, & quinque ſeceſſus. Artus multò mobiliores mox à vomitu : lingua albida : ſapor bonus : dolor levis, obtuſus, artus per vices oberrans : multus ſudor. Cætera emendata.

9 Junii, protracto ſalinorum & potentiùs poſteà ſolventium uſu, additis demùm ſtomachicis, ex integro convaluit.

ÆGER DECIMUS QUARTUS.

Colica pituitoſo - bilioſa.

Juvencula 24 annorum, laxioris compagis, & quæ menſtruas purgationes admodùm copioſas, & per *Colica.*

multos dies patitur, die 9 Aprilis, cùm catamenia per ſeptem jam dies liberaliſſimè fluxerant, ſubitò, & abſque notâ causâ, & perſiſtente adhuc eodem menſtrui ſanguinis effluxu, valido totius abdominis dolore corripitur, quod ſenſim intumeſcit contrectari penitùs impatiens. Tuſſitabat ex ſtomacho, multùm & aſſiduò dolente, ſed plurimùm ſub ipsâ tuſſi. Sputa pauca, glutinoſa, & vireſcentia : pectus liberum.

Mollitudinem hypochondrii dextri dolor acutus tenuit, inſpirando increſcens. Decubitus in ſiniſtrum latus difficilis, ob ſenſum ponderis circa præcordia quaſi ſiniſtrorſùm labentis, & inſpirationem prohibentis. Febris.

Cùm extra Noſocomium decumberet, Medicum accerſivit, qui enemate frequenti, emolliente fotu ad totum abdomen, venæ ſectionibus repetitis, & veſicantibus dolorem colicum compreſſit, eo tamen perſtante, qui hypochondrium dextrum affecerat, & decubitu in lævam difficili. Cardialgia aſſidua, & flavicans à paſtu facies : artus quaſi ab rheumate dolebant. Dedolatio : lingua poſt ſomnum flavo-vireſcens : oris amaror. Ita obambulans ægritudinem tulit.

9 Maii, redeuntibus denuò catameniis & copioſis, & diutiùs jam fluentibus, eâdem ratione, utì menſe prægreſſo, ægrotare, ſed validiùs cœpit. Remedia eadem, idem eventus, eædemque ſufflaminati potiùs quàm curati morbi reliquiæ, attamen multò graviores. Acceſſit & crurum œdema.

9 Junii, prægreſſo per bibuum cruento ſputo, horripilationibus, & levi per vices dolore colico, rediêre menſtrua & plurima, & per multos dies. Catameniis demùm ceſſantibus, æſtuare cœpit; ventriculus magnoperè dolere, & inflari.

Die 17 Junii, hauſta largiùs cereviſia: dolor abdominis : jactitatio, & nox inſomnis.

Altero die (18 Jun.) omnia graviora. Veſperi ad nos venit. Oris multa pituita, & amarities : lingua, & habitus faciei, utì in bilioſis : ſpirandi difficultas cum tuſſiculâ crebrâ valdè, & ardore infimi ſterni.

Cruciatus in toto abdomine, inflato, tenſo, immitis, ut manum contrectaturam vel à longè reformidârit. Calores: acutus hypochondrii dextri dolor, decubituſque in látus oppoſitum perquàm moleſtus: Plurima anxietas præcordiorum, & lamenta. Pulſus fortis, plenus, naturali celerior.

Sanguinem detraxi ad uncias octo, lætè rubentem, ubi coiverat; & emollientia ore atque alvo ingeſſi, & externo ventri adplicui, quin vel hilum levaretur.

19 Junii, priora perſtant, quibus vomituritio, & difficilis, parcus, pituitoſus, & pauciſſimæ bilis vomitus ſuaptè jungitur. Venter à quatriduo nil reddidit, utut enemate multiplici aut emollitus, aut irritatus. Hauſtum ſalinum revomuit cum vix ullo levamine. Veſperi, aſſumptâ dimidiâ drachmâ radicis ipecac. cum grano uno tartari emetici, copioſam pituitam vomuit, alvum octies poſuit, multùm allevata.

20 Junii, omnia multò mitiora.

24 Junii, hucuſquè uſa multis ſalinis, quæ & pituitam inciderent & inciſam foras ducerent, appetere cœpit.

25 Junii, aliquis hypochondrii dextri dolor, & abdomen tumidulum: emeticum: vomitus plurimæ pituitæ, & levamen. Sumit ſalina cum rheo, & amaricantibus.

30 Junii, dentes ſordidi, limo obducti: fauces multo tenaci muco refertæ. Emeticum. Seceſſus, vomitus puituitoſi cum aliquo levamine. Data poſteà ſunt ſalina, rhabarbarina, amareſcentia: frictiones abdominis.

4 Julii, ob preſſionem ad cardiam, & linguam villoſam ſordidamque, denuò emetico propinato, facilè & multo cum levamine pituitam vomuit, & dejecit. Subjuncta ſtomachica ſunt cum ſale ammoniaco. At, tertio pòſt die, abdomen denuò dolere acerbè cœpit, os ventriculi morderi, & pectore opprimi, ſputaque ichthyocollam æmulantia copioſè educere. Mox purgans ex mannâ, & multo ſale medio, & tartari cremore per epicraſin exhibui.

Eodem remedio uſa pluribus diebus eſt. Alvo multùm & crebrò quotidiè fluente benè valuit : donec

Die 13 Julii, ventre à biduo parciùs reddente, oris amarorem, & muci redundantiam de novo quereretur, cætera pulchrè ſe habens. Hinc aſſumpto emetico ingentem amareſcentis pituitæ copiam, pultem potiùs diceres, revomuit.

Infuſo rhei, ſalibus mediis, ſtomachicis amaris, ambulationibus, vino, & abdominis frictione validiori relapſibus cavebatur.

Circa finem ejus menſis ad ſuos rediit ſana, ventriculoque præprimis & inteſtinis egregiè valentibus; etſi maluiſſem ut curam confirmatoriam diutiùs protraheret, & laxam anteà corporis compagem corroboraret validiùs.

ÆGER DECIMUS QUINTUS.

Colica priori ſimilis.

Dolores abdominis. 34 Annorum femina, novem prolium mater, ſæpiùs dolores colicos experitur, plerumquè mitiores. Guſtu caret à longo tempore. Actu illi catamenia fluunt.

Die 17 & 18 Junii, dolore rheumatico artuum corripitur. Accedit acerbus totius abdominis cruciatus, per vices intolerabilis, ſcindens, ardens, contorquens. Amaror oris : faſtidioſa, vomituriens, vomenſque ſponte, frequenter, pituitam ductiliſſimam, vireſcentem, amareſcentem : alvo compreſsâ : difficulter obambulat : non dormit : inquies multa; lamenta.

20 & 21 Junii, non vomit. Reliqua omnia deteriora ſunt. Abdominis tumor, & intercurrens crebrave horripilatio : calores modici : ſudor, anxietas, & nox inſomnis.

22 Junii, huc venit. Lingua herbacei coloris : nigricans faciei flavedo : vomendi deſiderium, & abdomen vel leviſſimæ contrectationis impatiens, dolentiſſimum, dolore per intervalla, & frequenter, mirum quantùm exaſperato : ejulatus : decubitus ſupinus, &, ob dolores quocunque alio in ſitu atrociores, non

mutandus. Plurima febris, plurima ſitis. Lotium parcum, ſtrangurioſum : Seceſſus nulli. Reliqua perſtant.

Eo die, potiones ſalinæ, & aqua mulſa copioſa dabantur. Inſomnis.

23 Junii, epoto emetico, multa mucoſa, viridia, amara ore refudit : aliquoties dejecit. Indè levamen non modicum, & rudioris etiam attactûs in epigaſtrio major patientia. Mixtura ſalina : ſomni pauci.

24 Junii, propinato vomitorio, heſternis ſimilia vomuit, dejecitque cum levamine evidentiori. Febris modica : facilior mictus : ſomni laudabiles, &, quodcunque in latus vellet, decumbendi facultas. Mixtura ſalina.

25 Junii, alvo hodiè denuò ſponte cohibitâ, dolere abdomine, & febrire, utì anteà, cœpit.

26 Junii, heſternis jungitur oris amaror, & pituita. Purgans ex mannâ, arcano duplicato, & cremore tartari, unam emeſin bilioſo-pituitoſam, & ternos ſeceſſus movit. At major amarities : vomituritio crebra. Hinc à meridie denuòvomitorium exhibebatur. Indè, eâ veſperâ noctuque, plurima pituitoſa, æruginoſa revomuit : ſeceſſus pauci. Inſigniter allevata eſt. Somni exigui, & cum inſomniis.

27 Junii, alvo, ope mannæ & ſalium mediorum acidorum frequentiſſimè motâ, ſapor, abdomen, & lotii aliqua adhuc difficultas, & febris multùm emendabantur. Somni laudabiles.

4 Julii, hucuſquè mannâ & ſalibus ita uſa eſt, ut alvus lubriciſſima fieret, & doloris in abdomine aliquam portionem ſingula dies auferret. Doluit enim quotidiè & multò minùs & multò rariùs, & ne vix quidem. Febris à quatriduo ne veſtigium : dormit.

Infuſo rhabarbarino, elixirio nobis dicto *ſtomachico temperato*, & exiguis, ſed frequenter repetitis rhabarbari doſibus, vino, corporis exercitatione, ventriſque frictionibus, egregiè & citò convaluit.

Utut intolerabilis fermè dolor ægram cruciaret, nunquàm tamen narcoticis indigui, cùm emeto-catharſis ſpem nunquàm falleret, & dolorem, ſubductâ ejuſ-

dem cauſâ, tolleret. Sic incendium reſtinguebamus, amoto quo alebatur nutrimento.

Nec curationem phlebotomiâ exordiebamur, cùm nulli obtingerent quibus ſanguis redundârat, & id medelæ genus nec bilem, nec pituitam exterminet, malorum originem. Sed & ægris noſtris vis chymo-&-chylopoetica plus æquo elanguerat, ut idcircò phlebotomiæ nulla fuerit utilitas reperta, elaterem nempè fibrarum jam nimis remiſſum enervantis magis.

Proderit venæ ſectio, quibus aut ſanguis turget, ut genuinæ ſimul inflammationis metus ſit, aut quorum abdomini vera jam phlogoſis inſidet; ſed hujus generis non habuimus.

Cautela in doloribus colicis.

Animum in id quàmmaximè intendi, ut dignoſcerem adcuratè, verane hominem *enteritis*, an *ſpuria*, *bilioſaque* teneat, an utrumque vitium juncto marte. Ea res graviſſimi momenti nobis erat, & anfractuoſæ ſubindè indaginis. Etſi enim & *enteritis* & *colica bilioſa* perpulchrè ab autoribus rei medicæ deſcripta fuerit, atque utraque ab ſe invicem exactè diſcriminata, tamen in ipsâ Artis exercitatione alter morbus pro altero ſæpenumerò imponit, non novitiis tantùm, ſed & uſu valentibus, & veteranis, at quanto cum ægrotantis diſcrimine! Quid enim, ſi inflammato fortè abdomini emeto-catharticum ingeras, ubi univerſo potiùs antiphlogiſtico apparatu opus fuerat? aut quid, ſi ventrem pravis ſuccis turgidiſſimum, neſcio quibus & oleoſis & mucilaginoſis magis oneres, materiemque repetitis venæ ſectionibus per univerſum corpus diſpendes, & vitæ peſſumdes vim?

Horum probè gnari exquiſitiori ſollicitudine cavimus ne loco *antiphlogiſticæ* methodi *antibilioſam* adhibeamus, aut vice verſâ.

Hinc ſedulò inquiſivimus an æger ſæpiùs aliàs doloribus colicis laborârit, alvo præcipuè tardiori factâ, aut commiſſo diætetico vitio, aſſumptis carnibus pinguioribus, durioribus, fumo & ſale duratis, lacte, caſeo, &c. An, ante morbum præſentem, ex febre quâdam intermittente aut remittente ægrotârit, neglectâ, cortice Peruviano intempeſtivè ſuppreſsâ,

aut non protractâ poſt morbum bilioſum confirmatoriâ curâ?

Sed & anni tempus, & morbi congeneres, & ſigna illuviei in ſyſtemate gaſtrico aliundè jam nota, & alia quædam, quæ uſu diſci, ſed verbis exprimi nequeunt, nobis tutam morbi diagnoſin ſuppeditârunt.

Urinæ difficili, ſtranguriæ, iſchuriæve hunc morbum non rarò comitanti, nec oleum, nec ullæ mucilagines, nec diuretica quæcunque medentur, ſed emetocatharſis, & fluens alvus. Id cùm meâ, tùm aliorum obſervationibus edoctus aſſero.

Vomitus ſpontaneos, difficiles, non levantes, creberrimos, jugis aquæ mulſæ ſalitæque potus, & ſubjuncta emetocatharſis certò, & cum emolumento ſtitit.

ÆGER DECIMUS SEXTUS.

Febris æſtiva dyſenterica.

20. annos nata juvencula, ſana anteà, die 9. Julii oris amarorem, ſitim multam, & dolores abdominis incertâ periodo recurrentes querebatur. Vagi horrores: dedolatio magna: alvus frequens, parca, cruenta, teneſmodes. *Dyſenteria.*

10. 11. 12. Jul. lingua retorrida: omnia multò deteriora.

13. ad Noſocomium venit. Cephalalgia ingens: amaror: lingua aridiſſima, contracta, lignea. Ruina virium gravis. Alvo prodierunt porracea, ſpumoſa, mucoſa, parca, ſed frequentiſſimè, ac fermè continenter. Teneſmi aſſidui, torminoſi. Cutis totius corporis ſicciſſima, imperſpirabilis, rugoſa, anſerina. Pulſus accelerati, tenues. Decoctum hordei cum roob ribium & pulpâ prunorum copioſè hauſit.

14. Jul. hauſtâ manè ſolutione tartari emetici multam amaraſcentem pituitam revomuit. Seceſſus aſſidui: mitiora tormina: teneſmus levior: cætera eadem. Peractâ emeſi, omni bihorio drachmam dimidiam pulveris radicis arnicæ abſumſit. Decoctum repetitum.

Ut humorum impetus ab alvo avertatur, repurgato priùs ventriculo & inteſtinis, veſicans omni alterno die adplicuimus, alvum reſiccare, cutim humectare, putuitoſa incidere, & expedire infarctus minutiorum vaſorum natum. Nullam ſuppurationem excitavimus, ſed plagas cantharidibus ſollicitatas ſiccavimus, epidermide relictâ. Rarior indè dejectio, & conſiſtentior; verùm

Die 20. denuò impuriſſima lingua, ſed humida: thoracis totius ardor, & vomituritio. Emeto-catharticum. Modica flavaque vomuit, dejecitque: levatæ thoracis moleſtiæ. Poſthâc omni bihorio drachma pulveris radicis arnicæ, & veſperi duo ſcrupuli theriacæ Andromachi exhibebantur. Lingua prærubra, glutinoſa.

Indè ad 30. uſque Julii, primò omni bihorio, dein quâlibet quartâ horâ pulvis propinabatur, ex drachmâ radicis arnicæ & granis ſex radicis angelicæ compoſitus, ſumto horis veſpertinis paregorico.

Hâc methodo deliniri morbus quotidiè magis magisque cœpit, ut, primâ Auguſti, res in integrum denuò fuerint reſtitutæ.

Teneſmus omnium ultimò valedixit.

Ab eo tempore, vino, amaricantibus, & idoneis alimentis, corporiſve exercitatione, enervatam ventriculi vim exacui.

Diſcrimen inter dyſenterias hujus (1777) & illas anni præteriti.

Hujus anni æſtatem multæ rariores dyſenteriæ, quàm illam elapſi maculârunt. En quid diſcriminis inter eam anni præteriti, atque hanc hornam obſervârim.

Hâc æſtate dyſenterici multò pauciores fuêre, ſed qui ex eâ ægritudine decubuerunt, peſſimè habuerant, colluctabantur diutiùs, vix tandem eluctati. Linguas porrigebant aſſas, ligneas, ſcabras, diffiſſas, prærubras, nitidè glabras. Saburram revomuerant mole non conſpicuam, ſed tenacem, ductilem, pituitoſam, amareſcentem, non multam. Minùs promtè hoc anno levabantur ab emeto-catharſi, & alvus dyſenterica nonniſi tardè & potenter roborantium remediorum vi reprimebatur. Sæpè etiam nimios ſe-

ceſſus, morbo in longum protracto, narcoticis ſuſpendimus, ne inteſtina diuturnitate mali conſuetudinem contrahant diarrhœicam, atque ipſa (inteſtina) remedia corroborantia citiùs per inferiora dimittant, quàm ſalutarem eorundem virtutem experiantur.

At verò, prioris anni Æſtate, fomes dyſentericus & ſpectabilioris copiæ fuit, & multò mobilior fluidiorque, æruginoſus, porraceus, vitellinus, nigricans, quive ita ſuâ ſede totus quantus dimoveri atque exterminari emeto-catharſi poterat, ut nullo remedio, ſeu narcotico, ſeu roborante, quietem conciliare inteſtinis aut robur debuerimus.

Cæterùm, utut exiguam hoc anno dyſenteria provinciam ſortita ſit, tamen illa præ aliis locis ergaſtula inviſit, & captivorum non paucis lethum tulit. Credo id ideò contigiſſe, quòd morbus ibi corpora nanciſceretur non exercitata, deſidia, quæve almæ Æſtatis muneribus nunquàm veſcuntur, fructibus inquam horæis; hinc acrem in abdomine materiem colligi pronum eſt, quæ morbum committat dyſentericum.

Dyſenteria frequentior, & lethalior inter captivos.

Nunc pauca commemorabo, quæ me hujus æſtatis dyſenteria docuit.

Alvum ordiente morbo creberrimè motam vidi, at quâvis vice ita parcam, ut, ſi omnia intra nychthemerum ventre reddita excipulo collegeras, ne juſtam quidem fæcum copiam, quæ, unico ſolùm ſeceſſu, homini aliàs ſano prodire ſolet, obtinueris. Id etiam multoties adverti, poſt plurium dierum dyſentericas dejectiones, tandem excludi dura, aduſta, antiqua, caprilla ſtercora. Hinc neceſſitas comprobatur, in hujusce generis dyſenteriis, ſub morbi exordium duratas fæces molliendi, movendi loco, atque eliminandi remediis mannatis, tamarindis, ſalibus mitioribus, & tandem emeto-catharſi. Adparet etiam quanto in errore verſentur, qui adeò nullas evacuationes inſtituunt, ut illicò potiùs ad opium recurrant; quâ praxi quæ alia pernicioſior eſſe poſſit haud video. Hos ſola ſeceſſuum frequentia, omnem ſæpè patientiam ſuperans, terrefacit, falſaque opinio tenet, eos

Obſervationes quædam circa dyſenteriam.

nempè qui *frequentiſſimè* dejiciunt, dejicere etiam *quàmplurima*.

Uſus opii in dyſenteriâ, De morbi exordio loquor, & vacuationibus per artem nondùm factis, ubi opio locum nullatenùs eſſe fidenter aſſero, etſi morbo jam declinante, &, dyſenteria in diarrhœam converſâ, utile eſſe paregoricum queat quin etiàm neceſſarium, ſi modò roborantia remedia atque invigorantia primas habeant.

& adſtringentium, De adſtringentibus ita edoctus ſum, ea morbo inchoanti haud convenire, ſed rejectâ priùs, quæ præcordiis inhæſerat, vetuſtâ atque acri fæce, & languidiſſimis inteſtinis aſſumta mox profundentibus, diùque & cum virium jacturâ gravi, medicari potenter roborando poſſe.

item emollientium. Tormina in recenti ægritudine, dyſuriam, iſchuriamque, qui mucilaginoſis delinire ſolùm ſtuduerit, nil agit. Spaſmi dolorifici demitigari haud ſolent, priùs quàm emetico-catharticum irritantem ſtimulum excuſſerit.

ÆGER DECIMUS SEPTIMUS.

Febris continua remittens pituitoſo-bilioſa, cum exacerbatione quotidianâ paroxyſmum hyſtericum imitante.

Febris quotidiana remittens ſub larvâ paroxyſmi hyſterici. 28. annorum cœlebs femina, menſtruis uſa regularibus, fluorem album à ſexennio patitur, aſſiduum fermè, benignum initio, at tractu temporis acrem, virentemque ex flavo, cæteroquin ſana.

Die 19. & 20. Julii catamenia copioſa fluxerunt.

21. Jul. prandens, animo linquitur, voce deſtituitur: ſiſtuntur menſtrua. Horripilationes dein vagæ vagis caloribus remixtæ, tractiones artuum omnium dolorificæ, & ſterni dolor acceſſerunt. Somnus eâ nocte.

22. Jul. manè benè. Sale amaro ſepties purgabatur. Meridie frigere pedes præter modum cœperunt, frigore ſenſim ſuperiora petente, & per corpus diffuſo. Deliquium. Mox dolor lancinans artus primò infe-

riores, dein dorſum, ſcapulas, pectus, & brachia pervaſit. Dyſpnoea : teneſmus ad matulam : urina multa, cryſtallina : ſudor largus, frigidus. Veſperi & noctu benè : dormivit.

23. manè, neſcio cujus ſuaſu, vena in pede ſecta eſt. Sub meridiem paroxiſmus heſterno ſimillimus : nox bona.

24. hauſto ſale, amara multa bilioſaque purgabantur. Paroxiſmus ſeriùs, & circa ſeptimam primùm veſpertinam advenit, eorundem, ut anteà, ſymptomatum ſatellitio cinctus. Poſt mediam noctem quies & ſomnus.

25. Jul. manè, dedolata ſurgit, iterùm decumbit. Hora ſecundâ pommeridianâ exacerbatio conſueta in multam uſque noctem protracta.

26. manè ab horâ ſeptimâ ad decimam uſque, paroxyſmus idem cum ſtrangulatorio faucium dolore. A meridie ſecta vena eſt, & iterùm quadrihorio pòſt, non ſcio quo ſuadente. Sanguinem fuiſſe corio inflammatorio contectum ægra aſſerebat. Totâ die friguit plurimùm, & decubuit, ad noctem recaluit.

27. Jul. exacerbatio manè, utì pridiè : noctu ſomnus. Hucuſquè cortice Peruviano uſam fuiſſe ægram ex ejusdem narratione collegi.

28. ad Noſocomium venit. Horâ decimâ matutinâ, levis admodùm paroxyſmus. Caput extra tempus exacerbationis grave. Sapor oris fœtidus, amareſcens : fauces muco refertæ. Lingua immunda, bilioſa. Dedolatio. Pulſus fortis, plenus, vibrans, & naturali fermè celeritate. Aqua mulſa, ſalita. Veſperâ ſerâ emeticum. Vomuit pituitoſa multa, cum paucis bilioſis. Nox bona.

29. Jul. manè benè ſe habuit. A meridie, levicula acceſſio, non diuturna. Aqua mulſa, ſalita, adjecto ſale ammoniaco.

30. os valdè glutinoſum, lingua & muco & bile conſpurcata. Emeticum. Vomuit glutinoſa. Paroxyſmus nullus.

31. Jul. benè. Nulla acceſſio. Potus mulſus, ſali-

tus cum ſale ammoniaco, & infuſo-decoctum radicis arnicæ.

1. Auguſti, circa meridiem, paroxyſmi per horæ quadrantem leviſſima acceſſio: reliqua bona. Medicamenta heſterna continuat.

2. Aug. omnia bona. Eadem remedia.

3. circa meridiem, loco paroxyſmi, frigus leve & tranſitorium, ſine calore, ſine ſudore.

Ex hoc tempore nil ampliùs alieni à ſanitate deprehendimus, & confirmato ope amaricantium ventriculo & inteſtinis, ſana per omnia fuit.

12. Aug. ad ſuos rediit.

Regula in ſanandis nervoſis morbis. In curando hoc morbo, qui peculiari ratione attinere ad nervos affectos videbatur, eos ego medendi canones ſecutus ſum, quos ex innumeris, iiſque quàmmaximè abs ſe invicem diverſis nervorum, ut appellant, morbis, aut lectione acceptis, aut ipsâ praxi, proprios in uſus confeci.

Ubicunquè adverteram morbum convulſivi quid habere, vim quidem irritabilem, quæ fibris muſcularibus inhæret, quodam in præſentiarum exceſſu peccare exiſtimabam, eamque vividiorem ac par eſt eſſe, & ſtimulo obedire non ſuo, aut ſi etiam ſuo, attamen ab eodem nimiùm irritabiles fibras juſtò potentiùs ſollicitari, & in motus agi aut violentiores, aut alienos.

Qui curationis initium à roborandis, aut ſopiendis, aut ſtupefaciendis, aut relaxandis, ut varii variè loqui amant, nervis faciunt, & ad amatum ſibi nervinum remedium recurrunt, næ ii quàm longiſſimè aberrant à morborum nervoſorum practicâ cognitione!

Hinc omnem operam eâ in re conſumendam arbitrabar, ut, *quis ſtimulus* fibras irritet, motuumque anomalias cauſet, & quo poſitus loco is ſit, quâve ratione auferendus, inveſtigarem.

Exterminato enim ſeditionis auctore, quidquid anteà turbarum nervos commoverat, totum ſuaptè jam conquieſcit, aut facili modo, atque ipſo tempore demitigatur.

Non

Non unius generis ſtimulum vidi ſyſtematis nervei turbatorem : varius is eſſe ſolet, variâque in ſede locatus.

Cùm omnis fermè nervoſorum morborum curatio in auferendo hoc ſtimulo tam vario conſiſtat, ratio patet, cur *eadem* nervorum affectio in diverſis hominibus non *eandem* ſæpenumerò ſanationem admittat, ſed in aliis aliam, & ſubindè oppoſitam, ut, quæ alteri proſint evidenter, alterum lædant indubitatò. Nempè effectus *apparenter eosdem* non *eadem* ubiquè cauſa gignit.

Pauca in hanc ſententiam exempla recenſebo.

Tribus abhinc annis puellam biennem ſanavi per vices graviter convulſam, atque extra convulſionum tempora liventem facie, tuſſiculoſam, & cum ſono ſtrepente reſpirantem. Cùm minutulas & pinguedine obvolutas venulas, qui vocabatur Chirurgus phlebotomo aſſequi haud poſſet, hirudinibus applicatis ſanguinem eduximus. Convelli & livere mox deſiit &, paucos intra dies, etiam tuſſitare & ſonorè reſpirare.

En hic ſtimulum nervos irritantem, ſanguinis nimiam redundantiam intra thoracem præcipuè, & humorum circumeuntium quemdam quaſi, ob eorundem turgeſcentiam, ſtrangulatum !

Ad aliam poſteà ſexennem puellam vocabar, inſultibus epilepticis à biduo correptam aliquoties, & latere more pleuritico dolentem. Miſſus ſemel & iteratò è brachio ſanguis corio phlogiſtico tectus, atque alia remedia inflammatoriæ pleuritidi dicata, mox convulſiones, dein & ipſum morbum ſuſtulerunt.

En iterùm, quis ſtimulus fuerit nervis adplicatus, thoracis videlicet phlogoſis ! En remedium nervinum in ſimplici antiphlogiſticâ methodo repertum !

Feminam novi hyſtericotaten, deſidioſam, opiparè viventem, & bonis ſuccis ſubmerſam. Quæcunquè nervis opitulari dicuntur, incaſſùm & cum ægritudinis incremento adhibuit. Inverſo conſilio venam ſecuit, & aliquid lautitiarum ſubtrahere ſibi auſa eſt, & iners pondus corporis commovere. Tolerabiliùs indè habuit multò, atque meliùs habitura, ſi vitæ rationem inire

licuiſſet neceſſitatibus naturæ adcuratiùs reſpondentem.

Aliam bilioſiſſimam feminam, & fermè ictericiâ à pueris facie, vertiginoſam, morſu oris ventriculi, ructibus rancidis, globo hyſterico, leipothymiis multùm vexatam, urinas mingentem cryſtallinas ſæpenumerò ſpaſticasque, leviter artubus non rarò convulſam, remedia ſalina, aceſcentia, alvum blandè ducentia, mirùm juverunt. Cacochylia rancida & ſyſtematis biliferi infarctus, multorum aliorum ſymptomatum, & motuum præcipuè irregularium cauſa fuit. Nervina hìc fuerant, quæ ſolverunt, inciderunt, immutârunt, & alvum aliàs moroſam expediverunt.

Nuperrimè juvenem è Noſomonio dimiſi ab epilepſiâ, quâ ab aliquot jam annis, & hoc ultimo frequentiùs validiùsque prehendebatur, liberatum. Multa incaſsùm tentata, cùm ſtimuli & naturam & ſedem ignoraremus, donec eundem in ſyſtemate gaſtrico repertum, vomitoriis repetitis ejeceramus. Indè nervorum quies, & nulla à longo jam tempore fœdiſſimi mali reverſio. Ventriculum aptis remediis, rhabarbarinis, amaricantibus &c. diuturno tempore præmunire annitebamur, ne is novam materiem pituitoſam, & quaſi pultaceam, cujus ingentem quantitatem vomendo rejecit, nervos certâ quidem, attamen inexplicabili ratione in motus epilepticos concitantem, in poſterum generet.

Spaſmum ventriculi gravem in viro robuſto plenoque, & quotidiè per multos annos à paſtu maximè recurrentem, quem ſpirituoſa, amaricantia, nervina, chalybeata multò ferociorem effecerunt, ſtrictiori diætâ, & abſtinentiâ à vino, ac calefacientibus quibusvis, & ſanguinis miſſione largiori inſtar incantamenti conſopivi. Nec id incommodi poſthàc rediit, etſi homo vino denuò uteretur, parciori quidem & aquæ commixto.

Piſtoris hiſtoriam habeo aliâ occaſione curatiùs enarrandam, qui ſuperatâ malignâ febre in hydropem incidit intercutem. Variam ipſi medicinam & diuturnam, ſed inefficacem feci; nec tamen in pejus ruere, nec frangi vires magis videbantur. Appetiit, obam-

bulavit, & ægritudinem, rebellem licet, facilè tulit.

Scrotum & penis mirùm tumebant tumore vago, ſæpè evanido, & mox recurrente. Cùm alvum fluidiſſimam redderem, ex improviſò validiſſimo tremore totus, & per aliquot horas, concutitur, dein convellitur epilepticè; tandem ſtertorosè, mentis impos, tardiſſimè reſpirans, & ſublimi pulſu per intervalla dirè convulſus cubat, nec acerrimos ſtimulos ſentiens. Maxillæ tetanus.

Raſo capiti cucupham ex emplaſtro veſicante confectam, nuchæ ſimul & artubus alia veſicantia adplicui. Cùm loca veſicantibus eroſa plurimo ſero madere incœperant, convulſiones deſiêre, & mens rediit, tandem & perfecta ſanitas.

Hìc nervos ſtimulari ab acri ſero, ad encephalon ex improviſo recurrente, exiſtimabam, quo veſicantibus evocato, motus epileptici componebantur. Vim ergo nervinam hocce in caſu cantharides exerebant.

Symptomata morborum, *nervoſa* dicta, non tam ex facili nobis impoſuerunt, ut ſtatìm ad eam remediorum claſſem confugeremus, quam per eminentiam *nervinam* appellant. Vix ullum remedium eſt, quod non aliquandò nobis *nervinum* fuerit.

Ablatis aut retuſis nervorum ſtimulis, morbus ut plurimùm ſuaptè ſilet, niſi is fortè irritabilitatis exceſſus fuerit, eaque inducta nervis conſuetudo, ut, remotis licet omnibus ſtimulantibus cauſis, nervoſa affectio nihilominùs recurrat. Tunc verò nimiùm irritabiles nervos cortex Peruvianus emendat, & ipſum tempus deſuefacit.

Ubi febrium intermittentium, correctâ licet aut ſublatâ causâ, exacerbatio, *ob conſuetudinem*, & characterem impreſſum, nihilominùs redit, cortex Peruvianus ſpecificè prodeſt, idque legitimum exhibendi hujus remedii tempus eſt, niſi fortè, non exſpectatâ materiæ febrilis correctione aut eliminatione, ob periculoſum quoddam ſymptoma, maturiùs ſuffocari febris debeat.

In eâ ægrâ, cujus hiſtoriam retuli, quæ cauſa omni

alterno potiſſimùm die nerveum ſyſtema conturbârit, adhibita medendi methodus docet.

ÆGER DECIMUS-OCTAVUS.

Febris æſtiva cum exanthemate miliari.

Febris miliaris. Puella 11 annorum, anteà ſemper ſana, 1 Julii manè evigilans dolorem anginoſum, & impeditam deglutitionem queritur. Horrores, calores, alternatìm, frequenter. Cephalalgia, & os amarum: non appetit: decumbit.

Die 2 & 3, æſtus aſſidui: graviora omnia.

Die 4, lingua prærubra, præcalida: fauces prærubræ, dolentes abſque tumore: ſpiratio crebra: dedolatio: calor multus: ſitis nulla. Facies pone nares & labiorum concurſum flaveſcens, genis intenſiùs rubentibus: oculi humidiores. Eruptio miliformis in brachiis frequens, alba. Venter à biduo clauſus. Febris: amaror oris. Data eo die ſunt multa ſolventia ſalina: veſperi vomituritio: emeticum. Vomuit amara, fœtentia, pituitoſa: quater dejecit. Cephalalgia minor: urina ſanorum: dormivit.

Die 5, os non ampliùs amarum: lingua glutinoſa, minùs calida: facies pallidior: nullus faucium dolor, & deglutitio bona. Urinæ parciſſimæ, frequentes, ſanis ſimiles. Eruptio miliaris perſtat. Calet, ſitit. Alvus ter mota eſt. Stillicidium narium.

Die 6, manè, exhibito vomitorio, amareſcentem pituitam vomuit: dejecit: allevata eſt. Nulla cephalalgia: febris pauca: veſiculæ miliares paucæ: ſquamulæ multæ.

Die 7, nulla febris. Miliaria in furfures abierunt.

Ab ultimo vomitu ſalinis remediis, dein & ſtibio diaphoretico non abluto, & demùm amaricantibus uſa convaluit.

Die 16 Julii, ſana domum repetiit.

Plures hoc anno ſanavimus, verno maximè & æſtivo tempore, qui miliaribus conſperſi ad nos venerunt, quorum hiſtorias, utpotè ſuperiùs recenſitæ

ſimillimas, non referam. Quæ eâ de febre me attenta obſervatio docuit, paucis complectar.

Miliarium genitrix materies.

Febrim miliarem à materie generari pituitosâ potiſſimùm, cùm intra vias primas collectâ, tùm ultra eaſdem tranſmigrante, multa demonſtrârunt, ſed lingua quàmmaximè, aut glutinoſa, aut glabra, & vomitiones pituitoſæ, allevantes, ſive ſpontaneæ eæ fuerint, ſivè arte excitatæ.

Hinc *febris pituitoſa* ſalutari merebatur, eaque *gaſtrica*, ſi mali ſcaturiginem ſpectaveramus.

Febris miliaris quædam proprietates, & medendi ratio.

Plerique, quos *febris pituitoſa*, vel cum eruptione miliari vel abſque eâdem, tenebat, dolores artuum quaſi rheumaticos querebantur, veſperi maximè noctuve graviores, ſub auroram delinitos multùm, & interdiù nullos vel perquàm leves.

Menſibus vernis, plures mihi feminæ obtigerunt hoc genere *rheumatiſmi pituitoſi*, vel *febris pituitoſæ cum rheumate noctu graviore* affectæ, quæ ob morbi lenitatem, diuturnitatem, & conſtantem nocturnam exacerbationem, ex febriculâ potiùs venereâ ægrotare credi poterant. At conſtitit tùm ex aliis, cùm & præcipuè ex medendi ratione fortunatâ, eam eſſe *febris pituitoſæ* indolem, ut interdiù mitiùs afficiat, & noctes doloribus infeſtet conſtantiori lege id temporis exacerbatis, quàm rheuma ſyphiliticum ſoleat.

Rheuma hoc pituitoſum brachia & maximè femoris carnes excruciabat. Fuêre quibus & lumbi & alterutrum faciei latus doluerunt.

Febris pituitoſa, ſive miliaribus ſtipata, ſive iis caruerit, peculiari ratione emeticis indiguit, ſeu potiùs emeto-catharticis, iiſque ſæpiùs repetitis; agebat enim id genus remedii non ſolummodò evacuando, ſed & potenter reſolvendo. Temporibus inter emeto-catharſes mediis ſolventia profuerunt ex taraxaci radice & conſimilibus, ſalia media, & antimonii præparata.

In febre miliari, ſcarlatinâ, petechiali, bilioſâ, putridâ, malignâ, emeticum exhibui, iteravi, non ſolùm ubi oris amaror & ſigna notiora pravarum ſordium in ventriculo & inteſtinis id exigebant, ſed etiam ubi lingua glabra, multùm glutinoſa, vel verò ſicca

& quaſi toſta fuerat, aut veluti arborum cortice obducta, aut linguam bovillam fumatam ſalitamque referens, aut pilis quaſi aridis erectiſque hirta. Nil tam citò linguam emendabat humectabatque, quàm emeticum.

Æſtus ingens, & cephalalgia ad tempora, ad frontem, in ipſo veluti orbitarum ocularium fundo intolerabilis, delirium imminens, vel etiam præſens, ſi quandò ejuſmodi ſymptoma febrim comitaretur, emeto-catharſi aut emendata fuerant, aut valdoperè & citò delinita.

Mentem multò frequentiùs à vitio gaſtrico turbatam vidi, quàm à ſanguine aut aliâ alibi exiſtente causâ.

De veſicantibus ita me multa obſervatio docuit, ea convenire in eo morbi miliaris ſtadio, ubi primæ viæ fuerint ſufficienter repurgatæ, & ubi nulla ampliùs ad eaſdem morbificæ materiei revulſio ope emetocatharſeon fieri poteſt, utpotè longiùs dilapſæ.

Rebus ſic ſtantibus, veſicans ubicunquè fuerat commodiùs viſum adplicui, & plagam, eodem remoto, denuò reſiccavi. Ita vel ſingulis, vel alternis diebus aliud veſicatorium admovi. Hâc methodo lentor omnis, & vaſculorum infarctus ſolvebatur, diaphoreſi, quæ commorante intra præcordia impurâ illuvie morbum efferaſſet, nunc ſummè proficuâ & triſtes ægritudinis reliquias præcavente.

Salutarem veſicantium opem tunc maximè experiebar, ubi febris defebuerat, at indomabilis adhuc circa articulos dolor reſtitârat, noctu gravior.

Febres quæcunque originis gaſtricæ ſanguinis miſſionem *per ſe* non exigebant. At quandò, & quantùm, & cur detrahere ſubindè ſanguinem in hâc febrium ſpecie neceſſum ſit, alibi dicam.

Cortice Peruviano in febre *pituitoſâ* rariſſimè uſus ſum, utut ſint, fuerintque, qui eundem hìc primas tenere arbitrentur, idque experiundo, ut affirmant, multoties docti. Credo me quoque Peruviani remedii laudes fuiſſe hìc cantaturum, ſi ægrorum vires intempeſtivis phlebotomiis anteà convulſiſſem. Eo enim in

caſu, dehiſcens & jamjam ruiturum ædificium ſubindè cortex ſuſtentat, unicum propemodùm fulcrum, at impar ſæpè.

Ubi morbus intermittere cœpit, quod poſt purgationes arte factas ſubindè feliciter evenit, aut ubi in laticem vitalem, priuſquàm ad nos veniretur, jam latiùs erat peccatum, corticem Peruvianum ambobus utiquè brachiis complectebamur.

Subindè nares ſanguinem ſtillabant, utì etiam huic ægræ contigit. Non indè neceſſariam phlebotomiam exiſtimabam. Non facilè à ſymptomate quodam non eſſentiali me ſeduci patior, ut idcircò agenda omittam, aut aliud agam quid, quod morbi principis notioni adæquatæ non reſpondeat.

Febres miliares anginosâ affectione ſtipari, cum nullo aut exiguo faucium tumore, & fauces aphtis conſpergere, ſæpiùs ſolebant. Aphthæ hæ primò puſtulas referebant miliares, iis ſimillimas quæ externam corporis ſuperficiem obſidebant. At ubi hæ in furfures abierunt & ſquamulas, illæ ulcerari cœperunt, ut totidem diſcreta & albicantia ulcuſcula exhiberent, quæ rariùs in majus ulcus confluxerunt. *Aphthæ*

Hinc duplicem formam aphtarum vidimus, *puſtuloſam* primò, dein *ulceroſam.* At neminem habuimus, quem aphtæ graviùs mulctârint. *puſtuloſæ, & ulceroſæ.*

Fauces dolentes initio hordei decocto, cui ſalis ammoniaci quid & mel roſatum miſcebatur, elui curabamus, quâ re multùm pituitæ fuit cum emolumento prolicitum. Ubi puſtulæ in ulcuſcula ſubſederant, ſalviæ infuſo, cum roob dianucum & ſpiritu ſalis acido, malum cohibuimus, ſanavimus.

Erant, qui eâdem prorſùs ratione febricitabant, quâ ii, queis corpus puſtulis miliaribus effloruit, anginâ æquè & aphthis affecti, at abſque exanthemate per reliquum corpus miliari.

Materiem aphthoſam, & miliarem eandem eſſe judicabam; & quòd faucium miliaria facilè ulcerentur, id loco eorundem natali deberi, calido humidoque. *Aphtharum geneſis, & affinitas.*

Nemo fuit, cui miliaria primùm in Noſocomio

R iv

eruperint, fomite, arbitror, miliari evacuantibus ſubducto.

Puerperæ noſtræ, utut præ aliis febre populari ferirentur, quam miliare exanthema ſæpenumerò comitari aliundè novimus, ab hiſce efflореſcentiis omnes immunes perſtiterunt, cùm morbi initiis à nobis fuerit ſollicitè cautum, & febris ſuis in incunabulis, vacuato puerperarum abdomine, repentè ac quaſi reſciſsâ cervice, enecta.

Cum *Hamiltonio* obſervavi, imbecillam corporis conſtitutionem, & evacuationibus maximè ſanguineis fractam, huic morbo præ aliis patere. Feminas, easque debiliores, viduas pauperrimas, & ſupra florem ætatis, nec jam fecundas, febri miliari correptas multò plures vidi quàm mares, hoſque inter, nonniſi pueritiâ vix egreſſos, laxos, & orphanos, & victu farctos duro, ac farinaceo.

Poſt jejunium vernum ab Eccleſiâ Romanâ præceptum, uberiorem febrium miliarium proventum experiebar, ſive ea Veris ipſius ratio ſit, ut huic morbo præprimis faveat, ſive victûs eo tempore crudioris ex caſeo maximè & farinaceis, inter pauperes potiſſimùm, ſeu utriuſque.

Contagio, quo alter alterum afflet, febrim noſtram miliarem caruiſſe, caruiſſe eodem etiam illam quam alii viderunt & deſcripſerunt, etſi contagiorum aſſertores, fidenter aio. Cur enim miliarem febrim contagioſam appellem? nùm quòd eodem tempore eo morbo plures corripiantur? at & pleuritis eâdem ſæpe tempeſtate multò plures proruit, non *contagioſa*, etſi popularis. Nec Medici, Chirurgi, ægrorum cuſtodes, nec ipſi proximè accumbentes, apud nos miliare contagium hausêre.

Miror certè, clariſſimos viros, qui in magno miliaris morbi gradu *alvum egerere bilioſa, fœtidiſſima, alvum in ſecandâ morbi periodo cum emolumento fluere, vias primas materiem in eâ febre continere pravam, eâque eductâ, morbum ipſum ſanari* obſervando didicerint, nihilominùs, hiſce vitiis manifeſtis non con-

tentos, notionem morbi in ignoto quodam & contagioſo miaſmate quærere.

Mirari quoque illos ſubit, qui *ſanguinariam* medendi methodum ei morbo opponunt, quem, etſi ex ventriculo & inteſtinis ortum haud dicant, tamen ita deſcribunt, ut ignorare ejuſdem indolem geneſinque rerum peritior non poſſit.

Botalliana hæc methodus haud multò minùs diſcriminis habet, ac illa altera medendi ratio, quæ febrile incendium affuſo oleo & lignis alit.

Dùm vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.

Utinam utraque hæc medicatio, & *ſanguinaria* & *calefaciens*, aptiores in uſus reſervaretur!

Equidem methodi quædam therapeuticæ ſtantque caduntque, prout fama celebrati cujuſdam viri, ſub cujus vexillo militant, aut viget aut cadit. Verùm plerumquè id infortunii accidit, ut deluſa Medicorum cohors haud priùs reſipiſcat à methodo illâ curandi epidemicâ, niſi poſtquàm hæc

Πολλας ιφθιμυς ψυχας αϊδι πρoϊαψεν. (*)

ÆGER DECIMUS-NONUS.

Febris æſtiva cum exanthemate ſcarlatino, & miliari.

Juvenis 16 annorum, ſartor, ſub finem æſtatis horruit, æſtuavit, & ingeſta vomuit. Doluêre paulò poſt fauces. Laborioſa deglutitio. *Febris ſcarlatinoſa una cum miliaribus.*

Die 2, omnia utì pridiè. Colluvies mucoſa faucium ingens.

Die 3, pejùs habuit. Æſtus magni. Vomuit mucoſa, amareſcentia, multa: noctu efflореſcentiæ ſcarlatinæ, & puſtulæ paucæ, miliares, rubræ.

(*) Multas præſtantes animas Acherontis ad oras
Præcipites dedit ante diem. *Homer. Iliad. v. 3.*

Cùm, die 4, nos accederet, hauſtus ſalini, & aqua mulſa exhibita. Veſperi emeto-catharticum : vomuit pituitam amaram.

Die 5, potus ſalini, mulſi : veſperi emeto-catharſis. Vomitiónes pituitoſæ, amaræ : ſeceſſus. Exigua febris : palleſcens rubedo : furfures. Fauces ulcuſculis obſeſſas eluimus infuſo ſalviæ, cui roob dianucum, & ſpiritus ſalis acidus jungebatur.

Die 6, vix febricula. Potus ſalini continuantur, & gargariſma.

Nulla poſteà febris obſervabatur. Amaricantia aut ſalinis maritata, aut ſola, paucos intra dies vires firmârunt.

ÆGER VIGESIMUS.

Febris æſtiva cum eryſipelate.

Febris eryſipelatoſa. Sub exordium Autumni, faber ferrarius ad Noſocomium venit, à ſex, ut aiebat, diebus plus æquo calens, & leviculo ſubindè horrore perſtrictus, laſſus, nauſeabundus, & ασιτος. Gena ſiniſtra, & hypopium tumuit, doluitque eryſipelate. Cervix præ dolore immobilis : os amarum : lingua mucoſa, flava, villoſa.

Solventibus ſalinis, & oxymelle multo, demùm emeto-catharſi uſus pituitam copioſam amaram vomitione refudit dejecitque, mox allevatus. Alvo liquidiore crebrioreque perſiſtente, brevì convaluit.

Ipſi loco dolenti nil remediorum admovimus.

Ex hâc aliiſque, quas referre ſupervacaneum puto, eryſipelatis hiſtoriis, & origo ejus morbi & medendi eidem modus patet.

ÆGER VIGESIMUS-PRIMUS.

Febris æſtiva cum anthrace.

Anthrax. Eodem tempore quo prior, alius noſtram opem implorat 24 annorum ruſticus.

Ante 14 dies repentè brachium dextrum intumuit,

doluitque quaſi ex rheumatiſmo. Inſignior & tumor dolorque cum magnâ duritie haud procul à loco ſubaxillari. Tumoris ejus medium puſtula occupavit, lenticularis, rubra, quæ mox nigreſcere, ulcerari, atque ampliari cœpit, vicino ambitu indurato, dolentiſſimoque. Febriebat, ſed leviter, & obambulans. Facies, habitus, lingua bilioſorum, quemadmodùm etiam guſtus, potiſſimùm cùm è lecto ſurgebat.

Febris, cùm Noſocomium ingrederetur, jam deferbuit, atque ſe ipſam, utpotè indè ab initio ſuâpte naturâ lenior, confecit. Hinc ſale medio & oxymelle relapſui potiùs quàm morbo proſpectum. Carbunculus tardiùs ſanabatur.

Menſibus Julio & Auguſto, aliquot ad Noſocomium venêre, quibus alicubi carbo enaſcebatur; febricitabant, quaſi ex æſtivâ febre, ſed mediocriter.

Cùm erecto eſſe corpore poterant, & laboribus fungi domeſticis ac levioribus per ægritudinem liceret, in Noſocomio non manſerunt, ſed quotidiè ad nos reverſis deligatio facta eſt, remediaque quæ è re eſſe videbantur ſuam quivis domum reportârunt. Quoſdam ab omni immunes febre dixiſſes, non ab omni tamen diſpoſitione febriculosâ.

Carbunculos aliis anni temporibus non obſervavimus, quive per æſtatem occurrebant, ejuſdem eſſe originis; ſed genii mitioris videbantur ac illi fuerant, quos Cranone, Theſſaliæ urbe, eâdem anni parte viſos *Hippocrates* memorat, *pluviâ per magnos æſtus affatìm & continenter cadente, ventis maximè ab auſtro ſpirantibus* (*).

ÆGER VIGESIMUS-SECUNDUS.

Febris æſtiva cum tuſſi convulſivâ.

Puella 5 annorum, nondùm variolas nec morbillos paſſa, at ante annum ex vermibus curata, pane *Tuſſis convulſiva.*

(*) Initio 2, epid.

multo, ſequioris notæ, aliiſque farinaceis quibus maximè delectabatur, fermè unicè veſcebatur.

Sub finem Maii tuſſi corripiebatur, ut plurimùm ſiccâ, in dies validiori. Tuſſitabat livente facie, & artubus convulſa, & propemodùm ſuffocata inter repetitas, diùque protractas exſpirationes; inſequente tardâ, difficili, ſonorâ, clamosâ inſpiratione. Sub finem paroxyſmi nunquàm vomuit, nec aliis temporibus. Febricula: anorexia: nauſeabunda.

Exactâ alterâ ſeptimanâ, tuſſis humectari cœpit, ſputave prodire pituitoſa, tenacia, non pauca. Hauſtu emetico multa климат biliofa, æruginoſa, pituitoſa, ore atque alvo reddidit. Plurimùm levaminis: tuſſis pauca, non convulſiva: nulla febris.

Poſt biduum neglectis & aptâ diætâ & ulteriori remediorum uſu, recrudeſcere omnia: tuſſitare incertis vicibus, interdiù, noctu, frequenter, & convulſivè: ſputare cruenta, pituitoſa, puris æmula, multa, & mediocriter febrire.

Die 10 Julii, noſtræ curæ commiſſa eſt. Tuſſim mox adfuturam prænunciabat moleſtus oris ventriculi ſenſus, tuſſim ipſam antecedere ſolitus, & comitari. Macies: alvus rara duraque: noctu, & inter dormiendum largus ſudor in collo, fronte, & ad claviculas: reſpiratio fervens, quaſi bulliente aquâ: nullus ullibi in thorace dolor.

Per biduum ventrem ſollicitavimus ſalinis remediis, mannâ, & enematibus. Mox reſpiratio ſtrepere deſiit, & tuſſis rarior mitiorque fieri, cæteris non emendatis.

Cùm ſudoribus & macie conſumeretur, remediis tonicis opus eſſe arbitrabamur, ſed ſtomacho amicis, quæve alvum, immorigeram aliàs, expedirent, utpotè regiam quaſi viam illuviei abdominis excipiendæ exturbandæque.

Hinc corticis Peruviani decoctum ſalibus mediis & mannâ ſtimulatum *parcè* quidem, ne copia ipſa perefficacis aliàs remedii ventriculum offendat, ſed *frequenter* bibendum dedimus.

Die 17 Julii, tuſſis rara admodùm, non convulſiva.

Reſpirat abſque ſtrepitu : non ſudat : pauca ſputat, & raris ſubindè lineolis cruentis tincta. Appetit.

27. Jul. cùm tuſſis conſopiretur, ita ut rariſſimè, & minimè laboriosè, nec more convulſivo tuſſitaret, noctes eſſent tranquillæ, ſputa proferret rara, & ſolùm mucoſa ; cùmque victum largiorem, quàm à dejecto ferri ventriculo poſſe exiſtimabam, intempeſtiviùs flagitaret, mater puellæ, inſciis nobis, multa farinacea, & butyracea alimenta attulit : indè omnia recruduerunt.

Cognito eo errore diætetico, cùm mater convenire filiolam prohiberetur, eam illa, nolentibus nobis, domum reduxit, auſteræ noſtræ methodi pertæſam.

Nihilominùs vel ex hiſce adparet, quis rei eventus fuiſſet, ſi curam licuiſſet, quemadmodùm conſtitueramus, perficere.

Nulla certa redeuntis tuſſis periodus obſervabatur. Nec in paucis aliis, quos extra Noſocomium vidi, aut quos aliis annis curavi, definitum quemdam acceſſionis circuitum experiebar. Hinc non omnis tuſſis convulſiva *omni alterno die* validiùs urget.

Tuſſis convulſivæ quædam proprietates, ejuſque cura.

Vitium ſyſtematis gaſtrici bilioſo-pituitoſum ejus tuſſis initio cauſam fuiſſe multa evincunt, verminoſa præcipuè diſpoſitio, ac victus crudior, & tuſſis adfuturæ præſenſio quædam ad cardiam & epigaſtrium totum, vomitiones prætereà bilioſæ, pituitoſæ, levantes.

Huic vitio mederi ſtudebamus remediis incidentibus, alvum leviter moventibus, eâque ſimul virtute præditis, quæ laxam ſolidorum compagem firmant, & novæ pituitæ geneſin reſtaurato fibrarum tono præcavent.

In curandâ tuſſi convulſivâ unicè fermè ſpectandam ſemper judicabam *labem temporis epidemicam*, quæ *varias* hominum ætates *variè* afficit.

Menſibus Maio & Junio, morbi *pituitoſi* eminuerunt, bile non raro in ſocietatem adſcitâ. Sordes haſce variorum in variis ſymptomatum effectrices ſolvere oportebat, ſolutaſque repetitis plerumquè vicibus vacuare

vomitu alvoque motâ. Id feciſſe in pleriſque ſuffecerat, in adultis præcipuè, iiſque robuſtioribus. Feminæ quædam opportunam pituitæ diatheſin ſive à nativitate nactæ, ſive ab adventitiâ ægritudine, ſolventibus remediis, & iteratis etiam evacuationibus non levabantur; neceſſum enim fuerat & debilem roborare machinam, & eâ confirmatâ, generandæ novæ pituitæ anſam præripere. Id in pueris, quos tuſſis convulſiva vexabat, facto perquàm opus erat. Hinc profuerat leniſſimis evacuationibus ea remedia maritare, quæ vi roborante commendantur.

Pueros diverſis annis tuſſi verè convulſivâ correptos, recurrentiſque eodem in homine ejuſdem tuſſis exempla plura novi.

Tuſſim convulſivam, quæ ſui generis & *ſpecificus* morbus eſſet, nunquàm vidi; ſemper enim epidemicæ febris characteres exhibuit luculentos, ut ab eâdem etiam causâ generari, & ejuſdem popularis ægritudinis diverſa ſolùm *modificatio* videretur. Ratio verò, cur eadem ventriculi illuvies modò encephalon turbet, modò pulmones tuſſi concutiat convulſivâ, nunc miliare enthema, nunc ſcarlatinum, aut urticatum, aut eryſipelas gignat, & ſubeat varios modos, noſtram hucuſquè indaginem fugit.

Tuſſes convulſivæ, cùm Viennæ, tùm in Hungariâ, à me obſervatæ, fuêre omnes *ſtomachicæ*: at non omnis *ſtomachica* tuſſis fuit ideò convulſiva; hinc illa latiùs patet, & plures ſub ſe quaſi ſpecies complectitur, quarum unam dicimus *convulſivam*.

In ſanandâ tuſſi convulſivâ, ubi ea ex ventriculo oriebatur, quam originem illi communiſſimam eſſe puto, bina potiſſimùm tempora diſtinguebam, primum, quo ventriculus ferè ſolus ægrotabat, & materies prava abdominis necdùm in reliquum corpus, aut nonniſi perparùm dimanavit: atque alterum, quo pulmo non ſolùm per ſympathiam afficitur, ſed ipſe jam ſuam à ventriculo labem attraxit, eamque variam.

Morbi, non ultra ventriculum, aut non multùm progreſſi, facilis medicatio erat & non diuturna

emeticis, eccoproticis, & ſtomachicis demùm, atque victu eupepto perficiunda.

At verò ubi vitium ad reliqua etiam viſcera dilapſum videram, in ea ſimul inquirere oportebat, quæ alibi eſſent & quânam ratione vitiata. Sic ubi repereram imbecillum corpuſculum & emaciatum, & ſudoribus, quos lecti tepor copioſiſſimos ſæpè prolicuerat, contabeſcens, & ingentem vireſque abſumentem ſputorum mucoſorum & puriformium copiam, roborantibus uſus ſum, corticis Peruviani decocto, lichene Iſlandico, & polygalâ amarâ, aut conſimilibus, ubi ventriculum anteà repurgâram, & alvi libertati identidem proſpicerem.

Verùm aliam inire rationem ſolebam, ubi pulmones & validiſſimè & vicibus innumeris ſanguinem allicuerant copioſiorem, undè turgor, & plethora eorundem, ac inflammatio. Eo in caſu phlebotomia requirebatur, non ut ventriculo ortæque ex eo tuſſi, ſed ut tuſſis effectui maximè pernicioſo, peripneumonicæ nempè affectioni quæ ſupervenerat, primùm mederemur.

Cùm ea, quæ de tuſſi convulſivâ mihi per obſervationes, vel etiam lectitando innotuêre, mente expenderem attentiori, quoſdam quaſi aphoriſmos eâ de re condi poſſe, atque eoſdem quàmmaximè practicos exiſtimabam: ſcilicet *Aphoriſmi de tuſſi convulſivâ.*

1°. Tuſſis convulſiva, præcipuè popularis, morbi alterius ei tunc anni tempori imperantis quædam ſolùm *modificatio* eſt & luſus quidam, cum eoque morbo principe & increſcit, & conſiſtit, & inclinatur.

2°. Hinc *eandem* cum epidemicâ ægritudine curationem petit: *eadem* & cauſæ morbificæ indoles, & ſedes *eadem.*

3°. Cùm febres *vernas* pituita cùm totius corporis, tùm maximè ventriculi & inteſtinorum generet, *æſtivas* bilis, & *autumnales* idem humor bilioſus, ſed ſpiſſior factus; eaſdem & tuſſis convulſivæ ut plurimùm productrices materias obſervamus.

4°. Hinc, utì febribus vernis plus minùſve phlogoſeos commiſcetur, ut idcircò phlebotomia ſæpe-

numerò requiratur, ſic tuſſis convulſiva, quam Ver præcipuè gignit flante boreâ exaſperatum, in inflammationem pulmonum abit, educto ſanguine curandam.

5°. Tuſſi convulſivæ Æſtatis emeticum, atque illi per Autumnum dominanti præmiſſo emetico cortex Peruvianus proderit, officiet ſanguis miſſus. Quæ medicatio ad earum etiam tempeſtatum populares febres pertinebit.

6°. Tuſſis convulſiva, utut cauſa ejuſdem materialis ſublata dudùm ſit, redire per vices nihilominùs *ob conſuetudinem* poteſt, quam fibræ nimiùm irritabiles contraxerunt. Deſuefacient verò nerveum ſyſtema ab irregulari hoc motu opiata, moſchus, caſtoreum, hyoſcyami extractum, cicuta, nicotiana, camphora, gummi ferulacea &c. item cortex Peruvianus.

7°. Pleræque tuſſes convulſivæ ſunt *ſtomachicæ* ob materiem morbificam in ventriculo hærentem.

8°. Nihilominùs nulla tuſſis eſt, cujuſcunque illa originis ſit, quæ in corpore *plurimùm irritabili*, quale infantûm, puerorum & mollicularum femellarum eſſe ſolet, non poſſit eſſe aliquandò *convulſiva.* En cur tam variæ, ſibique nonnunquàm oppoſitæ, methodi therapeuticæ huic morbo auſpicatò admoveantur.

9°. Malè ergo hæc tuſſis inter eos morbos recenſetur, qui Antiquis ignorati poſteriora hæc demùm ſæcula fœdârunt.

10°. Contagio eandem propagari, hominemque eo morbo ſemel defunctum perſtare poſthâc ab eodem immunem, obſervationibus repugnat.

11°. Specificum remedium *hujus tuſſis* tam variâ ſede & cauſis adeò multiplicibus natæ, nullum datur, nec dari poteſt.

Anno 1775, menſibus Martio, Aprili, & initio Maii tuſſis convulſiva ætatem puerilem per omnem agrum Viennenſem corripuit, nec omnem abſtinuit vim ab ætate provectiori. Etenim & mobiliſſimas quaſdam juvenculas vidi, quin & viros, convulſivè tuſſitantes.

Pertinaciſſimaː

Pertinaciſſima ea tuſſis, in adamatâ ſibi puellari ætate, fuit ad duos treſve extenſa menſes.

Erant qui unam tantùm alteramve tuſſis ejus acceſſionem experirentur, hique ex adultioribus fermè.

Eam quoque obſervationem in meis pugillaribus reperio, morbos pectoris quoſcunque, illo Vere obſervatos, participes aliquâ ratione illius tuſſis convulſivæ aut ab initio fuiſſe, aut eſſe ſeriùs factos. Præterea id etiam à me adnotatum lego, paroxyſmum illius eo tempore tuſſis convulſivæ riſu fuiſſe facillimè invitatum, de novoque concitatum. Id ideò fieri arbitrabar, quòd in riſu æquè ac in tuſſi convulſivâ diaphragma repetitis vicibus ſuccutiatur eo modo, ut continuæ fieri exſpirationes debeant, quas nulla inſpiratio interpellet. Inſtantem etiam paroxyſmum retardatum non rarò, eliſum, præventumque vidi factâ longiſſimâ, quantùm licuit, inſpiratione, & ſpiritu, quàm fieri diutiſſimè potuit, retento.

Quas mutationes hæc febris per Autumnum ſubiverit poſteà dicam, ubi menſes autumnales, Septembrem, Octobrem, Novembrem deſcripſero. Hinc quæ ibi habentur, huc traducantur, ut integra ſit æſtivæ febris & admirandæ variationis ejuſdem hiſtoria.

Æſtivam appellavi hanc febrim, quòd per Æſtatem frequentiſſimè fuerit ſpectata, etſi hinc Ver jam occuparet, illinc uſque ad finem Autumni imperium ſuum prorogaret.

CAPUT XI.

Reflexiones in hiſtorias ſuprà recenſitas.

EN febrim æſtivam anni 1777, mille formas ludentem, & mirificè Protheiformem! En & apoplexias, & phrenitides, & ophthalmias: parotides, anginas, ſyderatas linguas artuſque, pulmonum affectus varios ac graves, & rheumata, colicas, convulſiones, &

paroxyſmos hyſtericos, & efflorefcentias, tanquam ejuſdem fontis in diverſa dilapſos rivos nunquàm ſiccandos, niſi ipsâ ſcaturigine reſiccatâ.

Chamæleon hic verſipellis, bilem aio æſtivam, multifariàm imponere iis ſolet, qui annuum illum febrium circuitum, & epidemiarum indolem, ſemper *eandem* in ſe, ſed millenis luſibus ludentem, ad ipſos ægrotantium lectulos non penitiſſimè fuerint edocti.

Qui morbos Æſtatis hujus cum iis contulerit, quos aliorum annorum Æſtates, atque alio adeò ſub ſole peperêre, maximam inveniet morborum æſtivorum omnibus annis ſimilitudinem, genium eundem omninò, eandem materiem morbificam, atque eandem, ſi rei caput ſpectes, therapeuticam methodum.

Quòd ſi quid reperias diverſitatis, illius id generis erit, ut varium ſolummodò morborum numerum, diſcrimen varium, durationem eorundem, typum, efflorefcentias, criſes, complicationes, eorum aut præmaturum aut tardiorem inſtante Æſtate ingreſſum, aut fugam, ſub Autumnum Hyememque, citiorem aut magis dilatam, diverſis Æſtatibus variare diverſimodè videas, aut hoc anno hanc partem corporis præ aliâ impeti. Quemadmodùm enim *eâdem* Æſtate diverſiſſimam faciem *idem* morbus obvertit, etſi *eâdem* ratione percurandus, ita variationes ejuſmodi non eſſentiales *ejuſdem* morbi multò frequentiores occurrunt Æſtatibus *diverſis*.

Non paucæ equidem epidemiarum æſtivarum deſcriptiones proſtant, quas qui ſcripsêre, quaſi novas quaſdam, aut nunquàm omninò, aut rariſſimè viſas & arbitrabantur, & poſteros ſic perſuadebant. Id indè contigit quòd adventitium quoddam, non eſſentiale, ſed *hoc* anno eminentiùs fortaſsè atque univerſaliùs ſpectatum ſymptoma arripuerint, indèque tanquam à notâ characteriſticâ digreſſi, epidemiæ notionem formârint non utiquè genuinam, cùm ex accidentibus ſolùm non neceſſariis & mutabilibus repetiretur, atque etiam deceptricem, quia morbi notionem malam mala conſequi methodus debebat. Verùm qui ad

artem rectè conſequendam Coi oraculi ſuaſu (*) *omnium primò anni tempora animadvertit, quid horum quodque poſſit efficere*, quive omne ferè tempus penes ægros numeroſos, & morborum indole perveſtigandâ, & experiundo conſumit, nullius vel magiſtri vel opinionis prædilectione abreptus, in id unicè intentus, ut proſit, ut periculum omnium faciat, & quæ didicerit meliora retineat vulgetque, is, inquam, hanc mirificam morborum quâvis æſtate recurrentium ſimplicitatem nunquàm prætervidebit, utut verſicolorem & variegatam; epidemiarum deſcriptiones, etſi quàmmaximè mancas, cum emolumento leget, & tanquam ex ruderibus, quod olìm ſteterat, ædificii formam delineabit.

Hanc popularium per Æſtatem morborum ſimilitudinem vel ipſa Hippocratica peſtilentis epidemiæ deſcriptio probat, remotiſſimo licet ſub cœlo facta, & quàmplurimis abhinc annis. « Etenim & ignes ſacri quàmplurimi numerantur, & faucium dolores, & oris fervida ulcera, lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ cum doloribus; febres ardentes, ſoporoſæ, anxiæ, horridæ, per vices exacerbatæ, phreniticæ, cum alvo turbatâ, ſeceſſibus crudis, tenuibus, multis; tubercula foris, intùs, circa inguina; carbunculi per æſtatem multi, &c.

» Circa alvum multis multa & nociva acciderunt, teneſmi, lienteriæ, dyſenteriæ, ſeceſſùs bilioſi, pingues, tenues, aquoſi, tormina & volvuli maligni. Multa prætereà alia febrium genera graſſata ſunt, tertianæ, nocturnæ, continuæ, longæ, erroneæ, anxiæ, inconſtantes, ubi alvi plurimis turbabantur. » (**)

Sed & ægrorum hiſtoriæ, quas deſcriptæ epidemiæ ſubnexas legimus, eandem ad amuſſim imaginem ſiſtunt, quam noſtris quotidiè oculis per æſtatem febris æſtiva obtulit bilioſa, pituitoſa, putrida,

---

(*) L. de aëre, loc. & aq. c. 3.

(**) C. III, de morbis popularibus, Sect III.

malignaque ſeu ſuopte ingenio, ſeu ob remediorum neglectum, ſive ob ſiniſtrum eorundem uſum.

Quædam ad hæmoptoen pertinentia.

Hæmoptoen, & hoc & præterito anno, per æſtatem & autumni initia, perfrequentem experiebamur, cum difficili ſubindè ſpiritu, ardore thoracis, & pungente lateris dolore, & febre.

Quidam, exceptâ ſputatione cruentâ, nil moleſtiarum querebantur. Fuêre qui ſæpiùs jam atque etiam aliis æſtatibus ſanguinem tuſſitando rejecêre, & à multo jam tempore copioſa, glutinoſa, & puris quamdam ſpeciem præ ſe ferentia, noctu & oris antelucanis extuſſitârunt. Hos omnes aut febris tenuit luculenter bilioſa, aut bilioſa ſaltem *diſpoſitio*, & occulta febricula. Sapor certè & lingua alieni quid habuêre, & minutum erat aliquantùm deſiderium cibi. E ſomno evigilantibus matutino amariuſculum quid præter morem moleſtum fuit, aut pituitæ ac malè ſapidæ ſalivæ copia fauces replens.

Hos omnes, in conſpectu multorum Noſocomium adeuntium, & tutò & intra non multum tempus cum conſtantiâ perſanavimus.

Non deſtiti eos, qui ægrotos viſentem ſequebantur, *in hanc hæmoptoes ſpeciem* reddere perattentos: eam à bile æſtivâ effici, quemadmodùm multos alios æquè mirabiles effectus, obſervationibus oſtendi certis & multiplicibus. His, qui ſic ægrotabant, aquâ ſimplici cum multo oxymelle & ſale medio uſis, exacto nychthemero emeto - catharſi ventriculum ſubvertimus, multamque plerumquè bilem, & αμωϱγην ανω και κατω copioſam eliminavimus, & quanto cum emolumento, quàmve intra breve tempus conſecuto! Vomentes ne guttam ſanguinis rejecerunt, quaſi ipſa emeſis hiantia pulmonum vaſa quovis auxilio citiùs atque efficaciùs ſtringeret; &, vomitu jam peracto, aut nihil omninò ſanguinis, aut ejus nonniſi paucum quid per intervalla & ad exiguum tempus comparuit.

Repurgato abdomine, ſalina remedia continuabamus, quò impetum humorum ad abdomen inclina-

remus, liberum modò, & liberiori ſanguinis periodo, rejectâ illuvie alienâ, idoneum effectum.

Sed & hominem à relapſu præmunire oportebat, ac novam novi fomitis bilioſi geneſin præcavere, & corroborare laxos pulmones, ne denuò plus ſanguinis, quàm aptè cohibere poſſint, ſuſcipiant, ſuſceptumque malè dimittant. Hic ſanguinis receptus ad imbecillum viſcum tunc potiſſimùm eveniet, cùm meare is liberè per abdomen nequit, multis utpotè alieniſque ſordibus gravatum. Ea ratio fuit, cur vim ventriculi acuerimus, & reſtituerimus robur univerſo corpori remediis amaricantibus, aliiſque hunc in finem laudatis. Sed ſub uſu iſtorum alvus liberior eſſe debebat, & ter quaterve quotidiè reſpondere, ut ſic humores deorsùm & ad alvum vergerent huc continuò invitati, & eorum vis à pulmonibus averteretur.

Hâc methodo etiam illos ſanavimus, quibus redire hæmoptoe omni æſtate ſolebat, & quibus repetita & profuſa ſanguinis miſſio, priuſquàm nobis committerentur, hanc è pulmonibus hæmorrhagiam adeò non ſtitit, ut eam etiam adauxerit.

Qui *hujus* hæmoptoes notionem habet, & vires opii noverit ſanguinem rarefacere & eſſe impuro ventriculo inimicas, æquè noverit opio locum hìc nullum fuiſſe, eoque morbum fuiſſe graviorem effectum.

Adſtringentium remediorum vanitatem, qui non ſperabatur, eventus docuit.

Rubor faciei intenſus, & oculi quaſi ſanguine ſuffuſi neutiquàm nobis aut plethoriæ aut phlogoſeos ſignum fuerunt, nec ulla ideò phlebotomiæ neceſſitas fuit. Bilioſi ſæpenumerò ſupra modum rubuerunt, at everſo ventriculo & bile refusâ, cum levamine pallûere. Nec qui è naribus ſanguinem ſtillabant, aut quibus ex utero prodiit, idcircò pro plethoricis, aut inflammatis habebantur, ſi cætera reclamârint. Ipſe febrilis impetus ſanguinem vel è naribus vel ex utero movebat. Si quandò horum quid in morbo comparuit, nec indè quid mali præſagiebamus, nec ſperabamus quid boni; neque unquàm ullam indè agen-

dorum rationem depromebamus. Suffecerat ſpectâſſe ipſum morbum ejuſque principem cauſam, atque huic medelam oppoſuiſſe directam & parem.

Curavimus morbos ſubindè compoſitos ex inflammatorio videlicet & bilioſo. Id morborum connubium diverſorum verno maximè tempore eveniebat, hyemali phlogoſi nondùm penitùs diſſolutâ, & longiùs hinc indè procurrente in tempora bilioſa.

Sed & aliâ ratione bilioſæ febri ſubindè vera inflammatio ſub exitum Veris jungebatur, ubi bilis diatheſin offenderat inflammationibus aptam, & ſanguinem ſuccendebat. Eam febrium compoſitionem plerumquè quotannis etiam Autumnus profert, præmaturo præprimis frigore horreſcens, aut proximus hyemi, ubi bilem æſtivam brumalis inflammatio propulſat, cum eâque ſubindè concurrit.

Quodnam hìc in medendo conſilium arripuerimus, quâve fortunâ vel infortunio, hiſtoriæ morborum docent.

Ubi febris, quæ ex biliosâ & inflammatoriâ coaluit, phlebotomiam exigebat, ſanguinis corium vidimus non albidum, quemadmodùm in impermixtâ aliàs inflammatione ſolet, ſed flaveſcens, vireſcens, flavo viridique ſero innatare, craſſum valdè & tenax.

In emeto-catharſi pluries repetendâ eam legem ſequebamur, ut omni alterno tertiove die ſeceſſum & emeſin moliremur, donec febris aut emanſerit penitùs, aut maximam partem deferbuerit, dummodò vires id genus remediorum admitterent, quibus vigentibus emeticum reiteravimus non ob nota ſolùm onerati ventriculi ſymptomata & febrim eodem decurrentem tenore, aut denuò inſurgentem, ſed etiam ob linguam ſiccam, aduſtam, nigreſcentem, retorridam, ligneam, aut ob cephalalgiam magnam & capitis calorem gravem, eumque ſenſum ac ſi, ut ægrotantium phraſi utar, *caput diſſiliret*. Mirum certè & ſubitaneum febrilis æſtûs ſolamen ab emeto-catharſi ſæpiſſimè vidimus. Hinc factum ut nunquàm in mentem venerit, oxyrhodina & neſcio quæ epithemata capiti adplicare, quæ ægrum & aſſidentes dulci potiùs futuri levaminis ſpe lactant, quàm relevant.

Ubi phlebotomiæ malè inſtitutæ vim vitæ confregerant, periculoſum fuerat alvum aut vomitum periclitari. Novi enim & mortem illatam, eamque repentinam, ubi æger miſſo anteà ſanguine enervatus potionem emeticam hauſerat, utut non draſticam, utut multa pravaque ducentem, quamve vegetior alius in eodem morbo fuiſſet expertus ſummoperè ſalutarem.

Id aſſero, *non propinandum emeticum eſſe, uſquedùm os non ampliùs amareſcat, & lingua mundetur, nec ventriculus doleat.* Hæc enim ſymptomata ſub initium morbi pravæ illuviei debebantur, quæ, eliminatis licet ſordibus, nihilominùs perſtant, non jam à malis contentis generata, ſed à languidiſſimo ventriculo, & ab introrsùm verſo humorum ſalivalium ac bilioſorum niſu, eorundemque ſecretione & excretione ob pharmaci ſtimulum adauctâ. Eo in caſu firmare ſyſtema gaſtricum anniſus ſum, & hiantia vaſa adducere remediis amaricantibus, & cortice imprimis Peruviano.

Omnium ultimò linguæ mundities & naturalis mollities rediit, nec ægro à relapſu ſufficienter proſpectum exiſtimabam, donec lingua per omnia ſe haberet utì in ſanis ſolet.

Si morbus *princeps* emetico indiguit, haud facilè quidquam coinciderat, quod emeſin *contraindicaret.* Variolarum nullum ſtadium, nec morbillorum, nec catamenia, nec graviditas, nec lochia, nec aliud quid *curam antibilioſam*, ubi ejus neceſſitas fuerat, vomitoriis inſtituendam prohibuerunt. Mirabar multoties, hæcce *coincidentia*, variolas, morbillos, purgationes muliebres, &c. ob æſtivam hanc febrim, multùm à ſuo tramite deflexiſſe, evaſiſſe anomala, gravia, periculoſa, & ſolâ methodo illâ, quæ febrim popularem *directè* atque efficaciter aggrederetur, fuiſſe denuò intra orbitam reducta. Contraindicantium numerum in dies experior eſſe multò minorem ac olìm arbitrabar.

Indicationes curativas non deſumſimus ex febrium aut vario typo, aut luſu vario ſymptomatum; ſive enim continuam quis diceret, ſive remittentem aut ſtatis horis aut erroneo modo, ſeu intermittentem

quâcunque ratione, ſeu efflorescentiis quibuſcunque ſtipatam, & quidcunque græci nominis ſchola vetus tribuiſſet, omnibus *eandem* fecimus medicinam, ubi *eandem* febris cauſam advertebamus, aut *propemodum eandem*. Hinc cauſæ morbificæ, non autem variis ejuſdem cauſæ effectibus aut luſibus & modificationibus adventitiis, methodus adaptabatur.

Innumeræ ſunt pulſuum deceptiones quas de induſtriâ vitabamus, cùm nihil magni ac decretorii aut ommitteremus aut moliremur, ſuadente vel diſſuadente ſolo pulſu, ſecurioribus ſemper ſignis confiſi.

Pulſus pleni, fortes, duri, vibrantes, & plurimùm exagitati, in febre biliosâ, plethoram & phlogoſin ſæpenumerò mentiebantur, ſed ſubverſo ventriculo, remotoque bilis ſtimulo mox molleſcebant, naturalibus vix diſſimiles.

Aliam pulſuum fallaciam vidimus, ſi quandò, iiſdem à rhythmo naturali non abludentibus, ægrum nihilominùs plena diſcriminis febris tenuit.

Curtam habuimus materiæ medicæ ſupellectilem, non ob penuriam, ſed quòd ita nobis placuerat ipſiſmet. Comtas remediorum formulas illi ſibi ſervent, queis dura neceſſitas incumbit matronarum palatum deliniendi, aut ea propinandi quæ ſuo ſe pretio commendant.

Primo nychthemero aquam puram copiosè hauriendam dedimus, cui aliquid oxymellis commiſcuimus, ex æquali portione aceti ſimplicis & mellis ſolâ miſtione parati.

Hunc potum omnibus decoctis præferebamus, quòd & parabilis eſſet, & ægris gratiſſimus largè potaretur. Intereà temporis portiunculam ſalinam propinabamus in plures diviſam doſes ex aquæ ſimplicis dimidiâ librâ, & drachmis duabus *arcani*, quod vocant, *duplicati* compoſitam. Plus ſalis medii intra viginti quatuor horas ingerere nolebamus, ne alvus, antequàm emeticum exhibeatur, nimiùm fluat, & propinatum poſteà emeticum convertatur in purgans, id quod plerumquè fiebat, ubi vomitorium alvum offenderat jam anteà diarrhœicam. Plus profuerat

cholera artificialis, quàm ſola dejectio vomitu carens.

Peractâ emeſi, ſolâ aquâ, melle & aceto utebantur, & octo ferè horis nil alterius remedii ſumſerunt. Turbas tempus ipſum, & blandè obrepens ſomnus, multo feliciùs tutiùſque compoſuit, quàm qualecunque narcoticum, à quo plerumquè abſtinebamus. Elapſo hoc tempore, quid ultrà facere oporteat expendebamus; vel enim eandem, quàm initio, potiunculam ſalinam, vel verò, ſi quandò glutinoſa potiùs quàm bilioſa vomuerant, mixturam præſcripſimus ex librâ dimidiâ aquæ ſimplicis & drachmis duabus ſalis ammoniaci, adjecto pauco melle, confectam. At ubi fuſior alvus, & virium dejectio ægrum affligerent, pulveris radicis arnicæ drachmam dimidiam aut integram, omni quartâ vel & omni alterâ horâ, vel ſolam vel unà cum aliis *coindicatis*, dedimus.

Qui ſanguine malè emiſſo, aut morbi diuturnitate confecti, compage jamjam diſſolvendâ ad nos venêre, ociùs corticis Peruviani decocto uſi ſunt, emeſi aut neglectâ, aut eâdem modeſtiùs & ope ſolius radicis ipecacuanhæ concitatâ.

Reconvaleſcentium vires decoctum herbarum & radicum amaricantium, & victus idoneus reſtaurabat.

Multa adhuc ſuperſunt, quæ, prout memoriæ occurſant, narrabo, per Æſtatem potiſſimùm obſervata.

Pulſuum debilitas vera, & fictitia.

Sic pulſus exiles, & fermè ſub digito evaneſcentes, celereſque in febre æſtivâ ſæpiùs deprehendi. Tunc verò inquirendum fuerat, quænam ex duabus cauſis, quarum ſingulæ exiliſſimos pulſus faciunt, obtineat, ſubindè enim *vera* aderat virium jactura, ob multas largaſque ſanguinis miſſiones, & ſymptomaticum ac grave profluvium alvi: at tunc, utut ægri multâ ſubindè fæce putridâ abundarent, tamen, pravorum licet ſuccorum evacuationem non tulerunt.

Debilitatis vera cauſa, & medicatio.

Puella phlebotomiis, priuſquàm ad nos deportaretur, ad incitas jam redacta, poſt lenem emeſin, rejectâque multâ licet & amurcosâ bile, mox lapideum artuum frigus exhibuit, pulſibus arteriarum omninò abolitis, & morte, quam fortè poſt aliquot primùm

dies non propinato emetico obiiſſet, paucis ab emeſi horis inſecutâ.

In hac *verâ* debilitate *directam* medendi methodum ope emeto-catharſeos jam non ampliùs poteram adhibere, ſed viribus vitæ conſulendum decocto corticis, radicis arnicæ infuſo, vinoque fuit, ut vires vitæ erigantur, erectæque aut ipſæ morbificam materiem coquant, eliminent viis & modis variis, lentè quidem, & cum diſcrimine, & per ambages.

Subindè ægri, ex hâc ingenti imbecillitate refocillati, leniorem emeſin *ſeriùs* utiliſſimam experti ſunt, quæ, ſtante illâ exiguâ vitæ vi, & citiùs inſtituta enecuiſſet.

An in verâ debilitate veſicantia proſint.

Veſicantibus, in verâ malignè decumbentium debilitate, à longo jam tempore non ſum uſus. Stimulos habent brevì denuò evanidos, ſudorem ſæpè noxium cientes, quæve & alvum atque urinam cohibent, necroſin interaneorum imminentem accerſunt, & majorem plerumquè ruinam virium, & torporem relinquunt. Gaudeo me à miſerrimo hoc malignè febrientium auxilio, ex quo mihi melior medendi ratio innotuit, auſpicatò plerumquè abſtinuiſſe.

Perrarò contigit ut, in verâ debilitate, ventriculus & inteſtina omnia cardiacum quodcunque nauſearent, nihilque medicamentoſi valerent ad vias ſecundas ablegare, atque à remediis quibuſcunque potiùs opprimerentur. Veſicante tunc uſus ſum, & excitantem cantharidum vim per inhalantia cutis vaſa, non ſalutato ventriculo, immiſi.

Eodem quoque tempore & eodem ferè conſilio, epiſpaſtica ſuris admovi.

Pulſuum fictitia debilitas.

Alteram exiliſſimorum pulſuum cauſam non rarò in iis vidi, qui nullas adhucdùm evacuationes paſſi ſunt, aut ſaltem parciores, quàm ut indè tanta debilitas deduci quiverit. His verò materies circa præcordia ſummoperè turgebat. Cardiacum fuerat emetocatharticum, quod pulſibus vigorem illicò reſtituit. Fictitiam hanc debilitatem ſtimulantia non emendârunt, ſed mirum quantùm auxerunt.

Quæ ſit epocha, quâ ſe-

Febres bilioſas in putridas, in malignas multiplici

ratione converti alibi aſſerui, neglectu potiſſimùm, aut regimine calido, aut phlebotomiis præter rationem inſtitutis. Quamdiù febres ejuſmodi bilioſæ, ſolventibus atque emeſi uni aut pluribus ceſſerunt, eæ necdùm malignitatis accuſabantur. Ubi verò quâcunque ratione aut putrida abdominis illuvies ſanguinem ita coinquinârat, ut ſolventibus & emeto-catharſi non potuerit ampliùs ſubduci, atque intra breve tempus eliminari, malignitatem adeſſe arbitrabamur. Methodum medendi tunc *indirectam* adhibebamus, eamque in eo reponebamus, 1°. ut vis vitæ non nimis torpeat, ſed ita intendatur, ut humoribus permixtam alienam materiem attenuet, ſubigat, aut aptam efficiat, quò per varia corporis cola, ad quæ adpulerit, trajiciatur, atque ita exterminetur; 2°. ut ne nimiùm vivida vis vitæ ſit, & contra inimicam materiem potentiùs inſurgat cum diſcrimine ægrotantis.

bres gaſtricæ in malignas abeunt,

& quanam tunc methodus conveniat,

Tunc vires ægri adcuratè ac juſtè oportuit æſtimare. Torpidam vitæ vim vinoſa, amara, & ſtomacho amica erexerunt, & fibras imbecillas decoctum corticis Peruviani, infuſo-decoctum radicis arnicæ firmavit. Quibuſdam, queis neutram in partem vis vitalis peccavit, decoctum radicum graminis & taraxaci cum oxyſacharo propinavimus quantum abſque incommodo haurire potuerunt, & quin ventriculus læderetur.

item cui rei ea methodus unicè innitatur?

Spem omnem in juſto hoc virium moderamine conſervato, atque in eo reponebamus, ut omnia cola reddantur aperta, & adpellenti morboſæ materiæ, excipiendæ excernendæque idonea. Alvum habere facilem & urinas expeditas magnoperè profuit.

Hinc in exactâ virium vitæ penſitatione rei cardinem verti exiſtimavimus.

Nullam interìm excretionem violenter urgebamus, nullamque ita profuſam eſſe ſinebamus, ut indè viribus metuendum fuerit, aut aliæ nimiùm langueſcerent & ſupprimerentur.

Atque ita pugnatum in eo morbo fuit, ubi inimica materies jam eos fines tranſierat, intra quos conſtituta directam ſolventium atque catharſeos poteſtatem fuiſſet experta.

Nunc, cùm illa jam eò irruerat, ubi ſolventium vacuantiumque viribus jam non ampliùs ſubjecta fuit, res ſoli fermè medicatrici naturæ committebatur. Languidos ejuſdem conatus incitavimus, ferocientes moderabamur, aberrantes reduximus.

Hinc nullum habuimus remedium, quo in omni ac ſingulâ malignâ febre, & ſemper uteremur.

Idcircò recens non rarò aqua, eaque frigidiuſcula cum ſacharo, & pauco vitrioli ſpiritu, ut *limonadam* referret, aut graminis, & taraxaci, cichoreique decoctum, vel etiam utrumque hoc genus remediorum, & lenta minimèque tumultuoſa feſtinatio multis ſalutem attulit, quos tumultuoſa agendi ratio, & camphora, & ſerpentaria virginiana, aliaque ſtimulantia, & alexipharmaca peſſumdediſſent.

Sed & horum, & conſimilium uſus eſſe in magnâ virium jacturâ poteſt.

Quòd ſi tamen excitantibus & cardiacis opus fuerat, illa mihi magis placuerunt, quæ ſtomachus plerumquè libenter admittit, quæve & ſanum aliàs, ſed languidiorem valent recreare, amara, corticis Peruviani decoctum, aut ejuſdem extractum, vinum, &c.

Aër frigidior, recens, hauſtus frigidæ, ſorbillationes vinoſæ ſæpiſſimè pluris ſunt, quàm immites & ventriculo inimici remediorum quorumdam ſtimuli, qui, poſtquàm remoti fuerint, vitæ viribus nullum augmentum permanens addiderunt.

Aëris concluſi, putridique ventriculi vim infringit, & febrim gaſtricam invitat,

Maxima vis eſt aëris frigidiuſculi recentiſque in prohibendis bilioſis morbis. Qui compluribus diebus aëra calentem, & non perflatum hauriunt, ventriculo gravantur, minùs appetunt, ac ore amaro ſunt, & febrire incipiunt. His ita ægrotantibus præmiſſo ſolvente & antibilioſo potu multam bilis amurcam, & magno cum levamine, excuſſimus. Ejus rei exempla complura in iis vidimus, qui tempore æſtivo ex morbo quodam chirurgico decubuêre in anguſtioribus cubiculis, atque unà cum aliis. Supervenientes id genus febres gaſtricæ morbos ipſos chirurgicos, vulnera, ulcera, &c. effecêre repentè & multò pejores. Imminentem non rarò in parte læsâ gangrænam curâ

antibilioſâ repreſſimus, & ne ſanati denuò relapſum paterentur, aëre luſtrato & ſtomachicis remediis ventriculo cavimus.

Hanc febrim, quæ vulneratis, ulceratis, aut alio chirurgico morbo affectis, atque in Noſocomio diutiùs concluſis inſidiabatur, *noſocomialem* appellabamus, etſi reapſè à febre gaſtricâ, bilioſâ, putridâ ne hilum differret, ſeu notas utrique communes, ſeu methodum medendi ſpectes. *aut noſocomialem, quam è vitio gaſtrico ſemper natam obſervabamus.*

Nil prorsùs periculi hæc febris *noſocomialis* habuit, cùm eam ultra initium progredi non ſineremus.

Febrium gaſtricarum certæ fuerant in ſalutem prædictiones, malignarum verò perquàm incertæ. Quis enim certò prædixerit, materiem intra viſcera receptam canales ubiquè pervios offenſuram, nullàc aberraturam, nullibi plus æquo coacervandam, petituramque rectà eſſe vias illas, quibus tutò egeritur?

Quæ de criſibus, certiſque illarum diebus tradi ſolent, obſervari in ægris noſtris aut non poterant, aut ita obſervabantur, ut multi abſque inſigni viſibilique materiæ excretione, & lentè ſeneſcerent, aut illa abſque dierum delectu eveniret. Multi initium morbi ignorabant, ii præcipuè, quibus is inſidiosè obrepebat, quive leviora valetudinis incommoda vilipendunt. Plerique de primo morbi die dubitabant; in paucis de morbi exordio exactè conſtitit. *Dies critici an fuerint in febre æſtiva obſervati.*

Idcircò in exhibendis remediis nullum omninò diem aut præſentem, aut imminentem morabamur. Etſi enim dierum criticorum doctrinam obtinere ſumamus, ea tamen, ignorato morbi adcurato initio, inutilis plerumquè fuerat, atque infida.

Puerperam ad nos deportârunt febre gaſtricâ laborantem, ſed neglectâ, & pravo regimine in maligniſſimam conversâ. Hæc paucos poſt dies mortem in Noſocomio obiit. Infanti mater jam maligniſſimè febriens domi ſuæ ubera porrexit. Puellum morbi contagium nullum hauſiſſe, incolumem manſiſſe & vegetum maritus aſſeruit. *Manifeſtum exemplum malignæ febris non contagioſæ.*

Febre bilioſâ correpti, præcipuè Æſtate adultâ, ſtranguriosè minxerunt: paucis lotium omne ſupprî- *Mictus difficilis in febre æſtivâ.*

mebatur. Solventia ſalina & emeto-catharſis renes & veſicam illicò expediverunt. Ab emollientibus, mucilaginoſis, & oleoſis penitùs abſtinebamus, quæ crudam abdominis illuviem ſuâ mole & pravâ qualitate auxiſſent.

& moleſtiſſima diarrhœa. Pleroſque febricitantes Æſtate & per Autumnum moleſtiſſimus ventris fluxus vexavit, vires ſummoperè exhauriens, & ſubindè difficillimè ſiſtendus. Ægri à levi purgante plurimùm lædebantur. Idem omninò noſtris ægrotis acciderat, quod Hippocrates accidiſſe ſuis, L. III. ſect. VII. de morb. vulgar. teſtatur: « Purgationes (καθάρσιες) plurimos offendebant: eorum verò, qui ita habebant, plerique quidem ſubitò moriebantur, multi etiam diutiùs perdurabant. Atque, ut ſemel abſolvam, tùm qui diuturnis, tùm qui acutis tentabantur morbis, ex ventris vitio omnes ferè periêre; omnes namque venter pariter ſuſtulit ».

Febris ſcarlatinæ origo. Scarlatinæ febres, quarum copiam Ver primùm, & ſerus Autumnus dedit, vigente Æſtate fuerunt perquàm raræ. At omnes, quotquot habuimus, fuêre originis gaſtricæ, & non rarò vitium inflammatorium fuerat commixtum. In ea enim tempora hæc febris incidebat, ubi binæ differentes anni conſtitutiones, hyemalis nempè emoriens, & inchoans æſtiva, & vice verſâ, ſeſe excipiunt.

Quonam vomitorio uſi potiſſimum ſimus? Hoc anno vomitum movere ſolebam duobus ſcrupulis radicis ipecacuanhæ, cui granum tartari emetici adjeci. Si cui adultâ Æſtate, quâ fluxus alvini increbuerunt, venter ad nos venienti profusè fluxit, propinatum emeticum rarò vomitum commovit, ſed purgantis inſtar diarrhœam multò reddidit auctiorem atque enervantem. Hinc alvum fluidiſſimam *de modo,* exhibitâ theriacâ Andromachi priùs cohibui, & elapſis ab aſſumto narcotico unâ aut duabus horis, emeticum propinavi.

Peracto vomitu diarrhœa ſubindè compreſſa eſt; perſeverantem diutiùs infuſo-decoctum radicis arnicæ, aut ipſa in pulverem contrita radix, certò at pedetentìm ſtitit.

In febribus intermittentibus uti & remittentibus, vomitorium, finitâ primùm exacerbatione, dedi, quo tempore ſuperficies omnes externæ atque internæ ſudoribus maduerunt. *& tempore exhibendi emetici.*

Poſt emeſin opiata non dedi, niſi ſi fortè peculiare ſymptoma intempeſtiviùs urgeret opio compeſcendum. Peracto vomitu, plerique inter levantes ſudores placidè obdormiverunt. *Somnus, ſudor levans poſt emeſin, abſque opio.*

Aphthas in adultis impura ventriculi illuvies produxit, eaſque nullibi offendi abſque ſtomachi cruditate. Emeto-catharſis, & dein gargariſmata ſubadſtringentia, ne oris ulcuſcula, certè non critica, in laxo & putredinem facillimè concipiente faucium corpore latiùs ſerpant, requirebantur. *Aphtarum origo, & cura.*

Nunquàm pulſum exploro recenter evigilantium, ut indè febris aut decrementum metiar, aut intenſionem; omnes enim mox è ſomno expergefactos calere multùm, febrire valentiùs, & habere ſe pejùs obſervo, at ubi diutiùs jam vigilaverint, juſtam morbi menſuram exhibere.

Exponam nunc ad quæ animum præprimis adverterim, ut, quem morbus eventum ſit ſortiturus, mente quodammodò præcipiam. *Pauca quædam de futurorum in acutis prædictione.*

Novi equidem in acutis infidas prædictiones eſſe, traditaque in eam rem præcepta multa vacillare & claudicare. Nihilominùs frequens ægrorum acutè ægrotantium contemplatio intellectum ita diſponit, ut varium morbi diſcrimen, & ſalutis aut mortis majorem minoremque probabilitatem, atque ejus probabilitatis quoſdam veluti gradus concipiat, dijudicetque an æger ponè illam quaſi lineam adhucdùm adhæreſcat, ubi æqualia vitæ & mortis momenta ſunt, ſpeſque & metus æquilibrantur; vel verò, an ab eâdem receſſerit jam, & quamnam ad partem, & quantùm.

En pauca quædam huc attinentia, quorùm memoria nunc ſubit.

Si quandò inflammatoria febris ſananda obvenit, quam potu multo atque antiphlogiſtico, & ternâ largiori phlebotomiâ inſtitutâ exardeſcere nihilominùs

atque efferri obſervabam, æger in magno diſcrimine verſabatur. Non id dico, non pluribus perſæpè phlebotomiis in curandâ phlogoſi opus eſſe; at illud fidenter aſſero, inflammationem, poſt tertiam ſanguinis eamque liberaliorem miſſionem, infringi multùm debere, aut ſaltem non ultrà intendi, ut ſpes ſalutis recuperandæ, poſſit perdendæ vitæ metum ſuperare.

Pleuritides, & peripneumoniæ veræ, cacochymis, aquâ intercute, oedemate crurum, aut diuturno eorundem ulcere vexatis, plerumquè fuerunt lethales.

Quorum abdomen ſentinam putridam continebat, alendæ putridiſſimæ febri parem, ſimulque gravem phlogoſin aut inteſtina aut pulmo conceperant, perierunt.

Ruri inflammationes thoracis graviſſimas initio viſas, per Hyemem & Ver obſervatas, medicatione nihilominùs nec operosâ nec diuturnâ ſæpiùs ſanavi, quas in plebe urbanâ difficillimas vidi, & multò frequentiùs mortiferas.

Sed etiam ab anni tempore, morbiſque per eam tempeſtatem regnantibus, de eventu præſentis morbi augurium cepi.

Plurimùm quoque intererat in dijudicando vario ſalutis diſcrimine, quo quis vitæ genere anteà uſus fuerit perveſtigare: ſic fabri lignarii præ cæteris graviùs hâc Æſtate, atque etiam diutiùs ægrotabant, & difficillimè eluctabantur.

Qui in longo itinere & laboriosè confecto, in febrim æſtivam inciderunt, atque ex viâ ægroti ad Noſocomium venerunt, rariùs evaſerunt.

Febres, quæ initio leves & periculi immunes eſſe videbantur, longas, judicatu difficiles, & non rarò lethales vidi, ubi aut diuturna anteà triſtitia, aut multæ vigiliæ, aut diæta tenuis crudaque præceſſerunt.

Ancillas ægrotanti familiæ inſervientes, aut quas amaſii fuga, aut deluſus quâcunque ratione amor in longum mœrorem conjecit, laſſas initio, nauſeabundas, ore amaro, & ſuperficiariâ ſolùm febriculâ, biliosam referente, tentatas, plerumquè laborioſa tandem & plena diſcriminis ægritudo proſtravit.

Orphanorum

Orphanorum puerorum puellarumque febres periculoſæ fuerunt.

Febris bilioſa recenter orta, in homine anteà ſano, & ſimplex, etſi valdoperè exarſerit, plerumquè periculo carebat, & intra non multos dies ſanabatur, ſi medicatio opponebatur apta & tempeſtiva.

Eadem verò phlebotomiis multis efferata aut ægrum necabat, aut eum dubiæ vacillantique ſanitati tranſmittebat.

Febris bilioſa æſtivo tempore latiùs dominabatur, at funera vix ulla dedit, niſi malam medendi rationem habuerat adjutricem.

Hyems & Ver hanc multò rariorem quidem, ſed eventûs ancipitis, experiebantur.

Cùm ſingula quæ ægro extra Noſocomium acciderant, aut quo quis victu uſus fuerit & vitæ genere, quæve morbum proximè fuerant prægreſſa, non raro neſcirem, utut omnia ſedulò perquirens, in id intentus fui, an in febre biliosâ, præmiſſis remediis ſolventibus & emeto-catharſi ſubjunctâ, æger inſigniter allevetur, & præprimis, an rubicundus genarum color cum oris labiorumque virore flavo, in homogeneum magis totius faciei albidioremque pallorem convertatur.

Indè felicem exitum augurabar, etſi elapſo nychthemero recrudeſcerent cuncta; hæc enim repetito pharmaco fugabantur.

Ubi verò ea bilioſorum rubedo ne hilum mutata perſtitit, non ampliùs febrim gaſtricam appellabam, ſed malignam, gravem, & ſortis dubiæ.

Febrim bilioſam ſubindè inſultu epileptico inchoatam in feminis obſervabam, ſed eo ſponte ſoluto, & methodo antibilioſâ adhibitâ citò ſanabantur, & quin reverteretur convulſio.

Convulſiones ſeriùs accedentes periculoſiſſimas vidi, maximè viris, etſi leves viderentur, obſcuræ & topicæ.

Nihilominùs in omni convulſione, maximè febrili, futurorum ſcientiam omnem incertam novi; novi enim è graviſſimis convulſionibus evaſiſſe alios, alios è multò

levioribus periiſſe. Vaga & errabunda nervorum affectio, quæ artus omnes hucuſquè fortè graviter concuſſit, illæsâ vitâ, eoſdem deſerere nunc ob ingenium verſatile poteſt, atque aut cor aut muſculos thoracis occupare, & eliſo ſpiritu enecare.

Hinc vel in ipſis infantûm convulſionibus, iiſque vel leviſſimis, in ſtimulum nervos irritantem omni operâ oportet indagare, eumque auferre, ſed nil prædicere, neque mirari, ſi, quem paulò antè quaſi rectè valentem, jamque extra teli jactum conſtitutum deſerueras, paulò pòſt inopinatò convulſum audias, atque è vivis ereptum.

CAPUT XII.

De Febris æſtivæ complicatione cum aliis morbis, & paraſiticâ ejuſdem indole.

Febris æſtivæ varia complicatio cum aliis morbis.

Epidemicum morbum, ægritudinum fermè quarumcunque quæ per id tempus ſporadicè occurſant, utut toto cœlo ab ſe invicem & à communi illâ temporis labe differentes, commilitonem agere, atque eas effice multùm anomalas, abnormes, & non rarò mortiferas, quæ ſolæ & abſque epidemici conſortio fuiſſent perbenignæ, argumentis demonſtrare innumeris poſſum, cumulatâ quotidiè obſervatione collectis.

Ejus complicationis notitia eſt admodùm neceſſaria.

Cùm epidemica conſtitutio quoſcunque alios atque omnium horarum morbos ſuum quaſi ſub jugum cogat, ſuaque illis jura dictet, contingit ut quem morbum intercurrentem hoc tempore hâc methodo ſanaveris, alio ſanes longè aliâ.

Etſi enim ægritudo, obveniens quâvis anni tempeſtate, atque omnibus annis, & ubicunquè locorum, omninò eadem ſit, atque eandem etiam, ſi ſola eſſet, medendi rationem depoſceret, tamen cùm ſæpenumerò periculi plus ab epidemico temporis vitio, quod aliud atque aliud eſſe ſolet, quàm ab ipsâ hac ſpora-

dicâ affectione naſcatur, aliâ erit atque aliâ eidem affectui ratione medicandum.

Qui regnantem temporis conſtitutionem non aſſiduè reſpexerit, neque indè ſuos ſibi canones efformârit, næ is alto ſe mari committit, ventorum ludibrium, & fluctuum præda.

Ea labis epidemicæ ſcientia alios inſuper uſus habet, eoſque communi opinione multò majores. Prima enim naſcentium morborum exordia, nondùm fortè ſpecificis notis inſignita, atque adhuc ambigua, ex anni notâ conſtitutione fortunato augurio præcipimus, & imminentis periculi vim occupamus.

Multi per eos menſes, queis bilis præerat, aut vulnerati, aut contuſi, aut ulcerati, aut artubus confractis, noſtræ curæ concredebantur. Cùm omnia, quæ utilia eſſe noveramus, ſecundum artis præcepta & ſollicitè fierent, & ſanatio pulchrè procederet, en repentè febriculam, identidem grandeſcentem, typo vario, &, ſi ad omnia animum adverteris, æſtivæ febri, cujus indolem luxuriantem ſupra recenſui, omninò ſimillimam. Intereà, quæ pure bono, & carne lætâ hucuſquè floruêre vulnera, ichore tenui, cinereo, flavo, viridique madeſcere, carnibus pallidis, liveſcentibus, nigris. Artus ipſos tumor ardens cum pallidiuſculo rubore prehenderat latè diffuſus, & veſiculis, quales ignis admotus facit, ſtipatus. Verùm nemò indè graviùs mulctabatur, cùm medicinam mox ipſi principi febri promtam opponeremus, & efficacem. Solutâ rejectâque biliformi fæce, omni ſecundâ horâ pulveris radicis arnicæ drachmam dimidiam vel integram, cui ſubindè pauxillum camphoræ jungebatur, propinabamus. Optatos ſemper effectus videbamus, eoſque non raro mirabamur perquàm celeres. *Febris æſtivæ complicatio cum vulneribus, ulceribus,*

Artum verò tumentem, & veluti ambuſtum, atque eryſipelatoſâ phlogoſi tentatum, aquâ abluimus communi, cui camphoratum vini ſpiritum, & acetum lithargyrii inſtillavimus.

Quos lapſus ab alto, aut vis externa læſerat, hi & eo laboraverant affectu, qui illatæ injuriæ debebatur, & paucos poſt dies vel inflammatione corripiebantur, *cum lapſu ab alto, læſionibus capitis, &c.*

ſi eâ fortè tempeſtate inflammationum imperium viguit: vel verò ex febre bilioſâ ægrotabant temporibus huic morbo obnoxiis. Ea commixtio morborum me diutiùs latuit, conſiliique ſubindè inopem fecit, cùm, quæ uno tempore multùm profuerunt, alio incaſsùm adplicari atque etiam nocere viderem, in morbo, ut rei inſcius tunc arbitrabar, ad amuſſim eodem.

Connubii hujuſce æſtivæ febris cum morbo quodam externo, qui nihil commune habere cum febre populari videbatur, hiſtoriæ multæ nobis ſuppetunt, quas referre & longus & inutilis labor foret. Inſtar omnium unius puellæ morbus eſto, quem ad ultimum hujus Secundæ Partis caput rejeci, plura ibidem *de capitis læſionibus* narraturus.

Vide ultimum hujus Partis articulum.

Febris æſtiva connubium cum variolis & morbillis.

Febris æſtiva cum morbillis etiam, atque variolis in ſocietatem coibat. Id genus conſortii in varioloſo vidimus, atque in omnibus omninò morbilloſis, quotquot in Noſocomio per totam æſtatem eâ infirmitate defungebantur.

Obſervatio horna aliæque, quas animo perattento, à præjudicatis opinionibus libero, atque ut prolem amatam afflictis parentibus ſervarem mirè ſollicito, in Hungariâ collegi ſinceras & numero non pauco, in eam me ſententiam adduxêre, *ut variolas & morbillos eundem ſemper morbum, eumque benigniſſimæ indolis, ſi non omni ſemper, at ſaltem potiori tempore, reputârim, quive ſoli atque extra conſortium pravum citò decurrunt & periculo carent, ſed quos à miti ingenio ſuo populare temporis vitium detorquet, efferatas reddit & exleges.*

Ex hâc opinione eam mihi legem in ſanando utroque hoc morbo ſtabilivi, ut *febrim epidemicam, cujus præſentiam & commiſtionem cùm ipſe anomalus variolarum morbillorumve decurſus, tùm propriæ epidemiæ ipſius notæ me edocuerant, methodo efficaci & directâ curarem*, eâ ſpe fretus fore ut qui à ſuo ingenio abducti fuiſſent variolæ & morbilli, malo utpotè conſortio uſi, denuò ſuaptè ad frugem redirent. Nempè &

leviculum vulnus, & non magni momenti ulcus videram mores pravos induere, atque, ob febris popularis ſocietatem, benignæ indolis prorsùs oblivifci, neque aliâ ratione res poſſe in integrum reſtitui, niſi eo conſortio diremto, & epidemico vitio ſublato. Quidni eandem quoque vim varioloſis ulcuſculis epidemia intentet? quidni intentatam arceamus eodem modo, & illatam propulſemus?

Quæ animo conceperam effeci, & nullâ, aut vix ullâ, variolarum ipſarum aut morbillorum ratione habitâ, totus quantus in eo eram, ut in febrim popularem inquirerem, ſi complicationem ejuſdem ex ſignis ſuperiùs recenſitis conjectâram, eique mederer non per ambages, ſed è directo. Hinc phlebotomiarum, purgationum, vomitoriorum, veſicantium, antiphlogiſticorum, antiſepticorum, opiatorum, &c. is mihi uſus in variolis & morbillis fuit, quem ipſe epidemici morbi genius eo in homine ſibi popoſciſſet, ſi nullæ aut variolæ, aut morbilli fuiſſent complicati. En, quo infortunio, quâve fortunâ meum ipſe propoſitum ſim executus.

Murarius, 17 annos natus, vegetâ hucuſquè valetudine uſus, & corpore robuſto, die 19 Maii veſperi capite doluit, non appetiit, ſitivit. Lingua modicè ſcabra: epigaſtrium totum tendi ſibi & præter morem repleri videbatur. Dedolatio: dormivit. *Hiſtoria varioloſi.*

20 Maii, modicè incaluit. Cephalalgia major: præcordiorum, ac ad umbilicum pungens dolor cum ardore: lumborum dorſique ardor, & tenſio: debilitas major: urinarum copia: anorexia, & ſitis aucta: linguæ aſperitas: noctu quies.

21 Maii, capitis dolor major, lumborum minor: totius abdominis dolor intenſior, pungens, ardens: cætera, utì pridiè. Obambulavit, & ad conſuetos labores feſſum corpus coegit. Somnus:

22 Maii, præcordiorum immanis ardor, manentibus cæteris. Sudatiunculæ: nox bona.

23 Maii, heſterna graviora. Sudores: abdomen inflatum, diſtentum, dolens. Veſperi paucæ puſtulæ varioloſæ proruperunt.

24 Maii, puſtulæ vix plures: ſymptomatum exa-

cerbatio, cephalalgiâ tamen remiſſiore: ventris profluvium.

25 Maii, alvo denuò adſtrictâ, cephalalgia graviùs vexabat. Ingens ſitis, & præcordiorum totiuſque abdominis lumborumque moleſtiæ ingraveſcebant.

26 Maii, lingua areſcens, ſapor amarus: nox inſomnis.

27 Maii, manè nobis committitur. Variolæ paucæ, minutiſſimæ in facie, pectore, manibus. Petechiæ multæ, per dorſum præcipuè, variolis interſperſæ. Sumto eo die potu multo, aquoſo, acidiuſculo, mellito, ſalino, veſperi multam ductilemque pituitam ſponte vomuit. Eâ nocte abdomine minùs doluit: non ſitivit. Variolæ veluti recluſo carcere confertìm proruunt. Nox multò tranquillior, ſed inſomnis.

28 Maii, omnia mitiora. Urina jumentoſa cum hypoſtaſi imperfectâ, furfuracea: oris amaror: impedita deglutitio, & ardor faucium, quas albicantes puſtulæ occupârant. Epigaſtrii minor dolor: puſtulæ plurimæ in facie, pectore, brachiis: petechiæ in dorſo multæ roſeæ, lenticulari ambitu.

Cùm eâ tempeſtate commixtum genus febrium vigeret, ubi & ſanguis phlogoſin conceperat, & ventriculus ſordibus redundârat, venam primò ſecuimus, dein movimus emeto-catharſin: multam pituitam & bilem eduximus eo cum eventu, ut abdomen mox à vomitu non doleret, extinctâ ſiti, calore nullo, & pulſibus ordinatis. Noctu ſomnus multus, tranquillus, non interruptus, reficiens. Sanguinem phlebotomiâ eductum cruſta tegebat gelatinoſa, diffuſa, livida.

29 Maii, nulla febris. Tonſillæ tumidiſſimæ, & palatum numeroſis, albicantibus, miliformibus puſtulis exaſperatum. Variolæ in facie confertiſſimæ, confluentes, complanatæ, intropreſſæ: in brachiis faſtigiatæ, elatiores, ampliores, rariores, diſcretæ: in manibus confluentes, & planæ: in dorſo quædam confluentes, diſcretæ plures, ſed & hæ aut complanatæ, aut intropreſſæ, quarum aliquæ apice erant cinereo liventeque, at ambitu omnes lætè roſeo. Per medium dorſum

petechiæ multæ puncticulares, & rubedine dilutâ floruerunt. Appetit. Urinæ naturales : variolarum plerarumque bonus color ; ſed nullus ob faucium ardorem de nocte ſomnus.

30 Maii, labia, buccæ, lingua, fauces puſtulis numeroſis, albidiſque refertæ. Nullus ullibi, præterquàm in faucibus, dolor, nulla prorſùs ſalivatio, ullus faciei tumor, nulla febris. Oculi lacrimoſi : alvus ordinata : pauciores petechiæ.

31 Maii, puſtularum incipiens flavedo : modiciſſima febris : petechiæ perquàm paucæ, & profundè flavæ. Facies non tumet. Vix veſtigium ſalivationis. Potiſſimam diei partem, extra lectum & obambulando, tranſegit.

1 Junii, facies & hypopia magis tumebant. Febricula. Puſtulæ flaveſcunt, & forfice aperiuntur.

2 Junii, incipiens ſalivatio. Noctu ob reſtitantem ptyaliſmum ſtrangulatio ; at alvo crebriùs motâ, & ſalivatione redeunte mox allevatus eſt. Manuum tumor, faciei tumore inferiora petente.

3 Junii, copioſus ptyaliſmus. Venter ſalibus & mannâ ſollicitatus & fluens : vix febricula : urinæ multæ. Potus largus, emolliens, diureticus, acidiuſculus ob admixtum acidum vitriolicum.

6 Junii, venter hucuſquè profluens : ſalivatio parca : noctes tranquillæ : exiguus ad carpos tumor : puſtulæ exſiccatæ.

13 Junii, benè per omnia habuit. Pruritum moleſtiſſimum lenivimus, cùm reſiccatas puſtularum cruſtas lacte tepido emolliremus.

Hoc tempore plures furunculi enaſcebantur, undè dolor, & pervigilium, largave ſuppuratio, ægrum ipſis variolis multò immitiùs habuerunt.

Cortex Peruvianus profuſam puris copiam cohibuit. Indè & vires rediêre, duro, quo utebatur, opificio prorſùs pares.

Morbus varioloſus diverſa percurrere ſtadia ſolet, ſed quorum non eadem eſt apud omnes autores ratio, nec idem numerus ; nec eoſdem cuivis ſtadio dies aſſignant.

Variolarum ſtadia, & methodus medendi ſin.

gulis ſtadiis conveniens, anomaliarum ratio.

Quâ nos diviſione & febrium diverſarum & ſtadiorum uſi fuerimus, exponam.

Tres nobis epochas integer morbus habuit, & curricula tria.

Primò enim illud temporis momentum notabamus, quo receptum miaſma febre prodi peculiari cœpit, ſpecificâ & ſui generis, cujus etſi naturam ignoraremus, ſociabile tamen ingenium noveramus. Ea enim, utut ſola non rarò & abſque periculo intra triduum metam occupet, nihilominùs epidemicam febrim in ſocietatem perſæpè adſciſcit; cum eâque per avia atque invia fertur, atque hominem ut plurimùm in præceps proruit.

Primo hoc ſtadio omnem operam in eo collocababamus, ut commixtæ huic febri potenter reſiſteremus & citò. Quâ re malignitatem, quam abnorme initium morbi portenderat, auſpicatò abſterſi, aut, ſi nulla complicati epidemici ratio habebatur, laborioſos rerum exitus divinavi certus augur.

Alterum memorabile tempus erat, quo materies cocta inviolabili lege ad cutem projiciebatur, projectaque febrim ſolverat. Quòd ſi æger febrire pergeret aut eodem tenore aut & remiſſiùs, non jam cum febre varioloſâ mihi rem eſſe arbitrabar, quam metaſtaſi cutaneâ judicatam ex integro noveram, ſed cum aliâ quâcunque, eâque, ut plurimùm, populari.

Hinc eidem medicinam fecimus, vel *antiphlogiſticam*, ſi fortè rigente brumâ aut primo Vere inflammatio graſſabatur: vel *antibilioſam*, temporibus bilioſis.

Nec ullo modo ipſas variolas reſpexi, & ſanguinem miſi, aut, eo non miſſo, alvum vomitumque movi, & ante eruptionem, & ſub ipsâ, & poſt eandem, prout commixta febris exigebat.

A primâ puſtularum eruptione alterum ſtadium metiebamur, quo jam non varioloſum morbum, ſed multos minutulos tumores conſiderabamus *inflammatoriæ indolis*, & in ſuppurationem abituros. Is tumorum in abſceſſus tranſitus cùm abſque febre haud contingat, eam tamen non peculiarem aut ſpecificam

exiſtimabamus, ſed quæ omnem inflammatum tumorem proſequitur, evolvit, & ad maturitatem perducit.

Hæc altera variolantium febris, ubicunquè ſola fuerit, plerumquè æquè innoxiè decurrit ac in alio homine ſolet, cui locus alicubi externus inflammatur, inflammatuſque in benignam ſuppurationem tendit. Hinc Artis ſuppetiis ea febris raró indiguit.

Quòd ſi nihilominùs in homine plethorico, phlogiſtico, & inflammatoriâ anni conſtitutione ea nimiùm efferebatur, febrilem impetum miſſo ſanguine, atque omnibus antiphlogiſticis præſidiis moderabamur.

Evenerat etiam, ut in ægro cacochymo & imbecillo ea febris langueret, & malos corporis ſuccos non valeret in pus bonæ indolis commutare, & efficere abſceſſus bonos. Eo in caſu, eo victu & iis remediis utebamur, quæ vim vitæ exacuunt & corpus firmant, Peruviano cortice potiſſimùm, & *pauperum Kinkina*, ſeu pulvere radicis arnicæ. At ſive langueret, quod rariùs contigit, ſeu exorbitaret, facilis plerumquè medicatio fuit, dummodò ea febris ſecunda ſola fuerat, & nulli alteri epidemicæ febri ſociata. Potiſſimùm à populari biliosâ, pituitosâ, putridâ, malignâ febre metuimus, ſi ea aut primæ variolantium febri jungebatur, atque in alterum & tertium ſtadium varioloſi morbi provehebatur, aut ſeriùs accedebat ſecundamque febrim conturbabat.

Univerſim is nobis in ſecundo variolarum curriculo medendi canon fuit: *febrim maturatoriam hujus ſtadii eâ ratione curare, quâ eandem febrim cujuſcunque alterius inflammati & proximè ſuppurandi tumoris ſociam curamus, ſed maximè vim epidemiæ quàm ſollicitiſſimè prohibere.*

Hoc alterum morbi ſtadium initio diei quarti, & fine decimi concluditur, quem temporis tractum autores alii in duo ſtadia diſpeſcunt, noſque ideò non dividimus, quòd una eademque hoc toto tempore febris obtineat.

Tertium, atque ultimum ſtadium ab initio diei undecimi orditur, quo abſoluta maturatio eſt & pus excoctum. Eo tempore febrim maturatoriam tertia

excipit, quam pus, ex puſtulis reſorptum, & ſanguinem oberrans, concitat, *innominata*, niſi eam volueris *purulentam* compellare.

Inter ſecundam & tertiam febrim nulla remiſſio cadit, atque ambæ extremis ſuis finibus implicantur, cùm puſtulæ non eodem omnes tempore matureſcant, & aliæ pure jam turgeant excocto, aliis adhucdùm immaturis.

Purulentam hanc febrim in hoc tertio ſtadio non differre arbitrabamur ab aliâ, quam quiſcunque purulentus fomes intra humores circumeuntes ſuſceptus accendit, ſi pars quædam corporis pus habet.

Id egimus iſto morbi curriculo ultimo, ut omnes illæ viæ expediantur, quibus pus efferri extra corpus ſolet, maximè venter & renes. Ad utrumque enim hoc colon vis vitæ conſervatrix alienam materiem tutò ablegat. Sed & omnes, quantùm licuit, abſceſſulos forfice perſcidimus. At, ſi labaſcere vires, ſi pus formari nimium, ac tabeſcere indè æger incœperat, corroborantibus uſi ſumus, & antiſepticis, iiſque omninò remediis quæ quocunque alio in caſu tabificas febres à pure natas coercent.

Sub finem ſecundi ſtadii & per decurſum tertii, purgantibus ſalinis & mannatis alvum ſollicitavi, movique urinas potu multo, emolliente, acidiuſculo, leviter frigeſcente. Hinc malvam, & althæam, & multam liquiritiæ radicem decoximus, & frigefacto decocto vitrioli ſpiritum miſcuimus.

Tempeſtivâ hâc purgatione id etiam ſum conſecutus, ut *facies tumeret minùs*, & *ſalivatio parcior eſſet.*

Utrumque hoc ſymptoma, faciei tumorem videlicet & ptyaliſmum, ſoli partium ſuperiorum irritationi deberi exiſtimabam, quæ illuc plus humorum alliceret. At noveram, quantùm periculi à tumidiſſimâ facie creari oculis ſoleat, noveram & incommoda ptyaliſmi. In meo varioloſo meam ipſe legem hâc vice non ſum ad amuſſim executus, quòd æquo ſeriùs purgâram, & juſto mitiùs. Hinc & facies tumuit, utut non plurimùm, & largior ſalivatio vexavit.

Faciei tumor & ſalivæ profluvium nil critici habere mihi viſa fuerunt, aut criſin difficilem, & incommoda perquàm multa. Hinc urinis & alvo motâ revellere humores à facie ſtudui, & ptyaliſmo vicariam evacuationem ſubſtitui.

Lætus recordor me feminæ cuidam in hoc tertio ſtadio, cùm facie immanem in molem grandeſcente deliraret, emeto-catharſi mentem illicò reſtituiſſe.

Doleo me nil ſtatuere, aut pauca ſolummodò, quæ & *ubiquè* & *ſemper* obtineant, in curâ variolarum poſſe.

Sufficiat adcuratas, & ſtadiorum, & febrium variarum, & variæ earundem commiſtionis, notiones dediſſe, undè, ſi occaſio tulerit, capi conſilium poſſit, quidve in ſingulo morbi ſtadio, variiſque ejuſdem circumſtantiis facto opus ſit, perviderì.

Non laudo illorum opinionem, qui variolis ab ordinario curſu recedentibus & anomalis factis, phlebotomias, veſicantia, corticem Peruvianum, & opium, per omnia morbi curricula ſuadent, quadrata videlicet rotundis miſta; quive, cùm omnibus hiſce, & eodem tempore, & eodem in homine, uſi fuerint, egregiam ſe feciſſe *antiphlogiſticam* curam arbitrantur, quin aut diverſa ſtadia, aut febres illarum varias, & variam anni conſtitutionem reſpexerint.

Obſervâſſe mihi videor, variolas præ aliis febribus adamare potiſſimùm bilioſas, putridas, malignas, quaſve ob earundem ex abdomine geneſin *gaſtricas* appellamus.

Num miaſma varioloſum ſuccos gaſtricos imprimis afficiat & contaminet, numne idem intra venas ſuſceptum ita hominem immutet, ut epidemia ipſum præ cæteris feriat & efficaciùs, ignoro.

Ea etiam ſupervenientium malarum febrium ratio eſſe poteſt, quòd aura varioloſa ſaniſſimum hominem non rarò afflet, eumque fortaſſis benè pranſum, & ventriculo repleto, quem ni ipſa natura ſuaptè ſalutari conamine ſubvertat & vacuet, multa aliena moles, longâ morâ corrumpenda, gravabit. Atque indè temporis tractu malorum Ilias.

Variolas in *confluentes* dividunt, & *diſcretas*: in *regulares*, & *anomalas*. Quid ſi & hanc adderemus variolarum diviſionem, quæ *ſinceras impermixtaſque* ſtatuit, & *complicatas*, haſque denuò pro diversâ commiſtæ febris indole ſubdividit? Cùm maximus in curandis variolis nodus ſit, eaſdem à febre populari prohibere, bilioſâ præcipuè, putridâ, malignâque, aut eam, ſi jam adſit, omnibus Artis præſidiis propulſare, id anni tempus huic morbo ſecuriùs exantlando idoneum imprimis erit, quod pauciſſimos morbos proferet. Cùm enim maximum malum à cælo gravi morboſoque variolis accedat, eo ſalubri, has eſſe benigniores oportebit.

Quoniam anni tempore variolas inſerere oporteat, & quæ ad eam rem præparatio præſtet.

Hinc Æſtas, plurimorum ut potè præ aliis anni partibus morborum mater, omnium peſſimam variolarum progeniem dabit, vitio temporis multiplici, bilioſo, putrido, maligno contaminatam. Hanc proximè Autumnus excipiet. At Hyems & Ver, ſi ea tempora fuerint qualia oportet, præ cæteris variolas ſinceras ferent, & ſui moris, & indolis bonæ tenaces.

Ex dictis conſtat, quâ anni parte inſerere variolas præſtet.

Ea ætas hoc morbo feliciùs defungetur, quæ à febre populari minùs ſuffert, & extra tempus eſt magnarum in corpore mutationum. Ob id lactentibus variolæ plerumquè mites & ordinatæ ſunt, dentientibus funeſtæ; & incipiens pubertas ſæpè difficilem hunc morbum experitur.

Quo modo præparare hominem oporteat inſitionem ſubiturum, autores diverſimodè opinantur. At antecellere omnes alios is modus videtur, qui quod in homine vitioſum eſt priùs ſanat, eumque extra epidemiæ, aut præſentis aut jamjam imminentis, aſſultum, tanquam extra mortiferi teli jactum, quàm longiſſimè removet. Maximum interìm eventûs proſperi momentum affert, miaſmate hominem offendi minimè febriculoſum, ventriculo & inteſtinis valentibus & puris.

Hinc crebrior blandi emetici uſus erit, priuſquàm inſitio peragatur, aut ſub eâdem, quàm ſolius pur-

gantis: & huic utrique præſidio præ phlebotomiâ ſæpiùs locus erit, niſi aut ſicca Hyems, aut Ver conſimile, dominante phlogoſi, & in adulto & inflammabili homine ſanguinis miſſionem poſcat.

De emiticorum aut emeto-catharſeos uſu id dico, ea auxilia à nullo variolarum ſtadio, nec ab ipsâ aut imminente aut præſente, aut paulò antè peractâ puſtularum eruptione *contraindicari*, ſi modò adſit ejus generis commixta febris, quæ hujuſmodi remedium petat. Quidquid enim alienæ febri auxilii oppoſueris, id in ipſarum variolarum emolumentum magis cedere, quàm aliam quamcunque rem, certus eſto.

Quemadmodùm variolis, ita etiam morbillis inſidiabatur æſtiva febris, morbumque effecit complicatum, quem qui ſincerum atque impermixtum exiſtimâſſet, morbillos appellâſſet anomalos, atque etiam malignos. Verùm quod alienum à benigno morbillorum ingenio erat, id totum debebatur admiſtæ febri, cui omnibus idcircò adminiculis Artis obnitebamur. *Undè morbillorum malignitas, & anomalia ſit.*

Morbilloſos complures curavimus ab exitu Veris in adultam uſque Æſtatem, quos omnes ad unum binis eodem tempore morbis affectos vidimus, uno videlicet morbilloſo, atque altero diſtincto, ac populari.

Quidam multis antè diebus, quàm prænuncia morbillorum ſymptomata obſervarentur, ructare aliena cœpêre, vomiturire, pectore & ſummo ventre angi, leviculo frequentique horrore perſtringi, utrique caloribus nocturnis, ac ſudatiunculas & temulentiam atque aurium tinnitum pati. His alvus aut clauſa perſtitit; aut pauca, pinguia, olidiſſimaque reddidit.

Aliis hæc eadem incommoda eodem ſimul tempore acceſſiſſe videbantur, quo morbilloſum miaſma ſuâ ſeſe peculiari ac ſpecificâ febre prodidit.

Non paucos initio ſolâ ægrotare morbilloſâ febre vidimus, at ſeriùs etiam populari.

Pauca quædam hoc modo ægrotantium exempla dabo.

ÆGER PRIMUS.

Morbilli cum febre birioſo-pituitoſá.

Juvencula 19 annorum, ſemper anteà ſana, die 21 Julii, è lecto ſurgens febre prehendebatur cum pectoris oppreſſione, reſpiratione difficili, dolore thoracis totius pungente. Hypochondriorum is ſenſus fuit quaſi à fune injecto conſtrictorum, atque ardor. Lumbos atque artus dolor oberrabat dilacerans. Lenta mucoſave materies faucibus & linguæ inhæſit, ægrotanti permoleſta. Ardor urinæ.

A meridie Medicus accerſitus ſanguinem miſit, remittente mox artuum rheumatiſmo, laſſitudine verò magis auctâ, & corporis, veluti verberibus cæſi, dedolatione.

Ea veſperâ denuò ſanguis detractus nil levaminis tulit. Somni tenues, exigui, cum inſomniis.

22 & 23 Jul. ſymptomata eadem. A meridie hujus diei morbilloſa eruptio prodire cœpit. Cætera eadem.

25, nil emendatum. Tuſſis magna : oculorum ardor : coryza : raucedo : ſomni nulli : inſomnia.

26, prioribus dolor jungitur ardens, lacerans, à ſterno ſupremo ad pubem uſque decurrens.

Hâc die, Noſocomium accedit. Potus dati ex ſale medio mitiori, aquâ, melle, & aceto. Nox magis tranquilla.

27. Jul., oris mucum inſignem, thoracis, atque totius abdominis ardorem queſta eſt. Emeticum. Vomuit copioſam, amaram pituitam, & crebriùs dejecit. A vomitu mox omnia meliora : nullus ardor.

28, pectoris oppreſſio minor, mitiorque ophthalmia: vox minùs rauca. Abdomen, artus, lumbi non dolent. Oris perpaucum gluten, & febriculæ ne quidem veſtigium. Infuſo-decoctum radicis arnicæ cum ſale ammoniaco & ſyrupo fumariæ.

29. 30. Jul., aliquis artuum noctu dolor : cætera bona. Infuſo-decoctum radicis arnicæ cum ſale ammoniaco & ſyrupo fumariæ.

6. Auguſti, ſana eſt.

En febrim building bilioſo-pituitoſam morbillis complicatam, quam, neglectâ ægritudine morbillosâ, ſuâ methodo curavimus.

Bina phlebotomia adeò nil profuit, ut dominantem eo tempore febrim in morbillorum ſocietatem potiùs invitârit.

Nil ſpecifici hoc in caſu ab arnicæ radice exſpectabamus. Remedio opus fuerat quod humorum lentori frigido proſpiceret, & fibrarum, ventriculi præprimis & inteſtinorum, laxitati.

ÆGER SECUNDUS.

Morbilli cum febre bilioſo-pituitoſâ, prægreſſâ, comitante, ſubſequente, cum miliaribus & exanthemate, ſcarlatinam referente.

Juvencula 20 annorum, per annum cephalalgiam ſæpiùs recurrentem, cordis palpitationes, catamenia anticipantia, & album per vices fluorem, eumque non rodentem, querebatur.

A tribus ſeptimanis cephalalgia frequentior, pondus in toto epigaſtrio, & anorexia cum ſiti vexabat. A paſtu ſudatio adfuit, & vomituritio : manè, amarities oris : alvus præter morem difficilis. Subindè leviculus horror, interpellante calore, mox iterùm fugitivo. Levis glandularum utrinquè pone jugulares venas intumeſcentia. Tribus ultimis diebus frequens ſternutatio, & ardor oculorum acceſſit.

Die 22 Julii, circa veſperam, morbilli prodiêre. Cætera eadem.

24. Jul., ad nos venit, faſtidioſa, capite gravi, vertiginoſo : ore amaro, lingua albidâ, humidâ, villosâ : oculis ſcintillantibus, dolentibus. Sputatio ſpumans, frequens, matutina : tuſſiculoſa, & febriens pulſu pleno, forti, celeri, atque æſtu magno : ventre compreſſo. Morbilli proſtant.

25, os magis amarum, lingua ſordidior. Calor : febris. Dato emetico vomuit multa, bilioſa, pitui-

toſa, dejecitque. Multa emendabantur, maximè caput.

26, minor amaror : pectus minùs oppreſſum : febricula. Exanthemata diſparere incipiunt. Nox melior.

27. Jul., manè, pectoris oppreſſio rediit. Os magis mucoſum : calor major. Emeto-catharticum multa, mucoſa, ductilia eduxit, cum inſigni levamine pectoris & caloris.

28. 29. 30., noctes tranquillæ : febris nulla : os mucoſum. His ultimis diebus tincturam rhei aquoſam pauxillo ſalis cujuſdam medii armatam exhibui. At moroſiſſima femina hoc remedii genus præ cæteris nauſeavit, &, cùm eodem ſe uti ſimularet, ægrorum cuſtodes aſtutè luſit, ut idcircò multò minùs, ac jubebatur, oblati remedii acceperit, & rariùs multò. Muliebri quoque more multa incongrua, & efflictim expetivit.

31. Jul., manè validè febricitabat. Lingua ex albo flava, & os mucoſiſſimum fuit. Dolebant præcordia & thorax. Ad meridiem, plurimam, tremulam, ductilemque pituitam ſponte vomuit. Mox in facie, pectore & utroque brachio, femore, crure, quaſi ſcarlatinoſa eruptio prodiit.

1. Auguſti, maculæ plures, confluentes : fauces prærubræ, punctulis rubris, miliformibus obſitæ. Os mucoſiſſimum, & valida febris.

2. Aug., in antibrachio, & circa carpum ſiniſtrum multa miliaria proruperunt. Aphthæ : præcordiorum ingens oppreſſio. Emeto catharticum propinatum ingentem pituitoſarum bilioſarumque ſordium molem ore atque alvo excuſſit. Præcordia allevata ſunt, & febris plurimùm cicurata.

3. Aug., ſputatio continua : vomitus ſpontanei per intervalla, pituitoſi, allevantes : ardor præcordiorum : febris : exanthemata : alvus frequens : ſomnus vix ullus.

4, ptyaliſmus, & cætera, uti pridiè. Alvus fluens.

5, efflorescentiæ pauciſſimæ : omnia remiſſiora. Frequenter dejecit.

6, Aug. vix aliqua febris. Seceſſus multi : cætera bona.

7, & conſequentibus diebus, benè per omnia.
19, ſana, & viribus ſpe citiùs recuperatis confirmata diſceſſit.

Uſa eſt hæc ægra, jam indè ab initio menſis Auguſti, corticis Peruviani decocto cum oxymelle ſimplici, ſale ammoniaco, & arcano duplicato.

Morbillos & præceſſit & comitata eſt febris bilioſo-pituitoſa, quam ſolam inter medendum reſpeximus.

Proſtantibus efflorеſcentiis morbilloſis, alvum atque emeſin ſollicitavimus valenti pharmaco, impunè, cum emolumento, & quin exanthema fuerit introverſum.

Febris ſcarlatino-miliaris, quæ morbillos excepit, eandem æquè parentem habuit ac altera morbillorum prodromus & comes, pituitam videlicet, in ventriculo maximè atque inteſtinis fluctuantem. Vomitus ſpontanei, arte concitati, levantes, multa prava educentes, & venter profluens ſaluti fuêre. Ea erat materiæ peccantis moles, isque habitus, ut qui, eâ neglectâ, morbi cauſam in miaſmate quæſiviſſet ignoto & contagioſo, ridiculus fuiſſet.

Non memini, ulli ægrorum noſtrorum in Noſocomio primùm miliaria prorupiſſe; at eas efflоreſcentias ad nos allatas frequentiſſimè vidi. Atque etiam hæcce puella eam, quam cæteri, à miliaribus immunitatem procul dubio ſortita eſſet, ſi, primo confecto morbo, curam ex mente noſtrâ *confirmatoriam* feciſſet, eamque & ægritudini prægræſſæ parem, & diuturnam.

Miliarem febrim nunquàm obſervavi abſque luculentis ſignis ſyſtematis gaſtrici pravâ fæce redundantis. Nec petechias, nec eryſipelas, nec exanthema urticatum aut ſcarlatinum unquàm vidi, puro ventriculo & inteſtinis.

Vim ſpecificam contra febrim miliarem in cortice Peruviano non quæſivi. Animus mihi erat imbecillam firmare fibram, & novæ pituitæ geneſin prohibere. Corticis Peruviani decoctum egregiè roborare, ſtringere partes laxas, & miti aromate ſuo ſanguinem non exagitare autumabam. Intereà ſale ammoniaco

lentorem ſolvere anniſus ſum, ſolutamque ſaburram per vices ejicere, vomitu atque alvo commotis.

Multos curavi miliaribus affectos, tutò atque intra breve tempus. Plerique Peruviano cortice non indiguêre, at omnes, ad unum uſque, emeto-catharſi.

ÆGER TERTIUS.

Morbilli cum febre bilioſo-pituitoſâ miliari.

Viginti unius anni juvencula, pauca quædam variolarum quas olìm pertulit veſtigia referens, die 10 Junii hujus anni noſtram opem expetiit.

Catamenia omni alterâ vel & tertiâ ſeptimanâ ab aliquot jam annis redeunt, & largo fonte.

Annus eſt ex quo fluorem album perfert, fermè aſſiduum, & erodentem. Is initio, quo primùm viſus eſt, mox cum acredine venit, & mictu dolente: albida ſemper materies fluit, nunquàm vireſcens, nunquàm flava, aut ex utrâque commixta. Cæterùm ſana.

Die 5. Junii veſperi, febri corripitur. Nox inquieta.

6. Jun., febris, cephalalgia, coryza, ardor oculorum, anorexia, & oris amarities ægram tenuit. Pectore oppreſſo erat, & præcordiis quaſi faſciâ injectâ conſtrictis, ac tuſſiculoſa. Venter nil reddidit. Noctu vigiliæ, multuſque ſudor.

7 & 8. Jun. omnia intenſiora. Multus oris amaror. Hucuſquè obambulans ægrotabat.

9, pejus habuit: decubuit. Venæ ſectio. Noctu copioſos inter ſudores exanthemata prodiêre morbilloſa, miliaribus rubris commixta.

10 Jun., in Noſocomium recepta, pulſus fortes, celeres, & plenos exhibuit. Faciem & artus ſuperiores levis tumor tenuit. Calor urens. Paucus & naribus ſanguis ſtillabat. Os amarum, lingua bilioſa, & aſſumtorum alienus ſapor. Pectus oppreſſum, & tuſſicula frequens. Præcordia non ſine multâ moleſtiâ contrectabantur. Alvus moroſa.

Cùm eo die potu multo & refrigerante uteretur, veſpere ſponte vomuit amara, flavo-viridia, pitui-

toſa perquàm multa. Serâ veſperâ emeticum propinabatur, quod ſalubri naturæ conatui ſuppetias ferret. Vomuit indè denuò æque multa ac antè, atque indolis ejuſdem. Dejecit ſæpiùs. Nox inquieta.

11 Jun., ſub auroram ſemel ſponte vomit. Febris multò mitior : lingua hirſuta, mucoſa, ex albo flaveſcens : pectus non emendabatur. Tuſſis inanis, crebra : cardialgia inter tuſſiendum, & ad attactum. Veſperi ſponte bilem multam multæ commiſtam pituitæ revomuit. Miliaria diſparuêre. Cutis anſerina : morbilli pallent, & fugam meditantur. Fauces prærubræ ſunt, dolent abſque tumore. Sitis : febris : alvus undecies mota.

12, morbilli nullibi jam, niſi in brachiis, iique pallidiſſimi. Brachii dextri lata quædam plaga quaſi ſucco ribeſiorum illita, & intensè rubens. Tuſſis rarior, mitior, minùſque dolens : vix ulla cardialgia. Lingua flaveſcens : ſapor bonus : urinæ ſanorum : ſitis nulla : febris pauca : alvus multoties mota.

13, febris nulla. Ventriculus, & pectus emendata.

14, 15, 16, apyretos. Reconvaleſcere viſa eſt. Tuſſicula rara.

17 Jun., ſæpiùs tuſſitavit, per vices incaluit, ſitivit : lingua impurior.

18, ad heſterna ſymptomata vomendi conatus acceſſit. Lingua ſordidior : os muco redundans. Potus multi ſalitique eo die propinabantur, ut aptè evacuari ſoluta poſtmodùm illuvies poſſit.

19 Jun., exhibito emetico, multa bilioſa revomuit. Febris poſt emeſin vix ulla; at veſperi frigus, calor, ſudor.

20 Jun., abſque febre eſt. Hucuſquè ſolis ſolventibus, ſalinis, & emeto-catharſi utebatur.

21, febre caret. Hoc die corticem Peruvianum, adjecto ſale medio, exibebamus, ut quod alieni reſtitârat, id ope remedii roborantis ſubigeretur.

23 Jun., os amarum denuò : ructus amari : febricula. Dato emetico multam pituitam evomuit. Levamen. Mixturam poſteà, ex ſale ammoniaco, aquâ ſimplici, & ſacharo confectam, per intervalla hauſit.

24, manè, ſponte multa pituitoſa vomuit cum multo levamine. Febris nulla.

25, corticis Peruviani decocto, adjecto oxymelle & pauco ſale medio & reſiduam diſſolvere materiem intendebamus, & corpus laxum corroborare, ac gaſtricæ imprimis œconomiæ proſpicere, ne nova ulteriùs generari pituita queat.

Protracto horum uſu & præſens morbus, & prava corporis prædiſpoſitio tollebatur.

Feminas morbilloſas hoc anno plures habuimus, atque eas præ cæteris laxas & pituitoſas; viros verò perpaucos. At neminem, mas feminave fuerit, morbillis correptum vidimus, quem febris ejuſdem tempeſtatis bilioſa, pituitoſa, aut ex utrâque conflata inſalutatum prætteriiſſet. Eam febrim ferè ſolam perſequebamur, & non perfunctoriè. Hinc nullo non tempore morbillorum, emeticum exhibebatur, ſi id poſceret morbus complicatus; nec eorundem idcircò introverſio, aut ulla anomalia obſervabatur.

Morbilloſos hyeme ſiccâ & veris initio ſanavi in Hungariâ non paucos. At, cùm eo tempore inflammatio dominatum exerceret, pleuritis & peripneumonia præ cæteris, facilis erat morbillorum cum inflammatione conjunctio, & frequens. Indè ſanguis cum emolumento, & iteratò, & quovis morbi tempore detrahebatur, magnaque remediorum emollientium utilitas fuit.

Hæc febrium variarum cum morbillis conjunctio non obſervata, hunc morbum abnormen ſubindè fecit, pertinacem, malignum.

Febrium pituitoſarum feliciſſima criſis vomitu atque alvo peragitur, dummodò materies morbilis effecta fuerit viribus emeto-catharſeos opportuna. Difficillimam è contrario criſin judico per poros cutaneos, & periculi plenam.

Immanem non raro pituitæ copiam, & vicibus repetitis,, ſponte, coactè, vomunt, ut eam tantam materiem in abdomine anteà latitâſſe non ſuſpiceris, ſed revomitam ab univerſo corpore, atque exoneratam intra ventriculum atque inteſtina faciliùs credas,

ſalinis, eccoproticis, emeticis, emeto-catharticis identidem ſollicitata.

In eo genere febrium quas pituita gignit, maximoperè intereſt remediis ſolventibus & emeto - catharſi repetitæ non diutiùs inhærere, quàm par eſt. Quemadmodùm enim hæcce auxilia, ſolventia nempè & emeto-cathartica, multam, quæ in ſtomacho & inteſtinis conſedit, pituitam educunt, ita fibrarum quoque vim reſolvunt. Sed hâc reſolutâ, alienam de novo materiem colligi oportebit. Indè eſt quod, inveteratâ jam febre, præmiſſiſque ſolventibus & vomitoriis, corroborare ventriculum neceſſe ſit remedio ſubadſtringente, auſteriuſculo, aromatis non urentis, quodve ventrem non cohibet. Interponi ſubindè, ſi nova illuvies naſcatur, emetica blandiora debent, moxque iterùm roborantia ſubjungi.

Quæ de uſu roborantium remediorum, promotâ jam febre, dixi, momenti maximi eſſe puto, & attentione perquàm digna. Quippè, ſi æger ea citiùs, & emeto-catharſi non factâ, & non præmiſſis ſolventibus, aſſumat, in maligniſſimam incidet malignitatem, & vitam perdet. At ſola ſolventia, & ſolæ emeto-catharſes, ut in morbo non difficili, neque multùm ultra ſyſtema gaſtricum progreſſo, ſufficiunt; ita, ubi febris imbecilliori corpori atque altiùs inſederit, multaque hominem pituita inundat, ægrum, initio allevatum, tractu temporis diſſolvendo peſſumdant.

ÆGER QUARTUS.

Morbilli cum febre vernali bilioſo - pituitoſâ.

Operarius 45 annorum, robuſtus, & ſemper à puero ſanus, die 17 Maii venam tundi curavit, annuæ conſuetudinis ergo, at illæſâ valetudine.

18 Maii, non appetiit: faſtidioſus, atque ore amaro: nauſeavit, & ingeſta evomuit cum paucis mucoſis & amaris: inhorreſcens, incaleſcens alternis vicibus, & membra dedolatus. Tuſſitavit crebrò, & ſiccè, & cum dolore ad infimum ſternum.

19, febris: vomitio frequens aſſumtorum, mucoſorum, bilioſorum. Cætera, utì pridiè, ſed intenſiora. Obambulavit.

20 Maii, decubuit. Exacerbata omnia.

21, ægrè ſurrexit, & obambulavit. Eadem.

22, manè morbillis ſe pictum videt. Symptomata priora. Hucuſquè quotidiè vomuit.

23, non vomuit. Cætera eadem. Vomituriit.

24 Maii, ad nos venit. Nil emendatum. Pulſus fortis, plenus, naturali non celerior: urinæ bilioſæ: calor.

25, maculæ morbilloſæ palleſcunt. Lingua ex albo flava: tuſſis aquoſa, mucoſa: modica febris. Urinæ cum hypoſtaſi furfuraceâ ex albido rufeſcente. Emeticum; indè paucam pituitam evomuit cum bile non multâ: aliquoties dejecit. Vix febrit poſt emeſin, & rarò tuſſit. Vix ullus ad cardiam dolor.

26, alvus frequens: maculæ nullæ: tuſſis rarior: dolor exiguus. Non calet.

27 & 28, benè ſe habet: appetit. Rariſſima tuſſicula. Reconvaleſcit.

Die 3 Junii, ſanus ad ſuos rediit.

Vomitus ſpontanei, mucoſi, bilioſi, itemque ii quos pharmaco movimus propinato, ingenium commixtæ febris docebant; ſed etiam valetudo, citra negotium & brevì reſtituta, medendi methodum commendabat.

Phlebotomiæ ante morbum factæ eventus hic felix non debebatur. Quid enim ſanguis emiſſus in bilem poſſit & ſtomachi pituitam! pugio plumbeus in leonem! qui clava herculeâ excipi debet, emeto-catharſi.

Miſſio ſanguinis adeò non profuit, ut etiam nocuiſſet, ni corpus habuiſſet & valens cæteroquin, & huic jacturæ ſufficiens.

Neſcio quî phlebotomiarum conſuetudo, quas prophylacticas appellant, adeò, hisce præcipuè in terris, invaleſcere potuerit, ut, ſeu femella chlorotica ſit, imbecilla atque orba bonis ſuccis, ſeu ſenecio frigidus, ſe vivere ſanos poſſe non opinentur, niſi ſanguine bis terve per annum dapſiliter profuſo.

Eâ in re etiam οἱ των ιητρων παιδες multùm peccant & endemicum morem ac epidemicum fidi ſervant. Quid enim obvium magis, quàm vel leviſſimo febriculæ motu percepto, quem quies & eſuritio & idoneus potus facillimè compoſuiſſet, educere ſanguinem, ſæpiſſimè non reum ? quem *quidem inciſâ venâ mitti* (ut ait Celſus) *novum non eſt ; ſed nullum penè morbum eſſe, in quo non mittatur, nòvum eſt :* novum etiam, nullam eſſe propemodùm tempeſtatem, *bilioſiſſimam* licet, quâ non mittatur.

ÆGER QUINTUS.

Morbilli in conſortio miliarium, & petechiarum.

Non hujus anni hiſtoriam narro, ſed præterlapſi. Ea mihi præ aliis hujus anni multis placet.

Adoleſcens decimum quintum ætatis annum agens, qui tyro ſutori operam navabat, die 1 Julii 1776, capite dolere cœpit.

2 Jul., eadem cephalalgia. Suo adhuc opificio fungitur.

A meridie ejus diei, frequens horripilatio cum intermixto calore. Pectore oppreſſo eſt, laborioſè reſpirans, ſiticuloſus, tuſſitans, crebrò ſternutans, oculis lacrimoſis, & ſcintillantibus. Coryza : noctu multa inquies, & jactitatio.

3 Jul., ad nos venit. Graviùs laborat : decumbit : ſponte bilem vomit. Præter dierum præcedentium ſymptomata intenſum genarum ruborem vidimus, & linguam aſpectu bonam quidem, ſed ex ſenſu ægroti velut pilis obſeſſam. Sitis non multa, & ſapor, ſi quid aſſumſerat, non pravus. Tuſſis crebra, ſputa aquoſa, mucoſa, multa, cum paucis coctis. In latus ſiniſtrum difficulter decubuit, difficillimè reſpiravit, & erecto plerumquè corpore, ac ſedens. Calor multus : pulſus celer, fortis, durus : petechiæ lenticulares, fuſcæ : miliaria in thorace maximè & dorſo multa, alba, rubra.

Eo die, potum copioſum exhibui cum aceto, melle,

& ſale medio mitiori. Conſtitueram eâ adhuc veſperâ emeticum propinare, ſed non niſi pauco detracto ſanguine, quò facilior vomitio eſſet, & minùs diſcriminis ab ejuſdem turbis. Sex ſolùm uncias ſanguinis emiſi, miſſurus plus, ſi commodè tuliſſet. Sed en, ne hilum emendari pectus, quin opprimi magis cœpit; &, venâ vix deligatâ, deliravit. Intra verba plerumquè deſipuit, atque ita, ut cùm aufugere per vices vellet, facilè reduceretur, & minis auſcultaret.

Poſt phlebotomiam vomiturire, quin & vomere, ſed laborioſè & pauca cœpit, ac bilioſa. Mox ipecacuanham grano uno tartari emetici armatam exhibui, undè multa & bilioſiſſima evomuit, reſtitutâ poſt emeſin plenâ mente & ſerenâ. Noctu plus quietis. Prorupêre morbilli.

4 Jul., vomuit bis terve, ſponte, aquoſa, mucoſa. Febris pauca, & pectus multùm allevatum. Aliquoties dejecit.

5, modiciſſima febris. Alvus crebrior.

6, morbilli magnâ ex parte evanidi, quidam pallidiſſimi: miliaria rara: raræ petechiæ. Alvus movetur. Omnia leviora.

9 Jul., nullum exanthema: nulla febris. Benè ſe habet: convaleſcit.

Uſus continuò eſt ſolventibus, ſalinis, eccoproticis. Ultimis diebus ſtibium diaphoreticum non ablutum dedi, ut, quæ fortè materies in vaſculis minutis hæſerat, lenta & tenax, attenuetur & expediatur. Tandem ſtomachicis ventriculo cautum.

Delirio phlebotomiam mox inſequente, valdoperè gaudebam quòd ſanguinis haud plus ſelibrâ detraxerim; at pœnitebat vel tantillùm detraxiſſe. In conſimili poſteà, nec infrequenti caſu non facilè ullas in corpore turbas ab emetico timui, nec, ut illis proſpiciam, anteà venam ſecui; febrium enim gaſtricarum ingenium meliùs identidèm edocebar, earumque in viſcera nobiliora etiam diſſita poteſtatem. Didiceram earundem inſultus graves non timere, & multifarium emeticorum uſum, multiplicemque exhibendi ſcopum quotidianâ obſervatione pervidi.

Multa ſuperſunt commiſtionum hujuſce generis exempla. At ea lubens prætereo, cùm quòd iſta ſufficere videantur aſſerto demonſtrando, tùm, ut ne legentibus abutar & tempore, ſi, ultra quàm par ſit, in narrandis hiſtoriis diffundar. Conſtare abundè opinor, morbillos ſemper, & ubiquè *eoſdem*, perrarò ſolos eſſe, ſed plerumquè adſciſcere ſibi commilitonem popularem morbum, eumque alium, atque alium, prout alia fuerit tempeſtas anni.

Ex his quoque autores Medicos conciliabimus, diverſiſſima ſentientes, cùm de medendo variolis & morbillis quærunt. Quippè & hos & illos rectè obſervâſſe atque vera ſtatuiſſe comperies, utut diſſenſerint, ſi eos non de ipſis aut variolis, aut morbillis, ſed de variâ iiſdem commixtâ febre differentes accipias.

Hinc utroſque à vero quàm longiſſimè abduci patet, qui morbum omnem hujuſmodi, morbillos aio atque variolas, aut ſemper emeticis tentandum ſtatuunt, aut ea præſidia, magna licet ac unica perſæpè, ex medicinâ variolosâ morbillosâque penitùs proſcribunt, & nihil crepant præter antiphlogiſticam medendi methodum, quam ferè unicè in phlebotomiis & largis & repetitis ponunt; quaſi verò aut ſola phlebotomia febrilem æſtum reſtinguat, & intendat nunquàm, aut præter hanc calores temperet res nulla. Enimverò vix video quæ alia poſſit eſſe magis noxia & turpior empiria.

Potus frigidæ æſtuante corpore hauſtus febrim invitat epidemicam.

Diverſum ab eâdem causâ effectum haud rarò vidimus temporibus diverſis, à potu videlicet perfrigido, ſi quis eo ſe proluerat ſudore multo dimanans, atque ex itinere vel exercitatione quâcunque excalefactus. Iis enim qui, Hyemis rigente gelu, æſtuanti corpori frigidam ingeſſerant, pleuritico more pectus inflammabatur; at qui per Æſtatem id fecerant, epigaſtrio gravari, horrere, caleſcere, faſtidire, & amaris ructibus vexari cœperunt. Illis ſanguis mitti & iteratò & largiter debuit, his emeticum dari; cùm illos *inflammatoria* febris corripuerat, hos verò *bilioſa*, ab

eâdem utiquè genitrice cauſâ, ſed non eâdem tempeſtate.

Terroris noxa, & in producenda bilioſa febre poteſtas.

Terrorem novimus nervoſo imprimis ſyſtemati inimicum. Morbum ſacrum inducit perſæpè, aut aliâ ratione nervos irritat. Sed præter hæc, qui terrentur, eâ potiſſimum tempeſtate cui bilis imperat, in febres incidere bilioſas mox ſolent, ut morbi initium ab eo tempore exactè computemus, quo id animi pathema fuerat incuſſum. Miram certè terroris vim vidi in conturbandâ bilis officinâ, morbiſque bilioſis, putridis, malignis producendis.

Ubi etiam mœroris,

Sed & mœror diuturnus, & ærumna, & ſomni neſcia ſollicitudo ſtomachum & inteſtina reſolvit, & gaſtricos humores vitiat, tuncque maximè, ſi & anni tempus conſpiret. Indè longa infirmitas nonnunquàm, at quæ ægrum obambulare ſinit, anorexia, exigui calores, & levicula horripilatio, ſapor amarus aſſumtorum, & marcor naſcitur, eaque rerum facies, ut *chronicam febriculam bilioſam* non ineptè compelles.

Quibuſdam tandem ea diatheſis in febrim erumpit luculentam, bilioſam, malignam, pituitoſam, Artis plerumquè præceptis non auſcultantem. Feminas ſic ægrotare præ cæteris obſervavi, eaſque ex infimâ plebe, quas inexorabile fatum & conjuge orbârat cum eoque & vitæ præſidiis, alendæ numeroſæ proli non jam pares.

atque ira.

Magis noxiam iram mihi videor obſervâſſe per Æſtatem, quàm Hyeme ſoleat. Non enim infrequens eſt audire homines, qui, cùm evidenti bilioſâ febre teneantur, morbi dies ſupputent *à prægreſſâ gravi irâ.* Id, ni fallor, Æſtate audivi, vix unquàm aut nunquàm Hyeme.

Nonnulli, quos Venus impura malè mulctavit, curam antivenercam apud nos, ex Artis legibus & auſpicatò exorſi ſunt. Eorum aliqui nil alieni ab ordine ejus morbi conſueto experti ſunt, aut, ſi quid erat non ex uſu, id ejuſmodi fuerat, ut huc non faciat, quodve aptiùs alibi dicetur.

At fuêre, qui, medicatione vix inchoatâ, febrire tenuiter primò, atque erroneo modo cœperunt, dein etiam intenſiùs. Ejus rei cauſam in ventriculo aut in-

teſtinis, utpotè anteà purgante repurgatis, & in hominibus cæteroquin ſanis, nullam quæſivimus, nullam in hydrargyro, multâ cum cautelâ & manu parcâ propinato. Intereà etiam illa ſymptomata acceſsêre, quæ febrim æſtivam ſolebant comitari; mox conſtitit, quæ nos pura arbitrabamur, ventriculum & inteſtina, ac pharmaco deterſa, fæce multâ biliosâ turgere.

His illicò febrim adventitiam conſuetâ eo anni tempore ratione curavimus; eâque profligatâ, ac viribus diù confirmatis, curam de novo antiſyphiliticam reſumſimus.

Febris æſtivæ complicatio cum COLICA SATURNINA, *ejuſque colicæ plenior deſcriptio.*

Aliam quoque æſtivæ febris complicationem multoties vidi, nempè ubi illa cum *colicâ ſaturninâ* conjungebatur. Quæ circa hocce utriuſque morbi connubium obſervârim dicere non poſſum, niſi priùs ingenium admirandæ hujus affectionis, à plumbo natæ, cùm ea ſola eſt, & ſimplex, & nulli alteri morbo ſociata, explicuero.

Id verò, ut modò faciam, multa prohibent. Etenim & ingens obſervationum huc attinentium mihi ſilva crevit, quæve novis in dies incrementis ditatur, ut peculiarem ea res pertractionem ſibi poſcat; &, ſi etiam huc trahere ejus materiæ partem vellem, vereor ne, ſi nudos de eo morbo aphoriſmos promam, nec teſtes afferam quamplurimas hiſtorias, rem exequar dubitationibus obnoxiam, & liti. At verò enarratio eorum omnium caſuum, quos numeroſos obſervavi, deſcriptoſque repoſui, longiori quàm par eſt epiſodio à febrium hujus anni contemplatione nos ſevocaret.

Ea hujus colicæ apud nos frequentia, iſque hominum eo morbo laborantium ad hoc Noſocomium concurſus eſt, ut facere quamcunque ſponſionem auſim, non facilè plures alibi hoc morbo correptos ægros inventum iri. Hominum in hâc urbe non exiguus numerus eſt, qui aut figulino opere occupantur aut pigmentario, & plumbi præparatis, ceruſsâ, minio, lithargyro utuntur.

Hic morbus toties à nobis viſus, methodiſque variis tentatus, ſanatus toties, hanc opinionem nobis

indidit, eâ de re nos poſſe confidentiùs diſſerere, mererique præ multis fidem.

Intereà, donec peculiari diſſertatione & pleniùs proſequi hunc morbum queam, obſervationum ſolùm ſummam dabo, atque earum ſolummodò, quæ propriùs ad rem facere videbuntur, caveboque, ne aut aphoriſticâ offendam brevitate, aut longâ narratione & ejus morbi hiſtoriis recenſendis, nos noſtri propoſiti faciam oblivisci.

Primò morbum ſimplicem, atque impermixtum deſcribam ad eum exactè modum, quo hunc ipſi nos oculis uſurpavimus quotidiè. Addam deindè curationem: tùm quæ variatio ſubindè ab adventitiâ febre, eâque potiſſimùm populari, accedat, quâve ea ratione medendi methodum mutet, exponam.

Qui hâc colicâ laborârunt, ad unum omnes plumbata tractârunt. Alium nullum vidi hoc genere morbi unquàm vexatum.

Non dubito hanc colicam eſſe *ſpecificam*, & *ſui generis*; etſi enim peculiares notas, nullique alteri morbo communes non habeat, ſi eas ſingulas & ſeorſìm ſpectemus, earundem tamen *collectio* ac *complexus*, ſi morbus non jam intra initia verſetur, ſed adoleverit, colicam ſaturninam ab omni aliâ evidenter diſcriminabit; etſi hìc eam quæſtionem ex inſtituto non agitem, an cum aliis confundi ſpeciebus colicæ poſſit, an à ſolo plumbo, vel aliâ quoque ratione oriatur.

Colicæ ſaturninæ ſymptomata multa & varia collegi, quorum catalogum hìc dabo:

Ægrotaturis venter adſtringi incipit, qui anteà liber fuit & facilis, cum ponderis in epigaſtrio ſenſu, & borborygmis. Dolor dein abdomen ejuſque diverſas plagas invadit, varius, ardens, lancinans, &, ut phraſi ægrotantium utar, ac ſi evulſa inteſtina contorquerentur, terebrans, graviſque omni modo.

Artus quoque dolere incipiunt, quaſi ab acutiſſimo rheumate, brachia, femora, crura. Quibuſdam lumbago eſt, aliis iſchias ad uſque malleolos decurrens.

Aliis articuli digitorum, manuum, pedumque præ carnibus dolent, atque aliis hæ præ illis.

Sunt quibus in exiguo ſpatio gravis ardor eſt, quaſi à vivâ flammâ. Loca dolentia manum ferunt etiam rudiùs contrectantem, nec indè augeri dolor ſolet: quorundam tamen præcordia attactum averſantur.

Subindè res intra ſolam artuum dedolationem, aut ſenſum reptantium formicarum, aut quandam virium muſcularium impotentiam ſubſiſtit. Ardor accedit thoracis, & difficilis per vices ſpiritus.

Quidam morbi acceſſum præſentiunt ex mœrore animi inſolito, & præter rationem. Sub ipſa initia infirmitatis, temulenti fiunt, vertiginoſi, ſtupidi, inſomnes. Oculorum, per vices & repentè, obtuſa acies, &, vigente jam morbo, amauroſis temporaria ſubitò ceſſans, ſubitòque iterùm recurrens. Viſus variâ ratione depravatus. Aſpectus quaſi maniacorum, atque alieni quid habens, attonitus, furioſus, minas cogitans, meditabundus, mœrens. Animus quibuſdam anxius, aliis turbulentus, impetuoſus, neſcius eodem diutiùs loco eſſe, aliud atque aliud appetens, & impatienter. Linguæ & faucium is habitus, qui bilioſam aliàs notare febrim ſolet. Senſus rei per œſophagum reptantis, ſtrangulatio, & hyſtericus globus. Singultus, vomituritio, ructus amari, acidi, acido-auſteri, putridi, dulces. Vomitus crebri bilioſi ingeſtorum, fæculenti, laborioſiſſimi, difficillimi, & ſubindè cum boatu potiùs, quàm hominis clamore.

Abdomen ſæpiùs molle, ſubindè durum, inæquale: raro introtractum umbilicum vidi, etſi in graviſſimâ aliàs infirmitate. Dolorifica cutis in abdomine corrugatio: mammæ vel unius vel utriuſque tumor, & induratio variabilis, & temporaria. Stupor unius ſubindè lateris: vocis abolitio, aut vox vix perceptibilis: pavores, terriculamenta, noctu præcipuè: ſubita cum terrore evigilatio, & repentina ex lecto exiſilitio & fuga.

Alvus pleriſque nulla eſt, & pluribus diebus, nec ullo clyſterum genere provocanda. Subindè fæx pau-

ca, dura, caprilla prodit. Anus introtractus, inteſtino recto quaſi fune conſtricto, & clyſterem aut non admittens omninò, aut admiſſum abſque effectu explodens. Teneſmi dolentiſſimi, mucoſi, cruenti.

Quidam nihilominùs dejecêre, & crebriùs ſolito, & copioſa, & indè aliquid levaminis habere videbantur præ iis queis venter ex toto & diutiùs compreſſus manſit. Hœmorrhoides.

Urina cryſtallina copioſiſſima, creberrima parciſſima: ſtillicidium, ſtranguria, dyſuria, iſchuria: ardor ad pubem, micturitio continua, inanis: mingenti lotium repentè ſubſiſtit retracto pene, perexiguo facto, ac fermè evaneſcente, pone radicem quaſi injectâ faſciâ conſtricto. Corrugatio, & ſubita ſcroti relaxatio. Teſticulorum amborum unius rotatio dolorifica, tractio, retractio ventrem verſus: compreſſio quaſi manu facta.

Convulſionum omne fermè genus in hoc morbo adparet, ſed illud maximè, quod graviſſimum eſt & univerſum incurſat corpus, epilepſia nempè, quæ nullo non tempore, & non opinantes projicit, decedit, repetit.

Quoſdam apoplexia ferit priùs convulſos: ea plerumquè ſolvi ſolet: atque inter multos duo periêre eâ non ſolutâ, recenter ad nos venientes, & nondùm ullo remedio uſi.

Mira pulſuum durities eſt, qualem non in alio morbo ullo unquàm obſervavi. Arteriæ filum ferreum, validèque tenſum referunt, quod æquabili motu, & tardo, vibranteque tangentem digitum ferit. Unicum vidi, qui hos arteriarum valentes ictus non habuit, ſed è contrario molles, remittentes, intermittentes, atque omni inæqualitatum genere inæquales.

Repetita etiam phlebotomia, quam aut ægri fecerant domi adhuc ſuæ, aut noſmet in Noſocomio, duras arterias ne hilum emollivit. Eductus ſanguis nil vitii monſtravit, niſi morbo jam longiùs progreſſo, ubi corium craſſum, ut in pleuritide aſſolet, exhibuit, atque id ideò fortaſſè, quòd ictibus arteriarum is ſanguis diutiùs fuerat ſubjectus.

Hæc pulſuum durities præ aliis quibuſcunque ſymptomatibus diutiſſimè perſiſtit, & eorum ultimum plerumquè agmen claudit.

Characterem hujus morbi deletum, ægrove ab ejus recrudeſcentiâ ſatis proſpectum non arbitrabar, niſi & pulſus obſervâram remiſſiores, & quales eſſe in ſanis oportet.

Nihilominùs quidam ſanitatem recuperaverant conſtantem, etſi ea pulſuum peculiaris durities, & vibratio indelebilis perſtaret.

Quidam, ſanatâ hâc colicâ, in maligniſſimum morbum incidit, ope Peruviani corticis & camphoræ percuratum. Ea arteriarum vibratio rigorve toto febris decurſu ſemper obſervabatur.

In morbo ſimplici & ſolo nullus præter ordinem conſuetum calor fuit.

Tubercula multis, iiſque imprimis qui hâc ægritudine ſæpiùs & graviùs tentabantur, in dorſo manuum oriuntur pone tendines digitorum, quibus etiam arctiùs plerumquè cohærent. Hæc fabam aut dimidiatam avellanam æquant: dolent recenter nata, & inter principia digito prementi cum dolore cedunt, ſed ſuo mox elatere reſtituuntur citra veſtigium preſſionis. Tractu temporis indureſcunt, nec loco moventur, nec dolent, & tendinem, cui aſſident, prohibent moveri.

In uno multa tubercula unâ ſerie collocata ad pubem, & utrinquè pone annulos abdominis, & ſupra eoſdem, & hinc indè in cute abdominis vidi, evaneſcentia fermè repentè & renaſcentia.

Subindè jam in morbi principio hæc manuum tubercula naſcuntur, quin propterea eorum ortus à ventre tormentum avertat, aut revocet, ac ſolvat. Quibuſdam ſignari manus eo genere tuberculi dolentis cœpit, priuſquàm ullum exſtaret aliud imminentis mali ſignum, torminibus ſeriùs ſecutis.

Fuêre queis manuum dorſum dolentiſſimo tumore intumuit fermè totum, uti ab rheumate inflammatorio contingit.

Id autem in omnibus, quotquot hìc decubuêre, conſtanter experiebar, omnia hucuſque enarrata ſymp-

tomata, dolores potiſſimùm rheumaticos, appetente veſperâ & noctu, fuiſſe inſigniores gravioreſque, & denuò ſub auroram delinitos.

Hanc legem vidi exactiùs & evidentiùs obſervari in colicâ ſaturninâ, quàm venereum rheuma ſoleat, quod aliquandò irregulariter exacerbatur, atque ita, ut acerbiùs ſubindè per diem inſtet, de nocte mitiùs, aut continuò affligat. Hæc enim dolorum, de quorum ſyphiliticâ origine dubium non ſuperfuerat, anomalia diligenter à nobis aliquoties adnotabatur.

De paralyſi ſaturninâ hæc obſervavi: pleriſque non niſi diutiùs protracto morbo aboletur artuum vel ſuperiorum, vel inferiorum, vel omnium omninò facultas motrix, perſtante tactûs ſenſu.

Reſoluta membra dolor plerumquè cruciat ardens, dilacerans aut pungens: arteriarum in iiſdem vibrantes, tardi, & validiſſimi ictus ſunt, etſi diuturna artum reſolutio teneat, & carnes tenuentur ac evaneſcant.

Plumbeum pondus articulos gravat, humeros, ſed cubitos magis, & carpos præ utriſque, qui curati omnium ultimò, tardè vigorem recipiunt, humeris primùm emendatis, dein cubitis.

Artuum ſuperiorum frequentior paralyſis eſt, & in his manuum, ubi aut eæ totæ, aut unus alterve ſolùm digitus reſolvitur. Id mali in utroque ſubindè artu eſt, eſt etiam in alterutro. Rariùs crurum impotentiam vidi, eamque nunquàm ſolam, ac brachiis ſanis. Ubi omnium artuum vis ſemel periit, ea citiùs rediit infernis.

Varia mali intenſio eſt, cùm ſubindè ex trunco brachia pendeant fermè emortua marcidaque, nonnunquàm verò moveri queant, ſi æger intenſis omnibus nervis connitatur.

Contingit ut res intra metum ſæpè ſolum ſubſiſtat, atque artus non exſolvantur, utut ad motum ineptiores, graves, dedolati, confracti.

Nec eodem in omnibus tempore acceſſit hæc exſolutio. Aliis ſiderari digitus, aut manus, aut brachium propemodùm repentè atque intra paucas horas cœpit, quin

quin ullum præſentiretur ullibi incommodum, aut ventris tormen: aliis, nonniſi jam exantlato per dies aliquot inteſtinorum cruciatu, vel etiam ſeriùs, artus emori, quin mitiùs idcircò à doloribus abdominis haberentur, quos nunquàm in tanto ægrorum numero aut tuberculis judicari aut artuum exſolutione vidi.

Id addo, vix uni, inter quindecim, partem aliquam corporis ſiderari: & inter ægros quinquaginta vix duos eſſe, queis omnis omninò brachiorum crurumque vis ac motus pereat in longum tempus; at ſi cui ea perierint nec rediverint intra triduum, eum multo egere tempore & curâ valente non interruptâ, donec priſtina vis revertatur, quâ etiam reſtitutâ prior tamen muſculorum toroſitas non redibit.

Inter omnes, quotquot ex eâ colicâ ſanavi, nemo fuit qui, ſi artus integros ad nos attulerat, eorum uſum in Noſocomio amiſerat. Quos membris exſolutos vidimus, ita malè multati jam advenerunt.

Stabilitum dierum numerum hæc colica non habet, cùm & intra paucos ſubindè dies concludatur, ſubindè proferatur in diutinum tempus, ſeptimanas multas & menſes. Sunt qui per integros annos hoc malo conflictantur, ſuâ tunc potiùs diuturnitate moleſto quàm vehementiâ. His alvus irregularis eſt, nunc cita, nunc verò adſtricta. Eſt illis & morſus inteſtinorum atque oris ventriculi, & vagum rheuma, & ſpiritus per vices repentè difficilis, repentè denuò facilis effectus: mens anxia, tædium, & fuga hominum. Suo interìm artificio vacant.

Vidi quoſdam, perpaucos tamen, per octodecim aut plures adhuc annos, operam pigmentariis locâſſe, eamque unicè fermè in conficiendis pigmentis, ac iis ut plurimùm ſaturninis, conſumſiſſe, terendo videlicet ceruſſam, minium, & conſimilia ſuper marmor levigatum, quos vis veneni ad id uſque temporis intactos reliquit, & ſerò tandem proſtravit.

Novi qui intra non multos annos vigeſies-octies ex hoc morbo decubuit, etſi ceruſsâ in pollinem conterendâ & parandis pigmentis, labore utpotè præ cæteris nocivo, ſemper abſtinuiſſet, & ſolùm pingendo

occuparetur. At is multoties calentis malagmatis plumbati vapores ore hauſit.

Figuli, qui lithargyrium in tenuiſſimum pulverem comminuunt in aëra evolantem, eodem morbo tentantur; ſed hujus generis paucos habui, & pauciores, quàm pro numero eorum qui lithargyron tractant: an quòd lithargyros figulis minùs noceat quàm ceruſſa pictoribus, an alia per accidens ſubſit ratio non ſcio.

Nonnullis peculiari modo, & graviùs, & citiùs, frequentiùsve plumbum nocet.

Quam corporis diatheſin hoc venenum vel averſetur vel amet exquirere nondùm potui. Id ſolùm mihi videor obſervâſſe, mercenarios duris anteà laboribus exercitatos, duros ipſos & animo & corpore, ubi operam ſuam ad terenda pigmenta converterint, minùs ab iiſdem pati; minùs etiam illos, queis venter quotidiè, & ſæpiùs, ac facilè reddit; & minùs omnes ac mitiùs, æſtate quàm hyeme.

Fortaſsè uberior bilis, & minùs vividus ventriculi ſenſus, quas duas res in omni homine, atque omnibus æſtatibus plus minùſve eſt obſervare, apparitionis hujus rationes habet. Quippe æſtiva bilis venenum cicurabit, enervabit, & ventriculum defendet, qui & ipſe languidior à plumbi ſtimulo minùs afficietur.

In omnibus, quos in opere ſaturnino verſati noveram, duo deprehendi, faciei nempè & oculorum habitum non deſcribendum, atque alienum ab eo quem homines ſanæ mentis habent, & in quibuſdam verè maniacum, etſi morbum aut nunquàm paſſi adhucdùm ſint, aut ex eodem fuerint perſanati.

Altera res eſt iis ipſis hominibus, hiſque præcipuè ſolennis, arteriarum tenſarum plenitudo, durities, vibratio, vel ſaniſſimis cæteroquin.

Epilepſia, apoplexia, affectioneſque aliæ multæ huc pertinentes, vario morbi tempore ægros incurſare, & eventu vario, obſervantur. Quoſdam obambulantes, & aut nullis adhucdùm, aut perexiguis torminibus admonitos vis morbi ſubitò proruit, humique ſtravit:

epilepticè convulſos. Alios nonniſi provectâ jam ægritudine, alios verò jam reconvaleſcere viſos fœdiſſimum id malum inceſſit. Hos graviùs & diutiùs afflixit, illos ſolummodò perſtrinxit & leviùs. Pauciſſimis ea acceſſio non ſolvebatur: hos tandem apoplexia enecuit, multis anteà & repetitis inſultibus epilepticis interpolata.

Duos habui, mitiſſimè, ut apparebat, ex eâ colicâ ægrotantes, qui recenter ad nos venientes, vixque de morbo interrogati, & priuſquàm ingerere quidquam poteramus, convulſi, apoplecticâ mox morte periêre, non averruncandâ.

Quidam inter ſæviſſima tormenta ventris diu noctuque per lectum volutati, nil tamen convulſivæ, aut apoplecticæ affectionis unquàm perpeſſi ſunt, ubi alios vix dolentes funeſta acceſſio convulſit, convulſoſque jugulavit.

Sed & lentam ex eo morbo mortem vidi, eamque hydropicam. Syſtema uropoieticum vires plumbi præprimis experitur, convulſum, conſtrictum, & lotii juſtam ſecernere copiam atque excernere præpeditum. Undè retenta urinæ materies, aggeſta, in caveas compulſa non ſuas, hydropem facit, quem opio ſquillæ juncto in ægro quodam multùm levavi, non curavi.

Duo alii mihi aliâ ratione periêre, ex febre videlicet malignâ, quæ huic colicæ, priuſquàm ad nos deportarentur, ſupervenerat. Morbum offenderam jam ultra eos limites proſiliiſſe, quàm ut eum revocare ars indè valeat, quibuſque ſuperatis is exlex fertur. Bellè diſtinxeram utrumque morbum, atque utriuſque morbi pecularia ſymptomata: at cùm febri malignæ medebar, efferari ſaturnina affectio cœpit, & vice verſâ.

Opii præſtantem uſum, eumque in hâc colicâ ſæpiſſimè unicum, utì poſteà referam, junctæ febris malignitas averſabatur.

Reſerato cadaverum cranio vaſa omnia encephali ſolito multò ampliora, & ſanguine turgidiora deprehendi, quàm in aliis ſoleat alio ex morbo demortuis.

Nunc, quam medendi rationem, quove eventu

amplexus ſim, & quam ego epidemicæ febris cum hâc colicâ ſocietatem obſervârim, exponam.

Cura colicæ ſaturninæ. In omni colicâ ſaturninâ duo potiſſimùm reſpexi, morbum ipſum videlicet, atque ejuſdem peculiaria quædam effecta. Quippe quos vomitus vexabat, faciliùs celeriùſque ſanari obſervavi, faciliùs etiam eoſdem queis venter fluxit; difficillimè verò, qui nec alvo nec ore quidquam reddidêre, etſi hi leviùs fortaſsè multò doluerant, & illi graviùs.

Qui vomuerant ob morbi vim, bilioſiſſima & plurima ſemper vomuêre, qualia non facilè quiſquam in bilioſiſſimâ febre & bilioſiſſimâ tempeſtate, emetico licet propinato. Sed & iis qui abſque vomitu ex colicâ ſaturninâ decubuêre, lingua & ſapor aſſumtorum ſupra modum bilioſa fuêre.

Colluvies hæcce bilioſa jam ante morbum adeſſe poterat, utut innoxia forſan & mole minor. At accedente irritamento ſaturnino vellicari ventriculum, inteſtina, & ſocia eorundem viſcera, & violenter emulgeri opinabar, ſuccorumque gaſtricorum proventum, ultra quàm ſanis conferat, augeri. Id etiam accidere autumabam ex eodem venenato ſtimulo, etiamſi nulla aliena materies intra ventriculum jam præexſtiterit.

Biliformi igitur ſaburrâ ſimul laborare, undecunquè natâ & ratione quâcunque, omnes illos, quos ex plumbo ægrotare conſpexeram, ſufficienter conſtabat.

Hinc duo mihi agenda rebar, videlicet ut ſtimulum enervem ſecretiones gaſtricas nimiùm quantùm ſollicitantem, utque quod erat hucuſquè jam collectum, & ob copiam nimiam vitioſum, evacuem.

Quòd ſi alterutrum tantùm perficerem, parùm me facere arbitrabar. Quid enim emeſis concitata, aut potentiſſimis pharmacis ſollicitata alvus proderit, cùm, rejectis licet humoribus copioſis alieniſque, perſtet antiqua ex plumbo irritatio, & nova accedat ab ipſo remedio evacuante?

Hæc methodus nonniſi in levioribus colicis ſubindè mihi ſatisfecit, ubi ſtimulus ſaturninus potiùs ſponte quieverat, repurgatis ventriculo & inteſtinis. At ſæ-

piſſimè nil effeci : ſymptomata augebantur ab emeticis, & purgantium quorumcunque vires alvus pertinax eluſit. Invitus ab eâ methodo, quam alibi tam efficacem in eâ colicâ legeram, & nonniſi multoties deluſus, diſceſſi. Invitus opium atripui, utut ab *Haenio* deprædicatum, tùm quòd credideram pertinaciſſimam alvum opio magis iri cohibitum, cùm etiam quòd bilioſis, quales omnes ſaturnini fuêre, id genus remedii nullatenùs conducere poſſe exiſtimabam.

Ejulatu cujuſdam ægri commotus, cui à ſeptem jam diebus alvus nullâ ratione provocari poterat, quive inter immania tormina per vices vomuit, opium dedi: undè mox ſponte ſolvi venter cœpit, & multa aliena reddere; doloreſque & vomitus ſilere.

Opio poſthàc liberaliùs uſus ſum, quod aut ex oleo bibendum dedi, aut ex infuſo florum chamomillæ. Indè feliciſſimas curationes celereſque feci, & confirmatas, eaſque numeroſas.

Nihilominùs in quibuſdam ea ſymptomata conſequebantur, quæ non à veneno jam proficiſci, ſed à ſaburrâ primarum viarum exiſtimabam, quam mirificè increviſſe à multo ingeſto oleo, & emollientibus decoctis, ac vetuſtâ inteſtinorum fæce conſpexi. Quidam enim ex colicâ jam reconvaleſcere viſi, nauſeare de novo, incaleſcere, inhorrere vago more, aut cardialgiam denuò, ventriſque moleſtias queri, febrire ex fomite putrido, vel etiam malignè, iiſque variè encephalum affici & perniciosè, etſi nil hucuſquè in victu fuiſſet aut in medendi ratione mutatum.

Ex eo tempore utramque methodum, quas ſingulas ſeorſim hucuſquè ſecutus ſum, conjunxi, *evacuantem* videlicet, & *narcoticam.*

Ubi nullam morbus ipſe evacuationem fecerat, nec ullum urgentius ſymptoma celerem opem popoſcerat, curam à ſolvente, ſalino, mannato remedio exorſus ſum, alvumque movi, aut etiam emeſin, anni præcipuè conſtitutione biliosâ. Largam dein opii doſin ex chamomillâ hauriendam propinavi, oleo neglecto. Sic aut omni altero die eccoproticum dedi atque anodynum, aut utrumque quotidiè, eo modo, ut eodem

die nunc opium ſumeretur, nunc blandum evacuans.

Hæc ratio fortunatiſſimè ceſſit, iiſque incommodis omninò caruit quibus ſingulæ methodi, ſi eæ ſolæ adhibebantur, ſubjacebant.

Quos violenta & frequens vomitio exercuit, evacuantibus non ſum aggreſſus, ſed opio: neque ii hoc genere remediorum habebant opus, queis alvus facilis erat vel etiam fluebat, quod in pauciſſimis obſervavi.

Doſes opii largas hic morbus exegit, & frequenter repetitas, & diù. Plerumquè intra viginti quatuor horas ſequentem mixturam abſumebant, per plures plerumquè dies continuatam: ℞. Aq. flor. chamom. unc. vj. Extract. flor. chamom. drachm. j. cum dimid. Syrup. flor. chamom. unc. j. ſem. opii puri & camph. āā gr. x. ſumat, omni quartâ hora, ſextam totius partem, donec omnia intra viginti quatuor horas fuerint abſumta.

Quidam in violentiſſimo vomitu ſaturnino unâ nocte grana tredecim opii & camphoræ cum emolumento ſumſit.

Camphoram ſeriùs addidi non omninò neceſſariam; quippè & ſolum opium perbellè hunc morbum ſanat, & ſola camphora nunquàm, etſi eundem mitigare aliquoties ſit viſa.

Opium neutiquàm morbum *palliat*, ſed cum perſeverantiâ *ſanat.* Id multis, alio tempore locove alio narrandis, ægrorum hiſtoriis comprobabo. At dignas tanto malo oportet doſes dare, & diuturnas.

Mirabar multoties alvum nullâ anteà ratione reſerandam præmiſſo largo opio aut ſponte reſpondiſſe, aut enemati auſcultâſſe, licet anteà frequenter & inutiliter injecto; aut tandem miti purgante fuiſſe provocatam.

Reconvaleſcentibus quotidiè ſex octove opii grana, partitis doſibus, propinavi, remedio cuidam amaricanti & ſtomachico remixta. Hi alvum plerumquè facilem & leviter fuſam habuêre ſuâ ſponte.

In his ægris opium videbatur incommodis illis caruiſſe, quæ ejus uſum aliàs atque aliis in morbis co-

mitantur, temulentiam aio & carebariam, inſomnia, pavores, ſudatiunculas pruriginoſas, aliaque multa: ſenſuum hebetudinem ſuſtulit, languorem artubus excuſſit, & mentem alacrem promtamque reddidit ac caput leve.

Opium non ſepoſui, etſi æger ab omni moleſtiâ planè vacaret. Requirebam, præter hanc à doloribus immunitatem, etiam pulſuum anteà vibrantium mollitiem, & experientiâ edocebar, nondùm omnem veneni hujus characterem deletum eſſe, niſi pulſus emollirentur.

Arteriarum duritiem phlebotomia non emendavit, etſi larga & repetita.

In graviſſimâ colicâ ſaturninâ, vomitibus crebris ſtipatâ, & imminente delirio, quin jam præſente, terna & profuſa venæ ſectio nil profuit: opium illicò mentem reſtituit.

Quidam leviorem ex plumbo colicam experiebatur, ſine vomitu, & alvo clausâ. Cura non præmiſsâ evacuatione ab opio cœpta eſt. Mox æger ſoporoſus fieri, leviterque ſubindè convelli, & modicè deſipere per intervalla. Datum emeto-catharticum temulentiam excuſſit, hominemque ſibi reddidit.

En opium ibi profuiſſe, quod hìc nocuerat; fors quòd ibi ſola vis plumbi mentem infatuârit, cui rei opium apprimè dicatum eſt; hìc verò caput affecerint humores gaſtrici, nimii, intra abdomen concluſi, atque huc à leviori licet ſtimulo ſaturnino proliciti. Sic opium nocuiſſe debuerat, & emeto-catharſis prodeſſe.

Evacuantibus omnes indiguêre quoſcunque tormina ſicca excruciârunt, alvo videlicet conclusâ, & abſque vomitibus ſpontaneis.

Id genus remediorum ſaturninos abdominis cruciatus adeò non cicuravit, ut eoſdem plerumquè intenderit. Hinc in hiſce nullum ipſius colicæ auxilium quæſivimus, contenti, eorum ope ſyſtema gaſtricum ab obfuturâ illuvie liberâſſe, & remediis antiſaturninis feciſſe locum.

Idcircò cavimus ne citra multam neceſſitatem eva-

cuantia reſumeremus, aut eorundem uſum protraheremus diutiùs.

Id etiam nobis auſpicatò evenerat, ſi poſt finitam actionem pharmaci non multum temporis labi ſiveramus, quin juſtâ mox opii doſi conſopiremus & novas haſce ab ipſo remedio inductas turbas, & illas veteres à plumbo, priuſquàm colligi denuò humores gaſtrici copioſiùs quàm par eſt poſſint.

Purgans aut emeticum citra ſaburam, & convaleſcenti datum, faciles relapſus facit. A ſolo enemate eccoprotico recrudeſcere morbum multoties vidi.

Cùm alvum facilem habere convaleſcentibus contulerit, remedium dedimus, quod ex opio, camphorâ, ſale polychreſto, & ſtomachicis coaluit.

Colicam ſaturninam ſubindè difficulter dignoviſſemus ab eâ quam bilioſam dicunt, quamve evacuantia ſola ferè ſanant, & narcotica intendunt, ni ejuſmodi nobis ægri obtigiſſent, quos in opere ſaturnino verſari conſtabat.

Ex hucuſquè dictis patet, utramque hanc colicam conjungi poſſe, poſſe & ſaturninam biliosâ excipi: atque id reapsè non rarò fieri, obſervationibus evictum novi.

Præter hanc colicæ bilioſæ cum ſaturninâ conjunctionem, alia quoque complicatio obſervabatur, ſi quandò æſtiva febris eos unà invaſit, quos morbus ſaturninus afflixerat. Hi periculosè decubuerunt. Medebamur æſtivæ febri *directè*, & torminibus ſaturninis non niſi *per ambages*, opio in initiis non propinato, dein verò cautè & furtìm. Narcoticis enim ingraveſcere febrim, & minari malignitatem vidimus. Ab oleo æquè abſtinui, bilioſè febrientibus non proficuo.

Conſtitutione anni phlogiſticâ, hyemali, vernâ, ægritudo ſaturnina vitio bilioſo plerumquè caruit, aliamque in ſocietatem adſcivit ſæpenumerò pernicioſam, inflammationem nempè inteſtinorum. Ea res emeto - catharſes omninò averſabatur, medendique rationem invertebat; phlebotomiæ enim, quæ in hujus morbi cum febre æſtivâ connubio non profuerunt, hoc in caſu neceſſariæ erant, largæ & repetitæ cum

potu multo, tepido, emolliente, oleoſo; hiſque interponi opium debuit.

Difficillimum erat dijudicare, anne inflammatio unà adſit, aut ſolus excruciet ſaturnus. Certè diriſſimos dolores vidi, ægroſque per lectulum præ eorundem ſævitie volutatos, etſi nulla in abdomine inflammatio adfuerit, quemadmodùm *à poſteriori*, à methodo videlicet medendi, argutabar, ſolis utpotè narcoticis, ſpirituoſis, & carminantibus uſus. Veruntamen lethalis in alio caſu hæc colica fuit, graviſque in abdomine diſſecti cadaveris inflammatio reperta, etſi æger obtuſiùs, aut vix doleret, & ægritudinem facilè & erectus ferret.

Infida ſalutis prædictio dubiaque fuit; nonnunquàm enim non valdoperè ægrotare viſos epilepſia corripuit, atque etiam enecuit in apoplexiam converſa. Quoſdam etiam convaleſcere incipientes fœdum id malum repentè ſuſtulit.

Quas in ſanando hoc morbo leges ſecutus ſim exponam.

Temporibus bilioſis curam adhibui compoſitam, *antibilioſam* & *narcoticam*, catharſin, emeſin, emetocatharſin, & opium, multum, jugem, & antibilioſum potum.

Tempeſtate verò inflammatoriâ, cura *antiphlogiſtica* fuit, potio multa, emolliens, mucilaginoſa, oleoſa, cataplaſmata, balnea, ſubjuncto ſeriùs narcotico.

Subindè & *antibilioſa*, & *antiphlogiſtica*, & *narcotica* eodem in ægro uſu venêre, prout varia mali complicatio occurſabat.

Hæc de colicâ ſaturninâ, atque in univerſum de variâ febris æſtivæ cum diverſiſſimis morbis commiſtione connotavi.

CAPUT XIII.

SEPTEMBER.

PRIMIS duodecim menſis hujus diebus venti aſſidui, impetuoſi : pluviarum copia, & frigus. Indè verò à vento quies, peramœna ſerenitas, & calor non meridie ſolùm, ſed & veſperi, & manè. Ultimum triduum frigus acutum & boreas exaſperavit, ſereno cœlo.

Hoc & antecedente menſe, lues quædam tuſſi, corizâ, & extremâ macie multos canes enecuit.

Fructus horæi pauci, immaturi, inſipidi.

Die 22 Sept., calor atmoſphæræ maximus in therm. Reaum. fuit $17\frac{1}{2}$. gr.

Diebus 14, 29, 30 Sept., calor minimus 8 gr.

Calor medius $12\frac{5}{6}$. gr.

Die 17 Sept., altiſſima barometri ſtatio 28, dig. $5\frac{1}{2}$. l.

Die 3 Sept., infimus ejuſdem locus 27 dig. 7 l.

Febrium continuarum & remittentium in intermittentes converſio.

Iidem fermè hoc menſe morbi, ſi genium ſpectes, ac illo præterito ; ſed numerus eorum, & ratio inter ſe invicem multò diſpar. Etenim pauciores fuêre *continuæ* febres, & quæ remiſerant per intervalla, id evidentiùs iſto quàm menſe priori fecerunt ut fermè apyrexiam potiùs quàm remiſſionem diceres. *Continuarum* retuſa pauliſper acies, & minor furor fuit, ſed duratio longior. *Remittentium* magna in *intermittentes* proclivitas, quam unius in alteram converſionem hauſtus ſalini, & emeſis felici augurio effecerunt.

Major adhuc materiæ morbificæ lentor hoc menſe quàm prægreſſo fuit, ſed minor copia. *Continuarum* & *remittentium* febrium minor numerus, ſed *intermittentium* major, cùm earum, quæ à principio perfectè intermiſerant, tùm ex *remittentibus* in *intermittentes* abeuntium.

Pauciſſimæ dyſenteriæ. Icteri quidam ſponte orti: oculi febrientium hoc menſe ſæpè icterici.

Febrifugum noſtrum. Cortice Peruviano frequentiùs opus fuit ad difficiliores intermittentes comprimendas, cujus vim floribus ſalis ammoniaci martialibus feliciter acui, ubi is ſolus impar fuit.

Tertianarum anomalia. Tertianæ præ reliquis crebræ, earumque variæ formæ, ut modò omni tertio die calor ureret ſine frigore prægreſſo, aut, ſudore ſubſequente, modò acerbior tantùm cephalalgia vexaret.

Icteros hauſtus ſalini, emeſis, amara, extractum anagallidis flore luteo potenti virtute ſolvente donatum, & flores ſalis ammoniaci martiales pulchrè ſanârunt.

Icteri remedia. Pauciſſimas hoc anni tempore pleuritides bilioſas vidimus, eaſque non jam ſinceras, aut impermixtas, ſed quibus aura frigidior jam inflammatorii quid adſperſit, ut præmitti emeto-catharſi phlebotomia debuerit, vel ſubjungi, & repetitìm, prout vel phlogoſis vel bilis eminebat.

Febris æſtiva quamdam hoc menſe mutationem ſubire cœpit. Cùm quamdam febrium, potiſſimùm continuarum, variationem fuiſſe, atque æſtivam febrim mutato aliquantùm ſub ſchemate prodiiſſe ſuprà dixerim, juvabit eam rem hìc reſumere & explicare.

Popularis æſtatis febris, ſub finem prioris menſis, & primo Septembris dimidio, in plures quàm anteà ſeptimanas protrahi, lentè increſcere, lentè provehi, & ſub falsâ benignitatis ſpecie ægrum diù affligere, ſerò tandem eidem valedicere ſolebat, cùm judicium ſubierat laborioſum & tardum.

Pulſibus & urinis non malis, febris gravis, & cum ingenti cephalalgiâ, Symptomata hoc tempore eadem fuêre, quæ per æſtatem febrim bilioſam comitabantur, niſi quòd pulſus, & urinæ, calorque ægrotantis plerumquè parùm quid habere à ſanitate diverſum viderentur, etſi is nihilo mitiùs ſe habebat, & ingentem cephalalgiam, temulentiamque querebatur; at frequenter quaſi attonitus, atque obtuſiùs ſentiens, ſupinus, cruribus divaricatis, ad pedes defluens, decumbebat.

Utut vix febrire plerumquè ægrum diceres, fuit nihilominùs ſubindè acer calor vel uno tantùm in

brachio, vel in utroque; at quaſi diffringi ſibi caput præ dolore & ardore ſemper aſſerebat. Oris amarorem perpetuò & inappetentiam accuſabat.

ac tadioſâ diarrhœâ. Quotquot ex febre populari hocce tempore decubuerunt, omnibus diarrhœa ſupervenit, primò levans, ſed quæ poſteà, cùm perſiſteret, abſque ulteriori levamine vires fregit.

Multi, qui morbi initia & primos progreſſus ſpreverunt; quâcumque medendi ratione in auxilium vocatâ, colliquantes ſeceſſus, & largam, ſub nocturnâ præcipuè tuſſitatione, ſputorum pituitoſorum copiam patiebantur, & pertinax crurum oedema.

Hæc febris in phthiſeos quamdam ſpeciem abiit, eratque non billoſa, ſed bilioſo pituitoſa. *Phthiſin hanc pituitoſam* lichene Iſlandico & polygalâ, frictionibus aromaticis, & victu reſtaurante plerumquè ſanavimus, ubi alvinæ lubricitati pulvis radicis arnicæ pulchrè opitulabatur.

Febrim hanc non jam *bilioſam* appellabamus, ſed *bilioſo-pituitoſam* ob amareſcentem pituitam, quam queſti identidem ſunt & potione emeticâ revomuerunt.

Ejus cura. Medebamur eidem eâdem fermè ratione quâ *ſimplici bilioſæ febri*, niſi quòd diuturniora adhiberemus ſolventia, & ob præcognitam morbi diuturnitatem viribus maturè proſpiceremus, datis gratis cardiacis, & antiſepticâ arnicæ radice, aut decoctis herbarum & radicum aperientium, amareſcentium &c.

Quòd ſi primæ emeto-catharſes morbum in incunabulis non præfocârant, & quæ ſeriùs inſtituebantur evacuationes nil ampliùs in materiem poterant fors intrà vaſorum ſyſtema jam dilapſam, viribus conſervandis imprimis ſtudebamus, ut materiem, quæ vim remediorum *directam* jam eluſerat, fugam ex ventriculo intra ſanguinis territorium capeſſendo, naturæ vis ſic conſervata attenuet, eliminet, aſſimilet, ſive coquat.

Ineptè & cum ægri diſcrimine morbum ejuſmodi longiùs provectum neglectumque valentioribus vexares, ſi ejus te fortè tarditatis lentæque ſanationis tædium caperet. Hìc illud valuit: Sat citò, ſi ſat benè.

Linguarum hoc menſe conditio. Ægrorum horum linguæ rariùs bilioſæ, aut limo quaſi flaveſcente conſpurcatæ comparuerunt: frequen-

tiores fuerunt prærubræ, glabræ, reſiccatæ, ſplendentes, & quaſi vernice obductæ.

CAPUT XIV.

OCTOBER.

SICCITAS frigidiuſcula, cœlique ſerena facies, noctibus pruinoſis ad octavum uſque menſis diem: eo die inſignes pluviæ. Indè frigus humidum, nebularum defluvium, pluviarum inanes minæ. Die 19 rediit ſiccitas, & frigus, cum glacie nocturnâ & matutinâ, fœtente craſsâque nebulâ ad 25 uſque pluviis madentem. Inde manè & veſpere copioſæ, denſæ, depluentes nebulæ, multuſque mador, ſole ſub meridiem claro, & frigore miteſcente.

Ultimo triduo cœlum molle, auſtrinum, tepidiſſimum, capiti grave, atque univerſalem languorem inducens, ſole per eos dies languidiſſimo, nebuliſque tenuiſſimis ſuffuſo.

Dominabatur hoc menſe multus humor, iſque in medio menſe frigidior.

Die 3, 4, 5, 31, calor atmoſphæræ maximus fuit 16 gr.

Die 24 calor ejuſdem minimus 3 gr.

Calor medius 9 $\frac{2}{3}$ gr.

Die 21 Oct., altiſſima barometri ſtatio 28 dig. 2 $\frac{1}{2}$ l.

Die 3, 30, 31, ſtatio infima 27 dig. 7 $\frac{1}{2}$ l.

Dominantis febris mutatio. Anno ulteriùs provecto, atque ad ſuum quaſi ſenium perducto frigidum, ſiccum, immite, mutari rerum facies cœpit, atque æſtivi morbi ab hyeme ſuccedente diſſolvi. Etſi enim hujuſce temporis febres, eaſdem ac per æſtatem periodos, exacerbationes eaſdem, certas, incertas, obſervârint, rariſſimè nihilominùs ſinceram bilem atque αμιγη, matrem ſalutârunt.

Idea mali- Multæ continuæ remittentes febres, ſive peculiarem

gnitatis in hâc febre. quandam impeterent corporis partem, ſeu decurrerent abſque topicâ invaſione, à materie naſcebantur lentâ ductilique, non ſemper amareſcente, aut, ſi etiam bilis ſaporem referret, excolori, & molis non magnæ. Hæc ſpecies feminas præ viris invaſerat, eaſque pallidiores, inordinatè menſtruantes, & affectas fluore albo.

Numerus hoc modo ægrotantium non magnus fuit, ſed morbus longus, difficilis, laborioſus. Pleræque ad nos venêre, miſſo jam ſanguine; quare ægritudo altiores radices egit, pertinacior effecta & periculoſior. Sed emeto-catharſis minùs efficax in hiſce fuit, phlebotomiâ nempè fractis & morbi longitudine, priuſquàm nobis committerentur. Vomuerunt tamen cum aliquo levamine, ubi emeticum propinabamus, utut haud promto, nec eminenti.

Binis, raròternis vicibus, per omne morbi tempus vomitorium dedimus.

Materiem vomendo rejectam antè deſcripſi, pituitoſam, & paucam, & rariùs, & modiciſſimè biliformem. Hanc morbi genitricem materiem parciùs intra ventriculum & inteſtina collectam, at magnâ ex parte per omne corpus diſpenſatam exiſtimabam, febrimque ex eo genere eſſe, *ubi Medicum non oportet tumultuari, multaque & magna moliri.*

Canon in ſanandâ hâc peculiari hujuſce febris malignitate obſervatus. Omnibus tentatis, id experiebar, ſatius eſſe, *vacuato, ſi vires ferant, ventriculo, vim vitæ ſuſtentare, & urgenti, ſi quod accederet, ſymptomati occurrere, & opperiri, donec febris ſe ipſam conficiat, & materiem morbificam ſenſim aut aſſimilet, aut ſubactam variis viis & tempore vario eliminet, blandè, pedetentìm.*

In uſu remedium mihi fuit ex aquæ aut communis, aut ſtillatitiæ, e. gr. menthæ, ſemilibrâ: pulveris radicis arnicæ drachmis duabus--tribus: ſacchari Thomæ unciâ ſemis, & ſpiritu vitrioli drachmâ unâ. Nonnunquàm, primis præcipuè morbi temporibus, drachmam aut ammoniaci ſalis aut arcani duplicati admiſcui. Sed morbo provectiore, & increſcente debilitate, aut ventre profluente, à ſalibus abſtinui.

Potui dedimus aquam ſimplicem cum oxyſaccharo,

Hâc uſus methodo, rariùs, aut nunquàm nimiùm elatam febrim vidi, ut ideò phlebotomiâ opus non fuerit, quam omnes fermè aut unâ aut etiam alterâ vice inſtituebant ante adventum in Noſocomium, eamque non neceſſariam, vel etiam noxiam.

Remedia validiora & ſtimulantiora ingerere nolui, ne tenacem morbi materiem minutis vaſculis altiùs impingam, nullâ ampliùs poſthàc ope extricandam, neque deprimere vitæ vim, ne non ſufficiat coquendo.

Moleſtiſſima diarrhœa in hâc febre cura.

Plurimùm negotii, & tædii non parùm, lubriciſſima nonnunquàm alvus fecit, quam promtam habuiſſe & facilem multùm profuerat, at fuſam, nocuerat plurimùm. Id ubi evenerat, omni alterâ horâ drachmam dimidiam vel & integram pulveris radicis arnicæ exhibuimus, quâ re effecimus, ut parciùs dejicerent, & conſiſtentia.

Quam hìc memoravi febrim, ab eâ menſis præteriti *bilioſo-pituitosâ* non differebat, niſi quòd iſto tempore & ſolas fermè feminas corriperet, eaſque imbecilliores, & humoribus lentis; cùm è contrario, elapſo Septembri, etiam viros afficeret præter feminas, & paulò acutior ac frequentior illa eſſet præ hâc hujus menſis, atque admixtæ bilis haberet plus.

Remiſſiones hujus febris incertæ fuerunt, invaſio lenta, lentus inceſſus, & morbi totius duratio longa: nullus eminentior dies criticus, nec ulla luculenta criſis, ſed morbi fatiſcentia ακρισιμος. Nullibi dolor inſignior, at magna dejectio virium. Mens omnibus conſtitit. Pulſus habuêre paulò citatiores, & calorem modiciſſimè auctum: cutem arentem, linguas glabras, prærubras, ſiccas abſque cruſtâ: urinas naturalibus magis flavas, & nebuloſas. Color faciei identidem mutabilis, ita ut, genis quaſi minio fucatis, teneret ora pallor & narium ambitum; aut ut altera ruberet gena, pallente alterâ cum virore; vel ut inſignior rubedo totam mox faciem perfunderet, eamque totam mox virens pallor. Querelæ paucæ, & quies. Somni leviculi. Moleſta, tuſſis provecto morbo, ægrotantium pulmones concuſſit, extuditque pauca, mucoſa ſputa.

Tuſſis permoleſta fe-

bri ſuperveniens. Superveniens vomitus aut liberior alvus hanc ægritudinem thoracis allevabat. Rarò contigit, ut eo in morbo id incommodi præverteremus, & tunc ſolummodò, ubi ægri nondùm nimis progreſsâ infirmitate, & iis vitæ viribus ad nos venerunt quæ repetita emetica ferre poterant.

Hanc febrim, plerumquè ſinceram, & unius pituitæ prolem, *pituitoſam* appellabamus.

Febres hybridæ. Quædam tamen hoc menſe febres non unius originis erant, ſed parentum diverſorum, & hybridæ. Fuerunt enim & bilioſo-pituitoſæ, & bilioſo-inflammatoriæ, aut triplici vitio prognatæ, reſiduâ videlicet ab æſtate bile, pituitâ, & ſanguine ſuccenſo.

Prudens æſtimator & temporum, & temperamentorum, & ætatum, aliorumque, quæ uſu diſci, deſcribi nequeunt, non operosè definiebat, biliſne, an pituita, aut ſanguis excalefactus magis peccet, quove cum ægrotantis diſcrimine.

Hinc non unâ medendi ratione utebamur. Hæc varia morbificarum cauſarum intenſio, prædominium, conjunctio, methodum medendi variam effecit. Hinc ſolvendum plerumquè multò diutiùs fuit, quàm elapſis menſibus: mitti ſanguis frequentiùs debebat, ſubjungi emeticum ſeriùs, aut omitti penitùs. Non rarò nec emeſi, nec phlebotomiâ indigebamus: ſolis ſolventibus, ubi nulla materies turgebat, & ſale medio, mitiori, pauco, aquâ, aceto, melle, multos ſanavimus, quibus eâ ratione omnia ευροα fecimus, viaſque omnes expeditas, dùm intereà febris deferveret.

Metaſtaſes hoc menſe plures, rheumata, ſuppurationes, ichores, eryſipelata, bubones, carbunculi. Sub exitum prioris menſis, & initio Octobris ad ejus uſque medium, hæc febris autumnalis id habuit peculiare, atque à febre æſtivâ diverſum, quòd amârit metaſtaſes non criticas, difficileſque, & ipsâ febre graviores. Multis enim uno antè alterove die placidè febricitantibus repentè carnes brachii induruêre cum tumore non diſcolori, ſed dolentiſſimo, & ablatâ movendi illius facultate. Quibuſdam muſculi femoris pone inguen ligni inſtar rigebant, dolebantque; tumebant & glandulæ iſtic loci. Aliis glandula ſub axillis ſita tumefiebat: atque aliis manum brachiumque eryſipelaceus

pelaceus rubor perfudit, quem mox phlyctænæ & plaga gangrænoſa inſequebantur, & rodens ichor, qui longos ſub carnibus cuniculos agebat, & telam celluloſam longè latèque depaſcebatur.

Tumores hi inguinum & ſubaxillarum glandularum morbum ipſum non ſolverant; nec ipſimet diſcuti potuerunt, ſed omnes tardè maturuêre, tardè ſuppurârunt, & coaluêre tardiſſimè.

Suppuratos carpos antiſepticis ſanavimus, & admotis gangrænoſæ plagæ, & ingeſtis. Húnc in finem omni alterâ horâ drachmam pulveris radicis arnicæ exhibebamus, camphoræ junctam, vel & ſine eâdem. Fateor me profuſiſſimas ſuppurationes & ichoroſas cum tabificâ febre immutâſſe, coercuiſſe, ex toto perſanâſſe hujuſce ſolius radicis ope.

Pleuritis inflammatorio-bilioſa. Menſe ultra dimidium progreſſo, vergenteque ad finem, compoſitæ hæ febres in alterutrum thoracis latus irruerant. Pleuritis ea erat inflammatorio-bilioſa, dolore latè diffuſo, atque à ſummâ claviculâ decurrente ad oſſis ilei criſtam uſque. Plerumquè cruenta ſputabant, æſtuantes, pulſibus plenis, elatis, quive digitum exploratorem inſtar vibrantis chordæ ferirent, ore mucoſo, & amaro, ac cardialgiâ. Sanguinem cum emolumento miſerunt, aut abſque ſaltem detrimento, priuſquàm ad nos deportarentur. Multo potu refrigerante, leviterque ſalito, & diutiùs ingeſto tandem emetho-catharſin fecimus, mox allevantem.

Subindè præmitti emetico phlebotomia debuit, aut ſubjungi, aut utrumque hoc genus præſidiorum alternis vicibus adplicari. Sanguinis emiſſi corium plerumquè denſum fuit, flaveſcens, vireſcens; aut flavo viridique latici innatabat.

Morbo jam inclinato, ventrem modicè profluere multùm profuit.

Profligatâ jam ægritudine, dolor non raró pertinax, ſed levis, atque inter tuſſiendum ſolummodò latus vellicabat, quem adplicatum veſicans diſpulit, cùm interim opium tuſſim ipſam à morbo reſiduam, noctuque moleſtiorem comprimeret.

Colica bilioſa ſubin- Colicæ bilioſæ etiam hoc menſe comparuêre, pau-

flammatoriæ. cæ numero, ſed graves, ſanatu difficiles, & ſubinflammatoriæ, quas ſanguis iterùm iterùmque miſſus, & anodynum mitigavit primò, deindè pharmacum evacuans percuravit.

Febris rheumatica. Multi febriebant ex rheumate artus omnes oberrante, & noctu ſæviori. Pleriſque articuli, aut extimæ femorum carnes, aut lumbi mirùm doluerunt. His lenia ſalina, quæ & alvum mollirent, & urinas cierent, mirùm profuêre. At ubi febri conſidente dolor remanſit, veſicante, ſæpiùs variiſque in locis adplicato, conticuit.

Puerperæ quâ ratione hoc menſe valuerint. Puerperæ hâc tempeſtate immunes ab eâ febre manſerunt, quæ omnes omninò laceſſivit, quotquot æſtivo tempore apud nos pepererunt, at nullam graviùs afflixit.

Quartanæ, Quartanæ ſub initium Autumni caput extulêre; ſed quos hujus ægritudinis tædium cœpit, primùm altero Octobris dimidio & ſub finem ejus ad nos venerunt.

Quotquot habui hâc febre per Autumnum vexatos, ab aliquot jam menſibus febriculoſos fuiſſe, adcurato examine comperi, ad id uſque tempus, quo ea diatheſis febriculoſa in febrim quartanam maturuerat; neminemque, quantùm novi, ſaniſſimum antè, is morbus eſt velut ex inſidiis adortus & repentè.

earumque curatio. Salibus multis, ſale præprimis ammoniaco, & concitatâ ſubindè vomitione reſerare obſtructa connitebamur, amaricantibus dein remediis, queis flores ſalis ammoniaci martiales miſcuimus, inertem ventriculum exſtimulare: tùm demùm morbus fugam capeſſivit, vel ſuaptè, vel cortice Peruviano profligatus.

CAPUT XV.

NOVEMBER.

PRIMUM menſis quatriduum multùm intepuit ſole continuo claroque. Dein nebulæ craſſæ, madidiſſimæ, Phœbum ut plurimùm eripientes, tepore perſiſtente.

Die 3, aurora borealis.

Die 8, frigus humidum, & nubes. Indè, ad 17 uſque, varia cœli facies fuit, cùm pluviæ tenuiſſimæ, ſol, nebulæ, nubes, alternis ſe vicibus exciperent, vento non rarò rudiùs interpellante, at frigore non magno.

Die 17, acutius frigus. Poſteà multa intemperies, & tempeſtas frigida, pluvioſa, ventis procelloſis & grandine horrida ad 25 uſque, & ſole carens. Ea dies primitias Hyemis prima tulit, tenuiſſimas nives nempè, ſed quæ vix natæ defloruêre.

Indè glacies, ſerenitas, & ſiccum frigus. Hoc menſe frigus minus quàm pro anni tempore intendebatur.

Die 1 Nov. calor maximus + 0. 13. gr.

Die 28, calor minimus — 0. $1\frac{1}{2}$ gr.

Medius calor + 0. $4\frac{3}{4}$ gr.

Die 5, barom. altiſſ. ſtatio 28 poll. 3 lin.

Die 9, 10, infima ejus ſtatio 27 poll. 5 lin.

Major hoc menſe ſalubritas.

Hic menſis præ cunctis aliis anni temporibus pauciſſimos morbos tulit, æſtivâ ut potè febri nunc fermè ubiquè emortuâ.

Hos ipſos pauciores morbos, multùm etiam benigniores vidimus, periculo vix ullo, atque acie penitùs retusâ. Febres priorum menſium aut penitùs diffugiſſe viſæ ſunt, aut in febriculoſas ſolummodò diatheſes converſæ, catharros, cardialgias, cephalalgias, & paucorum dierum non grave rheuma, quaſve facilè & obambulantes tulerunt.

Hæc de numero febrium per hocce tempus, eorumque miti indole innotuêre.

Materiem morbificam eandem deprehendimus, quam menſe præcedente, pituitam videlicet, ſed bili rariſſimè commixtam, & mole paucam, quæve peripneumonias nothas, pleuritides, tuſſes ſtomachicas, tormina, doloreſque articulorum fecit, prout diverſis corporibus diverſimodè applicabatur. Hæ febres pituitoſæ variâ etiam ratione intendebantur aut remittebant, eandemque medendi rationem ſibi vendicabant ac illæ menſium præteritorum; ſolventibus enim præmiſſis, carthartico-emeticum unâ aut pluribus etiam vicibus aſſumtum eaſdem aut aut ſuſtulit omninò, aut valdè imminuit, vel verò in intermittentes convertit.

Peripneumoniæ nothæ,

Peripneumoniæ nothæ, ſive pituitoſæ, itemque pleuritides ejuſdem indolis in hunc menſem inciderunt, etſi numero non plurimæ, cùm omnium univerſim febrium hâc tempeſtate vis pauca fuerit.

Febris ex claſſe remittentium fuit, ſed non intenſa valdoperè, obſcuris acceſſionibus, & vagis. Laborioſiſſimè reſpirabant, veſperi maximè & noctu, ac ſedentes, ac ſi viis ſpiritalibus anguſtatis intra thoracem quid ebulliret, ſibiloſo cum ſtrepitu. Cephalalgia, vomituritio, & vomendi molimina laborioſa, inania, aut cum modicæ pituitæ rejectione: vomitus ingeſtorum, crebriorque à paſtu, & veſpere. Thoracis totius ardor, aut pungens dolor, aut gravior multò cardialgia, graviorque in epigaſtrio toto inter tuſſiendum dolor. Sputa in initio perpauca, plura dein, ductilia, tremula, ſubindè herbaceo hinc indè colore tincta. Inappetentia: vix ulla ſitis. Tuſſis multa, ſonora, ſono quaſi ex cavo prodeunte. Urinæ ſaturatè flavæ, & pleni pulſus, naturalibus non multùm citatiores.

Sartorum quorundam hic morbus fuit, & feminarum, haſque inter pauperiorum præcipuè, aut corporis obeſioris.

earum que cura.

Venæ ſectione non indiguimus, quâ tamen illa *Sydenhamo* peripneumonia notha compellata carere

non poterat, cùm plus fortè phlogoſeos jam conceperat, quàm morbus hic noſter in noſtris terris, & hocce menſe minùs frigido, quàm is aliis annis ſoleat.

Hinc ſatiùs erat alvum moviſſe, aut, quod expeditius viſum fuerat, moviſſe emeſin unà cum alvo, idque pluribus plerumquè vicibus. Aſt præmittere, & interponere, & ſubjungere ſalina remedia oportebat. Vomuêre pituitam meracam, ſubindè mediocriter bilioſam, paucam plerumquè, ſed cum levamine non pauco.

Ægram habuimus, cujus hiſtoriam infrà recenſebo, quæ quàmplurimam pituitam vomuit in eodem morbo, quantam non facilè quiſque in ventriculo & proximo inteſtino fluctuantem crederet, ſed potiùs ex omnibus corporis vaſis emulctam, rejectamque ad ventrem, & indè per os atque alvum, tanquàm geminâ viâ regiâ crudiſſimarum ſordium, eliminatam.

Vix ulli in univerſùm ſanguinem miſimus; atque ubi ejus rei neceſſitas fuit, eum parcè & unâ ſolum vice detraximus.

Colicarum eadem curatio fuit, ab eâdem utpotè pituitâ profectarum, etſi hìc aliter corpus afficiente. *Colica hujus menſis.* Ægri plerumquè difficillimè reſpirabant, tuſſitabant, his non multùm abſimiles, quos peripneumonia notha tenuit, niſi quòd nihil memoratu dignum extuſſitarent, & abdomine graviter dolerent. Obſcurè febriebant. Interrogati nunquid pectore oppreſſo eſſent aut dolente, quod liberè ſpiritum trahere prohiberet tuſſimque redderet permoleſtam, negabant, aſſerebantque dolere ſibi abdomen ſolum, & epigaſtrium tanto pondere gravatum videri, ut levare thoracem ad aërem captandum & tuſſire, abſque magno ventris cruciatu, non poſſint.

Orthopnœas à ſolo abdominis vitio plures vidi.

Quam elapſis menſibus non raró videram febrientium diarrhœam, tunc præcipuè ubi morbus ſui juris erat, & neglectus aut ineptè curatus, longam, & Artem & ægri vires exhaurientem, hoc menſe non offendi. Ventres omnibus univerſim fuêre ſicciores.

Pauciſſimas id genus metaſtaſes, non criticas, puru-

lentas, ichoroſas ad artus & ad glandulas habuimus, quales adultâ Æſtate, & ſub initium Autumni ſæpiùs comparuerunt.

Ictericorum cura. Icteros quoſdam, prægreſsâ miti febriculâ bilioſæ notæ, exortos extractum martis pomatum cum ſale ammoniaco, aut ejus flores *martiales* cum decocto abſinthii & cardui benedicti, promtè ſolvebant: at præmiſimus & ſalinos hauſtus, & vomitorium.

Tuſſis ſtomachica. Tuſſis pleraſque hujus temporis febres aut comitabatur, aut excipiebat. Ea veſperi maximè, noctuque importunior erat, ſiccave in initio, dein lentam, ductilemque ranarum ſpermati non abſimilem materiem excuſſit, & paucam. Thorax plerumquè non doluit, niſi morbus ipſe princeps aut notha pleuritis fuerat, aut peripneumonia notha, aut ea tuſſis pectus diutiùs exagitârat. At doluit, & ſub ipsâ tuſſitatione & paulò ante eandem, cardia, epigaſtrium, vel & media ventris regio, vel mollitudo hypochondrii utriuſque, quaſi funibus conſtricti aut acutè compuncti.

Quibuſdam hæc ſola tuſſis aderat, de eâque ſolâ conquerebantur.

Ejus origo, Cauſam intra abdomen reſidere, ſive tuſſis ea alterius morbi ſymptoma fuerat, ſeu ipſa morbum primarium effecerat, ex communibus coinquinati ſyſtematis gaſtrici notis conſtitit, atque ex ipſo tuſſientium ſono peculiari, veluti profundâ è ſpecu edito.

Cùm ruſticum eâ tuſſi affectum de pectore interrogarem, num quid ibidem doleret, negavit, addiditque *ſe non ex pectore, ſed è ventriculo tuſſitare, atque etiam eum ſolum malè habere.*

& cura. His, qui ſic ægrotârunt, ventriculum curavimus, ſolvendo ibidem aliena, dein ανω & κατω eliminando.

Pleriſque ea medicatio ſola profuit, & citò. Quibuſdam verò tuſſis perſtitit, utut moderatior; at ſtomachicis, & corroborantibus remediis intra breve tempus comprimebatur.

Frequens hæc tuſſis eſt, & in phthiſin abit. Id obſervavi, ſtomachicas haſce aut abdominales tuſſes quovis anno frequentiſſimas eſſe, & malè ſæpenumerò pro pectoralibus haberi, & emollientibus, tepidis, oleoſis, quæ in tuſſi ab inflammatoriâ pul-

monum diatheſi ſummè aliàs proficua eſſe ſolent, intendi, ventriculum lædi magis, & ipſos denuò pulmones continuis ſuccuſſibus conquaſſatos infirmari, & trahere jam proprium vitium variumque, crudorum videlicet ſuccorum congeſtionem, vaſorum imbecillium dehiſcentiam, & anacatharſin pituitoſam, puriformem, cruentam, purulentam, tabificam.

Cadavera ſecui ex ejuſmodi tabe demortuorum, qui ſimplici tuſſi ſtomachicâ in initio afficiebantur, ſed non cognitâ, neglectâ, phlebotomiis &c. in ruinam pulmonum & totius demùm corporis conversâ. Pulmones deprehendi duris ex parte nodis obſeſſos, partìm verò eroſos, emarcidos, abſumtos. *Extiſpicia tabidorum.*

Recentem tuſſim, & non ultra multas ſeptimanas progreſſam, abſque negotio ſuſtuli, & brevì; at ubi illa per aliquot jam menſes inveteraverat, ad duas res animum adverti, in duaſque morbi epochas inveſtigavi: 1°. An ea tuſſis, cujus cauſam ſtomachus continuit, ſolùm adhucdùm ſympathica ſit, pulmonibus aut integris, aut ita parcè læſis, ut correcto ventriculo, etiam hi ſuaptè conſaneſcant? 2°. An fortè jam ea labes pulmones teneat, diù utpotè valenterque concuſſos, ut ii, ablatâ licet ſympathicæ tuſſis causâ, & emendato ventriculo, nihilominùs proprio in ſinu foveant multiplicem idiopathicæ tuſſis cauſam, tubera, vaſorum varices, ſaccos ichore, pure plenos, ulcera?

Has phthiſes hâcce origine prognatas plures vidi quàm aliâ quâcunque ex causâ, eaſque ſartoribus, ſutoribuſque, hiſque ultimis potiſſimùm inſidiantes, & rariſſimè capaces ſanationis, raròque ſolaminis longioris. *Quinam huic phthiſi magis obnoxii ſint.*

Autumnum tabidis infeſtum novimus, ſed his præcipuè, qui expoſitâ ratione contabeſcunt.

Lichenis uſum & polygalæ amaræ hìc magni fecimus, ubi altera morbi epocha aut nondùm aderat, aut nondùm diù, repurgato tamen priùs ventriculo, ſi quis malus adhuc fomes in eo occultabatur.

Præter peripneumoniam & pleuritidem notham, colicas, ac tuſſes hucuſquè deſcriptas, alius etiam

morbus obvenit, frequentior ac paſſim arbitrantur & habens quædam peculiaria, ophthalmia nempè ex ventriculo oriunda aut pituitoſo aut bilioſo. Hæc multis ſæpè ſeptimanis & menſibus ægros vexat. Oculus multùm rubet, illacrimatur, & quaſi ab injectis pulviſculis aut arenulis dolet, lucis impatiens per diem, & dolore ad veſperam noctuque intenſiore continuoque, at interdiù aut nullo, aut miti, & interrupto. Rubor aſſiduus : dolet etiam alterutrum tempus ægrotanti oculo vicinum, & latior ſubindè capitis ex eo latere plaga. Cornea tranſparens opacatur, albidæque ſubindè veſiculæ in eâdem excitantur.

Peculiaris, & frequens ophthalmia, quam auctor gaſtricam appellat,

Alia ſymptomata ægri plerumquè ſuaptè non queruntur, at curatiori facta perveſtigatione conſtabit, ventriculum, cibique deſiderium per id tempus languere, amareſcere os, aut muco redundare præter ſolitum, gravari epigaſtrium, obſcuriſſimos motus febriles per vices recurrere, horripilationes nempè, ſudatiunculis & calore levi ac ſubitaneo interſtinctos, idque veſperi, & noctu magis. Inquies per noctem, & fœtens ſudor : inſomnia.

& quæ ſubindè pro venereâ imponit.

Diuturna ejuſmodi ophthalmia mihi ſemel pro ſyphiliticâ impoſuit, cùm præter nocturnas exacerbationes multa quoque alia concurrerent ab hâc ſuſpicione non aliena. Ægram quandam id genus ophthalmiâ laborantem, meque unà multo affeci tædio, multâ & tædiosâ uſus curatione, donec innotuerat rem à ventriculo proficiſci.

Pauca tantùm exempla è multis ſeligam, quæ morbos hoc menſe præcipuos exhibebunt.

ÆGER PRIMUS.

Febris hujus menſis.

Vidua 38, annos nata, quæ marito ante dimidium annum orbabatur, & tres ſuperſtites puſillas proles, eaſque ſæpiùs ægrotantes, ærumnosè alebat, cùm die 1 Novembris mœrori & fletui, ob mariti defuncti memoriam, nimiùm indulgeret, inhorruit atque incaluit complures horas.

Altero die ſalis amari unciam unam cum dimidiâ ſumſit : probè purgata, non allevata eſt : febriens, lecto affixa.

7 Nov. ad nos defertur, debiliſſima, obſcurè & tenuiter febricitans, ſurdaſtra adeò ut, niſi auribus validè inclamâris, nil audierit. Stupor, confuſio ſenſuum, memoria vacillans. Anteactorum hiſtoriam ex quodam ejus vicino homine collegimus. Lingua glabra, ſicceſcens. Mixturam ſolventem ex ſale medio, aquam item cum melle, & aceto potui dedimus.

8 Nov., lingua fiſſà, prærubra, ſicca.

9, Emeto-catharticum. Vomuit indè pituitam amaram, paucam : dejecit. Rediit auditus mox ab emeſi : mens præſentior, & lingua humectata.

10, Mixtura ſalina, cum pulveris radicis arnicæ paucâ doſi, potuque multo, aquoſo, ſaccharato, & modicò vitrioli ſpiritu acidulato.

11, Eadem remedia. Auditus denuò difficilior : lingua ſicca : moroſitas.

12 Nov., emeticum : vomitus pituitoſi : ſeceſſus: Rediit auditus denuò, & mentis alacritas, & linguæ mador naturalis.

13, perſtat audiendi facultas, & mentis vigor. Obſcura febris, & ſi illam ex pulſu & corporis calore metiaris, ad ſpeciem mitis. Tinnitus : caput grave : tuſſis nocturna. Poſt ultimum emeticum, eandem ac anteà mixturam dedimus.

14 Nov., nulla febris.

16, Amaricantibus ventriculo proſpici cœptum eſt. Caput allevatur : tuſſis ſopitur.

19 Nov. vix ulla tuſſis. Surgit : obambulat.

Poſt initium Decembris ſana ſuos repetiit.

Mœroris effectus. Mœroris vim in corpus humanum, ejuſque in producendâ pravâ febri poteſtatem, & hìc aliàs frequenter advertebamus.

Vomitoriorum utilitas. Purgante pharmaco ægra non juvabatur, ſed indè pejus habuit. Febrim purgante, etſi non valido, exaſperatam, at emeto-catharſi fermè ſubitò enectam multoties obſervabamus.

Nulla materiæ turgentis ſigna, ſi ea unicè ad vomi-

turitiones, cardialgiam, ructus nauſeoſos, & depravatum guſtum, ac oris ſordes referre velis, comparebant. Nihilominùs vomitorium præſentem opem tulit, linguam humectavit, auditum, ac mentem reſtituit, & anteactorum memoriam, ut ipſa mox ab emeſi morbi hiſtoriam exactè narrârit.

Profectò qui efficaciam emeticorum in morbis quamplurimis, ſive longi ii ſint ſive acuti, probè nôrit, ſtupendos ſæpè effectus mirabitur, quos à quamplurimis ignorari multùm doleo.

ÆGER SECUNDUS.

Hiſtoria pleuro-peripneumoniæ hujus menſis.

Vidua 50 annorum, lotrix, à ſex ferè menſibus ſæpiùs repentè ortos calores queritur, ſana cæterùm.

10 Novembris, horret caletque per vices. Caput temulentum: nox inquieta, inſomnis: ſitis: anorexia.

11 Nov., horror calorque alternantes, validi, crebri. Decubuit. Reliqua, utì pridiè.

12, omnia pejora.

13, Amaror oris: intenſa febris: dolor punctorius ad latus thoracis dextrum, & ad infimum ſternum, quaſi thoracem transfigens, porrectus ad locum medium inter ſcapulas: leviculæ artuum omnium ſubindè convulſiones, dolorque per intervalla artus inferiores perſtringens. Dedolatio: gravis cephalalgia: illacrimatio: cibi faſtidium, & ſitis. Epigaſtrium dolentiſſimum ſi contrectetur. Tuſſis multa: ſputa ductilia, parca, mucoſa, herbido ſubindè colore tincta, crocea, cruenta: lingua ex albo flaveſcens. Nil hucuſquè remediorum adhibebatur.

14, Nobis commiſſa eſt. Omnia, utì pridie. Potui aquam, mel & acetum cum pauco ſale medio dedimus.

15, Eadem omnia. A meridie emeto-catharticum. Vomuit bilioſo-pituitoſa: dejecit. Dormivit tranquillè.

16, Pulſus & calor naturalis: pectus bonum omninò. Cephalalgia non emendata. Veſperi frigus, ca-

lor, tuſſis, & ſputa lenta mucoſaque rediêre: rediit noctu & dolor pectoris.

17 Nov., emeticum. Vomuit pituitoſa: omnia leviora, ſolo lateris dolore non allevato. Veſperi lateri dolenti veſicans applicatum eſt.

18, Pauca febris: dolor lateris nullus: nulla tuſſis.

19, Nulla febris: tuſſis nocturna: ſputa albida, ductilia. ℞. Aq. ſamb. unc. v. Oxymellis ſquillit. unc. ij. Tart. emet. gr. ij. M. pro 24 horis: omni quartâ horâ ſextam partem hujus mixturæ ſumat.

20, 21 Nov., alvus crebra: tuſſis rara.

22, Nulla tuſſis. Decoctum lichenis Iſlandici.

23, Surgit ex lecto. Decocto lichenis, & dein ſtomachicis, amaricantibus uſa, perfectè convaluit, & primis Decembris diebus domum petiit.

ÆGER TERTIUS.

Die 12 Novembris, juvenis, 24 annos natus, qui ſuam in conficiendis ex lanâ pileis operam magiſtro locabat, nos adiit. Morbi anamneſis hæc erat: *Ophthalmia gaſtrica.*

Ante tres ſeptimanas alvus citari cœpit inter levia ventris per vices tormina, cæterùm non calenti, appetenti. Hanc nucis moſchatæ pulvis ſuppreſſit.

Triduo indè vix elapſo, dolere caput, gravari multùm, & obortis demùm achoribus perfundi, calores creſcere, & appetitus imminui. Achores inſperſo pulvere quodam ſiccavit, cæteris non emendatis.

Ante octiduum, cum operi ſuo pileario pone aquam ebullientem vacaret, repentè dexter oculus inſolito dolore validè compungebatur, ſenſim ex illo latere caput acriùs infeſtante, interdiù benigniori, noctu exaſperato & ſomnum omnem arcente. Incaluit magis, præſertìm ad ſinciput. Amaror oris: horror nullus: ſitis multa. Pars alba oculi quaſi ſanguine ſuffuſo rubet cum ardore. Pulſus naturalis: lingua impura, ſicceſcens. Ventriculo aut abdomine non dolebat. Facies ex rubro flava: lucis impatientia: lacrimarum pluviæ: corneæ tranſparentis incipiens obſcuritas.

Aquâ ſimplici cum melle, aceto, & ſale polychreſto

utebatur. Oculo nil remedii unquàm admovebatur.

Die 14 Nov., cathartico-emeticum. Pituitam multam cum paucâ bile vomendo refudit, dejecitque cum levamine evidenti, celeri, magno. Ardor nullus: rubedo multò minor: lucis tolerantia: nulli calores: totâ nocte dormivit.

Die 15 Nov., poſcam & mulſam cum ſale polychreſto ſumſit. Nullus rubor: nebula tenuiſſima corneæ adhuc obtenſa: cætera bona.

Ex illo tempore, invigorare ventriculum cœpimus. Benè habuit. Oculus, paucos poſt dies, ſaniſſimus.

ÆGER QUARTUS.

Ophthalmia chronica, & originis gaſtricæ.

Puella 23 annorum, elapſo abhinc anno, rubore doloreque oculi dextri, & corneæ opacitate laborabat per annum integrum durante, catameniis irregularibus uſa, ſana cæterùm. Cùm appetente veſperâ dolor intenderetur rubore non magno, & corneam opacitas ferè totam teneret, varia diù & ab aliis & à me quoque præſcripta fuêre; tandem omnibus incaſsùm adhibitis, mercurialia ob latentis venereæ labis ſuſpicionem in auxilium vocata. Nil provectum eſt, ægra ve ſingulari potiùs naturæ benignitate, morbum unà noſtramque erroneam medicinam vincentis, convaluit, quàm Artis ope.

Die 26 Nov., denuò ob ſimile alterius oculi affectionem Noſocomium adiit, durâ potiùs neceſſitate coacta & ex heræ cui ſervierat mandato, quàm ob fiduciam recuperandæ apud nos ſanitatis, utpotè longæ & ipſo morbo pejoris curationis quam nuper ſubierat nondùm oblita.

Ante quatuor ſeptimanas veſperi ſubito dolore capitis ſe correptam fuiſſe narrabat, primùm obtuſo ſupra orbitam oculi ſiniſtri, dein acuto totum caput pervadente. Mox & rubor, atque ardor eundem oculum cepit cum acris fervidique ſeri profluvio copioſo: paucos poſt dies obſcurari cornea, in ejuſque medio bullula naſci, quæ ſponte diſrupta foveolam reliquit.

Ex eo tempore, dolor & oculi & temporis vicini ſub veſperam quotidiè revertebatur, totâ nocte increſcens, & acutus ſupra modum, donec diluculo remitteret paulatìm, & in obtuſum fatiſceret doloris ſenſum ad nonam matutinam. Indè capite gravi quidem, ſed indolente, fuit ad ſtatam uſque horam veſpertinam.

Etſi interdiù dolore omni vacaret oculus & capitis vicina regio, tamen nunquàm illius rubor, nec unquàm acrium lacrimarum vis defuit.

Cùm tribus fermè ſeptimanis hæc ægritudo ſtatis horis recurreret quotidiè, ægrâ obambulante, cæterùm nil incommodi conqueſtâ, & appetente, en cibi faſtidium accedit, & aſſumtorum amarus ſapor, & ſitis.

Ophthalmiæ exacerbationem nocturnam nullus horror præceſſit, nullus ſequebatur ſudor, at comitari ſolebat calor major naturali.

Atque ita quatuor ſeptimanas exegit domi ſuæ, variis uſa remediis, collyriorum omni ſpecie, & ternâ phlebotomiâ, & aſſiduis purgantibus, ita ut, per integrum menſem, diu noctuque & quotidie crebrò dejecerit.

Ea corneæ opacitas fuit, cùm nos adierat, ut res objectas non dignôrit, etſi ambitûs amplioris, & ſole multo illuſtres.

Per biduum, poſcam & mulſam hauſit copioſam, & arcani duplicati eam quantitatem, ut alvus quidem emolliretur, at citra ejuſdem fluxum.

Die tertio, valens pharmacum potavit, duos videlicet ſcrupulos radicis ipecacuanhæ grano uno tartari emetici armatos. Pituitoſa & bilioſa revomuit cum eximio levamine. Rubor vix ullus ab emeto-catharſi, nec pòſthàc ulla doloris reverſio. Noctes tranquillæ, & cum ſomno.

Triduo vix elapſo, rubere oculus ex toto deſiit, incœpitque perlucere.

Vires, quas pervigilium, & phlebotomia, alvuſque aſſiduò fluens jam extra Noſocomium confregit, intra non multum tempus ſequenti remedio reſtitue-

bantur : ℞. Flor. ſalis ammoniac. martial. Pulveris cort. Peruv. Elect. diateſſ. aa ſcrup. j. Fiat bolus, & fiant tales N. VI. Sumat omni quartâ horâ bolum.

Major indies corneæ pelluciditas rediit, ut, die decimâ Decembris, res minutiores dignoſceret.

Nullum collyrium oculo ægrotanti hucuſquè admovimus.

En alvum aſſiduè copiosèque fluentem uni vomitui adeò non parem, ut purgantibus augeri morbi materies intendique viſa fuerit, quam unica emeto-catharſis exterminavit.

Cum hæc juvencula, poſt medium Decembrem, uberiorem victum intempeſtiviùs expeteret, & alvus aliquot diebus ſegnis evaderet, redire aliquis pone tempus vicinum dolor, viſuſque minui cœpit. Mox ægræ ventrem ſolvimus, diætâ tenui aliquamdiù injunctâ. Tandem ad roborantium uſum revertebamur, eâ lege, ut alvus quotidiè bis terque reſponderit. Tùm demùm oculum ſæpiùs aquâ frigidâ, cui ſacchari ſaturni pauxillum admiſtum fuerat, irrigari curavimus, eo eventu, ut, ſub ultimos Decembris dies, nil doloris experiretur, atque oculo denuò uteretur non diſcolori, utut paulò minùs expeditè, &, ſi eundem attentiùs inſpexeras, modiciſſimè nubiloſo.

Complures id genus ophthalmias vidi, temporibus bilioſis imprimis, atque ex ventriculo oriundas. Ineunte hoc menſe feminam è Noſocomio dimiſi, cujus hiſtoriam, omiſſis aliis, ex meis adverſariis huc transſeram :

ÆGER QUINTUS.

Ophthalmia ſimilis priori.

Hæc femina trigeſimum ætatis annum attigerat, quinque prolium mater, quarum natu minimam unius anni hucuſquè ſuo lacte enutriit. Circa medium Octobrem Noſocomium adiit, aitque, ſe à quatuor ſeptimanis cum gravi ophthalmiâ conflictari : quâdam veſperâ oculum utrumque repentè dolere quaſi compunctum atque rubere occœpiſſe : eâ nocte, ob vim doloris, non dormiviſſe : die altero à dolore quidem va-

càſſe, at perſtitiſſe ruborem inter aſſiduos acrium lacrimarum imbres: veſperâ denuò appetente reverſos immites oculorum cruciatus eſſe cum pervigilio: eam mali acceſſionem remiſſionemve quotidianam fuiſſe: non appetiiſſe, faſtidioſam, ſitientem, dedolatam: ore mucoſo, inſipido: animo per noctem ſæpiùs deficiente: hypochondrio ſiniſtro duro, tenſo, dolente: ventre ſegni: obambulâſſe febriculoſam.

Ultimis duabus ſeptimanis, exacerbatam ophthalmiam horripilatio præceſſit, quæ anteà non obſervabatur: noctu incaluit, & ſub auroram ſudavit.

Bis ſanguinem, toto hoc tempore, eduxit, è brachio unâ vice, atque alterâ ex pede, & purgans aſſumſit proprio marte, at levamine exiguo, minimèque diuturno. Tandem pectus opprimi cœpit, ejuſque ſiniſtrum latus amplo dolore corripi, ad ſcapulam vicinam indèque per omne brachium excurrente. Cephalalgia.

Sic affecta ad Noſocomium venit.

Curam exorſi ſumus à potu multo, mellito, poſcâ, & arcano duplicato. Dein emeto-catharſin inſtituimus. Vomitus, ſeceſſuſque pituitoſi, bilioſi, copioſi, mox allevantes, & perſeveranter. Venter mediocriter atque aliquot diebus fluxit.

Tandem nauſeantis ventriculi pigritiam ereximus remedio amaricante, ſtomachico.

Oculis affectis nihil admovebamus.

Sanguinis miſſionem bis inſtitutam faciliùs tulit quàm multi ſoleant in morbis ejuſmodi ab eâ causâ prognatis. Id fortè corporis robori debebatur in fœminâ ruſticanâ, & anni tempori aliquantulùm jam refrigerato.

Certè Autumno, eoque potiſſimùm jam provecto, adulto, atque in hyemem proximè deſituro, unam, quin & alteram phlebotomiam febres bilioſæ non rarò exigunt, antequàm tutò & utiliter ventriculus ſubvertatur; quæve ſanguinis miſſionem non poſcunt, eandem tamen abſque periculo plerumquè ferunt.

Conſultiùs agi obſervaveram, ſicubi ſanguinem

detrahere in febre bilioſâ placuerit, eundem & parcè demere, &, ſi ægro conduxerit, potiùs repetitìm. Contingit enim ut, licet ingens initio mittendi ſanguinis neceſſitas viſa fuerit, ejus te largiùs extracti poſtmodùm pœniteat.

Falſa, & perniciosſa quœdam opinio. Deleteria opinio eſt, poſſe jacturam humoris hujus, abundantiùs ſemel profuſi, auxiliis aliis reſarciri.

ÆGER SEXTUS.

Pleuritidis hiſtoria. Doliarius 20 annorum, ante annum ſcabiem è contagio traxit, unguento quodam articulis inuncto poſtmodùm diſcuſſam, quâ diſparente, laborioſè ſpirare cœpit, & tuſſitatione frequenti, pectoris oppreſſione, & dolore utriuſque lateris punctorio per intervalla vexari. Sputabat pauca, alba, mucoſa.

Sub finem prioris menſis (28 Octobris) validè tuſſitanti reſpiratio difficilior fiebat, à dolore totius ſiniſtri lateris multùm impedita. Caluit cum ſiti multâ & anorexiâ, at guſtu non pravo, & alvo naturali, ac epigaſtrio non dolente. Sudores.

Die 29 Octobris, qui dies Mercurii erat, omnia pejora. Erecto corpore ægrotabat.

Die Jovis & Veneris, decubuit totâ die: ſudavit.

Die Sabbathi, parumper allevatus eſt, ſurgit, domo exit. Veſperi dolor acutiſſimus latus dextrum invadit cum ſpiritu laborioſo, tuſſi multâ, ſiti, æſtu, cephalalgiâ.

Die Dominicâ, è lecto ſurgere non poteſt. Nil emendatum.

Die Lunæ, ad nos venienti difficillima reſpiratio quaſi aſthmatica: lingua albida: multa febris, omniaque quemadmodùm die Sabbathi ad veſperam. Decubitus facilis in omnem partem.

Die Martis, emeto-catharticum. Vomuit amara, pituitoſa: ter dejecit. Oppreſſio pectoris multò minor, dolor lateris nullus, paucula febris & rara, faciliſque tuſſis. Somnus.

Duobus ſubſequentibus diebus, iiſdem, quibus ante emeſin, remediis utebamur, ſalinis, ſolventibus. Febris

bris vix ulla, remanente leviculâ adhucdùm pectoris oppreſſione.

Die Veneris denuò emeticum. Paucam pituitam vomuit, ter dejecit. Nulla oppreſſio: omnia emendata, ſi linguam excipias, quam ſeriùs plerumquè, & nonniſi excuſſo languentis ventriculi torpore, vique coctrice reſtitutâ, ad habitum naturalem redire in reconvaleſcentibus advertebamus.

Intra paucos dies, ſub uſu ſtomachicorum exactè convaluit.

Diagnoſis ex linguæ conditione.

Linguam aut faucium nariumque, aut pulmonum ac aſperæ arteriæ, aut gaſtrici ſyſtematis affectus fideliter notare conſtat. Nihilominùs ſubindè linguam offendi ne minimùm vitioſam, etſi multus alienus humor ventriculum onerârat, quo vomitibus refuſo, ea primùm albeſcere cœpit, aut flavo viridique muco turpari, ac fieri villoſa.

Ex linguâ ſolâ, nondùm naturaliter ſe habente, ubi reliqua bona fuêre, iterandæ vacuationis neceſſitatem nullam collegimus. Suus enim linguæ color naturalis redit, ubi ſuus ventriculo vigor redierit.

ÆGER SEPTIMUS.

Tuſſis chronica, & gaſtrica.

Puella, ſeptemdecim annorum, ter tantùm hucuſquè catamenia experiebatur, & ante dimidium annum ultima. Ab eo ferè tempore, frequenter tuſſitabat, noctu præcipuè, ſputave rejecit copioſa & flava. Pectore oppreſſa erat, nauſeabat, vomebat per vices paucam pituitam, reſpirabat cum labore. Subindè levia tormina querebatur. Tandem, die 22 Novembris, epigaſtrium totum opprimi videbatur. Cardialgia, tuſſis crebrior, & difficilior ſpiritus. Interìm nil ita graviter tulit, quàm, utì aiebat, catarrhum hunc tamdiù perſiſtentem, & blanda noctis ſilentia importuniſſimè turbantem.

Die 25 ad nos venit. Remediis primò ſolventibus, ſalinis, dein emeto-catharſi pectus & abdomen emendabantur.

Refractas poſtmodùm tartari emetici doſes exhibe-

bamus, quæ vomitum non moverant. Tandem auxiliis roborantibus, integrè & non intra multum tempus convaluit.

ÆGER OCTAVUS.

Peripneumoniæ nothæ historia.

Vidua 56 annos nata, amplo & obeſo corpore, initio menſis Maii hujus anni faſtidire cœpit, cùm à longo jam tempore integrâ valetudine frueretur. Vomituriit: tandem à paſtu ingeſta vomuit cum paucâ in morbi exordio pituitâ, dein copioſiori, tenaci, inque longa filamenta ductili. Sitis: oris amarities: ſpiritus, ſub motu corporis anheloſus, noctu verò ſibiloſus & ſtrepens, inſtar aſthmaticorum, ut ideò noctes inſomnes erecto corpore ac ſedens tranſegerit. Ventris multa ſegnities, duras utpotè, aduſtaſque, & cum doloribus fæces, ac raro reddentis.

Alvo enematibus ſollicitatâ exoneratâve, major animo hilaritas rediit, majorque facta eſt reſpirandi facultas.

Auxilium à Medico quodam efflagitabat, quo nehilum proficiente, rem ſoſpitatrici naturæ commiſit.

Appetente Æſtate & cœlo calidiore commodiùs valuit. Vomitus rarior, rejectorumque minor moles. Tandem omninò non vomuit, at reſpiratione non expeditâ.

Ingruente Autumno, priſtina mala recruduêre, quibuſcum ſeptem circiter ſeptimanis miſerè conflictata die 3 Novembris nos adiit. Aderat cephalalgia, amaror oris, ciborum faſtidium, vomendi deſiderium, vomituſque per vices meracus, pituitoſus, horis ſubindè matutinis, ſed plerumquè elapſo quodam tempore à paſtu. Reſpiratio fervens, aſthmatica, & tuſſis non raro propemodùm ſuffocans. Nullus thoracis dolor: ſputa vix ulla: abdomen tumidulum, modicè dolens, ſi contrectabatur: multa ſitis: calor moderatus: lingua impura: alvus difficilis: pulſus fortes, pleni durique.

Præmiſſis ſolventibus ſalinis, 5 Nov., propinato emetico, ſcrupulis nempè duobus radicis ipecacuanhæ

cum grano uno tartari emetici, tantam pendulæ pituitæ copiam ventriculus refudit, quantam intra ejuſdem ſolius aut viſcerum vicinorum cavum contineri potuiſſe nemo facilè fuiſſet ſuſpicatus: Ter dejecit. Omnia multò meliora : liberiùs reſpiravit : dormivit.

6. Nov. ſpiratio denuò ingraveſcit : vomiturit denuò, & paucam pituitam ſuaptè vomit : cætera bona. Solventia ſalina.

7, emeticum. Eadem rejectorum quantitas fuit : ſeceſſus frequentes, copioſi, multùm levantes.

8 & 9, alvo liquidiore conſervatâ, commodè ſe habuit.

14 Nov. vomiturit denuò, liberè reſpirans, non calens, & pulſu naturali. Veſperi irritatum ventriculum compoſiturus pauxillum opii propinavi. At die ſequenti ægram offendi valdoperè, &, quantùm antehàc nunquàm, febricitantem, temulentam, areſcente contractâque linguâ, & laborioſè ſpirantem. Decocto radicis graminis & taraxaci, cum oxymelle, & ſale medio, aliquot diebus, tandem uſa lenioribus amaricantibus, allevabatur, ita ut,

14, de nullâ moleſtiâ conquereretur. Die ſequenti cibum indulſimus minùs tenuem.

17 Nov. denuò difficiliùs reſpiravit. Semel paucam pituitam, ſponte & cum levamine thoracis, vomuit. Eo die ſolvens denuò decoctum repetebatur.

Elapſo biduo, ſolam ipecacuanhæ radicem vomiturienti dedimus. Mitiora dein roborantia, à potentioribus enim lædebatur, & victûs apta ratio, & ventris libertas, valetudinem confirmârunt, eamque, cùm diutiùs periclitandæ perſeverantis ſanitatis gratiâ in Noſocomio retineretur, extra relapsûs metum repoſuêre.

Etſi pluribus vomitoriis hæc ægra indiguerit, eorumque repetitio multis aliis in caſibus nobis ſummè neceſſaria viſa ſæpiùs fuerit, ſollicitè tamen cavimus, ne, quotieſcunque aut lingua ſordeſceret, aut os illuvies mucoſa inundaret, aut ventriculus doleret, etſi pluribus æger vomitoriis aut emeto-catharticis hucuſquè uſus ſit, iiſdem evacuationibus continuan- *Canon in repetendo emetico obſervandus.*

dis inſiſteremus. Si enim aliena, in morbi initio ejuſque progreſſu, repetitis vicibus evacuaveris, ab introverſo humorum motu, & ſuccis gaſtricis largiùs confluentibus, & ventriculi debilitate, oris habitum, anorexiam, & ſtomachi faſtidia facilè repetes, & invigorantibus auxiliis emendabis. Id certè fortunatè nobis compluries ceſſit.

Subindè curam confirmatoriam datum lenius emeticum utiliter interrupit, præcipuè ſi æger in diætæ leges peccârat, aut ea morbi indoles fuerat, ut identidem aliquid morbificæ materiæ ab univerſo corpore ſeceſſerit, & partitis vicibus intra ventriculum & inteſtina fuerit rejectum.

Criſes haſce partiales, morbis ad finem decurrentibus, atque etiam in reconvaleſcentibus ſæpè advertebamus, videlicet aut ſudores levantes, aut diarrhœam in reconvaleſcente ſponte obortam proficuamve, aut vomitum ſpontaneum cum multo emolumento.

Si verò ventriculus vel venter convaleſcenti repentè dolebat, quin cauſam in diætæ erroribus offenderemus, ſi quandò gaſtrico morbo æger anteà laborârat, aut tali, qui aut ſuaptè aut Artis ope evacuationibus gaſtricis ſolvebatur, portionem materiæ morbificæ reſtitantem ultimâ hâc criſi fuiſſe intra primas vias depoſitam facilè ſuſpicabamur, quam ſi natura ſuaptè eliminare neglexit, noſmetipſi aut ore, aut alvo, aut utrâque hac viâ regiâ exterminavimus.

Hanc agendi rationem medendique canones non ex nudâ ſpeculatione decerpſi, ſed eoſdem uſu multiplici quotidiano & certo ſum edoctus.

At difficillimum judico, eatum rerum deſcriptionem adcuratam tradere, quæ non niſi per innumeras obſervationes, diverſo tempore & diverſis in ægris induſtriosè collectas interque ſe comparatas, innotuêre, quaſve & uſus ferè ſolus alios docebit.

Cura confirmatoria neceſſitas. Confirmatoriam curam nunquàm impunè aut negligi, aut æquo celeriùs abrumpi, ſæpiſſimè obſervabamus, in iis præcipuè morbis, quos vera plerumquè fibrarum debilitas inertiaque aut efficit, aut comitatur;

gaſtricos aio, bilioſos, pituitoſos, putridos, malignos.

Phthiſes quamplurimæ, pertinaces articulorum dolores, morbi rebelles cutanei, chloroſes, & albi feminarum fluores, & oedemata frigida, & diuturni alvini fluxus, totave frigidorum morborum cohors vix ullo Artis auxilio pervincenda, nobis hoc menſe frequentiùs occurſabant, non raro quidem in inadæquatam æſtivæ febris curationem, plerumquè tamen in omiſſam *confirmatoriam curam* refundenda. *Frequentiſſima hoc menſe phthiſis, &c.*

Reconvaleſcentes feminas haud facilè manu mittendas cenſeo, priuſquàm à morbo catamenia fluxerint, qualia anteà ſanis ſolebant.

ÆGER NONUS.

Juvenis, ſartor, 18 annos natus, valetudine ſemper integrâ uſus, initio Octobris horruit caluitque per vices, ſudore largo inſequente. Non appetiit, dolorem tenſivum ad nucham queritans. Caput antrorsùm ita flectebatur, ut mento ſupremum ſternum contingeret, neque ulla eſſet id aliò commovendi facultas. Decubuit primò quatriduo, aſſiduè ſed tolerabiliter febriens. *Metaſtaſis peculiaris.*

Elapſis octo diebus, cùm deferbuiſſe febricula videretur, rediretque ciborum deſiderium, tumor ad nucham dolens, latus, non diſcolor, increvit, capite, utì antè, antrorsùm flexo immotoque; dolor quoque, iſque non gravis, totum brachium lævum quaſi rheumaticus occupavit. Præter dolentium partium aromaticas frictiones nil adhibuit, & haſce abſque emendatione.

Die 11 Novembris, Noſocomium adiit, mento, ut dixi, ad ſternum depreſſo, capite gravi, temulento. Tumor pugni magnitudine ſupra colli vertebras extabat. Pectus & abdomen liberum: lingua impurior: nulla febris: ſiniſtri brachii dolor. Sumit ſolventia ſalina.

12 Nov., emeto-catharſis. Vomuit pauca bilioſo-pituitoſa; aliquoties dejecit. Noctu ſudor: ſomnus.

13, Caput levius, minùs depreſſum: nullum in brachio rheuma. Solventia ſalina.

14, Emeto-catharſis. Vomuit pituitoſa minùs amara: dejecit. Caput liberum, ejuſque erigendi poteſtas multò major.

Alvus fluens & frictio, tumoris reliquias brevì diſpulêre, erectâ denuò & mobili cervice.

CAPUT XVI.

DECEMBER.

Binis ordientis menſis diebus, mador, & colles nivibus conſperſi tenuibus, at nuda planities: nubiloſa cœli facies, & auræ mollities multa, auſtrina. Die 3 aurora borealis. Indè ſerenum, ſiccum, congelatio.

6, Nives exiguæ in locis editioribus; in vallibus pluviæ nivibus commiſtæ.

7, Congeluit denuò. Siccitas: frigus.

Die 13, quæ aquas glacie leviter adſtrinxerat, diſſolvi iterùm diffluereque in plano nives cœperunt; manente molli atque auſtrinâ pluviâ.

At mox iterùm leviuſculè frigus intendebatur, aquilone per vices incurrente, donec die 17 aura denuò molleſceret ſub auſtri flatu, pluviæque nives vicinis collibus decuterent.

18, Nivium altiſſimarum ubiquè copia, atque a vento quies. Ex eo tempore nives perſtitêre, cœlo miti.

Hæc rerum facies uſque ad 28 menſis perſeveravit. Conſequentibus diebus pluviæ, niveſque ſparſim atque interruptìm cecidêre, frigore vix ullo, & nulla glacie.

Tempus ferè omne auſtrinum, humidumque.

Die 1 Decembris, frigus minimum + o. $6\frac{1}{2}$. gr.

Die 25, frigus maximum — o. 5 gr.

Calor medius totius menſis + o. $\frac{1}{3}$ gr.

Die 11 & 12 Dec., altiſſima mercurii ſtatio 28, poll. 6 l.

Die 5, maxima ejuſdem depreſſio 27, poll. 3 l.

Pauciſſimos hic menſis morbos progenuit, at plures accepit ab elapsâ Æſtate atque Autumno tranſmiſſos, lentos & pernicioſos.

Non pauci hoc menſe ad Noſocomium venerunt ab exantlatâ æſtivâ febre graviſſimè mulctati, quemadmodùm milites vulnerati ſolent acie excedere, ſeque recipere quò reficiantur.

Tabidorum funera frequentia. Hanc anni partem, utut à ſalubritate eximiâ commendatam, nihilominùs tabeſcentibus, atque his ferè ſolis, infeſtam vidimus. Pleraque in Noſocomio funera tabes dedit.

Tabes ex febre æſtiva, Tabidorum hiſtorias, quantâ maximâ diligentiâ poteram, conquiſivi, ut, quæ tabis ea ſpecies eſſet & undè nata intelligerem, intellectave cum iis compararem, quorum me compotem extiſpicia facerent.

ejuſdem generationis ratio moduſque. Tabis originem febris bilioſa dedit, menſibus bilioſis hominem aggreſſa, quæ morbificæ materiæ portionem pulmonibus infigebat, indè poſthàc non extricandam. Ea metaſtaſis tuſſes aſſiduas fecit, multùm exagitantes, laxo viſceri valdoperè nocivas, & quæ ſanguinem ſubindè extundebant. Non interruptus intra thoracem continuò ſollicitatum pravorum ſuccorum affluxus, infarctus, compagis ſolutio, ulceratio, pulmonem & univerſum demùm corpus peſſumdederunt.

Quibuſdam febris bilioſa nil vitioſæ materiæ ad pulmones rejecit, ſed eos ſolùm per conſenſum affecit, ventriculo cauſam morbificam continente.

Hæc *tuſſis ſtomachica*, febris bilioſæ comes, neglecta, curata methodo non ſuâ, phlebotomiis, emollientibus, oleoſis, aſſiduo pulmones ſuccuſſu labefactavit, eandemque ſerò tandem ruinam intulit, quam antè dixi à bilioſâ metaſtaſi eveniſſe.

Intermittentium febrium, quarum nulla aut inepta curatio fuit, ea in tabem converſio non rariſſimè occurrebat.

Neque *validâ* febre opus erat, ut indè tabes naſ-

ceretur ; ſuffecerat huic pravo partui vel lenior febricula bilioſa, vel ſola id genus prædiſpoſitio.

Quid ſit catarrhus bilioſus. Certè *catarrhos hoſce bilioſos*, ſeu febriles fuerant ſeu abſque febre, frequentiſſimè abire in phthiſin vidimus immedicabilem.

Secta conſumtorum cadavera. Conſumtorum cadavera diſſecta multiplicem pulmonum labem exhibuêre, nodos, & tubercula variæ magnitudinis ac dura, quæve viſcum aquis injectum infra earundem ſuperficiem detruſerant. Tota quoque pulmonum ſubſtantia albidis & miliformibus granis diſtinguebatur, aut duris ex toto, aut puriformem materiam, ſi diſſecueras, fundentibus. Quibuſdam pulmones graviſſimi fuêre, atque amplo volumine, ut intra thoracis caveas difficillimè viderentur potuiſſe contineri : atque hi ſuffocati periêre.

Nonnullorum pulmonibus cava inerant aut puriformi materie repleta, aut vacua, collapſave, & cum aſperæ arteriæ ramificationibus quaſi reſectis communicantia.

Moriebantur abſumtis carnibus, & exhauſti aſſiduis ſeceſſibus, vel & nocturnâ copioſâque ſudatione, etſi fuerint, qui minui identidem conſumique conſpecti ſint, quin aliquid memorabile vel alvus ſubduceret vel ſudor.

Pleriſque glandulæ meſentericæ intumuêre tumore flaccido. Emarcida quoque & colliquata abdominis viſcera offendebantur, hepar imprimis, & lien.

Quodnam in medendo huic phthiſi conſilium ſimus ſecuti, & quo eventu. Ægritudinis initia ſæpenumerò fortunatè repreſſi ſaturato radicum graminis & taraxaci, & demùm Islandici lichenis decocto. Dubito an morbum curaverim invaleſcentem, & confirmatum : inveteratum ſanavi nunquàm, utut non unum in medendo conſilium executus.

Cura lactea huic tabis ſpeciei non congruebat. Diætam lacteam ſic tabeſcentibus nunquàm injunxi; injunctam ab aliis vidi, ſed eventu non bono : rebuſque illicò in pejus ruentibus abſtinendum denuò à lacte fuerat.

Pleuritides bilioſæ inflammatoria. Menſe medio aliquot pleuritides inflammatoriæ offerebantur, quarum una alterave ex ſæviſſimis fuit.

Neceſſum fuerat repetitìm ſanguinem educere, & dein emeſi, aut emeto - catharſi ventrem repurgare. Subindè utroque auxilio, emeſi & phlebotomiâ, alternis vicibus utebamur.

Miſſione ſanguinis repetitâ rariùs peccabatur, etſi, quouſquè illa iterari debuerit, difficillimum fuerit determinatu. Sola antiphlogiſtica methodus morbum aut in malignum commutavit aut in diuturnum: nonnunquàm eundem mitificavit ſolummodò, febrimque in *febriculoſam* potiùs *diatheſin* convertit, quæve arreptâ vel levi occaſione magno impetu denuò prorupit, & cum diſcrimine majori.

Difficultas ſanandi morbos ejuſmodi complicatos è gr. bilioſo-inflammatorios.

Sed etiam emeticum nocuit æquo citiùs propinatum, & ſanguine priùs non detracto. Indagare oportuerat, an inflammatio prævaleat bilioſo vitio, an verò hoc illam ſuperet, & quæ utriuſque intenſio ſit, atque undenam celerior pernicies inſtet.

Unde ea difficultas naſcatur,

Verùm hæc perquiſitio cauſarum, non unâ vi nec uno cum eventu agentium, miram animi contentionem depoſcit, & ſubindè vel attentiſſimum fatigat: diſcriminis plena eſt, & errori obnoxia, quam nullo magiſtro diſcimus, ſed uſu ſolo, diuturno, ac patienti.

Ubi hyems ſuccedens æſtivos ſolvere morbos incipit, aut hyemales in æſtivos tranſmigrant, in ipſo diverſarum conſtitutionum concurſu facilis deceptio eſt, & Artis exercitatio ſupra modum difficilis. Fit enim nonnunquàm, ut pro ſimplici bilioſâ febre habeas, ſeductus analogiâ, & numero majori per id tempus morbo conſimili ægrotantium, etſi gravis ægrotum inflammatio teneat: aut inflammatoriam putes bilioſam eſſe.

Neque luculentos ſemper utrique huic febri diagnoſticos characteres eſſe quis aſſerat, atque indubitatos; obſervationum enim me copia docuit, dari periculoſas inflammationes, quæve primam medentis attentionem, & omnem antiphlogiſticam curam exigunt, etſi multa adſint bilioſorum ſymptomata: dari & febres bilioſas putridaſque abſque ſolennibus ſuis ſignis, atque in-

flammationem mentientes : utrumque etiam vitium ſubindè conjungi.

& quibus anni temporibus. Ea deceptio vix unquàm *vigente* conſtitutione quâdam, ſed *emoriente* potiùs aut *ordiente*, atque in ipsâ unius in alteram migratione frequentiùs locum habet.

Hinc temporibus inter binas conſtitutiones mediis peculiariùs attendendum, agendum majori cautelâ, ſubindè cunctandum, neque ad heroica facilè & deciſiva remedia confugiendum, niſi res aperta ejuſmodi auxilia petat. Antiphlogiſticæ methodo diutiùs indulgendum, & ab eâdem ordienda curatio erit. Venæ ſectio non larga, ſed parca, exploratoria, &, ſi ferat æger, ſi allevetur, repetenda. Solventium blandiorum uſus copioſior & diuturnus; parcior tardiorque emeticorum, atque hæc inter, mitiorum.

Cautela præprimis neceſſaria. Cavendum eſt ſæpenumerò à ſe ipſo, ne fortunatæ videlicet celeriterque hucuſquè peractæ curationes, & quædam in dijudicando promtitudo, felici Artis exercitio comparata, in eo ancipiti conſtitutionum tranſitu nos decipiat, ne quid æquo properantiùs aut tumultuoſiùs moliamur.

Ægrum amiſi ex febre bilioſo-inflammatoriâ decumbentem, quem, ſi plures præmiſiſſem ſanguinis miſſiones (ternas inſtitui) & ſeriùs propinâſſem emeticum, fors conſervâſſem. Verùm proſperi eventus antibilioſæ methodi me aut minùs attentum fecerant ad inflammationem commixtam, aut, utut attentum, nihilominùs deceperunt. Adeò oculatum oportet eſſe, & contra ſe ipſum, & contra fauſtas curationes!

Quo anni tempore praxis medica facilior ſit. Qui praxin medicam alicubi orditur, hos conſtitutionum fines contiguos tranſituſve prudens vitabit, ſuæque famæ magis conſulet, ſi tempus anni ſeligat, quod morbos profert ſinceros effectoſque, atque indaginis hoc ipſo minùs tortuoſæ.

Febris eryſipelatoſa, *Febris eryſipelatoſa* hoc menſe nonnunquàm comparuit, exanthemate totam plerumquè faciem impetente. Cura antibilioſa, ſolventia ſalina nempè atque emeto-catharſis, febrim unà cum efflorescentiis illicò tutòve profligârunt, & abſque auxiliis externis.

& ſcarlati- Scarlatinam eodem omninò modo ſanavimus, nec

illam ejuſdem malignitatem experti ſumus quam alii viderunt eâdem tempeſtate, ſed aliâ medendi ratione uſi. Idcircò & *eryſipelas* & *ſcarlatina* etiam, hoc menſe, viſa eſt eſſe congener ægritudo, & originis bilioſæ. *noſa hujus menſis.*

Juvenculam, quæ à quinquennio frequenti eryſipelate faciei corripiebatur, methodo recenſitâ ſanavimus, & gaſtrico biliferoque ſyſtemate ope corticis Peruviani confirmato, ab ejuſdem infirmitatis recurſu immunem præſtitimus.

Puerperia bona. Pleraſque puerperas hujus menſis ea febris, quam Æſtate & Autumno fermè omnes pertulêre, non attigit: unam alteramve ſolummodò vellicavit.

Phlogoſis frequens ſub finem menſis. Ultimis diebus Decembris major identidem phlebotomiarum neceſſitas fuit, adeò ut, quicunque fermè ægrorum adventarent, difficilem & peripneumonicam reſpirationem incuſarent. Levis aderat pulmonum inflammatio, etſi primaria ægritudo neutiquàm ſemper inflammatoria fuerat. Adſperſam huic viſceri phlogoſin ab aëre exiſtimabam frigidiore, cujus vim præ omni alio viſcere pulmo primus experiebatur. Difficiles idcircò periodos circumeuntes humores habebant, &, quod decubuerat pravorum ſuccorum, intra thoracem vi frigoris adſtrictum ægrè continebatur, & reſpirationem lædebat.

Frigidiſſimum hydropicum, totoque corpore tumentem dolore prehendi pleuritico vidi, & validè febrire. Sanguis eductus corium pleuriticum exhibuit, magnumque & oppreſſionis, & reſpirationis, ac tuſſis levamen tulit.

Hoc menſe operarius ad Noſocomium venit, qui per octiduum domi ſuæ erroneo modo febricitabat cum aſſiduâ cephalalgiâ, & quotidiano ſanguinis ex naribus ſtillicidio, quin etiam hæmorrhagiâ. Dolor artuum vagus, femoris dextri continuus, & imminutum cibi deſiderium. Ægrotabat erectus. Leviſſimus oris amaror.

In Noſocomium ſuſceptus femur dextrum exhibuit tumens valdoperè & dolentiſſimum, dolore primis diebus aſſiduo, dein remittente, & ſub veſperam noctuque exacerbato, contactûs omnis impatiente,

& cum ejulatu, donec appetente aurorâ miteſceret. Leviſſima rubedo erat, & exanthema quaſi urticatum, ac dolor diffuſus, oberrans eum artum, & noctu propemodùm intolerabilis. Interdiù mitiùs febricitavit, noctu intenſiùs. Stillicidium, & ſubindè hemorrhagia.

Salibus mediis, poſcâ, & melle uſus eſt, & dein emeto-catharſi. Mox ab emeſi dolor, antè aſſiduus, *remittere* cœpit, & hæmorrhagia, ſub ipsâ emetici actione recrudeſcens, eâdem terminatâ, ſuaptè conquievit, nec rediit poſthàc. Poſt alterum emeto-catharticum dolor *remittens* in *intermittentem* converſus, continuato ſalinorum, & demùm amaricantium remediorum uſu, unà cum febre evanuit.

Superſtes illius artûs oedema frigidum atque indolens frictio diſſipavit, & curatio roborans protracta.

Vomitiones ejuſdem fuerunt bilioſæ, pituitoſæ, illicò levantes.

Ægritudines febrim æſtivam excipientes.

Febres bilioſas, neglectas aut non ſuâ methodo curatas, abiiſſe hinc indè in phthiſin dixi. Neque hæc ſola ægritudo fuerat quæ febrim bilioſam excepit. Eodem quippe ex fonte manabant pertinaciſſimi dolores articulorum, partiumque inter articulos mediarum, & ſubindè quaſi ipſi ſubſtantiæ oſſeæ infixi, noctu graviores, cum illius artûs, quem affecerant peculiariùs, quodam ſtupore, & robore muſculari multùm imminuto. Ægritudo hæc & meam, & ægrorum patientiam, & omnem non raRò medelam vicit.

Rem tandem tempori committendam rebar, & auxilium potentius exſpectabam ab æſtivo calore morbificam materiem fundente, atque ad corporis ſuperficiem evocante, præcipuè ſi thermæ caloris vim adjuvarent.

Quoſdam tamen veſicantibus, aconito, flammulâ Jovis, & antimonii præparatis, aliiſque in hunc uſum notis ſanavi.

En cadaverum ſectiones quaſdam, & morborum hiſtorias, quæ in hunc menſem inciderunt, & quaſdam etiam, quæ ſeriùs, menſe videlicet Januario,

colligebantur, cùm eadem & tempeſtatis ratio & morborum, utroque hoc menſe obſervaretur.

ÆGER PRIMUS.

Medicinæ ſtudioſus, 23 annorum, pectore anguſto, collo longo, tenui & gracili corpore, ac ſcapulis alarum in morem exſtantibus, matre natus hæmoptoicâ, à longo jam tempore poſt motum corporis validiorem laborioſè ſpirat, nec ab omni tamen ſpirandi moleſtiâ immunis eſt etiam extra tempora majorum commotionum. *Hiſtoria phthiſeos poſt hæmoptoen.*

Brumali tempore meliùs quàm æſtivo valet.

Ante annum irâ percitus florentis ſanguinis pauxillum ſcreando rejecit.

Ab initio Junii hujus anni (1777) magna pectoris oppreſſio accedit: tuſſit, ſputave manè *puriformia*, & lineis ſanguineis diſtincta, interdiù verò ex albo flava educit. Decubitus omnem in partem facilis. Altiùs inſpiranti aut tuſſitanti punctorius dolor, iſque validus, ad ſterni mucronem perſentitur. Noctu frequenter & leviter inſudat. Ventre ſæpiùs ſponte reſoluto eſt, & cum levamine. Sitis manè è ſomno evigilanti multa, & levis eodem tempore oris amaror, quem intenſiorem hâc æſtate experitur. Horrores vagi: multis ab annis bilioſiſſima lingua, villiſque flavis, quaſi byſſo flavicante, contecta. Interdiù aſſumtorum & ſapor bonus, & eorundem deſiderium: artuum languor.

Menſe Auguſto, ſanguinis uncias decem phlebotomiâ educi curavit cum levamine exiguo, & paucos poſt dies denuò diſparente.

30 Septembris, obambulans ſanguinis floridi dimidiam ferè libram quatuor horarum ſpatio non operosè extuſſitavit. Incommoda pectoris magis aucta. Parcam denuò venæ ſectionem inſtituit abſque levamine.

Quartâ pommeridianâ ejus diei ad nos defertur. Pulſus vibrantes habuit, & arterias tenſas. Ventrem eluere frequenti enemate conabamur, eumque in-

geſtis per os remediis mannatis, & eccoproticis blandè ducebamus. Meliuſculè habere videbatur, educebatque tuſſitando parùm ſanguinis & multò rariùs; at die 2 Octobris, appetente veſperâ, nova pulmonum hemorrhagia rediit, thoracis ardor, & aucta febris.

Ilicò ipecacuanhæ duos ſcrupulos cum uno tartari emetici grano exhibuimus. Unde multa, amariſſima, bilioſo-pituitoſa vomendo rejecit. Inter vomendum ne guttula ſanguinis prodiit; & vomitu peracto vix ulla febris. Pectoris jam nullus ardor: bona ſpiratio: perpauca tuſſis: & eâ nocte vix ſanguinis lineola comparuit. Somnus.

Die ſequenti, ſcilicet 3 Octobris, circa horam nonam matutinam ultimâ vice perparùm ſanguinis non læti grumoſique tuſſiendo reddidit. Omnia multùm emendata. Remedia eccoprotica, mannata, ſalina reſumebantur.

4. Oct. eadem remedia. Tuſſitatione non frequenti pauca glutinoſa & pauciſſima, puris formam mentientia, prodiverunt. Nullum omninò cæteroquin thoracis incommodum. Veſpere grano dimidio opii, à nocturna tuſſi paulò crebriori & ſomnum interpellante, pulmoni cavimus.

5, manè, denuò cruoris nigreſcentis perparùm ſputo glutinoſo commixtum ſemel extuſſitabat. Reliquo diei tempore nil ſanguinei conſpectum eſt. Noctu ſomnus, & à tuſſi quies abſque paregorico, & nulla febris. Lingua non emendatur, ſed bilioſiſſima manet. Exhibebantur hâc die lenia tonica, amaricantia, alvo conſervatâ faciliori.

6, nil ſanguinei: ſputa mucoſa, non ampliùs puriformia. Benè habet.

7, benè habet. A meridie ſemel aliquid cruenti ſputis mucoſis infuit. Remedia eadem: noctes bonæ.

Ex eo tempore nil ampliùs cruenti tuſſitando rejecit. Tuſſis nulla: pectus bonum: nil febriculoſi. Utebatur lichene, polygalâ, amaricantibus aliis, & roborantibus, ita tamen, ut alvum efficeremus facilem & expeditam.

Circa finem Octobris, etſi multùm rogatus, ut cu-

ram confirmatoriam protraheret, deleretque characterem antè impreſſum, recuſavit, ſeque vitam modò degere, qualem antehàc à longo tempore non vixerat, nempè ſaniſſimam, aſſerebat.

Exeunte Decembri, ad Noſocomium redit, aitque ſe à quatuordecim diébus levi per vices horrore perſtringi, incaleſcere more vago, tuſſire maximè noctu, & rejicere puriformia. Hiſce ultimis diebus pauca & cruenta ſputâſſe: venam ſecuiſſe abſque levamine: non appetere. Decubuit in quodcunque placuerat latus abſque incommodo: nullus ullibi in thorace dolor, nulla toto tempore inter reſpirandum ex ægri ſenſu moleſtia, niſi ſi gradum concitaret, ubi ſufficientem attrahere ſe ſpiritum poſſe negabat. Noctu ſæpiùs ſudabat: validè tuſſitabat. Diarrhœa nulla adfuit, niſi rarò & levior. Opium veſperi propinatum noctes quietas reddidit, & ſudores non auxit, eoſque plerumquè, opio non aſſumto, largiores habuit. Vox ſemper aliquantùm rauca fuit.

Ultimo Januarii die 1778 ſedens difficillimè reſpiravit, quaſi fune gutturi injecto ſuffocandus.

Sequenti die commodè ſe ſpirare, facilè decumbere, & bellè ſe habere aſſeruit. Nocte mediâ, ſenſibus vegetis, & inter loquendum, moritur.

In cadavere pulmones reperti ſunt tuberculoſi, tuberculis nucis avellanæ, fabæ, piſi, lentis magnitudinem habentibus, aut duris, albidisque, aut puris aliquantùm fundentibus, ſi diſſecueras. Pulmo dexter durior graviorque erat, & pluribus ſcatebat tuberculis: arctè etiam cum pleurâ cohæſit: ſuprema ejus pulmonis portio ſacculos duros ovum columbinum capientes, vacuum alterum, alterum ichore plenum exhibuit. Pulmo ſiniſter ſanguine atro turgebat, & ſocii pulmonis multùm vitioſioris vices videbatur ſolus fermè peregiſſe.

Utriuſque pulmonis pondus, reſecto corde, erat librarum civicarum viennenſium quatuor cum quatuor unciis. Reſectæ portiones infra aquæ ſuperficiem natabant.

Pericardium ſeri flavi libram facilè continuit.

In abdomine glandulæ meſenterii plures in conſpectum prodiverunt, majores, flaccidæ, molles. Majus ſolitò & multò mollius pancreas. Jejunum inteſtinum inflammatum, cætera inteſtina plumbea fuerunt.

Utebatur decocto graminis, taraxaci, cichorei, item lichene Iſlandico, & decocto corticis Peruviani.

Pulmones imbecillos à naturâ ſortitus erat, & incitatis humoribus reſiſtere non valentes, nec traductam undecunquè materiem alienam promovere atque expedire.

Diſpoſitioললbilioſa ſyſtematis gaſtrici, & febris indè nata, ſæpiùs hæmmorrhagias narium, pulmonum, uteri, concitare obſervantur, repurgato ventriculo & inteſtinis illicò compreſſas.

Idem evenerat etiam huic ægro. Purgantia enim leniora profuerunt: conſtantius levamen vomitio tulit, & ſanguinis fluxum mox ſtitit.

Hæc phthiſis ulceroſo-tuberculoſa materiæ pravæ & pituitoſæ, ad debiliſſimos pulmones decumbenti debebatur. Imminentem ejuſmodi tabem avertere ea remedia non rarò valent, quæ humores blandè inclinant versus alvum, ut omnis recrementitia materies malè hucuſquè ad laxos pulmones deponi ſolita ad aptius colatorium invitetur, ad alvum videlicet quam diù & moderatè ſollicitare oportet. Verùm & altera curationis pars eſt exequenda, corroborandum corpus univerſum, præprimis ventriculi vis acuenda, & laxi pulmones ſtringendi.

ÆGER SECUNDUS.

Die, 17 Januarii 1778, muſicus 62 annos natus corpore macro, longo, & colore bilioſo ad nos defertur, aitque ſe à viginti jam annis ſaniſſimum vixiſſe, & die 11 hujus menſis, ante ſeptem videlicet dies, ſe nuptiis interfuiſſe, eaſque arte ſuâ animâſſe, rectiſſimè valentem.

Die 12 Januarii à meridie vomuit aſſumta, bilioſa, perfrixit: incaluit: decubuit. Tuſſitatio continua: reſpiratio laborioſa: dolor punctorius lateris ſiniſtri & ſterni, pertingens ad latus uſque dextrum. Decubitu

cubitus ſupinus, & , in quodcunque tentârat latus, impoſſibilis : aſſidui horrores.

Diebus 13 & 14 Januarii, omnia eodem in ſtatu perſtiterunt.

Die 15, diarrhœa ſponte oborta. Continuò inhorruit. Oris multa & aſſidua amarities.

Die 16, nil emendabatur. Noctes implacidæ cum pervigilio.

Die 17 Jan., ad nos deportatus hanc morbi hiſtoriam dedit, confirmatam ab iis qui hominem nobis commiſerunt. Non levi aurigine perfuſum vidimus, ſtrepere, ſibilosè & cum labore reſpirantem, mente per vices emotum, & aliena muſſitantem : tuſſitantem non validè, ſed aſſiduò, & pauca cruenta ſputando rejectantem. Lingua bilioſiſſima : abdomen modicè tympaniticum, attamen indolens : pulſus plenus, fortis, & qualis in ſaniſſimis eſſe ſolet : corpus nullibi præter modum conſuetum caluit : ſitis nulla, nec ullus hoc die jam lateris dolor. Veſperi frequentes leipothymiæ, mentis emotio ultimis vitæ horis plerumquè taciturna. Detractus ſanguis cruſtam craſſam, *pleuriticam* exhibuit colore tinctam ſaturatè auriginoſo, & ſerum ex flavo vireſcens. Poſt mediam noctem convulſus moritur.

Cranio reſecto, pia mater inflammationem exhibuit, majorem in latere dextro, minorem in ſiniſtro. Hanc inter & cerebrum, præcipuè in ejuſdem anfractibus, rubellum ſerum effuſum reperiebatur. Ventriculi laterales ſolito plus ſeri continebant. Plexus choroidei ruberrimi, varicibus, quaſi nodulis cæruleſcentibus, diſtincti.

Pulmo dexter totus inflammatus erat, exceptâ ejuſdem infimâ parte ſeptum tranſverſum reſpiciente. Eum pulmonem antiqua, & vaſis ſanguiferis multis nudoque oculo conſpiciendis interſtincta, pſeudo-membrana, qualis ex coeunte ſero phlogiſtico formari ſolet, obveſtivit, pleuræ validiùs connexa. Omnis pinguedo per totum corpus colore verè icterico ſuffuſa. Pulmo dexter per omnia ſanus, ſi pauca hinc indè tubercula dura excipias. Pleura ſaniſſima.

Inteſtina tenuia inflammata, maximè jejunum: duodenum liveſcens. Vaſa ventriculi & meſenterii pone tubum inteſtinalem ampla fuêre, & atro ſanguine turgida. Duos calculos nucis avellanæ magnitudine veſicula fellea continuit.

Reliqua ſecundum naturam fuerunt,

Morbum fuiſſe bilioſo-inflammatorium, ſed inflammatione plurimùm prævalente, & brevì lethali, abſque negotio pervidetur. Stimulus bilioſus, putridus, acer, ſanguinem ſuccendit.

En dolorem punctorium lateris præcipuè ſiniſtri, cum inflammatione pulmonis dextri, & pleurâ ubiquè ſaniſſimâ: enteritis abſque dolore, & cum diarrhœâ: inflammatio meningis abſque phrenitide, ſi delirium paucarum ante mortem horarum excipias.

Pleuritis in peripneumoniam infauſtâ mutatione convertebatur, ubi æger, encephalo affecto, dolorem lateris non jam ſenſit, ejuſdem licet causâ perſtante.

Pſeudo-membranas ex ſero phlogiſtico formatas, & ruberrimis innumeriſque vaſis pictas ſæpiùs offendi, & adſtantibus demonſtravi. Ea res mihi ſemel pro *incraſſatâ* pleurâ impoſuit.

ÆGER TERTIUS.

Femina facie atrabilariâ, 40 annorum, aliquot olìm prolium mater, initio Decembris horruit caluitque per vices, nauſeabunda, ore amaro, & ſubindè vomens bilioſa. Sumtis ſolventibus & emetico, benè habuit intra breve tempus.

Quatriduo reconvaleſcere viſa, ſubitò lateris dextri dolore acuto corripitur, tuſſiculoſa, valdoperè febriens, & pulſu duro, vibrante. Jactitatio: ſpiratio fervens: mens inconſtans. Crura jam ante morbum à longo jam tempore, & ſub eodem oedematoſa fuerunt oedemate dolentiſſimo, ſi contrectâras, & remanente prementis digiti veſtigio: lingua aridiſſima, lignea, contracta.

Remedia omnia & omnem potum pertinaciſſimè

reſpuebat. Sanguis emiſſus cruſtam pleuriticam habuit craſſiſſimam, & flaveſcentem ſummoperè. Nullum à venæ ſectionibus levamen. Paucos intra dies moritur.

In cavo thoracis dextro libra ſeri colore ſtramineo continebatur; in ſiniſtro verò unciæ decem ejusdem ſeri. Pulmo uterque dirè inflammatus erat, at dexter præ ſiniſtro. Particulæ cujuſcunque pulmonis & ubicunquè reſectæ fundum aquæ petiêre. Supremæ pulmonum portiones erant præ inferis diaphragma ſpectantibus magis inflammatæ: pleura ubiquè ſana.

Veſicula fellea bile tenaci & obſcuri coloris turgebat. Hepatis ſuperficies hinc indè inæqualis apparuit, & veluti percocta: omentum ſubinflammatum: ſeri ſtraminei in cavo abdominis libræ duæ.

Uteri poſtica & externa facies pone fundum, corpuſculum habuit majoris caſtaneæ magnitudine, ex carneo pedunculo non craſſo ſuſpenſum, laridaceum, & duris, oſſeis, cartilagineis particulis per totam ſubſtantiam interſtinctum.

Uterus ipſe non in medio pelvis, ſed proximè ad latus ejusdem ſiniſtrum locatus, ligamenta illius lateris breviſſima, alterius verò perquàm longa habuit.

Complures habuimus oedemate crurum diù affectos, tuſſiculoſos, laboriosè ſpirantes, corpore laxo, paſtaceo, quos immedicabilis pulmonum inflammatio ſuſtulit. Eorundem thorax plurimùm ſeroſi laticis continuit.

Hydrothoracem hunc inflammatorium in paucis ſanâſſe mihi viſus ſum phlebotomiis repetitis, nitro, terrâ foliatâ tartari, potuve ex malvæ & altheæ decocto, adjectâ multâ liquiritiæ radice. Sanguis corium pleuriticum habuit. *Hydrothorax inflammatorius.*

Hydropicis ſanguinem ſubindè parcè detrahere oportuit, ſi quandò pulmonum inflammatio acceſſit, quam aut anni conſtitutio generandæ phlogoſi idonea, aut acre atque inflammans ſerum, aut medicatio nimiùm excalefaciens etiam in frigidiſſimo corpore concitavit. *Quandonam etiam hydropicis mitti ſanguis debeat.*

Ubi moles aquarum in hydrothorace ſuffocationem

jamjam intentabat, phlebotomia parca reſpirationem expedivit, atque ad breve tempus mortem diſtulit.

ÆGER QUARTUS.

Enteritis. Die 19 Januarii, vir 38 annorum, cœlebs, & ſcribæ officio functus, ad Noſocomium venit valdoperè febricitans, titubante greſſu, atque animo vacillante, tremens. Crebrâ interrogatione ſollicitatus ægerrimè reſpondit, atque incompletè.

Die 5 Jan., non appetiiſſe.

Die ſequenti, æſtuâſſe & perfrixiſſe per vices, capite gravi, confuſo: mente ſubindè non conſtitiſſe.

Die morbi 3, ad hæc acceſſiſſe contorquentem dolorem epigaſtrii, & oris illuviem multam.

Die 4, inopiâ preſſum è lecto ſurrexiſſe, & languidiſſimos artus laboriosè foras protuliſſe. At mox fuiſſe correptum dolore abdominis lancinante diroque, & vomuiſſe reducem ingeſta, atque amara, multaque.

Die 5, purgante, neſcio cujus conſilio, aſſumto, eoque ut videbatur, valentiore, vigeſies alvum poſuit. Tormina ingraveſcebant.

Ab eo tempore febris, tormina, & mentis inconſtantia perſtabant ad 12 uſque morbi diem, quo phlebotomiam inſtituit, & ſanguinem, ut ajebat, phlogiſticum eduxit. Miſſio ſanguinis die ſequenti repetebatur. Levamen nullum.

Die morbi 15 (19 Januarii) in Noſocomium receptus vix ullum abdominis jam à triduo dolorem eſſe aſſerebat, at epigaſtrium ſibi comprimi videri, oppreſſionis ſenſu ad medium uſque thoracem adſcendente. Attactum abdominis facilè tulit. Laborioſa reſpiratio: lingua albida, mucoſa. Vix elapſis aliquot horis jactitare ſe cœpit, vociferari, deſipere. Oris aphthæ: ſingultus: pulſus pleni, ampli, fortes. Calor: vomitiones ſpontaneæ, inanes. Venæ ſectio. Sanguis cruſtam habuit cæruleſcentem, diffuſam, tremulam, gelatinoſam, tenuiter cohærentem. Cataplaſma abdomini adplicatum, & propinatæ emollientes potiones: enemata emollientia. Emendatio nulla:

mens nulla prorsùs. Urinæ naturales, jumentoſæ, mucoſæ, albeſcentes.

Die 20 Jan., nil emendabatur. Venæ ſectio repetita eſt : cruſta plumbea, vireſcens, diffuſa, tenuis, gelatinoſa : mens nulla. Vomitio inanis, crebra. Veſperi data radix ipecacuanhæ perparùm pituitæ biliſque eduxit. Pulſuum debilitas : mens nulla.

Die 21, manè, ſumma perfrixerunt : mens præſens : præſentes agnovit : aptè locutus eſt. Indolentia : pulſus accelerati, humillimi, evaneſcentes. Sub veſperam moritur.

Recluſus cadaveris thorax omnia ſaniſſima oſtendit.

In abdomine omentum valdè erat inflammatum : inteſtinum ileum & jejunum dira quoque inflammatio tenuit. Hepatis totam ſubſtantiam multa flavedo ſuffudit.

Inflammatio abdominis à fomite putrido diù relicto, & morâ ipsâ ac medicinâ purgante commoto, exacerbato, non evacuato exorta, hominem ſuſtulit.

Profuiſſet in morbi initio jugis & ſolvens potus, &, ſanguine priùs miſſo, emeticum.

Inflammatio putrida præverti fauſtè non rarò poteſt, ſed præſens jam atque intra viſcera recepta ut plurimùm necat.

ÆGER QUINTUS.

Sutor 42 annorum, à longo jam tempore ſanus, die Martis, ſcilicet 20 Januarii, præcedente frigore incaluit : dolor dilacerans lateris ſiniſtri, ex epigaſtrio ad mammam uſque aſcendens, ad attactum auctus. Decubitus in latus affectum impoſſibilis erat, & reſpiratio difficilis. Cardialgia, oris amaror, inappetentia, ſitis. Decubuit.

Diebus Mercurii, Jovis, & Veneris, omnia in dies pejora. Dolor diffundebatur trans ſternum, ſimulque dextrum occupabat latus. Decubitus ſupinus, & oppreſſio multa. Phlebotomia ſanguinem pleuriticum, atque aliquid levaminis dedit. Ab aſſumto purgante alvus quinquies movebatur,

Febris aſſidua quotidiè ſtato tempore ſuam habuit acceſſionem ab horrore cœptam.

Die Sabbati (24 Jan.) ad Noſocomium venit, mente nonnihil confusâ. Lingua ſcabra, ſicciſſima, prærubra : reſpiratio difficillima, laborioſa, cum dolore in utroque latere obtusè dilacerante : oppreſſio pectoris ſumma ab infimo ſterno ad ejuſdem medium uſque : cardialgia ad attactum aucta, & abdomen tumidulum, inflatum : calor naturalis, pulſus celeres, debiles, remittentes, intermittentes, tremuli. Extrema perfrixerunt.

Circa 10 noctis, vehementer incaluit. Pulſus pleni, duri : phlebotomia : ſanguis pleuriticus.

Die Dominicâ, mentis abſentia : pulſus frequentes : calor. A meridie mors.

Thorace aperto, pulmo dexter ex toto inflammatus : diſſectus colorem ex cinereo & rubro mixtum exhibuit. Major inflammatio ſupremam illius pulmonis portionem tenuit.

Is pulmo pleuræ ubiquè fermè nectebatur nexibus partìm antiquis firmiſque, partìm novis, & pſeudo-membranaceis à ſero coagulato natis. Pleura ipſa ibidem ſana.

Pulmo ſiniſter hinc indè antiquis vinculis membranaceis ad pleuram religatus erat, & abſque inflammatione, at ſanguine atro infarctus. Hunc inter & pleuram, item inter eundem & diaphragma, copioſa erat craſſaque membrana fictitia, recenter facta.

Ultimam coſtam veram & tres conſequentes ſpurias ſuccingens, pleura plurimùm erat inflammata.

In pericardio *puriformis* materies, itemque laciniæ alicujus pſeudo-membranæ erant. Aorta, quà ex corde emergit, fuit inflammata; inflammatio tamen ſolam aortæ extimam tunicam penetraverat, quæ poſtmodùm eandem deſerit, & pericardii laminam interiorem, quæ etiam ipſa inflammata obſervabatur, conſtituit. Auricula, & dexter ſinus diſtentiſſimus atro ſanguine : cordis ventriculi pleni polypis ex ſero phlogiſtico coagulatis.

Diaphragma, præcipuè in parte tendineâ, admodùm inflammatum.

In abdomine omentum perbreve, & reflexum ſupra colon tranſverſum, ac leviter inflammatum. Coli per latus dextrum aſcendentis initium inflammatum duorum pollicum longitudine. Inteſtinum jejunum inflammatum. Vaſa ſanguifera meſenterii, præcipuè quà verſus inteſtina tendunt, ubiquè ampliſſima, & atro ſanguine repleta. In meſenterio hinc indè amplæ maculæ quaſi ex inflammatione. Quædam glandulæ atrum ſanguinis grumum potiùs referebant. Finis coli, antequàm in rectum abiverat, binis in locis contra ſe ipſum anfractuosè reflectebatur.

Totum corpus & pinguedo omnis colore erat fermè ictericio: item membranæ ſpuriæ, ex ſero coagulabili factæ, plurimùm flaveſcebant.

Ren ſiniſter ſolito major aliquantùm: dexter verò ren, cum rene ſuo ſuccenturiato & vaſis ſanguiferis ac uretere, penitùs defuit.

En denuò renem originariè deficientem; nam & nuper ejuſdem defectum eodem in latere deprehendi, ſed rene altero magnitudinem ordinariam ibi non excedente.

Pleuram in loco doloris punctorii inflammatam hìc primâ vice vidi, ſed inflammatione non diriſſimâ, pulmonemque ibi loci non inflammatum, fors quòd ea pulmonum inflammatio, tranſudante phlogiſtico ſero, pravâ criſi fuerit ante mortem ſoluta.

ÆGER SEXTUS.

Sartor 27 annorum, elapsâ Æſtate, tertianam pertulit quinque ſeptimanis durantem, neglectam, quæve ſe ipſa tandem confecit. Sanum ex eo tempore ſe vixiſſe aſſerebat.

Die 12 Decembris 1777, à meridie præter morem inhorruit, mox iterùm incaleſcens. Dolet epigaſtrium, dolore ad mammam uſque dextram aſſurgente, & punctorio.

13 Decembris, ſanguinem miſit, nil allevatus.

14, veſperi meliuſculè habuit.

15 Decembr., omnia recruduerunt : purgante aſſumto, parumper remiſſiora denuò.

16, nos accedit. Perfrixit incaluitque vicibus variis : non ſitivit. Hypochondrii dextri mollis regio ad umbilicum uſque dolore acuto pungitur. Carebaria, & ingentis ad frontem oculoſque caloris ſenſatio ægroto permoleſta, nobis verò manu eum calorem explorantibus non percipienda. Os amarum, linguæ multa ſordities, & faucium gluten. Non appetit : aliena ructat : laborioſa & accelerata reſpiratio : tuſſitatio ſicca, ſubindè ductilium ſputorum parùm quid eduxit. Pulſus frequentes, ſubduri : oris ventriculi dolor, ſi contrectâras, implacidus. Ventris libertas : veſperi major anxietas. Fit venæ ſectio : cruſta phlogiſtica, vireſcens, & auriginoſa, diffuſa, craſſa, tenax. Somni mali.

17 Decembr., priora perſeverârunt. Os amareſcens : lingua ſordida, villoſa, ad radicem flaveſcens, ſicceſcens. Non ſiticuloſus, at æſtuabundus calore manum admotam urente. Reſpiratio decurtata, brevis, frequens. Dolor epigaſtrii lateriſque dextri minor : decubitus ſupinus, in alterutrum latus impoſſibilis. Urinæ ſaturatè flavæ, fermè nigreſcentes, chartam immiſſam, utì in ictero, tingentes. Pulſus fortis, plenus, ſubdurus : facies bilioſorum.

Inflammationem inſidere viſceribus rebar à bilioſo, putrido, acrive ſtimulo ſuccenſam, quamve hucuſquè antiphlogiſtico apparatu demitigare non potui. Statueram præmiſſo emetico, ejectoque acri fomite, denuò proſequi eandem antiphlogiſticam curandi rationem, quæ curæ exordium fecit ; at nec emeſis, nec alvus ab ingeſto pharmaco movebatur.

Eo die, nil mutabatur. Noctu verò permoleſtè habuit. Potus copioſi, antiphlogiſtici, & enemata multa, ut vis medicamenti, quod ſpem fefellerat & *alterando* morbum auxit, enervetur, atque minori cum detrimento in purgans convertatur. Nil profectum : alvus ægrè ſoluta eſt.

18 Decembr., æſtus & epigaſtrii dolorifica tenſio

intenduntur. Noctem pervigil, exterrefactus, implacidus tranſegit.

Manè diei ſequentis, ſenſuum multa per vices confuſio : amaror oris continuus : lingua ſicceſcens : dolor etiam mollem partem hypochondrii ſiniſtri occupat, ad mammam uſque ſiniſtram excurrens : urinæ ſaturatè croceæ : pulſus admodùm mollis ; & celer. Tentata denuò emeſis eſt, ſed ſemel & pauca viridia vomuit : non dejecit. Injecto enemate quaternos ſeceſſus habuit mucoſos, virides, dyſentericos, non levantes.

A meridiè, moleſtiſſimè habuit : dolor acutior mollem hypochondrii ſiniſtri regionem infeſtabat. Inſtituta phlebotomia ſanguinem cruſtâ viridi, flavâ, craſſâ, non contractâ veſtitum, dedit. Cataplaſmata emollientia, &, his nil proficientibus, veſicans dolenti loco admotum eſt : emendatio nulla.

20 Decembris, laboriosè, ſibilosè, ſedens reſpirat. Mens integerrima : facies hippocratica : pulſus celerrimi, tremuli, omni modo inæquales : urinarum color profundè auriginoſus : alvus octies ſponte poſita. Veſperi moritur.

Corporis externus color ictericius erat : abdomen prominens, & tumidum. Thoracis anterior pars fermè intropreſſa, eaque, quæ cordis mucroni reſpondet, convexa aliàs hìc plana fuit.

Cutis, & omnis pinguedo, & perichondria cartilaginum coſtalium, flavicabant.

Reclinato ſterno, apparebat pſeudo-membrana pleuram anteriorem & lateralem utriuſque cavi thoracici obveſtiens, flavicans, mollis, facilè & deglubenda & lacerabilis, quæve videbatur eſſe recens nata. Infra pulmonem utrumque, quà ſeptum tranſverſum reſpicit, reperta membrana priori omninò ſimillima, & pulmonum baſin cum diaphragmate leviter connectens.

Membrana alia ſed tenaciſſima, ſex hinc indè lineas craſſa, & è pluribus veluti laminis conflata, ægerrimè & non niſi magnâ adhibitâ vi dilaceranda, anteriorem pericardii faciem, & vicinam diaphragmatis

portionem obtegebat, cum iiſque firmiter cohærebat, ita tamen, ut abſque alterutrius læſione potuerit deglubi. Hæc membrana ex albo flavicabat, & *plurimis, manifeſtiſſimis*, nudoque oculo conſpiciendis ſanguiferis vaſis, in ramulos excurrentibus & per omnem ejuſdem membranæ ſubſtantiam dimiſſis, interſtinguebatur. Hanc vetuſtiorem membrana alia tegebat, recens nata, facilè laceranda, abſque vaſculis, & flava.

Thoracis cavum ſiniſtrum continebat libram ſeri flaveſcentis, chartam & lintea colore croceo tingentis, penduli modicè ductiliſque, ut vinum pendulum aſſolet, & omni notâ aquæ ſimillimi cui aliquid meracæ craſſæque bilis cyſticæ miſcetur. Dextra thoracis cavitas ejuſdem ſeri unam facilè cum dimidiâ libram habuit. Pericardio diſtento & leviter inflammato ejuſdem ſeroſæ, tingentis, ductiliſque materiæ inerant unciæ decem, cum ſpiſſiore ſimul ſedimento ex flavo albeſcente, vix cohærente, ad internam pericardii faciem depoſito.

Anterior cordis ventriculus modicè erat inflammatus.

Pulmonis dextri ſuprema portio inflammata, aquæ, cui injiciebatur, fundum petiit. Reliqua pars ejuſdem, & integer ſiniſter pulmo vitio caruit.

Recluſo abdomine, omentum ſuperficiariâ levique inflammatione tentatum conſpiciebatur. Hepar omninò ſanum, ejuſque lobus dexter ſolito altiùs deſcendebat: veſicula fellea bilem multam, craſſam valdè & nigricantis fermè flavedinis continuit. Ventriculus ſolito multò capacior, & flatu turgens. Inteſtina tenuia, & colon tranſverſum multus aër diſtendebat. Inteſtinum jejunum, & contigua meſenterii portio ſubinflammari incœperant. Flexus coli lienalis, & deſcendens ejus portio ad initium recti inteſtini, anguſtum canalem contractumque valdè, aut potiùs contortum funiculum referebat.

Thoracis inflammatio gravis, à ſtimulo bilioſo, putrido, acrive concitata, mihi frequenter obvenit, quæ ſolam utut ſummè antiphlogiſticam methodum,

largiſſimaſque ſanguinis detractiones eluſit, ægrumque enecuit.

Ejuſmodi poſtmodùm, ſi qui obtigerant, ex duplici vitio ægrotantibus, inflammatorio nempè & bilioſo, duplicem compoſitamque medicinam feci, *antiphlogiſticam* nempè & *antibilioſam*, atque hâc ratione omnibus fermè ex eo tempore ſalutarem. In hoc ægro emeticum non egit ſtimulum, putridum evacuando, ſed eundem concitando exaſperandoque. Id rariſſimè contigit, contigit tamen; at, ſi quandò evenerat, rem indè in pejus ruentem denuò reſtituere potui alterantis remedii vim elidendo, convertendoque ejuſdem impetum ad alvum. Verùm & hæcce praxis me hìc deſtituit.

Conſimilem morbum ſubnectam, ex inflamatorio videlicet & bilioſo conflatum, ſed talem, ubi emeſis ex voto ſucceſſit, & inflammantem ſtimulum bilioſum excuſſit. Neque ea inflammatio tanta adhuc fuerat, ut ſubductâ acri & inflammante ſorde, non potuerit antiphlogiſtico apparatu vinci.

Dignam hancce hiſtoriam arbitror & gravem materie, quæ reliquarum, quas hucuſquè recenſui, agmen claudat.

ÆGER SEPTIMUS.

Femina 20 annos nata, & maritata, menſe Junio elapſæ Æſtatis ex febre tertianâ in noſtro Noſocomio decubuit. Benè indè habuit, regularibus poſteà catameniis uſa.

Poſt medium Decembrem, oris ventriculi morſu fermè aſſiduo ad 14 uſque Januarii ſubſequentis diem vexari cœpit, cæteroquin ſana.

Eo die (14 Jan.) inter cœnandum animo linquitur, convelliturque epileptico modo. Exactâ horæ octavâ parte mens rediit: horrida per vices atque æſtuabunda mediam ferè noctem exegit. Tùm ſanguinis lætè rubentis ſpumantiſque tantùm rejecerat, quantùm excipere vola manûs potuit. Cephalalgia: cardialgia: æſtus

horroribus commiſti : dolor thoracis dextri punctorius, aſſiduus, inſpiratione auctus : inſomnia.

15 Jan., vomituritio abſque vomitu, & amaror oris. Febris dolorque increſcunt : non convulſa eſt, nec cruenta ſputavit. Alvus aliquoties tenuia bilioſaque dimiſit.

16 Jan., ad nos defertur æſtuans, toto latere thoracis dextro dolorem acutum queſta. Facies auriginoſa, vireſcens : oculorum flavus viror : epigaſtrium omnem attractum refugiens, & dolentiſſimum : ſitis inexplebilis : leipothymiæ aſſiduæ : pulſus celerrimi, ſub digito evaneſcentes, & ſubinde nulli : lingua albeſcens : tuſſis ſicca. A meridie facies oculive rubent : pulſus celeres, elati, non duri : multa jactitatio, & ſumma inquies. Paucam æruginem ſponte & cum levamine vomit. Sumit potus copioſos, mellitos, acidos, cum pauco arcano duplicato. Somni pauci pravique.

17, oppreſſio pectoris, dolorque pungens augetur. Reſpiratio laborioſa : decubitus in latus affectum impoſſibilis : oris amaror : vomituritio : valida febris. Sanguinis unciæ quinque educebantur, cruſtam flavam, craſſam, tenacem, diffuſamque exhibentis. Potiones eædem continuantur.

A meridie, ſumto emetico, vomuit amara, æruginoſa, pituitoſa, dejecitque frequenter. A vomitu vix ulla febris : vix ullus præter naturam calor : reſpiratio bona : oppreſſio nulla : decubitus in utrumque latus facilis : repentinum, ingens, & mirum levamen. Oris amaror perſtat.

Horâ 10 veſpertinâ, etſi benè habenti, cùm pulſum offenderam plenum vibrantemque, qualem non antehàc, in prophylaxin potiùs inflammationis novæ, quam ſanguine non detracto facilè redituram prævideram, phlebotomiam ad uncias octo inſtitui. Cruſta eadem. Noctu, etſi nil ampliùs incommodi queſta, parùm dormivit.

18 Jan., aliquis dolor capitis, & epigaſtrii : oris amaror : vix veſtigium febris : cætera bona. Urinæ hucuſquè aut croceæ, aut p[illegible]ubræ.

19, Urinæ quædam hypotaſin furfuraceam habuerunt. Reliqua, utì pridiè.

20, Cephalalgia & cardalgia augentur: dolor lateris dextri punctorius recrudeſcens & ſævus: febris, decubitus, ſitis quemadmodùm in morbi principio. Tuſſis: ſputa nulla: lingua ſicca: oris intenſior amaror: emeticum. Octies vomuit amara, ductilia, & decies dejecit. Pectus bonum: dolor lateris nullus: exigua febris: mirum in modum, & repentè allevata.

21 Januar., omnia emendata. Dormivit.

22, Sedimentum latericium urinis inerat: tuſſis pauca hucuſquè perſtat: cætera bona. Appetit: obambulat.

23, decocto lichenis Iſlandici uti cœpit. Ex eo tempore tuſſis omninò ſiluit, rediêre vires, & exactis non multis diebus confirmata diſceſſit.

Multæ nobis hiſtoriæ ſuppetunt pleuritidum complicatarum, ſeu *inflammatorio - billioſarum*, hæmoptoës *bilioſæ*, convulſionumque recenſitâ medendi ratione tutò & citò ſanatarum, quas, ut potè quotidianas, & oculis multorum Noſocomium SS. Trinitatis adeuntium uſurpatas non referam.

Supereſt, ut de frequenti in meis ægris emeticorum uſu, pauca lectores moneam, eos præcipuè, qui fortè iniquiùs de eodem arbitrantur, aut ita ab aliis edocti aliter opinantibus, aut experiundi occaſione deſtituti.

Vomitoriorum uſum me obſervatio docuit cùm mea, tùm aliorum, eaque multiplex & caſta: vel mea ipſius infortunia me docuêre vel invitum maximè, vel olìm longè alia ſentientem, periclitantem methodos diverſas, atque anxiè perquirentem, quâ ego ratione ipſe mihi ſatisfaciam, minimèque ſollicitum cujuſnam ſyſtema aut corruat, au confirmetur.

Mirabar multoties *Sydenhami* nomen in ſcholis Medicorum ubiquè quidem perſonare & habere innumeros laudatores, at, qui ſequantur eximii viri doctrinam, eamque potiſſimùm quæ præſtantiam emeticorum demonſtrat, perpaucos: mirabar, quî eorundem uſus à cordatiſſimo viro toties & tantoperè

deprædicatus, à pluribus nihilominùs tanquam alieniſſimus à rationali medicinâ proclametur: mirabar ſæpenumerò ſanguinariam *Botallii* methodum denuò revixiſſe, adeò denuò invaluiſſe, ut quidquid febrilium motuum, & quocunque anni tempore, & à quâcunque demùm causâ inſurgat, eandem ſemper & ubiquè curandi methodum cuicunque febrili morbo allinent, nullâ temporum conſtitutionumque ratione habitâ, ſeu Syrius igne æſtivo corpora torreat, atque auſtrino gravique cœlo, ſeu urat acre hyemis gelu, flante Borea.

CAPUT XVII.

VARIA.

Genitalium gonorrhœâ affectorum in cadavere diſſectio.

Die 25 Febr. 1777, genitalia ſecui ex cadavere hominis depromta, quem gonorrhœâ laboràſſe, ſtillicidium materiæ flavo-vireſcentis ex urethrâ, levis circa orificium ejuſdem ac verſus frenulum protenſa inflammatio, & rubræ maculæ glandis, item leviter tumentes inguinum glandulæ manifeſtò indicabant. Quis ipſi morbus vitæ finem attulerit, prorsùs ignoro, cùm cadaver ex alio Noſocomio ad inſtituendas à tyronibus chirurgis operationes ad nos fuerit delatum.

Claviculæ, itemque corpora vertebrarum lumbos formantium, tophis hinc indè obſidebantur: carnes muſculorum fracidiſſimæ, ſubque manu, ſi contrectarentur rudiùs, diffluentes.

Sectam urethram deprehendimus leviter inflammatam, phlogoſi ab orificio ad ſemialterum digitum procurrente. Paulò ante bulbum exigua denuò canalis inflammatio. Canaliculorum *Morgagnianorum* nec unicum obſervavi, ſed eorum loco multas exiguas

lineolas albas quaſi tendineas chordulas vidi. Siniſtrum orificium ejaculatorii vaſculi ſolito plus hiabat. Nulla ullibi excreſcentia, nullæ conſtrictiones, atque ulcera nulla. Sanæ reliquæ urethræ partes, utì & teſtes, & veſiculæ ſeminales.

Hominem hunc frequentibus laborâſſe gonorrhœis habitus corporis ſuprà deſcriptus videtur evincere.

Mirum tamen eſt nullas in urethrâ graviores noxas poſt repetitas gonorrhœas, vel etiam ab hâc unâ, certè non mediocri, ortas fuiſſe.

Sententia *Morgagniana*, quæ ſedem mitioris gonorrhœæ in inflammatione potiſſimùm canaliculorum per urethram copiosè locatorum ſtatuit, novo videtur argumento corroborari. Aderat equidem inflammatio totius membranæ urethram componentis, at verò illam in ipſis extremis canaliculorum orificiis validiorem fuiſſe eorundem in chordulas tendineas coalitus demonſtrare videtur.

Sed undè tanta flavo-vireſcentis materiei, quæ poſt mortem ex urethrâ profluxit, copia? an ex canaliculis acri venereo irritatis, copioſiorem ac depravatum mucum fundentibus? at hos deletos diximus. Sed quid, ſi quidam quin etiam plures ſuperfuerint, licet anguſtiores coarctatique ex inflammatione, ſed oculum noſtrum vitro non armatum ſubterfugientes? id certè ut opinemur neceſſe eſt, cùm nullum vel minimi ulcuſculi veſtigium ullibi apparuerit.

FEBRIS PETECHIALIS, ET SECTIO.

Petechiæ viſcerum internorum.

Juvencula 20 annorum à binis menſibus laſſitudinem queritur, moroſa, tarda, & triſtis. Catamenia habuit ordinata, &, hoc ultimo bimeſtri, ſolito copioſiora.

Die 3 Aprilis, irâ gravi excanduit: mox febrire, capite validiſſimè dolere, in parte præcipuè ejuſdem ſiniſtrâ, & eodem die narium hæmorrhagiam pati.

Mediocriter febricitabat, ſed aſſiduò, ore mucoſo, amareſcente ſubindè, ad 16 menſis ejuſdem.

Intereà temporis varia domi ſuæ adhibuit, ſalia media, nitroſa, lapides cancrorum, caſtoreata &c. Semel ſanguinem ſectâ venâ, educi curavit, & ſemel ad tempora hirudines poni.

Eo die veſperi (ſcilicet 16 Aprilis) in Noſocomium ſuſcepta eſt. Pulſus ſat pleni, fortes, naturalibus vix celeriores: calor naturali vix major. At hemicrania lateris lævi ingens, inappetentia, ſitis vix ulla. Urinæ aut naturales, aut naturalibus paulò magis flavæ. Datis ſolventibus ex radice graminis, taraxaci, & cichorei, & pauco arcano duplicato, dabatur poſteà emeticum. Melius habuit per aliquot dies, cùm decocto graminis, taraxaci, & cichorei abſque ſale medio denuò uteretur poſt emeſin. Verùm his diebus è gingivis lateri ſiniſtri prodierunt tres quatuorve circiter unciæ ſanguinis ſtillando. Os, fauces, & oris maximè fornix multis prærubris maculis pingebatur. Hæmorrhagia gingivarum lævarum, & maculæ hæ exiguæ prærubræ, aquâ ſalviæ aluminosâ cohibebantur.

Diebus 22, 23, 24 & 25, ubi corticis decocto utebatur, febris inſurgebat: jactitatio: inquies: calor, pulſu non debili. Somni pauciſſimi. Petechiæ ſat latæ in thorace, mammis, brachio utroque & facie, numero perpaucæ, colore violaceo, rubro, cæruleo.

Toto morbi tempore corpus omne, facies omnis, & labia cadaverosâ albedine tincta, ita ut nil prorsùs ruboris ullibi appareret. Omnia exanguia. Dentes nigreſcentes: gingivæ & fauces pallidiſſimæ. Habitabat in cubiculo depreſſo, ſolem nunquàm admittente, & humidiſſimo. Mens noctu vacillans.

Die 26, manè convellitur per vices, ſoporoſa eſt: tarda & ſublimis reſpiratio. Veſperi moritur.

Sectum cadaver à me eſt. Pleura, pericardii interna & externa facies, utraque ſuperficies diaphragmatis, pinguedo pone cor, multis maculis petechialibus pictæ obſervabantur, rubris, nigris, cæruleis, lentem, cicerem, fabam latitudine æquantibus, & totidem *ſugillationes* referentibus, ſanguinem fluidum, ſi diſſecabantur,

ſecabantur fundentibus. Sanguis vaſorum majorum nigreſcens, & aquoſæ fluiditatis. Cor ipſum petechiis maculatum.

Raræ in peritonæo & inteſtinis petechiæ.

Inteſtini recti extima membrana nigerrima, putridiſſima, atramentum referens. Omentum quaſi nigerrimo carbonum pulvere conſperſum. Uterus quaſdam hinc indè quaſi verrucas albidas in ſuâ extimâ habuit ſuperficie. Ovula verò in ovariis ſanguine atro ſuffuſa, tumidiora multò quàm ſoleant.

Capite diſſecto, meninges utræque, præcipuè in latere capitis ſiniſtro, multis, latis, rubris, cæruleis, atris maculis notatæ: multæ in cerebri, præcipuè ejuſdem lateris, anfractibus *quaſi ſanguinis extravati* coagula, lentem, fabam referentia, quædam multò majora. Atque is erat in illo latere meningum & cerebri habitus, ac ſi ingens illarum partium ſugillatio ex vi gravi externâ fuiſſet illata. Ventriculus lateralis ſiniſter aquâ flaveſcente diſtentiſſimus. Utriuſque ventriculi parietes & ſuperficies maculis petechialibus obſitæ.

Cerebellum maculis & punctis *innumeris*, rubris, atris, magniſque, *in ſuâ ſuperficie* & *in ſubſtantiâ ſuâ* diſtinctum, quæ res & ab inflammatione vaſorum, & à punctis paucis rubris, quæ aliàs in ſano cerebello diſſecto comparent, facilè diſtinguebatur.

Petechiæ, in ſuperficie corporis externè, totam autem ad uſque pinguedinem penetrabant, illæsâ, aut vix læsâ pinguedine.

Enteritis & ſectio.

Adoleſcens 13 annorum, tyro ſutor, ante dimidium annum colicâ, cum frequenti vomitu & diarrhœâ, laboravit, quam applicatis fomentis ſiccis & calidis denuò ſopivit.

Ante 14 dies, denuò colicam cum diarrhœâ, cùm eâ nocte alteri accubuiſſet, & amiſſis per noctem ſtragulis nudus jaceret ac perfrigeraretur, manè

contraxit. Dolor continuus : accedit dein vomitus, qui in dies frequentior factus ita eſt, ut ultimis diebus decies ſepties, plurieſque vomeret, non aucto tamen dejectionum numero, cùm intra nychthemerum quinquies plerumquè inter tormina venter redderet.

Per hos dies æger non decubuit, ſed longo ſatis itinere, quod intra horæ ſpatium vix confecerat, ad conſtitutos pauperum Medicos vix non quotidiè venit medicamenta rogatum.

Die 12, ad Noſocomium pedes ultimò venit, flexis genubus etiam atque etiam ut ſuſciperetur rogitans. Alacer, & viribus non imminutis videbatur, & vegeto vocis uſu, & memoriâ vel in minutiſſimis fidâ firmâque. Aiebat ventrem infimum, pubem inter & umbilicum, graviter dolere, totumque abdomen tendi, & attactum nec minimum ferre : urinam per ultimam noctem hucuſquè haud poſſe mittere : vomere ſe frequentiſſimè.

Facies erat collapſa, tempora intropreſſa, & refugientes intra cavum oculi. Pulſus celerrimi, & exiliſſimi micabant. Membra ſudore frigido manabant. Alvus hâc die, nocteque prægreſsâ, æquè ac veſica quievit.

Veſperâ ejus diei quo ad nos venit, ferè inter loquendum, cùm paulò antè hiſtoriam morbi, eo quem dixi & animi corporiſque habitu, interrogantibus ad amuſſim narraſſet, moritur.

Cadaver altero mane ſectum pulmones exhibuit multis in locis longioribus validiſque nexibus ad pleuram religatos, ſanos cætera, ſed ſpumante copiosâ materie ex albo flaveſcente inundatos.

Recluſo abdomine odor graviſſimus, qualis gangrænoſorum eſſe ſolet, ſtercoraceo miſtus nares ferit: profiuit aquæ leviter cruentatæ, cui liquidiora ſtercora innatabant, inſignis copia. Inteſtina omnia ampla dilatataque.

Jejunum, ileum, & totum colon, omentum ex integro, totumque fermè meſenterium partìm verò, ileum præcipuè, gangrænoſa.

In ileo ſpithamæ longitudine ab ejus in cæcum in-

ſertione foramen, quod avellana nux facilè tranſiret, *non eroſum*, ſed, ut omnes, qui aderant, unanimes opinabantur, recenter ruptum ibi loci reperiebatur, ubi inſignior inteſtini gangræna fuit.

Glandulæ meſenterii tumebant valdè, molleſque, ſi tangerentur, & ſolito multò laxioris compagis erant.

Veſica exigua, contractaque fuit, & vacua, nihilque vitii præter maculam leviter rubentem non magnam exhibuit. Vermis unus, alterve tantùm, iique mortui deprehenſi ſunt.

Tantamne peſtem inſidere viſceribus crederet; qui hominem ſpectaret tantùm itineris quotidiè facientem, uſumque muſculorum viribus integris ad ultimum uſque momentum vitæ, & expeditis?

Nonne in tantâ inteſtinorum ſtrage mira eſt ea mentis præſentia, & illæſa facultas?

Enteritis & ſectio.

Sartor 20 annos natus, poſt medium Decembrem anni 1777, reſpirare laboriosè cœpit, pectore opprimi, & pauca mucoſa tuſſiendo educere. Non decubuit. Subindè cohibere gradum debuit, præcipuè citatiorem, ut liberiùs poſſit aſpirare. Sanum ſe anteà ſemper fuiſſe aſſerebat. Poſthàc autem ſpirâſſe paulò faciliùs, nunquàm tamen expeditè ex toto, quemadmodùm antè conſueverat.

Die 30 Martii 1778, ex vicino ſuburbio Joſephino Noſocomium pedes adit, iiſque, quæ modò retulit, ſequentia addit:

Ante 17 dies, dolore per biduum gravi correptum ſe fuiſſe, hypogaſtrium impetente, paululùm poſteà miteſcente, continuò tamen ardente, pungente. Obambulâſſe;

Ante octiduum, dolorem hypogaſtrii intendi cœpiſſe, & ad ventriculum uſque diffundi. Vomuiſſe frequenter, per vices, ſponte, maximè à paſtu, pauca, acida, auſtera, amara, pituitoſa. Guſtatum aſſiduò fuiſſe depravatum, & analogum rejectæ materiæ,

etiam extra tempora vomitionum. Reſpirationem hiſce octo diebus fuiſſe ſæpiùs laborioſiſſimam breviſſimamque, quaſi hominis jamjam ſuffocandi. Caput modicè, & per intervalla doluiſſe. Horripilationis aſſiduæ habuiſſe ſenſum, & abdomen vel mollioris etiam contrectationis impatiens, modicèque tympaniticum; urinas verò, quales in ſanitate, & nullos præter naturam calores.

Manè die 30 Martii, ſatis alacrem, peditemque veniſſe antè dixi. Levis cephalalgia: lingua alba, ſicceſcens: appetitus prorsùs deletus, & amaroris in ore ſenſus. Aſſumta ructat, angitur, vomit acria, acido-auſtera, amara, fœtidiſſima, mucoſa, viridia. Tuſſis: abdomen tumidulum omnem attactum averſatur, & acutiſſimè dolet modicè commoto, aut in alterutrum latus ſe convertenti, aut erigenti ſemet, non autem queſcenti. Alvus, & urina, & calor corporis, quemadmodùm ipſi adhuc ſano fuerunt.

Hoc octiduo modò obambulavit, foras etiam non rarò egreſſus, modò decubuit. Heri à meridie ita decubuit, ut non ampliùs ſurrexerit, niſi hodiè manè nos petiturus.

Pulſus ad nos veniens naturalibus vix debiliores habuit, vix etiam citatiores.

A meridie ejus diei (30 Martii) alvus, hucuſquè ſponte mota, ſubſtitit nullo clyſterum genere ſollicitanda. Veſperâ appetente, arteriarum ictus evanuêre. Reſpiratio difficillima, abrupta, decurtata. Anteactorum memoria vel in minutiſſimis illæſa, atque exactiſſima. Animi vigor. Supinus decumbere nullâ ampliùs ratione poterat, ſed erectus ſedebat, vel in alterutrum latus reponebatur.

Summâ ſenſuum omnium integritate ad extremum uſque vitæ momentum uſus, & anodyniam atque à vividiſſimo abdominis cruciatu immunitatem nullam expertus, ſerâ veſperâ occubuit.

Sectum cadaver pulmonem ſiniſtrum totum, quemadmodùm etiam pericardium exhibuit veluti incruſtatum, obveſtitumque membranâ tenaci, laridaceâ, tres quatuorve & quinque hinc indè lineas craſsâ, lamel-

loſâ, vaſis ſanguiferis, manifeſtiſſimis, & quà cum pulmone, à quo poterat deglubi, & quà cum pleurâ cohæſerat, atque per omnem ſuî ſubſtantiam perreptatâ.

Hic pulmo, intra craſſum & membranaceum ſaccum ita concluſus, pulmone dextro fuerat multò minor, ab omni alio nihilominùs vitio liber, & ſanus. Lævum hoc thoracis cavum pauxillùm aquæ turbidæ continebat.

Pulmo dexter, ſuprema præcipuè ejuſdem portio, tuberculis, nodiſque ſcatebat, fabæ, avellanæ, juglandis nucis magnitudinem habentibus, & perquàm duris.

Omentum, in pelvim uſque deſcendens, craſſum & inflammatiſſimum ex toto nigreſcebat. Inteſtina, præcipuè tenuia, rubebant, livebant, nigricabant.

Cavitas abdominalis libram unam cum dimidiâ ichoroſæ cujuſdam aquæ concluſit.

Ejuſmodi intra thoracem membranas ſæpè in aliis offendi, variæ & craſſitiei & tenacitatis, quaſve deglubere non difficulter à viſceribus vicinis, iiſque illæſis, poteram. Non paucæ, eæ præcipuè quæ tenaciores erant & eſſe vetuſtiores videbantur, luculenta vaſa rubra nudis etiam atque inermibus oculis exhibuerunt.

Tranſverſim diſſectæ varia quaſi ſtrata, aut laminas varias ſibi invicem impoſitas, ab ſe invicem paulò difficiliùs ſeparabiles, diverſæque conſiſtentiæ monſtrabant.

In iis maximè id genus membranas deprehendi, quos ex thoracis inflammatione ſæpiùs ægrotâſſe conſtabat.

An à ſero phlogiſtico tranſſudante, & inflammationem non optimâ criſi ſolvente naſcebantur? an ex numero laminarum ejuſmodi membranam conſtituentium exantlatas olìm pectoris inflammationes ſupputabimus? at undè hæc nova vaſorum progenies?

Paralyſis ſaturnina.

Ratò occaſio fuit paralyſeos ſaturninæ remediis tentandæ, cùm, in tanto licet ex colicâ ſaturninâ

decumbentium numero, nemo artubus caperetur, qui eoſdem integros & expeditos habuit, cùm nos accederet.

In quinque ſolùm ægris, inter quos duo vigente adhuc colicâ mihi committebantur, brachiis domi jam ſideratis atque è trunco pendulis (tres reliqui ab aliis ſinguli Medicis ſuæ quivis domi à torminibus liberati ad Noſocomium mittebantur) vires ignis electrici experiebar.

Atque hi ultimi, brachiis nervinorum remediorum uſu jam aliquantùm invigoratis & incipientibus moveri, & ſuccreſcente denuò eorundem carne, ad electricam machinam ſtatâ quotidiè horâ accedere juſſi ſunt, ut curationis ibidem compendium & complementum faciant.

Factitii fulminis ictus vix uno octiduo exceperant, nervinis domi ſuæ non ſepoſitis, cùm brachia denuò tenuari, eorumque elaterem elangueſcere conſpiceremus, abolitâ iterùm illâ exiguâ motrice vi quam ad machinam attulerunt, recruduit etiam artuum dilacerans & gravis dolor.

Ab incœpto, utut inviti, deſiſtere cogebamur, & inſiſtere ſolis nervinis, camphoræ, gummi ferulaceis, atque caſtoreo, & ſpirituoſis aromaticiſque artuum frictionibus.

Hæc remedia, & ipſum tempus, inſignis ægritudinum chronicarum perſæpè medicus, atque à laboribus ſaturninis vacatio multùm emolumenti attulerunt, non verò curationem perfectam. Membrorum officio denuò, ſed moroſiùs, uti licuit.

Unum alterumve novi ab electricâ flammâ magis læſum, nec multùm adjutum à nervinis: at ſulphuratæ Baadenſium thermæ evidentiùs profuerunt citiùſque, & artus exſolutos effecerunt labori pares.

Novi equidem multorum de vi electricâ obſervationes hiſce meis contrarias: neque meas idcircò protuli ut eas illorum ſubvertam.

Sed quid viderim ipſe, utut in quinque ſolùm ægris, non potui reticere. Reſument fortaſsè alii, reſumam & ego eadem experimenta, ut poſthàc con-

ſtet, an etiam hanc ſpeciem exſolutionis electricitas ſanet.

An fortè paralyſes ſaturninæ ab aliis obſervatæ nèrvinorum aliorum vi potiùs, atque ita ſanabantur, ut in auxilium ſimul vocata electricitas ſolummodò *minùs nocuerit*, utpotè ſuperata ab eorundem nervinorum poteſtate?

In duobus brachiorum paralyſi unàque & colicâ laborantibus, poſtquàm ventris tormenta conſopivi, virtutis electricæ periculum ita feci, ut ab omni alio remedio ægros tunc prohiberem. Sed manifeſtiùs lædebantur quàm tres illi ab aliis Medicis ad me miſſi, qui unà & electricitate uſi ſunt & aliis nervinis.

Litem obſervatio dirimet, ſed pluries repetita, & caſta. Soli nempè electricitati committere morbum oportebit, atque aliis remediis non ſuffultæ.

Aliam equidem paralyſin, aliâ nempè ab origine prognatam, vis electrica plurimùm emendavit. Virum conſiſtente ætate, brumali frigore rigentem, cùm cubiculum ingrederetur percalefactum, & accenſo ibidem foco aſſideret, mox ſenſuum confuſio cepit brevì iterùm evanida, atque artuum ſiniſtrorum, brachii cruriſque, & muſculorum in lævo faciei latere exſolutio perfecta & permanens. Variis atque etiam decantatiſſimis remediis fruſtrà diutiùs applicatis, atque humero, ob emortuam muſculorum ligaminumque vim jam ſemiluxato, hominem electricitati ſubjeci quotidianæ, remiſſæ primò, dein identidem intenſiori.

Trium ferè menſium ſpatio, qui anteà pedem non moverat, ſolus jam gradiri firmato talo & perparùm claudicante, atque humeri vinculis attractis articulatio reponi. Nulla omninò interìm movendi brachii facultas, etſi minùs jam emaciati.

Tandem longæ curationis tædio, utut perefficacis, diſceſſit.

Sed redeo ad paralyſin ſaturninam, atque ad ipſam quoque colicam, quam hæc artuum exſolutio non rarò comitatur, aut ſequitur, aut etiam antecedit. Mirabar nempè multoties eſſe quoſdam qui de plum-

bo, tanquam peculiaris & ſpecificæ cujuſdam colicæ & paralyſeos causâ, movere dubium poſſint, atque hujus veneni quandam quaſi apologiam ſcribere.

Equidem multi plumbata impunè tractant, & multis annis. Verùm cùm in opere ſaturnino non aſſiduè verſentur, nec ſufficientem idcircò quantitatem ore hauriant, alvo utantur expeditâ & diætâ involvente, atque etiam minùs irritabiles fortaſsè nervos ſortiti ſint, fieri poteſt ut diù à *morbi furiis* immunes maneant, etſi non ab omni *morboſâ diatheſi.*

Multa quoque incommoda in alias cauſas refundi ſolent, utut ſaturno in acceptis referenda. Ventris flatus moleſti & frequentes, ventriculi premens dolor, lotii per vices temporaria & levis difficultas, aſthma fugax, ſed crebrum, mira illa hypocondriacarum & hyſtericarum affectionum varietas & variegata multitudo, fuga hominum, meticuloſa mentis diatheſis, vertigo, & ineffabilis quædam aſpectus oculorumque conditio &c., certè in hoc hominum genere plerumquè plumbo debentur.

Tinctores exteri, qui in ſuâ quivis patriâ artem impunè exercuerunt, Viennæ haud longo tempore à morbo inſalutati perſiſtunt. Phænomeni hanc cauſam reperi: quòd Viennæ, præ alio Europæ loco, pigmentorum plumbeorum uſus & frequentiſſimus ſit & maximè profuſus. Id exteri, quotquot ſanaveram, unanimes fatebantur.

Colicæ hujus & paralyſeos frequentia, quo utroque malo ſuos ſaturnus multat, vel ipſum in vulgus nota eſt.

Atque hinc multorum oculis magis quàm opinioni paucorum credendum puto.

Vis antiſeptica radicis arnicæ.

Quantis viribus radix arnicæ in putridiſſimis dyſenteriis comprimendis polleat, ſolertiſſimi primùm *Collinii* noſtri experimenta demonſtrant, cui genuinum præſtantiſſimi hujus remedii uſum grati debemus, tùm aliorum etiam, meaque.

Nullum certè medicamentum novi, quod *ſpecifici antidyſenterici* compellationem majori ſibi jure poſſit vindicare.

Habebunt in poſterum Medici, qui exercituum ſanitati præſunt, quo hanc caſtrorum peſtem efficaciùs, quàm quâcunque aliâ hucuſquè repertâ methodo, profligent.

In pernicioſo alvino fluxu, qui febres malignas non rarò comitatur, &, excuſsâ licet ſaburrâ, ob atoniam inteſtinorum permanet, atque univerſim in omni omninò diarrhœâ à viſcerum abdominalium imbecillitate natâ, radicem arnicæ cuicunque alteri remedio anteire alibi demonſtravi (1).

Sed etiam iis hæc radix, eaque ſola, ſalutem attulit, qui amplo quodam vulnere externo conſumebantur, ingentem fortè puris vim ichoriſve profundente.

Quoſdam largo profluvio puris, colliquante febri, ſudore nocturno, & alvi fluxu jam ad incitas redactos hâc ſolâ radice ſanavi, qui anteà magnas corticis Peruviani doſes incaſsùm devorârant.

Eam remedii hujus confidentiam habeo experiundo comparatam, ut rebus propemodùm conclamatis, in *hâc conſumtionis ſpecie* non deſperem.

Urgente malo, omni alterâ horâ drachmam pulveratæ radicis exhibui, ut intra 24 horas uncia una cum dimidiâ fuerit abſumta.

Perrarò vomitum commovit, atque ſolùm initio, & cui, utpotè ſuaptè ceſſaturo, non medebamur.

Quantùm emolumenti medicina caſtrenſis capiet, ſi eximiæ vires medicamenti tantoperè antiſeptici magis fuerint vulgatæ!

Capitis læſiones.

Juvencula 24 annos nata (2), ad Noſocomium deportabatur. Qui ægram nobis commiſerunt, narrârunt, eam ante tres ſeptimanas ex primâ domûs contignatione per gradus ſcalæ fallente greſſu devolutam

(1) *pag.* 70, 77, 202. (2) De quâ mentio promiſſa eſt, *pag.* 292.

cecidiſſe. Ad ſinum frontalem ſiniſtrum levi & cutaneo vulnere, quod intra quatriduum coaluerat, fuiſſe perſtrictam. Indè à lapſu vomituriiſſe frequenter, excaluiſſe, leviterque inhorruiſſe variis vicibus, & quotidiè : noctu mentem obſcurè plerumquè ægrotâſſe : cephalalgiam interdiù adfuiſſe in toto occipite, & capitis latere ſiniſtro. Sanguinem ſemel è pede extractum eſſe.

Die 14 Octobris 1777, ad Noſocomium venit. Febriculæ vix veſtigium, ſi pulſum & corporis calorem conſulueramus, quàm maximè naturales. Lingua prærubra, præcalida, glutinoſa : delirium mite, & per vices.

Eo die aquam cum melle & aceto multam hauſit, adjecto pauco ſale medio. Delirium mite & conſtans.

Alterius diei veſperâ, emetico propinato, pauca viridia revomuit. Deſipientia minor & per intervalla ſolum, &

Die 16 Octobris, mens firmior. Solventia ſalinaque continuantur.

Die 17, denuò paulò valentius emeticum hauſit ex ſcrupulis duobus radicis ipecacuanhæ, & granis totidem tartari emetici confectum. Vomuit multò plura, amara, pultacea. Mens indè omninò firma.

Decocto dein radicis graminis, taraxaci, & chichorei uſa eſt. Verùm cùm in diarrhœam permoleſtam incideret, & vires abſumentem, radicem arnicæ propinabamus, quam tunc ubiquè utiliſſimam obſervabamus, ſi cui alvus fluxerat ob inteſtinalis tubi atoniam, quod genus alvini fluxûs ægrorum noſtrorum pleroſque per Æſtatem atque Autumni initia vexavit.

Morbo jam declinante, tuſſis nocturna acceſſit cum epigaſtrii dolore, maximè inter tuſſiendum, & anacatharſi ; nulla, aut pauca, mucoſa.

Prout ventriculus & inteſtina vigorem receperunt, ita tuſſis componebatur.

Die 11 Novembris, non tuſſivit, è lecto ſurrexit. Reconvaleſcit.

Complura exempla habeo febrium bilioſarum malignantis naturæ lapſum ab alto conſecutarum. Fun

ctiones animæ multùm indè turbatas ea ipſa medicatio reſtituit, quæ febrim ipſam bilioſam aggreſſa eſt, & illuviem præcordiorum emeto catharſi exantlavit.

Scio in non diſſimili caſu caput trepano fuiſſe perforatum, cùm æger à lapſu tenuiter primò, elapſis verò aliquot diebus graviter febriret, & cum mentis emotione. Ubi vulnus comparebat, terebra applicabatur: nil alieni repertum eſt. Æger paucos poſt dies delirus obiit.

Cranio reſerato, nihil prorſùs vitioſi occurrebat, at magna viſcerum abdominalium ruina, hepatis ſuffuſio bilioſa, inteſtinorum livor, atque necroſis: qualia nempè in febre biliosâ ſolent, neglectu & inauſpicatâ curatione in malignam conversâ.

Alios ex alto delapſos, & mentis impotes, quiete ſolâ, enemate frequente, & iteratâ phlebotomiâ ſanavi.

Quoſdam verò, quorum vulnera ſedulò explorata momenti non magni videbantur, quive mitiùs in ſpeciem ægrotabant, calvaria, ubi nulla ſuſpicio eſſe poterat, diffiſſa diffractaque, & effuſus in baſin cranii & in anfractus cerebrinos ſanguis ſuſtulit.

Adeò ſubindè difficilis atque ambigua diagnoſis eſt, an in lapſu ab alto encephalon idiopathicè & quonam vitio laboret, an verò commotum ſyſtema gaſtricum biliferumque mentem ob quemdam utriuſque conſenſum turbet!

Concluſio ſecundæ Partis.

Libello ad finem decurrente non poſſum ſilentio præterire, quantoperè induſtriâ viri egregii Joſephi *Cauffman*, Philadelphienſis Americani, in adminiſtrandis Noſocomii rebus ſim uſus.

Poſtquàm enim doctrinam atque ingenium ſingulare eminenti quâdam ratione omnibus abundè comprobâſſet, ampliſſimo Medicorum Viennenſium ordini adſcriptus eſt, mihique additus, ut in Noſocomio ſecundarii Medici vices obeat.

Eâ ſpartâ ita præclarè defungebatur, ut nuper ad

faciendam in exercitu Cæſareo medicinam cum ſummâ commendatione evocaretur.

Atque ita laborem hornum exegi, cujus dulcem herclè mercedem retuli, ſi vel pauciſſimis is bene vertat, ut hoc ævi quodcunque eſt feliciùs degant.

Conabor & poſthâc, ſi vita & ſanitas ſuppetat, ut genuinas temporum morborumve imagines porrò ſiſtam, meaque conferam ad morborum popularium cognitionem & febrium veriorem doctrinam.

Ita enim omninò agendum arbitror,

Immortalia ſi volumus ſubjungere rebus
Fundamenta, quibus nitatur ſumma ſalutis:
Ne tibi res redeant ad nîlum funditùs omnes.

LUCRET.

Finis ſecundæ Partis.

MAXIMILIANI STOLL
RATIO
MEDENDI.

PARS TERTIA.

MAXIMILIANI STOLL,

MEDICI DOCTORIS

ET MEDICÆ PRAXEOS PROFESSORIS PUBLICI,

PARS TERTIA

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI:

Nova Editio accuratior & emendatior, aucta indice materiarum, quæ in tribus partibus continentur, ordine alphabetico digeſtarum.

PARISIIS,

Apud PETRUM-J. DUPLAIN, Bibliopolam, loco gallicè dicto *Cour du Commerce.*

M. DCC. LXXXVII.

Cum Regis permiſſu.

PRÆFATIO.

Cum viderem laborem meum Eruditis non diſplicuiſſe, hunc quoque tertium tomulum, qui res in utroque meo noſocomio geſtas, (eo nempè, quod à SS. Trinitate nomen habet, atque altero praxi clinicæ deſtinato), & binorum annorum conſtitutionem complectitur, publici juris facere ſtatuebam.

Non habeo quæ meos Lectores moneam, præterquàm, ne in hâc quoque tertiâ obſervationum mearum ſylloge, inaudita prorſùs, & nunquàm, & nullibi, & à nimine viſa exſpectent; cùm hunc mihi ſcopum non propoſuerim, neque exiſtimaverim proponendum.

Multa quippe in Medicinâ reperiuntur, quæ, priuſquàm in canonem abire & ſtabilem ſanandi legem poſſint, iterùm iterùmque & ſæpiſſimè viſa & obſervata ſint oportet. Atque ita ex datis cognitiſque, inter ſeſe comparatis, novæ demùm exſurgent atque anteà nondùm cognitæ veritates.

Aliæ quoque rationes ſuperſunt, cur operam navâſſe prorsùs perditam & nemini proficuam non putem.

Nempè, quemadmodùm à morum Magiſtris non expetimus ut nova vivendi præcepta novaque της καλοκαγαθιας officia promant, ſed eos ſuo munere præclarè functos arbitramur, ſi vel tritiſſimas præceptiones perſuadibili quodam modo explanent, & antiqua novis rationum momentis ſuffulciant, ut, quæ cognita quidem ſunt atque intellecta, verùm nondùm, quantùm optarent, exercitata, plus frugis ferant; ita ſatisfactum à me meo ipſius propoſito puto, neque planè in inutili labore verſatum,

ſi vetuſtis quibuſdam & dudùm fortaſſe cognitis; quamdam addidero novitatis gratiam, noviſque obſervationibus illuſtrâro.

Id velim ſolummodò Lectores intelligant me ſolùm quædam *fragmenta* dediſſe, non integros tractatus, earum rerum de quibus diſſerere inſtitueram; ut ne fortè plus exigatur, quàm quantùm animus fuerat proferre.

In Ephemeridibus binorum annorum 1778 & 1779, promiſcuè multa occurrunt, ſolùm leviter perſtricta, prout ſors dedit & ordo temporum; ſed quorſùm ea pertineant & quem in finem ſint dicta, is noverit qui *tritas* medendi methodos & hypotheſes medicas, ſubindè nimis præproperè in theſin receptas, & ad veritatum practicarum dignitatem elevatas, (non planè in Artis incrementum aut ægrorum ſolatium), æquè nôrit.

Quæ de dyſenteriâ referebam, ex fidis, innumeris, meiſque obſervationibus hauſta atque abſtracta ſunt, & quoſdam hinc indè illius ſcientiæ, quæ circa hunc morbum frequenter popularem & plurimis funeſtum verſatur, fortaſſis hiatus explebunt, atque efficient ut una ſaltem lineolâ propiùs abſimus ab eo, quod hucuſquè fuerat inter *deſiderata* repoſtum.

Verùm non ego, ſed æqui peritique Lectores de hoc laborum meorum ſpecimine cognoſcant.

EPHEMERIDES

EPHEMERIDES

ANNI 1778.

CAPUT I.

JANUARIUS.

Anni 1778 exordium egelidum mador ingens deturpavit, nivibus paucis, & in aquas identidem fatiſcentibus. *Conſtitutio Januarii 1778 mollis auſtrina.*

Die quartâ, nivoſa nubilave tempeſtas ingruit, non valdoperè frigida; eaque triduo obtinuit, niveo vellere terram omnem obvelante.

Indè floccorum, nebularum, minutarumque pluviarum defluvia ad duodecimum uſque vices vertebant, glacie plerumquè nullibi comparente: hâc die flatus auſtrini tepenteſque, & pluviis ſubindè madidi, reſiduas hucuſquè nives liquârunt; undè ex tepore aſſiduo, madore, pluviis ſubindè, & crebris ſolibus, menſem potiùs vernum quàm hyemalem æſtimaveris.

Diem vigeſimam ſextam & conſequentem pruina & *boreæ penetrabile frigus aduſſit*, quod extremo menſis tempore denuò miteſcebat.

Jam indè à medio menſe primùm campos nivibus denudatos, demùm & colles, & vicinorum montium calva capita vidimus.

Die $7^{mâ}$, $8^{vâ}$, & $31^{nâ}$ Januarii altiſſima barometri ſtatio fuit. . . . . 28 poll. 3 lin. menſur. Vienn.

Die $15^{tâ}$ Januarii, ejuſdem maxima depreſſio . . . . 27 poll. 3 lin.

Die $27^{mâ}$ frigus maximum . . . . . . — 6 gr. id eſt 6 gr. infra o. in thermom. Reaumur.

Die 24[tâ] frigus minimum . . . . + 7 gr.
ſive 7 gr. ſupra o.

Calor medius . . . . + $1\frac{2}{3}$ gr.

Anni proximè elapſi febris bilioſo-inflammatoria in hunc uſque menſem porrecta.

Ultimis anni decedentis menſibus bilioſa febris, quæ per æſtatem & partem quamdam autumni viguit, viſa eſt exſpirare. Nihilominùs non ita emortuam ſub hujuſce anni initio vidi, ut non aliquandò vires colligeret quaſi novas, atque aut ſola nonnunquàm, aut in conſortio phlogoſeos, non opinantibus inſiliret. Nulla certè per hæcce tempora febris occurſabat, quam quis ſimplicem ſinceramque inflammatoriam diceret, & putridâ bilioſâque labe carentem.

Vereor ne iſtæc auſtrina hyemis mollities delendæ æſtivæ bili penitùſque profligandæ non ſufficiat, quæ, ſi vim frigoris ſuperaverit, denuò in aciem violentior prodibit, & per æſtatem prædas aget, neque receptui canet, niſi ab hyeme boreali coacta.

Pleuritides plures, & peripneumoniæ,

Morbi Januarii menſis fuerunt pleuritides & peripneumoniæ commiſtæ, ſeu *bilioſo-inflammatoriæ*, & ægrotantium paulò major copia quàm ſub anni elapſi exitu; verùm pauciſſimi mortem oppetierunt.

item quædam ſcarlatinæ,

nobis non malignæ,

Quædam etiam febres ſcarlatinæ obvenerunt, veræ ut plurimùm inflammationis expertes, in ſexu præcipuè ſequiori, quæve ſolventibus ſolis, & vomitorio ſeriùs propinato auſcultârunt; neque eam ſub hâc methodo malignitatem experti ſumus, quam alii eodem tempore, aliâ medendi ratione uſi. Hanc quoque exanthematum ſpeciem geneſin habere gaſtricam indè ſum argutatus, quòd qui ſic ægrotabant, bilioſa, pituitoſa, putridave magno cum emolumento, & levamine evidenti mox inſequente, ἀνω & κατω purgarent; ſed & aphtas hoc modo abſterſi, & à gangrænâ fauces prohibui, & hydropem pediſequum averti.

atque aphthæ comparuerunt.

Quos ſolæ aphtæ vexârant, aut tonſillarum tumor & angina, methodus ſolvens, & emeto-catharſi aqualiculum infarctum diſtentumque vacuans momento juvit. In infimo ventre reſidere morbi cauſam autumabam, eamque vires ſuas in diſſitas etiam corporis regiones porrigere. Subindè demere quid ſanguinis

oportebat, & materiem ſolvente & jugi potu ſemper idoneam efficere ut evacuanti pharmaco quiverit obedire.

Multas hoc menſe quartanas anno elapſo natas ſanavimus, ſalibus primò mediis propinatis, & ſubjuncto emetico. Hâc ratione febrilis paroxyſmus inſigniter cicurabatur, &, ſi hypochondriorum dolor, laborioſa ſpiratio, & tuſſis nocturna ægros urgebat, mirum emeſis levamen attulit, eamque omni alii, ſolventi, alteranti, expectoranti, remedio prætulimus. Tùm demùm ſaturatis ſolummodò radicum graminis, taraxaci, & cichorei decoctis febri reſiduæ cum conſtantiâ medebamur; vel verò, ubi febris altiùs viſceribus inſederat, corticem Peruvianum dedimus, vel ſolum, vel floribus armatum martialibus ammoniaci ſalis. *Quartanæ prioris anni hoc menſe curatæ.*

FEBRUARIUS.

Primum menſis dimidium dies ſerenos, ſiccos, frigidos, ſoleſque fermè quotidianos, ſi diem menſis tertiam craſſis nebulis involutam exceperis, ventos verò aquilonares crebros, ſubindè furentes habuit, & noctes pruinoſas.

Appetente die 15[tâ], hiſpidis cœlum nubibus corrugari, & aquilo friguſque intendi. Hucuſquè nullæ nives.

Die 16[tâ], nives peraltæ cadebant, per octiduum vix interruptæ, ventis per id tempus à ſeptentrione impetuosè ruentibus, & gelidiſſimis. Has die 22[dâ] coorti auſtrini tepidique flatus repentè fuderunt.

Ultimi menſis dies denuò puriores ſicciorefque fuerunt.

Die 3[tiâ] & 4[tâ] Februarii, altiſſima mercurii ſtatio . . . . 28 poll. $5\frac{1}{2}$ lin.

Die 16[tâ] & 17[mâ], ejuſdem maxima depreſſio . . . . 27 poll. 1 lin.

Die 14[tâ], frigus maximum . . . . . . — *6* gr.

Die 23[tiâ], calor maximus . . . . . . + *6* gr.

Calor medius . . . . + $1\frac{1}{4}$ gr.

Die 25[tâ], notabilis aurora borealis.

Non major hoc menſe morborum ſeges ſuccrevit; quàm Januario decurrente, nec multùm diſpar illorum indoles obſervabatur.

Morbi thoracis frequentes, pleuritides, peripneumoniæ nothæ. Febrium plerarumque hâc tempeſtate id fuerat ingenium peculiare, ut thoracem more pleuritico peripneumonicove impeterent; etſi benigniùs, quàm vera pleuritis aut peripneumonia plerumquè ſoleat, ægros adorirentur, neque in vitæ conjicerent diſcrimen, niſi inſanam medicationem nactæ.

Febrim inflammatoriam *genuinam*, nullique alteri vitio commixtam nullam vidi, plures verò pleuritides *nothas*, ſeu *pituitoſas* eaſque aut *ſolas & meracas*, aut ſuperinductâ phlogoſi *compoſitas*.

Harum deſcriptio. Pulſus habuêre plerique, quales ſani ſolebant, neque multùm præter morem incaluerunt.

Lotium aut naturale omninò erat, aut parùm tantùm ab urinis ſanorum recedens, & coloratius. Tenuitas, & flammeus rubor, quo utroque charactere urinæ inflammatorum notantur, procul aberant.

Febrilis tenor is fuit, ut ægri majorem plerumquè meridie, aut devexo jam die, validioremque acceſſionem experirentur, quàm illi aſſolent quos vera *inflammatoria* febris tenet, minorem verò quàm quæ febrim comitatur *bilioſam*: eaſque acceſſiones aut nulla, aut modiciſſima horripilatio ordiebatur.

Nec prima morbi invaſio violenta fuit, nec veluti ex inſidiis incautos arripuit. Quædam corporis, & capitis præcipuè, gravitas, & obtuſior deguſtandi facultas, dentiumve ſordities, atque is ſenſus quaſi inſipidam farinæ paſtam ore continerent; & minor paulò membrorum agilitas multos ante dies præceſſit. Proximè morbus abfuerat, ubi venter infimus adſtringi ſiccarive cœpit, atque aliquot diebus officio non fungi. Neminem habuimus cui non, & paulò ante infirmitatem & ſub ejuſdem initia, alvus fuiſſet multis ſæpè diebus compreſſa. Atque in omnibus omninò ægris tanta infimi ventris hoc menſe ſiccitas fuit, quanta non aliâ ullâ tempeſtate. Obliteratâ ſic alvo, epigaſtrium tendi, dolere, & elangueſcere alimenti deſiderium cum oris amaro ſenſu cœpit. Tandem tuſſitare

interdiù, noctu frequentiùs, & febri evidentiori tentari. Primorum dierum tuſſis abſque thoracis dolore fuit, atque abſque ſputorum rejectione, ſed non ſine moleſto totius epigaſtrii ſenſu, eoque inter tuſſiendum multùm aucto. Tùm demùm gluten paucum extuſſitârunt, quidam etiam meracum ſanguinem, *paucum* quidem initio menſis; at qui poſt ejuſdem initium ſic ægrotabant, *profuſum* plerique ſanguinis è pectore flumen profuderunt. Certè hoc tempore hæmorrhagiæ pulmonum ubiquè increbuêre non apud illos ſolùm, queis ea ægritudo ex conſuetudine rediit, ſed & eos, queis firmior thoracis compages obtigit, eique morbo ceterùm minùs idonea. *Hæmorrhagiæ pulmonales,*

Ante, & ſub ipsâ hæmoptoë, pectus *compungi* alicubi, aut opprimi cœpit: verùm ſelibrâ aut librâ ſanguinis læti ſpumantiſque ſic rejectâ pectus allevari videbatur, & ægri mitiùs habebant. Non ea fuit tuſſis violentia, quæ ſanguinis retinacula vi perrumperet, ut qui ſæpiſſimè non laboriosè tuſſitantibus largus profluxit.

Licet non intra unam hominum claſſem hic morbus ſe contineret, quoſdam tamen opifices peculiariùs atque præ reliquis ſibi deſtinavit, Textores aio, Sartores atque Sutores. *præprimis in Sutoribus.*

Atque, hos ipſos inter, miſerrimâ valetudine uſos & infirmiſſimo pulmone *Sutores* obſervavi.

His ex flavo nigreſcens & piceus ora color tingit, anheloſis, tuſſiculoſis, &, ſi fortè ætate adhuc tenerâ ſutorio operi admovebantur, thorace anguſto, ac ſterno, non, utì in benè formatis, modiciſſimè protuberante, ſed concavo multùm atque intropreſſo. Corpora, ut ille Catulli Furius, *ſicciora cornu* habent, &

Vix toto decies cacant in anno,
Atque id durius eſt fabâ & lapillis.

Tenuiſſimus in iis abdominis, nimiùm quantùm adſtricti, eſt ambitus, at magna muſculorum rectorum toroſitas, & vis eorumdem in viſcera ſubjecta æquo multò major.

Indè faciles explicatus repetimus, cur in Sutoribus maximè bonorum malorumque ſuccorum inæqualis per

medium atque infimum ventrem diſpenſatio fiat, & eorundem utrorumque juſto major copia intra thoracem ſe recipiat, illuc ex abdomine propulſa.

Prout alii propiùs ad hanc ſutoriam diatheſin acceſſerant, ita etiam ejuſdem morbos experti ſunt.

Diverſæ hæmoptoës ſpecies, & hoc & aliis annis, ab Auctore obſervata.

Quodnam in medendo conſilium viamve iniverim, tùm demùm exponam, ubi plures hæmoptoës ſpecies, aliis à me temporibus aliâque viſas occaſione, ſuccinctè commemoravero. Sic iis, quæ de medendi ratione dicam, plus lucis me affuſurum confido.

Primam hæmoptoës ſpeciem *inflammatoriam* appello, quam rigidiſſimâ quondàm hyeme frequentem habuimus, cùm eâdem tempeſtate ſæva pleuritis robutiſſimos quoſque ſubverteret.

Hæmoptoën hanc *inflammatoriam* eundem cum pleuritide morbum exiſtimabam, cùm & eandem tempeſtatem & ſymptomata eadem & eoſdem quoque homines ſeligeret uterque morbus.

Pleuritidi ſæpenumerò parca, crocea, cruentaque ſputatio jungebatur, & quamdiù ægri pauxillum tantummodò ſanguinis ſputando rejecerant, tamdiù morbum *pleuritidem* ſalutabant; ſi verò ſanguis, meracior & copiâ notabili, tuſſiendo prodiit, mutato nomine *hæmoptoë* dicebatur, utut eadem, ſi rei eſſentiam ſpectes, utrobiquè fuerit ægritudo.

Momentoſa admonitio in ſanandâ hæmoptoë inflammatoriâ.

Eâdem quoque & pleuritidi & hæmoptoæ ratione medebar, miſſione ſanguinis repetitâ, & emulſis nitroſis, & enemate crebro ac emolliente, univerſoque antiphlogiſtico apparatu.

Opium, hyoſcyami extractum, & adſtringentia remedia, ac potus aquæ gelidæ, quæ ſingula multis celebrata encomiis in quâvis non raró hæmoptoë propinantur, nullâ morbi cauſarumque perverſtigatione aut perfunctoriè tantùm factâ, in præſentiarum abeſſe procul juſſi, meliores in uſus repoſta.

Pleuritidem noſco *latentem* & *chronicam* in omnibus anguſto thorace, longo tenuique collo, corpore gracili junceoque, ſcapulis alarum in modum exſtantibus, facie nitidiſſimè candidâ geniſque roſeis, vividâ promptiſſimi ingenii vi, fibrâ delicatâ ac perquàm irritabili mulctatis potiùs quàm donatis.

Hi ſæpenumerò *inflammatoriam hanc hæmoptoën* patiuntur, quam cortice Peruviano in juvene quodam exacerbatam atque in phthiſin velociſſimè converſam novi; in alio verò phlebotomiis parcis, ſed frequentiſſimè repetitis, & vivendi ratione ſummoperè antiphlogiſticâ non equidem percuratam, nihilominùs tolerabilem effectam, prohibitamque per plures annos ab jamjam imminente pulmonali phthiſi; donec ſoſpitatore ſuo, qui ægro hucuſquè ſolerter providèque cavit dimiſſo, alius accerſeretur, rerum minùs peritus, qui cùm corroborandos eſſe pulmones aſſereret, ægrum irreparabili tabe non multò pòſt conſumtum vidit.

Altera hæmoptoës ſpecies *plethorica* nominabatur, ubi aut abundantior ſanguis quàm qui aptè contineri intra ſanguiferum ſyſtema circumferrique commodè queat, vim in pulmones fecit fortè à naturâ imbecilliores, effractiſque vaſis ſuam hìc redundantiam profudit; aut, etſi reapsè non nimius, variis tamen ſtimulis exagitatus, rarefactus, orgaſticus, motu validiore corporis quocunque aut mentis, eundem atque eâdem ratione exitum è pulmonibus eſt molitus

Hæc altera ſpecies tantò minùs diſcriminis quàm prior afferebat, quantò minùs periculoſa ſola ſanguinis cæteroquin boni redundantia erat præ ejuſdem ac neceſſarii viſceris inflammatoriâ conſtitutione.

Medendi rationem ipſa morbi cauſarumque notio docebat.

Aliam ſpeciem hœmoptoës *periodicam* ſtatuebamus, ubi aut menſtruus ſanguis pulmones petiit, hique uteri vices inauſpicatò ſubierunt; aut, qui per apertas olìm hæmorroides exonerabatur, iiſdem occluſis nunc intra thoracem irruebat, eique violentiam inferebat.

Hæmoptoën ab erodente materiâ, venereâ, ſcabioſâ, achoroſâ, herpeticâ, ſcorbuticâve oriundam, & communia omnium hæmorrhagiarum adjumenta ſanabant, & auxilia ſpecialia cuivis ſpecificæ acrimoniæ dicata.

Hæmoptoë malignè ſebrientium non aliam medelam admiſit, ſi remedia in omni ſanguinis nimio fluxu uſitata excipias, quàm qualem humorum putrida tenui-

tas, & ſolidorum iners laxitas, atque imminens diſſolutio poſcebat; ſummè videlicet antiſepticam, adſtringentem, ex Peruviano cortice, ſero lactis aluminoſo, ſtringentibus ſuccis, & uſu gelidiſſimæ aquæ, ac ſpiritibus acidis mineralibus &c.

Hæmoptoën *vulnerariam* violentæ non rarò tuſſi, pulmones quaſi convulneranti, debebamus, à diverſiſſimis ſubindè cauſis variâque ſede locatis oriundæ. Mirùm quantùm variare curandi rationem neceſſe erat, prout alia atque alia fuerat ipſius tuſſis cauſſa cauſſæque ſedes. Hæmoptoën vulnerariam, à gravi caſu aut vi externâ pectori illatâ, frequenter miſſione ſanguinis, & antiphlogiſticâ methodo ſanavi, totuſque in id incubui, ut inflammationem vulneribus ſupervenientem quàm benigniſſimam efficerem minimamque, & periculoſam ſuppurationem aut averruncarem aut cohiberem.

Stulta opinio eſt, atque in ægrorum perniciem nata, quæ ſtimulantium balſamorum interno uſu conſolidare diſrupta vaſa intendit, nempè affuſo oleo incendium reſtinguere.

Hæmoptoë, peripneumoniæ nothæ ſeu pituitoſæ comes, à minùs perviis pulmonibus atque multâ redundantibus pituitâ, ſanguine intereà violenter à dextro corde protruſo vaſaque pulmonica effringente, repetebatur: hæmorrhagiam hanc nullâ aliâ medicinâ comprimi, quàm quæ, præmiſsâ non largâ phlebotomiâ, à pituitâ redundante thoracem expedit, quantâ maximâ celeritate & efficaciâ poteſt, facilè patuit. Id verò multoties vomitorio prompto effeci, ubi anteà ſanguinem miſeram & ventrem enemate ſollicitaveram. Quòd ſi nullum in morâ periculum fuerat, potum anteà mulſum ſalitumque propinavi. Inter vomendum nec lineola ſanguinis comparebat, & vomitione peractâ nonniſi perparùm, donec non multò pòſt nihil penitùs cruenti conſpiceretur. Curam abſolvi decoctis ſolventibus è radice graminis, taraxaci, & cichorei paratis, & alvinâ libertate diutiùs conſervatâ.

Pleuritidem bilioſam cruenta ſubindè ſputatio,

quin etiam liberalis hæmorrhagia comitabatur, atque in univerſum febres ab illuvie biliosâ œconomiæ gaſtricæ exortas, non levibus hæmorrhagiis jungi narium, pulmonum, uterive aliquoties obſervavi.

Hæmoptoën id genus *bilioſam* gaſtricamque, & quamcunque hæmorrhagiam hâc origine prognatam, certiùs nihil nihilque efficaciùs vomitorio ſtitit. Quæ verò abdominalia viſcera, ventriculum maximè & inteſtina, demùm & univerſum corpus invigorabant, relapſus, faciles cæteroquin & periculoſos, avertebant.

Curationum feliciter hâc methodo peractarum numeroſa exempla ſuppetunt, quæ qui in medium producere tanquam totidem teſtes vellet, legentibus abuteretur.

Leviores hæmorrhagias *bilioſas* conſopitas equidem aliâ ratione ſubindè vidi, iteratâ videlicet profusâque ſanguinis miſſione. Verùm diuturna infirmitas, & imbecilla corporis conſtitutio conſequebatur, & crebri in eandem hæmorrhagiam relapſus, ſi fortè vel ob leviſſimam cauſam circuitio ſanguinis pluſculùm incitaretur.

Nihilominùs communior obſervatio docuit, bilioſas ejusmodi hæmorrhagias phlebotomiis ſolis, & antiphlogiſticâ methodo adeò *ut plurimùm* non ſiſti, ut profuſiores evadant, brevìque virium vitalium ruinam ingentem inferant, & exſangue marmoreumque frigus, *mortis comites & funeris atri.*

Hanc hæmorrhagiæ *bilioſæ* curationem, ope phlebotomiarum & antiphlogiſticorum potuum obtentam, *inſidam* appellabamus, cùm & vires convelleret, & viſceri præcipuè hæmorrhagiam paſſo atoniam induceret frequentiori relapſui opportunam; ac ſtimulum excitantem, bilioſam nempè illuviem, ad breve tempus enervaret tantummodò, non erueret, qui validiùs poſthàc acturus erat in corpus imbecillum, acie recuperatâ.

Complures novi crebis febriculis bilioſis, iisque leviſſimis, tentatos, qui aſſumpto antiphlogiſtico potu & inſtitutâ largiori ſanguinis miſſione bilioſum ſtimu-

lum circa ventriculum hærentem partìm enervârant, partìm per omne fermè vaſorum ſyſtema diſtraxerant. Materie non multâ, vel potu multo ſubmersâ, vel in partes diſtractâ multas, atque hoc ipſo magis inermi effectâ convaluêre; ſed impurioribus poſthàc ſuccis utebantur, & corpore minùs firmo: hinc magna in eandem febriculam proclivitas nata eſt, quæ ſi denuò inſurgere tentárat, eâdem ratione dilata retruſaque eſt potiùs quàm evulſa, graviùs crebriùsque reditura.

Sanguinis è pulmonibus eruptionem multæ quoque cauſſæ efficiebant in abdomine ſitæ, quæ circumeuntium humorum libertatem ibidem imminuebant, eorundemque competentem quantitatem preſſis aut quâcunque ratione anguſtioribus effectis vaſis ab abdomine prohibebant, prohibitumque ad infirmiores pulmones ablegabant. Eas inter cauſas reponebamus *ſpaſmos* undecunquè productos, *tumoresque* omnis omninò generis, dummodò molis ſpectatæ fuerant, præcipuè ſi celeriter increviſſent.

Hinc variam in hâc abdominali hæmoptoë medendi rationem inire ſolent, atque etiam ipſi iniveramus.

Hæmoptoën largam enemate, & propinatâ ſalis amari ſolutione, ventrem diù antè obſtructum celeriter reſerante, illicò compreſſi, atque aliis, ſubverſo per emeſin ventriculo, hunc ſanguinis fluxum ſtiti.

Enervantes narium hæmorrhagias in homine febri biliosâ detento, unàque & ipſam ægritudinem principem repetita emeto-catharſis ſuſtulit.

Cùm narium & pulmonum pernicioſæ hæmorrhagiæ ægrorum cuidam mortem illaturæ viderentur citiùs, quàm ipſe deploratus hydrops; eductis paracenteſi aquis fatalem horam aliquoties differebam, profluvio vitalis laticis ſic ſubſiſtente, atque nonniſi collectis aquis recurrente.

Hæmoptoë illorum, quorum pulmo tuberculis obſeſſus exiſtimabatur, aliquoties mihi viſa, difficilem ſemper medicationem, aut nullam admiſit. Etenim duo erant, quorum habendam rationem arbitrabar: moles videlicet ſanguinis per pulmones tranantis fue-

rat minuenda, ne ea vaſorum pulmonalium capacitatem ſuperet, & deindè ipſos meatus ſanguinis in pulmonibus tuberculoſis anguſtiores preſſosque oportuerat expedire.

Maſſam humorum movendorum minueram inſtitutâ phlebotomiâ, ſed alterum ſcopum vix aſſequebar.

Plerique, quorum cadavera diſſecta tuberculoſos pulmones exhibuerunt, fuerunt olìm aut tuſſes *ſtomachicas*, diuturnas, neglectas, aut methodo non ſuâ curatas, aut peripneumoniam notham ſeu pituitoſam, eamque ipſam perverſâ medicatione in tuberculoſum pulmonum morbum converſam perpeſſi.

Quos verò ob tuberculoſum pulmonem credideram in hæmoptoën incidiſſe, ſanaveramque, his dempto modico ſanguine, ſolventia remedia ex radice graminis, taraxaci, & cichorei propinavi, mediocri ſale aut refractâ doſi tartari emitici armata, cavique ne moroſior alvus evadat, & emeticum blandum, præcipuè ubi aut tuſſis reverti aut pectoris oppreſſio cœpit, per vices exhibui.

Teſtor me *ſolis* ſolventibus nil profeciſſe, tuſſi, nocturnâ præcipuè, noctes ruditer turbante, & laborioſâ cùm vel leviſſimè corpus commoverem ſpiratione. At blandior per vices emeſis thoracem mirum quantùm expedivit.

Solventibus lenia tandem tonica commiſcui, cùm non ſuffecerat infarctum ſolviſſe ſolùm, ſed & futuram ejuſdem geneſin præoccupare neceſſum fuerat.

Hæmorrhagias pulmonum à vitio cordis, aortæve aneuriſmate, aut alio quocunque, non deſcribam, cùm animus mihi non ſit integram hæmoptoës variæ imaginem ſiſtere.

De hæmoptoë hydropicorum, & pauca quædam de hydrope.

Quædam pauca ſolummodò de hæmoptoë Hydropicorum prioribus ſubjungam.

Viri quidam laborioſi, atque exercitati, Aurigæ, Fabri, lignarii &c., hydrope intercute detenti, quin aliqua manifeſta & hydropis communior cauſa potuerit incuſari, meæ ſe curæ concrediderunt.

Pingueſcere initio videbantur facie, collo, & thorace præprimis. Tandem diffundi per totum corpus

tumor cœpit, prodique morboſa conditio. Pulſus arteriarum erant vegeti, tardi, robuſtique, & cætera ſanorum inſtar habebant. Difficillima tardaque curatio fuit, & mitiſſimis ſolùm remediis, quæ & alvum & urinas moverunt, perfecta. Salia mitiora, nitrum, & terra foliata tartari in decocto althææ, malvæ, & liquiritiæ, ferè ſola profuerunt, ſerò tandem oxymel ſcilliticum prioribus poterat admiſceri.

Uni alterive ſanguinis parùm extrahere debui, dolore fixo thoracis, calore, & urinâ flammeâ id exigente.

Hos inter auriga fuit, cui præter univerſalem corporis tumeſcentiam aquoſam, modò ſcrotum, modo ſterni pars, aut collum peculiariùs tumuit tumore repentè orto, globoſo, farciminoſo, aquoſo-emphyſematoſo, mox iterùm obortis ſudoribus difflato. Huic per vices pectus repentè opprimebatur, ut aliquoties fermè mortem oppeteret ſuffocantem; acceſſit & larga ſanguinis è pulmone rejectio; eo tempore nulla corporis pars peculiari illo tumore, vago, aquoſo, aëreo tumere viſa eſt, ut indè conjecerim, materiem tumoris illius corpus oberrantis ad pulmones nunc eſſe projectam. Sic conſtituto veſicans ad thoracem admovi, & homini ſtragulis contecto diaphoreticos potus ingeſſi. Obortus ſudor hæmorrhagiam pulmonum ſtitit.

Veſicantia largam movere diaphoreſin ferè ſemper obſervo, quin etiam profuſos ſudores, ſi & cætera accedant ad proliciendos ſudores requiſita.

En hæmoptoën veſicante compreſſam!

Hæmorrhagias profuſas narium, epilepticos inſultus, & mortem apoplecticam in non magno virorum hydrope obſervare aliquoties licuit, ubi vel graves feminarum hydropes tutò curabantur.

Exponere nunc juvat quænam ex recenſitis huc uſquè hæmoptoës ſpeciebus hæc noſtra fuerit *hoc menſe* viſa, & qualem ægris opem, & quo eventu tulerimus.

Atque ut huic quæſtioni ſatisfaciam, illius oportet recordari, nos anteà & *inflammatoriam* hæmoptoën,

& aliam peripneumoniæ ſeu *nothæ pituitoſæ* comitem, ac tertiam commemoràſſe hæmoptoës ſpeciem ab illuvie ventriculi biliosâ, & infimo ventre ſicciori, atque diutiùs obſtructo natam.

Hæ cauſſæ, quarum ſingulæ, producendæ aliàs hæmoptoæ pares ſunt, ſuas ſi quandò vires conjungunt, id evidentiùs faciunt, & majori cum ægrotantis diſcrimine.

Atque hunc cauſſarum multiplicium hæmoptoën efficientium concurſum hoc menſe vidimus, ita tamen, ut ſæpè levis tantùm eſſet, & veluti ſuperficiaria inflammatio pulmonum; gravior verò, & princeps altera ægritudo, peripneumonia videlicet notha. Adde & hoc, plerosque ſimul bilioſas in ventriculo ſordes, & alvum diutiſſimè clauſam habuiſſe.

Hæc ſyndrome cauſſarum claram hæmoptoës hujus noſtræ notionem effingit, & quid agendum nobis fuerit, demonſtrat.

Illicò nempè enemate crebriùs injecto ventrem ſolvimus, quo præſidio, utut ad ſpeciem non magno, & capitis temulentia caloresque, & thoracis ſymptomata multùm remiſerunt. Aquam dein cum melle & aceto propinavimus, & mitiorum ſalium mediorum ſolutionem. Die altero paucas ſanguinis uncias detraxi, ſicque hæmorrhagia pulmonum plerumquè intra limites parcæ cruentæque ſputationis reducebatur. Verùm, ſeu ſanguinis fluxus perſiſteret, ſeu dictâ ratione imminueretur, dummodò aut leviſſima, aut nulla phlogoſis eſſet, emeticum propinavi. Vomitus, alvusque mota ægros plurimùm recreavit, ſanguinem cohibuit, & ſpiritum præcipuè liberiorem effecit. Quibuſdam emeſin poſt *multos* primùm dies movi, iis nempè quorum pulmones aut major aut pertinacior phlogoſis tenuit. At his ſanguinem crebrò & largiter detraxi, ventremque infimum eccoproticis & enematibus vacuavi. Atque hâc methodo, phlebotomiis, eccoproticis, & enemate crebro ad id usque tempus ſum uſus, quo lotium anteà flammeum, & abſque hypoſtaſi, flaveſcere magis cœpit, rubere minùs, & emiſſum brevì turbari, atque ſedimentum

lateritium, furfuraceum, ex albo rubellum demittere: hocque fractæ phlogoſeos ſignum arbitrabar, etſi & æſtus perſiſteret, & incommoda thoracis; his enim propinato emetico tutò celeriterque medebar.

Celebratâ emeſi, largo radicis graminis, taraxaci, & cichorei decocto utebantur, cui vel ſalis medii quid, vel refracta tartari emetici doſis commiſcebatur.

Hoc modo & tuſſis nocturna in dies cicurari, ſputaque albumen recentis ovi referentia minui cœperunt, ægro ſubindè pituitam vomente, & ſolito crebriùs dejiciente.

Amaricantia ſtomachicave curationi coronidem impoſuerunt.

Quibuſdam, omiſſo emetico, ſuffecerat ventrem per epicraſin mannâ, tamarindis, & ſale medio ſolviſſe.

Sanguis emiſſus plerumquè cruſtam habuit virentem, auriginoſam, diffuſam, craſſam, tenacem.

Sola cruſtæ plogiſticæ apparitio me non commovit ut iteratò & ſæpiùs largiùſque ſanguinem mitterem, niſi & alia veræ inflammationis ejuſque prædominantis ſigna copioſiores iterataſque phlebotomias exigerent.

Morbi ergo thoracis hoc menſe fuerunt pleuritides inflammatorio-pituitoſæ, inflammatorio-bilioſæ, aut, prævalente phlogoſi, pituitoſo-inflammatoriæ; atque eædem omninò eâdem ratione commixtæ, & à prædictis pleuritidibus eſſentialiter non differentes hæmoptoæ.

Recordabar hoc tempore pleuritidum ab egregio Cleghornio obſervatarum, quas aliquis non ineptè *putrido-inflammatorias* compellaret, ubi vera in pulmonibus inflammatio eſt, at ſimul putridus & inflammantis acrimoniæ fomes intra abdomen hæret, quem primò obtundere diluereque oportet, dein verò aut vomitu aut alvo motâ exterminare.

Cæterùm toto Februario vomitiones dato emetico crebriores, dejectiones verò parciores obſervabantur, quàm elapsâ Æſtate; quâ vigente atque adultâ, & per omnem Autumnum, alvus lubriciſſima fuit, &

ſuaptè, & multò magis vel leviſſimo pharmaco propinato.

Vomuerunt hoc tempore paucam plerumquè pituitam, at levamine molem materiæ plurimùm ſuperante.

Bilis, hoc menſe, *nonnulla*, *phlogoſeos multùm*, & *plurimum pituitæ* ubiquè offendebatur: atque hæc ultima, toto hoc menſe, Præfecturam exercuit.

Etſi nullos habuerim morbos merè inflammatorios, ſed recenſitâ ratione compoſitos, nihilominùs non defuerunt febres ex pituitâ aut ſolâ, aut bili remixtâ prognatæ, putridæque, attamen putredine non validâ nec ferociente.

MARTIUS.

Martii primos dies tepor, & aura ſerena puraque commendavit.

Nullæ ullibi nives comparuerunt, niſi ubi eaſdem venti nuperrimi in acervos congeſſerant ſeriùs liquandos.

Die quartâ, tepidiſſimus & capita gravans vulturnus cœlum nubibus obduxit, pluvias comminatus. Soles dein, nebulæ, nubes, & pluviæ tenuiſſimæ quaſi in orbem redierunt, tepore humido aſſiduè perſiſtente, donec die nonâ madori frigus accederet.

Die 12mâ, aquilones algidiſſimi coorti auram ſiccârunt. Sol, gelu, nivium hinc indè flocci, & tenuiſſima grando, ventique ab ſeptentrione per vices.

Die 19nâ, aquilonem hucuſquè dominantem repentè enormis auſter excepit, coactisque à meridie nubibus cœlum in pluvias diſſolvit.

Ex eo tempore, multa auræ inconſtantia, turbidæ, auſtrinæ, terramque exiguis ſparſim pluviis irrorantis.

Penultima tota pluvioſa fuit, atque ultima nimboſa, auſtro corpora atque animos exſolvente.

Diebus 12, 13, mercurius altiſſimus 28 poll. 4. l.

Diebus 4 & 5, ejus infirma ſtatio 27 poll. 2. l.

Die 13. frigus maximum	. . . .	—	4 gr.
Die 30. calor maximus	. . .	+	12 gr.
Calor medius	. . . .	+	$2\frac{2}{3}$ gr.

Plures hoc menſe ægrotârunt, ſed morbo mitiori atque in longius quàm menſibus elapſis tempus excurrente, & feminæ præ viris: at parcus Libitinæ cenſus.

Rheumata multa, Menſe Februario ad finem decurrente & Martio, lumbagines iſchiadeſque multæ ſunt viſæ, longiore purgantium leniſſimorum uſu ſublatæ. Quos hæc ægritudo quaſi è conſuetudine quotannis unâ alterâve vice reviſit, eos etiam tardè deſeruit, atque ita, ut ægros identidem recurrente leviculo dolore, aut pondere artûs cujuſdam inſolito, aut ejuſdem ſtupore, ſuî commonefaceret. Quidam hos inter fuerunt quorum aut crus aut brachium multùm emarcuit.

malè curata atrophiam artuum induxerunt; Atque hanc artûs alicujus atrophiam illi imprimis experti ſunt, qui rheumatiſmos *originis gaſtricæ* non ſubverſione ventriculi ſorde multâ contaminati, confirmatâque ejusdem coctrice potentiâ ſanare annitebantur; ſed phlebotomiis, & ſcarificatione, & multâ tepidâ, ſudoriferâ, enervante potione morbificam materiam per minutiſſima vaſa deduxerunt, altè tandem irradicatam, non extricandam.

Hic menſis magnam *pituitæ* copiam generavit, ſed phlogoſeos minùs.

Januarii enim & Februarii *phlogiſticum* vitium, quod ipſum per ea tempora raró aut nunquàm ſolum aut meracum, aut etiam intenſum fuit, hoc menſe, evidentiùs remiſit, atque in *pituitoſum* totius corporis, abdominis autem imprimis, & pulmonum con vertebatur.

eorum natura, Rheumatum, ſeu lumbos, ſeu femora, ſive alia loca occupârant, ea indoles fuit, ut veſperi noctuve ægros vexarent, atque interdiù plerumquè ſilerent. Hæcque aut ſola fuerunt, aut Catarrhum, aut peripneumoniam notham commilitonem habuerunt.

& ſedes, Si quis quandam corporis partem jam anteà affectam habuerat aut imbecillam, in eâ rheuma figebatur. Sic, qui anteà aut artum fortè impegerat, aut oculum

oculum feſtucâ, arenulâ, aut quocunque illabente pulviſculo irritatum habuerat, paucos poſt dies febrire obſcurè, noctes habere turbatas, ſudare, & ventriculo gravari, ac nauſeare occæpit. Demùm vexata anteà pars, ſive oculus fuerat, ſive artus quidam, graviùs tentari dolore dilacerante, veſpertino, nocturno.

Illata externa vis ſive oculo, ſeu alteri parti, hoc rheuma gaſtricum videbatur invitâſſe.

Ophthalmiæ hæ citò in corneæ tranſparentis cineream opacitatem abiverunt.

atque curatio.

Duo in medendo ſpectabam; ut & ipſam febriculam rheumaticam ſanarem, & eâ ſanatâ, reſiccatâque ejusdem è ventriculo ſcaturigine, alteram auferrem infirmitatem topicam atque in artu quodam aut oculo reſtitantem.

Rheumaticam hanc febrim ſolventibus, emeſi, emeto-catharſi, aut ſolâ etiam catharſi leniori, ſed diuturnâ, & tandem invigorantibus plerumquè fuiſſe fortunatè diſcuſſam ſuprà dixi.

Topicam artûs alicujus infirmitatem, quam, febri rheumaticâ penitùs jam abactâ, nonnunquàm diutiùs perſtitiſſe commemoravi, v. g. ſtuporem, aut levem per vices dolorem, veſicans, aut rubefaciens emplaſtrum, aut frictio aromatica ſuſtulit.

Metaſtaſes hæ à febribus hujus tempeſtatis productæ multò diſſolvi difficiliùs tardiùsque obſervabantur ac illæ ſolent febrium æſtivarum; atque in univerſum depoſitiones hyemales, vernæ, autumnales, etſi jam percuratâ genitrice febre, diù plerumquè perſiſtunt, & morbum efficiunt ipſæmet peculiarem, peculiari quoque ratione curandum. Ubi è contrario quidquid ſub ipsâ *æſtivâ* febre topicarum affectionum ſubnaſcitur, eodem prorsùs modo ſanatur quo ipſa princeps febris, quâcum aut viget aut profligatur.

Peripneumonia *notha* ſeu *pituitoſa* hâc etiam tempeſtate eminuit, eaque aut ſola, aut pulmonum veræ quoque inflammationi, utut exiguæ plerumquè & citò diſſolutæ, ſociata. Paucos gravior & periculoſa inflam-

matio pulmonum proſtravit, eoſque præ cæteris exercitatos, & juvenes.

Pleriſque dolor alterutrum thoracis latus infeſtabat pungens, dilacerans, diffuſus, ab humero ad uſque ilei oſſa decurrens.

Quibusdam etiam artus afflicti lateris veluti à deſtillante acri ſero compungebantur. In illam quoque quæ dolebat corporis partem cubare nequiverunt.

Peripneumoniæ nothæ, nothæ quoque pleuritidis hujus menſis deſcriptio.

Peripneumoniæ huic, ſeu pleuritidi nothæ, rarior hoc menſe pulmonum hæmorrhagia jungebatur, etſi parca cruoris ſpuitio vix ulli abfuerit.

Omnibus ſputa prodière albumen ovi referentia, initio pauca, dein copioſa.

Quorumdam pendula ductiliaque ſputa color herbaceus tingebat.

Anxietas magna; cardialgia, præcipuè poſt potulenta: febris non magna, veſpertina, & obſcuras habens acceſſiones.

Sputatio multa morbum non ſolvit; hinc eandem nunquàm urgebamus. Satius erat, morbificam materiem ſolventibus ſalinis ita præparare, ut, ubi, ſanguine unâ ſubindè & alterâ vice detracto, phlogoſi cavimus, dato vomitorio potuerit educi. Mox indè & tuſſitatio moleſta componi, & ſputorum rejectio plurimùm & magno cum levamine imminui.

Peripneumoniis nothis levioribus eccoproticorum continuatus uſus profuit, gravioribus multùm impar.

Peractâ vomitione, quam ſubindè iterare poſt aliquot dies oportebat, taraxaci decoctum, & aut paucum ſalem medium, aut refractas potiones tartari emetici propinavi; donec, præter corporis laſſitudinem, cuncta ex legibus ſanitatis procederent. Decocto radicis cichorei, licheniſque Iſlandici confirmatos dimiſi.

Morbi epidemici principis quidam quaſi ſatellites.

Alii quoque morbi fuerunt hâc tempeſtate peripneumoniæ nothæ comites; aſthmata nempè, & catarrhi, & abortus crebri, & hæmorrhagiæ uterinæ, quæ vel abortientibus acciderunt, vel tempore menſtruæ purgationis.

Morbos hoſce, utut diſſimili facie in publicum

prodeuntes, eâdem de ſtirpe ſatos eodem quoque pabulo enutriri, eadem ubiquè therapeutica methodus, & eodem cum eventu adhibita, demonſtravit.

Quâ ratione eadem morbifica materies in his catarrhum, in illis verò abortum fecerit aut profuſum catameniorum profluvium, ignoro. Id aſſero, me ad ſpeciem diverſiſſimos morbos febriles, ſed eâdem prognatos tempeſtate, & abſque aliâ omnium horarum accedente evidenti cauſsâ, eâdem methodo tutò ſanâſſe, hancque ab anni conſtitutione deſumptam medendi rationem præ omni aliâ vidiſſe meliorem compendioſamque magis.

Cognitio morbi epidemici eſt dux, & acus nautica in aſſequendis innumeris aliis affectionibus morboſis coregnantibus.

Certè ſe ipſum, & Artem, & ægros ludit, qui febrilium morborum curationes aggreditur, non manu identidem quaſi ductus hâc fidâ itineris duce, temporis nempè perveſtigatâ conditione.

Hâc temporum ſcientiâ deſtitutum mille formæ ejuſdem cauſæ πανδημȣ, milleve luſus ludificabunt.

Nemo nec exercitui ægrotanti, nec numeroſæ in noſocomiis urbanæ plebi conſulet, qui hâc magiſtrâ caruerit, conſtitutionum notitiâ.

Verſatilem certè nullive innixam fundamento id genus medicinam appellabo, inutilemque & nugatoriam, dummodò nihil momentoſum aut heroicum moliatur: quæ verò, æquè infirmo inſiſtens talo, ſed magnis & valentibus remediis abutitur, inter infamia veneficia reponam, vel ipsâ deterrimâ epidemiâ magis devaſtatricem.

Qui naturam epidemiarum perveſtigavit, nullâque varietate accidentali diſtractus cauſam arripit oppugnatque pandemon, quot, quæſo, Mortalium erit Soſpitator & Genius tutelaris!

Peripneumoniæ nothæ, & catarrho, & aſthmati, & fluxibus ſanguinis eâdem, quemadmodùm anteà expoſui, ratione medebar; ſolventibus nempè, atque emeto-catharſi. Nil certè diſcriminis interceſſit, ſi phlebotomiam unam, quin & plures excipias, initio peripneumoniæ nothæ ſubindè neceſſarias, atque emeſi præmittendas. Catarrhi ſolis ſubindè ſolventibus ſalinis, plerumquè etiam his & vomitorio ſeriùs pro-

pinato auſcultârunt. Aſthmatici, eâdem ac catarrhoſi, medicinâ uſi ſunt, ſed emeſi frequentiori.

De catarrhis quædam ſcitu neceſſaria.

De catarrhis, quos anteà dixi fuiſſe hoc menſe frequentes, multa ubiquè querela audita eſt, eos eſſe ſolito rebelliores, atque non raro in febrim converti malignantis naturæ, quamque idcircò *catarrhalem malignam* appellârunt. Malignitatem nos nullam experiebamur, quam nempè deſcripta ſuperiùs medendi ratio auſpicatò præoccupavit.

Multa ab iis peccari video in curâ catarrhorum, qui externâ ſolummodò morbi facie, ſemper fermè eâdem, contenti, etſi toto cœlo differens ægritudo ſub eâdem catarrhi larvâ deliteſcat, rei viſcera non rimantur.

Hinc tuſſim, veſperi maximè noctuve pulmones ita quatientem, ut, præter hanc, nullum aliud memorabile ſymptoma hominis Artem ignorantis attentionem in ſe convertat, catarrhum dicunt, præprimis ſi aſſidua faucium irritatio adſit, & acris materiæ in eaſdem depluentis ſenſus.

Quas viderim ſanaverimque diverſis temporibus catarrhi ſpecies, & quibus notis ſingulas diſcriminaverim, paucis exponam.

Neque inutilem prorsùs laborem arbitror, ſi varias hujus morbi ſpecies exactiùs notavero, crebras omnes, & eandem primâ fronte originem mentientes; quæ & ob id ipſum ſolent confundi, ſubjicique eidem omnes medicationi, undè ægritudinum chronicarum Ilias in Artis opprobrium ſuccreſcit.

Catarrhus ſeroſus, febris catarrhalis benigna.

Catarrhum benignum, ortamque *febrim catarrhalem benignam* coryzâ, gravedine, raucedine, & ophthalmiâ ſeroſâ ſtipatam, eâ plerumquè tempeſtate frequentem habuimus, quâ aër multùm incaluit corporave in ſudores diſſolvit, auræ ab Arcto acutiùs ſpirantis flamine identidem compreſſos. Illi etiam, qui ab itinere, aut exercitatione quâcunque validiori ſudoreſque proliciente incaleſcunt, atque auram frigidiorem improvidi ad corpus denudatum admittunt, vel intra pulmones ſpirando recipiunt, hoc ſimplici catarrho plectuntur.

Perſpirabile ſuppreſſum, quod illicò pulmones petiit, revocabam, atque ad alvum, renes, & veſicam, tanquam aptiora cola, determinabam. Tandem quaſſatis pulmonibus quietem pauxillum opii reduxit, atque cutaneam functionem reſtituit.

Manna, nitrum, althæa, opium hìc requirebàntur, & ferè ſola ſufficiebant.

Catarrhus inflammatorius.

Aliam catarrhi ſpeciem *inflammatoriam* appellavi, eamque pleuritidis aut peripneumoniæ rudimentum, & quoddam alterutrius initium arbitrabar.

Catarrhi hi *inflammatorii* epidemiam verarum thoracis inflammationum præcedunt, & antequàm hæ ingruant, quibuſdam quaſi velitationibus imminenti populari ſtragi præludunt. Sed etiam tùm, cùm epidemiæ vis jam elangueſcit, catarrhus adhuc aliquandiù viget, atque omnium ultimò receptui canit. In ipsâ ακμη conſtitutionis pleuriticæ quidam aut ſaniſſimi degunt, aut nonniſi catarrho vellicantur; ii videlicet quos minùs idoneos offendit popularis labes.

His æquè ac ipſis pleuriticis methodus antiphlogiſtica opitulatur.

Febris catarrhalis malignæ nomen crebrò auditur, ſed non ubiquè eandem omninò ægritudinem deprehendo quam ita compellant.

Catarrhus peripneumoniæ nothæ comes.

Peripneumoniæ nothæ ſuperiùs deſcriptæ præcurſor plerumquè aut comes, aut pediſequus catarrhus eſt, quem *malignitatis* criminantur, quòd benigni catarrhi curationem, mannam, nitrum, emollientia, & anodyna veſpertina omninò reſpuat, & phlebotomiis, iteratis præcipuè, in febrim abeat malignam. At oportuerat catarrhum hunc ab ipsâ peripneumoniâ nothâ non diſtinxiſſe, cujus is inferior ſolùm gradus eſt, eandemque utrique medicinam oppoſuiſſe.

Catarrhi gaſtrici, bilioſi, putridi, maligni.

Febrium bilioſarum Æſtatis atque Autumni ea ſubindè conſuetudo eſt, ut, aut neglectæ, aut calido regimine, aut phlebotomiis multis exaſperatæ, & ſorde biliosâ non exantlatâ, vim in pulmones faciant; has tunc *catarrhales malignas* dicunt, & exanthemata morbum ſolutura præſtolantur.

Febris bilioſa ſubindè thoracem illicò invadit, &

pleuritidem aut peripneumoniam in quibusdam præ ſe fert; in aliis verò mitior febris, minoraque thoracis incommoda ſunt, ut ægri ſe ſolo catarrho vexari credant.

Qui curam hujusmodi catarrhorum ſuſcipit, turpiſſimè labitur, ni eorundem originem *gaſtricam* perſpectam habeat, neſciatve eos eſſe quædam conamina, aut veluti præludia peripneumoniæ pleuritidisve bilioſæ, aut febris bilioſæ mitificatæ modificationem ſolùm quandam ac luſum.

Bilioſis id genus catarrhis eadem omninò medicatio fit, quam variis aliis in locis fuſiùs deſcripſi;[*] *antibilioſa* videlicet, cujus præcipuam partem vomitio conſtituit arte concitata.

Catarrhi ex febri malignâ Convaleſcentium.

Qui ex febri malignâ eluctari, & convaleſcere incipiunt, non rarò in tuſſim veluti catarrhalem incidunt, maximè noctes interpellantem; etſi fortè ab eâdem, & inchoante & vigente morbo, immunes fuerant.

Hos ex febre malignâ convaleſcentium catarrhos ferè ſemper obſervabamus, ubi ægri, morbo jam multum progreſſo, neglecto, atque abdomine à ſordibus non vindicato, nobis committebantur.

In aliis verò, tempeſtiviùs ad nos delatis, præſertìm ab eo tempore ex quo Artis generoſa præſidia in averruncandâ malignitate, non ex quâdam malè feriatâ hypotheſi, aut cœcâ ſyſtematis imaginarii prædilectione, ſed uſu multiplici, conſtanti, atque oculatiſſimo, indies magis magisque mihi innotuerunt, & admirabilem emeticorum facultatem, tùm in hiſce febribus, cùm in quàmplurimis aliis infirmitatibus uberiùs didici; vix unquàm contigit hanc tuſſim obſervare.

Si ea fuerant, quæ morbus ipſe primarius poſtulabat, ſcitè & diligenter adminiſtrata, atque æger conſaneſcere inciperet, nocturnam tuſſim, & auditum plerumquè gravem, tempus ipſum & remedia corroborantia ac ſtomachica emendârunt.

Neque à potione tepidâ, emolliente, pectorali ul-

lum hìc unquàm emolumentum opperiebar, at multùm detrimenti.

Ubi tuſſis ita perſtitit, ut aut intenderetur quâviş nocte, aut eâdem vi aſſiduò rediret, rem jam non ſoli tempori aut methodo roboranti, aut nutrienti committendam exiſtimabam.

Tunc verò novas ſordes in imbecillo ventriculo convaleſcentis fluitare rebar, ſub ultima morbi tempora denuò collectas, & mole majores quàm quæ ſubigi atque concoqui poſſent. Has aut emetico, aut purgante ſubmovi; &, ne nova denuò earundem colluvies fieret, vires coctrices acui.

Catarrhus Æſtate præcedentis anni morbillos excepit, vix devincendus, quamdiù ejuſdem è ventriculo geneſis me fugerat. *Catharrhus poſt morbillos æſtate 1777.*

Alias catarrhi gaſtrici ſpecies, in pueris præcipuè frequentiſſimas, voracibus, pituitoſis, verminoſis, malè digerentibus & crudis, non referam, utpotè in vulgus notas. *Variæ ſpecies catarrhi gaſtrici.*

Æſtate anni 1777, atque eâ quæ eum annum proximè præcedebat, tuſſis catarrhoſa canes enecuit. His & coryza nares tenuit, quæ multùm vireſcentis muci profuderunt; oculorum lemæ, & ſquallor, apoſitia, tuſſis laborioſa, ſpontaneæ vomitiones, & putrilago vomitibus refuſa, extrema macies, & tandem veluti quorundam artuum ſemiparalyſis, ac mors. *Catharrus, & coryza canum.*

Catulum hoc morbo correptum ſanavi ingeſtâ tartari emetici ſolutione, multâque illuvie olidiſſimâ rejectâ. Verùm, elapſis aliquot ſeptimanis, cùm voraciſſimum animal carnibus, quas indulgentior hera eidem objecerat largiores, denuò ventrem refeſerat, in eandem infirmitatem relapſum, & poſtquàm muliebri conſilio oleum amygdalinum, & *axungiam* caninam præ vomitorio ingerere placuerat, convulſum periit.

Graſſante epidemico ſeu adultorum, ſeu infantûm catarrho, in naturam atque indolem febris acutæ, eâ tunc tempeſtate prædominantis, quantâ maximâ ſedulitate potui, inquiſivi. Catarrhi enim, cujuſcunquè illi originis ſint, plerumquè nullos ſpecificæ ſuæ indolis *Undè catarrhorum diagnoſis fuerit repetita.*

certos characteres, ſed ambiguos, atque omnibus & diverſiſſimis catarrhis communes habent, atque ægritudines ſunt appellandæ *inchoatæ* ſolùm, & nondùm ita effectæ, ut ſemper ac tutò ab ſe invicem dignoſcantur. At verò imperitans acuta febris, ſub quâ catarrhalis conſtitutio militat, luculentioribus plerumquè & minimè dubiis notis inſtructa, morbificas cauſſas, cauſſarumque ſedes, & aptam medendi rationem docet; atque ita ſuam ipſius indolem prodendo, de naturâ congeneris catarrhi ambigere non ſinit.

Id etiam inveſtigare ſolebam, quamnam in febrim acutam popularis catarrhus abeat, aut ſuaptè nonnunquàm aut ſiniſtrâ medicatione irritatus. Catarhos enim *inflammatorios* in veras uſque pulmonum inflammationes intendi vidi, bilioſos verò in peripneumonias pleuritideſque ſpurias bilioſas.

Perſpectâ catarrhi, de cujus naturâ & medendi modo mecum ipſe diſceptabam, in morbum quemdam acutum mihi anteà aliundè cognitum promptitudine, atque ſic agnitâ utriuſque cognatione, & ipſum catarrhum, & ejus ſanandi rationem aſſequebar.

Mirabitur fortaſsè aliquis, quòd diſquiſitioni ægritudinis tam levis, tam ubiquè & ab omni ævo notiſſimæ, ſcrupuloſiùs immorer, de eâque & minutìm atque anxiè diſſeram. At vereor ne hic ipſe frequentior conſpectus morbi nobis imponat, ut ejuſdem etiam naturam perſpexiſſe falsò exiſtimemus, cujus externam ſolùm faciem novimus. Sed & gravem eundem nonnunquàm & graviorum malorum cauſſam catarrhum eſſe, quis eſt qui ignoret? & quis diverſiſſimas catarrhi ſpecies impunè confundet?

APRILIS.

Impetuoſi venti, & auſtrinæ ac tepidiſſimæ pluviæ, extremi Martii reliquiæ, in primam adhuc hujus menſis diem deſævierunt.

Indè aura, antè exagitata, componi, inertiſſima fieri, & incaleſcere multo ſole ac præfocante.

Diem menſis quintam nox intempeſta excepit, quæ

fulgure, crebris tonitribus, ac ſonante demùm imbre inhorruit. Dies poſtera denuò pura, tranquilla; malacia eadem, atque æſtus idem.

Die nono, turbari cœlum, ſoleſque nubibus obſcurari per vices, calores retundi parumper, pluere demùm duodecimo cœpit.

Pòſt, frigus, venti, & triſtis univerſim mador. Dies qui pluvias non funderet aut minaretur, ad decimum ſeptimum uſque nullus fuit. Verùm

Hoc die, Veris amœnitas reverſa reliquum menſis beavit, nonniſi paucis pluviis die vigeſimo octavo cum fulgure cadentibus interrupta.

Calor auſtrinus major, & pro anni apud nos ratione tempeſtivior erat, ut idcircò omnia multò maturiùs ac aliis annis germinârint.

Die 8va mercurius altiſſimus	. . .	28 poll. 2 l.
Die 28 — — — infimus	. . .	27 poll. $3\frac{1}{2}$ l.
Die 5, calor maximus	. . . . . .	+ $16\frac{1}{2}$. gr.
Die 16, — minimus	. . . .	+ $2\frac{1}{2}$ gr.
Calor menſis totius medius	. . . .	+ $12\frac{2}{3}$ gr.

Inter feminas hæmorrhagiæ uterinæ crebriores fuerunt, frequentes quoque abortus. *Hæmorrhagiæ uteri epidemicæ; epidemici abortus.*

Catameniorum enim fluxus non intra paucos, ut anteà ſolebat, dies continebatur; ſed eoſdem exceſſit, in plures uſque ſeptimanas. Gravidis verò, eo ipſo tempore quo menſtrua redire, antequàm uterum geſtarent, conſueverunt, inter motus febriles & pariendi conatus ſanguis prorupit, cum fœtûs tenelli jacturâ.

Profecerunt quies & ſanguinis detractio; & quæ billioſa ructârunt, miſſo priùs ſanguine, utiliter vomuerunt, aſſumtâ ipecacuanhæ radice.

Itaque id nobis præſidio fuit, adversùs intempeſtivos uterinos fluxus, quod aliàs eos ipſos ſolet excitare; aliis nempè & temporibus, & fluxûs cauſis.

Pleuritides complures hic quoque menſis nunciavit billioſo-inflammatorias. Virorum quidam hoc lateris morbo affecti, domi ſuæ neglecto, ut primùm noſocomium attigerunt, perierunt *ſuffocati.* Pulmonem alterutrum inflammatiſſimum habuêre, carneum, & *Suffocatio ex inflammatione thoracis.*

ſub cultro ſtridentem, ponderoſiſſimum & tantæ molis, ut ſocius pulmo, utut ſanus, ſuo fungi officio nequiverit, ab alterutrius videlicet pondere & magnitudine compreſſus.

Funera verno tempore crebriora.

Mortes etiam hoc & præterito menſe plures quàm per hyemem obſervabantur.

Bina exempla referam thoracis inflammati, & mortis indè ſecutæ.

Exempla ſuffocatorum ex pleuritide, & peripneumoniâ.

Vir 55 annorum, ſtrictiori fibrâ, fuſco corporis colore, atque ad id uſque ætatis, ut aiebat, ſemper ſanus, ex Italiâ decem ante hunc morbum diebus huc venit.

Die 21 Aprilis, poſt validos labores, & liberaliùs ingeſtas ſuillas carnes, fumo & ſale duratas, dolore lateris dextri corripitur, à criſtâ oſſis ilei ad mammam uſque porrecto. Anorexia plena erat, & os amarum, & caput vertiginoſum.

Die 23, dolor lateris, antè acutus & pungens, in obtuſum mutatur, ortâ mox pectoris oppreſſione ingenti, & anhelosâ difficilique reſpiratione, ac tuſſi ſputa mucoſa modiciſſimè flava excutiente; æſtuat, ſiticuloſus: noctu δυσφορεῖ, & largiter inſudat.

Ter quaterve quotidiè pauca, fœtida, tenuia alvo dimittit.

Die 28 Aprilis, ad nos devehitur, citiſſimè, laborioſè, ſtertoroſè reſpirans, & ſputa extuſſitans copioſa, ex flavo virentia, tenacia, & fœtidiſſima. Cardia dolet contrectata; extrema perfrixerunt. Pulſus naturali vix celerior, non dejectus, at dejectæ vires muſculorum.

Solo potu theato ſe uſum fuiſſe aiebat.

In noſocomium ſuſceptus, examine morbi vix abſoluto, præſentiſſimâ mente repentè perit.

Pulmo dexter inflammatiſſimus, carneam duritiem diſſectus exhibuit, & colorem ex flavo æruginoſum.

Exigua pulmonis portio, ſeptum tranſverſum reſpiciens, inflammatione carebat.

Pleura valdè inflammata, utì etiam diaphragma, atque hoc quidem magis.

Pulmo ſiniſter ſanus fuit, ſed in anguſtum ab altero vicino ſpatium compulſus.

Venæ cordis diſtentiſſimæ.

Ventriculus ampliſſimus; pylorus quoque perquàm amplus & hians; ampliſſimum duodenum.

Jejunum & ileum ſubinflammatum, & lumbricis quàmplurimis refertum.

Alter operarius erat 42 annorum, ſanus à multo tempore. Die 19 Aprilis, ſub veſperam, capite doluit, noctu caluit, inſudavit. Poſtridiè inter vagas horripilationes incaluit. Dolor pungens invaſit utrumque latus, à molli utrinquè hypochondrio ad mammas uſque, cum tuſſi ſiccâ. Die 3tiâ & 4tâ morbi nihil emendatur. Accedunt leipothymiæ, & anacatharſis glutinoſa. Die 5tâ ad noſocomium pedes venit. Sectâ hoc die venâ, antiphlogiſticis aſſumtis, dolor laterum vix ullus erat, & pulſus fermè ſanorum, quemadmodùm etiam calor, qui ſub veſperam & noctu pulſculùm intendebatur.

Die morbi 8vâ, pulſus ceteroquin naturalis intermiſit frequenter. Levem pectoris oppreſſionem querebatur, quam jam indè ab aliquot diebus abfuiſſe dicebat, utut identidem malè reſpirâſſet. Dolorum pungentium exiguæ reliquiæ, & tuſſis non moleſta. Nox implacidiſſima, metus ſuffocationis, tuſſis, & ſputa glutinoſa, ſanguinolenta: fervor, & ſibilus in reſpirando, cum pulsûs variâ inæqualitate. Die 29 Aprilis, ſub veſperam moritur.

Urinæ ſemper erant croceæ, & modicè fluentes ſeceſſus. Febris videbatur eſſe exigua; pulſus & calor propemodùm naturales. Verùm reſpiratio erat decurtata, abrupta, ac celerata, & facies collapſa. Sermo frequenter interciſus, ob ſpiritûs creberrimè captandi neceſſitatem; primas morbi dies rectus, atque obambulans, & inter conſuetos labores exegit.

Sectus thorax oſtendit pulmonem dextrum enormis magnitudinis, inflammatum totum quantum, durumque. Diſſectus exhibuit ſubſtantiam ex albido vireſcentem.

Pulmo ſiniſter bonus, ſed uterque vetuſtis atque

arctis vinculis ad pleuram religabatur. Pleura omninò ſaniſſima. In pericardio aquæ flaveſcentis unciæ quatuor.

Inteſtinum jejunum & ileum valdè inflammatum. Veſiculam felleam multa & tenax bilis maximoperè diſtendebat.

Pulſum & calorem, propemodùm naturales, in peripneumoniâ lethali non rarò obſervabamus, & mortis certæ ſignum in peripneumonicis, *ſtrepitum in thorace inter decumbendum, & velle erectum ſedere.*

Exitus varii inflammationum thoracis; ſcilicet:

Quoſnam eventus inflammati thoracis crebriores obſervârim, hoc loco in illius gratiam referre juvat, qui hiſtoriam morborum thoracis quondàm pleniorem, rem herclè difficilem, conſignare voluerit.

Benigne reſolutas pleuritides quàmplurimas, perpaucas *anacatharſi judicatas*, pauciſſimas verò *ſuppuratas* videre contigit. Verùm de his ſolutarum pleuritidum & peripneumoniarum modis, cognitis abundè & pertractatis, nil dicam.

Primùm mortes narrabo, & earum diverſas in inflammato thorace rationes. Dein verò affectus chronicos eorum, qui ex pleuritide aut peripneumoniâ (non enim eſt diſpar ratio utriuſque morbi) mortem vitârunt.

1°. *Suffocatio à pulmonis inflammati & immeabilis effecti mole:*

Non pauci in morbi vigore *ſuffocati* periêre eum prorsùs in modum, quo bini illi ægri quorum hiſtorias paulò antè referebam. Pulmo inflammatus, & impar ſanguini tranſmittendo, atque ſocium pulmonem ſuâ mole elidens, necem infert. His breviſſima ſpiratio eſt, thorace fermè immoto, fervens, ſtridens, cum vano plerumquè conatu ſe erigendi ſedendique, dùm identidem in dorſum relabuntur; pulſibus & calore plerumquè vix mutatis à ſanâ conditione: mens aliquoties præſens, plerumquè ſubdelirans.

Nonnunquàm è lecto ſurgere moliuntur, & erecti minorem aut nullum in reſpirando ſtertorem edunt, quem & in faucibus & per gutturis decurſum potiùs quàm intra thoracem obſervamus. Periculum non repentè, ſed *pedetentìm* increſcit.

Quidam ob aliam rationem in inflammatione thoracis ſuffocantur. His inflammatio repentè ſolvitur, lymphâ coagulabili *ſubitò* atque *conſertìm* in cavum pectoris aut in pericardium ex viſcere inflammato tranſſudante.

vel verò ex ſubito lymphæ coagulabilis in cavum thoracis confluxu.

Hæc prava metaſtaſis phlogiſticæ lymphæ repentè nonnunquàm in iis eſt facta, quibus morbus non negligebatur, quive aliquam ſalutis ſpem jam conceperant. Eam autem actu fieri augurabamur, ſi cui thoracem inflammato, neque peſſimè habenti & diligenter curato, ex improviſo ſpiritus difficillimè celerrimèque, atque nonniſi erecto aut inter ſedendum, antrorsùm inclinato corpore, trahi cœpit, cum pulſuum tenuiſſimorum celeritate, & frigore extremorum, & facie Hippocraticâ; pereunt haud multò pòſt à *ſpurio* hoc empyemate ſuffocati.

Servari fortè tales poſſent, thoracis paracenteſi mox inſtitutâ, & lymphâ, priuſquàm in coagulum abiret, eductâ.

Alios hydrothorax, aut collectum in pericardio ſerum enecuit, utut inflammatio thoracis fuerit ſanata. Frequens enim obſervatio docuit, pulmone inflammato, intra cavum thoracis aut pericardium ſerum colligi; cujus exiguæ portiones à ſanato fortaſsè pulmone, aliarumque ambientium partium reſorbentibus vaſis excipientur, in communem denuò humorum maſſam reducendæ. At verò major ejuſdem ſeri collectio hydrothoracem efficiet, aut ſubitò ſuffocantem, aut diuturnum.

2°. Hydrothorax Inflammatorum: & ejus effectus.

Inferiùs occurret exemplum hydrothoracis cum peripneumoniâ conjuncti, ubi aquæ ſtrangulantes perforato thorace emittebantur.

Ægritudines quoque diuturnæ inflammationem pectoris ſequuntur; variæ & incurabiles pleræque.

3° Pulmonum vincula, cohæſiones, & quæ indè conſequuntur.

Non raro pulmo religatur ad pleuram. Id genus cohæſiones, laxiores & ſtrictiores quàmplurimas, in cadaverum ſectione deprehendi, quin ægri læſam, dùm viverent, reſpirationem incuſâſſent.

Quidam tamen hos nexus pulmonum cum partibus

vitinis ægriùs tuliſſe videbantur, fortaſsè recentes, & quibus nondùm eſſent aſſueti.

Frequentiùs pulmo reperitur, quaſi ſacco, coriaceo, craſſo, atque è variis quaſi membranis ſibi invicem ſuperſtratis confecto circumdatus, atque in anguſtum ſubindè ſpatium concluſus. Saccus hic hinc pleuræ, illinc ipſi pulmoni nectebatur, ut ab utroque difficulter ſolveretur. Pollicis craſſitiem ſubindè habuit, atque etiam hâc majorem. Subſtantia tenax, coriacea; ſubindè fermè cartilaginea fuit, & aliquoties pro pleurâ incraſſatâ impoſuit.

Vaſa ſanguifera ex vicino vel pulmone vel pleurâ in ipſam ſacci ſubſtantiam porrigi videbantur. Natum hoc corium arbitrabamur ex lymphâ coagulabili, expoſitâ antè ratione tranſſudante, ſed cujus minor quantitas fuerat quàm quæ ægrum potuiſſet ſuffocare.

Membranæ ſibi invicem impoſitæ non unius erant tenacitatis, ſed intimæ firmiores, extimæ minùs firmæ, & quæ ex nupero morbo naſcebantur, adhuc gelatinoſæ: poteras ex numero ſtratorum fermè de numero pleuritidum prægreſſarum concludere.

Membranaceus hic ſaccus pulmonis explicationi non potuit non inſigniter obſtare, præcipuè ſi liberaliùs inſpiraretur. Hinc anguſtiæ & coarctationis in alterutro thorace ſenſus, cum aliquo ſed obtuſiori lateris totius dolore, ſi quandò motus humorum incitaretur exercitatione corporis majori, vel febre. Hinc omnis febrilis morbus, in homine ſic prædiſpoſito, ab illius lateris dolore orditur. Hinc illa quoque in pleuritidem ejusdem lateris proclivitas, major ob pulmonem ibi loci minùs pervium & explicabilem minùs.

His antiphlogiſticam vivendi rationem conſulebamus etiam ſanis, ut ita morbi inſidias vitarent, tam frequenter & inopinatò incurſantis: præſentis verò initia venæ ſectione repreſſimus.

Hydrothoracem inflammationum thoracicarum commilitonem ſuprà commemoravi, enecantem ſubindè, plerumquè tamen ſanatâ inflammatione pedetentìm evaneſcentem. Is nihilominùs diutiſſimè viſus eſt per-

ſtare, & conſuetis aquarum intra thoracem collectarum ſignis prodi.

Quàmplurimos pulmones diſſecabam, *granuloſos.* Granula minuta, miliformia, alba, lardi aut mollioris cartilaginis firmitatem habentia, ſubindè cavata, & modiciſſimum laticem aquoſum continentia, per omnem pulmonum ſubſtantiam largiter diſſeminata, & propemodùm contigua reperiebantur. Pulmo ponderoſior erat, difficulter ſecandus, & ſtridens ſub cultro. Inter omnia pulmonum vitia hoc omnium frequentiſſimum offendebatur, pleuritidis peripneumoniæque olìm malè judicatæ indicium. *4°. Pulmones granuloſi poſt inflammationem, & indè natum aſthma.*

Granulorum geneſin hanc animo concepi; lympham nempè coagulabilem non, utì anteà dicebam ſubindè fieri, in cavum thoracis confertìm exſudâſſe, ſed è vaſis quidem egreſſam, diviſam verò per omnem pulmonum ſubſtantiam fuiſſe, ut innumeræ fuerint minutulæque coagulabilis liquoris collectiones; quæ dein ſingulæ in corpuſculum ſolidum, grano milii non abſimile, eâdem ratione coierint quâ coagulari illa copioſior lympha ſolet, in cavo thoracis collecta.

Tuſſiculoſi, aſthmatici, proniſſimique in novas inflammationes erant; neque ullum, niſi ab antiphlogiſticâ methodo, levamen experiebantur qui pulmones ita affectos habuerunt.

M A I U S.

Initium Maii incaluit calore peramœno, & paucis ſubindè pluviolis, deindè & ventis temperato.

Diei decimæ octavæ præfocantem æſtum nocturnus imber extinxit. Denuò ſiccum, ſerenum, calore non intenſo.

Diem vigeſimam tertiam perplutam madidiſſima nox & frigus multum excepit; indè cœlum inconſtans vento & pluviis frigidiuſculis inhorruit, donec ultimus menſis dies amœniſſimo verno ſole recrearetur, aurâ manè duntaxat & veſperi frigeſcente.

Die 20, altiſſima mercurii ſtatio . . . 28 poll. 2 l.
Die 1, infimâ . . . . 27 poll. $4\frac{1}{4}$. l.

Die 18, calor maximus . . . . . . $+ 21\frac{1}{2}$ gr.

Diebus 2, 8, 23, 24, 29, 30 minimus $+ 9$ gr.

Calor menſis totius medius . . . $+ 15\frac{1}{5}$ gr.

Etiam hoc menſe abortus contigerunt, & catamenia profuſiora, multò tamen rariùs quàm ſeptimanis prægreſſis.

Crebra defluxio. Plurimæ fluxiones ſub menſis prioris exitum & hujus initium, ad fauces, lumbos, acetabula, femoraque, non difficiles, cum levi ſubindè inflammatione, plerumquè autem originis gaſtricæ fuerunt.

Aliquot ſcarlatinæ, pleuritis rara, & intermittentes plurimæ. Scarlatinæ aliquot *inflammatorio-gaſtricæ*, & paucæ pleuritides *inflammatorio-bilioſæ*, verùm catarrhi multi; multis difficiles ſanatu, non verò nobis.

Toto hoc menſe, plurimæ febres tertianæ occurrebant, quarum initia referri debebant ad medium menſis prægreſſi.

JUNIUS.

Dies primi æſtuoſi, & pigerrimum cœlum, atque nonniſi à tepidiſſimo auſtri flatu per intervalla tenuiter perſtrictum. Carebaria. Atonia.

Die $5^{tà}$, à meridie pluvia conferta, auſtrina, calidiſſima, pulverum ab aridiſſimâ terrâ evolantium nubem, quæ urbi atque agro ambienti incubuit, decuſſit.

Denuò ſiccitas, ananemia, & aſſidui ſoles ad decimam ſeptimam uſque; ſi diem undecimam & duodecimam exceperis, utramque, deliteſcente per vices Phœbo, frigidiuſculam. Decimâ, tonitrua.

Reliquum menſem rebus in contraria verſis quotidiana propemodùm pluvia, & auræ aſperioris inclementia multùm offendit.

Ultimum biduum ſerenum: venti: tonitrua.

Die 9, barometron altiſſimum . . . 28 poll. $1\frac{1}{2}$. l.

Diebus 16 & 30, maximè depreſſum 27 poll. $8\frac{1}{2}$. l.

Die $8^{và}$, calor maximus . . . . . . $+ 22$ gr.

Diebus 17 & 21, minimus . . . . . $+ 9$ gr.

Calor medius . . . . $+ 17\frac{3}{10}$. gr.

Scarlatinæ

Scarlatinæ plures, nobis non malignæ.

Paucæ quædam bilioſæ, aut ſimplices, aut cum exanthemate eryſipelatoſo, petechiali, vel verò cum artuum rheumatiſmo.

Intermittentes, hoc menſe, plures & paulò pertinaciores erant, quæ tamen Americano febrium domitore non egebant. *Intermittentium numerus, pertinacia, & acceſſiones auctæ.*

Sub finem menſis, febres tertianæ, hucuſquè ſimplices, abierunt in duplicatas, ſolis tamen ſolventibus atque emeſi confectas, abſque Herculis Americani clavâ.

Morbi in univerſum non multi fuerunt, & aliis aliarum Æſtatum morbis non diſſimiles.

Intra ſolas *plerumquè diatheſes morboſas* conſiſtebant.

Synochi putres rariſſimæ, ſporadicæ, & decurſûs tardioris. Unica ſolùm cholera comparuit, atque unica dyſenteria.

JULIUS.

Terra, pluviis biduo irrigatâ, urgeri dein calore æſtivo cœpit.

Die 12ma, Sol occultari, dein modicè pluere, atque aura refrigerari.

Indè & ventorum quies, & æſtus inſurgens indiès augeſcebat, incumbente paſſim inerti languore, quem auræ meridianæ leniſſimum flamen vix recreabat.

Die 18^{mâ}, largus imber malaciam diſcuſſit, caloribus aliquantùm repreſſis.

Ultimum biduum, cùm pridiè cœlum tonitruans pluvias dediſſet, moderatiùs urebat.

Diebus 6 & 13, maximus mercurii aſcenſus . . . . 28 poll. 1 l.

Die 20, maxima depreſſio . . . 27 poll. $8\frac{1}{2}$ l.

Diebus 25, 26, 28, calor maximus . . + 27 gr.

Die 12, minimus . . . . + $13\frac{1}{2}$ gr.

Calor medius . . . . + $21\frac{1}{19}$ gr.

Febres remittentes, & intermittentes cum vomitu, item cum cephalalgiâ periodicâ.

Quædam febres *urticatæ remittentes* comparebant, quæ paucos poſt dies *intermiſerunt.*

Plures etiam, hoc menſe, intermittentes habuimus tertianas. Harum aliquæ acceſſionis loco vomitum habuerunt, tertio quovis die revertentem; aliæ verò ſub graviſſimo occipitis dolore omni triduo redeunte delitefcebant.

Curabantur pleræque ſolis ſolventibus; & dein emeſi. Paucæ, hâc methodo cicuratæ, tandem cortice Peruviano indiguerunt.

Non multæ ſcarlatinæ, noſtris ægris non periculoſæ.

Morbilli irregulares.

Morbilli paſſim frequenter anomali, ob febrim Æſtatis complicatam, non lethiferi, ſed aptæ curationis patientes.

Dyſenteriæ præludia, & choleræ quædam, aliorum æſtatis morborum medicatrices.

Dyſenteriæ hinc indè & hucuſquè leves.

Perraræ choleræ, ſanatu facillimæ, cùm ſe ipſæ fermè ſanârint. Choleram plerorumque morborum Æſtatis graviorum antidoton ſalutabamus & *emeticatharticum medicatricis naturæ.*

Poſt menſis initium, aliquot ſimplices bilioſæ *ſemiacutæ* viſebantur.

Colica ſaturnina frequens hoc menſe, plerumque evacuante pharmaco indiguit.

Colicas ſaturninas plures, hoc tempore, curabamus, commixtas cum populari Æſtatis vitio. Hinc rariùs opio indigebamus, frequentiùs emeſi, aut purgatione, frequentiſſimè verò utroque hoc præſidio opus fuit, evacuatione præmiſsâ, & narcotico ſubjuncto.

Numerus univerſim, hoc menſe, ægrotantium non valdè magnus.

AUGUSTUS.

Primum menſis diem, pluvium frigidumque, plures ſunt ſecuti nubibus obſcurati, & aſpero vento & frigidiore inamœni, ad ſextum uſque.

Indè ſole puro torreri tellus, indies magis ſiticuloſa, & vix ſubindè pluviolis meridianis leviſſimè conſperſa. Ananemia: malacia: carebaria à calidiſſimis

& effeminante Auſtro, ſubindè tenuiterque flante. Siccus ubiquè ſqualor.

A decimâ ſextâ, contrahi cœlum, & ventis primò temperari, dein etiam aſperari, perſiſtente ſiccitate.

A vigeſimâ primâ, meridies plurimùm iterùm incaluit; horis matutinis & veſpertinis acutè frigidis.

Tellus fiſſa ubiquè rimas egit, exareſcens ob longam penuriam aquarum, donec ultimum quatriduum, nubibus & vento matutino frigidiore contriſtatum, pluviæ clauderent & madens nebula.

Hoc menſe, magnæ & ſubitæ factæ ſunt mutationes æſtûs enormis ſicciſſimique, in frigus primò ſiccum, deindè pluvioſum.

Diebus 18, & 19, altiſſima ſtatio .	28 poll. $3\frac{1}{2}$ l.
Die 31, infima	27 poll. 8 l.
Diebus 14, & 15, calor maximus .	+ 26 gr.
Die 29, — — minimus	+ 10 gr.
Calor medius	+ $19\frac{1}{2}$. gr.

Ordiente hoc menſe, choleræ & dyſenteriæ paulò plures quàm elapſis ſeptimanis ſunt viſæ, univerſim tamen non multæ; crebriores verò utriuſque morbi *conatus.*

At, poſt initium Auguſti, dyſenteria increbreſcere cœpit, &, menſe vergente, non pauci ex hoc morbo pernicioſè habuerunt; per eandem tempeſtatem *tormina ſicca* graſſata ſunt, cum eodem planè vitæ diſcrimine ac ipſa difficultas inteſtinorum. *Dyſenteria vulgatur.*

Dyſenteriæ hujus anni naturam inferiùs deſcriptam dabo.

Febres per hoc tempus plures, & inflammatorio-putridas curabamus. Pleræque longiores fuêre, & ægros alvi fluxu vexabant. Continuitas earum major, minorque & obſcurior remiſſio. Vomuerunt, qui eâ febre tenebantur, dato emetico, mole pauciora, pituitoſiora, laborioſiùs, & cum minori emolumento. Stupidiores jacebant, pulſu & corporis calore non multùm à ſanis recedente, & multò minùs quàm in febribus menſium præteritorum, ſi utramque hanc *Febris hujus menſis deſcriptio.*

qualitatem admotâ manu examinaveras, utut calere ſe valdè, & uri ipſimet ægri teſtarentur.

Virium deperditio magna, & linguæ arentes, contractæ, fuliginoſæ, ligneæ, tremulæ, & quas porrigere nequiverunt: dentes, gingivæ, labia fumoſo muco atque in fila ductili oblinita; dolor, aut tenſio, aut pondus abdominis totius.

Urinæ aquoſæ, mucoſæ, & cum hypoſtaſi multâ atque mucosâ. Arida atque imperſpirabilis cutis erat.

Mares multò plures hoc morbo detinebantur, & præ feminis eluctabantur laborioſiùs.

Circa ultimos menſis dies quædam corporis partes peculiariùs affligebantur, pulmo potiſſimùm, ut pleuroperipneumonicè incœperint ægrotare; deindè glandulæ ſubmaxillares, thyroidea, parotis, artus demum superni, & eorum extrema. Vividiſſimus in hiſce plagis non rarò dolor fuit & cum tumore, *emolliente* remedio primùm delinitus, deinde verò *diſcutiente* profligatus.

Sub finem menſis, etiam feminæ pari cum viris numero, & periculo non minori, & eâdem prorsùs ratione ægrotabant.

Intermittentium hujus tempeſtatis natura.

Circa medium menſem, multæ intermittentes exortæ ſunt, tertianæ præprimis, ſimplices, & duplicatæ; acceſſionibus omnes plurimùm productis, encephalo inimicæ, apoplecticæ, epilepticæ, phreniticæ.

Solventium, antiphlogiſticorum, & ipſius phlebotomiæ, in *his intermittentibus* neceſſitas erat, ſi quandò, quod ſæpè evenerat, in *remittentes* aut etiam in *continuas* inciperent converti, aut ægros tenerent robuſtiores. Sed tandem cortex Peruvianus ſubjungi plerumquè debuit, & multò frequentiùs hâc tempeſtate, quàm præcedentium quorumdam annorum Æſtatibus.

Minus erat hoc anno ab emeſi, utut indicatâ, levamen obſervatum.

SEPTEMBER.

Cœlum nubibus, pluviis, ventis frigidis, & nebulis depluentibus triſte, vix tandem 13tiâ menſis ſe reficere, & depurari cœpit, perſtantibus porrò ventis, frigore, & nebulâ tenuiore.

Poſt 20, octiduo aura purior, & ſoles valentiores.

Finis initio par.

Dominabatur frigus boreale, ut plerique hoc anno, qui per æſtatem ruri degebant, maturiùs urbem hybernaque petierint.

Diebus 20, & 21, aſcenſus mercurii maximus . . . . 28 poll. $4\frac{1}{2}$. l.

Diebus 8, & 27, minimus . . . . 27 poll. $6\frac{1}{2}$. l.

Die 27, calor maximus . . . . . . + $27\frac{1}{2}$ gr.

Die 30, — — minimus . . . . . + 8 gr.

Calor medius . . . . + $14\frac{3}{10}$ l.

Aurora borealis, diebus 15 & 21.

Morbi iidem omninò, hoc menſe, conſpiciebantur qui circa medium Auguſtum ejuſque finem; niſi quòd plus habuerint phlogoſeos Septembri menſe, quàm elapſis ſeptimanis.

Æſtatis anni prioris comparatio cum anni hujuſce æſtate.

Hoc anno, plures & graviores *dyſenteriæ* obvenêre; ſed anno elapſo numeroſiores erant *diarrhææ*; ut vix ulla tunc febris fuerit abſque fluxu alvino.

Hoc anno, encephalon & ſæpiùs & cum diſcrimine majori in febrientibus ægrotabat; undè febres *ſoporoſæ*, *furioſæ*, *apoplecticæ*, & *catalepticæ*. Præterito autem, pulmo frequentiùs morbi impetum excepit; undè tuſſes febricitantium peripneumonicæ paſſim, & frequens phthiſis ſunt viſæ.

Hoc anno, major, non in continuis ſolùm & remittentibus, ſed etiam in intermittentibus phlebotomiæ tolerantia, quin & neceſſitas fuit, minor verò emeſeos, quæ ſeriùs inſtitui debuit, & inſtituta morbum cicuravit quidem, non profligavit.

Continuæ, hoc & præcedente menſe, non multæ; plures verò *remittentes*, *quotidianæ*, *tertianæ* : exacerbatio plerumquè ab horrore non incœpit, nec

deſiit inter ſudores. Solus perſæpè calor acceſſionem formabat.

Remittentes hæ rariùs hâc Æſtate in intermittentes convertebantur, &, ſi etiam in has converſæ fuerant, tamen difficulter curabantur.

Aliarum quoque intermittentium febrium curatio plus nobis negotii fecit quàm aliis annis, & rariùs abſque ſpecifico antifebrili expugnabantur.

Verumtamen, etſi cortice Peruviano indigerent *intermittentes* pleræque, nihilominùs vel huic remedio tardiùs & moroſiùs auſcultabant, atque ita, ut febrim *ſoporoſam* unam eamque quotidianam, itemque aliam *catalepticam* tertianam ſanare, utut largiſſimis doſibus corticis Peruviani nequiverim, & ægri (femina una in octavum menſem gravida, alter verò hortulanus) in paroxyſmo perierint.

Quorumdam febris *intermittens*, propinato cortice Peruviano, denuò in *remittentem* & tandem in *continuam* abiit, ſolventibus, emeſi, & infuſo-decocto radicis arnicæ ſanandam.

Remittentium & intermittentium acceſſiones alieno & periodico ſymptomate occultabantur, erantque variâ ratione *larvatæ*, *regulares*, *irregulares*, *rheumaticæ*, *dyſentericæ*, *ophthalmicæ*, *cholericæ*, *ſoporoſæ*, *apoplecticæ*, *phreniticæ* &c.

Caput, hoc anno, & partes eidem vicinas peculiariùs impetitas ſuprà dicebam. Hinc parotides variæ viſæ ſunt, *inflammatoriæ*, *eryſipelatoſæ*, *oëdematoſæ*, ſeu *aquoſæ*, (quæ nempè adpreſſi digiti veſtigium retinuerunt,) *difficiliùs reſolvendæ*, ſæpiùs *ſuppuratæ*; profluente multo, tenui, & vireſcente ichore, qui lentea atro colore velut atramentum infecit, diutiùs ibidem relictus. Frequentior quoque fuit, hoc anno, tumor genarum, glandularum ſubmaxillarium, eryſipelas palpebrarum, ophthalmia, hemicrania, dolor faucium, nuchæ, gutturis &c.

Hâc tempeſtate capiti adeò inimicâ, menſibus nempè Auguſto & Septembri, duo ſolummodò operationem cataractæ ſubierunt; & quibus hæc operatio, menſe Junio atque Julio, auſpicatò fuerat inſtituta, eorum

quidam viſu illæſo poſthàc gaudebant ; cùm alii, etſi bellè ſanati, menſe Auguſto & Septembri in longas & difficiles defluxiones inciderent ; quidam etiam genæ tumore, hemicraniâ, ophthalmiâ, & febre corriperentur, & viſum, quo jam diutiùs integro utebantur, denuò amitterent ; iride flaveſcente, pupillâ contractâ, corneâ nubilosâ, & natâ cataractâ ſecundariâ, ac ſi febris ſuperveniens præprimis in oculo figeretur, ex operatione nuperâ, adhucdùm debiliore.

Anthraces, hâc Æſtate, multò rariores erant quàm anno elapſo.

Corium ſanguinis phlebotomiâ educti cæruleum, gelatinoſum, ſub menſis finem verò contractum, tenax, & fimbriatum fuit, cum ſymptomatibus morborum pleuriticis.

Vergente menſe, dyſenteriæ ſolùm hinc indè comparuerunt.

Hæc Æſtas morte multiplici, variolosâ præcipuè, ita infamis fuit, ut, inito calculo, decimum quodque funus à variolis eſſet. Æſtate verò priori pauci, iique ſolùm ex morbis longis, atque ex iis qui omnium horarum ſunt, perierunt.

OCTOBER.

Primo Octobris die ſereno, frigidiore veſperi nubes congregari, & pluere inter tonitrua : indè ex continuis nubium, pluviarum, ventorum turbis.

5^{tâ}, ſol demùm emerſit, qui ſubſequentium dierum horas meridianas recreavit, diſcuſsâ pingui nebulâ matutinâ.

Dies nona à calentis Auſtri flatu multùm intepuit. Parcæ & tepidæ pluviæ per biduum.

A 12^{â}, frigus incubuit ſiccum, acutum, boreale, donec, 21^{mâ}, tepidus & gravis Auſter cum Aquilone vices verteret, & aura maderet, & pluviæ ſubindè ſtillarent.

27 & 28^{am} tranſparens nebula cum pruinâ, & ultimos menſis dies multus & frigidus humor notabat.

Prævaluit, hoc menſe, mador, utut non multùm, iſque ut plurimùm modicè frigidus, atque ita ut humor, ſiccitas, frigus, calor, diverſimodè ſeſe ex-

ceperint ac contemperârint, [illegible] ſolibus non repentinis, neque magnis.

Omnium tamen ratione ſubductâ, præ[illegible]us eſt mador frigidiuſculus.

Diebus 30, 31, mercurius altiſſimus - 28 p[illegible] l.
Die 25, ejus infima ſtatio . . . . 27 poll. [illegible] l.
Die 8, calor maximus . . . . + 14 gr.
Diebus 17, 18, 28, minimus . . . + $1\frac{1}{2}$. gr.
Calor medius . . . . + $9\frac{2}{3}$. gr.

Quartanæ multæ, quædam quintanæ. Circa initium & medium menſis, febres quartanæ multæ, una alterave quintana, atque aliquot tertianæ nobis oblatæ ſunt, poſt exordium Septembris natæ.

Item putrido-inflammatoriæ inter feminas viguêre, non plurimæ tamen, nec perquàm periculoſæ; *rariùs* prætereà & *mitiùs* caput petebant quàm menſe elapſo.

Colicæ quædam ex inflammante ſaburrâ, & tormina ſicca, poſtquàm alvini fluxus vergente Octobri ceſſârent, plures obvenerunt.

Sub exitum menſis vix ulli morbi acuti, nec graves fuerunt.

Binis his Autumni menſibus, frigus principatum tenuit; primò ſiccum deindè paulò humidius. Mutationes *ſubitaneas* habuimus nullas, paucos ægros, perpaucas acutas febres, mortes raras.

Quidquid fermè morborum occurrebat, id potiſſimùm quartana fuit, ſimplex, duplicata, triplicata.

NOVEMBER.

Per ſex continuas dies ſiccum & mediocre frigus fuit.

7^{mâ}, confertiſſimæ pluviæ. Indè leve frigus, pluviolæ raræ, ſol & ſerenitas alternabant uſque ad medium Novembrem.

Ab eo tempore, nebulæ ſpiſſæ, pingues, & depluentes, omnem fermè conſpectum cœli eripuerunt.

25ta ſolem denuò reduxit, cum eoque amœnitatem, εὐδίαν, & auræ teporem perſiſtentem.

Ultimâ, nebulæ in pluvias colligebantur.

Die 2, altiſſimus mercurius . . .		28 poll. 4. l.
Die 12, infimus		27 poll. 5 l.
Die 26, calor maximus	+	11 gr.
Diebus 22, 23, frigus maximum . .	—	1 gr.
Calor medius	+	6 gr.

Pleuritides menſis Novembris.

Circa initium menſis, aliquot pleuritides curabamus. Sputa cruenta; dolor initio exiguam lateris plagam, deindè verò diffuſus latiſſimam occupavit. Sputa tenacia, pendula, multa, lineis cruentis diſtincta, ſubindè herbacea, porracea, cruſta in educto ſanguine craſſa, tenax, vireſcens, flava, diffuſa, non fimbriata. Os omnibus amarum. Omnibus vomitio adfuit ſpontanea bilioſa aſſumtorum : alvi reſiccatæ : lingua ſordida, albida : os quaſi ſpumâ ſoluti agitatique ſaponis plenum. Febres intenſæ, & inſigniore quotidiè acceſſione notatæ ; calor digitos tangentium urens, urinæ mox initio morbi hypoſtaſin furfuraceam, lateritiam habuêre.

Erant pleuritides veræ, inflammatoriæ, verùm aliquâ labe bilioſâ contaminatæ. Phlebotomiæ & uſus emollientium morbum levârunt, fregerunt. Attamen ſerò tandem, morbo nempè provecto, & inflammatione fractâ, bilioſo autem vitio inſurgente, vomitio arte concitata mirificè juvit.

Perpaucæ harum pleuritidum, hoc modo curatarum, in intermittentes deſierunt.

Quibuſdam, decimo quarto morbi hujuſce pleuritici die, primùm ad nos allatis & nullo ad id uſque remedio uſis ſputa prodibant plurima, pinguia, purulenta : febris vix ulla jam, & evaneſcens : amaror oris, & ſubindè ſpontanea bilioſa emeſis : noctu moleſta tuſſis, & ſudatiunculæ nocturnæ. Phthiſeos minæ.

His parca venæ ſectio profuit, & potus primò emolliens, nitroſus, ſubacidus, & tandem emeticum lenius; niſi ſi fortè vomuiſſent ſponte.

Demùm aut lichenis Iſlandici aut polygalæ, vel verò corticis Peruviani, decoctum propinabam. Convaluêre non multò pòſt, ſi vetulam exceperis ſtrigo-

ſam, excarnem, lotricem, quæ ſputorum purulentorum maximam vim, noctu potiſſimùm, unâque vitam, extuſſitabat.

Chloroticarum quarumdam febris continua.

Quædam feminæ, hoc menſe, eæque χλωρότεραι, ex febre continuâ decubuêre ſurdaſtræ, ſtupidæ, immobiles, taciturnæ, & veluti jamjam dormituræ; pulſibus & urinis aut non omninò aut modiciſſimè mutatis; genis rubentibus, aut utriſque, aut alterutrâ, alterâ vireſcente, utroque hoc colore inſtabili; ambitu narium vireſcente; linguis humidis, ſæpè prærubris, raró ſiccis, nunquàm ligneis. Hæ febres nullas habebant acceſſiones, erantque continuæ. Odorem aceti acerrimi omnes ſpirabant, cùm ad nos venirent, nares vel procul adſtantium ferientem.

Non poteram advertere quânam ratione & quâ criſi ſolverentur.

Sub finem morbi, tuſſis acceſſit ſicca, nocturna, reſpiratione illæſâ & indolente.

Convaluêre omnes intra 14 & 20 dies.

Hæc febris ſtimulos non tulit, niſi ſubindè, & ſeriùs, & blandos. Nonnunquàm avarâ manu initio pauxillum ſanguinis detraxi; præcipuè ubi eum difficiliùs per pulmones tranare adverti. Pleriſque unâ ſaltem vice radicem ipecacuanhæ dedi. Urgentioribus obviam itum eſt, & febris ita attemperata, ut ſe ipſa tandem confecerit. Florum arnicæ decoctum pleriſque multùm opis tulit.

Exanthemata ſcabiem referentia.

Tres feminæ febriculam querebantur vagam, aut veſpertinam, oris amarorem, deperditam orexin. Orto repentè exanthemate ſcabioſo, levari viſæ ſunt. Vomuerunt bilioſa, propinato emetico. Febris omnis abſterſa eſt, & efflореſcentiæ exaruerunt.

Medio menſe, paucæ anginæ, & rheumata brachiorum.

Sub ultimos Novembris dies, pulmones maximè tentabantur tuſſi multâ, gluten excutiente. Hinc febres putridæ, continuæ, utut perpaucæ fuerint hâc tempeſtate; febres quoque remittentes & intermittentes ocyùs ſeriùs tuſſim ſibi ſociam junxêre, diù du-

rantem, etiam in convaleſcentibus, cum metu phthiſeos, ſed vano.

Queis pulmo laxior erat, feminis, lotricibus, olìm hæmoptoicis, hæc tuſſis præcipuè inimica fuit, ſubindè pernicioſa.

Sub hæc ultima menſis tempora, catarrhi, peripneumoniæ nothæ, aſthmata, phthiſes pituitoſæ fuêre frequentiores.

His noctes erant inviſæ, & tuſſitando peractæ.

Rheumatiſmi complures, veſpertini, nocturni, inſtar rheumatis ſyphilitici, longi, ſanatu difficiles. Anginæ ejuſdem indolis cum rheumatiſmo.

Venæ ſectione præmiſsâ, leniora purgantia & non raró emeticum præſidio fuêre.

Quoſdam, irritis & hiſce & aliis quàmplurimis remediis, conſervæ herbarum antiſcorbuticarum ſanârunt.

Uni alterique febrienti brachium, rheumate tentatum, pus fecit copioſum, tenue, vireſcens. Convaluerunt.

Quidam id genus anacatharſin ſunt paſſi, longam nempè, & tenuem, & vireſcentem. Phthiſeos inchoantis ſpecies erat, cui lichen Iſlandicus medebatur.

Morbi tamen univerſim non plurimi, & non lethales.

Mortes quædam hominum, jam anteà & diù phthiſicorum.

D E C E M B E R.

Primo quatriduo, frigus nebuloſum.

5^{tâ}, nivēs toto die cecidêre, quæ vix biduum ſuperârunt, colliquefactæ tepido madore. Indè verò frigus moderatum ſiccumque perſtitit ad 18^{vam} uſque, quam pluviæ & nebulæ obſcurârunt.

Ab eo tempore, frigus mediocre, ſiccum, ſerenum, ventoſum per totum reliquum menſem. 24^{tâ}, nives, ne quidem ephemeræ, ceciderunt, atque iterùm ultimo menſis die.

Die 25, mercurius altiſſimus . .	28 poll. 7. li.
Die 30, ejus maxima depreſſio . .	27 poll. 3 lin.
Die 10, calor maximus	+ 11 gr.
Diebus 4 & 25, frigus maximum . .	— $\frac{1}{2}$. gr.
Calor medius	+ 5 gr.

Iidem morbi, qui ſub exitum Novembris paſſim ſunt viſi, hunc etiam menſem notârunt, numero pauci, & rarò pernicioſi; vix ullæ febres continuæ, hæque phlogiſticoteræ, ſed rheumata plura, quædam ſupra modum rebellia, nec niſi morâ & ordine temporum mutato, potiùs quàm arte, ſanata; eryſipelata quoque plura.

Rheuma frequens & pertinax.

Chloroſes. Chloroticæ complures; pituitam acidam, itemque aſſumta vomebant. Pejus hòc menſe habuerunt id genus ægræ.

Febricula, cardialgia; palpitatio cordis, & difficilis, ſi movebantur, ſpiratio erat.

Dabatur remedium ſolvens, ſalinum; deindè ipecacuanha, tandem conſervæ trifolii fibrini, & cochleariæ, cum pauxillo rhei, radice gentianæ, floribus ſalis ammoniaci martialibus, hos fœdos virginum colores emendârunt.

Quartanæ. Quartanarii complures, qui morbum adultâ Æſtate, aut initio Autumni contraxerunt, primùm hoc menſe nos acceſſerunt. Corticem Peruvianum aut non ferebant omninò, aut nonniſi ſerò, & remediis multis ſolventibus præmiſſis, & emeſi celebratâ. Tandem dari quibuſdam cortex potuit, ita tamen ut, ſilente paroxyſmo, deſiſti debuerit, ob tumorem præcordiorum, tuſſes &c., & ſolventium, aperientium uſus reſumi. Quibuſdam quartana in continuam eſt verſa, cortice propinato.

Præſtabat, exhibito electuario ex conſervâ naſturt. aquat. trifol. fibrin. ſale ammon. aut floribus ſal. ammon. martialibus & extracto abſynthii parato, febrim lentè conficere. Conſultiùs fuiſſet, flores arnicæ exhibere, ſed quibus contra quartanas hoc anno nondùm utebar.

Phthiſes plurimæ, utiquè non conſummatæ, ex catarrho æſtivo & autumnali neglecto. *Initia phthiſeos.*

Quidam ex longo id genus catarrho hæmoptoici ſunt facti. His primò phlebotomia una, quin & altera profuit, & diuturnus ſolventium, emollientium uſus: plerique his ſolis convaluerunt: nonnullis ſolummodò, ſerò tandem, ſublatâ nempè pulmonum phlogoſi & ſuccis Autumni ſpiſſioribus attenuatis dilutiſque, lene ſubindè emeticum tuſſim unà & hæmoptoën ſedavit. Lichene Iſlandico & polygalâ contra relapſum præmuniebantur.

EPHEMERIDES

ANNI 1779.

CAPUT II.

JANUARIUS.

Quæ, die hunc annum ordiente, nives delapſæ ſunt, perſtitêre, exiguis hinc indè proventibus auctæ. Urens gelu & ſiccum perpetuò fuit, cœlo plerumquè ſereno. Extrema verò menſis tempora aliquantùm erant nebuloſa & nubiloſa.

Die 23, mercur. altiſſim.. . .		28 poll. 7 lin.
Die 1, infima ejuſdem ſtatio .		27 poll. 2. lin.
Diebus 9 & 24, frigus maximum . .	—	10 gr.
Diebus 1 & 21, calor maximus . . .	+	3 gr.
Calor medius.	—	2 gr.

Quidam, hoc menſe, ad nos venerunt cum irradicatis quartanis. Cùm ſæpiùs uſus eſſem conſervis naſturtii aquatici, & trifolii fibrini aa. ℥ij. cum pulv. rad. gent. & flor. ſal. amm. mart. aa. dr. ij., & non pauci curarentur, quidam verò non emendarentur, nec à cortice nec à conſervis his; hinc dedi ſequentes pilulas: ℞. Sapon. venet. unc. ß. Gum. amm. dr. iij. maſſæ pil. Ruff. dr. ß. Elix. propriet. q. ſ., ut fiant pil. gr. iij.; ter per diem pil. quatuor ſumat. Statui, præcipuè in feminis, Haeniana methodo uti, quam is ſcilicet adhibuit *in omnibus ferè* feminarum morbis, iis nempè, qui languidiori humorum, eorumque ſpiſſiorum, motui debebantur (& quot illarum morbi huic cauſæ non debentur!); fauſto hæc omine dedit, in perquirendis morborum chronicorum cauſſis mirè

ſagax, & in iis ſanandis multò felicior quàm in acutis.

Reſpirationis vis quanta ſit ad vitam vel mortem, & quàm ſecuras juſta illius æſtimatio prædictiones ſuppeditet, hoc menſe aliquoties vidi. Reſpiratio abbreviata & ſimul accelerata, ita ut inſpirationes & exſpirationes puſillæ ſint ſeque citò inſequantur, peſſima eſt, licet omnia alia bona eſſe videantur: quamdiù, tam in putridis malignìſque, quàm etiam in inflammatoriis thoracis morbis, talem reſpirationem non videro, non deſpero; at, eâ præſente, neminem vidi convaleſcere.

Eâ ita brevi citatâque exiſtente, utut bonus & vix celerior naturali pulſus ſit, nil eſt ſperandum.

Si in peripneumoniâ, aut pleuritide inflamatoriâ, immò in cujuſcunque viſceris inflammatione repentè reſpiratio curta & celeris evadat, (quo tempore pulſus multùm ſolet emendari, minùs celer & debitè mollis fieri), *mors oſtia pulſat.*

In cadaveribus horum reperitur inflammatio ex magnâ parte ſoluta; ſero nempè *copiosè* & *ſubitò* in cavum quoddam, aut thoracis, aut pericardii, aut abdominis, tranſſudante. Subita talis mutatio in pleuritide eſt illa funeſta pleuritidis in peripneumoniam metamorphoſis: indè mors ſuffocans.

Vidi puellam ruſticam in febre malignâ pulſu *evaneſcente* per duos ferè dies jacentem, at placidè reſpirantem: veſicantibus & *magnis* doſibus camphoræ ſanabatur.

Juvenis Scrinarius N° 12, decumbens, per tres dies frigus marmoreum omnium artuum habuit; faciem collapſam, verè Hippocraticam; nihil pulſantis arteriæ, niſi *ſubindè* & *tenuiſſime* micantis, & mox evaneſcentis, & languidiſſimos motus cordis: ſurrexit ſubindè ad alvum ponendam, ſubindè tamen non: *placidè* & *ſanorum inſtar* reſpirabat; lingua aridiſſima, exigua, rotundum ligni fruſtillum referebat, adeò erat contracta & rigens; auditus graviſſimus: tamen, utut tardè, vinoſis, veſicantibus, camphorâ, angelicâ, *ſenſim* vis & ſanitas rediit. Neminem vidi morti tam propinquum, qui iterùm convaluerit.

Pleuritides rheumatico-inflammatoria. Circa medium Januarium complures venerunt pleuritici; pleuritis non ſæviſſima, *rheumatico-inflammatoria.* Dolor *latam* thoracis plagam occupabat; ſæpè jungebatur doloribus artuum, illorum præcipuè, ſeu inferiorum ſeu ſuperiorum, qui lateri dolenti reſpondebant: ſputa rariſſimè cruentata. Morbus ſolutu non difficilis: emollientia; venæ ſectio.

Fallax pulſuum debilitas in pleuritide. Obſervavi debiliſſimos ſubindè pulſus in *hâc pleuritide*, qui, *detracto ſanguine*, fortiores evadebant; prout ſcilicet dolor mitigabatur. Metuebam in paucis quibuſdam feminis, laxioribus & ferè chloroticis, frequentiùs ac copioſiùs menſtruentibus, cùm dolore *tali* pleuritico corriperentur, & pulſus exhiberent molliſſimos, debiliſſimos, ſecare venam; hinc primò timidè & parciſſimè ſanguinem detraxi, viſurus quomodò ferrent; mox audacior factus plus detraxi, pulſu indè validiore effecto, & ſecuto mox levamine.

Judicabantur hæ pleuritides omnibus viis; ſudoribus, urinis, alvoque; rariùs ſputis; ſudoribus verò omnium creberrimè, ſed ſpontaneis & ſeriùs obortis.

Pleuritis inter feminas crebrior. Id etiam mihi præter morem aliis annis conſuetum accidere videbatur, quòd *feminæ* præ viris hâc ſpecie pleuritidis laborârint. Complures certè habui, eaſque debiliores, delicatiores, evacuationibus ſanguineis, profuſis nempè menſtruis & ante tempus legitimum recurrentibus exhauſtas, quas hæc pleuritis præprimis corripuit. Venæ ſectionibus, emollientibus &c. curabantur: ſanguinem habuerunt pleuriticum.

Nempè virile robur, aut viraginum conditio inflammanti aëris hyberni ſtimulo hucuſquè reſiſtere videbatur; cui delicatior, & irritabilis magis feminarum fibra malè obſecundabat.

Linguam habuêre mucoſam, quædam etiam arentem, & ſaporem aſſumtorum pravum; ſed arida humectabatur potu emolliente, qui etiam enervando, ſi quid ſimul putridi ſubfuerat, diluendoque, guſtum reſtituit.

Plerique hâc tempeſtate inflammati, in principio morbi,

morbi, ſubindè etiam in ejuſdem progreſſu, bilioſa pituitoſaque cum levamine vomuerunt, ſed ſponte.

Pleuritici rariſſimè anacatharſin cruentam patiebantur; ſed quatiebantur tuſſi ſiccâ creberrìmâ, quâ tandem aliquid muci excutiebatur.

Decubûere in latus ſanum pauló faciliùs, nequaquàm autem in latus affectum.

Pulſus in carpo lateris affecti multò minor, debilior, & contractior ſemper obſervabatur, & dolor non diù nec pertinaciter uni plagæ infixus, ſi quid remedii adhiberetur; ſed ſuperiora petens, aut ad artus extremos, undè ſæpè initio venerat, ſeſe recipiens.

Cruſtam emiſſi ſanguinis plerumquè modicè luridam & diſcolorem vidimus, flavam, virentem, cineream, liventem, aut variegatam. Plerumquè etiam non contrahebatur, ſed manſit diffuſa, at tenaciſſima.

Levabantur dolores laterum admoto fotu, aut etiam veſicante, phlebotomiâ præmiſsâ.

Quibuſdam dolorem ex fotu emolliente ita evocari ad externum thoracem vidi, ut æger attactum non ferret.

Aliis, quibus dolor aut fotu aut veſicante diſcutiebatur aptè & citò, febris tamen ipſa manſit per plures dies; donec, alvo, urinis, ſudoribus motis, ſenſim ægritudo fatiſceret.

Hæ tamen excretiones urgeri neutiquàm debebant, ſed ſuâ ſponte incipientes adjuvari.

Quibuſdam verò, quibus generoſior cura antiphlogiſtica facta eſt, præcipuè ſanguine liberaliùs educto, morbus in putridorum caſtra tranſiit.

Quidquid erat morborum febrilium, hanc ferè pleuritidis curationem poſcebat; nitroſis, emollientibus largiter hauſtis, & ſanguinis *moderatis* miſſionibus peragendam; &, ſi etiam longius & pertinacius malum videbatur, non licebat impetuoſiùs agere, nec eſſe præcipitem. Continuò ſibi inclamare Medicus debebat σπευδε βραδεως.

Hæc obſervatio in curâ phthiſicorum magni mo-

menti eſt, cùm oporteat paullò aliter phthiſicis mederi hyeme, ſiccâ præcipuè & boreali, quàm æſtate atque autumno.

Phthiſeos hoc menſe curatio.

Ei frequenter inflammatio jungebatur.

Quibuſdam enim, quibus per æſtatem atque autumnum cortex Peruvianus, lichen, & polygalæ radix multùm levaminis tulit, morbus repentè recrudeſcere cum febre cœpit & dolore pleuritico. Plerique mortui ſunt, atque à morte pulmonum abſceſſus, majores, minores, apertos, concluſos reperimus, ſed abſceſſibus interjacentem ſubſtantiam, carni duræ ſimillimam dirèque inflammatam. Aliis, qui in principio phthiſeos adhuc verſabantur, & quibus initio prodeſſe lichen, polygala, cortex Peruviamus, deindè verò nocere viſa ſunt, ſuperveniens inflammatio maturè depulſa eſt, fuerantque præſenti periculo erepti, ut longæ iterùm ægritudini committerentur. His ſanguinem, ſed moderatè, detraxi, & emolliente potu, ex althæâ parato, tuſſim aſperam & dolores laterum delinivi. Subindè huic potui aliquid gummi Arabici admiſcebatur; undè multùm viſi ſunt allevari.

Coriaceus ubiquè ſanguis erat, etſi corio tam in his, quàm in omnibus aliis hâc tempeſtate inflammatis, diſcolori, plumbeoque, flavo, virente; craſſo tamen ſubindè & contracto, ac fimbriato, cruoreque pariter tenaci.

Odontalgiæ periodicæ, item alia rheumata periodica cortice ſanata.

Hoc menſe odontalgiæ frequentes fuerunt, quæ primò continuæ erant, dein remiſerunt, ita ut interdiù vix & mitiſſimè atque per vices affligerent, noctu verò crudeliſſimè ægros excruciarent, donec ſub auroram denuò miteſcerent: nil profuit, niſi præmiſſo ſolvente ſalinoque remedio, cortex Peruvianus, qui minori doſi & citiùs has odontalgias compreſſit, quàm alias ſolet intermittentes comprimere.

Artuum etiam dolores nocturnos vidi hoc menſe, nonniſi cortice Peruviano ſanandos, quem, ſalibus & ſtibio diaphoretico non abluto præmiſſis, (hæc ſubindè ſola curando huic morbo ſuffecerant) ſeriùs exhibuimus, doſi non magnâ, nec diù, abſque tamen relapſu.

Puella dolorem colicum habuit, levi febriculâ, horrore, maximè verò calore & tandem ſudore ſtipatum; qui quotidiè ab horâ 3tiâ pomeridianâ ad ſextam duravit, ad omnia rebellis; febrim larvatam exiſtimans, corticem fruſtrà largiter diùque dedi: tandem, cùm tumorem labii dextri pudendorum noctu dolentiſſimum ægra monſtraret, mercurium ſublimatum dedi. Non multò pòſt convaluit.

Dolores venerei nonnunquàm interdiù graviores ſunt, noctu mitiores, etſi plerumque contrarium obtineat.

Vidi etiam alios dolores venereos *conſtanter diurnos*, & noctu penitùs ſilentes.

Didici quantoperè etiam in chronicis morbis; (iis quoque qui omnium temporum appellantur atque etiam ſunt,) oporteat ad anni conſtitutionem reſpicere, atque indè, velut ab oraculo, doceri quidnam agere in re dubiâ expediat.

Pleuritides numero plures ſub ultima menſis tempora offerebantur, atque etiam magis inflammatoriæ; nullam tamen lethalem vidi, ſed omnes emolliente ac tepido aſſiduoque potu ac nitroſo, cataplaſmate item ad latus dolens adplicato, & ſanguinis miſſione unâ, binis, tribus, feliciter atque benignè reſolutas.

Dyſenteriam unam ſanavi emolliente ſolùm potu, mucilaginoſo, ac tepido fotu abdominis, & phlebotomiâ.

Febres putridæ hâc tempeſtate fuerunt perpaucæ, etſi complures inflammatoriæ, eæ præcipuæ quæ nullam aut levem ſolùm topicam inflammationem ſibi ſociatam habuerunt, *putredinem* mentirentur. Quippè & ſapor aderat, & linguæ conditio, dentium ſordes, nauſea, vomituritiones, vomitus, & alvini fluxus ſpontanei, & urinæ prout hæc in febribus putridis ſolent apparere. Nihilominùs inflammatio ſuberat univerſalis, & phologiſticus lentor, venæ ſectione, emolliente nitroſoque potu ſolvendus.

Febres inflammatoriæ hujus menſis.

Qui *has* febres *hâc* methodo feliciter ſanaverat, *putridas febres* antiplogiſticâ ſolùm methodo ſanâſſe arbitrabatur, eumque bonam feciſſe medicinam exiſtimabam, ſed malè fuiſſe ratiocinatum, morbumque alieno nomine ſalutâſſe.

Sæpiùs putridas mentiebantur.

Sanaverat enim *inflammatorias* febres non *putridas*; attamen quodam putredinis fuco contaminatas, quem potulenta antiplogiſtica & alvus pronior abſque negotio deterſerant.

Id ita eſſe, aliundè etiam docebar; quippè hæc febris non robuſtiſſimos invaſit neque pancraticè valentes, in quos phlogoſis aliàs faciliùs cadit, ſed debiliores, & feminas præ viris.

Largiores quàm oportuerat venæ ſectiones, & curam antiplogiſticam morbo ipſo majorem impunè non tulerunt. Fiebat enim hâc ratione inflammatoriæ febris in veram putridam converſio.

Quare? Hanc febrim *ſalutarem* judicabam, atque naturæ inſtrumentum, quo illa prædominantem Æſtatis atque Autumni humorem, mutatâ nunc temporum conditione, æquè immutat atque invertit. Sed exorbitantes motus medicatricis licet febris ad juſtam oportuit mediocritatem reducere.

& quo eventu? Fuêre qui has febres *fictitiè* putridas, *reipſâ* inflammatorias, antiſepticâ & ſtimulante methodo aggreſſi ſunt, vomitoriis, cortice Peruviano, veſicantibus, camphorâ, moſcho &c. earumque malignitatem multò majorem, quàm qualem æſtate viderant, incuſabant. Eorum ægri moriebantur. Erratum in diagnoſi eſt in perniciem ægrorum; tantùm intereſt, in morborum cognitione, externâ ſpecie non decipi, ſed ipſa rerum viſcera rimari & noſſe.

FEBRUARIUS.

Primis diebus, aura molliri cœpit, & nebulis pinguioribus humectari, atque acris hyems diſſolvi, ut nivibus deliquium inſtaret, quæ, die menſis quinto, cadente auſtrinâ pluviâ, penitùs contabuerunt.

A die octavo vernus tepor & amœnitas multa ad finem uſque obtinuit, ita ut poſt medium menſem vividiora hinc indè germinationis molimina comparerent.

Dieb. 17, 18, 27, 28, mercur. altiſſ. 28 poll. 6 l.
Die 7, infimus locus . . . . . 27 poll. 11 l.

Diebus 1 & 2, frigus maximum . . — 3 ½. gr.
Diebus 25 & 28, calor maximus . . + 10 gr.
Diebus 9, 12, 13, aurora borealis.
Calor medius . . . . + 5 3/7 gr.

Hoc menſe, rheumata multa obſervabantur, ita ut quotidiè magnus ægrorum numerus noſocomium accederet. *Defluxiones populares,*

Defluxionum magna varietas & differentia fuit, ex febre potiſſimùm & ex parte corporis ægrotante repetenda.

Febris nempè plerumquè non magna fuit, interdiù præprimis, ſed veſperi, horripilatione prægreſſâ, intenſior, noctuque; donec tandem, poſt dies non multos nec certo numero definitos, evaneſceret ſenſim. *variæ.*

Plerique ſordes oris conqueſti ſunt, mucoſas maximè, inſipidaſque, quidam etiam amaras.

Quidam febrilia ſymptomata nulla exhibuerunt.

Dolor dilacerans fuit, veſperi auctus & noctu, interdiù ſilens aut remiſſiùs. Quibuſdam genua & carpi tumuêre, tumore dolentiſſimo, inſtabili tamen, & intra nycthemeron profugo, ubi alius alibi aut tumor exoriebatur aut dolor.

Dolores nocturni articulorum, aut partium inter articulos ſitarum, ſubindè diutiſſimè perſtabant, etſi febris decurſum dudùm abſolverat.

Mira morbi variatio fuit, ſi partem ſpectemus ab rheumate occupatam.

Hinc cephalalgiæ veſpertinæ, occipitis, ſincipitis, unius lateris, ophthalmiæ, defluxiones ad dentes, fauces &c.

Fuit, quæ nobis committebatur, florentis ætatis femina, glandulis ſubmaxillaribus tumidis, tumento etiam parotide utrâque. Loca dolentia contrectari citra gravem dolorem non potuerunt. Rheuma inter ſcapulas; febricula. Die morbi 3^tio^, cum difficultate deglutit, & obſtaculum queritur paulò ſupra ſternum; cum labore reſpirat, ob dolorem ad caput aſperæ arteriæ præprimis, per omnem quoque ejuſdem ca-

nalis longitudinem ad uſque ſupremum pectus, eumque pungentem, & intenſiorem inter inſpirandum; guttur contrectatum graviùs doluit.

Nocte diem morbi quartam excipiente, difficillima reſpiratio fit, ob punctorium dolorem gutturis totius cum ſuffocationis diſcrimine.

Die morbi quintâ, ad nos venit, laborioſiſſimè & cum dolore dictâ ratione reſpirans, tumentibus glandulis ſubmaxillaribus & parotidibus. Glocitabat identidem voce, & modò tali quemadmodùm gallus Indicus ſolet ad iram concitatus. Fauces inſpectæ nihil alieni exhibuerunt; omnium artuum, ad extremos uſque digitos, dolores rheumatici; pulſus naturalis, at aſſidua hucuſquè horripilatio.

Ægra hæc venæ ſectione unâ, fotu emolliente faucium, gutturis, parotidum, potu emolliente nitroſo & tepido, demum ſtibio diaphoretico non abluto brevì convaluit.

Quoſdam aſſidui dolores abdominis cruciabant poſtquàm artus dolere ceſſaverant, vel etiam artus unà & inteſtina doluerunt. Colicos hoſce cruciatus ab rheumate interanea obſidente natos credidimus.

Dyſenteria verna. Quibus venter hoc modo doluit, ſimul alvus fluxit; hi mucum pendulum, velut ranarum ſperma eſſe ſolet, vel etiam qualis in calculoſorum urinis obſervatur in fila ductilis; crebrò, & torminosè, & cum teneſmo dejecerunt, identidem cacaturientes. Mucum hunc ſubindè ſanguis tingebat. Morbus dyſenteriam referebat; ſanavi tamen ut rheuma inteſtinorum phlogiſticum, venæ ſectionibus ſanguinem lardaceum exhibentibus, cataplaſmate, fotuque abdominis emolliente, & potu tepido, mucilaginoſo, mucilagine potiſſimùm gummi Arabici.

Dolore omni profligato, ſubindè collecta & auctior ſaburra excuti ore potuit tutò, quin & debuit. Diarrhæam, ſi qua reſtitârat ob inductam inteſtinorum lubricitatem, emendaverunt infuſo-decoctum radicis arnicæ, amara, interpoſitis ſubindè paregoricis, & vinum auſterum.

Quidam difficulter & cum ardore mingebant; ma-

lum hoc ſubitò nonnunquàm, prægreſſo partis cujuſdam alterius dolore veluti deſtillatorio, nunc verò diſſipato, acceſſit; *rheuma veſicæ* appellabamus. Potus tepidi emollientes, & cataplaſma conſimile dolenti pubi & perinæo admotum profuit.

MARTIUS.

Ab eâdem cœli clementiâ, quæ Februarii partem potiorem commendabat, etiam hic menſis initia ſumſit; hanc tamen, exacto triduo, denuò depulſam lugebamus ab incurſante Boreâ frigidiore atque immiti.

A medio menſe ad diem uſque 25[tam], frigus boreale mutari occœpit *gratâ vice Veris & Favonî*, & germinantis naturæ conatus præcociores, ſuſpenſique parumper ob auram aſperiorem, denuò edi, donec extremos Martii dies aſperaret novum gelu.

Die 5, merc. altiſſ.	28 poll. 6 l.
Dieb. 15, 18, 19, infima ejus ſtatio . .	27 poll. 9. l.
Die 6, frigus maximum	— $2\frac{1}{2}$. gr.
Diebus 26, 28, calor maximus . .	+ 13 gr.
Calor medius	+ $8\frac{2}{3}$. gr.

Initio hujus menſis, inter viros maximè, attamen numero non magno, febrium putridarum ſpecies obſervabatur, quæ more peripneumonico invaſit; ſanguis cruſtam gelatinoſam, diffuſam, cineream habuit. Sanguis parcè, licet repetitìm, at initio miſſus profuit, tollendo topicam pulmonum inflammationem; dein verò decocta graminis &c. cum oxymelle, vel oxyſaccharo copioſè pota mirùm juvârunt. *Rariùs*, & morbo *tantummodò provectiore*, emeſis *ſubindè* utilis erat. Non erant autem *febres ſaburrales primariò putridæ*, ſed tantùm *ſecundariò putridæ*, & *ſubindè*. *Peculiaris ſpecies febris putridæ.*

Aliena illa & incognita conditio, quæ vocabulo *putredinis* exprimitur, primitùs in viis ſecundis, quâcunque demùm ratione nata eſſe videbatur, non autem ex viis primis in ſecundas primùm traducta.

Febris *uno* tractu pergebat abſque violentis ſymptomatibus, ſine exacerbatione, niſi paucis & noc-

turnâ. Somnolentia aſſidua, lingua mucoſa, os rarò pravum. Cortex Peruvianus, arnica, aromatica, & omnis generis ſtimulantia debebant exulare. Antiphlogiſtica profuêre; incerta morbi duratio. Nulla manifeſta criſis.

Cùm, die menſis quartâ, frigus boreale ſiccumque & ventoſum ingrueret, multi pleuritici facti ſunt, dolore validiſſimo. Venæ ſectiones complures; cruſta ingens, craſſa, diffuſa, non contracta, & quemadmodùm in rheumatiſmo inflammatorio ſolet obſervari. Tepidi potus. Cataplaſmata emollientia ad latus dolens. Erant veræ, & graves inflammationes; nihilominùs quibuſdam, ſerò licet, & fractâ phlogoſi, emeticum profuit; morbo nempè inflammatorio tranſitum moliente in febrim ſaburralem.

Quos hæmorrhois ſubindè vexavit, hi etiam, hâc tempeſtate, ejuſdem molimina conquerebantur, & ſubindè graviter decubuêre, teneſmos inter, & colicos dolores, & febrim inflammatoriam: profuit methodus antiphlogiſtica; venæ ſectio ſcilicet, potus apti, & hirudo, demùm eccoprotica.

Metus abortiendi populares.

Hoc, menſe compluribus gravidis abortus inſtabat menſe quarto, aut ſeptimo; dolores parientium, febris. Venæ ſectio, emulſa nitroſa, quies: uni etiam, poſt hæcce remedia, quæ dolores pariendi mitigabant non profligabant, vomitus ſpontè primò ſecutus & pituitam eliciens, dein etiam arte concitatus, ita profuit, ut, poſt vomitum, omnis abeſſet lumborum & abdominis dolor pariendique molimina. Alteri, ſubindè anteà fluentes hæmorrhoides paſſæ & abortum metuenti, hirudo dolores & niſus pariendi ſuſtulit.

Frequentiùs febris putrida poſt medium Martium viſa præter varia alia accidentia.

Poſt medium menſem, febris quædam putrida frequens fuit. Caput omnibus validè ægrotabat, confuſum, ſtupidum. Senſuum tarditas, ſomnolentia peculiaris, & taciturna tandem, noctu præſertìm, deliria.

Saburralia ſigna multa adfuêre; verùm, pharmaco propinato, ſive id vomitum ſive alvum cieret, nullum aut perexiguum levamen, idque ipſum non durabile. Poſt paucos dies lingua exaruit, intenſiore,

aſſiduâ, & comatoſâ in ſomnum proclivitate. Os fuliginoſum non paucis. Inter dormiendum, oculis non raró, & præter conſuetudinem connivebant. Quòd ſi uterque oculus inæqualiter conniveret, ægros magis periclitari judicabam. Et, neque hoc, nec aliis annis, ullum novi ſanatum, cui in acutâ febre, licet quædam comparerent non mala, quin etiam ſalutaria, alter oculus altero major fieret.

Incertis morbi diebus nonnunquàm exanthemata proruperunt non levantia, ſed neque lædentia, petechialia, morbillos exactè referentia magnitudine formâque, lætè roſea, niſi quòd ſubindè *cinerei coloris*, ſubindè modicè ſubflaveſcentis eſſent. *Petechiæ morbilloſæ* appellabantur. *Lenticulares* fuêre rariores. *ſæpè petechias habuit morbilloſas.*

Pulſus pleni, fortes, duri, naturalibus modicè tantùm celeriores. Durities & vibratio pulſuum aliquoties poſt venæ ſectiones repetitas augeri viſa.

Nares ſubindè ſanguine manabant, ſine evidenti levamine.

Sanguis phlebotomo eductus *roſeam* plerumquè cruſtam habuit abſque ſero, & cum inſulâ tenaciſſimâ. Quibuſdam tamen cruſta plumbea fuit, cinerea, obſcurè & obſoletè flava, diffuſa, tenax, non fimbriata.

Urinæ naturalibus magis flavæ, aureæ; nunquàm autem flammeæ aut exquiſitè inflammatoriæ.

Febris hæc initio quotidie & paullulùm remiſit, & modicè exacerbata eſt præcedente levi horripilatione; tandem nulla aut remiſſio aut exacerbatio notabatur: continua tunc fuit.

Varia morbi duratio fuit ad duas treſve ſeptimanas: criſes variæ, nullæ tamen evidentiores, aut magnæ, aut cum tumultu, pleræque fatiſcere ſenſim videbantur ακριτιμως.

Omnibus plus minùſque thorax peripneumonicè aut etiam pleuriticè laborabat.

Sanabantur plerique, & plurimi.

Profuerunt antiphlogiſtica ſola; venæ ſectiones nempè iteratæ, & decocta radicis graminis, taraxaci, cum nitro & oxymelle.

Profuit quoque omnibus alvus pronior, & crebro enemate ſollicitata.

Magni momenti obſervatio in curandâ hâc febre.

Res maximi momenti fuit ægros lecto eximere & ſedili imponere, ut erecti à ſomno prohiberentur. Nemo niſi expertus novit quantoperè ſomnus febrim incendat, vigiliæ verò, & coacta à ſomno abſtinentia eandem reſtinguat, & mentem à delirio præſervet.

Emeſes non profuerunt, nec purgationes, niſi *ſubinde*, *abſterſâ phlogoſi*, *morbo multùm provecto*, & jam non tali, qualis hucuſquè fuerat, ſed *converſa* in febrim putridam *ſaburralem*.

Veſicantia, camphora, ſerpentaria, contrajerva, vinum, &c. quibus ægri ante adventum ad noſocomium utebantur, malè ceſſerunt.

Inciſa cadavera latentes alicubi inflammationes exhibuerunt, in thorace potiſſimùm, nonnunquàm etiam in abdomine.

Febris putrida ſanguinea.

Hanc febrim exanthematicam dicebamus *putridam ſanguineam*, ut eam diſtingueremus à *putridâ ſaburrali*, qualem ſordes putridæ è ſyſtemate gaſtrico in ſanguinem attractæ ſolent generare : in noſtrâ verò *putridâ ſanguineâ* vitium in ſiſtemate ſanguifero *primariò* natum videbatur.

Hæc putrida ſanguinea erat, ſimul etiam indolis *inflammatoriæ*.

Petechiæ non factitiæ.

En petechias *non factitias*, ſed *ſponte* natas.

En febris quoque petechialis *ſpeciem*, & *quamdam* febrim putridam, quæ methodum *caleſacientem* æquè averſatur ac methodum *emetico-catharticam*, ſive antibilioſam, quæve unicè amat methodum *refrigerantem*, atque *antiphlogiſticam*.

Non eſt una eademque methodus medendi in omnibus & ſingulis febribus putridis.

Sed qui *omnes*, aut *pleraſque* ſaltem, febres putridas, quarum, ſub eodem licet vocabulo comprehenſarum, differentiæ multæ ſunt & *eſſentiales*, antiphlogiſticâ ac refrigerante methodo ſanandas contenderet, aliaſque ſanandi methodos in aliis putridarum ſpeciebus proſcriptas vellet, næ is multis paraſangis aberraret à vero, atque ab omnium ſæculorum obſervatione.

Hæc febris *putrido-inflamatoria* hyemes minùs bo-

reales & magis auſtrinas amare viſa eſt, itemque vernos menſes, exſpiratura jamjam conſtitutione phlogiſticâ hyemis borealis.

Subindè etiam ſero Autumno inflammatorios brumæ morbos orditur.

APRILIS.

Exordium aſperum, & gelidum: verùm à die quartâ incaleſcere cuncta potentiùs cœperunt ad diem uſque 17mam, ubi ventus frigidior hos veris calores quatriduo repreſſit, cœlo nihilominùs conſtanter ſereno, & ſiccitate productâ.

Die 21mâ, calor æſtivus potiùs quàm vernus ſucceſſit, quem die poſterâ tonitrua exceperunt inter æſtus intenſos.

Die 23tiâ, pluviæ ceciderunt, poſt diuturnam aquarum penuriam deſideratiſſimæ, & cœlo dudùm ſed irritò devocatæ.

Extrema tempora moderatiùs caluerunt, ſalutares ſubindè pluviolas experta.

Die 2, mercur. altiſſ.	28 poll. 6 l.
Die 9, infima ſtatio	27 poll. 8 l.
Diebus 15, 16, calor maximus . .	+ $19\frac{1}{2}$. gr.
Diebus 17, 18, calor minimus . .	+ 4 gr.
Calor. medius	+ $14\frac{3}{10}$. gr.

Ab primis hujus menſis diebus, plurimi pleuroperipneumonici facti ſunt, maximè viri; dolor *amplam* plagam occupabat; febris validiſſima. Sanguis totus phlogiſticus, ita ut parùm adfuerit rubræ partis. Venæ ſectiones largæ requirebantur, & emollientia cataplaſmata ad thoracem.

Quoſdam etiam hepatitis aut ſola, aut cum pleuroperipneumoniâ, affecit, quibuſdam inflammatio omnem hypochondriorum ambitum occupavit, eumque vel ſolum, vel unà etiam thoracem. Icterus quibuſdam in hâc hepatitide acceſſit; graviſſimus tunc morbus erat.

Præter hos inflammatorios morbos, febres *putridæ ſanguineæ* adhuc obſervabantur complures.

Plerique peripneumonici aut pleuritici aliquid habuêre ſaburralis & bilioſi; diarrhæa hinc utilis fuit, moderata tamen. Emeſis tuta non fuit, niſi *ſerò*, febre mitigatâ, aut penitùs ceſſante, dolore interìm aut manente, aut iterùm ſuborto.

Mortes ubiquè multæ.

Fœces pleriſque profundè virides.

Circa medium Aprilem quidam petechiis toti quanti obſiti ad nos venerunt, his autem peculiaris ſaburra erat, ſcilicet *æruginoſa*, non *tenax*, ſed *diluta & perliquida*, *copiâ non magnâ*; odorem ſpirabat acido-auſtero-dulcem, ad inſtar aceti cui aliquid litargyrii admiſtum fuit. Talis erat potiſſimùm anhelitus, talis odor ſudoris, vaporiſque perſpirabilis, talis etiam quàmmaximè odor erat ſaburræ vomitu rejectæ.

Vomitoria tunc quidem requirebantur non raro, attamen tantùm levaminis ac aliàs in bilioſis non attulerunt, ob adjunctam topicam alicubi, præcipuè thoracis inflammationem. Venæ ſectio una, aut etiam plures, fieri debebant, maximè viris. His etiam *ſola antiplogiſtica*, poſt & ante emeſin data, ſaluti fuerunt, aliis verò, feminis maximè, ſeriùs ob debilitatem aut fluxum alvi moleſtum, dedi infuſo-decoctum radicis arnicæ.

Sub exitum Aprilis, complures febres habui quotidianas, ſeu potiùs tertianas duplicatas poſt continuam. Hæ intermittentes ſolventibus continuatis non curabantur, ſed cortice & amaris.

M A I U S.

Initia habuit præcalida, & præfocantia.

Die 5^{tâ}, tonitrua, veſperi ventus validiſſimus aſperum frigus induxit ac repentinum. Noctu, vento ceſſante, pluviæ cadebant.

6^{tâ}, 7^{mâ}, ſerenitas & calor, 8^{vâ}, pluviæ parcæ, ſed gratæ, quas ingens iterùm æſtus excepit ad uſque

20mam menſis diem, quâ aura modicè refrigerari cœpit, atque impatientiùs ferri, poſt tantos præcipuè calores & tantam calorum & frigorum viciſſitudinem, ſiccitate iterùm continuatâ.

Die 23, mercur. altiſſ..	28 poll. 4 l.
Diebus 3, 4, 13, infima ſtatio .	27 poll. $7\frac{1}{2}$. l.
Die 11, calor maximus	+ 23 gr.
Die 5, minimus	+ 6 gr.
Calor medius	+ $16\frac{1}{2}$. gr.

Initio Maii, plures tertianæ, quæ ſub exitum Aprilis oriebantur, occurrebant. Tertianæ hæ initio ſimplices fuerunt, dein duplicabantur. Curabantur decocto graminis, taraxaci, cichorei cum ſale medio, dein emeſi. Profligato hâc ratione paroxyſmo, pleriſque dabatur electuarium antifebrile diſpenſatorii Viennenſis, ut relapſui caveretur.

Anginæ vernæ.

Poſt initium Maii, complures, præter dictas tertianas, obvenerunt anginæ tumidiſſimis tonſillis, & meatum ſeſe contingendo intercludentibus. Erant inflammatorio-biliosæ. Venæ ſectio, ubi phlogiſticus ſanguis educebatur, debebat inſtitui, at perparùm indè levaminis, plurimùm verò ab emetico ſeriùs paullò exhibito. Deglutitio enim anteà abolita ſtatìm à vomitu reſtituebatur, deindè dabantur eccoprotica, item gargariſmata cum ſale ammoniaco. Veſicans, ut aliàs in anginâ rheumaticâ, non profuit, nec cataplaſma ad totum collum applicatum, nec fotus faucium emollientes.

Præter has tertianas & anginas, obſervabantur etiam pleuritides & peripneumoniæ: ejuſdem prorsùs erant indolis ac anginæ, Primò enim aderat inflammatio, quæ venæ ſectiones, ſed non crebras, expetiit, & potus multos, dein verò ſeriùs emeſin, & eccoprotica. Quod enim apud quoſdam ægros faucibus contigit, id evenerat apud alios pulmonibus. Morbus *idem*, *eâdem* ratione curandus, ſede ſolùm diſpari. Febris erat ex remittentium tribu.

Circa medium Maium complures obvenerunt ſimplices biliosæ.

In tertianis, poſt ſolventia & emeſin, profuerunt flores ſalis ammoniaci martiales in vehiculo amaricante.

Poſt medium Maium febres bilioſæ meraciores, bilis magis flava, copioſior. Ipſius verò febris luſus complures. Rarò jam cruſta viſitur, nihilominùs, in viris præcipuè, phlebotomiam unam aut alteram emeſi præmiſimus. Quædam erant putridæ potiùs.

J U N I U S.

Totus fermè hic menſis frigidior fuit & inclementior, quàm aliis plerumquè annis ſoleat; venti crebri, & raræ ac parcæ pluviæ. Dies ultimi ſereni & calidi.

Diebus 21, 22, 29, 30, merc. altiſſ. .	28 poll. —
Die 12 infima ſtatio	27 poll. 6 l.
Die 12, calor maximus	+ 23 gr.
Die 21, ...	+ $7\frac{1}{2}$. gr.
Calor medius	+ $16\frac{1}{6}$. gr.

Poſt initium hujus menſis, plures febres rheumaticæ occurrebant, adfuit unà & bilis & phlogoſis. Nemine opinante & ſubitò, materies rheumatica artus deſeruit, & pectus occupavit diſpnœa, orthopnœa, tuſſi validiſſimâ, oppreſſione, ſputis ſubindè cruentis. Puella quædam fermè marmoreum frigus repentè ſenſit, poſt rheuma ex artubus ad pulmones recurrens. Orthopnœa, ſudores frigidi in guttas collecti, pulſus ad carpos nulli. Cor inordinatiſſimè & celerrimè micabat. Veſicantibus, camphorâ, epiſpaſticis, frictionibus, fotu artuum, vires revocatæ. Reliquis, factâ depoſitione ad pectus, & pulſu forti exiſtente, venæ ſectio, dein veſicans cum potu tepido, auxilio fuit.

Cruſtæ in ſanguine iterùm frequentiſſimæ. Eryſipelata phlegmonodea. Etiam convaleſcentes experti ſunt vim temporis frigidioris; nam paſſi ſunt catarrhos inflammatorios.

Poſt medium menſem, ubi frigidiuſculum tempus fuit, complures rheumaticâ febre prehendebantur;

fuerat hæc febris inflammatorio-birioſa; tumores genuum, ad dorſum manuum, vagi, dolentiſſimi. Venæ ſectio, leniora purgantia, profuerunt.

Cùm menſis frigidior & ſiccus ut plurimùm eſſet, bilis, quæ ultimis diebus Maii æſtivos morbos videbatur ordiri, ſubſidere denuò reprimique, aut inflammationi conjungi cœpit.

JULIUS.

Principium menſis confertiſſimis imbribus compluтum. Indè, ad decimam ſextam uſque, aſſiduæ mutationes, repentinæ, & eodem ſæpè die iteratò evenientes, caloris frigoriſque, ſiccitatis, & pluviarum, cœli ſereni, & nubili.

Dies 16ta & 17ma ſerenæ & calidæ. Deindè verò calores magni cum pluviis alternabant; ita ut ingens & exlex fuerit auræ nunc æſtuantis, nunc imbroſæ, nunc verò ventoſæ, frigidæque viciſſitudo.

Die 15, mercur. altiſſ.	28 poll. 3 l.
Diebus 5 & 7, infimus.	27 poll. 7 l.
Die 21 & 31, calor maximus	+ 23 gr.
Die 13, 14, 15, minimus	+ 11 gr.
Calor medius	+ $17\frac{1}{2}$. gr.

Poſt initium Julii, frequentes ubiquè *dyſenteriæ*, fuit autem earum natura binioſo-inflammatoria, qualis nempè plerarumque febrium hàc tempeſtate graſſantium.

Dyſenteriæ, frequentes, inflammatoriæ, ſub-inflammatoriæ, aliique varii morbi cognati.

Juvenibus, robuſtiſque, ob doloris *aſſiduitatem*, & doloris ad attactum augmentum, venæ ſectio, & foris & intùs emollientia tepida; dein, ſerò tamen nec ubiquè nec ſemper, emetico-catharticum, vel ſolùm purgans, vel eccoproticum.

Non paucas dyſenterias ſola venæ ſectio, fotus abdominis emolliens, & potulenta tepida ſuſtuleruut.

Verumtamen de dyſenteriâ, & hujus & aliorum quorundam annorum, inferiùs ero paullò uberiùs diſſerturus.

Febres rheumaticæ, indolis bilioſo-inflammatoriæ,

Plurimæ febres eryſipelatoſæ, eryſipelate faciem præprimis, gingivas, fauceſque totas petente, ubi ichoroſa è gingivis materies fundebatur.

Febres bilioſæ ſimplices complures.

Febres bilioſo-putridæ cum petechiis *lenticularibus*.

Eædem hæ febres, ſed cum petechiis *morbillos* referentibus; quod genus petechiarum verno & æſtivo tempore hujus anni perquàm crebrò viſebatur.

Rariores intermittentes tertianæ.

Colicæ quædam inflammatorio-bilioſæ.

Defluxiones crebræ, variæque; ita ut ferè quivis morborum, quos hoc menſe obſervatos fuiſſe narrabam, aliquid habuerit rheumatis, ſeu deſtillationis bilioſæ, inflammatoriæ, ſepticæ, mixtæ.

Erant hi morbi ferè omnes *cognati*, & ejuſdem familiæ, *ejuſdem materiæ*, ſed *formâ* diverſi.

Materies erat *bilioſa*, *bilioſo-putrida*, ſed ferè ſemper cum aliquâ *phlogoſi*.

Materiam anni tempus generabat, *formam* verò vitæ genus & prædiſpoſitio &c.

Methodus medendi initio ſemper ferè debebat antiphlogiſtica eſſe, aut ob præſentem inflammationem, aut ob eandem ſaltem adfuturam, ni fuiſſet venæ ſectione & antiphlogiſticis cautum. Deindè verò, inſurgente fors vitio bilioſo, emeſis juvabat: ſaburras minutiores ipſe antiphlogiſticus potus, emeſi omiſsâ, enervavit.

A U G U S T U S.

Hoc etiam menſe, tempeſtas mirificè variabat, pluviis inopinatò & crebrò cadentibus humidior, præprimis circa medium menſem. Indè verò conſtantior erat cum ſiccitate majori. Verùm paucos poſt dies denuò humoris, frigoris, caloris, & ſiccitatis mira & illegitima viciſſitudo ſucceſſit.

Veſperi acutum frigus ad finem uſque.

Die 28, mercur. altiſſ.	28 poll. $2\frac{1}{2}$. l.
Die 11, infimus	27 poll. 8 l.
Die 7, calor maximus	+ 23 gr.

Die

Die 27, minimus	. . . .	+ 11 gr.
Calor medius	. . . .	+ 18 gr.

Dyſenteriæ plurimæ, ſæpè difficiles, non rarò lethales, in omni ſexu, ætate: ſenibus atque infantibus maximè lethales. *Dyſenteriæ & rheumatis multiplicis dominium.*

Febres *rheumaticæ putridæ*, *eryſipelatoſæ putridæ*, *petechiales putridæ*, petechiis morbilloſis, lenticularibus, medio maximè menſe, paſſim & populariter vagatæ ſunt.

Poſt medium menſem, copioſiſſimis & pernicioſis non rarò dyſenteriis adhuc durantibus, pleuritides ortæ ſunt plurimæ, tam *rheumaticæ* quàm *rheumatico-bilioſæ*; ejuſdem genii ac *ipſæ dyſenteriæ*, à quibus *formâ ſolâ* differebant.

Toto reliquo menſe, innumerabilis ſeges rheumatum ferocium, rebellium, per omne ferè corpus divagantium, nunc hanc, nunc illam partem excruciantium, articulos, pulmonem, thoracicos muſculos, inteſtina. Indè dyſenteriæ adhuc creberrimæ, difficiles non paucæ, &c.

Tuſſes ferinæ, difficiles, ſubindè ſputa puriformia excutientes, & pulmonem ulcerantes, ſubinflammatoriæ, inflammatoriæ, peripneumonicæ, pleuriticæ; rheumata dolentiſſima muſculorum thoracis tumentium, ubi adplicata emollientia cataplaſmata nil effecerunt aut perparùm. Subindè ejuſmodi tumor rheumaticus pus coquebat, & in abſceſſum abiit.

Cautè veſtitum incedere cavereque oportuit ne ſudantis corpus frigidiore aurâ, eâque hoc anni tempore magis inimicâ ſepticâque, feriretur.

Ultimis menſis diebus, dyſenteriæ æquè graſſabantur, & habebant *ſæpiùs* non exiguam abdominis inflammationem; emiſſus ſanguis fuit inſtar ſanguinis pleuriticorum. *Plures* ſubindè venæ ſectiones, & *cum magno* levamine, feci: dedi copioſos potus tepidos.

Eodem quo dyſenteria regnabat tempore, non paucæ *colicæ* obſervabantur, item *urinarum difficultates*, alvo interìm ordinatâ. Eâdem quâ dyſenterici methodo, etiam his feliciter medebamur.

Quidam rarò, quinquies ſexieſque ſolùm intra viginti quatuor horas, dejecerunt, attamen dyſenterica, cruenta multa, mucoſaque, & torminoſè.

Mira & protheiformis morborum variatio fuit, ſi loca corporis ægrotantia ſpectaveramus; *eâdem* licet morbificâ materie præſente, & *eâdem* quoque proficuâ medendi ratione.

Antiphlogiſticus apparatus, non ille quidem generoſior, & qui ſanguinem *copioſum* & crebrò exantlat, ſed qui parciùs, quive tepidorum potulentorum diluvio, & locorum dolentium aſſiduo fotu medetur, primas tenebat. Phlogoſi verò, quâ omnes ferè hujus æſtatis morbos, tanquam fuco illitas vidi, penitùs abſtersâ, aut ægrotus convaluit, fatiſcente nempè atque ſubmersâ biliosâ illuvie, ubi hæc exiguæ molis erat; aut verò, ægro nondùm ſaneſcente, morbum reddidimus *ſimpliciorem*, ut, qui anteà inflammationem unà habuerit, nunc, eâ depulsâ, fuerit *merè ſaburralis*, gaſtricâ dein evacuatione ſanandus.

Non erant hoc anno promptæ illæ morborum ſanationes, quas, annis *bilioſioribus* & phlogoſi carentibus, videre atque admirari contingit.

Neceſſum fuerat non ignorare hanc curationum tarditatem *huic* anno eſſe imprimis propriam, ne quis fortè ægrotum *valentioribus* remediis ſubjiciat, quem ſub *leniori* curatione debebat tempori commendare.

Morbi violentiam fregiſſe, eumque ex *acuto* in *longum* aptâ medicatione & morâ ſanandum commutâſſe, non rarò lucri fuit. Id maximè in dyſenteriarum quarundam graviorum curatione verum eſſe deprehendi.

SEPTEMBER.

Primis quinque diebus, calores permagnos, dein verò repentè exortum frigus atque ventoſum experiebamur, & magnam ubiquè ſiccitatem.

Die 12^{mâ}, redire calor cœpit, amœnus, neque ſudores extorquens, donec, die 16^{tâ}, largiſſimus imber decideret, quem ventus excepit compluribus diebus impetuoſus.

Indè & calor & frigus alternis vicibus ita redierunt, ut binos dies calidiores exciperent alii duo acutè frigidi.

Diebus 17 & 18, mercur. altiſſ. .	28 poll. 2	l.
Diebus 5 & 20, ejus infima ſtatio .	27 poll. $8\frac{1}{2}$.	l.
Die 4, calor maximus	+ 21 gr.	
Die 21, — minimus	+ 8 gr.	
Calor medius	+ $15\frac{2}{3}$. gr.	

Dyſenteriæ durant adhuc, ſed inflammatoriæ, & ſubinflammatoriæ. Parùm, aut nihil, & raro, & ſeriùs, levaminis aliquid ab emeſi. Profuerunt cataplaſmata, potus tepidi, emollientes, emulſa, venæ ſectiones. Verſus finem menſis, dyſenteriæ multò rariores.

Rheumata quàmplurima & varia.

Puellæ crus utrumque per vices eryſipelatoſum fuit. Eryſipelata ſpontè evanuerant. Poſt aliquot dies *repente* hydrops articuli in genu dextro, iſque magnus, & manifeſtè fluctuans factus eſt; dedi eccoprotica ſalina. Genu adplicui vinum aromaticum cum ſale ammoniaco; brevì pòſt convaluit. Dein verò in lentam nervoſam febrim incidit; decocto florum arnicæ ſanabatur, miliaribus judicata.

Circa medium Septembrem, vidi dolores abdominis *prorſus tales*, quales obſervabantur in Dyſentericis, alvo aut ordinatâ, aut etiam difficiliori. Appellabam hos dolores *dyſenteriam ſiccam*, ſeu *ſiccam inteſtinorum difficultatem*. Cura per emollientia tepida, venæ ſectiones, cataplaſmata, ſeriùs emeticum &c.

Circa idem tempus febres bilioſæ; item & putridæ, ſæpè aliquid peripneumonici habuerunt, quod venæ ſectione unâ alterâve debebat tolli; neque erant meracæ bilioſæ, nec merè putridæ, ſed *ſimul* inflammatoriæ.

Major identidem venæ ſectionum neceſſitas in quovis morbo; rarus uſus emeticorum; leviores pleuritides; peripneumoniæ inflammatoriæ, ſubinflammatoriæ, putridæ, mixtæ, rheumaticæ.

Poſt medium Septembrem, morbi rheumatici, iique

inflammatoriæ non rarò indolis, longè latèque graſſabantur, & ii omnium fermè morborum ſoli, quo tempore jam multò rariores dyſenteriæ fuerunt.

Hæc rheumata ſedem in thorace, & collo, capiteque fixerunt, itemque in artubus ſuperioribus inferioribuſque, rarò autem in abdomine. Indè cùm conſtitutionem dyſentericam vigentem rheumata ſimul ſint comitata, eâque jam emoriente, ea ipſa rheumata populariter quoſcunque invaderent, opinio mea confirmabatur, eſſe affinitatem quandam και συγγενες τι rheumatiſmum inter & dyſenteriam.

Cognatio dyſenteriam inter & rheumatiſmum.

Nam illi morbi, qui pari frequentiâ, eâdem tempeſtate graſſantur, & ſuam in humana corpora poteſtatem veluti conregentes unitis viribus exercent, ejuſdem familiæ ſurculos ſe eſſe & idem ingenium teſtantur.

Circa ultimos menſis dies, morbi ſuam ſtationem ferè penitùs deſeruerunt, atque ad pectus & caput migrârunt.

Menſis hic temperiem vernam æmulabatur, eamque borealem; morbi quoque, quales per ver eſſe ſolent, ubiquè obſervabantur.

Conſtitutio fuit phlogiſticotera, eadem quàm Æſtate hâc prægreſsâ, itemque quàm aliis tribus Autumnis proximè elapſis.

Numerus ægrorum valdè magnus fuit; ut quotidiè multò plures advenerint, quàm ſuſcipi potuerint.

Non multa tamen funera numerabamus.

Morborum ſolutio difficilis, partitìm facta, & tarda fuit. Reconvaleſcentiæ diuturnæ: relapſus faciles.

Typus febrium is fuit, ut veſperi maximè cum horrore exacerbarentur, continuæ remittentes.

Pauciſſimæ per æſtatem & initio autumni febres *intermittentes.*

Materies morbi, hoc menſe, fuit compoſita, ſcilicet phlogiſtica, mucoſa, bilioſa, acris, modò hoc, modò illo vitio prædominante.

Febres, ultimis menſis diebus, utut initio phlogoſin

habuerint non levem, tamen in progreſſu erant ſæpè putridæ; & quidem habuimus febres *rheumatico-putridas* ſub finem Septembris complures, præcipuè inter feminas; in progreſſu multis petechiæ *lenticulares* & *morbilloſæ* eruperunt.

Morbilloſæ erant *flavæ*, *brunecæ*, *lætè roſeæ*; lenticulares autem *obſcurè rubræ*, *caſtanei coloris*, *lividæ*, *roſeæ*.

Quædam mortua eſt ex petechiis lividis, obſcurè rubris, licet ingens quantitas acidorum mineralium fuerit data.

Reliquæ convaluerunt methodo *initio* antiphlogiſticâ & *parcâ venæ ſectione*, (ſanguine phlogiſtico educto, cruſtæ flavæ erant & ſerum vireſcens) dein verò methodo ſolvente, ope ſcilicet decocti graminis, taraxaci, cichorei, cum ſyrupo ribeſiorum; dato ſeriùs non tamen omnibus (fractâ plogoſi) emetico. Ubi autem ſomnolentia, ſtupor, & pulſus ferè *naturalis* adfuit, aut naturali languidior, his decoctis addidi decoctum florum arnicæ.

His dein non dedi acida mineralia.

E lecto crebrò eximebantur. Febres diuturnæ, nullâ manifeſtâ criſi ſolutæ, ſed lentè & ſine ſenſu fatiſcentes.

Nec cortice, nec aliis aliàs in putridâ febre laudatis utebar, nec veſicantibus, nec camphorâ.

Miratus ſum adeò pulchrè convaleſcere, ſi modò juſta fiat virium æſtimatio, & hæ nimiùm erectæ aliquantulùm deprimantur, dejectæ autem *blandè*, non *tumultuariè*, nec ſtimulis potentioribus erigantur: excretiones non permittantur *ſupprimi*, nec *profundi*. Viribus ſalutariter erectis & moderatè ſe habentibus, quatenùs ad ſubigendum morbum requiruntur & ſufficiunt, dare aptum vehiculum ex gramine, taraxaco, cichoreo, ſyrupo ribeſiorum &c. oportebat. Potior ergo fuit moderata methodus antiphlogiſtica, etiam petechiis *lividis* exiſtentibus: has vidi unà cum inflammatione.

Viri pauciores ægrotabant & leviùs, abſque petechiis. Venæ ſectione unâ, dein potibus antiphlogiſti-

cis brevi tempore ſanati. Feminæ multò plures & diùtiſſimè decubuêrunt, & putridè cum petechiis variis. Tardè convaluerunt.

Defluxionum hâc tempeſtate creberrimarum quædam exempla proferam notabiliora.

Defluxio ad oculos facta *ophthalmiam* ſeroſam fecit, ultimis hujus menſis diebus frequentem.

Nonnunquàm intra corneæ lamellas rheumatica materies confluebat; eandem craſſam, albidam, & luci imperviam fecit.

Puellæ cuidam ſeroſa materies humorem aqueum ita auxit, ut cornea multùm protuberaret, ſtaphylomatis inſtar, oculo utroque aſſiduè plorante vim magnam acrium lacrymarum, & naribus coryzâ obſeſſis.

Oculorum vitia à defluxione.

Dedi quæ rheumati mederi exiſtimabam, & corneam protuberantem curavi, aliquoties pertundi, ut ſubſideat. Liquore licet ſaturnino, ne poſthàc aſſurgeret, & roborante fotu adplicato, nihil effectum.

Novi cataractas ortas à rheumate lentem oculi afficiente, item *puriformem* in anteriore oculi caveâ materiem collectam ex defluxione.

Puella quædam dolores capitis ferè totius dilacerantes habuit, & modiciſſimam febriculam veſpertinam. Oculo dextro obſcurè vidit; ſiniſter oculus aliquantùm diſtortus ac luſcus erat, & viſus duplicatus. Data mixtura ſalina eſt, & alvus aliquantùm mota; dein veſicans nuchæ admotum, & exhibitum ſtibium diaphoreticum non ablutum ex aquâ, & roob ſambuci: paulò pòſt convaluit.

Viſum duplicatum ex eâdem cauſsâ, & eodem modo ſublatum, in aliâ femina obſervabamus.

Item variæ aliæ defluxiones.

Quidam iſchiade rheumaticâ ad latus dextrum prehendebatur: paucos poſt dies repentè teſtis dexter duorum pugnorum magnitudine intumeſcit; ita ut dolorem tenſivum æger quereretur, & ipſe tumor quaſi ab aquâ intra tunicas teſticuli collectâ, omnibus qui eundem exploraverant videretur. Diſcutientia adplicata: data quæ alvum, urinas, dein etiam dia-

phoreſin moverent: his iſchias, teſticuli verò tumor emiſſis acu aquis, ſanabatur.

Cuidam alteri puellæ unâ nocte genu intumuit, ut die altero manifeſta fluctuatio perciperetur. Venæ ſectione, & lenioribus purgantibus, fotu item vinoſo, in quo aliquid ſalis ammoniaci diſſolvebatur, brevì ſanabatur. Febricula quoque rheumatica ſimul adfuit.

Quidam, ex febre rheumaticâ per quatuordecim dies decumbens, repentè delirabat, tandem ſopore apoplectico correptus paucos poſt dies periit. Multùm aquoſi laticis inter utramque meningem & in ventriculis lateralibus inventum fuit, item humor aquoſo-cruentus infra tentorium. *Apoplexia rheumatica.*

Feminæ gravis coryza oborta eſt, poſtquàm ex æſtu perfrigeraretur. Coryza paucas poſt horas evanuit, natâ mox ingenti & aſthmaticâ reſpiratione. Hydrothoracis ſigna. Profuerunt, præmiſsâ venæ ſectione, quæ molliſſimè & alvum & urinas ciebant. Item gummi ferulacea. Tardè ſanata eſt.

Sed ejuſmodi defluxiones ad viſcera *nobiliora* paucorum fuerunt; illæ verò multò frequentiſſimæ quæ artus lumboſque afficerent.

OCTOBER.

Minor, hoc menſe, caloris & frigoris viciſſitudo fuit; neque tantæ mutationes; nec tanta, quæcumque eſſet conditio aëris, ejuſdem intenſio; nec mutationum ortus repentini, aut fines abrupti præcipiteſque. Ita & ſiccum, & humidum, & calidum, & frigidum, moderata fuerunt, atque ita contemperata, ut nullius principatum incuſaremus. Cœlum frigidiuſculum, ut plurimùm, erat ſecundum anni rationem. Venti hoc menſe conquieverunt.

Die 24, mercur. altiſſ.	28 poll. 4. l.
Diebus 29 & 30, infima ſtatio . .	27 poll. 9 l.
Die 2, calor maximus	+ 16 gr.
Die 27, — — minimus.	+ 2 gr.
Calor medius	+ $11\frac{1}{3}$ gr.

Dyſenteriæ valdè raræ, inflammatoriæ, ſubinflammatoriæ.

Dyſenterias hujus menſis, utì etiam illas, quæ circa Septembris finem occurrebant, teneſmus terminavit multò frequentiùs & pertinacior, quàm in priorum menſium dyſenteriâ ſolebat fieri.

Febris quædamputrida inter feminas. Febrium putridarum quædam ſpecies adhuc frequenter feminas prehendit, quæ initio inflammatorii quid habuit, deindè verò putrida fuit, ita tamen, ut ſtimulantia efficaciora non tulerit. Optimè habuerunt, protracto morbo, à decocto florum arnicæ, radicis graminis, taraxaci, cichorei &c. Linguæ pleriſque arebant, pulſus non erat analogus reliquis ſymptomatibus, præcipuè laſſitudini, ſenſuum ſtupori.

Sitis non erat magna, aut etiam nulla; indifferentia animorum mira, de nullâ re ſollicitorum, ac ſi ſomnum inter & vigilias hærerent, & iis analogi, qui ab aſſumpto opio jamjam ſunt dormituri.

Quædam ægræ corporis calorem habebant naturalem, pulſum quoque naturalem & celeritate & robore, utut alvus inſciis flueret. Pectus quibuſdam vel initio vel ſaltem provecto morbo, tentari cœpit tuſſi, oppreſſione. Solvebantur hæ febres poſt quatuordecim ferè dies, ſeriùs etiam. Jacebant immoti & inconditè : deliria non erant furioſa , ſed placida, & vel in ſomno vel inter vigilandum inconcinna muſſitantium. Urinæ ſanorum , ſubindè croceæ, ictericæ quibuſdam.

Petechiæ non criticæ. Petechias vidi ſæpiùs & hoc & aliis menſibus effloruiſſe, quin æger indè commodiùs haberet. At verò *Miliaria verò ſponte nata, non coacta, critica fuerunt cum largis ſudoribus.* miliares puſtulæ inter largos ſudores propullulantes ægrum à febre liberârunt penitùs, ut hæc criſis, licet nullo definito tempore in ægris appareret, fuerit abſoluta & plena.

Parotis lethalis. Cuidam, cui ea febris ſoluta eſt modo inſenſibili nullâque manifeſtâ factâ excretione ſiluit, parotis aquoſa, dolens tamen, ex utroque latere orta eſt ingens, & ingens colli tumor; anæſtheſia. Deglutiit tamen, & juſſa linguam porrigere, porrexit. Purgans ſalinum & mannatum dedi, & nuchæ adpoſui veſicans.

Aliquantùm tumores detumuêre, dein magis: dedi arnicæ florum decoctum, tulit ſine cardialgiâ: denuò increſcentibus parotidibus, veſicans inter ſcapulas poſitum: periit.

Effrene & exlex ſerum, etiam hoc menſe, præſertìm circa ejuſdem exordium, ferebatur ubiquè; repentè nonnunquàm in ventriculum, pleuram &c., deſæviens, ut ægri ejularent. Tepidi potus, fotus, veſicantia, ſtibium diaphoreticum non ablutum, tardè cicurârunt, etiam domârunt hanc mole paucam ut videbatur, ſed indole vagâ & feroci peſſimam materiem. Circa medium Octobrem ſævæ quædam gaſtritides, compluresque pleuritides invadebant cum febre modicâ, ſed intolerabili cum dolore, ne minimum attactum ferente. Secta vena ſanguinem ſummoperè inflammatorium dedit, & dolor fotu miteſcebat; tardiſſimè & moroſiſſimè ceſſabat. Atque ita ſcenam rheumatica materies ex abdomine tranſtulit in thoracem, & magis inflammans fiebat. *Defluxiones indomitæ hujus menſis.*

Hoc menſe, nullæ ſaburræ, niſi raró, neque birioſæ, ſed pituitoſæ, & exiguâ mole viſæ ſunt.

Hinc rarus quoque emeticorum uſus, ſed crebrior venæ ſectionum moderatarum in initio, emollientium, tepidorum, diapnoicorum &c.

In cadavere feminæ, quam ortis parotidibus anteà dixi periiſſe, ſerum cruentum copioſum inter meninges inventum eſt, itemque in omnibus ventriculis, & initio thecæ oſſeæ elongatum encephalon continentis. Ruptura quoque fuit obſervata, dimotis cautiſſimè lobis cerebri, penetrans in ventriculum dextrum, longitudine trium digitorum tranſverſorum; fortè ab irruente in ventriculum hunc ſero, eumque ita per vim diſrumpente. Compreſſum & complanatum corpus ſtriatum iſtius lateris reperiebatur. *Cauſſa mortis à parotide.*

Id genus ſeroſæ, ſeroſo-cruentæ collectiones repentè fiebant ad encephalon, aut ad thoracem, in febribus putridis, eâque putridarum ſpecie, quam *lentam nervoſam* quidam appellant, alii *lymphaticam*, *catarrhalem malignam* alii, alii verò *rheumaticam malignam*. *Quo mortis genere febris putrida ægros peremerit.*

Hinc factâ ad cerebrum metaſtaſi, primo delirium, ſtupor deindè cum crebro quaſi grunnitu, pulſu vibrato, duro, pleno; tandem oculis conniventibus apoplectici perierunt.

Quibus parotides ſub hâc febre tumeſcebant, de vitâ periclitari mihi idcircò videbantur, quòd hæc materies ad vicinum quoque encephalum eodem impetu feratur, & perimat.

Reſpiratio peripneumonica repentè orta, febre hâc jam longiùs provectâ, metaſtaſin aquoſi aut cruenti ſeri in cavum thoracis factam ſignificabat.

Et quomodò periculum imminens ſubindè potuerit præoccupari,

Præoccupari plerumquè poſſunt funeſtæ migrationes, ſi toto tempore morbi alvum *paullò proniorem* feceris; non ſolo enemate, quo infimum inteſtinum ſæpè ſolum eluitur, ſed ipſis remediis per os aſſumendis, quæ facilem tranſitum ipſa ſibi parare debent, & humorum quidquid eſt, ad anum, tanquam ad communem cloacam, invitare. Non id volo, ut humores huc concitatiùs, & quaſi pharmaco propinato, compellas (quanquam etiam id ſubindè facto opus eſt, in putridis nempè ab infimi abdominis ſaburrâ natis), ſed ut conſtans quidam, perlevis tamen, humorum ad alvum niſus & inclinatio fiat.

aut præſens tolli.

Factam metaſtaſin ſubindè ſolvit extractus è venâ ſanguis; ſeu lanceolâ id fiat, ſeu hirudinibus ad tempora poſitis, ſive ſacrificatione nuchæ; dein verò movere alvum conducit, & veſicantibus depoſitum ſerum evocare.

Deſcriptæ hujus menſis febres *lentæ nervoſæ* dici queunt, & prout æſtivæ febres plerumquè à *biliformi materie* gignuntur, ita hæ autumnales à *pituitâ* ſeu *muco abundante* fiunt.

Communior conſtitutionum febrilium annua periodus.

Plerumquè mucoſæ hæ febres conſtitutioni *Æſtivæ* & *Hyemali*, ſi modò ſuum hæc tempora tenorem ſervent, intermediæ jacent; ut uno extremo *bilioſos* æſtatis morbos contingant, altero hyemis *inflammatorios*.

Certè, ubicunquè ſingula anni tempora ab habitu conſueto non recedunt, *brumalis* phlogoſis in *vernam* pituitam extabeſcit, multorum morborum parentem:

donec tandem & hæc temporum poteſtate ſubigatur, aut tandem ſub urentis caniculæ æſtus accreſcat, & ad præcordia confluat; non iners jam pituita, ſed morſicans, tumultuoſus, effrenis novus humor, à bile nomen ſortitus.

Appetente autumnali refrigerio, bilis miteſcit & immutatur, ortâ tunc denuò pituitâ diſtractâque per univerſum ferè vaſorum ſyſtema. Indè multiplex imago febrium *pituitoſarum*, atque ea ferè quam hoc menſe frequenter ſpectabamus.

Unà cum dyſenteriâ, quæ caput iterùm efferre hinc indè viſa eſt, catarrhi complures & quædam anginæ occurrebant.

Poſt medium menſem, febris ſuperiùs deſcripta pectus frequentiùs & validiùs, & peripneumonicè invadebat.

Tuſſes validæ, ſputa pauca, tandem multa ductilia, pellucida, ovi albumini ſimilia. Venæ ſectionum initio febris neceſſitas crebrior. His febribus tepida, emollientiaque, & omnis ſtimuli expertia, manifeſtò profuerunt.

Materia febris pituitoſæ. & ejuſdem ſedes

Differentiæ inter *pituitoſam* & *bilioſam* hæ comparebant: in febribus pituitoſis abundans humor erat inſipida pituita, quâ os & fauces redundabant, quæve anacatharſi prodibat; neque ad gaſtricas ſaburrales pertinebant, niſi *ſubindè*, atque ſolùm *ex parte*. Pituita enim per univerſum corpus diffuſa videbatur, cùm bilis & mole major eſſet, & intra primas vias primariò ſe contineret.

ac criſes

Largior diarrhœa minùs profuit *pituitoſis*, quàm *in febre bilioſâ* prodeſſe viſa eſt. Tamen magnoperè juvabantur, ſi bis terve intra nychthemeron dejicerent. Quibus alvus per omnem ferè decurſum morbi difficilis fuit, hi de capite, vel thorace nimiùm oppreſſo, atque indè de vitâ periclitabantur.

Vomitiones arte initio excitatæ non allevabant, ſeriùs autem provocatæ exiguam, & neutiquàm decretoriam, opem ferebant; cùm febres bilioſas è contrario vomitus maturi ſæpè ſubitò comprimant.

Sudores non coacti, & morbo provecto exorti,

boni fuerunt. Cutis ſiccitas diuturna, & ægritudine jam multùm promotâ, malum. Sputa urgeri, abſque metu inflammatoriæ ſtaſeos, non potuerunt, niſi potu *tepido* & *emolliente*.

Diverſa miliarium origo, materies, periculum.

Miliaribus albis, ſpontaneis, inter largos non factitios ſudores obortis, hæc febris ſolvebatur non rarò, & abſque alterius periculi ſuſpicione; in bilioſis verò febribus miliaris eruptio plerumquè factitia eſt, periculoſaque, neglectâ initio emetocatharſi, aut regimine calido violenter expreſſa.

Differentiæ quædam febris pituitoſæ à bilioſâ.

Symptomata febrium *pituitoſarum* mitiora in ſpecie; decurſus tardior & minùs tumultuoſus; quarundam functionum minor à ſanitate receſſus, pulſibus nempè, calore & urinis parùm mutatis, cùm febris *bilioſa* ferociat magis, tumultuetur, & omnes ferè functiones evidentiùs turbet.

Functionum præprimis animalium, ſub apparente lenitate, læſio major & periculoſior; ſenſuum ſcilicet tarditas, ſtupor, ſopor; delirium mite, taciturnum, & inter muſſitandum; obauditio, anæſtheſia, & narcoſis: in febre verò bilioſâ, encephali affectiones ſunt vividiores; cephalalgia dira; inquies; delirium ſæpè furioſum.

Pituitoſæ continuæ ſunt, *bilioſæ* remittentes plerumquè.

Luſus quoque mirifici, & innumeræ varietates accidentales obſervantur, æquè in *pituitoſis* ac *bilioſis*: prout nempè hæc vel illa corporis pars *peculiariùs* afficitur, ita varia erit læſarum functionum imago, materie licet eâdem exiſtente.

Febris pituitoſæ varietates,

Hinc varia quoque nomina hæc febris ſortitur, e. g. febris rheumaticæ, arthriticæ, lentæ nervoſæ, phrenitidis, anginæ, catarrhi ſimplicis, peripneumoniæ nothæ, catarrhi ſuffocativi, aſthmatis, tuſſis convulſivæ, iſchiadis, lumbaginis &c.

& complicationes.

Febris pituitoſa aut ſimplex eſt, ſinceraque, aut cum aliâ quâdam febre, e. g. *bilioſâ* aut *inflammatoriâ* complicata; prout æger aut bili aut phlogoſi magis ſubjacet, aut conſtitutio *bilioſa*, vel verò *inflammatoria*, propiùs abeſt.

Febres *pituitoſas* diverſi ſubſellii eſt obſervare; cùm quædam malignitatis damnentur, & abjecto *pituitoſarum* nomine, *lentæ nervoſæ* audiant, aliæ verò benigniores ſint.

ac intenſiones.

Subindè febris nondùm adeſt *effecta* atque *formata*, adeſt tamen diſpoſitio febriculoſa, &, futuræ febris pituitoſæ rudimentum. Eadem quoque bilioſarum diſcrimina notabam.

Differentia quædam methodorum curativarum in febre bilioſâ & pituitoſâ.

Cùm febrilis materies in febre *pituitoſâ* per totum corpus diſtracta ſit, utut ejus non exigua portio primas vias obſideat; patebit poteſtatem remediorum in eandem materiem eſſe *indirectam*, at illam ſolummodò portionem, quæ in ventriculo & inteſtinis continetur, directè & efficaciter educi poſſe; quidquid verò materiei in interioribus cavis hæret, illud ab humoribus cæteris extricari, ſubigi, exterminari vario modo & morosè debere.

Sunt autem hæ naturæ ſolius operationes, cujus vires medicatrices magnitudini morbi & ſubigendæ moli contemperare oportet, incitando, deprimendo, divertendo, removendiſque iis omnibus impedimentis, quæ ſalubribus his naturæ conaminibus obſtare deprehenduntur.

At verò in *bilioſis* febribus major certiorque, atque directa remediorum vis eſt in febrilem materiem, cùm eam evacuare poſſis emetocatharſi.

& diſpar prognoſis.

Methodus *indirecta* non rarò fallit, cùm ſolùm *obliquè* feriat cauſſas febriles. Hinc febrium pituitoſarum curatio laborioſior tardiorque, prognoſis incertior. Criſium errores periculoſi, & criſes ipſæ ſolenniores in hâc febre quàm in biliosâ.

In febre pituitosâ, præcipuè provectiore, abſente phlogoſi, remedium aperiens, reſolvens, alterans, ſubemeticum, mirificè confert.

Id verò genus medicamentum flores arnicæ ſuppeditârunt, ut poſthæc explicatiùs narrabo.

Major indies defluxionum copia, &

Circa finem menſis, anginæ plurimæ inflammatorio-rheumaticæ, aſthmata, peripneumoniæ cum reſpiratione aſthmaticâ, & orthopnœâ nocturnâ: catarrhi pertinaces, qui ſæpè inflammationem conceperunt:

pertinacia, & varietas. tuſſes convulſivæ intantùm: rheumata artuum magis rebellia diuturnioraque quàm prioribus ſeptimanis, & ſubindè cum convulſionibus aut univerſi corporis, aut maxillæ, non diù durantibus, item cum phreniti- de; prout nempè vaga defluxio aut has aut illas partes laceſſeret.

Puellæ cuidam longo, rebelli, nocturnoque rheumatiſmo, eoque vago laboranti tumor in inguine dextro dolens pedetentìm naſcitur, itemque ſenſim diſparet. Mercurium dedi, luem veneream ſuſpicatus non profuit: ſerò intellexi rheuma eſſe hujus conſtitutionis quod ſubindè alicubi tumorem excitat. Decepit me & locus tumoris, & dolorum pertinacium nocturna intenſio.

Juvencula 20 annorum, die Octobris decimâ, morbi autem die nonâ, ad noſocomium deportabatur: exhibuit ſymptomata febris *compoſitæ* ex *lentâ nervoſâ*, *bilioſâ*, & *inflamatoriâ*; ſigna levioris pleuroperipneumoniæ in latere ſiniſtro non defuerunt. Data ſunt emollientia tepida. Sanguis iteratâ venæ ſectione eductus corium pleuriticum oſtendebat. Vomuit etiam amurcam, ſedatâ phlogoſi. Pulchrè habuit, convaleſcere viſa eſt. Die 20mâ Octobris, pulſus citatior fiebat; validiſſimè & fermè aſſiduò tuſſire cœpit. Sputa copioſa & ductilia prodierunt, tandem, manente tuſſi anacatharſis ſupprimitur; pulſuum ſubindè vibratio ſtupor, grunnitus. Alvus toto tempore moroſa, clyſtere ſollicitanda; & imperſpirabilis, aſpera, ſiccave cutis. Reſpirationem aiebat liberam eſſe, & talis etiam nobis viſa eſt, exceptâ modicâ ſpirandi celeritate. Tandem ſtupor major, & ſine mente Grunnitus aſſidui, & aſſiduus, ſed inanis, tuſſiendi labor; urinæ nunquàm flammeæ, plerumquè naturales, ſubindè jumentoſæ, & parcæ. Die 24tâ Octobris periit.

Ex alvi ſiccitate, & cutis ſimul ariditate toto ferè morbi tempore obſervatâ, urinis interìm non copioſis, malum ominabat; etſi initio bellè habere, & convaleſcere videretur. Rapi humores ad caput & thoracem aliundè noveram, ubi alvus & cutis & urinæ expoſitâ ratione ſe habent.

Ex ore & naribus cadaveris ſerum flaveſcens & odoris graviſſimi manabat. Reſectâ calvariâ, encephali vaſa plurimùm turgere; ventriculus vacuus; at infra cerebelli tentorium tres uncias ſeri, cum modico virore flaveſcentis, continuit.

Plures puellæ eodem morbo detentæ, eâdem methodo ſanabantur, tepidis nempè, & mollientibus, & venæ ſectione frequentiori, attamen quâvis vice parciori. His ſputa copioſa, tenacia, mucoſa prodierunt, omiſſo omni ſtimulo expectorante, cujus impatientiſſimos hos pectoris morbos vidimus.

Medio menſe, aliquot iterùm dyſenteriæ comparebant, materie nempè rheumaticâ, quæ nunc frequentiùs partes ſupernas, thoracem præcipuè, infeſtabat, deſertas abdominis ſedes reviſente.

Puella 16 annorum, elapſo Vere chlorotica, martialium & amarorum uſu convaluit. Menſe Septembri, vagâ febriculâ prehendebatur; nil ſumſit remedii, morbum tenui diætæ committens.

Die 13tia Octobris me vocat, aitque, à ſeptem diebus alvum eſſe torminoſam, frequentem, cruentam, ita ut intra nychthemeron decies & quater dejiciat; febriculoſam eſſe, ſitire, appetere tamen: tormina erant leviora, & ſolùm imminente dejectione & ſub eâdem. Abdomini cataplaſma ex floribus chamomillæ & ſambuci cum lacte curavi applicari: dedi ſequens: ℞. aq. chamom. ℥v. olei amygdal dulc. ℥j. ſyrupi de alth. & diacod. aa. ℥iſſ. Miſce. Alvus intra viginti horas penitùs mutata eſt; dejicit raro, abſque torminibus, & flava, pultacea: ſaneſcit.

Poſt medium menſem, cùm meridiana tempora multùm incaleſcerent, horis matutinis & veſpertinis urente gelidoque vento perflatis, dyſenteriæ quaſi poſtliminio rediturae videbantur. Emeſis non profuit, neque catharſis, qualiſcunque illa fuerit. Ab opio, etſi jam provectæ, ita abhorrebant, ut, quibus id datum fuerat, mox quaſi aſthmate corriperentur, & proximo mane, ubi pridiè veſperi opium devoraverant, ultrò faterentur ſe noctu propemodùm fuiſſe ſuffocatos. Sola antiphlogiſtica medendi ratio, venæ ſectiones

nempè, emulſa tepida, & fomenta abdominis, profuerunt.

NOVEMBER.

Aër ſerenus, ſiccus, & modiciſſimè frigidus initio fuit. A die verò ſextâ, pluviæ aſſiduæ cadebant, quas medio menſe nives ſecutæ ſunt, elapſo biduo liquatæ. Indè cœlum frigidum, nivoſum, nubiloſum ad uſque menſis finem manſit.

Die 1, barometr. altiſſ.	28 poll. 3. l.
Diebus 21 & 29. infim.	27 poll. 2. l.
Die 29. calor maximus	+ 12 gr.
Diebus 24. & 26. frigus maximum.. .	— $1\frac{1}{2}$ gr.
Calor medius	+ $5\frac{1}{10}$ gr.

Febrium rheumaticarum hujus menſis indoles;

Pauca funera hic menſis vidit, eaque ipſa ex morbis solùm longis & conſumtivis.

Poſtquàm, die $6^{tâ}$, cœlum in pluvias diuturnas diſſolveretur, multi ad noſocomium venerunt genu alterutro, utroque etiam & carpis, tumentibus & acutè dolentibus; ita ut immobiles, ut ſors dederat, cubare debuerint, tanta dolorum ſævities fuit ubi commoverentur; quieti mitiùs habuerunt. Noctes difficiles erant, & febris inter ſudores profuſos aſſidua ſine horrore. Tumentia loca, ubi dolor aliquantùm remittere cœpit, impreſſi digiti veſtigium retinuerunt.

Febrium harum rheumaticarum materies genitrix non una fuit. Phlogiſticum quid ſemper aderat, undè emollientium, tepidorumque, & venæ ſectionis neceſſitas. At verò, poſtquàm hic menſis madere aſſiduis ferè pluviis cœpit, manifeſtiora illuviei bilioſæ, quàm menſibus præteritis ſicciotibus, ſigna in conſpectum prodiêre, & major iterùm uſus emeticorum fieri cœpit, qui menſibus præteritis fuerat perparcus.

In mentem venerat, humidam tempeſtatem, eamque frigidiorem, functioni cutaneæ inimicam eſſe, & quæ per extimas ſuperficies deberent excerni, humore frigido corpora noſtra nunc ambiente cohiberi repellique. Quibuſdam ad artus, aliis verò per interaneorum

rum ſuperficies ad præcordia confluere & gaſtricum ſyſtema inundare; nomine, colore, ſapore à bile mutuato.

Ægro, qui nobis committebatur, aſthmatico, cùm febriret ſitiretque, & pulſum haberet prædurum, detractus ſanguis eſt aliquoties, cùm & levamen indè perciperet, & cruſta pleuritica formaretur. Pleraque quoque ſymptomata habuit, quæ hydrothoracem notare viſa ſunt. Initio remedia antiphlogiſtica data ſunt; deindè verò, quæ urinas modicè ſollicitarent. Tumere & crura & femora cœperunt, tandem etiam abdomen mediocriter intumuit. Ex aſthmate periit. Pulmones ſaniſſimi reperti ſunt. *utì etiam aſthmatum*

Complures dein alii, queis pectus æquè oppreſſum, & anheloſa & ſibiloſa reſpiratio fuit, meliore uſi fortunâ ſunt, mutatâ medendi ratione: his enim præmiſſa phlebotomia eſt, & dein datum emeticum, quod illicò reſpirationem aſthmaticam emendavit.

Icteri, cum virore flavi, non pauci circa medium Novembrem comparebant. Profuerunt gummi ammoniacum aceto ſcillitico ſolutum, & ſalia media. *Frequens icterus,*

Tuſſes convulſivæ in urbe graſſabantur, de quarum curatione nihil habeo quod referam, niſi eos, infantes, citiùs convaluiſſe, & ægrotâſſe leviùs qui inter tuſſiendum vomuerunt. *& tuſſis convulſiva.*

Referente quodam amico meo, ſal ammoniacus nonnullis profuit tuſſi convulſivâ vexatis, aliis gummi ammoniacum, aliis ſapo Venetus.

Quidam convaluerunt, poſtquàm hydromel purgans infantûm diſpenſat. Vien. omni ſecundo die fuerat propinatum.

Cuidam, omnibus incaſsùm adhibitis, profuiſſe aiebat decoctum florum arnicæ, herbarumque ſimul & radicum emollientium, adjecto ſale medio: mortes ab opio inductas, & in cadaveribus bronchia glutine obſeſſa vidiſſe.

Hoc menſe, puellæ cuidam dextrum latus dolore pleuritico compungebatur; dolor erat diffuſus per totum latus: pleuritidem appellabamus *rheumatico-inflammatoriam.* Tertiâ morbi die (21mâ Octobris *Paracentheſis thoracis ſuppurati inſtituta.*

1779) in noſocomium ſuſcepta eſt; exactis compluribus diebus, dolor mitigari, tandem penitùs deſinere cœpit, & ægra anacatharſi ſputorum coctorum viſa eſt convaleſcere. Poſt Novembris initium, difficiliùs iterùm reſpirabat, abſque dolore quidem, ſed non ſine ponderis ſenſu. Pulſus modiciſſimè febrilis interdiù, veſperi noctuque durus & diurno concitatior erat. Sudores noctu profuſi, in jugulo, ad claviculas, & thoracem præprimis. Tuſſis veſpertina, nocturna, humida initio, at, morbo progreſſo, inanis & ſicca: ſpiratio ſedenti & in anteriora vergenti facilior, difficilis in dorſum, & impoſſibilis ob ſuffocationis metum in latus ſiniſtrum cubanti. In ſedente humerus dexter elatior apparebat; fors, quòd, cavo thoracis dextro nunc graviore, centrum gravitatis magis ſiniſtrorſùm recideret. Lateris pars poſterior, dorſi regionem dextram conſtituens, videbatur eſſe magis convexa atque protuberans. Thorax dexter in inſpirando vix attollebatur, cùm totum fermè reſpirationis negotium perageretur pulmone ſiniſtro, ubi dexter thorax leviſſimè ſolùm, & nonniſi, ob nexum cum thorace ſiniſtro, modiciſſimè elevaretur. Hæc inæqualis utriuſque thoracis elevatio & viſu poterat obſervari, & impoſitâ utrâque ad utrumque thoracem manu.

Circa octavam Novembris, tumor in brachio ſiniſtro durus & dolens repentè ortus eſt, qui admoto cataplaſmate emolliente aliquantùm mollitus; dein perſciſſus, pus dedit laudabile, ſed paucum. Die Novembris 12^{mâ}, mamma dextra noctu repentè intumuit cum rubore, livore, doloreque magno, poſtquàm genarum per vices rubor, tumor verò aquoſus ſub oculo dextro & ad dextrum carpum, livor labiorum & unguium jam per aliquot antè dies fuerat conſpectus.

Thorax quoque dexter, methodo *Auenbruggerianâ* (*) pulſatus, illo ſonitu caruit, quem aliàs ſana tho-

(*) Vide *Leopoldi* AUENBRUGGER Medicinæ Doctoris &c *inventum novum ex percuſſione thoracis humani ut ſigno abſtruſos interni pectoris morbos detegendi. Viennæ apud* TRATTNER

racis cava, præſcriptâ methodo pulſata, edunt. An & major thoracis pure repleti calor fuerit, celeriorque illiti cujuſdam humoris in latere affecto exſiccatio quàm ſano, non inquiſivi.

Die 15[tâ] Novembris, cubanti thoracem dextrum inter quartam & quintam coſtam veram, numero à ſuperioribus ducto, loco ſternum propiùs quàm ſpinam dorſi ſpectante, perforari curavi: (is enim locus dolorum quondàm focus & centrum fuit:) magnâ vi prorupit pus tenue, ſubcruentum, & fœdum. Facta deligatio eſt, manante interìm ingenti puris quantitate, viaſque ſibi per faſcias moliente. Ægra levari viſa eſt, attamen ejuſdem diei ſerâ veſperâ, cum manè lateris ſectio fuerat inſtituta, vivere deſiit.

In cadavere pulmo ſiniſter ſaniſſimus fuit; dexter verò in exiguum ſpatium compreſſus, & membranâ craſsâ, fibroſâ, antiquâ obductus, cætera ſanus, obſervabatur. Pleura quoque conſimili prorſùs membranâ, ex pluribus veluti ſibi invicem impoſitis membranis firmiſſimèque cohærentibus confectâ, inveſtiebatur. Abſceſſus inter pulmonem & pleuram formatus fuiſſe videbatur; ita tamen, ut neſciam an potiùs ad pleuram, vel verò ad pulmonem, pertinuerit.

Inter muſculos intercoſtales lateris ſiniſtri pauxillum puris hæſit, eâ ratione ut illuc delatum eſſe, non ibi factum, facilè intelligeres.

Jecoris ſubſtantia molliſſima erat, dilutè flava & perquàm friabilis.

Referente *Cl.* Auenbrugger, qui ſolus omnium plurimos emiſſo è thorace pure ſanavit, pleuritides *reumatico-inflammatoriæ* promptiùs in empyema tranſeunt, puncturâ thoracis curandum.

Afferebat, pleroſque intra ſex ſeptimanas à perforato thorace fuiſſe ſanatos.

1763. Non facilè Medicus reperietur, qui toties pus è perforato thorace emiſerit, ac idem Cl. *inventi novi* Auctor, ut vel indè non exigua huic invento ejuſque Auctori commendatio accedat.

Paucos tamen, paullò poſt emiſſum pus, mortem oppetiiſſe, quam peripneumonicam fuiſſe exiſtimabat, atque natam à ſanguine validiùs in pulmonem, anteà compreſſum, nunc verò liberum, irruente.

Hinc non unicâ vice pus omne educit, ſed latere perfoſſo, & emiſsâ exiguâ puris quantitate contentus ægrum deligari jubet. Pus dein parcè atque inter faſcias profluens pulmonem compreſſum *pedetentim* ſolùm & *tardè* ſinit explicari, & incurſanti ſanguini moram facit.

Pulmonem in cadavere noſtro reperiebamus nondùm ex integro explicatum, ſanguine tamen non gravem.

Quid ſi mortes, paracenteſin inſtitutam educto omni pure celeriter inſequentes, repeteremus à cordis functione repentè turbatâ confusâque? Cor enim ingenti puris mole diſlocatum & preſſum hanc repentinam à puris pondere immunitatem impunè non feret. Hanc in noſtrâ ægrâ mortis cauſſam rationi magis congruam & probabilem magis puto.

Ob eandem rationem Hippocrates quoque pauciſſimam aquam emittere jubet, ſi in hydrothorace ſectio inſtituatur. *L. 2. de Morbis.*

Mortem quoque ex puris conditione præſagire poteramus, oraculo Coo edocti: evadere eos, quicunque ſuppurati uruntur aut ſecantur, ſi pus purum fluxerit & album, ſi verò ſubcruentum, fœculentum, ac fœtidum, perire. *Aphoriſm. 44. Sect. 7.*

Poſt medium menſem, quamplurimi nos accedebant diros articulorum cruciatus queſti, ſæpè vagos, horis veſpertinis atque nocturnis graviores, ex ſexu præcipuè ſequiori. Quidam febricitabant validiùs, ut iteratò ſanguis fuerit detrahendus, omni notâ pleuriticus. Plerique febre carebant, etſi morbum febricula inchoaſſet. Uſi ſumus remediis ex antimonio paratis, veſicante, decocto ſtipitum dulcamaræ, bardanæ, taraxaci, lapathi, liquiritiæ, infuſo flammulæ Jovis, & extracto aconiti. Paucos quoſdam citò reſtituit decoctum eccoproticum multo tartari cremore fœtum, eos præcipuè quibus os paululùm amareſceret. Reli-

qui omnes tardè ſanabantur, quibuſcunque remediis tentati. Quorundam moroſiſſimos dolores artuum, & febre deſtitutos, decoctum florum arnicæ profligavit.

Non poſſum hoc loco præterire quæ hoc anno de arnicæ floribus experiundo atque obſervando didicerim.

Quæ de floribus Arnicæ fuerint obſervata.

Atque hæc, quæ modò dicturus ſum, idcircò ſolùm dicentur, quòd, quæ meis ægris tanto meo cum ſolatio profuerunt, ab aliâ ſæpè medendi ratione deſertis & conclamatis, aliis quoque exiſtimem profutura: non amore novitatis: ſine ſpe, ſine metu, ſine irâ & ſtudio, quorum omnium cauſſas procul habeo.

Non puto ſufficere, ſi aſſeruero flores arnicæ, in febre putridâ, eminenti quodam modo profuiſſe; cùm febris putridæ notio vaga ſit atque indeterminata, & cui nullum adaptare ſtabilitum atque immutabilem medicandi modum poſſis; cùm eundem ex oblato primùm particulari caſu formare, atque conſilium plerumquè ex arenâ capere ſit neceſſe.

Sub quibus conditionibus in febre putridâ flores arnicæ profuerint.

In febribus putridis decoctum florum arnicæ propinabam, 1^{mò}: ubi nulla ullibi alicujus viſceris inflammatio ſubfuit, aut ea jam fuerat depulſa; 2^{dò}: pulſu aut naturali, aut ad eundem proximè accendente, ægro nihilominùs debiliſſimo, & animali functione projectâ; 3^{tiò}: ubi lingua aruit, aut muco multo & ſordeſcente obduceretur; 4^{tò}: ægro præprimis ſtupido, tardo, graviter audiente, ſomnolento, muſſitante, ſubdelirante; 5^{tò}: in febre *putridâ pituitoſâ*, lentâ nervoſâ, aut eidem analogâ, putridâ vernali & autumnali; quâ videlicet utrâque tempeſtate major humorum lentor eſſe ſolet, & febrium putridarum decurſus minùs celer, & minùs tumultuarius, quàm iis in putridis obſervatur, quæ vigente Æſtate occurſant, atque, ex bilioſis anteà, in putridas abierunt; etſi & his non inauſpicatò flores arnicæ aut ſoli, aut cum eorundem radice medeantur; 6^{tò}: factâ priùs primarum viarum purgatione ανω aut κατω, ſi quandò (quod equidem plerumquè contigit) materies aut ſurſùm aut deorſùm turgere viſa eſt; item, exanthemate petechiali miliari, aut alio quocunque exſtante, vel etiam non exſtante.

Quæ autem obſervâram in ægro ab hoc remedio mutari, hæc fermè fuerunt:

1mò: Multis ventriculus plus minùſque dolebat; aut flatu & borborygmo vexabantur. Qui ſopore, aut ſenſuum tarditate & ſtupore tentabantur, largiſſimas doſes ferebant, & prout alacriores fieri & habere meliùs cœperunt, ita conqueri de ventriculo, & incuſare oblatum remedium ſolebant. Verùm tunc jam extra teli jactum conſtiterunt. Cardialgiæ etiam graviores mitigabantur, aut ex toto ceſſabant, ubi *refractior* doſis, ſed tantò *frequentiùs*, propinabatur, ut intra nychthemeron præſcripta decocti ſaturati moles fuerit abſumta.

Frequenter carminantia remedia addidimus.

Sævior etiam cardialgia ab hoc remedio excitata, qualem ab alio quocumque medicamento inductam plurimùm fuiſſemus averſati, tanquam ex inflammatione natam, ægris noſtris præter moleſtum doloris ſenſum nihil mali fecit.

Vim *ſpecificam* in ventriculum exerere hi flores mihi ſemper videbantur, & fortè hâc ipsâ vi febri putridæ, quæ plerumquè ſuos natales ex ſyſtemate gaſtrico ducit, tam potenter mederi.

2dò: Quidam ab aſſumto decocto per vices vomuerunt, vomitibus modicis, non tumultuariis, poſtl ongiora intervalla recurrentibus; initio ſaltem, donec ventriculus fuerit ferendo par.

Plerique decocti gravem ſaporem horrent, nauſeabundi perpetuò, etſi non vomant.

Vomitiones has non compeſcebam; aut innoxias vidi aut etiam ſalutares.

3tiò: Pauciſſimis alvus movebatur, quæ tamen omnibus facilis erat, & naturali paululùm promptior.

4tò: Vis florum alterans, potenter reſolvens & ſubemetica, omnibus fermè experimentis demonſtrabatur.

5tò: Plerique ſine manifeſtâ criſi & pedetentìm convaluerunt.

Morbi in meliorem ſtatum converſi initium ducebam ab eo ipſo die quo æger interroganti citiùs & promptiùs reſpondebat.

6to: Urinam in multis croceam & fermè icƚericam cum morbi levamine obſervavi.

7mo: Quidam levi icƚero perfundebantur, quem oculorum album potiùs, quàm reliqua corporis ſuperficies, exhibebat.

Nunc quâ doſi & formâ hoc remedium propinârim, paucis dicam.

Plerumquè unciam dimidiam, non raró unciam unam, rariùs unam cum dimidiâ, atque unicâ tantum vice uncias duas, florum arnicæ in ſufficienti quantitate aquæ coquendas curavi, ut decoƚum librarum duarum pararetur, adjeƚo ſyrupo quodam conveniente. Indè omni ſecundâ horâ æger vaſculum hujus decoƚi hauſit.

Qui hanc doſin ægriùs ferebant, ſingulis horis priorem doſim dimidiatam hauriebant.

Raró corticem Peruvianum unà cum hiſce floribus coqui juſſi, atque eo ſolùm in caſu ubi aut morbi longitudine, aut ſanguine fortaſſè nimio eduƚo, ſolidorum compages dehiſcere laxarique inciperet, vel veró ubi febris, quæ hucuſquè uno tenore perſeveraret, in remittentium tribum tranſiret, ſtatoſque auƚus pateretur & decrementa.

Perraró quoque arnicæ *radicem* adjeci, & tunc ſolùm, ubi ægrum alvi fluxus exerceret non levans, ſed exhauriens, atque enervans. Tum veró unciam unam, vel etiam unam cum dimidiâ, radicis arnicæ addi decoƚioni florum fermè ad finem perduƚæ, & momento temporis unà coqui curabam, clauſo vaſe, & dein aliquamdiù in quiete repoſito donec refrigeraretur.

Radix arnicæ coƚionem non niſi leviſſimam admittit, quam tamen ejuſdem flores ſat produƚam requirunt; ut idcircò à *decoƚo* radicis aut ejus *extraƚo* ſperes nihil, quo tamen utroque modo flores proſunt.

Parùm fortè videbor feciſſe ſi remedium quoddam profuiſſe demonſtrem, cùm medicaminum potiùs copiâ quàm inopiâ laboremus; niſi hoc ipſum oſtendam & efficacius fuiſſe, & indicationibus curativis præ aliâ quâcunque re adcuratiùs reſpondiſſe.

Periclitabar profectò omnes ferè methodos decantatas, & methodorum modos omnes, ut ſtabilitam tandem determinatamque febri putridæ medendi rationem invenirem; cùm, qui eo morbo decumbant, potiorem ægrorum meorum partem conſtituant, tùm, quòd hâc ipſâ in re & opinionum & methodorum diverſitatem conſpicerem non componendam.

Eandem, quam multi alii clari viri, ſub hâc vel illâ medicatione ſortem perſæpè non experiebar, videbarque mihi multa detexiſſe, quæ precariò tanquàm vera aſſumpta, falſa licet, opiniones quoque falſas, & methodos iiſdem analogas pepererunt.

Verùm hæc mea, de febrium putridarum naturâ & modo medendi, cogitata publici juris tùm demùm faciam, ubi ulteriori obſervatione maturuerint; ne fructu nondùm excocto atque immaturiore lectorum orexin offendam.

Intereà fateor, me floribus arnicæ multò fuiſſe auſpicatiùs uſum, ac alio remedio quocunque. Sed oportebat & tempora noſſe, & morbi conditionem medicamento huic opportunam, hucuſquè à me abundè, ni fallor, explicatam; ſine quâ opportunitatum cognitione quæcunque medicatio mala eſt, non remediorum vitio, ſed inſcientiâ medentis.

DECEMBER.

Totus hic menſis auſtrinus, mollis & tepidus fuit, atque aut pluviis, aut nebulis maduit, και πολυς πλαδος; gelu rariſſimo, leviori, & noctu modiciſſimè & ſubindè ſolummodò viarum humorem ſtringente.

Die 7^{mâ} menſis, nives cecidêre tantùm ephemeræ, die verò 10^{mâ} atque 11^{mâ}, denuò nives delapſæ ſunt perquàm confertìm, ſed æquè inſtabiles.

Die 15^{tâ}, ventus impetuoſus nubes diſpulit, ortâque die ſequenti malaciâ novas iterùm nives conſpiciebamus uberrimaſque, ſed mox iterùm auſtrino tepore colliqueſcentes.

Die 3. barometr. altiſſ.	28 poll. $5\frac{1}{2}$ lin.	
Die 22. infim.	27 poll.	
Die 31. frigus maximum . . .	— 4 gr.	
Die 3. calor maximus . . .	+ 13 gr.	
Calor medius	+ $4\frac{2}{3}$ gr.	

Arthritidum & rheumatiſmorum uberrima meſſis etiam hoc menſe fuit; ut id genus morbos aut frequentiores, & ἐπιδημικωτέρους, aut ſæviores, aut pertinacioris indolis nec viderim ipſe, nec fando acceperim. *Defluxionum vis tanta, quâ major vix unquàm eſt obſervata: par pertinaciâ & dolorum ſævitie.*

Quibuſdam ita vexatis febris erat phlebotomias expoſcens, & tepidorum ac emollientium uſum. His ſerò tandem veſicans profuit, & univerſim, utut tardè levarentur quâcunque methodo medendi, citiùs tamen ſanabantur ac illi quibus dolores fuêre ſine febre.

Mira variatio ſymptomatum erat, cùm quibuſdam pectus repentè infeſtaretur aut dolore pleuritico, aut aſthmaticâ ſpiratione. Paralyſin brachii, maxillæ tetanum, emproſthotonum, choleras non prævifas, tormina, mictus difficiles, lumbagines, iſchiades, vertigines, & innumera alia incommoda à rheumate furibundo & vago, nunc hanc nunc illam partem impetente, producta, perferebant.

Evacuantia quæcunque, alterantia ex antimonii præparatis, doſes refractæ ipecacuanhæ, bardanæ, ſtipites dulcamaræ, aconitum, & flammula Jovis, quorum ſingula aliàs mirùm quantùm profuerunt, in hoc rebelli morbo pauciſſimos ſolabantur; nec ullum ab ipſo mercurio levamen fuit.

Veſicantia iteratis vicibus eidem plagæ impoſita nequidquam fuerunt.

Hâc tempeſtate occaſio offerebatur experiundi quantùm ferre quis poſſit extracti ex aconito parati. A minutâ doſi incœpimus, atque eandem ita auximus quotidiè, ut æger intra nychthemeron abſumeret partitis vicibus, & abſque incommodo, ſcrupulos ſeptem.

Quartanas quaſdam primò ſolventibus multis, decocto graminis, taraxaci, & ſalibus mediis aggrediebamur, &, cùm intenderentur & hydrops inſtaret, *Quartanæ corticis Peruviani impatientes.*

cortice Peruviano. Febris compreſſa eſt, ſed, exactis duabus ſeptimanis, denuò revertebatur, niſi majores corticis doſes quotidiè & diutiùs devorâſſent.

Quidam ſub uſu corticis continuato in febres continuas, inflammatorio-putridas inciderunt.

tandem floribus arnicæ ſanatæ. Placuit ergo quartanis ſeriùs oblatis, iiſque duplicatis & triplicatis, aliam aptare medicandi rationem, in iiſque florum arnicæ vires periclitari. En obſervationum mearum ſummam!

Pulverem florum arnicæ ope ſyrupi corticum aurantiorum in formam electuarii craſſioris redigi curavi, juſſique ut æger quotidiè quater caperet, quantùm nucem moſchatam æquaret. Qui hâc doſi utebantur, cardialgiam flatulentam, tolerabilem tamen, experiebantur. At qui majores portiones abſumſerant, ventriculo graviſſimè dolebant paullò pòſt, inter ejulatus, & ſudores uberrimos, frigidos, pingues, tenaces, cum pulſu magno & pleno, tardiſſimoque. Alvum experti ſunt difficiliorem, & ſolo fermè enemate proliciendam.

Cardialgia hæc & enemate mitigabatur & carminantibus variis, opio præſertìm, ſecurè & citò.

Quartanæ triplicatæ hâc methodo in duplicatas, hæque in ſimplices, converſæ ſunt intra non multos dies; ex integro tandem cum reliquo quartanarum febrium ſatellitio profligatæ ſunt, abſque periculo recurſûs.

Qui largiores florum doſes abſumebant, ventriculo graviùs dolebant, ſed multò citiùs ſanabantur ex febre: quaſi ea ipſa permoleſta ventriculi affectio, quam flores arnicæ excitârant, febriles elideret paroxyſmos; ut idcircò graviſſimæ febri & pertinaciori non mederetur, niſi valida & morbo commenſurata remedii actio fieret in nervos præcordiorum.

Non perindè nobis erat ipſos arnicæ flores, vel verò eorundem decoctum, exhibere. In febribus putridis decoctum præplacuit, in intermittentibus verò flos ipſe. Decoctum florum vomitum *crebriùs* concitabat, ſed *rariùs* ventriculi dolorem, eumque leviorem. Præ-

tereà proniores habebant liberioreſque ſeceſſus ſub uſu decocti, quos nonniſi laborioſos & raros querebantur qui floribus ipſis fuiſſent uſi.

Hæc ipſa florum arnicæ vis in nervos gaſtricos, quoſdam explicatus dabit ſublatæ quondàm eo remedio tuſſis convulſivæ, quæ quibuſcunque anteà medicamentis reſtitiſſet. Operæ pretium fortè non pœnitendum is reportaret, qui adcuratiùs in vires hujus floris potentes ſanè inquireret, & vim hanc *cardialgicam*, floribus peculiariter inſitam atque ſpecificam, certis noſſet affectibus morboſis tanquam medicinam opponere,

Quid? ſi in morbis quibuſdam graviſſimis nervorum, epilepſiæ, maxillæ tetano, aliiſque, ubi non rarò nimis curtam medicinæ ſupellectilem querulamur, remedii hujus cardialgici vis exploraretur?

Plures ſcorbuto incipiente affecti hoc menſe ad nos venerunt, gingivis conſumptis in inferiori præcipuè maxillâ, & cinereis dentibus atque à gingivâ deſertis, animâ fœtente, doloribus vagis, veſperi & noctu acutioribus. Puella unica præ cæteris graviùs multabatur. Longis anteà intermittentibus vexabatur: tumidulo & paſtaceo habitu erat, atque à tribus menſibus, lividis latiſque maculis per crura & femora hinc indè ſparſis, itemque petechiis ſcorbuticis, rotundis nempè, obſoletè rubris, diametrum grandioris ciceris habentibus & creberrimis, per brachia & omnem corporis truncum diſſeminatis variegata. Mictus cruentus, pallidiſſimæ & evaneſcentes gingivæ, & animæ fœtor peculiaris. Sero lactis cremore tartari parato, & herbarum antiſcorbuticarum conſervis ſub hujus menſis finem ſaneſcebat. *Scorbutus levior paſſim.*

Scorbutica hæc labes videbatur aliquantùm epidemica eſſe, ob aſſiduum humorem athmoſphæræ.

Phthiſin *inchoantem* in Textore ſanabamus phlebotomiâ repetitâ, ſed ſingulis vicibus parciori, vegetabili victu, & potu tepido atque emolliente. *Phthiſis incipiens ſolis antiplogiſticis ſanata.*

Hanc phthiſeos ſpeciem ab aliis quibuſcunque diſtinguebamus: erat enim potiùs *chronica atque oc-* *Quam nos ideam ha-*

buerimus de hujus phthiſeos naturâ. *culta aut pleuritis, aut peripneumonia in ſuppuratio-nem jamjam tranſitura; aut fortè in exiguâ atque ſa-nabili plagâ jam modicè ſuppuratâ.*

Thoracicas id genus inflammationes ſub *incipientis phthiſeos* nomine antiphlogiſticâ hâc methodo & ſa-navimus ipſimet, & ſanatas ab aliis accepimus.

Paucas febres inflammatorio-putridas hoc menſe habuimus curandas, longas, taciturnas, non tumul-tuantes, pulſibus vix mutatis, cute universâ & lin-guis aridis, tuſſiculoſas, & ſubperipneumonicas, at-que ακρισιμȣς. Venæ ſectiones repetitæ, non pro-fuſæ, emollientia, tepida, humectantia, & ſitus cor-poris erectus, tandem decoctum florum arnicæ, profuerunt.

DE CAUSSA ET SEDE PHRENITIDIS

CAPUT III.

COmplures ad nos ferebantur, qui inter furores inſaniebant. Pleroſque non magna febris tenebat, ſi ejuſdem menſuram ad ſaltum arteriarum dimetiaris, quoſdam perobſcura, paucos elatior: febriebant tamen omnes, etſi variâ intenſione. Quibuſdam oris & linguæ conditio utì in ſanis obſervabatur. Paucis à naturali harum partium habitu non magnus receſſus, linguâ modiciſſimè aut albidâ aut flaveſcente. *Phrenitidis nobis oblatæ deſcriptio.*

Omnibus, quouſquè mens ſana fuit, morbi initia ab horrore ſunt cœpta, ſummam ſolùm cutem perſtringente, vago, atque per vices, obtusâ cephalalgiâ, intermiſto denuò calore inſueto, & artuum laſſitudine, ac minuto ciborum deſiderio. Veſperi noctuque paullò difficiliùs ægrotabant, obambulantes tamen & ſuis quiſque laboribus functi.

Tandem mente laborare, ſed diversâ ratione, occœperunt. Hi enim repentè in furias agebantur; illi priùs convulſi epilepticâ convulſione, aut grave animi deliquium paſſi, ſolutâ nervorum diſtenſione, aut lipopſychiâ inſaniebant. Pauci deſipere pedetentìm, atque per intervalla, plerique inopinatò & graviter & cum furore cœperunt.

Id animadverti, non eâdem intenſione eos interdiù noctuque ferocire, ſed eſſe quaſdam ferociæ remiſſiones, nulli plerumquè horarum periodo alligatas; ſubindè tamen ſtato tempore recurrentes, atque ita ut meridie manſuetiùs, veſperi graviùs, noctu graviſ-

ſimè furerent cum ejulatu, taurino muſculorum robore, colliſis dentibus, convulſi vel ſolis maxillis, vel etiam corpore univerſo. Sudoribus plerique diffluebant. Omnium ferè tendinum aſſidui ſaltus, aut tremulæ micationes. Quidquid ore hauriendum offerres, averſio pertinax: ſicca alvus: lotium paucum, & raró miſſum, &, ſi quid excipi poterat, croceum atque icterodes.

Pulſum habuêre plus minùſque acceleratum, atque eundem in tribus viris deprehendi inſtar percuſſæ chordæ vibrantem.

Phreniticorum quorundam hiſtoria. Quorundam phreniticorum hiſtorias narrabo, eo animo, ut quæ morbi natura ac ſedes fuerit, & quæ ſoleat plerumquè eſſe, non ego ipſe ſtatuam, ſed diſpar exitus morbi; diſparem æquè medendi rationem conſecutus.

De phrenitide verò hìc ſolùm carptìm agam.

Tertius annus eſt, ex quo juvenculam mihi concrediderunt, parcè ſemper, tardiùs, atque ſolitò aquoſiora menſtruantem, aliquot jam diebus leviter febrientem, moroſam, multa præter morem ineptientem, minùs appetentem, ac laſſam. Fuit qui febrim intermittentem prædiceret. Ea ægritudinis præludia fuerunt: obambulabat, ſed ægrè.

Tandem apertiùs & deſipere, & febrire, mihique committi.

Rei ſummam memoriâ teneo, undè iſta depromo, cùm quæ in ſingulos acta dies eſſent, negotiis aliis tunc longè plurimis diſtrictus, in pugillares non retulerim; ſed ſiniſter eventus morbi, ut quem curare nequiveram, fidelem ſuî memoriam reliquit.

Febrientem accepi, & placidè delirantem. Pertusâ ſemel atque iterùm venâ, datiſque quæ alvum per epicraſin & diutiùs ſollicitarent, mite delirium in ferociam commutabatur. Febris in initio non magna, nunc nulla videbatur, & ſi quid febrim argueret, id facilè vigiliis aſſiduis, jactitationibus, clamoribus, & irritato per hæc humorum circuitui tribuebam.

Cùm ægram itaque apyreton judicarem, delirium aſſiduum, ferox, atque per multas ſeptimanas; multa

quæ maniæ mederi ſunt obſervata adhibui, & ferè pleraque, ſi emeto-catharſin excipias. Purgantibus uſam noveram diù & abſque emolumento; quin ſub ipſo eorundem uſu deſipientiam placidam abiiſſe in furias. Hinc ab emetico ſperabam nihil, metuebam plurimùm, in eâ ægrâ, quæ pharmaco etiam multò mitiore quàm longiſſimè eſſet à ſanâ mente dimota.

Ita novem ſeptimanæ labebantur inter aſſiduas furias. Donec ægra in alium locum transferebatur, ad maniacorum videlicet ergaſtula. Ibi curatam novi, etſi, quâ methodo, ignorem.

Ex iis quæ mihi referebantur, gratiolâ, unâ atque alterâ vice propinatâ, ſanatam conjicio. Sed ad alios non abſimiles caſus properemus.

Æſtate anni 1776. aliam ad me juvenculam deportârunt, delirantem æquè, ſed abſque furore, mihique narrârunt ab aliquot jam diebus leviora frigora, caloreſque intermiſtos, dedolationem, anorexiam, & oris amarorem eſſe queſtam; omni alternâ veſperâ luculentiùs febricitâſſe, erectam ut plurimùm, atque heræ moroſiori, ſæpiùſque adversâ valetudine tentatæ, etiam noctu ſervientem. Sub ipſis acceſſionibus mens vacillabat, atque etiam aberrabat. Febrim bilioſam eſſe Medicus, qui vocabatur, ajebat, deditque ſcrupulum pulveris ipecacuanhæ. Vomuit perpaucam pituitam, at nil emendatur: ad me defertur, multa & inconcinna loquitur, attamen non ferocit. Febris aſſidua vario tempore exacerbata, & ſub hiſce exacerbationibus deſipientia major.

Sanguinem compluribus vicibus detraxi, modò bonum, modò craſsâ phlogiſticâ cruſtâ coopertum, atque ex venis variis, pedum, brachiorum, & juguli. Sanguiſugæ ad tempora, veſicantia nuchæ, poſca capiti adplicata. Verùm ſub horum uſu deſipientia in ferociam abiit aſſiduam: febris magna, tendinum ſaltus, atque per vices accedens triſmus.

Hâc methodo cùm proficerem nihil, reducere humorum impetum ab encephalo volui, ope purgantium leniorum. Sed nec ita profeci quidquam. Ægra æquè ferocit; attamen minùs febrit, ſed virium jacturam

mollities pulſuum teſtabatur. Mutato conſilio, ad nervina & camphoræ doſes largiores ventum, cùm ejus remedii vim in non abſimili morbo clarorum Scriptorum obſervationes quædam nobis facerent teſtatam.

Poſt diuturnum horum uſum deliniri ferocia primùm, dein etiam lucidis intervallis diſtingui: tandem apta concinnaque loqui, ſed immodicâ garrulitate, cui ſi diutiùs indulgere permittebatur, ferri denuò mens exlex cœpit, & ad ineptias divagari; ægrâ nihilominùs obambulante, cæteriſque actionibus ad modeſtiæ normam compoſitis; atque ita diutiùs fatuitatem inter & mentis ſanitatem ambigebatur. Demùm cortice Peruviano, & foliis aurantiorum eſt uſa.

Exactis tribus menſibus, crurumque oedemate, quod ſub ultima morbi tempora acceſſerat, depulſo, ſanata domum repetiit, ſed ita ut poſſim dubitare, ſecunda valetudo medicinæ an corporis beneficio contigerit.

Tres adhuc hiſtorias narrabo, etſi complures ſuppetant mox enarrandis conſormes, ſed quas ob id ipſum non proponam. Collectæ obſervationes, & numero plures, & eventu diverſo in re non diversâ, huic mentis ægritudini exactiùs intelligendæ fortè quid lucis affundent.

Ita poſthàc confidentiùs perſequemur hocce

parietibus textum cæcis iter.

Faber ille ferrarius, qui N° 11. decubuit, pulchram nobis in hanc rem obſervationem dedit. Fuerat is annorum 44, lacertoſus, corpore breviori, ſed denſo atque compacto. Noſocomium adiit die 13[tia] Junii 1778, aitque, ſe jam à ſex diebus laſſum eſſe, minùs appetere, levique per vices, maximè verò ſub veſperam, horrore perſtringi; ob hæc ipſa incommoda nudius tertius Medici cujuſdam ſuaſu brachii venam ſecuiſſe. Nihil emendatum eſſe; quin potiùs tremorem mox ab educto ſanguine acceſſiſſe totius corporis (tremebat totus cum hæc narraret, quemadmodùm ſub acceſſione febrili ſoleat); hucuſquè nondùm

præter

præter morem decubuiſſe, atque operi fabrili, moroſiùs tamen, vacâſſe.

Pulſus habuerat à ſanitate vix abludentes, vibratos aliquantùm, modiciſſimè acceleratos. Nulla guſtûs aliena conditio, & lingua leviſſimè ad radicem albeſcens, mens firma, & ſermo promptus: alacritas; in ſudores fuiſſe per hoſce valetudinis adverſæ dies proclivem aiebat, & urinas paullùm magis ac ordinariò tinctas.

Aiebam adſtantibus febrim eſſe perquàm exiguam, & febris bilioſæ ſolùm rudimenta: rem probabiliùs poſſe totam componi remedio leviter ſalito, blandiſſimè alvum ſollicitante, potu aquoſo, mellito, poſcâ.

Eum diem in ſeram uſque noctem, quemadmodùm narravi, tranſegit.

Alterâ die (14ta Junii) cùm ægrorum cubilia peterem, procul clamores audio latè ſonantes; mox hominem furiis agitatum ipſummet video, qui vinculis cohiberi ob inſolens robur vix poterat. Aiebant cuſtodes, nocte ferè mediâ repentè furere cœpiſſe, horaſque noctis reliquas vociferatione aſſiduâ turbâſſe; vincula ſat firma aliquoties perrupiſſe, multâ undiquè injectâ manu vix potuiſſe coerceri; non vidiſſe ſe ullum à multis retrò annis, qui tantis viribus polleret, neque tantoperè efferatum. Sudores profuſi, aſſidui, toto corpore depluentes; pulſus vibrati; urinarum conditio me latet, cùm æger lectum comminxerit.

Illicò tria grana tartari emetici exhibeo; non vomit, non dejicit, nec ullâ ratione à minutâ hâc doſi affici videbatur.

Exacto horæ unius ſpatio, potionem emeticam octo granis tartari emetici fœtam ita propinari juſſi, ut dimidiam portionem modò abſumat, alteram exactâ dimidiâ primùm horâ, ni prima doſis propoſito reſponderet. Femina ægrorum cuſtos potiunculam propinat, quam æger, vinum eſſe exclamans, ita avidè ingurgitabat, ut, æſtimatione factâ, ſeptem grana tartari emetici hauſerit uno ferè hauſtu. Cuſtos, utut

dividere portionem juſſa, hâc promptâ bibendi voluntate uti voluit, atque ita plus quàm mandaveram ingeſſit; verùm

— — ut ſæpè jam in multis locis
plus Inſciens quis fecit, quam Prudens, boni,

ita etiam nunc auſpicatò hic error contigit, ter enim bilioſa vomuit, ter dejecit. Manabant uberrimi ſudores. Mox remittere furor, placidè dein, & muſſitando delirare. Veſperâ appetente, indormire per vices, & tandem compluribus horis ſomno non interrupto tranquilloque ultra mediam noctem ſoporari. Verſus auroram diei 15tæ Junii evigilat, reductâ mente, & prorſùs ſanâ.

Ex eo tempore, decocto tamarindorum, radicis graminis, taraxaci, cichorei, & tartari cremore uſus, ac paucos poſt dies ſanus ad ſuos rediit; valetudine, ut poſthàc innotuit, conſtanter bonâ (*).

Autumno anni 1778, Famulus illuſtriſſimæ Comitis de B** in noſocomium ſuſceptus eſt mente lapſus, & furens. Quatuor aut quinque diebus anteà, cùm multùm hinc indè curſitando incaluiſſet, & cereviſiâ immoderatiùs ingeſtâ ſitim reſtingueret, mox capite doluit, & friguit per vices, & præter morem. Doluit quoque thorace dextro ad coſtas ſpurias, dolore pungente, non valdè intenſo, & ſine tuſſi: non decubuit.

Inſtitutâ phlebotomiâ, atque extracto coriaceo ſanguine, non juvabatur. Linguæ & guſtûs ea ratio, quam in rectè valentibus videmus. Veſperi ejus diei, quo ſanguinem eduxerunt, mente dejectus delirat, torvo aſpectu, celerrimè rotatis oculis & quaſi prominentibus, cum ejulatu, & œſtro percitus. Perfluebant ex omni corpore ſudorum rivi, pulſu arteriarum vix citatiore, veruntamen vibrato. Fit altera venæ ſe-

(*) Gaudeo, me hujus curationis teſtem, egregium *Carol. Gulielm.* Nose poſſe compellare, quem ob præclaras integerrimi animi dotes, ob eruditionem multiplicem, in artis ſpes & incrementa natum, Viennæ tunc amabamus, nunc verò Auguſtæ Vindelicorum commorantem invitiſſimi deſideramus.

ctio eâdem veſperâ, quæ ſanguinem aſpectu bonum dedit, ſed ægrum non levavit. Noctem inter furias exegit, cùm interdiù cicuratiùs delirâſſet.

Altero delirii die, circa meridiem, nobis committitur; iis horis, meridianis nempè, cùm domo efferretur, in viâ reſipiſcere aliquantùm incœpit, ut adveniens aptè loqueretur, & quod initium morbi fuerit, ad id uſque tempus quo mentem amiſerat, ad amuſſim referret. Nondùm integra hora ab adventu in noſocomium præteriverat, cùm ille denuò fureret, pulſu forti, pleno, vibrato, ſed vix præter ordinem accelerato, inter aſſiduos ſubſultus tendinum, & ſudores largos.

Sanguinis ex nocte perparùm detraxi, viſurus & quomodò phlebotomiam ferat, & quæ conditio ſit ejuſdem emiſſi. Eum cruſtâ phlogiſticâ carentem vidi, & ſuperficie lætiſſimè roſeâ.

Mulſam & poſcam, adjecto ſale medio mitiori, frequenter & affatìm propinavi, atque injecto clyſtere alvum ſollicitavi.

Cùm eo tempore, quo pridiè mitiùs delirârat, videlicet meridie, furor adeò non remitteret ut potiùs novis auctibus creſceret, grana quinque tartari emetici ex quatuor unciis aquæ haurienda dedi. Ter indè ſtomachum exoneravit nauſeâ gravem, ventrem ſexies. Bilis vomitu rejecta eſt flava & amurceſa, ſed mole non maxima; bilis etiam alvo ſeceſſit longè copioſiſſima, morbi fax & origo. Mox cicurari aliquantùm & tractabilior eſſe, dormire tandem, ſomno eâ veſperâ inque multam uſque noctem producto, inter exiguos rarioreſque tendinum & digitorum luſus. Poſt mediam noctem evigilat, ſuî pleniſſimè conſcius & compos.

Ab eo tempore mens quàm rectiſſimè valuit: ſudores imminuti, tandem nulli fuerunt.

Uſus eſt decocto radicum graminis, taraxaci, tamarindorum, & tandem, elapſo non multo tempore, domum abiit, etiam nunc, dùm hæc è pugillaribus excerpo, planè ſanus.

Id addo, hominem ante aliquot annos gravi terrore

perculſum fuiſſe, tuncque etiam convulſum; ſed & anteà & poſthàc ſanum vixiſſe.

Famulus Baronis P** 37 annorum, die 17mâ Decembris 1778, manè laſſus & capite dolens inhorruit; pituitam ſuaptè vomuit, intercurrente per vices fugitivo calore. A meridie commodiùs valere videbatur; obambulabat, guſtum equidem non depravatum, at anorexiam, queſtus.

Meraciorem cereviſiam & ejus largiores hauſtus amâſſe, ad crapulam uſque, domeſtici teſtabantur.

Hæc incommoda quotidiè recurrebant, donec die 21nâ Decembris Medicum accederet, qui herili totiuſque familiæ valetudini curandæ præerat; is pulveres ex ſale medio & rheo confectos præſcripſit, per vices abſumendos.

Die 23tiâ Decembris, à meridie, idem Medicus ad ægrum accitur, totis artubus trementem, ſiticuloſum, & capite valdoperè dolentem, cum pulſu duro, pleno, atque accelerato. Alvum à ſale medio & rheo aliquoties fuiſſe motam comperit: oris amaror nullus; nullæ nauſeæ. Mox ſanguis eductus eſt cruſtam poſtmodùm phlogiſticam exhibens: remedium refrigerans nitroſumque propinatum. Cùm morbus ad veſperam intenderetur manifeſtò, alteram jam multâ nocte phlebotomiam inſtituunt, ſanguine corium phlogiſticum denuò formante. Copioſus limonadæ potus dabatur: nox abſque ſomno, & inter deliria, exacta.

Die 24tâ Decembris, manè convellitur. Veſicantia ad ſuras applicantur, & mixtura ex ſpiritûs ſalis ammoniaci aceto ſaturati drachmâ unâ, ſyrupo papaveris albi, & aquâ ſtillatitiâ conveniente propinatur. Delirat aſſiduò, & cum furore, niſi fortè heræ aut admonentis aut increpantis conſpectu reſipiſceret aliquantùm & componeretur: nox inſomnis & cum furore.

Die 25tâ Decembris, meridie, ad noſocomium deducitur. De morbo interrogatus, aptè atque omnia exactè uſque ad id temporis quo mente labi cœpit narravit, & tremuiſſe ſe totis artubus per omne hoc morbi tempus, tremens addidit. Nunc verò frequen-

ter ſibi poplites quaſi ſuccidi, veluti jam-jam lapſuro. Conditio linguæ & faucium quemadmodùm in ſanitate; ſed pulſus fortes, & pleni, vibratique cum aliquâ celeritate, & uberrimi ſudores aderant.

Etſi cuncta concinnè atque ex ordine, quemadmodùm geſta fuerant referret; nihilominùs, aſpectu, ſermoniſque inſolitâ promptitudine, à ſanâ mente alieni quid attonitique, atque etiam rerum ſuarum incurii, prodebat.

Brevi morbi hiſtoriâ vix abſolutâ, cùm in plura volueram adcuratiùs indagare, delirare furioſè cœpit, furore veſperi noctuque intenſiore. Ad nos venienti veſicantia detrahi curavi.

26ta Dec. ægrum aſſiduè, ſed mitiùs, furentem inveni, eumque, quod anteà recuſavit, ſtrenuè bibentem. Alvum noctu bis poſuit. Collecta ſtudioſè atque aſſervata urina ſedimentum lateritium, aut potiùs cinnabarinum, depoſuit. Pulſus & ſudores, utì pridiè.

Horis antemeridianis grana quinque tartari emetici in quatuor unciis aquæ ſoluta dedi, atque uno hauſtu potanda. Vomuit indè ſexies pituitam non copioſam, cum paucâ bile: quaternis ſeceſſibus multæ bilioſæ fæces excernebantur. A vomitu mitiùs delirare & taciturnè, ac quædam ſubindè quaſi mentis reverſuræ ſigna dare. Qui anteà lectum conſpurcaverat, jam nunc excipulum petiit atque matulam, lotium miſſurus. Urinæ quædam jumentoſæ erant, quædam verò propemodùm naturales, aut à naturalibus intenſiore ſolùm flavedine differentes. Lingua per vices areſcebat. Sudores & pulſus hucuſquè nil mutabantur. Potus multus ex aquâ ſimplici, aceto & melle. Noctem placidè delirans & inſomnis egit.

27^mâ^ Decembris, manè vomiturit, vomitque paucam pituitam; quietior eſt, atque ita compoſitus, ut manibus ſubindè libertas potuerit à vinculis dari; ſubindè etiam aptè reſpondet, delirio licet identidem recurſante. Urinæ & pulſus iidem: iidem etiam potus medicati, adjecto nitro & tartari cremore. Hâc veſperâ, cùm denuò inquietior, quin etiam ferox, redderetur, pulſu pleniſſimo vibratoque, undecim un-

G 3

cias ſanguinis detraxi, qui cruſtam plumbeam, tenuem, modicè contractam, & ſerum multum atque cæruleo virideſcens monſtrabat. Eâ nocte, ad ſingulos potuum refrigerantium hauſtus, pituitam non paucam leviterque vireſcentem vomebat. Nox inſomnis, inter ſermones ineptos, ſed abſque furore.

Die 28^{vâ} Decembr. manè dormit, remotis vinculis, mente conſtat, laſſitudinem magnam, ſitim, & guſtum vitiatum queſtus: perrarò hæſitare videtur, quaſi denuò mente lapſurus. Circa meridiem ejus diei, emeticum denuò propinabatur ex ſcrupulis duobus ipecacuanhæ, & grano uno tartari emetici paratum. Indè decies multa biliosa revomuit; dejecit: mens indè perfectè ſana, febris vix ulla; levis tremor artuum; ſudores exigui.

29^{nâ} Decembris, nulla febris, mentis ſanitas perfecta. Nullus ullibi dolor, lingua humectata, leviter albeſcens, urinæ croceæ. Decoctum ex radice graminis, taraxaci, & fructibus tamarindorum cum ſucco citri & ſaccharo.

30^{mâ} Dec. nox bona, apyrexia plena. Remedia eadem. Per vices è lecto ſurgit.

Locus ille, quo de ſede phrenitidis diſceptatur atque eidem medendi ratione, magnus eſt herclè, & à non paucis vexatus. Quibuſdam enim phrenitides viſebantur encephalo inflammato; cùm aliis ejusdem viſceris inflammatio non infrequenter occurreret, etſi æger, quamdiù in vivis erat, non deliraret. Non rarò nihil omninò quòd accuſares, aut nihil ſaltem quod non alibi ſæpiùs, quin prægreſſa phrenitis eſſet, conſpectum fuerit, intra calvariam reperiebatur, utut à phrenitide mors fuerat.

Diverſæ dantur febres phreniticæ, ſeu phrenitides, quod exemplo illuſtratur.

Non unam eandemque ubiquè ac ſemper eſſe phrenitidem arbitror, nempè non unam ſemper eandemque phrenitidis cauſam, nec cauſæ ſedem.

Febres phreniticas æquè inter ſe differre exiſtimo, ac febres *ophthalmicas*, *anginoſas*, *pleuriticas*, *peripneumonicas*, aliasque; quæ quantùm & geneſi & medendi ratione diſcrepent alibi eſt abundè dictum. Amabo enim! ſi ophtalmiam videas, ruborem oculi

nempè doloremque cum motu febrili, num eadem ubiquè ægritudo erit? nonnè hæc febris *ophthalmica* (ſi ita ſit hâc compellatione uti) diverſas habere origines cauſſaſque poteſt, & diverſam exigere ob id ipſum medendi methodum? Febris ophthalmica *inflammatoria* eſſe ſolet, in aliis *ſeroſa*, *rheumatica*, *gaſtrica*, *ſeu ſaburralis*, atque in aliis denuò alia.

Ea ipſa ratio etiam in phrenitide obtinet, morbo videlicet ſæpiùs differente.

Quòd ſi fortè curanda quædam febris occurrat, quæ more phrenitico mentem turbat, malè ſolum plerumquè delirium ſpectamus, quaſi is morbus princeps eſſet, & non potius febris cujuſdam quoddam accidens non neceſſarium.

Has, quas ego videram, phreniticorum febres, fuiſſe aut *bilioſas*, aut *inflammatorio-bilioſas*, exiſtimo eventu poſſe probari; atque hanc ipſam ſpeciem phrenitidis eſſe idcircò multò frequentiorem, quòd & ipſa princeps febris, gaſtrica nempè, præ cæteris febribus ſit multò crebrior, annis omnibus, atque etiam per omnes terrarum tractus.

Quânam ratione ſaburra ventriculi encephalon afficiat.

Dùm hujus phrenitidis ſedem (de hâc enim ſolâ loquor) cujus hìc exempla retuli, in abdominis ſaburrâ ſtatuo, non id dico, rationem me noſſe, quâ ventris illuvies valeat encephalum turbare; fortaſſè enim nihil omninò morboſæ materiæ ad cerebrum ablegatur, ſed, ægrotante ventriculo, ob inexplicabilem quemdam conſenſum, encephalum æquè ægrotat; fortaſſis etiam id fit, quod in ophthalmiâ bilioſâ ac ſaburrali accidere ſæpè videmus; quod æquè evenire in eryſipelate ſolet, morbo nempè ex ventris illuvie nato. In his enim morbis, quorum uterque natales ex abdomine deducit, particula materiæ, decerptæ nempè ex abdominali ſaburrâ, ad oculos dimittitur, aut ad locum eryſipelate tentatum: videmus enim rubentes oculos, & acrium lachrymarum imbres; atque eryſipelas ipſo aſpectu docet, materiam alienam eſſe ægrotanti loco infixam.

Hujus ergo phrenitidis ſedes concipere fortaſſis *binas* poſſumus, in præcordiis unam infatuante hu-

more, biliformi, putrido, aut qualicunque farctis; atque alteram in ipſo encephalo, quod ejuſdem dementantis materiæ particulam, ut Veterum phraſi utar, attraxit.

Videre igitur in cerebris demortuorum & vaſa infarcta, & rubores præter morem, & alienos latices, frequenter licebit, etſi morbus in infimo ventre ſuum habuerit promptuarium, ſuamque penum; ignis ſacri, atque ophthalmiæ ſaburralis exemplo.

Emeſis ſuo tempore, iisque, quæ anteà acta eſſe oportet, præmiſſis, inſtituta, & ventris ſaburram eliciet, novæque metaſtaſis generandæ, aut prioris alendæ anſam reſcindet, & ipſam fortè materiem è ventre aliorſùm jam dimiſſam, atque alicubi pertinaciùs adhærentem, ſubmovebit, concuſſu ſalutari corporis totius, aut largo ſudorum proventu; hi enim ab emeſi ubertìm manant.

Undè diviſio phrenitidis ſit repetenda.

Verùm quoſcunque hæc res explicatus poſcat, is ſemper veluti canon atque regula obtinebit, à quâ impunè deflectere non licebit: *inquirendum eſſe in febrium indolem, eaſque, miſſo non neceſſario ſymptomate, directe eſſe oppugnandas.*

Atque id non ſolùm in febribus phreniticis facto opus eſſe exiſtimo, ſed etiam in omni aliâ quâcumque febre, quam eminens quædam affectio topica comitatur, anginâ, pleuritide &c.

Symptomatis cujuſdam apparens magnitudo plerumquè Medicum inauſpicatò abducit à contemplandâ febris naturâ, & eum in ſe totum convertit, inſolentiâ rei veluti monſtro perculſum.

Ita phrenitidem *apparenter* eandem, *re* diverſam, eidem plerumquè methodo ſubjicimus, errabundæ potiſſimùm atque incongruæ, qualem nempè illam eſſe oportet, quàm nulla morbi determinata notio regit.

Epicriſes phrenitidum anteà narratarum.

Ipſe non eandem in quinque phreniticis medendi viam inſtiti, etſi debueram; in morbo nempè, prout is mihi offerebatur, his quinque vicibus eodem.

In primâ ægrâ, leniorum purgantium uſui, eoque protracto confiſus ſum, eâ nempe ex opinione, id

æquè confici atque etiam tutiùs purgante poſſe frequentiùs propinato, quod vomitorio.

Purgantibus, utut antiphlogiſticis, morbos evidenter ſabburrales efferari vidi, atque intendi non raró, quos emeſis, ſi ex ſimillimis & quàmplurimis caſibus judicium formare liceat, repentè ſuſtuliſſet.

Attamen id etiam obſervavi, febres quaſdam alias, æquè ex ventris infimi ſaburrâ natas, miti pharmaco alvum pluribus diebus movente fuiſſe ſublatas.

Indè eſt cur non exiſtimem eſſe indifferens, an emetico, an verò purgante in febre ſaburrali utamur, nec alterum poſſe alterius vices ſupplere.

Diſpicere igitur oportebit an materies *ſurſùm*, an verò *deorſùm* turgeat.

In curâ hujus ægræ debueram, miſſo delirio, in morbum principem, febrim nempè ſaburralem, inquirere, eique à fronte occurrere. Non enim commentitia lex eſt, neque à Veterum placitis deflectens: *morbi jugulum premendum eſſe, non circumeundum: ſed cautos eſſe atque oculatos oportere, ne fortè jugulum putemus, quæ ſolùm aut manus aut pes foret.*

Phrenitis ejuſdem ægræ, poſtquàm febris deferbuit, in maniam convertebatur, delirium nempè apyreton.

Phreniti-dis in maniam converſio.

Quidam, qui maniacis olìm non paucis medebatur, ejuſmodi mihi narravit, undè collegi, pleroſque maniacos initio *Phreniticos* fuiſſe, utut ob febrim obſcuriorem (ſi febrium notas ex pulſu ferè ſolo capiamus) jam indè à morbi principio *maniaci* dicerentur, & febris expertes.

Id etiam aſſerebat, ſe multos & ferè omnes recentes maniacos ſanâſſe, cùm, multo ſolvente potu præmiſſo, & phlebotomiâ unâ aut pluribus, infatuantem fomitem ex eorum ventriculis evulſiſſet. Atque eâ in re patrum noſtrorum conſuetudinem ſequebatur: fuit enim antiqui moris delirantium animos helleboro detergere.

Altera juvencula febre laborabat manifeſtò bilioſâ; ſive ad Medici, qui prior ægrotæ curam geſſit, aſſertum attendas, hominis exercitati; ſeu id ſpectes, quòd

febris certis dimenſiſque momentis accreſceret, atque iterùm modicè ſubſideret.

Emeſin ab eodem Medico concitatam non ſuffeciſſe mirari deſinet, qui noverit illam parciſſimam fuiſſe, & ab exiguâ vomitorii doſi factam, & in corpore ad vomendum non præparato, tantâ igitur ægritudine minorem.

In noſocomio verò periculoſam medicationem ſubiit. Copioſo equidem atque apto potu materies, vitioſa & morbum committens, diluebatur; at quod viâ & breviſſimâ & tutiſſimâ eam totam eveheret nil fuit.

Miſſo non pauco ſanguine, & exantlato ſyſtemate venoſo arterioſoque, alienus iſque dilutus humor intra vitæ hoſpitia receptus univerſum corpus oberrabat; donec tandem ad varia cola errabundus ferretur, atque aut artis ſtimulis aut medicatricis naturæ vi à tergo pulſus, diverſos ſibi exitus ac fugam quæreret, moroſam quidem ac tardam, neque ſine omni prorſùs deſertæ ſtationis damno.

En criſin difficilem, ſæpè inadæquatam, & mille periculis implicitam!

Quâ phrenitidis ſpecie tres reliqui phrenitici laborârint, prompta medendi ratio, & eventus docet.

Id ſolùm difficile videtur, ut adcuratè determines, an vera atque inflammatoria phrenitis ſit, an verò ſympathica, aut etiam aliundè proveniat.

Etſi enim, in ſcholis Medicorum, phrenitidum diſtinctiones adcuratè tradantur, earundem tamen diagnoſis penes lectos ægrorum non raro anceps reperitur.

Ambigua ſunt inflammati encephali ſigna.

Quippè multa, quæ inflammationem præſentem indicare dicuntur eamque encephali præprimis, decipere viſa ſunt non raro.

Ut à pulſu initium faciam, is ſæpè durus & vibrans inventus eſt, etſi nulla præſens inflammatio fuerit; atque aliâ vice debilis & mollis, ubi phlogoſis encephalo profundè inſidet.

Ætatem viridem, & calefacientium uſum, ſicubi in eodem homine febriente & phrenitico concurrant, inflammatoriam phrenitidem indicare nemo facilè du-

bitabit. Verumtamen ægri noſtri omnes ætate floruerunt, atque unus eorum cerere meracâ & vino abuti ſolebat, etſi nullus eorundem inflammatione encephali laborârit.

Cephalalgias validas phrenitidem veram antecedere aſſerunt; quod quidem ut ſæpè fieri non nego, ita ſemper accidere inficior, contrarium doctus. Cephalalgia gaſtrica, febrium bilioſarum, putridarum, malignarumque comes, plerumquè præ cæteris ſæva eſt, atque, ex hâc ipsâ dolorum intenſione, non raro ejuſdem indolem & cauſam dignovimus, nullatenùs inflammatoriam.

Immoderatas vigilias, quas inter *veræ* phrenitidis cauſas Boerhaavius recenſet, bis vidi *ſpuriam* feciſſe.

Faciei rubor & turgor, atque oculorum pars alba velut ſanguine ſuffuſa, plethoram & inflammationem non raro notant; at verò eadem ſymptomata in quamplurimis febribus, bilioſis, putridis, malignis à me fuiſſe frequentiſſimè conſpecta fidenter aio.

Adde etiam illud, deeſſe nonnunquàm notas omnes, quæ corruptam atque acrem bilem circa præcordia hærere communiter docent.

Non hæc idcircò prolata velim, ut hæc accidentia in determinandâ phrenitidis indole negligantur, ſed ne in formandâ diagnoſi difficillimâ iiſdem *ſolis* fidamus.

Tempus anni, morbi congeneres, eorum adcurata cognitio quæ delirium præceſſerunt, morbi remiſſio per vices, juvantium & nocentium notitia, ſcientia earum rerum morborumque qui *paſſim* & *cæteris frequentiùs* eveniunt, & facultas quædam vel occultiſſima dignoſcendi, uſu comparanda, verbis non deſcribenda, medentem meliùs inſtruent, quàm ſcholarum præcepta.

An, & quomodò condi poſſit practica phrenitidis diviſio?

Diviſionem phrenitidis accuratam, & quæ omnes delirii febrilis ſpecies complectatur, ſtatui nullam poſſe exiſtimo; quemadmodùm nullam quoque febrium partitionem habemus completam, neque habere poſſumus.

In tantâ enim febrilium cauſarum infinitate, quarum ſingulis reſpondebit *ſua* humorum ſolidorumque craſis vitiata, & *ſua* febris, neceſſum omnino erit febres eſſe non ſolùm innumeras, ſed etiam ſummoperè ab ſe invicem differentes.

Jam verò vix ullam febris ſpeciem dari puto, quæ non aliquandò encephalon quâcunque ratione afficiat, aut dolore, eoque vario, aut functionum ejuſdem læſione variâ; atque vix ullam febris ſpeciem, quæ non aliquandò ſub certis quibuſdam conditionibus encephalon ita afficiat, ut æger *phreniticus* dicatur.

Erit ergo phrenitis ſymptoma quoddam commune quamplurimarum febrium, inter ſeſe ſummoperè licet differentium; quemadmodùm id de calore, frigore, cephalalgiâ, ſiti, ſudore, aliisque communibus febrium non neceſſariis accidentibus dicimus.

Quemadmodùm ergo in febrium partitione non omnes omninò febres complectimur, neque ob dictam rationem complecti poſſumus, ſed ſolùm *quaſdam easque cardinales ac primarias* ſtatuimus, reliquas verò in partitione non expreſſas ad eam febrim cardinalem reducimus, quâcum aliquam, quoad cauſſas, decurſum, & maximè quoad methodum medendi, analogiam habent, reducere ſolemus; ita etiam agendum reor in phrenitidis partitione.

Non id ago, ut phrenitidis partitionem hìc dem; ſed ut quid difficilem eam reddat, quidve in eâ ſtabiliendâ ſit obſervandum, oſtendam.

Inadæquata plerorumque Auctorum diviſiones phrenitidis.

Hinc, qui vel in ſolo encephalo inflammato phrenitidis cauſſam quæſivêre, morbum latiſſimè patentem nimis arctis limitibus circumſcripſêre; æquè ac illi, qui eandem, encephalo ſano, ſubter præcordia locârunt. Sed neque ii phrenitidis omnem ambitum complexi ſunt, quibus placuit utramque hanc phrenitidis ſpeciem ita admittere, ut aliam nullam agnoſcerent; cùm pluribus quàm binis ſolùm his locis, ſupremo atque infimo ventre, diſcludi infatuans cauſſa poſſit, eaque ipſa ſummoperè differentis indolis eſſe, & diverſiſſimo modo mentem lædere.

Idcircò differre etiam phrenitides debent, prout &

locus phreniticæ cauſſæ, & ejus *indoles*, & infatuandi *modus* differt.

Cùm hæ phrenitidum differentiæ negligerentur, idemque ſemper & ubiquè morbus ſtatueretur, ubi mens febrientis erat diutiùs emota; id accidit, ut auctores diverſimodè de morbi ſede, cauſſis, & accidentibus, ac medendi ratione opinarentur, & quammaximè pugnantia proferrent, ſuis ſinguli obſervationibus confiſi, & extiſpiciis ſubindè docti.

Plerosque res non *commentitias*, ſed *factas* in medium protuliſſe lubens concedam, verùm in eo lapſos eſſe exiſtimo, quòd, quæ viderint in *paucis*, ad *plurimos*, quin ad *omnes* tranſtulerint qui cum febre delirarent.

In *definiendâ* phrenitide æquè diſceptabatur; utut, ignoratâ & morbi cauſſâ & ſede, in promptu fuerat morbi notionem ex characteribus, qui conſtanter atque in quovis phrenitico ſenſibus occurſant, haurire.

Verùm plerique ex quâdam amicâ hypotheſi, aut ex rarioribus obſervatis, definire morbum maluerunt.

Febrim acutam cum delirio phrenitidem nominabis.

Nil refert, quæcunque acutæ febris ſpecies ſit, quæ phrenitidem committat: neque ſemper *malignam*, etſi id quibusdam placere videam, requiri prenitico-rum hiſtoriæ docuerunt.

Sed neque ſemper *inflammatoriam* febrim dices, nec inflammatum encephalon, in iis omnibus, quos phrenitis tenet.

Vix enim febrim acutam novi, quam non aliquandò cum delirio viderim.

Quidam, thorace ſolùm inflammato, alii ventriculo & inteſtinis, phreniticè delirârunt, encephalo omnis phlogoſeos experte.

Encephalon inflammatum cum delirio obſervavi; inflammatum quoque, mente ſanâ.

Aſſerta mea extiſpiciis poſſum confirmare.

Delirium nec *aſſiduum* volo, nec *furioſum*, nec tale, quod morbum *inchoet*, ut phrenitis dici queat;

quanquàm, ſi hæc ita ſint, phrenitidem adeſſe nemo dubitet.

Non enim ex eo quod *plus minuſve* eſt, morbum adeſſe, aut abeſſe dices; ſed eum ſolummodò *plus minuſque urgere*, *intendi*, atque *remittere.*

Acutæ febres propiùs aut longiùs abſunt ab eo ſtatu, quo præſente *phrenitis* dicitur, eruntque febres quædam *plus minuſque phreniticæ*, *leviter phreniticæ*, ſeu *paraphreniticæ*, vel verò *phreniticæ per eminentiam.*

Neque refert an inter clamores deliret, ac lacertorum ſuorum vires periclitetur; an verò inter verba ſolùm ineptiat tranquillus, aut muſſitando.

Sed neque, ſi ſeriùs, ac morbo jam progreſſo, delirium accedat, propterea non erit phrenitis.

Verùm hæ diſtinctiones, utut ad præſagiendum morbi exitum conferre quid & ejus docere periculum queant, nil tamen conferunt, quo poſſis oblatam ægritudinem à reliquis ejuſdem ſpeciebus dignoſcere.

Phrenitidis amplitudo. Phrenitis igitur latiſſimè patet, & æquè latè ac ipſa notio acutæ febris.

Et prout ipſa acuta febris varia eſt, & varium ejuſdem acutæ ſtadium, & varia in vario ejuſdem acutæ ſtadio medicina; ita etiam varia erit, & phrenitidis ſpecies, & modus ſanandi; quem idcircò ex curatione febrium repetere oportebit.

Cælius Aurelianus phrenitidem appellat *alienationem mentis cum acutâ febre*, *pulſu parvo*, *& crebro*, *carphologiâ*, *& crocidiſmo.*

Verùm aliam pulſuum conditionem in phreniticis ſubindè obtinere, *carphologiam* verò, ſeu feſtucarum collectionem, & *crocidiſmum*, ſeu fimbriarum ex operimentis decerptionem, phrenitidis definitionem ingredi non poſſe, utpotè non neceſſarias nec individuas phreniticorum actiones, per ſe patet.

Nihilominùs phrenitidis ſymptomata hic auctor fermè pleraque, Veterumque de ejus morbi ſede opiniones, (ſtylo licet minimè latino, & in Scripto-

res, quorum ſententias refert, perſæpè injurio) ita complectitur, ut Lectorum patientiam remuneretur.

Sed alias referre phreniticorum hiſtorias malim, quam confutandis aliorum opinionibus immorari.

Delirium & acutam febrim in multis obſervavi, qui ex alto delapſi caput alliſerant: ſanguis ſectâ venâ eductus cruſtam pleuriticam contraxit.

Diſſecta poſt mortem capita encephalon multis in locis valdoperè ſugillatum monſtrârunt.

Quaſdam verò aliorum phrenitides, pariter à vi externâ capiti illatâ profectas, miſſionibus ſanguinis, & antiphlogiſticâ methodo ſanavi, eâdem nempè ratione, quâ validiori contuſioni aliarum partium, quarum periculoſa inflammatio foret, medemur.

Phrenitis a ſero intra caput effuſo poſt lapſum ab alto.

Die nonâ Aprilis 1779, famulus quidam, triginta ſeptem annos natus, noctu per octodecim graduum ſcalam delapſus eſt, & caput pavimento lapideo impegit. Per aliquot temporis minuta ſenſuum officio caruit. At iis paullò poſt reſtitutis, integro biduo ſe domi continuit, levem carebariam, & vulnus queſtus, quod dextro capitis lateri inflictum multùm ſanguinis fudit, & pollicem longitudine exæquans ibi loci viſebatur, qui medio oſſi parietali reſpondet.

Die à lapſu tertiâ, tremere artubus vehementiùs cœpit (tremebat enim jam à multis annis, quòd olìm tinctor pigmenta ſaturnina plurimùm tractaret) & inter aſſiduos calores, febrimque delirare: delatus in noſocomium cum furore inſaniit. Specillo exploratum vulnus ad os ipſum non pertingebat.

Inciſa vena eſt ſemel iterùmque: eductus ſanguis in craſſam, tenacem, & obſoletè flavam cruſtam coivit. Clyſtere alvus mota, & emulſum, in quo aliquid ſalis amari & mannæ diſſolvebatur, propinatum. Pulſus validi, duri, accelerati, & calor febrilis.

Die quartâ, cùm inſania ferox & febris incrementa caperent, vulnus altiùs inciſum eſt ad oſſis uſque ſuperficiem leviſſimè fiſſam. Trepano perforare cranium placuit, ubi extimam ejuſdem ſolùm laminam fiſſam videramus, fiſſurâ ultra diploen non penetrante. Nihil

humoris è ſuis vaſis effuſi comparuit. Noctu delirium furioſum, & febris.

Die $5^{\text{tà}}$, denuò trepanon applicatum, ut amplior redderetur oſſis perforati plaga. Nil alieni repertum. Delirium aſſiduum & furioſum cum febre.

Die $6^{\text{tà}}$, manè, menti reſtitutus ad inrerrogata aptè reſpondet, & mitiſſimè febrit.

Die $7^{\text{mà}}$ & $8^{\text{và}}$, mens integra, & febris vix ulla; alvum, his diebus, facilem habuit crebro enemate ſollicitatam.

Die $9^{\text{nà}}$, de novo incaleſcere, febrire, & delirare cœpit. Sanguis miſſus corium pleuriticum exhibuit: non levatur.

Die ſequenti moritur.

Ablatâ ollâ cranii, inter duram & piam meningem, per omnem latè ambitum, inſignis copia ſeri aquoſi inventa eſt. Cætera illæſa, nec ulla ullibi encephali ſugillatio; quam tamen in aliis, qui alliſo capite periêre, toties deprehendi.

Spes fortè ſalutis fuiſſet, ſi durâ matre initio cruciatìm perſciſſâ, aquæ colligi aut non potuiſſent, aut jam collectis fuiſſet exitus paratus.

Si pathognomicus phrenitidis character ſit, ut æger acutè febriens fermè aſſiduò deliret, quæcunque demùm febrilis inſaniæ ratio ſubſit, non miraberis, opinor, me etiam hæc deliria, febrimque ex valido in caput impactu ortam, in phrenitidum tribum tranſcripſiſſe.

Phrenitis à ſugillatione encephali poſt lapſum ab alto.

Senex, ſeptuagenario major, vegeto adhuc corpore & ſenectute crudâ, per duodecim ſcalæ gradus fallente veſtigio cadit. A caſu illicò delirat. Vulnus in occipite paullò infra ſuturam lambdoidem, ac ſiniſtrorſùm pollicis unius longitudinem æquans, ibiquè os denudatum adparuit. Per aurem ſiniſtram & nares aliquid ſanguinis ſtillabat. Eum diem domi ſuæ abſque auxilio & inter deliria exegit.

Die alterâ, ad noſocomium deportatur delirans, ac inter inconditos & motus & clamores; pulſu pleno, forti, duro vibratoque, at juſtam in ſanis celeritatem

tem vix excedente. Incaluit præter morem. Αλυσμος, & exſilitio frequens è lecto.

Examinatum vulnus: nulla initio læſio cranii in conſpectum prodiit. Sanguis detrahitur aliquoties, alvus injecto enemate & antiphlogiſtico purgante proritabatur, verùm perpauca, & moroſiſſimè ſeceſſerunt.

Eâ die & ſequenti, nil emendatum eſt, pejus habuit, febris augebatur.

Vulnus producere ſectione placuit. Fiſſurâ cranii detectâ, moritur.

Fiſſura cranii, paullò infra ſupremum oſſis occipitis marginem incipiens, per latus ſiniſtrum decurrebat ad foramen uſque occipitale, quod & ipſum erat diffiſſum.

Inter calvariam & duram matrem, juxta ductum fiſſuræ, pauxillum effuſi grumoſique ſanguinis exiguam tæniam referentis, pluſculum verò ſanguinis non coagulati in ipſo foramine occipitali offendebatur.

Cerebellum totum amplioribus vaſis, & atro ſanguine turgidis perreptebatur, omneſque ejus anfractus, ſi eoſdem explicueras, ſanguinem habuêre effuſum, atrum, grumoſum, ipſam inter cerebelli ſubſtantiam & piam meningem ita retentum, ut nullibi copioſiùs colligeretur, ſed diffuſus per omnes cerebelli mæandros graviſſimam potiùs ſugillationem referret & piæ matris & ſuperficiei cerebrinæ.

Hemiſphærium cerebri ſiniſtrum totum nigreſcentibus ampliſque ſugillationibus & vaſis atro cruore tumidiſſimis commaculatum.

Lobus ejuſdem hemiſphærii anterior hanc, quam dixi, ſugillationem, multò graviorem habuit partibus cæteris quibuſcunque.

Anfractus omnes ejuſdem hemiſphærii, ubi eoſdem ab ſe invicem dimoveras, effuſus cruor coagulatus, inter piam meningem & cerebri ſubſtantiam hærens, opplevit.

Hemiſphærium dextrum, quâ parte medio bregmati reſpondet, plagam orbicularem, pollicis diametro ſugillatam & atram, ibique loci, intra anfractuo-

ſos cerebri ductus, atrum quoque ſanguinem exhibebat.

Phrenitis, fortaſſis ſympathica, poſt caſum.

Famulus quidam quadraginta circiter annos natus, Medicum accedit, laſſitudinem & minorem ab aliquot jam diebus appetitum queſtus. Suaſum eſt ut ſale amaro ventrem purget: meliùs habuit. Elapſo octiduo, redit, aitque minui de novo deſiderium cibi, & ſubindè parùm bilis ſuaptè vomere, corpore quaſi à laboribus defatigato. Exhibebatur mixtura ſolvens, ſalina: vomuit frequentiùs. Cùm alvum poſiturus latrinam peteret, indèque in cubiculum rediret, in limine concidit: alliſo in acutum ferramentum capite, regioni temporali ſiniſtræ vulnus inflictum eſt digiti longitudine, quod ultra integumenta quaſi cultro diſſecta non penetrabat. Subtùs & circumcircà, ſana omnia & tunc videbantur, & à morte reperta ſunt. Impos mentis per aliquot momenta humi jacuit, crebriùs modicam æruginem vomitu rejectans, & ſanguine multo ex vulnere manans. Accerſitus prior Medicus propinato quodam hauſtu vomitum cohibuit. Mens plenè rediit haud multò pòſt, vulnus exploratum, ac deligatum eſt, & ſanguis è brachio ductus. Æger commodè valere viſus eſt.

Veſpere, cùm rectè ſe habere, & die proximo conſueta munia obiturum ſe diceret, repentè totus convellitur. Phlebotomia larga fit, & clyſter injicitur. A convulſione delirium, furorque, & exſiliendi conatus validi, aſſidui. Ante mediam noctem denuò ſanguis extrahitur; idem furor, & jactitatio eadem.

Die altero (cùm duodecim ferè dies exacti eſſent, ex quo primâ vice Medicum acceſſerat inappetentiam queſtus) circa meridiem ad noſocomium deportatur, in quo, tranſacto inter furores febrimque magnam nychthemero, primò convulſus, dein toto corpore obrigeſcens moritur.

Cùm cranium ſerrâ in orbem circumductâ diſſecaretur, parùm ſeroſi humoris effluxit, quod intra meninges concluſum, & iis ſerrâ læſis promanare arbitrabamur.

Cranio remoto, nihil vitii repertum eſt, ſi majora

meningum vaſa atro ſanguine paullulùm turgidiora, minora verò quaſi ab injecto pigmento rubentia excipias. In ventriculis lateralibus perparùm ſeroſi laticis deprehenſum.

Nullum omninò vitium intra thoracem fuit.

Hepar, reſerato abdomine, plurimùm flavebat, & ſuperficie modicè inæquali fuit ac minùs quàm in ſanis ſolet lævigatâ, atque, ſi contrectabatur, durius & veluti coctum apparebat: bilis amurcoſa veſiculam replevit. Ventriculus amplus, & inteſtinorum tractus omnis, profundâ ac luridâ flavedine ſaturatè tingebantur; multâ quoque bile ejuſdem coloris & tenaci, horum viſcerum cavum obliniente.

Reliqua juxta naturæ conſuetum ordinem fuerunt.

Antiquum in potatore (nam hominem mero à multis annis profuſè indulſiſſe, qui eum noverant, aſſerebant) officinæ biliferæ vitium fuit, quod in hepate videramus.

Primá ventriculi incommoda à bilioſâ & tenaci materie profecta videbantur, quibus ſal amarus aliquantùm medebatur.

Phrenitidem conſenſualem exiſtimabam potiùs quàm idiopathicam. Bilioſa enim colluvies, jam anteà præſens, caſu ipſo adaucta atque ferocior facta, in caput irrupit vi illatâ debilitatum & morbo opportunius effectum.

Hos conſenſuales quidem encephali affectus, cephalalgias, deliria &c. plerumquè ſeriùs, atque aliquot primùm à lapſu diebus cum febre ſubortos vidi; cùm, quæ propria fuerant ipſius capitis mala, mox ab illatâ injuriâ præprimis urgerent.

Verùm ſubindè contrarium obtinere & ipſus expertus ſum, & ab aliis legi conſignatum.

Neque iſthæc humoris bilioſi vis Divi Senis perſpicaciam fugit, qui *L. de vuln. capitis: Si vulneri capitis vel ſerrâ ſecto, vel etiam non ſecto, oſſe tamen nudato, tumor rubicundus, & eryſipelatodes in facie, & in ambobus oculis, aut ſaltem alterutro, ſuperveniat, &, ſi contrectato tumore doleat, eumque febris & rigor prehendat; cæterùm ulcus ipſum, quantùm ad car-*

Bilis poſt capitis læſiones imperium ab Hippocrate *obſervatum.*

nem atque ad os pertinet, atque, excepto illo faciei tumore, partes ambientes ſe bellè habeant; deniquè, ſi nullus in reliquâ victûs ratione error fuerit commiſſus, eum medicamento, quod per inferiora bilem ducat, opus habere, teſtatum facit. *Sic enim purgato & febris ſedatur, & tumor evaneſcit, & ſecunda valetudo reſtituitur.*

Quam hìc, afflicto encephalo, efferri bilem, elatamque oculos & faciem igne ſacro impetere, Coo teſte & experientiâ ſuffragante, didicimus, eandem eâdem illâ in læſa capita poteſtate, aut phrenitides in aliis generare diras poſſe, aut veternos in aliis, aut apoplexias, aut quodcunque genus convulſionum, atque omnibus hiſce malis *eodem è fonte* manantibus *idem* quoque *remedium* mederi, *pharmacum* nempè *quod bilem ducat*, nemo, opinor, inficias ibit, qui, quàm verſatili ingenio hic humor polleat, & diverſiſſimorum in ſpeciem morborum eſſe choragus ſoleat, non ignoraverit.

Digreſsio ad capitis læſiones. Sepoſito paulisper quem de phrenitide inſtitueramus ſermone, poſtmodùm denuò reſumendo, pauca quædam læſionum capitis exempla narrabo, quæ, utut ad præſens inſtitutum non pertinentia, ſuperioribus nihilominùs, cumque aliis aliorum obſervationibus comparata, aliquid fortè in re adhucdùm obſcurâ lucis dabunt.

CASUS I.

Vir 38 annorum, compage robuſtâ, & optimè valens, 25tà Januarii ex ingenti altitudine, ex ſecundâ nempè altiſſimi ædificii contignatione, decidit, atque in machinam levandis oneribus deſtinatam caput ita impegit, ut tranſverſus machinæ truncus, iſque ſat firmus, confractus diſſiliret.

Vulnus ad ſupremum bregmatis dextri marginem haud procul à ſuturâ ſagittali, cum eâque ad duorum ferè pollicum longitudinem decurrens, os nudum exhibuit, attamen illæſum,

Senſuum omnium officio compluribus horis deſtitutus jacuit: mox ſanguinem è brachio eduxerunt.

Die alterâ, ad noſocomium deportabatur, ſoporoſus, ita tamen ut aptè reſponderet, ſi inclamaveras. Tenſivus dorſi lumborumque dolor, utì etiam dextri genu, quod moveri non poterat, nec abſque dolore contrectari: nihil tamen externæ læſionis adparuit. De capite exiguæ querelæ. Calor febrilis aderat, & pulſuum robur inſigne, durities, & plenitudo, celeritate vix auctâ. Sanguinem copioſum è brachio miſimus, corio poſtmodùm pleuritico coopertum. Potus copioſi, antiphlogiſtici, nitroſi propinati.

Manſit illa in ſoporem proclivitas in quintam diem uſque; dolores lumborum verò & dorſi primò intendebantur, deindè ſenſim mitiores facti ad nucham & ſcapulas migrârunt.

Antiphlogiſticorum & potuum, & eccoproticorum, & enematum uſu, circa octavam à lapſu diem dolores & febris evaneſcere cœperunt.

Genu fomento diſcutiente emendabatur. Denudato oſſi initio aquam noſtram vulnerariam, cui dein aliquid ſpiritûs maſtichini affudimus, vulneri verò ipſi Arcæi balſamum applicabamus. Non eſt animadverſa exfoliatio. Vulnus brevì coaluit. Sanus, poſt menſis Martii initia, diſceſſit.

C A S U S II.

Sartor 53 annos natus, Bacchi ſtrenuus cultor, ante annum è lapſu caput vulneraverat: curatus eſt; verùm ab eo tempore, interjectis longioribus intervallis, ſine febre & placidè delirat.

Die 7^{mâ} Februarii 1778, hauſto veſperi potu meraciori, per duodecim ſcalæ gradus devolvitur, alliſo capite; ex ore & naribus largo ſanguine manabat. Domum delatus de capitis & potiſſimùm hypochondrii dextri dolore querelas movebat: mente conſtabat.

8^{vâ} Februarii, hypochondrium dextrum plus doluit. Oppreſſio thoracis acceſſit, Sitis, jactitatio: noctu dor-

mivit, ſed inter manuum, quaſi floccos captantium, aſſiduos luſus: mentis conſtantia.

9na Februarii, ſymptomatum incrementa, tuſſis, ſternutatio, & inter ſternutandum hypochondrii dolor intenſior, nuncque etiam thoracis.

10ma Februarii, manè in noſocomium ſuſceptus dolorem epigaſtrii totius, hypochondrii præcipuè dextri, pectoris oppreſſionem, tuſſim, difficilemque tenacis materiæ anacatharſin querebatur. Caput non multùm dolere conteſtabatur: domi ſuæ abſque remediis decubuit: ſenſuum functiones hucuſquè illæſæ; febris magna.

Sanguinem hâc die binis vicibus detraximus. Veſperi inſultus epileptici per intervalla acceſſerunt, ubi oculi ſiniſtri frequentiſſima motitatio fuit, & convulſivi labiorum motus muſculorumque faciei, præcipuè in ejuſdem latere ſiniſtro. Continua fermè maſticatio, etiam extra tempora convulſionum: extra hos epilepticos inſultus mente conſtabat exactè, dolorem epigaſtrii ſolummodò, & hypochondrii dextri, atque etiam infimi thoracis accuſans. Alvum eccoproticis & crebro enemate ſollicitavimus. Noctu frequentiſſimæ convulſiones.

Die 11ma Febr., denuò venæ ſectio. Sanguis corio pleuritico, craſſo, vireſcenti, livido ſemper contegebatur. Mentis præſentia creberrimis epilepſiæ inſultibus interpolata. Noctu moritur.

Suprema occipitis pars, quà in apicem excurrebat bregmatis concurſui contiguum, multùm atque inæqualiter protuberabat, quod omnibus originarium videbatur, atque à primâ conformatione profectum. Paullò infra hoc tuber oſſeum, vulnus ſex ferè lineas longum atque tranſverſim inflictum, extimum ſolùm capitis integumentum penetravit, illæſo muſculo ſubjacente.

Caput, antequàm diſſecaretur, exploratum, & in homine vivente & in demortuo, ſi vulnus hoc leve exceperis, nihil alienum vitioſumque ſenſibus objecit.

Recluſo cranio, en quantam maximam concipere vales, rerum omnium ruinam! Os bregmatis ſiniſtrum

ita diffractum, ut latè hiaret, fracturaque commiſſuram oſſis occipitis contigui tranſſiliret atque decurreret per ſiniſtrum occipitis latus, jam non una, ſed in quatuor ibidem alias fiſſuras diviſa, quarum una tenuis foramen magnum findebat, ceteris aliorſùm excurrentibus & cum hiatu.

Fiſſura, unum cum dimidio pollicem longa, è bregmate dextro in vicinum os temporum deſcendebat.

Cruor multus in grumos coactus effuſuſque in totâ baſi cranii, maximè in utroque ejuſdem baſis laterali cavo, inter utramque meningem colligebatur.

Supra & infra tentorium magna ejuſdem cruoris vis fuit, magnaque item cerebellum circumdedit, inter utramque meningem hærentis.

In occipitis ferè centro, dura meninx ab oſſe receſſit, magnamque, hanc inter & ipſum os, cruoris copiam invenimus.

Sanguis quoque coagulatus corpori calloſo inſidebat.

Omnem inteſtinorum tractum ſaturatiſſimâ flavedine bilis tingebat.

Quas in aliis encephali ſugillationes videramus, in hoc ægro omninò nullas, collectiones verò inſignes cruoris grumoſi obſervabamus.

CASUS III.

Operarius 48 annnos natus, præteritâ Æſtate, abſoluto diurnorum laborum penſo, cauponam intrabat; modico deindè Baccho incaleſcens domum repetiit; per quinque ſcalæ gradus devolutus caput impegit; ſenſibus deſtitutus jacuit. Latus dextrum paralyticum erat; ita tamen, ut ſubindè & crus leviſſimè commoverit & brachium. Fit bina phlebotomia.

Alterâ die, ad noſocomium deportabatur; ſtertoroſè, cum ſibilo & labore reſpirans, & febriens magno, pleno, duroque & accelerato pulſu, & calore intenſo. Ad angulum poſteriorem inferioremque bregmatis dextri, per vulneris hiatum os ipſum ad lineas ferè ſex denudatum ſpectabatur, & fiſſum in crucis formam. Terebrâ cranium reſeratum eſt, ubi durâ meninge perſciſſâ multùm cruoris effluxit. Nil emen-

dabatur. Venæ ſectionibus, enematibus, eccoproticis nil effectum eſt. Febris increvit. Die poſt lapſum tertiâ, ad Patres abiit.

In medio occipitis levior integumentorum contuſio fuit. Totius piæ matris continuata ſugillatio; maxima omnium erat ad latus ſiniſtrum, verſus encephali anteriora.

Intra anfractus cerebri, & graves fuêre ſugillationes, & hinc indè cruoris collectiones. In baſi calvariæ ſiniſtrâ multus effuſus cruor inter utramque meningem colligebatur.

Reditus ad inſtitutum ſermonem de phrenitide.

Ad alia phrenitidum exempla redire juvat, & abruptum anteà ſermonis filum reſumere.

Phrenitis ab æſtatis & ignium calore, & abuſu vini.

Quidam ætatis conſiſtentis vir, qui duros Cyclopum labores ferventiſſimis æſtivis horis exercuit, cumque ipſius tempeſtatis, tùm ignium vulcaniorum æſtu incaluit, febrire, dolere capite, tremereque totis artubus cœpit, laſſus, vertiginoſus, & elato magnoque pulſu, atque accelerato, cùm interìm vino ſe largiter prolueret.

Vix in noſocomium receptus, quaſi œſtro percitus furit. Binâ phlebotomiâ, & oxycrato, tecto atque umbrâ, ferocientem ſanguinem componebamus. Paucos intra dies reſipuit atque convaluit.

Phrenitis, an idiopathica?

Muratius 44 annos natus, procero corpore atque robuſto, die 6 Aprillis 1779, ad noſocomium venit, aitque ſe à quatuor jam ſeptimanis catharrho laborare, à novem verò diebus pejùs habere; dolorem enim punctorium thoracis ſiniſtri paullò infra mammam acceſſiſſe; corpore erecto & obambulantem ægrotâſſe.

Morbum flocci facere videbatur, atque ita narrabat, ac ſi leviſſimâ ægritudine teneretur. Vox prompta, narratio audacula: Pulſus pleni, fortes, non valdè accelerati: tuſſis pauca, atque inter tuſſiendum dolor lateris, qualem anteà dixi.

In lecto reponitur; fit venæ ſectio; potus multi emollientes, tepidi, nitroſi.

Mox verò peractâ morbi narratione, delirare furioſè, tremere, & vociferari incœpit.

Conſequentibus diebus, complures venæ ſectiones factæ ſunt. Corium pleuriticum ſanguis habuit: furor aſſiduus: abdomen tumidulum, &, ſi paulò rudiùs contrectaretur, doloris ſigna, utut furens, dedit.

Die 8[và] Aprilis jam devexâ, ſpiratio ſtertoroſa, ſopor, atque in malè ſoporato oculorum conniventia: pulſus duri vibratique, atque appreſſo digito difficillimè elidendi, naturalibus vix tamen celeriores.

Manè, die 9[nâ] Aprilis, moritur.

Cadaver, per errorem maturiùs humatum, noctu effodi curavi, ut in viſcerum, atque in capitis præcipuè conditionem inquirerem.

Vaſa meningis piæ ſolitò ampliora, & ſanguine pleniora comparebant: erat ita conſtitutum hoc cerebri involucrum, ut an aliqua ejus inflammatio adſit, vel vera; an ſola ſit quædam vaſorum à ſanguine congeſto *dilatatio non inflammatoria*, qualem etiam in delirantibus, & nullo capitis morbo defunctis non raro vidi, fuerit dubitatum.

Inter utramque utriuſque cerebri meningem ſerum fuerat coloris ſtraminei repertum, atque idem ejuſdemque coloris utrumque ventriculum lateralem ita replevit, ut ambo hæc cava inſtar abſceſſûs pure turgentis extumeſcerent, & fluctuarent.

Pulmonis ſiniſtri dimidium inflammatum. Tenuia inteſtina ferè omnia perquàm inflammata fuerunt; ampliſſimus ventriculus. Vacua cyſtis fellea; reliqua bona.

Phrenitis à cerebelli abſceſſu, & pure intra meninges diffuſo.

Die 29 Aprilis, juvenis 26 annorum, robuſtus, ad noſocomium venit, aitque ſe à biduo cephalalgiâ ingenti, ad occiput maximè, atque aurium tinnitu, & recurrente per vices cervicis validiſſimo dolore affligi, non appetere, ſitire, incaleſcere.

Adſtantium quidam referebant, hominem hoc bello inter levis armaturæ milites ſtipendia meruiſſe, eumque his diebus, fervidiſſimis nempè, & quales vigente ſolùm Æſtate aliis annis experiebamur, iter ex Hungariâ, jam tùm valdoperè languidum, Viennam feciſſe: ante duos verò dies linquente animo, in foro publico concidiſſe.

Ab uno & dimidio anno frequentiſſimè & fermè aſſiduò caput dolere, multò mitiùs tamen quàm hoc biduo, aſſerebat.

Ante quatuor annos gonorrhæâ laborabat.

Multa alia diſtinctiùs interroganti confuſè reſpondit.

Pulſus validi, accelerati, duri, atque ita vibrati, quales plerumquè in colicâ ſaturninâ deprehendo; ſitis, calor, & lingua aliquantùm immunda, atque albeſcens. Dolor occipitis atque cervicis ſubindè, potiſſimùm veſperi, ita intendebatur ut ejularet, moxque iterùm remittebat.

Exacto biduo, delirium acceſſit, aſſiduum quidem, at mite, atque cum carphologiâ. Potu multo, refrigerante, nitroſo uſus eſt & phlebotomiâ, quin vel hilum emendaretur.

Durante morbo, ſepties ſanguinem detraximus, qui vix emiſſus pleuriticum corium contraxit. Pulſuum vibratio, eorumque frequentia major à ſingulâ ſanguinis miſſione, & delirium idem obſervabatur.

Semel emeticum datum eſt, & veſicans applicatum ad nucham, abſque emolumento.

Balneo tepido, quo illum arteriarum ſpaſmum ſolveremus, per quatuor dies, unâ alterâve horâ impoſitus, reſipiſcere cœpit, emollito pulſu. At iterùm & durities pulſuum & delirium rediit æquo paſſu, balneo jam non juvante. Lotium plerumquè croceo colore tinctum adparebat.

Pridiè ante mortem, oculorum conniventia per vices, & quaſi incipiens opiſthotonos; pulſus item duriſſimi & vibratiſſimi fuerant. Septima phlebotomia inſtituebatur. Periit, venâ vix deligatâ, die 11^mâ Maii.

Inter piam meningem & arachnoideam, juxta ductum majorum cerebri vaſorum, pus excurrebat, nullibi tamen intra ipſos anfractus profundiùs immittebatur.

In cerebello utrinquè, quâ dura auditorii nervi portio oritur, ulcuſculum fuit ipſius cerebelli, eroſâ meninge piâ.

Pus item ſat copioſum, & ponè acuſticos nervos, & circa opticorum nervorum conjunctionem, & in

foramine occipitali inter utramque meningem diffuſum.

Tentorium hinc indè, dextro in latere præprimis, profundè rubrum, & veluti ſugillatum.

Ventriculi laterales cerebri, ſero turgebant. In thoracis ſiniſtro cavo nigricantis & liquidiſſimi ſanguinis unciæ quatuor repertæ ſunt, atque in dextro illius cavo unciæ ejuſdem ſanguinis ſex.

Inteſtina omnia bile ſaturatè croceâ ex toto ſuffundebantur. Sana reliqua.

Quæ ulceris in cerebello origo? Adcurata præteritorum cognitio, quam ægri confuſa & truncata narratio ſuppeditare non potuit, aliquid lucis his tenebris affudiſſet. Videbatur antiquum ulcus eſſe, ob antiquos capitis dolores.

Duriſſimos pulſus, & inſtar fili ferrei vehementer tenſi vibratos perſæpè in morbis acutis obſervavi, metaſtaſi ad caput factâ, eâque ſemper pernicioſâ: tunc verò ſeroſo latice laterales ventriculos cerebri turgidiſſimos in extiſpiciis offendi; quique ita habuerunt, ex febre plerumquè compoſitâ perierunt, nempè putrido-inflammatoriâ.

Hinc eſt ut ſerum in cava encephali expreſſum conjiciam, ubi in febribus putrido-inflammatoriis, jam multùm provectis, *delirium aut accidit, aut intenditur, cum oculorum conniventiâ, pulſu præduro, celeri, atque vibrato*; præcipuè ubi hæc omnia, aut eorum complura, ſimul ac fermè repentè contingunt.

At factâ ex hiſce ſignis probabili conjecturâ metaſtaſin id genus ad encephalum accidiſſe, aquæ videlicet in ventriculos irruentis, quæ medicatio?

Undè ea liquidiſſimi & nigri cruoris effuſio? Eamdem in alio homine nuper obſervavi, cujus & anatomen & hiſtoriam morbi ſubjungam.

Sed quam rationem afferemus ſanguinis extra ſua vaſa in cavo thoracis collecti? nec enim calefacientem medendi methodum, quæ ſanguinem intempeſtivis ſtimulis in loca aliena urgeret, criminaberis, hìc utpotè non uſurpatam; nec ſanguinis putridam diſſolutionem accuſabis, corio pleuritico, quotieſcunquè emittebatur, contecti. An à ſpaſmo arteriarum id fuit, quem ea-

rumdem vibrata durities prodebat, ſanguinem ex vaſis ſuis exprimente?

Cerebelli abſceſſus priori major, ſed abſque phrenitide.

Ob labis in cerebello detectæ ſimilitudinem, utut diſpar accidentium ratio fuerit, & diſpar mortis genus, alteram addo cadaveris ſectionem.

Juvencula 22 annos nata, ſemper antehàc ſana fuit, niſi quòd ante 12 annos ſcabie fœdaretur, quam ſolo ſibi litu depulit, & abſque remediis internis. A ſex ferè annis dolore occipitis vexabatur, ita ut ſubindè totus conquieverit, ſubindè fuerit reverſus, at nunquàm ægræ patientiam ſuperârit. Ab eo ferè tempore vireſcens ichor per intervalla ex aure ſiniſtrâ parcè ſtillabat, cum lateris illius obauditione.

Catamenia juxta legem conſuetam ſemper recurrebant, niſi quòd, his ultimis binis menſibus, ſtatum reverſionis tempus præoccupârint.

Poſt feſta Bacchi anni 1779, vertigine tentabatur aſſiduâ fermè, ut exire domo nequiverit integris 14 diebus. Per id tempus, nunc modicam bilem, nunc verò aſſumta ſuaptè vomebat, & amaroris ſenſu vitiatam guſtandi facultatem querebatur. Tandem miteſcere ſenſim vertigines, & oris amaror corrigi cœperunt, reſtante tamen, quæ his binis ſeptimanis continua fuerat, levi ad occiput cephalæâ.

Die 19nâ Aprilis, dolor occipitis, hucusquè tolerabilis, ingraveſcebat, ad ſingulos corporis non magnos motus vehementer auctus. Rediit & amaroris in ore ſenſatio, & repletionis in epigaſtrio. Veſperi levi horrore ſe quotidiè perſtringi aiebat, inſequente calore.

Die 21mâ Aprilis, ad noſocomium venit. A meridie ejus diei dolor in ſiniſtro occipitis latere diriſſimus invadit; ejulatus, & aſſidua per lectum volutatio, noctu præcipuè. Pus vireſcens ex aure fluit, os amareſcit.

Die 22dâ Aprilis, interdiù dolor occipitis magnus, veſperi major, & noctu. Pauxillùm bilis vomuit.

Die 23tiâ 24tâ & 25tâ Aprilis, nihil mutatum eſt; nulla toto hoc tempore, quo apud nos fuit, febris obſervabatur; utut ſe domi ſuæ febriculam veſperti-

nam quotidiè expertam fuiſſe teſtaretur. Pulſus tardiuſculi potiùs, non elati, & calor naturalis fuerunt.

Nocte diem 25tam Aprilis inſequente, dolor occipitis fermè totus evanuit; aut potiùs, mutatâ ſede, ad nucham migravit, multò hìc loci implacabilior.

Manè alterius diei, (26tâ Aprilis) lingua viridiſſimo muco fœda, & fauces vireſcenti ac pendulo pure oppletæ. Gargariſmata & injectiones nil profuerunt. Periit à meridie, auctâ in fauces viridiſſimæ aut pituitæ aut puris illuvie, ortâque difficili, ſtrepente, breviſſimâque ac celeri ſpiratione.

Aperto cranio, lobus ſiniſter cerebelli abſceſſum virenti ac ductili pure plenum continuit, qui facilè nucem juglandem caperet. Ductus quidam, calami amplitudine, ex eo ſacco protendebatur ad os uſque petroſum, quod ipſum eroſum ita fuit, ut pus in aurem internam penetrare, indè ſibi exitum parare potuerit. Sana reliqua fuerunt.

Negavit ſe unquàm impuro fluore laborâſſe, utut non infrequenter ejuſdem contrahendi diſcrimini ſe expoſuerit; illicito nempè, ut apertè eſt faſſa, nec ullius ſolùm viri, commercio uſa.

Dubitabamus an venereum id eſſet, vel verò ſcabiei non ſcienter olìm ſanatæ effectus.

Tiro Sartor, 16 annorum, die 28vâ Octobris 1779, in noſocomium deducebatur. Tertio ætatis anno à curru velociùs acto proſternebatur in lapidem eminentem & acutum. Indè oculi diſtorquebantur, & aures multo ſanguine manabant. Venæ ſectione, & cataplaſmate diſcutiente capiti applicato emendabatur; manſit tamen & oculi ſiniſtri ad radicem naſi detorſio, & recurrens per vices cephalalgia, & obauditio conſtans. Sexto ætatis anno, cephalalgiâ graviſſimâ prehendebatur, ad initia uſque convulſionum, ſed phlebotomia & puris fluxus ex aure dextrâ ſolatio fuit. Pus etiam, poſt hæc, parcum & ſanguinolentum, atque per vices, ex eâdem aure fluebat, cum auditûs gravitate ad hanc uſque ætatem.

Phrenitis à pure in encephalo.

Variolis intereà perbenignis defungebatur.

Die 23^{tiâ} Octobris 1779, manè ab irruente carpento in pavimentum lapideum projiciebatur, poſtquàm à quatuor jam ſeptimanis cephalæa intenſior fuiſſet, & copioſior fluxus puris ex aure. Mox febris orta eſt cum validiſſimo dolore capitis, in ſummo præprimis vertice, atque ad frontem: delirium item & furor. Biduo apud nos prodemodùm tranſacto, moritur.

Ventriculi cerebri laterales, dexter præcipuè, turgebant pure viridi & fœtidiſſimo; è quarto ventriculo, eroſo & aperto, pus prodibat uberrimum, quod & totum cerebellum circumfluxit, & ſpecum vertebrarum colli replevit. Hemiſpherium cerebri dextrum alicubi firmiùs adhæſit oſſi petroſo; quo nexu ſoluto, canalis patuit carie eroſus, & apertus in acuſticum tubum, atque è cerebro modicè ulcerato pus evehens per aurem, fœdum & putidiſſimum.

En, quam ſubjuncturum me dixi, & anatomen, & morbi hiſtoriam alterius ægri, ob phrenitidem quoque huc pertinentis!

Febris putrido-inflammatoria phrenitica, & extiſpicium.

Famulus quidam 28 annorum, cùm fratri ex febre putridâ mortuo, & valdè amato parentaret, triſtari initio cœpit; per quatuordecim à morte dies moroſus ſemper & taciturnus. Poſt hæc & ipſe febri tentabatur, cum pectoris oppreſſione non magnâ. Erat lingua ex albo flava, ſignaque alia ſaburræ bilioſo-putridæ.

Ægrotabat erectus. Domi ſolventia ſumpſit, & dein emeticum, præmiſsâ ſanguinis miſſione: levamen nullum.

Die morbi quintâ, ad noſocomium venit. Febris continua: lingua flavo muco obducta, & levis oppreſſio thoracis dextri.

Mentis integritas, ejuſque & virium muſcularium vigor: pulſus duriuſculi & pleni.

Elapſo biduo, petechiæ conſpiciebantur ubiquè diſſeminatæ; quæ colore dilutè roſeo corpus, inſtar marmoris variegati, diſtinguebant.

Paucos poſt dies, delirium non interruptum acceſſit, cum aſſiduâ arteriarum celeriter vibratarum ſpaſmo-

dicâ duritie, eâque poſt ſingulas phlebotomias, quæ ſexies univerſim inſtitutæ ſanguinem pleuriticum ſed luridiſſimè flavum dedêre, majori.

Sudores, ſub ultimos morbi dies, confertìm manabant; oculis connivebat; floccos colligebat.

Circa decimum ſeptimum morbi diem periit.

Cùm phlebotomiis, potuque refrigerante, nitroſo, aliisque, quæ utilia fore exiſtimabam, nihil proficeretur, bina veſicantia ſuris admota ſunt, undè pejus habere videbatur. Urinæ nunc intenſiùs croceæ, nunc naturales fuerunt.

Recluſo cranio, magna ſeri copia inter binas meninges, & inter cerebrinos ſulcos reperiebatur.

Singuli laterales ventriculi unciam ejuſdem ſeri concluſerunt.

Tota pleura, præcipuè in dextro cavo thoracis, utì etiam magna ſepti tranſverſi portio, quà œſophago perforatur, inflammatæ conſpiciebantur.

In ſingulo thoracis antro ſerum cruentum, aut potiùs ipſe, ſed liquidiſſimus, ſanguis, ultra libram dimidiam continebatur.

Pulmonis dextri exigua pars fuit inflammata, & inteſtina tenuia hinc indè leviter inflammari cœpta.

Phrenitis poſt graviſſimam cruris contuſionem & fracturam.

Operarius 42 annorum, die 9 Junii 1779, crure dextro minutiſſimè confracto, nobis committebatur. Ampla ubiquè vulnera & carnium comminutio. Eâ & ſequente die, commodè habuit.

11. Junii, circa meridiem, per vices delirat, è lecto exſilit; pulſu pleno & modicè celeriori, non duro; incaluit, ſudavit.

Veſperi & noctu, aſſiduum delirium & ferox.

Die 12 Junii, delirium perſtabat, & acceſſit pedis livor & frigus.

Hinc, die ſequente, amputatio facta eſt: ſub quâ, utì & meridie, mens ſubindè redire viſa eſt. A meridie verò denuò cum furore delirabat, cum febre, & inter ſudores continuos.

Periit nocte mediâ, diem 14[tum] Junii, quem inter aſſidua & ferocia deliria exegit, excipiente.

Inter utramque cerebri meningem, item infra ten-

torium cerebelli, atque in utroque laterali ventriculo ſerum limpidum continebatur, unciarum univerſim quinque. Reliqua in encephalo bona fuerunt.

Jecoris ſubſtantia omnis *æruginoſiſſima* fuit, ubicunquè diſſecueras. Veſicula fellea penitùs vacua, & omnes bilis viæ in duodenum apertæ.

Vulneris conditio bona. An ſpaſmus, à terrore, cùm ab illabente trunco vulneraretur, inductus, bilem è veſiculâ expreſſit in hepar?

An hepar vulnerato ſolummodò capite afficitur, compatiturque? an etiam in aliis aliarum partium vulneribus? atque ibi quidem frequentiùs, hìc vero rariùs? an eo in caſu hepaticum ſyſtema à ſolo terrore afficitur, vim illatam excipiente

Quæ mala indè oriuntur? & quo eventu? & quis influxus eſt biliferi ſyſtematis, dictâ ratione affecti, in ipſum morbum chirurgicum?

Undè hæc ſeri collectio, & indè exorta phrenitis!

Phrenitis ab irâ. Puella ob negatam ab herâ mercedem iraſcitur. Mox phrenitica fit, frequenter convellitur; perit die quartâ. Cadaver ſedulò perquiſitum nil prorſùs alieni oſtendit.

Febris miliaris phrenitica. D. L** ex febre miliari phreniticâ decubuit. Delirabat aſſiduò, & frequenter convellebatur εις τα οπισθω. Cùm Poetarum lectioni ſe ferè totum ſanus daret, & ipſe quoque non illepidus poeta, cumque adſtantium quidam Klopſtokium nominaret, illicò reſipuit; tamdiù integerrimâ mente uſus, quamdiù volueras de immortali ſublimis Poetæ carmine ſermocinari. Sermone hoc dimiſſo, mens aberrabat toto cœlo, toties iterùm revocanda quoties divinum carmen quis recitaret. Convaluit.

Cùm quotidiè fermè phrenitidis, præprimis ſymptomaticæ, exempla ſe offerant, complura volueram de ejuſdem curatione diſſerere. Verùm ſentio me in ampliſſimo argumento verſari; cujus ſi ſingula capita vellem vel ſtrictìm perſequi, idem agerem, ac ſi caloris febrilis, aut cephalalgiæ, aut cujuſvis alterius ſymptomatis fuſam vellem pertractationem dare. Nonne enim de febribus eſſet & ſingulis, & omnibus, earumque

earumque diverſis curriculis, agendum; argumento nempè vaſtiſſimo, meiſque viribus majori?

Infinita enim fere ſunt, quæ vel ingerendo, vel adplicando, vel morſu, communicata corpori, mentem perturbant: hæc non omnibus in hominibus eandem inſaniam inferunt: & varia hæc varias quoque mentis emotiones inducunt. JOANN. DE GORTER *in medicinâ dogmaticâ.*

GORTERI *effatum de phrenitide.*

Hinc viam relegam, ut, qui hucuſquè ſolùm littus raſi, maturè portum occupem. Tu verò, (*) VIR PRÆSTANTISSIME, qui vento veheris ſecundiore & nave firmâ, viarum errorumque probè gnarus, alto te mari committes tutò, &, quod es bonis avibus jam aliquoties emenſus, denuò, ſi volueris, *ingens* auſpicatò *iterabis æquor.* (**)

(*) GUILIELMUS GRANT, Medicus Londinenſis, ad quem Autor hanc diſſertationem miſerat.

(**) Egregium opus *de naturâ febrium, & methodo iiſdem medendi* GUILIELMI GRANT, idiomate germanico nuper donatum, cum maximâ meritiſſimâque Auctoris commendatione ubiquè innotuit.

DE NATURA ET INDOLE DYSENTERIÆ.

CAPUT IV.

§. I.

Cur Auctor ad deſcribendam Dyſenteriam animum appulerit.

COmplures in deſcribendâ dyſenteriæ indole & curatione fuiſſe egregiè verſatos, ut aut nihil omninò, aut ſanè perparùm, deſiderari videatur quod vel ad cognoſcendam hujus morbi naturam, vel ad ſanam medendi rationem pertineret, probè novi.

Nihilominùs, cùm ab aliquot jam annis dyſenteriæ naturam ſtudioſiùs contemplarer, variorumque annorum conſtitutiones, atque etiam ejuſdem anni dyſenterias compararem, magnaſque non ſolùm diverſis Æſtatibus, ſed eâdem quoque tempeſtate, dyſenteriarum differentias viderem, non illas accidentales, quæ methodum medendi non mutant, ſed quæ alium quaſi morbum faciunt, aliâ ſanandum ratione; dubitatio ſubiit, num omnis in perveſtigandâ dyſenteriâ labor præoccupatus jam ſit, nihilque reliquum factum temporibus futuris.

Et herclè, non eam eſſe huic morbo ſimplicitatem atque impermixtam naturam, ut quibuſdam videri poſſit, has morbi differentias aut non aut perfunctoriè contemplantibus, &, quod indè conſequitur, non eſſe tam planas in medendo præceptiones, ut

irritus idcircò meus labor futurus ſit de hoc morbo ſcripturi, mecum ſtatuebam.

Hinc vellem dyſenteriæ notionem dare clariorem, morbumque, ſimplicem viſum, ſed reipſâ plerumquè compoſitum atque ex pluribus aliis ægritudinibus conflatum, in ſua quodammodò elementa diſſolvere; ut indè ideæ naſcantur *illuſtres* & *directrices*, quæ Dyſentericorum medicinam tutò regant, planè verſatilem & deſultoriam, qualem nempè implexi morbi ingenium petit.

Quàmplurimis fortaſſè actum agere videbor, & nihil novi atque anteà nondùm viſi proferre: id verò, quemadmodùm multis concedo lubens, ut qui & plura & perſpicaciùs viderunt (novi enim ingenii mei tenuitatem) ita vereor ne quidam alii *vocabuli* potiùs, frequentiſſimè nempè prolati atque vulgi ore triti, quàm *rei ipſius* hoc vocabulo ſignatæ ideam habeant; utì nempè non paucis accidere video, qui audito, exempli gratiâ, *febris putridæ* nomine, *rem* ſe tenere, non verò *ſolum vocabulum* arbitrantur, diverſiſſimis (utut iiſdem ſymptomatibus quaſi veſtiantur), febribus imponi ſolitum; neque inquirendum ultrà eſſe exiſtimant quæ ea degeneratio ſit, quam hoc vocabulo, multa & varia & oppoſita ſæpè complectente, *putredinem* aut *febrim putridam* appellant.

Eſt etiam non infimum meritum, aliorum præclara obſervata firmare ſuis, & illorum præceptis ſubſcribere.

Non hìc omnem dyſenteriæ ambitum complectar, nec aliorum referam aut obſervata, aut medendi præcepta; ſed, quid ipſemet viderim, & quam ipſe ſortem in ſanandis dyſenteriis ſim expertus, quam deniquè morbi notionem ex meis ſolius obſervationibus abſtraxerim, narrabo, aliorumque judicio ſubmittam, ut mea cum ſuis conferant rectificentque.

De eâ ſpecie dyſenteriæ loquar, quæ quamlibet Æſtatem plus minuſve contaminat, etſi in alia quoque tempora ſubindè incidat, quæve vel in ipſum vulgus

nota eſt, quamcunque demùm ejuſdem definitionem ſtatueris.

§. II.

Dyſenteriæ complicatio, & varia diviſio.

Morbum hunc rariſſimè ſimplicem, plerumquè diverſimodè dixi complicatum.

Una ſpecies dyſenteriæ, ſeu dyſenteria ſimplex.

Simplicem morbum tunc appellabam, ubi ægri *ſeceſſus creberrimos, aquoſos, admixto non raro ſanguine, morbo præcipue aliquamdiù durante, profuſoſque, initio ſubindè mucoſos, ſemper torminoſos habuerunt; cum febriculâ tenui; guſtu aut non omninò aut leviter vitiato, & cum doloris, extra tempora dejectionum, abſentiâ.* Sæpè coryza, aut angina, aut alia ad thoracem vel ad artus facta defluxio, ut indè catarrhus eſſet, aut dilacerans artuum dolor, hunc alvi fluxum præceſſit, aut unà adfuit.

Quibus neglecta hæc ægritudo fuit, aut remediis ineptis tentata, his tormina augebantur, atque etiam perſtabant extra tempora ſeceſſuum, qui frequentiores fiebant, mucoſiores, magiſque cruenti, & teneſmodei ſupra modum.

Nunquàm accidiſſe hunc morbum vidi, niſi ſi corpori ſudore mananti incautè admiſſum frigus fuerat.

Diverſis anni partibus diverſæ quoque corporis partes plerumquè ægrotant.

Hæc perfrigeratio aliis anni temporibus alias corporis partes impetebat; *ſupremas* Hyeme, Vere *medias*, ſed *infimum* ventrem adultâ Æſtate atque Autumni initio.

Cur Æſtas plerumquè dyſenterias proferat.

Ventriculum nempè & inteſtina hâc anni tempeſtate debiliſſima habemus, & excipiendæ recurrenti materiæ perſpirabili præ aliâ quâcunque parte opportuniora.

Hinc materies, quæ alio anni tempore aut odontalgias fecerat, aut coryzas, anginas, catarrhos &c. morbos videlicet ſeroſos, nunc ad inteſtinorum membranas projecta *ventris coryzam*, aut *inteſtinorum catarrhum*, aut *eorundem rheumatiſmum* fecit; morbum

nempè, ab aliarum anni partium ſeroſis morbis non niſi *ſede* differentem.

Etiam illud accedit, quòd non quovis anni tempore eadem diſtillantis materiæ indoles ſit, ſed nunc *benignior*, atque inſons ferè, nunc verò *acrior* & *ſeptica*, qualis nempè æſtivo tempore eſſe plerumquè ſolet.

Dyſenteriæ prima ſpecies, & quid in hâc ſimplici dyſenteriâ profuerit,

Anno 1778, menſe Auguſto, hæc dyſenteriæ ſpecies, quæ mihi *prima* & *ſimplex* erat, aliquoties obſervabatur, eamque ipſe eâ tempeſtate perfrigeratus experiebar.

Profuerunt juges & tepidæ potiones, cum lecti tepore: ſubindè eundem potum leni aromate feceram medicatum. Sub veſperam, pulverem ex nuce moſchatâ & opii pauxillo propinavi. Motis per noctem ſudoribus, alvus compreſſa eſt, cum euphoriâ & abſque alterius morbi metu.

& quid nocuerit.

His malè ceſſit quæcunque alia medendi ratio, ſeu quæ eccoproticis, ſive quæ emeticis, aut quæ radice arnicæ dyſenterias ſanat, aucto dejectionum torminoſarum, cruentarum, ramentoſarum numero, &c.

Dicto modo intra nychthemeron cum perſeverantiâ ſanabantur, ſi modò nondùm invaluerat morbus, aut perverſam medicinam fuerat expertus.

Hinc quorundam methodi dyſenteriæ medendi explicari poſſunt.

Abſque negotio nunc intellexi, quænam illæ dyſenteriæ fuerint, quas ſolius aquæ tepidæ potum cum tenuiſſimo victu, aut tenue infuſum theæ, aut dilutiſſima carnium juſcula affatìm epota, ſanâſſe, obſervatores teſtantur.

Ejuſdem quoque indolis, *ſeroſæ* nempè, aut *rheumaticæ*, *ſimplicis*, *impermixtæ*, illas fuiſſe dyſenterias puto, quas infuſo florum ſambuci, ſtibio diaphoretico non abluto, opio, aut remediis vi leviter carminante donatis, aut balneo tepido aquæ dulcis, aut fotu crurum, vel abdominis &c. aut aliâ quâcunque ratione, huc revocandâ, tutò feliciterque curatas narrant.

Quibuſdam auxilio fuiſſe in dyſenteriâ veſicans legimus, abdomini admotum, & ſalutis mox inſecutæ rationem ex hucuſquè relatis colligimus. Rheuma enim

inteſtinorum veſicante ad cutem evocabatur, ſudore (quemadmodùm poſt applicatas alicubi cantharides ſemper eſt obſervare) ubertìm moto, atque alvo reſiccatâ.

Qui dyſenterias alterantibus ſanant, ex opii & radicis ipecacuanhæ refractâ doſi confectis & perſpirationem ſollicitantibus, *has* certè *ſolas* ſanant, nempè *rheumaticas*, habentque eventûs fortunati rationem.

Cur quidam methodum Sydenhami dyſentericis medendi iniquè criminantur.

Sydenhamum (quem Virum, & quantum!) in eo reprehenſum legi, quòd uſui ſui laudani tùm in aliis morbis non paucis, cùm verò vel maximè in dyſenteriâ ſanandâ, plus juſto indulſerit. Verùm æquiſſimum fuerat id quoque addere, nec *eâdem* eundem ratione *omni dyſenteriæ*, nec *omni* fuiſſe *conſtitutioni* medicatum.

Nonne enim variam dyſentericis medicinam fecit, prout varius fuerat dyſenteriæ genius, ab ipſo non prætervilus? nonne cathartica non raró ſuaſit? nonne ſolis phlebotomiis profuiſſe ſe feminæ ait longâ dyſenteriâ vexatæ?

Sed etiam omnibus hiſce auxiliis locum dedit, ubi dyſenteriæ fuerat compoſitio ea, quæ compoſitâ quoque methodo indigeret.

Certè ſi quandò ſolius laudani ope, omiſſis catharticis, rem totam confici poſſe aſſeruit, id ita experiundo edoctum fuiſſe credendum eſt, fuiſſeque eas ipſas dyſenterias, quæ ſolo laudano conquieſcebant, illius prorſùs originis de quâ hucuſquè diſſerebam.

Fortaſsè mihi litem quis movebit de morbi nomine, ut quem dyſenteriam ſalutârim, quæ ejus ſola quædam *ſimulatio* fuerit, quocunque alio demùm vocabulo, exempli gratiâ *rheumatis inteſtinalis*, *colicæ*, *diarrhææ torminoſæ*, *à perſrigeratione*, &c. aptiùs inſignienda. Verùm multa pro hâc meâ compellatione pugnant; atque hanc veram dyſenteriam eſſe, aut eſſe potiùs unam ex amplo dyſenteriarum genere quaſi ſpeciem, eamque *ſimplicem*, meracam, & cæteris ſpeciebus multò benigniorem, multis evincere argumentis poſſem.

Nam, ut pauca afferam, 1^mò^ eoſdem exhibuit cha-

racteres, quos eo ipſo in morbo deprehendimus, quem omnes unanimi ſuffragio dyſenteriam appellârunt; dejectiones videlicet frequentes, cum ventris torminibus, & colluvie mucoſâ, utiquè etiam aquoſâ initio, & paullò pòſt cruentatâ.

2^{dò}: Intra eoſdem quoque temporum fines coercebatur, intra quos contineri dyſenteria ſolet; eoſdem cum dyſenteriâ progreſſus fecit; eoſdem eſt ſortita cum illâ exitus, ſi morbum aut nihili feceras, aut eidem ſiniſtrè medebaris.

3^{tiò}: Ab auctoribus quoque non paucis & viſum hunc morbum, & pro dyſenteriâ habitum, & eâdem nobiſcum ratione ſanatum, accipimus.

4^{tò}: Inteſtinorum hoc rheuma, quod ſimplicem dyſenteriam appellabam, in omnibus dyſentericis quoſcunque vidi (& videram non paucos) adfuiſſe, utut multiplici aliâ complicatione ita variegatum, ut diverſiſſimæ medendi methodi requirerentur, affirmo.

Nonnunquàm hoc rheuma inteſtinorum altiùs figitur, ita ut ſudoribus motis dimoveri diſſiparique non poſſit, ſed perſtet immotum; tunc autem & hæc ſimplex dyſenteriæ ſpecies repetitis vicibus blando, anodyno, tepidoque potu, & laudano ſubindè interpoſito tentari debet. Quòd ſi verò hæc dyſenteria ſeroſa negligatur, malè curetur, in veram abibit, eamque pertinacem, *febrim inteſtinorum rheumaticam*, longam, difficilem: quemadmodùm febres rheumaticas artuum, carpis & genubus tumentibus & valdè dolentibus, fieri videmus.

Altera dyſenteriæ ſpecies eſt, eâdem cùm priore tempeſtate occurſans, ſed priori magis compoſita, & è binis, ut ita dicam, elementis confecta. En ejus geneſin indolemque, & quâ parte priorem contingat, & quâ ab eâdem recedat. *Altera ſpecies dyſenteriæ.*

Ventriculum & inteſtina, Æſtate adultâ, & ineunte Autumno, plus ſolitò languere, & ſorde biliformi gravari non raròo, ac crebriùs quàm aliis anni temporibus, id verò vel in vulgus conſtat. *Ejus geneſis.*

Saburra hæc, temporum opportunâ viciſſitudine &

appetente brumali frigore, ab invigorato ſyſtemate gaſtrico ſenſim ſubigitur, immutatur, eliminatur, viis & modis variis. At ſunt, quibus abundantior bilis inſidet, & ventriculus eſt imbecillior, iisque, non exſpectatâ hâc temporum felici mutatione, ea materies, quam abundare dixi, morbum facit *bilioſum*, e. g. febrim *bilioſam*, *choleram* &c., verumtamen nondùm dyſenteriam.

Fac jam, homini cruditate bilioſâ laboranti, quæ fortè hucusquè iners delituit, &, ſi nulla occaſio ejus commovendæ fuiſſet data, etiam poſthàc iners delituiſſet, donec annuâ vice fuiſſet mutata; fac, inquam, huic homini corpus perfrigerari, prehendique illâ dyſenteriâ, quam ſuprà deſcripſi, *deſtillatoriâ*. Ægrotabit jam hic tuus homo & *rheumate illo inteſtinorum* à perfrigeratione orto, (quod vel ſolum dyſenteriæ primam ſpeciem facit), & *cruditate bilioſâ*, quam ipſum rheuma mole auxit atque acriorem reddidit, quamve gaſtricum ſyſtema, ob defluxionem, nunc irritatum & exquiſitiùs ſentiens, graviſſimè feret.

En jam alterius hujus dyſenteriæ geneſin, compoſitæ 1^mò^ ex *dyſenteriâ ſuperiori*, *ſimplicique*, & 2^dò^ *ex bilioſâ materie commotâ*; binis nempè, quæ dixeram, elementis.

& curatio. Cum hâc dyſenteriâ ſuperiùs allata remedia nequaquàm congruebant, niſi bilem commotam eduxeras, atque ex morbo *compoſito* feceras *ſimplicem*. Hæc illa dyſenteriæ ſpecies erat, quæ, propinato anteà pharmaco, medicinam ſopientem & diaphoreticam amabat.

Non idem omnibus modus eſt ventrem purgandi, multis enim vomitio placet, non paucis alvus purgante mota, blando, ſalino, mannato, tamarindis, rheo &c.

Utrâque ratione in ſanandâ dyſenteriâ utebar, (de hâc ſecundâ ſpecie loquor, *rheumatico-bilioſâ*); quamvis & efficaciùs & pluries morbum vomitorio aut emetocatharſi commiſerim.

Everſo ventriculo, turbæ plerumquè ſuaptè, & quin narcoticum daretur, componi, & ægri in placidos ſomnos labi, atque inter dormiendum in ſudores, cœperunt.

Sic pharmaco bilis abſterſa eſt, & ſudoribus rheuma inteſtinorum.

Dyſenterias, æſtate anni 1776, omnes huic methodo ſubjeci, eaſque celeriter confeci; pleraſque etiam in Hungariâ, annis 1773 & 74, eâdem ratione & eodem eventu ſanavi.

Plerumquè autem hunc canonem ſtatuebam, ut ſaburram, ventrem infimum & inteſtina craſſa occupantem, blandè per ſeceſſus evocarem, at vero materiem *ſurſùm turgentem*, atque exitus molientem per os, excuterem vomitu.

Has quoque dyſenterias fuiſſe exiſtimo, quas Sydenhamus non ſolo laudano, ut quaſdam alias, ſanavit, ſed catharſi, eâque repetitâ, & opio primùm à purgatione propinato, atque in plenam uſque ſanitatem protracto.

Dyſenteriam *rheumatico-bilioſam* mitioremque, & à ſaburrâ non copioſiſſimâ productam, preſſo uvarum ſucco ſanavi, qui ab ægro remediorum aliorum impatiente largiter hauſtus ventrem turbavit, ſolutamque bilem purgantis inſtar eduxit, dyſenteriâ in diarrhœam converſâ ſalutarem & facilem curatu. *Uſus horæorum fructuum.*

Cuidam & pruna recentia conceſſi, ablatâ cuticulâ indigeſtibili, quin & alios horæos fructus, qui ſucco præ cæteris abundabant, aut ut aſſumant ipſe juſſi, aut non invitus conceſſi, fibroſis tamen & duris eorum partibus rejectis.

Hi horæorum ſucci ſaburralem materiem ſolvebant, quò opportunior emeſi aut catharſi efficeretur; vel verò ipſimet purgantis remedii ſimul vices ſubierunt.

Convaleſcentes tamen ab uſu fructuum horum arcebam, ſaltem largiori; tunc enim firmare potiùs & acuere languidas ventriculi vires oportebat. *& abuſus in dyſenteriis.*

Hanc alteram dyſenteriæ ſpeciem ab eâ, quam *rheumaticam* appellabam, certæ quædam notæ diſtinguebant, eæque potiſſimùm ſequentes. Qui proximis diebus dyſenteriam fuerant experturi, ventriculi pondus per aliquod ante morbum tempus querebantur, aut matutinum amarorem oris, aut ſudores præter morem nocturnos, nidoroſos, & ſomnos turbatos. Qui-

buſdam alvus anteà ſine torminibus fluxit, eâque ſubſiſtente ſuaptè, aut intempeſtivè cohibitâ, hæc inteſtinorum difficultas acceſſit.

Quibuſdam abdomen ſubindè levi & fugitivo per vices dolore, aut flatu crebro perſtringebatur, alvo adhucdùm ordinatâ; donec, elapſis aliquot diebus, dyſenteria adoriretur. In aliis alia præceſsêre futuri morbi indicia.

Morbum præſentem ea omnia comitabantur quæ biliformem ſaburram indicant circa præcordia collectam, atque aliundè jam abundè nota.

Dyſenteria rheumatico-bilioſa febre *evidenti* quidem carebat, non omni tamen *motu ſebriculoſo*. Atque univerſim, utut non ignorem, dyſenterias febris expertes deſcribi, earum tamen nullam me vidiſſe recordor, febre penitùs deſtitutam. Sed febrim fortè, quæ *exigua* fuerat, *nullam* prorſùs putaverunt.

Febris bilioſa dyſenterica. Solâ intenſione differebat ab hucuſquè deſcriptâ dyſenteriâ is morbus, qui mihi *febris bilioſa dyſenterica* fuit. Erat enim & copioſior bilis collectio, ejuſque acrioris, atque ita agentis ut febrim faceret bilioſam, accedente inteſtinorum rheumate tali, quale requiri ad noſtræ dyſenteriæ geneſin ſuperiùs dicebam. *Febris* hæcce *bilioſa* ſibi novum cognomen adſcivit, fuitque *bilioſa dyſenterica* dicta.

Aliundè conſtat quibus notis bilioſæ febres prodantur, iis nempè quæ materiem biliformem intra præcordia fluitantem indicant; cujus tamen portio quædam ſuam jam ſtationem deſeruit, intra humorum circumeuntium canales recepta. Manifeſti quoque ſunt certâ plerumquè horarum aut dierum periodo recurrentes febris auctus & decrementa.

Febri hâc biliosâ dyſentericâ detenti non omni diei tempore, nec omnibus diebus æquali ratione dejecerunt; ſed ſuam hæ dejectiones torminoſæ periodum obſervârunt, ut nunc frequentiores eſſent, auctâ nempè ipſâ febre, nunc verò, eâdem remiſſiore, ipſæ quoque remitterent.

rariùs periculoſa fuit, Hæc tertio loco memorata dyſenteria vitæ periculum poterat intentare, quòd ab utrâque priori, niſi

inſana medicatio ex benigniſſimo morbo periculoſum fecerat, longiſſimè abfuit.

Quæ torminum ratio fuerit in hâc febre dyſentericâ exponam.

Abdomen nempè ſub ipſâ dejectione, & momento ante eandem non rarò vehementer doluit; mitiùs tamen, aut non omninò eo tempore quo æger mox à ſeceſſu ſurrexit. Verùm, utut perſæpè graviora tormina eundem vexarent, venter tamen, etiamſi rudi manu contrectatus, validiùs non dolebat, nec mitiùs eâdem remotâ.

Indè inflammationis abſentiam conjectabar, & tempus emetico opportunum.

At tumidulum aliquantùm abdomen cum aliquâ tenſione, & cum dolorum ſub ipsâ manu contrectante augmento, inteſtinorum phlogôſin prodidit. Sed hâc de re inferiùs erit dicendi locus. *niſi complicata inflammatione.*

Methodus medendi his febribus bilioſis dyſentericis (de iis loquor, queis nulla inflammatio juncta erat) tota in eo fermè verſabatur, ut febris bilioſa ipſa, tanquam morbus eminentior, ſanaretur, cujus ſanandæ modum *Tom. II. Rationis medendi meæ* abundanter oſtendi. *Quâ ratione medendi uſi ſimus in febre bilioſâ diſentericâ.*

Conſiſtebat enim intra remediorum ſaponaceorum, ſolventium, aceſcentium uſum; cui ſubjungi aut interponi emeto-catharſis debebat.

Opium tardiùs propinandum hìc erat & parcè, & febre biliosâ fermè ex integro jam conſopitâ. Malè enim bilioſæ febri & opio convenire is novit, qui vim utriuſque perſpectam habet, atque alterum cum alterâ contulerit.

Ratò ſolis purgantibus febris bilioſa dyſenterica curabatur, niſi mitior fuerit, & ipſa purgantia fuerint blandiora, antibilioſa, eccoprotica, tamarindi, caſſia &c.

Rheum enim quâcunque ratione datum, aut myrobolani, aliaque huc revocanda, ſpem fefellerunt, niſi febre jam inclinatâ, & emeto-catharſi præmiſſâ.

Plerumquè aliis adjumentis hæc ſpecies dyſenteriæ non egebat.

quoſve exitus habuerit eadem hæc febris. Varios modò exitus referam, quibus *febrim bilioſam dyſentericam* contigit terminari.

In quibuſdam, iiſque compluribus, morbus rectâ in ſanitatem abiit, intra idem fermè tempus quo aliæ bilioſæ febres ſolent concludi, atque eâdem etiam ratione.

Vidi, cui febris dyſenterica methodo ſuperiùs expoſitâ in intermittentem fuerat converſa; alvo extra tempora acceſſionum febrilium compreſsâ, ſub iiſdem verò denuò dyſentericâ. Dixiſſes *febrim intermittentem dyſentericam*: hanc dein corticis Peruviani decoctum ſanavit.

Quidam initio ex febre bilioſâ dyſentericâ ægrotabat; hæc in tertianam abiit, abſque ſymptomate dyſenterico.

Nonnunquàm hæc febris bilioſa dyſenterica aptâ methodo profligabatur; verùm alvus, utut indolenter, attamen immoderatiùs, & longo tempore fluebat, dyſenteriâ nempè in diarrhœam abeunte, bonam quidem, niſi diuturnior fuiſſet, &, ob amiſſum inteſtinorum robur, difficulter ſupprimeretur & convaleſcere prohiberet.

Uſus radicis arnicæ. His radix arnicæ, aut pulverata aut infuſa, præ quovis alio roborante remedio conſtanter profuit.

Non rarò *febris bilioſa dyſenterica* in morbum putridum tranſibat, ut, nomine mutato, *febris putrida dyſenterica* appellaretur.

Diverſâ ratione hæc morbi mutatio contingebat; cui explicandæ nunc diutiùs immorabor, cùm hìc fœcundæ notiones deliteſcant, quibus in medicinâ antidyſentericâ abſque piaculo nemo caret.

Febris *bilioſa* dyſenterica in *putridam* convertebatur

1mo *neglectu*: Qui enim auxilia ſprevêre vel iiſdem ineptis uſi ſunt, his non jam remittere febris viſa, iterùmque ſtato tempore intendi, ſed uno impetu atque accelerato ferri. In continuam itaque mutabatur, gravem iiſque ſymptomatibus ſtipatam, quorum complexus *febrim putridam* inſignit. His diuturnior ſolventium, emollientium, tepidorumque uſus, non rarò etiam venæ ſectio, profuit, & ſerò tandem emeto-

catharſis; poſtquàm nempè, quam diuturnior & elatior febris inteſtinis jam affricuerat, inflammatio fuerat abſterſa.

2do *ineptâ methodo :* Alii enim febrim bilioſam dyſentericam venæ ſectionibus compluribus aggreſſi ſunt; verùm, ſanguine ultra ægri tolerantiam extracto, exaſperari biliformis materies cœpit, atque intra corporis penetralia attracta quaquaversùm diſpenſari, & humores circumeuntes malo ſuo connubio coinquinare.

Hi longiſſimè ab inflammatoriâ conditione abfuerunt; ſed ardoribus peruſti acerrimis, parvo debilique ac celeri pulſu, & febre aſſiduâ, eâque nunc *putridâ*, ægrotabant.

Hoc rerum ſtatu radix arnicæ præ quovis alio remedio ſaluti fuerat ad dr. ß, omni, aut ſecundâ, aut tertiâ horâ propinata. *Quandonam habeatur directa radicis arnicæ indicatio in dyſenteriâ.*

Emeto-catharſin hi non ferebant; utut enim illuvie venter ſcateret, nihilominùs vel impurorum ſuccorum evacuatio reſiduas vitæ vires attrivit. Seriùs autem, atque arnicæ radice refocillati, ſubindè ſalubriter emetico purgabantur, reſumtâ denuò eâdem radice.

3^tio^ : Febres bilioſas dyſentericas *imprudenter iterata emetica*, aut etiam *purgantia ultra modum protracta* contumaces effecerunt, &, ob exhauſtas vitæ vires, periculoſas.

Tunc verò deſertas propemodùm res radix arnicæ reſtituit.

Quemadmodùm *ſimplici febri bilioſæ* remedia calefacientia, conſtringentia, & narcotica valdoperè adverſabantur, eaſque in *inflammatorio-putridas* invertebant; ita febres bilioſas dyſentericas eadem medicatio longè peſſimas fecit. Tunc verò phlogoſin, pravâ methodo accerſitam, potu, fotu, & phlebotomiis omnium primò ſedare oportuit, ac tandem expoſitâ antè ratione perſanare.

Nonnunquàm febris adeſt *originariò-putrida*; non multùm ab illâ differens, quam *ſecundariò-putridam*, ex prægreſsâ nempè *bilioſâ*, fieri ſuprà narrabam.

De *ſynocho putri* diſſerere nunc oporteret, priuſquàm de ejus cum dyſenteriâ connubio verba facerem; niſi

animus mihi dudùm fuiſſet, aliâ occaſione, de febrium diverſiſſimarum indole, quas ſub *eodem* putridæ febris *vocabulo* tanquam *naturâ eaſdem*, & herclè quanto cum errore & quàm multis pernicioſo! complectuntur, & de diversâ iis medendi ratione præcipere.

Synochus putris dyſenterica, ſeu dyſenteria putrida.

Ubi putri ſynocho rheuma inteſtinorum ſub iis conditionibus adjungebatur, quæ ad generandam dyſenteriam requiruntur, *febrim putridam dyſentericam* appellabamus.

Toti in eo tunc verſabamur, ut, an omnis inflammatio abſit, conſtaret; hanc enim præſentem fotu abdominis, & emolliente, ac mucilaginoſo potu, quin etiam phlebotomiis delinivimus. Tùm demùm aut emeſi, atque hâc crebiùs, uſi ſumus, aut blandâ catharſi; prout materies aut ſursùm turgeret, aut ad alvum inclinaretur.

Tandem radix arnicæ complementum curationis fecit.

Dyſenterias ejuſmodi putridas, ſed abſque notabili ſaburrâ, atque omnis inflammationis expertes, mox initio propinata radix arnicæ ſanavit ſola.

Tunc autem fermè omnibus alvum pedetentìm & lentè inhibuit, & ventris tormina ſenſim compoſuit: pauciſſimis vomitum movit: perpaucis dyſenteriam in diarrhœam convertit.

§. III.

Febris inflammatoria dyſenterica, ſeu dyſenteria inflammatoria, benigna, maligna.

RHeuma inteſtinorum, quo ſine dyſenteriam concipere nequimus, inflammatoriam non rarò ſibi febrim ſociabat; ſeu ipſa materies deſtillans, acredinem & inflammandi habuerit vim; ſive ægri habitus fuerit præ cæteris opportunus phlogoſi; vel verò conſtitutio anni phlogiſtica tunc fortè vigens, quidquid per id tempus morborum occurſabat, in phlogoſin inclinaret inverteretque. Non rarò, quod neque temporis neque ægri conſtitutioni tribueris, nec peculiari cuidam rheuma-

tis acredini, inepta & prava medicina fecit, vinoſa, aromatica, narcotica, adſtringens, &c.

Dyſenteriæ *vernæ*, *autumnales*, *hyemales*, *plethoricorum*, *robuſtorum*, aut *ex toto* erant inflammatoriæ, aut ſaltem *ex parte*, majore, minore.

Undè natura dyſenteriæ poſſit determinari.

Subindè *æſtiva* quoque dyſenteria multùm phlogoſeos habuit, ſubindè verò omninò nihil. Anno 1776. unicam certè dyſenteriam inter longè plurimas offendi inflammationis participem.

Eâ in re dyſenteria naturam *dominantis febris* imitabatur, ut, ſi *hæc* multùm aut parùm diſtaret ab inflammatione, *illa* quoque ab eâdem longiùs abeſſet aut propiùs.

Oculatum Medicum eſſe oportuit, atque emunctæ naris, ni inſidentem ventri phlogoſin voluerat prætervidere: decepit pulſus, deceperunt vomitiones ſaburrales, æruginoſæ, vermes ore rejecti, ut motæ turgentiſque ſaburræ molimina crederes, quæ potiùs ab incendio fuerant inteſtinorum. Dolor *aſſiduus alicubi fixior*, *tactum refugiens*, *inquies*, ἀλυσμος, atque alia, quæ enteritidum ſolent ſigna eſſe, Medentem periculi commonefecerant.

Eandem in *hâc* dyſenteriâ medendi rationem tenuimus, quam enteritidi quoque conducere noveramus, nempè *generoſiùs antiphlogiſticam.*

Balnea aut cataplaſmata, poſtquàm ſanguis ſubindè iteratò detractus fuit, & emulſa tepida ore aſſumta, ano injecta, juſcula quoque non pinguia, queis gummi Arabicum incoctum fuerat, cruciatus abdominis & dejectionum frequentiam compoſuerunt: quæcunque alia, aliarum nempè virtutum, remedia nocuerunt.

Dyſenteriæ complicatæ, ſeu variâ ratione commixtæ.

Dyſenteriæ diverſæ ſubindè commiſcebantur. *Inflammatoria* atque *bilioſa* in unum morbum conflari præ ceteris ſolebant; conſtitutione temporis ſubinflammatoriâ, in corpore cæterùm valente, pleno, ſtricto; vel verò, ubi opio, vino, rheo, myrobalanis, aromaticis, adſtringentibus æger fuerat abuſus.

Dyſenteriæ variæ ſe invicem excipientes.

Nonnunquàm, quæ in quibuſdam ægris aut ſolæ fuerunt aut complicatæ, in aliis ſibi ita ſucceſſerunt, ut

una dyſenteriæ ſpecies exceperit alteram; atque huic dyſenteriarum variarum ſucceſſioni oportuit medendi rationem accommodare.

§ IV.

Tentamen novæ diviſionis morbi dyſenterici, ex cognatione cum vario rheumatiſmo repetitæ.

QUam hucuſquè dyſenteriæ diviſionem dedi, pleraſque ejuſdem ſpecies complectitur, eaſquè communiores ſanatuque non difficillimas.

Superſunt autem aliæ quædam quas ad hucuſquè recenſitas operoſiùs referes, & quarum indolem ex ſuperioribus vix perſpicies.

Hinc aliam inire viam placet, quâ ad genium morbi intimiùs cognoſcendum nos perventuros confido.

Statuo dyſenteriam, hiſce annis obſervatam, fuiſſe *inteſtinorum rheumatiſmum*, ab eâdem genitrice materie natum, quâ rheumata naſci, Æſtate adultâ atque Autumno, ſolebant.

Febris ergo rheumatica Æſtatis, rheumataque partis cujuſcunque, artuum, faciei &c. *eandem* per ea tempora habuêre cum dyſenteriis *cauſam materialem*, & ſolummodò *formâ* differebant.

1^mò^ enim: rheumatiſmos artuum videre contigit repentè ſublatos, dyſenteriâ obortâ.

2^dò^: nonnunquàm eundem hominem & rheumatiſmus vexabat & dyſenteria.

3^tiò^: dyſenteria quoque ſubitò ceſſabat, ut primùm carpi aut genua intumuêre doluêreque ad eum modum, quo à febre rheumaticâ ſolent in artus incurrente.

4to: par quoque utriuſque morbi frequentia fuit eâdem tempeſtate, ut alios rheumatiſmus affligeret, alios dyſenteria.

5to: eadem medendi ratio in utroque morbo valebat, idem etiam habitus ſymptomatum erat; ſi ea excipias, quæ ob partis affectæ diverſitatem differre neceſſariò debebant.

6to:

6to : dyſenteria non infrequenter ſudoribus, aut efflorefcentiâ miliari, vel verò utrâque hâc ratione, judicari & ſolvi ſolebat, quod ſæpenumerò in rheumatiſmis quoque obſervabamus.

Sola certè acrior bilis, atque ab rheumate non adjuta, dyſenteriam non fecit. Acerrimam ſaburram in febre biliosâ ipſe quondàm vomebam, fauces ita exurentem, ut integro biduo, vel leniſſima potulenta ignis inſtar œſophagum quaſi arroſum afficerent; nihilominùs, præſente licet hâc acerrima bile, nec ventriculus, nec inteſtina doluerunt, nec ullum dyſenteriæ ſignum adfuit.

Prætereà, qui dyſenteriam patiuntur, ſæpè perpauca vomunt, & quæ nec colorem nec ſaporem depravatum habent, nec ſenſibilem aliam qualitatem vitiatam, etſi cum multo plerumquè levamine vomant.

Idcircò non videtur dyſenteria produci ab acri bile, intra tubi inteſtinalis cavum contentâ & nondùm reſorptâ, licet ab eâdem reddi poſſit periculoſior: atque emeticum non raro profuiſſe viſum eſt, quà *ſudoriferum:* novimus enim poſt emeſin ſudores moveri.

Hinc dyſenteria non ob remotam quamdam analogiam, & per metaphoram, ſec *verè* ac *genuinè rheumatiſmus inteſtinorum* dicetur, ſuntque hi duo morbi ἀδελφεὰ παθήματα, atque ejuſdem matris.

Quapropter methodus rheumatiſmis æſtivis medendi rectificari corrigique ex eâ medendi ratione poteſt, quam dyſenteriis applicamus, & è contrario hæc per illam poteſt illuſtrari.

Recenſebo nunc quam rheumatum diverſitatem viderimus temporibus dyſentericis; ut quanta rheumatiſmos inter & dyſenterias analogia interceſſerit, liquidò conſtet.

Rheumata obſervabantur in hominibus cæteroquin benè valentibus, ab aurâ frigidiore quæ fortè ſudantes afflârat. Hi rheumatiſmi benigni fuêre abſque febre, & potu tepido diaphoreticove abſque negotio difflandi. *Prima ſpecies rheumatiſmi & dyſenteriæ.*

Ejuſdem omninò moris dyſenteriam vidi ſeroſam,

benignam, citò & eâdem ratione ſanandam; hanc ſuperiùs *primam dyſenteriæ ſpeciem* nominabam.

Secunda ſpecies rheumatiſmi & dyſenteriæ.

Alteram ſpeciem rheumatiſmi conſtituebat rheuma artuum pertinax & diuturnum, initio febrile & cum afflictæ partis tumore, atque, febre licet profligatâ, diutiùs nihilominùs dolorificum; quodve, ni exquiſitâ methodo ſuccurreretur, articulos ſerò tandem à dolorum cruciatu liberârat, & eos reliquerat ad motum ineptiores, rigidiores, tuberoſos, tumidos, & per omnem ferè vitam veluti ſemidiſtortos.

Non diſſimilem dyſenteriam offenderamus rebellem ad notas ſanandi leges, & cum hâc pertinaci fluxione articulorum apprimè convenientem. Serò dolor abdominis valedixit, longiſſimamque omnium moram traxit, ſano reliquo abdomine, in inteſtino recto, quod aſſiduo teneſmo mucum tremulum lineis ſanguineis pictum expreſſit. Teneſmum hunc, diutiſſimè durantem, ſublatum unâ nocte vidi, oborto mox femoris ſiniſtri & carpi dextri tumore, ac dolore rheumatico, qui ſero lactis & frictionibus ſanabatur.

Cum pauciſſimis tamen tam benignè agebatur; nonnunquàm enim, dyſenterico dolore, utut ſerò, ceſſante, alvus nihilominùs indolenter & aſſiduò fluebat multis ſeptimanis. Varia incaſsùm tentata ſunt: ægri aut hydropici perierunt, aut conſumpti ab aſſiduâ, aquosâ, chymosâ dejectione.

Tunc inteſtina, potiſſimùm craſſa, reperiebantur ſolito multò craſſiora, rigida, coriacea, at nullibi ulcerata.

Idem hìc inteſtina ſunt paſſa ab inveterato rheumate, quod articulis ab eodem accidiſſe antè dixi, tumidis manentibus, tuberoſis ac rigidis effectis, & ad motum ineptioribus.

Oblitteratis nempè inteſtinorum abſorbentibus vaſis, rigeſcentium, durorum, alvus abſque torminibus & aſſiduò manans, hydropem induxit & conſumptionem.

Horum pauci, iique ſolùm valentiores, & quibus adhucdùm virebat genu, poſtquàm diuturnâ ægritudine fermè ad incitas redacti fuerant, attritas ſenſim

vires reſumſerunt, fatiſcente fortaſſis materie rheumaticâ, & inteſtina deſerente. Sed longa mali mora memoriam ſuî reliquit, & languidior ventriculi vis, decoctusque juventæ flos ſuperati morbi identidem commonefecit.

Tertia ſpecies rheumatiſmi & dyſenteriæ.

Tertium quoddam genus erat diſtillationum, Æſtate & ſub initia Autumni ſæpè conſpectum, eryſipelatodes, urentiſſimum, quod vel leviſſimè digito contrectatum ægro ejulatus expreſſit, ſub veſperam & noctu crudeliùs ſæviens, & ſepticum.

Anno 1777, binas Juvenculas habuimus, quarum altera manum habuit ejuſmodi rheumate tentatam, altera pedem. *Tempore* potiùs delinitum morbum exiſtimabam, quàm *conſilio* fractum; quod, etſi varium fuerat, tamen à morbi ingenio capitoſo identidem vincebatur.

Quibuſdam id genus rheumata, poſt multorum dierum cruciatus, in pus convertebantur.

Quorum corpora jam ante morbum pravos ſuccos fecerunt, hos præ cæteris hoc rheuma invaſit.

Sed etiam dyſenteriam non abſimilem vidi in Cacochymicis, graviſſimam, lethalem, atque id ſolùm boni habentem, quòd rariùs fuerit obſervata, & anno 1776 omninò nunquàm.

Dyſenterici hi *ardorem abdominis*, eumque intenſiſſimum, aſſiduum, contrectationis vel mitiſſimæ impatientem mox primis morbi diebus; anxietatem miram, & jactitationem; creberrimas, merè ſed obſoletè ſanguineas, dejectiones; pulſus ſæpè magnos vibratosque, ſed nunquàm valdè acceleratos, ſubindè autem tenuiſſimos exhibuerunt. Vena ſecta ſanguinem dedit laudabilem, abſque ullâ phlogiſticâ cruſtâ, & abſque dolorum levamine. Sub frigidiſſimo artuum frigore & pluſquàm cadaveroſo, internis caloribus ſe peruri querebantur. Potûs gelidi inexplebile deſiderium; lingua ſicca, hirſuta, & ipſa quoque frigida; mentis conſtantia, & dolorum ſenſus uſquè ferè ad ultimum vitæ diem. Mucilaginoſæ, tepidæ, crebræ potiones, & abdominis fotus aſſidui, rariſſimè profuêre. Tertiâ quartâve plerumquè die, marmoreum illud humidum-

que frigus artus omnes occupavit; ſudore gelido, in magnas guttas collecto, ubertìm manante, præprimis ex facie.

Septimâ atque octavâ die, dejectionibus & rarioribus & melioribus, jam non torminoſis, ἀναθερμαίνεσθαι ſubindè videbantur: at ore aperto, oculis conniventibus, taciturnè deliri, & neglectìm cubantes, nonâ aut decimâ periêre.

In cadaveribus cœcum, colon, ejuſque potiſſimùm tranſverſa portio, & quæ per ſiniſtrum latus deſcendit, itemque inteſtinum rectum, craſſas & carnoſas membranas habuêre, duras & tumefactas; color autem plumbeus fuerat, aut luridè ruber.

Meſenterium & omentum obſoleta & latè diffuſa rubedo infecit, hinc indè altiùs intra eorundem viſcerum ſubſtantiam demiſſa.

Diſſectus horum inteſtinorum canalis villoſam tunicam profundo & triſti virore imbutam exhibuit, quem nec aqua eluit nec ſpongia exterſit.

In quibuſdam cadaveribus hic viror obſervatus non eſt; cùm inteſtina intereà fœdè ruberent, & luridè rubente ſanguine manarent. Glandulæ quædam meſenterii ex inflammatione tumebant, refercbantque ſanguinis grumos.

Rariora & leviora, aut etiam nulla, vitia in tenuibus reperta ſunt inteſtinis.

Meſenteritis graviſſima hìc fuit, & enteritis cum omenti ſimul inflammatione, non *benigna*, ſed *ſeptica*, *eryſipelatoſa*, & antiphlogiſtico apparatu non domanda.

Qui lubricantibus & involventibus remediis morbum commiſit, æquè parùm profecit, ac is qui aut emeſi aut catharſi voluerat ægro mederi.

Solis quippè antiphlogiſticis cicurare phlogoſin interaneorum non licuit, relictâ acri & inflammante, ſi qua aderat, bile: ſed neque hanc licuit evacuare, ubi inteſtina, & omentnm, & meſenterium jam tanto incendio conflagrârant.

Nec morbi cauſſa ſolùm intra tubi alimentarii cavum commorabatur, utì fortè in illis ſolet quorum ventriculus ex prandio heſterno vitium & cruditatem

traxit, ſed ipſis inteſtinorum membranis, meſenterio, omento, infixa hæſit portio materiæ dyſentericæ non parca. Hanc extricare perſæpè difficillimum fuit periculique plenum.

Febris ipſa ex amplâ & variegatâ *febrium ſepticarum*, aut potiùs inflammatorio-ſepticarum & eryſipelatodon, familiâ fuit.

Quarta ſpecies rheumatiſmi æquè ac dyſenteriæ.

Rheumata gaſtrica dari, obſervatio quotidiana docet: eorum autem cùm magna inter ſeſe variatio eſt, tùm ab aliis rheumatiſmis hucuſquè deſcriptis diverſitas. Neque hoc novum eſt aut nuper conſpectum, ſed homini vel mediocriter docto notum & cognitum jam dudùm. Ophthalmiæ enim gaſtricæ, & odontalgiæ ſaburrales, cephalalgia gaſtrica, rheuma artuum bilioſum, aliæque aliarum partium fluxiones, quæ à ſordibus ventriculi naſcuntur, nonne vulgata nomina jam ſunt, & ex ipſis rerum cauſſarumque viſceribus petita?

Fluxionibus his vel nulla comes it, vel obſcura ſolùm febricula. Moleſtiam potiùs quamdam, quàm morbum, arbitrantur, qui ſic ægrotant.

Horum ventriculum acrior bilis ferit, ſed quæ tota intra eundem collecta non manet; tenuior enim ejuſdem portio ac ejus veluti aura quædam intra alveos circumeuntium humorum ſuſcepta, vel ad varia corporis cola defertur, abſceditque κατ' εκρουν, vel vero in itinere ſuo aberrat, atque alicubi adhæreſcit.

Quòd ſi id in pulmonibus contingat, hique hanc αποθεσιν patiantur, catarrhum habebis ex primis viis ortum; ſi in membranâ narium, coryzam &c.

Fac jam halitum illum bilioſum, intra circumeuntes humores ſuſceptum, ita in ſuo curſu deviare, ut ad opportunum quoddam colatorium non appellat, aut fortè per cutis poros exitum moliens, admiſſo frigore repercutiatur, neque tamen, utì antea poſui, pulmonibus infigatur aut naribus, ſed decumbat ad ipſum inteſtinorum corpus, ad meſenterium &c.; catarrhum habebis inteſtinorum, aut eorundem coryzam, ſeu *dyſenteriam*, eamque ſpeciem, quam in principio hujus diſſertationis ſimpliciter appellavi *bilioſam*.

Sola ventriculi & inteſtinorum ſaburra bilioſa abſque eo rheumate, & intra cavum inteſtinale ſolummodò contenta, alvinum fortè fluxum feciſſet indolentem, aut etiam dolentem, ſi quidam materiæ fuiſſet acor: ſed ejuſmodi *diarrhœam*, utut fortaſsè acore poſito *torminoſam*, diverſam arbitror à *dyſenteriâ*, cujus creberrimæ quidem, & torminoſæ ſunt dejectiones, ſed fermè irritæ, ut fæcum ſecedat plerumquè nihil, ſanguis verò & mucus vi exprimatur.

Ea certè eſt dyſenteriæ legitimæ conditio, ut hanc morbis adnumeres alvum potiùs occludentibus, inter aſſiduos licet, ſed fruſtraneos, dejiciendi conatus, & diarrhœa quoque dyſenteriam ſanet perſæpè.

Nihilominùs non ita dyſenteria diarrhœæ opponitur, ut hâc obortâ aut ſponte aut ope remediorum, neceſſe ſit illam *ſemper* & *certò* tolli. Juvencula enim quædam, cùm ſaltu incaluiſſet & meraciore vino, noctuque eſſet perfrigerationem paſſa, alterâ mox die in dyſenteriam incidit crudelem omninò, cum intolerabili anxietate, exili pulſu, αλυσμῳ. Exacto triduo, ad nos venit. Materies veluti lactea, cum exiguo hinc indè virore, magno impetu, & pari copiâ, & fermè aſſiduò, per inferiora ſeceſſit. Venam ſecui, cùm conceptam in abdomine inflammationem adverterem, & potu tepido, mucilaginoſo, & fotu externo abdominis uſus ſum, ut prolapſos ad inteſtina humores revocarem; tandem & opio volui ad aliquot ſaltem tempus ſeceſſus inhibere. Nihil profeci. Periit ægra inter aſſiduas jactitationes, & immanis circa præcordia ponderis querelas, cùm tormina conſopirentur.

In cadavere inteſtina omnia & ventriculum reperi colore intensè roſeo imbuta per totum; mollia tamen, & membranis horum viſcerum, ſecùs ac in aliis obſervâram dyſenteriâ enectis, non tumidis. Omentum, & meſenterium eundem habuerunt colorem.

Sed redire ad *dyſenteriam bilioſam* juvat, quam inter reliquas ſpecies multò frequentiſſimam vidi ac popularem, & anno 1773, in Hungariæ quibuſdam locis, atque, Æſtate vigente anni 1776, per omnem agrum Viennenſem, propè ſolam.

Utut hæc vulgaris perſæpè ſit, multique per ea tempora in Libitinæ rationem veniant; tamen naturam hujus ſpeciei immeritò malignitatis damnares, reamque ageres tot funerum.

Incuſare ægrotum potiùs ſocordiam oportebat, morbi initia contemnentium; aut eidem medentium quidem, verùm ſiniſtrè, & inauſpicatò.

Αυτων γαρ σφετερῃσιν ατασθαλιῃσιν ολοντο,
Νηπιοι. [*]

Morbi faciem atque notas hìc non deſcribam, cùm id à me fuerit anteà præſtitum in relatione *dyſenteriæ bilioſæ.*

Sed & methodum medendi ibidem expoſui, quæ fermè in ſolius emetici aut emeto-cathartici uſu conſiſtebat, & opio emeticum excipiente.

Emeto-catharticum præplacuit præ ſolis catharticis, iiſque quibuſcunque. Nam eduxit id genus remedii quidquid offenderat alieni in tubo alimentari, quà data porta.

Confidebam quoque in illâ emeticorum vi, quæ, finitâ purgatione, ſudores movet: hos tutò moveri tunc poſſe, iiſque motis, rheuma abdominis unà ſubmoveri, exiſtimabam.

In eum finem *Nepenthes Helenæ* propinavi, diaphoreticorum potentiſſimum, certiſſimumque & dulce ſimul cruciatuum lenimen.

Quòd ſi is morbi habitus fuerat, quem antecedentibus *febrim bilioſam dyſentericam* nominavi, parciùs tardiùſque opium exhibui, & febre jam inclinatâ. Ejus rei rationem ſuprà dedi.

Plerumquè unicum emeto-catharticum profligando morbo par fuit; nonnullis id bis dedi, vix ulli ter, interjectâ die unâ inter ſingulas emeto-catharſes. Die intercalari, decoctum radicis graminis & taraxaci cum ſyrupo ribeſiorum, aut alio conſimili, æger per vices ſumſit, cum narcotico veſpertino.

Aliud quoque eſt quod emeſin præ ullâ purgatione

(*) *Odyſſ.* A. v. 7.: *nam propriâ Stulti culpâ periêre.*

commendabat, actio nempè ipſa & labor vomendi; quâ re videlicet vel ſolâ pungentes particulæ eliciuntur, atque prolectæ quaquaversùm excutiuntur.

Multi ad nos venerunt, rheo, myrobalanis, tamarindis, ſale medio vario, mannâ, jam dudùm, ſed fruſtrà uſi. Fateor me laborioſiùs ſanâſſe horum dyſenterias, quàm illorum qui, paribus cæteris, morbum naturæ commiſerunt.

Horum quidem remediorum encomia novi: fors tardiùs ſanârunt dyſenteriam quam noſtra citiùs ſanâſſent.

Quin mihi hæc remedia nocere viſa ſunt, ubi abundantior ſaburra adfuit, aut in ventriculo eique connexo inteſtino ſita.

Idem in dyſentericorum curatione evenire obſervavi, quod in pleriſque aliis morbis contingit, ut nempè ſanati hoc vel illo remedio dicantur, quibus ſub uſu ejuſdem id ſolùm fortunæ obtigit, ut non morerentur. Hinc intempeſtivæ curationum quarundam laudes explicari poſſunt.

Periclitanti methodos diverſas, eaſque inter ſe & cum ſolis naturæ non adjutæ viribus conferenti, conſtabit quænam methodus alteri præſtet, & quantùm ſolius valeat naturæ vis, quid ferre recuſet. Horum omnium nobis copiam noſocomium fecit.

Aliæ quædam ſpecies rheumatiſmi & dyſenteriæ.

Rheumatiſmos *inflammatorios* atque etiam inter ſeſe *complicatos compoſitoſque*, aut diverſas rheumatum ſpecies *ſibi invicem ſuccedentes*, eâ ipsâ tempeſtate ſpectare licuit, quâ ejuſdem omninò indolis dyſenteriæ graſſabantur, & eodem modo ſanare, quo populari inteſtinorum morbo medebamur.

§. V.

Varii exitus Dyſenteriæ.

Nunc quos *hæc* dyſenteria diverſos exitus habuerit exponam. Non raro emeto-catharſis inſtituta morbum ex integro atque repentè ſuſtulit, non rediturum.

Primus dyſenteriæ exitus in ſanitatem.

Atque hanc quidem rheumatum gaſtricorum, phrenitidis exempli gratiâ gaſtricæ, ophthalmiæ, corizæ, catarrhi, aliarumque ægritudinum, ſi fortè ex ſordibus ventriculi naſcerentur, promptiſſimam levationem perſæpè mox ab emeſi intuebamur, atque etiam mirabamur; non enim ventriculum ſolùm à recrementitiâ materie vomitorium vindicavit, verùm etiam id, quod ab eâ materie decerptum in parte ſubindè diſſitiſſimâ fixum hæſit, pari ſubmovit celeritate. Ea fortaſsè portionis ex illuvie gaſtricâ decerptæ, & aut encephalon, aut oculos, nares, thoracem, artus, inteſtinorum membranas vexantis, tenuitas mobilitasque fuit, (in corpore præſertim jam præparato, & fibris aliquantùm jam emollitis cedentibusque, ſeu *coctione prægreſſâ*), ut eodem tempore & remedio eodem vacuari ventriculus potuerit, atque id quod indè ad viſcum quoddam antè abſceſſerat, moveri loco reducique in circulum communem, atque ad aliquod corporis colon deferri.

Subindè mitior morbus evaſit, ceſſitque ſeriùs, novâ materiæ coctione prægreſsâ, & corporis præparatione ulteriori, datoque altero vel etiam tertio emetico.

Aliquoties nullum ab emeſi levamen obſervabatur, manente eâdem dolorum ſævitie, & ſeceſſuum frequentiâ eâdem. Venam in brachio ſecui, & ex Coi Senis oraculo *partes ſub umbilico aquâ calidâ multâ lavabam*, & tepidos, copioſos, emollientes potus propinabam; atque ita multis tempeſtivè profui, aliis verò aliquantò tardiùs profui, certò tamen.

Tùm verò ſanguinem eduxi perſæpè, qualem in pleuritide ſolemus; ſic antiphlogiſticam methodum cum illâ conjunxi, quam appellant *evacuantem*.

Appetente Autumno, aut ubi cœlum, aſperius quàm pro anni ratione, atque aura rudior homines tenuiter veſtitos, aut meridianis ſolibus aut exercitatione in ſudorem ſolutos, percuteret conjiceretque in dyſenteriam, ſola non rarò phlebotomia juvit cum emolliente, & copioſâ potione, & abdominis fotu.

Secundus exitus in diarrhœam. Torminibus, ſeu *evacuante* methodo, ſeu *antiphlogiſticâ* conſopitis, alvus ſubindè fluebat indeſinenter diebus multis, quin etiam ſeptimanis. Radix arnicæ, vel ejus infuſum cum emolumento exhibebatur; uni alterive hanc diarrhœam veſicans ſtitit.

Crurum œdema, quod diuturnum alvi fluxum excepit, ſtomachica, invigorantia, frictio, & tempus tandem ipſum, diſpulerunt. Verùm cautè invigorantibus utendum eſſe docebar, ne, dùm corroborare ventriculum volumus, eidem ingeramus quæ nimia ſint aut mole ipsâ aut vi. Languidiſſimum enim & debiliſſimum ventriculum mitiſſima ſolùm tonica reficiunt, fortiora offendunt. Diæta medicatrix, & auxilium ab ipſo tempore petitum, potiora fuerunt hoc alvi fluxu laborantium, indèque convaleſcentium adjumenta.

De dyſenteriâ, etiam poſt emeto-catharſin non mitigatâ, deque hujus phænomeni ratione & medelâ, itemque de dyſenteriæ in longam diarrhœam converſione, dilucidè, opinor, atque abundè diſputavi.

Tertius dyſenteriæ exitus in dyſenteriam chronicam. Verùm tertiam quamdam ægrorum conditionem vidi, etſi raro obvenientem, at eò difficiliorem ſanatu. Dyſenteria nempè ſubindè plurimùm remiſit, ut & ſeceſſus rariores fuerint & vix torminoſi, torminoſi tamen, multiſque ſeptimanis.

Hanc chronicam dyſenteriam, utut dolore pauco, brevì evanido, ſub ipsâ ſolùm dejectione modicè percepto ſtipatam, præ acutiſſimâ dyſenteriâ, præque illâ longâ diarrhœâ abominabar. Remedia ſpeſque noſtras ut plurimùm eluſit, & ægros lentæ & certæ morti conſignavit.

Cadavera horum *phlogoſin chronicam*, & duritiem, rigiditatemque inteſtinorum, potiſſimùm craſſorum, monſtrabant.

Hanc dyſenteriæ conditionem cum rheumaticâ, aut artrhiticâ materie comparabam, articulis tumentibus pertinaciter infixâ, indèque non dimovendâ; ut eundem putârim morbum, eandemque cauſſam materialem, ſed diſpari fixam loco.

Qui florem ætatis jam ſuperârunt, ex morbi diuturnitate, potiùs quàm vi, perierunt.

Pauciores hoc anno (1779) dyſenterias teneſmus finiit, qui ſymptomatum dyſentericorum aliàs plerumquè ultimum eſt, atque agmen claudit. Fuère tamen qui, torminibus jam penitùs compreſſis, per aliquot dies inanem deſidendi conatum experiebantur, expreſſo muco, ſubindè etiam pauco cruore. Semel ſolummodò teneſmum obſervavi longiùs durantem, & nullâ pellendum ratione. Nam rheo, & myrobalanis ſubindè, nonnunquàm mucilaginoſo clyſtere, nonnunquàm, conſilio mutato, narcoticis, moleſtum hoc ſymptoma volui profligare. Fruſtra fui. Unâ nocte repentè teneſmus evanuit, orto mox, eâ adhuc nocte, dolente tumore ad carpum dextrum, ortâque ex ſiniſtro latere iſchiade. Non multò pòſt æger etiam ex his doloribus uſu ſeri lactis convaluit.

Quartus exitus in teneſmum varium.

Teneſmum, eundem poſtmodùm morbum exiſtimavi cum dyſenteriâ, ſede ſolùm diverſum, & magnitudine minorem. Si enim potior craſſorum coliquè præcipuè inteſtini tractus, quam ego præcipuam ſolennioremque dyſenteriæ provinciam puto, eo rheumate, atque eo modo laboret, quo id ad conſtituendam inteſtinorum difficultatem requiri ſuperiùs aſſerebam, *dyſenteriam* adeſſe in confeſſo fuit. Rheumate autem dyſenterico ſuâ illâ ampliori de ſede moto, atque intra anguſtos ſolùm inteſtini recti, aut ejuſdem extremæ tantùm oræ cancellos concluſo, *dyſenteria recti* ſolummodò inteſtini fuerat, ſive mutato nomine *teneſmus.*

Quædam teneſmi ſpecies eſt, veluti dyſenteria partialis.

Non aliam teneſmi, ſeu *dyſenteriæ hujus partialis*, curationem noveram, quàm ipſius morbi integri principiſque.

Hinc evenerat, ut aut evacuantibus ανω aut κατω vel verò emolliente enemate, potuque, ac venæ ſectione, nonnunquàm etiam laudano, etiam veſicante ſemel ad os ſacrum adplicato, teneſmum expugnârim; ratione videlicet diversâ, prout diverſam hujus *topicæ dyſenteriæ* notionem conceperam, & concipi debere arbitrabar.

Tempori ſubindè committi tutò teneſmus potuit.

Alia verò ſpecies eſt teneſmus hæmorrhoidalis.

Puellam ex dyſenteriâ convaleſcentem teneſmus vexabat, ſed quem alterius indolis eſſe exiſtimabam. Olìm enim hæmorrhoidum tumore dolente, & cum teneſmo afficiebatur. Nunc quoque eaſdem ab hæmorrhoidum irritatarum tuberculis moleſtias pati videbatur.

Hæmorrhoidalis hic teneſmus frequentiùs poſteà obſervabatur in viris, iiſque robuſtioribus, frequentiùs quoque in dyſenteriâ autumnali quàm æſtivâ.

Teneſmo hæmorrhoidali emulſio medebatur, & merè emollientia enemata; opiata verò eundem augebant.

Quintus exitus dyſenteriæ in rheumata artuum, articulorum, &c.

Nonnullis dyſenteria verſa eſt in rheuma cujuſdam alterius partis: ſic humeri quibuſdam, aliis nucha, occiput, manuum carpi, genua &c. dolore dilacerante occupari viſa ſunt, ventre atque alvo ſanatis.

Converſionem hanc dyſenteriæ in morbum articularem *ſubindè* optabam, utut à plurimis obſervatoribus damnatam. Malui enim articulos ſanare, qui morbi vim faciliùs & minori cum noxâ perferebant quàm inteſtina. Sed id *ſubindè* optâſſe me dixi, in dyſenteriâ nempè graviori, difficulter aut vix ſanandâ, non autem in *dyſenteriâ ſimplici bilioſâ*; utpotè quam & citò poteram ſanare, & multò faciliùs ac morbum articularem.

Subindè pulmones ægrotare veluti catharro cœperunt, ut primùm à dyſenteriâ mitiùs habebantur, aut ex eâdem convaleſcebant.

Quibuſdam à dyſenteriâ aures tinniebant cum aliquâ ſurditate.

Pauciſſimis, morbo inteſtinorum jam cicurato, malum ad ventriculum verſum eſt, ubi ingens quaſi pondus percipiebatur.

Nonnunquàm, mitigatis jam ſymptomatibus dyſentericis, pectus valdoperè opprimi, aut latus veluti pleuriticè dolere, citra tamen magnam ac manifeſtam febrem, rheumate nempè in pleuram aut muſculos intercoſtales irruente.

Subindè fixum hoc rheuma uni loco adhæſit, nonnunquàm verò vagè atque errabundè diſcurrebat, ut modò hanc partem vellicaret, modò illam.

Intra non multos dies hæc deſtillatio evanuit, in quamcunque demùm partem cecidiſſet; ſeu ſponte, ſive etiam aptis remediis.

In hunc ſcopum diaphoreſin movebamus potu tepido floribus ſambuci medicato, & ſtibio diaphoretico non abluto. Decocta radicis bardanæ &c. profuerunt, nonnullis ſerum lactis, aliis rheum, aliis admotum alicubi veſicans hanc ſuſtulit defluxionem.

Feminam dolor pleuriticus corripuit, qui, relicto thorace, hypochondrii dextri portionem mollem obſedit, indè defluxio ad pulmones ſe recipiens moleſtiſſimam tuſſim, noctu præcipuè, veluti catarrhoſam fecit; eâ repentè ceſſante, orta eſt dyſenteria, quæ, nychthemero nondùm exacto, ſubitò conquievit, thorace dextro ſupremo pone claviculam acerbè dolente. Diaphoreſin potu multo, tepido, & ſambucino tentabam, atque inter ſcapulas ponebam veſicans: convaluit.

Petulantis id genus rheumatis æſtivi atque autumnalis exempla plura vidimus; quæ, quâ affinitate teneantur cum dyſenteriâ, vel maximè reluctantes atque aliter hucuſquè ſentientes ita docent, ut omnis dubitatio eximatur.

Quibuſdam ad veſicam morbus decubuit, ita ut dyſenteria repentè ſubſiſteret, ortâ ingenti mingendi difficultate, aut etiam lotii plenâ ſuppreſſione. Aliis ingens ſolùm in pube pondus erat, alvo ſanatâ. *Sextus exitus in urinæ difficultatem.*

Nonnulli, dyſenteriâ vigente adhuc, moleſtè mingebant. Dyſuriam poſt dyſenteriam emulſum amygdalinum, cui ſyrupum altheæ admiſcebam, itemque adplicatum ad pubem cataplaſma emolliens ſolvit.

Hoc anno (1779) multò pauciores obſervavi, utut numero Dyſentericorum longè majori, quos mictus difficilis unà affligeret cum dyſenteriâ, quàm anni 1776 Æſtate.

Pauciſſimos videre erat ſtranguriosè mingentes, cum ponderis ad pubem ſenſu, ſed abſque dyſenteriâ.

§. VI.

Exitus Dyſenteriæ in hydropem.

EPISODION

De Hydrope plethorico.

Septimus exitus dyſenteriæ in varium hydropem.

Exitus quoque dyſenteriæ in hydropem fuit; in ſexu præprimis ſequiori, quem morbi diuturnitas attrivit magis.

Sub ultimos nempè dyſenteriæ dies, eâque in indolentem alvi fluxum fatiſcente, pleriſque crura, ſubin & femora albo phlegmate intumuerunt; nonnullis abdomen quoque, & univerſum corpus.

Quibuſdam, pedes ſolùm & crura tumidis, lenia tonica, grata cardiaca, amara &c. & crurum aromaticæ frictiones, & ipſum tempus, remedio fuerunt.

Quibus verò totum corpus intumuit, quod quidem pauciſſimis contigit, laborioſior curatio fuit, & variis modis tentata. Somno parco, exercitatione corporis, decocto taraxaci, cichorei cum terrâ foliatâ tartari, *extracto* prætereà *Colliniano*, quod ex ſucco recentis herbæ *lactucæ viroſæ* parari curaveram, autumno devexo, & ſub initia Hyemis, convaluerunt.

Digreſſio ad hydropem plethoricum.

Hydropes alios complures & aliundè exortos, remediis methodiſque cognitis ſanatos non recenſebo, cùm nihil habeant non ubiquè deſcriptum. Illatâ tamen hydropis mentione non poſſum non aliquantùm ab inſtituto deflectere, &, ſermocinantium more, differere de eâ re ad quam fortè-fortunâ delapſi ſumus, nempè hydrope.

Reſumam iterùm abruptum de dyſenteriâ ſermonem, ubi aliquâ rerum varietate veluti refocillati, à longæ narrationis tædio quieverimus.

Hydropem quemdam, præter alios hydropes frequentiores, ſed quos & quorum cauſſas hìc prætermitto, videre erat hinc indè quidem deſcriptum, mi-

nùs tamen in praxi, ut opinor, cognitum, atque idcircò ſiniſtrâ nonnunquàm curatione vexatum.

Is nobis *Hydrops plethoricus* erat, ſeu *ortus à plethorâ.*

Cauſſas habuit aliis hydropis ſpeciebus fermè oppoſitas, plethoram nempè, & laborioſum abundantium humorum, cæteroquin bonorum, circuitum. Indè vaſa ſanguifera, cruore nimio diſtenta, aquoſam portionem facillimè dimiſerunt extruſeruntque, ſed ita dimiſſam difficulter receperunt: hinc aquæ, intra celluloſum corpus aut cava varia collectæ, hydropis eam ſpeciem fecerunt, quam *plethoricam* appellabamus.

Hydropis hujus geneſin ipſe mihi exemplo quodam illuſtrare conabar. Quemadmodùm enim ultimo graviditatis tempore, venarum iliacarum compreſſio abundantiam humorum in artubus inferioribus contentorum, ſive topicam plethoram, indèque crurum, femorum & pudendorum facit hydropem; ſic plethoricis columna cruoris major, quàm quæ aptè contineri vaſis poſſit & expeditè ad cor reduci, hydropem gignit.

Hic morbus in corpora ſolùm robuſta, ætatis florentis, & benè paſta, juxta noſtras obſervationes cadit.

Atque ex *hâc* corporum ætatis & vitæ ratione, item ex defectu cauſſarum illarum, quæ alias producere hydropis ſpecies ſolent huic noſtræ plethoricæ oppoſitas, hydropis hujus indoles, cum eâque conveniens medendi methodus nobis innotuit.

Coquum Comitis St**, quadrato corpore donatum, fabrum item lignarium, fabrum ferrarium, famulum quoque compagis cæteroquin firmæ, item binas feminas, viraginum habitu utramque, præter alios hâc ſpecie hydropis detentos vidimus; eventu, ut poſteà referam, diverſo.

Plerumquè hic hydrops *intercus* eſt, & diffuſus per totum corpus, ſubindè crurum ſolùm & femorum. *Aſcitem plethoricum* nondùm obſervabamus. Nonnunquàm hydrothoracem præ ſe ferebat, difficili inter gradiendum ſpiratione, decubitu ſupino impoſſibili, nocturnâ

in primo ſomno excitatione cum ſuffocationis metu, aliiſque.

Hydrothoracem plethoricum difficulter diſtinguebamus ab aliis hydrothoracis ſpeciebus, aliâ à causâ ortis, & aliâ ſanandis ratione.

Chloroſis quoque *orta à plethorâ*, & ab aliis chloroſeos ſpeciebus diſtincta, in puellis ruſticanis, & duro labore exercitatis, nonnunquàm occurrebat.

In hoc & hydrope & chloroſi remedia pleraque, aliis chloroſeos & hydropis ſpeciebus apprimè dicata, nocuerunt.

Profuerunt autem phlebotomiæ moderatæ, ſed aliquoties repetitæ, & antiphlogiſticus victus: decocta item emollientia, nitroſa, acidula, ſerum lactis cum terrâ foliatâ tartari.

Quaſdam hujus hydropis curationes longo cremoris tartari uſu perfecimus.

Subindè hic noſter hydrops & chloroſis phlogoſin conceperunt. Sanguinem pleuriticum iteratò educebamus, generoſiori antiphlogiſticâ methodo uſi.

En hujus hydropis exempla quædam minùs fauſta:

Coquus Comitis St** quadrato corpore, lacertoſus, amplo thorace, brevique ſed craſſo collo, vigente hyeme pleuritide laborabat domi ſuæ: ægrè eluctatus, difficilem in inceſſu, & noctu ſupinè decumbens, reſpirationem querebatur; inter primos ſomnos veluti jamjam ſuffocandus evigilabat, atque è lecto exſiliebat auram capturus. Multas noctes ſedendo tranſegit; crura valdè tumebant aquoſo tumore, utì etiam carpi, hi verò modicè. Pulſus ampliſſimi, tardi, & inſtar chordæ ferreæ digitum ferientis. Aliquoties domi adhuc ſuæ ſanguinem emiſit pleuriticum & cum aliquo, ſed temporario, levamine. Victu nihilominùs priſtino utebatur, carneo videlicet, & vino, atque hoc quidem non rarò meraciore, utpotè multos inter labores & penes ignes incaleſcens.

Exeunte Vere, mihi tradebatur. Uſu ſquillæ aliorumque remediorum urinas potentiùs moventium, & crurum frictionibus, intra breve tempus id eſt conſecutus

cutus, ut noctu non excitaretur, aut excitatus non exſiliret. Diſparuit intra paucas ſeptimanas tumor crurum & manuum, thoracis incommodis ſublatis. Diſceſſurus à nobis cum pridiè ſuas ſarcinulas collegiſſet, hilaris, & de recuperatâ valetudine ſibi gratulatus, ſe lecto commiſit: poſt mediam noctem cum ejulatu epilepticè convellitur, indè, apoplectico ſopore preſſus, veſperi periit.

In cadavere cor triplo ferè majus inventum eſt ac aliàs ſolet offendi, & giganteum; non morboſè dilatatum, cùm juſta partium id conſtituentium proportio fuerit.

Pulmones ubiquè laxiori celluloſâ telâ ambienti thoraci revinciebantur.

Vaſa encephali prægrandia, & multo cruore diſtenta. Pauxillum aquæ intra meninges diffuſæ.

Remediis diureticis, purgatione, frictionibus, plethoræ effectus auferebantur; collectiones nempè aquoſæ, cauſâ manente atque etiam auctâ.

Hiſtoriam ſimilem in *Diariis Swietenianis* legi, quarum notabiliorem partem, ut primùm per alios labores licuerit, publici juris faciam.

Quidam enim *eâdem*, quâ hic meus homo, ratione hydropicus, *eâdem* curatus, *eandem* quoque mortem oppetiit.

Famulus, compagis firmæ & valentiſſimo cæteroquin corpore, ultra annum frequenter vomebat, matutinis horis præſertìm: ſiti aſſiduâ vexabatur. Tandem intumeſcere ανασαρκα cœpit. Purgantibus domi ſuæ fruſtrà utebatur; diuretica non profuêre; quin urinas potiùs parciores reddiderunt. Mirùm in omnibus qui hominem noverant viſum fuit; potuiſſe nempè hominem ex athletico habitu tranſire repentè in aquoſam humorum cacochymiam, quin anteà morbus quidam intercalaris vires athleticas attriviſſet.

In noſocomium receptus, pulſus plenos, duros & vibrantiſſimos exhibuit; totum corpus, femora & crura immanè quantùm tumebant: diuretica tentabantur de novo, eaque varia, cùm experientia conſtet

in eodem etiam hydrope non idem ſemper remedium urinas movere.

Tandem, cùm nihil proficerem, cruribus veſicantia apponi curavi; quâ methodo aliàs graviſſimos quoſdam, & remediis quibuſcunque internis rebelles, hydropes ſanavi.

E plagis veſicante eroſis aquæ largiter diu noctuque manabant, ut æger ferè totus paucos intra dies detumuerit.

Lævum jam ab initio augurabar de hoc hydrope, quòd ortus eſſet à cauſâ ignotâ in homine juvene, ad hydropem, ut arbitrabar, non prædiſpoſito; & quòd quædam Coquum inter & hunc Famulum analogia intercederet.

Siniſtrum eventum, mortem convulſivam, apoplecticam, omnibus aliis benè ſperantibus, & non longè abfuturam, prædixi; etſi tunc, quâ ratione imminenti tempeſtati occurrerem neſciebam. Paucos poſt dies, aquis jam fermè evacuatis, repentè aliquoties convulſus, & apoplecticus periit.

Cerebellum ſero ambiebatur; vaſa ſanguine turgida. In thoracis cavo dextro libra ejuſdem ſeri, & unciæ novem in cavo ſiniſtro fuerunt; pericardium uncias ſex ejuſdem ſeri continebat.

Veſicula fellea vacua: hepar conſiſtentiâ ſanum, ſed colore per omnem ſuam ſubſtantiam viridiſſimum.

Suſpicabar, hunc hepatis virorem, & bilis in veſiculâ abſentiam, explicari à convulſionibus poſſe, quæ ſub finem vitæ acceſſerunt.

Noveram quidem jam dudùm hanc ſpeciem hydropis, eamque etiam ſanavi. Verùm neſcio quid meam diagnoſin in binis his ægris ita ſubverterit, ut morbo cauſſam ſubjicerem non ſuam.

Apparente fortaſsè curationis, utut malè inſtitutæ, ſucceſſu decipiebar, inque malâ, quam de morbi naturâ conceperam, notione confirmabar.

Equidem aquæ exantlabantur copioſè, verùm iis remediis quæ vel cauſſam ipſam hydropis non attigerunt, vel ejuſdem adeò vires auxerunt.

Ex eo tempore in hydrope *plethorico* à veſicante abſtinui : malui infima crura *ſcarificare*, & aquas ad plagam inciſam invitatas evocare. Hæc praxis ſanationis celeritatem mirum quantùm adjuvit.

Murarius 38 annorum, ante ſemialterum annum in quodam noſocomio ægrotâſſe ſe aiebat ex catharrhoſâ thoracis affectione, tuſſi crebrâ, ſiccâ, reſpiratione laboriosâ, & frequenti, nocturno præcipuè ſuffocationis metu. Pectus oppreſſum habuit. Venæ ſectionibus, aliiſque remediis diſceſſit curatus, ita tamen ut hæc thoracis incommoda non rarò reditum minitarentur, novâ ſanguinis miſſione denuò depulſum.

Jam ab undecim ſeptimanis oppreſſionem infimi thoracis, & ſpiritum impeditiorem conſueta methodus non ſolabatur. Sputabat mucoſa; appetebat; ſuoque opificio vacabat.

Ab octo diebus tuſſis catarrhoſa, aſſidua, noctu gravior, & eo tempore fermè ſuffocans acceſſit; auctis & oppreſſione & impedito ſpiritu, ut è lecto exilire & per cubiculum ambulare, ne cubans & quietus ſuffocaretur, debuerit.

Decumbebat æquè facilè, aut veriùs æquè difficulter, in quamcunque partem libuerat. Jam non appetit: dedolatus eſt, corpus totum ανασαρκα, pedes præprimis, crura & femora tument. Pulſus fortis, plenus & vibrans erat.

Cùm reſpiratio continuò laborioſior fieret, ſibiloſa, aſthmatica, cùmque univerſum corpus tumeret in dies magis, & ſputa lateritia compluribus noctibus excuterentur, intermixto multo muco, & æger frequenter è lecto exiliret, atque ultimis temporibus aliena per vices loqueretur; die, ex quo apud nos fuit, decimo tertio circa auroram periit.

In pugillaribus meis id ſolum adnotatum reperio, ſecto cadavere, utriuſque thoracis & pericardii hydropem fuiſſe detectum, cum non exiguâ inflammatione dextri pulmonis.

Aquæ repertæ quantitatem, per oblivionem aut aliis laboribus diſtractus, non connotabam.

En hydropem, ad hanc de quâ loquimur hydropis

ſpeciem, referendum; venæ ſectionibus initio ſanatum, dein verò eodem auxilio frequenter mitigatum, donec tandem viribus reſumptis hominem penitùs oppreſſiſſet.

Faber ferrarius 46 annos natus, à juvenilibus annis difficilem & per intervalla fermè aſthmaticam reſpirationem habuiſſe ſe aiebat; cæterùm nunquàm graviori morbo, niſi hyeme anni 1768, ubi octiduo ex morbo thoracis acutè decubuerat, conflictatum fuiſſe.

A menſis Decembris 1778, initio abdomen leviuſculè tumidulum fieri occœpit, utì etiam crura circa malleolos. Ab eo etiam tempore laborioſiùs, præprimis à paſtu, ſpirabat, laborioſiùs quoque, decumbens.

Jam indè à fine ejus menſis, noctu, frequenter è lecto ſurgit, aëra capturus, metuque ne ſpiritus præcludatur cubanti.

A ſeptemdecim diebus, lateri ſiniſtro incumbere nequit abſque metu ſuffocationis, ſed neque ante eos dies valebat ſemper & abſque moleſtiâ in id latus cubare.

Huic *venas heſterno ſemper Iaccho* turgere, plures, qui hominem noverant, aſſerebant.

Tuſſicula moderata paucum ſubindè gluten elicuit.

Die 15^tâ Januarii 1779, noſocomium adiit, tumentibus utroque crure femoreque, ac ventre, attamen non valdè.

Terram foliatam tartari ex aquâ petroſelini & pauco oxymelle ſquillitico hauriebat, & multùm juvabatur, urinis motis & alvo reſeratâ. Poſt quatriduum, me vel maximè invito, diſceſſit, liberiùs multò reſpirans, nondùm tamen liberrimè, tumiduliſque & artubus inferioribus & ventre: hâc ſe libertate ſpirandi contentum eſſe, & nolle ſe apud nos tanti emere plenam ſanitatem, victu nempè tenuiori & hydropoſiâ, quam vivendi rationem præ morbo impatientiùs ferret.

Die 24^tâ Januarii, manè, carpento impoſitum ad nos deducunt; eumque facie turgidâ, purpureâ, liveſcente, & labiis plumbeis, protuberantibus oculis,

ſibiloſè atque abruptìm reſpirantem, veluti jamjam moriturum, ad portam noſocomii deponunt.

Fit modica venæ ſectio; deportatur ad lectum; redit vox, & uſus ſenſuum, reſpiratione tamen vix emendatâ.

Cùm per horulam quieviſſet, & ad interrogata reſponderet, aiebat ſe pridiè atque reliquis diebus, poſtquàm à nobis diſceſſerat, labores vulcaneos exercuiſſe, eoſque ſolitò duriores, Baccho uſum idcircò meraciore.

Fit denuò venæ ſectio unciarum decem; ſanguis cruſtam phlogiſticam tenuiorem, gelatinoſam, plumbeam efformavit. Educto ſanguine, dextrum thoracem perforari curavi, undè ſeri flaveſcentis libræ quinque pleno rivo fluxerunt. Chirurgus teſtabatur, ſe pulmones *duros*, quemadmodùm eoſdem inflammatos ſæpè in cadaverum ſectionibus videramus, immiſſo digito offendiſſe.

Signa pleraque aderant, quæ hominem oſtenderent, præter hydropem, ſævâ quoque peripneumoniâ correptum.

In lectum repoſitus, commodiùs quidem multò, non tamen abſque omni prorſùs ſibilo, ſpirabat. Terram foliatam tartari ex aquâ petroſelini, & pauxillo oxymellis ſquillitici hauſit; undè bis vomuit materiem ſoluto lotricum ſaponi ſimillimam, albidam, ſpumantem, aliquantùm tenacem, & amaritie intensâ.

Cùm die proximâ iterùm æſtuaret magis, & laborioſè atque cum ſtrepitu reſpiraret, potus merè emollientes & tepidos nitroſoſque haurire juſſus eſt multis diebus; ſanguine iterùm iterùmque educto, pleuritico ſemper, & ſemper levante; ut die 1^mâ^ Februarii liberè ſpiraret, decumberetque & ſupinus, & in quodcunque latus voluerat, tuſſiretque perquàm raro.

His omnibus diebus magna aquarum vis effluxit è cavo thoracis, atque è tela celluloſâ muſculorum thoracicorum. Sed crurum & femorum tumor manebat aquoſus, & magnus.

Ab hoc tempore è lecto ſurgebat, & cubiculum obam-

bulabat : oxymelle ſquillitico aliiſque, quibus lotium cieri poſſe ſperabamus, uti cœpit.

Verùm, poſt medium menſis Februarii, crurum femorumque tumor ita increvit, ut lecto iterùm affigeretur. Tuſſis redire, veſpertina potiſſimùm atque nocturna: calere demùm, atque febrire aſſiduò, veſperi tamen intenſiùs. Vulnus paracenteſi inflictum pus fudit tenue, aquoſum, uberrimumque.

Artubus inferioribus ſupra modum tumentibus, lacertoſa brachia conſumi, quæve thoracem ambierunt carnes tabeſcere.

Die 18vâ Martii occubuit. Pulmo lateris perforati *inflammatiſſimus* erat totus quantus, & ubiquè cum pleurâ arctiùs cohæſit, pariter *inflammatâ.* Nulla ullibi puris collectio, ulceratio nulla fuit. Cætera utì in ſanis fuerunt.

Mirabamur veram graviſſimamque peripneumoniam hydrothoraci junctam, & ingenti artuum inferiorum hydropi; ſputa quoque *purulenta*, non *puriformia*, admirationi fuerunt; nullo ulceris, aut in pulmonibus, aut alibi, veſtigio reperto.

Etſi æger initio Februarii febre careret manifeſtâ, & ſe è lecto proriperet, non omnis tamen pulmonum inflammatio, quam ad nos attulerat, videtur fuiſſe ſoluta.

Pulmonum cum pleurâ cohæſio ſeriùs, & poſt inſtitutam paracentheſin, naſcebatur. Nam aquæ & liberrimè profluxerunt, & nullus obſervabatur ab exploratore digito, mox à factâ perforatione, coalitus pulmonum cum pleurâ.

Pleuræ inflammatio, ſine dolore.

Utut inflammatam pleuram reperiremus, nullos tamen dolores punctorios querebatur.

Hydrothoracis cum peripneumoniâ connubium (ſeu bini hi morbi fortuitò ſolùm ſocientur, ſeu verò uterque à communi quâdam cauſſâ naſcatur, aut alter ab altero (id quod ut plurimùm fieri ſuprà oſtendi) dependeat tanquam effectus à ſuâ cauſſâ) non infrequenter offendi, atque etiam quoſdam ſanavi parciori, at verò frequentiùs inſtitutâ, phlebotomiâ, & althææ decocto cum nitro,

Quæ de uſu mitiorum ſalium, acidorum, mediorum, ſalis acetoſellæ, cremoris tartari, terræ foliatæ tartari, & ipſius nitri in curâ hydropis dicuntur, ad hanc præprimis hydropis ſpeciem, *plethorici* nempè aut inflammatorii, pertinebunt, ſi & reliqua auxilia in eundem finem conſpirent, victus & potulenta congrua, & ſubindè ipſa quoque ſanguinis detractio.

Quamquàm nec alios *quoſcunque* hydropes dirâ à potu abſtinentiâ putem expugnandos; quam certè praxin pernicioſam eſſe, & ipſus expertus ſum, & luculenter legi ab egregio Millmanno demonſtratum (*).

§. VII.

De variis & remediis, & methodis antidyſentericis: quædam dyſenteriæ proprietates.

Longiùs fortaſsè quàm initio propoſitum fuerat, in exponendo *hydrope plethorico* proceſſi, re nempè ab inſtituto ſermone alienâ :neque veniam ob hoc ανακολυθον, aut ipſe alteri darem, aut rogarem ab aliis; niſi fermè perindè eſſet, quo ordine quis narret, qui non integram quamdam hiſtoriam, ſed ejus ſolummodò lacinias quaſdam & fragmina velit proferre.

Ordini atque rerum œconomiæ is ſtudeat, qui ſtruere ædificium vult: nos, qui huic ſtructori à ſervitio ſolùm ſumus, tanquam officio noſtro egregiè defuncti lætamur, ſi quædam uſui futura in acervos, prout ſors dedit, congeſſerimus.

Hinc ſepoſitam nuper telam reſumam, & quæ de dyſenteriâ ſparſim ac prout aut in pugillaribus deſcripſi, aut memoriâ teneo, nullo certo rerum nexu narrabo.

(*) Animadverſiones de naturâ hydropis, ejuſque curatione, Auctore *Franciſco* Millmann, M. D. Colleg. reg. med. Conſ. & regiæ Societatis Lond. Socio. Viennæ & Londini, apud *Rudolphum* Græfferum.

Variæ methodi antidyſentericæ. Remediis variis in curâ dyſenteriæ opus fuiſſe conſtabit, morbi diverſiſſimam faciem non ignoranti. Nunquàm tamen adſtringentibus me uſum ſcio, niſi unicâ vice, Æſtate anni 1776, in alvi profluvio indolente, & longo, dyſenteriam excipiente. Nihil profeci; venter aſſiduò fluens hydropem primò, dein, hyeme jam inclinatâ, mortem induxit.

Adſtringentibus remediis cum eâ notione malè convenit quam de dyſenteriæ naturâ concepi.

Qui bolum Armenum eum in finem dyſentericis propinabant, ut laxata oſtia fluentis alvi reſtringerent, & egregiè *adſtrinxiſſe* putabant, ſi dragmulam inertis terræ dederint, næ illi ſeſe in ægrorum plerumquè ſalutem deceperunt perbellè.

Longam & apyreton dyſenteriam, nullis remediis comprimendam, balſamo, *Saxonico* dicto, ſublatam novi.

Sublatam quoque conſimilem dyſenteriam ſcio veſicante abdomini impoſito, atque aliam ſinapiſmo ad ventrem adplicato.

Oleoſorum vix ullus quoque uſus fuit, niſi blandiſſimorum, & multâ mucilagine diviſorum, qualia in ſeminum *frigidorum* emulſionibus habentur: in dyſenteriâ non biliosâ, ſed potiùs *enteriticâ plus minùſve*, tepidæ emulſiones cum reliquâ antiphlogiſticâ penu primas tenebant. Ejus verò indolis dyſenterias Veris exordium, aut etiam frigidior Autumnus profert, non diù regnaturas, conſtitutione nempè jam ſeneſcente, jam jamque emoriturâ.

Atque hâc ipsâ tempeſtate (1779), & autumnali rigore rariſſimæ fuerunt dyſenteriæ illæ, quæ, utut præmiſſis præmittendis, ab opio non abhorrerent. Febrim acutam, auctum adeò ſeceſſuum numerum, & peripneumoniæ ſubindè initia, proximo mane debueras venæ ſectione, & emulſo tepido, & ventris fotu comprimere, ſi pridiè opium dederas, quietem & ſomni blanditias ægro conciliaturus.

Dyſenteriæ *autumnales* plerumquè erant *bilioſo-inflammatoriæ*, aut *inflammatoriæ*; quales etiam *vernas*

habuimus; utut univerſim perquàm raras, & ſolâ plerumquè antiphlogiſticâ methodo non moroſè ſanatas.

Dyſenterias complures, vix inchoatas, ſub menſis Auguſti finem, & per Autumnum anni 1779, tenui victu, & potu tepido atque emolliente, priuſquàm invaleſcerent, ſuppreſſi, abſque morbi recurſu.

Nec eſt, quod quis objiciat, *diarrhœas* ſolùm fuiſſe leviculas, leviterque torminoſas, non verò *dyſenterias genuinas*, quas tantâ facilitate ſanârim, vix ortas. Idem profecto his morbi initium, quod aliis fuerat, quos morbus exercuit omnium conſenſu dyſentericus.

Erant igitur quædam, veluti gravioris morbi præludia & velitationes, dyſenteriæ, conſummatæ futuræ, ni principiis obſtitiſſes.

Menſe Septembri ejuſdem anni, dyſenterias quaſdam jam perſanatas, ſed poſt aliquot dies reditum denuò meditantes, eâdem ratione arcebam; victu nempè tenuiori, & potu tepido ac emolliente, niſi fortè voracior æger ventriculum onerâſſet, adhucdùm languentem, atque emeſi purgandum.

Primarius canon in dignoſcendâ naturâ dyſenteriæ, & eligendâ medendi methodo.

Plerumquè determinari methodus medendi dyſenteriis epidemicis potuit ex eâ methodo, quam *febris illius tempeſtatis dominatrix* poſcebat; cùm *dyſenteria epidemica ad epidemicæ febris naturam quàmproximè acceſſerit.*

Anno 1776, *bilioſiſſimam* habuimus febrim æſtivam, non malè tamen moratam, ni illam ineptè quis irritârit, meracam, & omnis phlogoſeos ut plurimùm expertem: atqui & dyſenteriæ fuerunt *eodem* anno *ejuſdem* prorſùs indolis, bilioſiſſimæ nempè, meracæ, & abſque ullâ inflammatione, & *eâdem* prorſùs methodo, atque *eâdem* etiam celeritate confectæ.

Annis 1777, 1778, atque hoc ipſo, quo hæc ſcribo, anno 1779, febris æſtiva bilioſa, bilioſo-putrida, non raro pertinax, cum phlogoſi complicata, & exanthematibus variegata non boni motis, non paucos oppreſſit. Eandem omninò indolem dyſenteriæ unà regnantis experiebamur admirabundi.

Non tamen obſervabatur, quo anno plurimæ fuerint æſtivæ febres, eodem quoque plurimas fuiſſe

dyſentetias; ut idcircò, ſtante licet eâdem inter febrim dominantem & dyſenteriam affinitate, tamen diſpar ſubindè utriuſque dominium fuerit, & diſpar ex alterutro morbo ægrotantium numerus.

Prima dyſenteriæ initia non operosè reprimuntur.

Etſi hic morbus, ſi quandò latiùs diffundatur, ampliſſimas ubiquè prædas agat, neque niſi cum opimis ſpoliis recedat, tamen ejus ſævities plurimùm cohiberetur, ſi modò morbi primordia occuparentur, eaque opinio omnium animis inſideret, vix ullum morbum eſſe, eos inter qui *populares* appellantur, cujus initia tam citò queant comprimi, & qui neglectus urbes, agros, caſtra adeò depopuletur, ut hæc peſtis caſtrorum plures fermè ac ipſum hoſtile ferrum necet.

Dyſenterias quaſdam nullum hucuſquè cognitum remedium ſanabat; at verò, dummodò non *graviſſimæ* fuerant, & dummodò *valentiori* remedio non urgerentur, mortem non intulerunt, niſi jam anteà debilibus: tepidi & mucilaginoſi potus, & abdominis fomenta, & ipſum præprimis *diuturnum tempus*, profuêre.

Idem in curatione quorundam rheumatum contingebat, quæ *potentiùs* urgere non oportuerat; citiùs enim reliquam ſanitatem attriveras, quàm expugnaveras rebelle rheuma. Temporum *conſtitutio mutata* & *longa mora* ſolùm præſidio fuerunt.

Monitum grave.

Atque univerſim convincebamur, quoſdam morbos urgeri nimiùm & premi non opportere: ſat eſſe, ſi in pejus non abeant, & ſi, utut tardè, quotidiè tamen pauxillum ex morbo detrahatur. Quemadmodùm enim medicando rectè fit, ſic etiam medicando peccatur.

Dyſenteria nullum ſexûs, ætatis, & vitæ rationis diſcrimen fecit.

Nullam ætatem hic morbus præteribat, nec ſexum: conditio hominum quæcunque, & quævis humorum & ſolidorum craſis, valetudinis, quævis ratio dyſenteriæ ex æquo patebat, etſi diverſo diſcrimine. Nec ullam ab hoc morbo immunitatem aut hydropoſia dedit, aut uſus vini.

Qui à fructibus horæis ſeverè abſtinebant, aut iiſdem utebantur, aut etiam abutebantut, ita aut in dyſenteriam inciderunt, aut ab eâ perſtiterunt intacti,

ut nullâ ratione, vel modicè probabili, determinaveris quid potiùs facere expediat.

Dyſenterici fiebant, & qui victu animali fermè ſolo veſcebantur, & qui vegetabili fermè ſolo.

Diverſum tamen periculum erat in hominibus diverſis.

Non tamen par ubiquè periculum fuit, ſi quem morbus corripuit; graviùs enim feminæ mulctabantur, cum morbo ipſo & cum ejuſdem jam profligati reliquiis diutiùs colluctatæ.

De vitâ periclitabantur cacochymici, ſeniculi, articulorum morbis anteà vexati, & inter hos feminæ præ viris.

Illi enim ægri è ſexu ſequiori fuerunt, quibus, dyſentericis factis, mox lingua aruit, extrema friguerunt glaciali frigore, manante per univerſum corpus ſudore frigido, in magnaſque guttas collecto, cum ſenſu aſſidui & intolerabilis ardoris interanea exurentis, non reſtinguendâ ſiti, & potûs frigidi vinoſique implacabili deſiderio, mentis acie non retuſâ, & valente uſu ſenſuum cæterorum.

In cadaveribus dyſentericorum nunquàm offendi ſuppuratam plagam, ut idcircò perrara exiſtimem inteſtinorum ulcera ex dyſenteriâ.

§. VIII.

Binæ opiniones erroneæ de indole & ſede materiei dyſentericæ, deque ejuſdem contagio

Binas ſcaturigines dyſenteriæ hujus *malignæ* (ni eam malis *maligne inflammatoriam* appellare), quam ſexui ſequiori potiſſimùm inimicam fuiſſe paullò antè dicebam, mihi viſus ſum detexiſſe; ipſius nempè malè moratæ conſtitutionis ingenium pravum, & corpus ægri huic morbo præ aliis opportunum.

Binas quoque opiniones notavi, quæ de dyſenteriæ naturâ vigent, *plebeiam* alteram, quæ humorum tumultuoſè ad inteſtina ruentium *copiam* accuſat, eaque ipſa debiliora: alteram verò *non ignobilium Medicorum*, atque *aliquid* veritatis habentem, nempè,

omnem dyſenteriam pertinere ad *morbos ſaburrales*, quam ſcilicet materies, aut *bilioſa* aut *putrida*, eaque ſimul acris, intra inteſtina commorata, vellicando irritandoque producat.

Multis exemplis utuntur, qui ſic opinantur, ad illuſtrandum aſſertum. Qui enim (ut aiunt) reſinam purgantem malè ſubactam, & inteſtinorum plicis poſteà pertinaciùs adhærentem devorârint, in dyſenteriæ ſpeciem incidunt æſtivæ dyſenteriæ analogam. Idem ex horum mente illis ſolet evenire, quorum inteſtina aliud acre quodcunque, aut etiam vermes rodunt; undè frequentiſſimus teneſmus, & torminoſæ, mucoſæ, cruentæ dejectiones proliciuntur.

Dyſenteriæ ſpuriæ.

Verùm has ego dyſenterias potiùs *ſpurias* nominandas puto, aut *diarrhæas torminoſas*, nihil commune habentes cum *inteſtinorum rheumatiſmo*, ſeu *dyſenteriâ verâ*.

Plebeia opinio inter Medicos temporis tractu extabuit in generis humani felicitatem; nihilominùs Herculi potiùs clavam, quàm eandem hanc opinionem rudibus animis extorſeris.

Hæc tot malarum praxium auctor eſt atque inventrix, undè tanta ſeges funerum quotannis ſuccreſcit.

Opio enim & adſtringentibus conatur alvum ſiccare.

Altera opinio, quæ propiùs abeſt à vero, rodentis atque intra cavum inteſtinorum morantis materiæ exitum molitur emeticis, purgantibus variis, & vario modo, in eâque re curationis cardinem docet verſari.

Verùm non omnis omninò dyſenteria vomitorium aut purgans admittit: nonnullæ enim, etſi perpaucæ, ſolo opio, & prolectis ſudoribus illicò ceſſant, SYDENHAMO teſtante: quædam aliæ, non multùm ultra initia provectæ, potu tepido & emolliente comprimuntur, quas evacuans remedium exaſperâſſet. Atque alias quaſdam phlebotomia ſanat, eaque repetitis vicibus inſtituta; ut ita conſtet, dyſenteriam popularem non eſſe morbum inteſtinalis cavi, acrem materiem continentis, ſed ipſarum adeò *inteſtinalium mem-*

branarum, rheumate laborantium, ſubindè & meſenterii, & omenti, & urinariæ veſicæ.

Hunc quidem rheumatiſmum inteſtinorum *perſæpè* aut emeticum, aut purgans tollit, ut experientia conſtat.

Indè eorum opinio nata eſt, qui dyſenteriam prorſùs omnem merum eſſe *ſaburralem morbum* arbitrantur.

Quanquàm neque altera opinio veram dyſenteriæ notionem habeat, tamen medendi rationem in *pleriſque* dyſenteriarum epidemiis non erroneam inſtituit.

Potiores enim hujus morbi epidemiæ eam ſpeciem conſtituunt, quam ſuperiùs *bilioſam* appellavi.

Eſt nihilominùs, ubi haud leves errores practici hanc quoque opinionem conſequuntur.

Quandò autem bona eſſe medendi methodus poſſit, utut falſæ opinioni innixa, & quandò è contrario ea ipſa opinio in errores practicos inducat, & quæ hujus rei ratio ſit, is intelliget, opinor, qui expoſitam in antecedentibus dyſenteriæ naturam & varias ejuſdem ſpecies penſitavit.

An detur contagium dyſentericum ab uno homine dimanans in plures.

Contagium dyſentericum pauci in dubium vocârunt, idque effluvium ex uno homine exſpirans communicari adſtantibus poſſe plerique credunt. Miror herclè, quì nos immunes per omnes hos annos à dyſenteriâ manſerimus, Medici, Medicorum adjutores, & ægrorum cuſtodes. Atqui quotidiè manè ſingulorum fæces luſtramus eâ nocte exceptas, & vel inviti haurimus putidiſſima effluvia totis naribus.

Probè equidem novi, dyſentericorum dejectionibus aërem, ex quo omnes tanquam ex communi fonte potant, fœdo putore corrumpi, morboſque putridos, per eminentiam *noſocomiales* appellatos, invitare; verùm quòd dyſentericorum exhalationes *eundem* in aliis morbum producant, id quidem arbitror obſervationibus adverſari.

De vanitate quorundam aliorum contagiorum.

Magni intereſſe puto, non ignorare, dyſenteriam contagio carere. Quo enim animo Medicus dyſentericorum domos, pauperum præprimis tabernas, adibit de morbi contagio perſuaſus?

Quanti igitur intereſt, & eſſe ipſummet à vano metu liberum, & eum aliis poſſe excutere.

Idem de miliari, petechiali, & ſcarlatinoſo contagio intellectum velim, quod nullum eſt; neque tactu, nec inſpiratione, nec devoratum, neque *inoculatum* quocunque modo, *eundem* in aliis valet morbum excitare, obſervatione meâ & experientiâ multiplici id perpetuò atque conſtanter teſtante.

Sic uno ſaltem altero ve terriculamento, eoque non minimo, minùs habebimus, tot inter alios tam veros quàm inanes terrores.

§. IX.

Prophylaxis Dyſenteriæ.

A dyſenteriâ non præſervat nec purgatio,

REmedium prophylacticum dyſenteriæ in frequenti alvinâ purgatione fruſtrà quæſitum eſt, hanc enim potiùs noxiam arbitror, niſi præſens ſaburra eandem poſcat. Vires enim ventriculi & inteſtinorum, æſtivis caloribus remiſſiores, crebra purgatio magis frangit, & rheuma tanquam ad partem *debiliorem* invitat.

Obſervationes etiam confirmârunt, hanc prophylaxin vanam eſſe.

nec vomitio.

Æquè parùm à dyſenteriâ præſervantur, qui frequenti vomitione ventriculum per vices ſubvertunt, dyſenteriâ graſſante, niſi fortè jam adſit cacochylia exantlanda.

At ſic non *prophylacticum* remedium haberes, ſed *curativum.*

Nec ullum vitæ genus.

Nullum vitæ genus à dyſenteriâ intactum præteriri ſuprà dixi.

In quo conſiſtat prophylaxis dyſenteriæ.

Nullam certiorem prophylaxin novi, quàm quæ æſtuantis corporis & profuſiùs perſpirantis refrigerium repentinum, & auræ frigidioris afflatum vitat.

Non raò ſubitâ dyſenteriâ correptos obſervavi, quorum malè veſtitum abdomen poſt largiores ſudores ſubitò perfrigeratum fuit.

Vitato *ejuſmodi* refrigerio, cruditatem quoque & ſaburralia vitia vitanda puto; quæ, etſi dyſenteriam ſola non producant, corpus tamen debilitando eandem invitent, præſentemque reddant graviorem.

Proderit etiam, præter hanc & perfrigerationis & cruditatis fugam, leni quoque tonico vim primarum viarum ſuſtentare.

Mohrlini apud præclarum Zimmermannum (*) obſervationi lubens ſubſcribo, eos potiſſimum dyſenteriam à ſe prohibuiſſe, qui vitatis diætæ vitiis, potum præſertìm aquæ frigidæ, ſi fortè corpus æſtuaret, liberaliorem vitâſſent, & diu noctuque non interceptam diaphoreſin fuiſſent experti.

Magna curationis difficultas in eo eſt, quòd ægri continuò ſurgendo, malè contecti, pedibus nudis, noctibus ſæpè perquàm frigidis, morbi cauſſas identidem de novo repetant, perfrigerationem videlicet.

Hinc tantum quoque ſolaminis experiuntur, ſi in lecto manere jubeantur, iiſque ſupponantur excipula, in quæ vel decumbentes alvum ponant; item, ſi abdomen dolens molli & calido cataplaſmate foveatur.

Hàc ego ratione dyſenteriam à me meiſque fortunatè arcebam.

§. X.

Quænam inſtructio plebi ſit danda, graſſante dyſenteriâ.

Prophylacticas præceptiones, atque ipſam methodum dyſenteriis medendi, Medicorum collegia plebem, illam potiſſimùm quæ rus colit, docere ſolent, ſi quandò tempora dyſenteriæ ingruant, ruricolis præprimis inimica.

Quod quidem inſtitutum, ut eſt ſummè laudabile, ita arduum maximè atque anceps videtur; ne nempè docendo noceas, ubi ſatagis prodeſſe. *Cur vigente dyſenteriâ vulgus vix poſſit inſtrui de methodo medendi.*

(*) Quis neſcit egregium *Zimmermanni* de dyſenteriâ librum, Qui, quidquid hucuſquè de eo morbo obſervationum exſtabat, aptè & philoſophicè diſpoſuit, cum ſuis comparavit, leges ſtabilivit! Caput X. ejuſdem libri ſpiritum practicotaton ſpirat; opus diurnâ nocturnâque verſandum manu: ſpiritum, inquam, quem is ſolùm ritè intelliget, qui in praxi dyſentericâ verſatus, ab hujus operis lectione ad dyſentericorum lectulos acceſſerit, indèque iteratò fuerit ad legendum præcipuè decimum libri caput reverſus.

Malim certè ut *nulla* prorſùs medicina fiat, quàm *inepta* & morbo *non reſpondens*, atque hoc ipſo perniciosa, & ſalutarium naturæ moliminum turbatrix.

In morbo autem *tantoperè verſatili*, qui ſolertium etiam Medicorum ſagacitatem exercet, nonne ſæpiùs periculoſam ſibi medicationem plebs faciet? quam remediis valentibus, tanquam totidem armis, inſtruere quidem poſſumus, dexteritate verò captandæ occaſionis, & indicationum ſcientiâ nequaquàm.

Diſpiciendum tamen eſt, quouſquè inſtrui plebs poſſit, ut conſtitutionibus dyſentericis aut à morbo ſeſe præſervet, aut eundem jam præſentem vel ſanet omninò, vel ſananti naturæ ſaltem non obſit.

Primam inſtructionis partem ea fortaſſis præcepta, atque ea quidem ſola, ſuppeditabunt, quæ de prophylaxi, & de cavendâ æſtuantis corporis perfrigeratione ſuperiùs dicebam.

Alterum verò conſilii caput morbum ipſum docebit ſanare, atque *binis* ſolùm methodis abſolvetur, ab Hippocrate *de affect. T. II. Sect. I. c. VII. Edit.* Halleri, propoſitis; binas enim is ſuaſit, utramque *parabilem*, *adplicatu non difficilem*, & quarum *apta tempora* atque *indicationes* vel ipſa edoceri rudior plebs poteſt.

Inter methodos antidyſentericas complures, ſolùm duæ ſunt, de quibus inſtrui vulgus poteſt, & debet.

Sunt autem hæ duæ methodi dyſenteriis medendi *evacuans* una, atque altera *antiphlogiſtica*.

Novi perbenè, *methodum antidyſentericam* minimè his binis ſolummodò capitibus contineri; verùm etiam ſcio, qui has binas ſcitè noverit abhibere, eum *plurimis* profuturum; multis quidem *directè*, non paucis *indirectè*; vix ulli verò (quæ res in omni medicinâ maximi momenti eſt) obfuturum.

& cur.

Reliquæ autem morbi varietates plebeium captum ſuperant; neque directa pro iis methodus poteſt plebi dari, niſi quis velit ut ſibi noceant malè medicando.

Dyſenterias quaſdam Hippocrates *loco ſuprà citat. evacuante* remedio curat, & *medicamentum quod ſuprà pituitam purget* propinat. In aliis verò dyſenteriis, in quibus dolor *detinet*, *partes ſub umbilico multâ calidâ lavat: ibidem.*

Quæ

Quæ duæ res & *evacuantis* methodi & *antiphlogiſticæ* notiones exprimunt.

Hinc qui ſibi mederi coguntur, his *omnis* dyſenteriæ cura à potu tepido & emolliente, itemque à fotu abdominis eſt inchoanda.

Quòd ſi dolor *remiſerit*, aut *extra tempora dejectionum penitùs ceſſàrit*, ſi & vires non ſint projectæ, & febris evidentior abſit, aut ea ſtatis ſolùm horis intendatur, *medicamentum*, *quod ſuprà purget*, hauriendum dato, fotu abdominis interìm continuato.

Atque hâc ipsâ methodo *evacuante ſolâ* quamplurimas novi dyſenterias fortunatè compreſſas; dummodò & tenuis victus accedat, & lecti tepor, & potus ex emollientibus, additâ chamomillâ, poſt emeſim diutiùs ſumendus.

Opio carere tunc poſſunt; niſi fortè *poſt emeſin*, *dolore ſublato*, *abſente febre*, pauxillo opii velis ſudores juvare, proficuos, & alvum ſiccantes.

At verò, ſi *dolor detinet aſſiduus* atque etiam *extra tempora ſeceſſuum affligens*, *attactum non ferens*, *partes ſub umbilico*, ſuaſore Hippocrate, *calidâ multâ lavato.* Infidum enim hìc eſſet, quin immò perniciosſum, emeticum. Venæ ſectio proderit, & fotus abdominis aſſiduus, atque aſſiduus quoque potus ex emollientibus, althæâ, malvâ, ſeminibus lini &c. confectus; *ſola* enim *antiphlogiſtica* methodus opitulabitur.

Infantes dyſenteriâ correptos, præprimis ſi dolorem difficiliùs ferant, & inſtent præ dolore convulſiones, *aquâ calidâ lavare*, ſeu calido balneo imponere, expediet.

Qui hæc medendi momenta tenuerit, (neque ea ſunt difficilia, utpotè à manifeſtiſſimis qualitatibus, torminum nempè *aſſiduitate*, aut *intermiſſione* potiſſimùm repetita) ampliſſimas dyſenteriæ ſpecies ſanabit, *bilioſam* nempè, & *inflammatoriam*, & ex hâc utrâque *conflatam.*

Unicum ſupereſt, quo id genus inſtructio carere non deberet; quas nempè methodos, quæve remedia averſari tanquam noxia & pernicioſa oporteat, eſſet dicendum.

Verùm, utut ſaniſſima conſilia dederis, vereor ne aut nihil indè bonæ frugis, aut non niſi pauxillùm referas.

Solet enim plebecula præjudiciis potiùs, quàm ſanæ rationis dictaminibus auſcultare, atque hoc ipſo

— ὑπερ μορον αλγε εχυσιν (*).

§. XI.

Quid peculiare aut etiam commune habuerint inter ſe quatuor Æſtatum dyſenteriæ.

QUATUOR Æſtatum conſtitutiones dyſentericas ſtrictim delineabo; quâ re inter ſeſe convenerint, aut quid diſcriminis interceſſerit dicturus.

Æſtas anni 1776, tota, & hinc Veris pars magna, illinc verò Autumni non minor, morbos ὁμουσιυς, και ὁμογενεις proferebat; bile nempè prognatos, ſed eâ *meraciore*, *non inflammante*, *non ſepticâ*, atque *indolis bonæ*, niſi mala fortaſsè medicina obtigerat.

Ejuſdem quoque ingenii dyſenteriæ fuerunt, atque ex eâ ſpecie, quam *rheumatico - bilioſam*, & *febrim bilioſam dyſentericam* nominavi, *numeroſiſſimæ* quidem, ſed quæ mirâ celeritate & tutò ſolis vomitoriis, atque inter hæc tartaro emetico, promptiùs multò ſanabantur.

Quaſdam illius anni dyſenterias tamarindis, mannâ, ſale amaro, cremore tartari, tartaro vitriolato, tandem rheo, & myrobolanis ſanatas vidi ab iis, qui medicinam emeticam, utut *ſuo loco* & *ſuo tempore* perefficacem, ignoratâ ejuſdem præſtantiâ, averſantur, atque in delicatulis, femellis, nobilioribus, iiſque

--- *quibus dant cruſtula blandi Doctores.*

Plus quidem temporis hæc methodus inſumſit, quàm quæ emetico utebatur; nihilominùs ægri eva-

(*) — Vel Dîs nolentibus, ipſi
Se miſeros faciunt — *Odyſſ. L.* 1. *v.* 34.

ſerunt, niſi ſi fortè copioſiorem quis bilem habuerat, *και ανω potentiùs turgentem.*

Æſtate verò anni ſubſequentis (1777) dyſenteria hinc indè ſolùm in publicum prodiit, at ergaſtula frequens inviſit, & cum ægrorum pernicie.

Verùm ubicunquè apparuerat, difficilis plerumquè fuit, longa, & evacuantibus ſeu ανω ſive κατω non ſanata, vix mitigata.

Quaſdam dyſenterias illius Æſtatis mutatâ potiùs temporum vice quàm vi remediorum, compoſitas arbitrabar; in juvenibus præcipuè, & qui magis erant ferendo morbo pares.

Erat hæc difficultas inteſtinorum (non *merè bilioſa*, ſed aliquantùm, ut videbatur, *inflammans*, putredine tamen non carens) ineffabilis cujuſdam ingenii, cujus *ſolam pertinaciam* certò cognoveramus.

Hi ipſi mores morbos etiam reliquos inſigniverunt, exeunte Vere, Æſtate, atque Autumno conſpectos.

Salium mediorum vix ulla utilitas fuit cùm in dyſenteriis hujus anni, tùm cæteris in morbis. Indè in longos alvi fluxus, non comprimendos, ægri inciderunt.

Radicis arnicæ magnus uſus cùm in illis dyſenteriis, phlogoſi priùs abſtersâ, fuit, tùm potiſſimùm in febribus cæteris non dyſentericis.

Anno 1778, numerus dyſentericorum paullò major fuit, quàm priori Æſtate; attamen multò minor ac anno 1776.

Dyſenteriæ hæ ad illas anni præteriti proximè accedebant, niſi quòd fuerint phlogiſticoteræ.

Alvus hoc anno in pluribus dyſentericis tota quanta mucoſa fuit, ſpermati ranarum ſimillima; magna ductiliſſimi & tremuli muci copia, ab excipulo vix abradenda, prodivit, qualem fere calculoſi, aut quibus veſica ab alio quocunque ſtimulo irritatur, mingere ſolent, utut hic dyſentericorum mucus inſtar glutinis vaſi tenaciùs adhæſerit.

In reliquis fæces erant porraceæ, ſpumantes, fruſtula ſebacea referentes, lineis ſanguineis pictæ, caruncuIoſæ, loturæ carnium ſimiles.

Hæc muci excretio ægros mirum quantùm emaciabat, eoſque intra non multos dies morbo licet in *ſpeciem* tolerabili, ad incitas atque ad mortem redegit.

Qui *hâc ratione* ægrotabant, methodo illâ evacuante, quæ æſtate 1776 tam feliciter ceſſit, non ſanabantur, ſeu emeticum fuerat, ſeu eccoproticum propinatum.

Curationem oportuit *compoſitam* inſtituere; qualem, ut unicum exemplum proferam, puella quædam auſpicatò ſubivit, mucum illum tremulum largiter & ſolum excernens, & dolorem totius abdominis quaſi exulcerati conqueſta. Dedi multa tepida, & emollientia per os atque anum. Abdomen cataplaſmate fovi, corpore probè contecto, ſanguinem miſſurus, niſi jam ſuæ domi miſiſſet ſuo conſilio. Elapſis aliquot diebus, & doloribus paullùm remiſſioribus, linguâ autem impuriore, ſalutare emeticum hauſit. Paullò pòſt convaluit, & citiùs quàm omnes alii.

Poſt medium Septembrem, 60 annorum femina ad nos venit. Ante 3 ſeptimanas diarrhœâ laborabat octiduo: eâ ſponte ceſſante, benè valuit. Nunc à quatriduo alvus creberrima, parca, teneſmodes, torminoſa, cruenta. Dolor aſſiduus abdominis, non graviſſimus, ſed inter dejiciendum auctus. Os mucoſum: febricula. Eâdem methodo morbum tentavi, quâ dyſenteriam puellæ modò relatam. Venam ſecui, ſanguinem pleuriticum eduxi, noctu alvus ſolùm quinquies mota eſt copioſa, & ſcybaloſa. Alterâ die ter dejecit, ſana poſthàc.

Eodem anno (1778) dyſenterias quaſdam levi brachio ſanavi, quaſdam verò difficulter. Duos Ægros emacians alvi fluxus, quo mucus tremulus, initio torminoſè, dein etiam abſque dolore, reddebatur, confecit ſeriùs. Binæ feminæ poſt paucos dies dyſentericè moriebantur.

Exiſtimo me minùs fuiſſe attentum ad commiſtam hujus conſtitutionis phlogoſin, ſeductum nempè dyſenteriis anno 1776 obſervatis, quas *meriſſimè bilioſas* celeriter conſtanterque paucos intra dies emeto-catharſi ſanavi.

ſed penes Lectorem erit dijudicare, num Artis, an verò meam ipſius impotentiam incuſare oporteat, quòd curationes quædam non ceſſerint ex voto, ubi ſuccinctam morborum hiſtoriam propoſuero.

Quidam, ſeptuagenario major, longâ per Æſtatem febre, eâque intermittente, conflictabatur. Non adnotavi, quâ methodo ſanitatem recuperârit. Die 4tâ Auguſti 1778 nos accedit, aitque ſe quatuordecim dierum dyſenteriâ gravi affligi. Ante morbum præſentem, per alios quatuordecim dies præceſſiſſe inappetentiam, oris amarorem, febriculam veſpertinam. Emeto-catharſi primò, dein verò radice arnicæ dolor omnis ſublatus eſt intra dies perpaucos. Verùm alvus crebrò fluxit diu noctuque, mucoſis, aquoſis, & indolenter: ſiſti nullâ ratione, nequidem opio poterat ſuſpendi. Emaciatio, qualis in extremâ phthiſi. Cutis pendula, ſtrigoſa, aridiſſima. Finiente Septembre periit.

Inteſtina craſſa inflammata valdè, dura, rigida, difficillimè ſcindenda, in cadavere reperi.

Triginta annorum cœlebs femina die 13tiâ Aug. huc venit; quatriduana dyſenteria fuit, corpus macrum, exſuccum, aridiſſimum, ligneum, &, utut ſe ſanam fuiſſe aſſereret, notas tamen ſanitatis perpaucas habuit, hâc jam ætate edentula. Dejecit inter aſſidua tormina materiem pendulam, albam, qualis ex calculoſorum veſicâ exprimitur.

Remedia aut nulla ſumſit, moroſiſſima ægra, aut devorata revomuit, vomitum ipſa immiſsâ in fauces manu proliciens. Parùm potulenti emollientis retinuit. Vomitibus manu concitatis aquoſa pauca cum pauco muco vomuit, cum dolorum initio levamine, dein etiam eorundem plenâ evaneſcentiâ. Manſit fluxus alvi mucoſus, & multò magis emacians, quàm pro deperditi humoris mole.

Periit die 17mâ Septembris. Sceleton cadaveris, non cadaver. Omentum ruberrimum: inteſtina craſſa parietes ſolito multò craſſiores habuerunt, & duros: plagæ hinc indè inflammatæ: interior ſuperficies luridè rubeſcebat, muco ſanguinolento obducta: eroſio nulla.

Puella quædam circa finem menſis Julii clàm peperit; indè maturiùs ad priſtinos labores reverſa, dolores lumborum aſſiduos experta eſt. Die 28va Auguſti noſocomium adiit, à quinque diebus jam dyſenterica: dejectiones innumerabiles, aquoſæ, aquoſo-cruentæ, excretorum exigua quantitas. Dolor ventris aſſiduus, attactum refugiens: peſſimè veſtita & fermè nuda ad nos venit frigidiſſimo die, plures alios æquè frigidos excipiente: inquies ſumma, lamenta aſſidua, pervigigilium: guſtus nullâ ratione depravatus, & nulla febris, ſi pulſum & corporis calorem ſpectaveramus. Facies lurida, ſubflaveſcens. Tinctura rhei aquoſa dabatur cum dolorum levamine. Tandem dolor jam nullus erat, at alvus fluens, aquoſa, ſæpè cruenta. Die 3^{tiâ} Septembris veſperi paregoricum datum eſt. Eâ nocte difficilis reſpiratio facta eſt, quæ die ſequenti fervens & ſtrepens fuit. Periit eâdem die.

Omentum leviter inflammatum: inflammata hinc indè tenuia inteſtina, hinc indè etiam meſenterium. At verò totum colon, ejus præcipuè portio per latus ſiniſtrum decurrens, validè inflammatum offendebatur, hinc indè quoque liveſcens, craſſiſſimis parietibus & vix præ duritie, etiam quâ parte livor erat, ſcindendis. Eodem modo etiam rectum inteſtinum fuit, ejuſque, utì & coli, glandulæ prætumidæ, permagnæ, & dirè inflammatæ.

Die 30$_{mâ}$ Auguſti, alia puella 18 annorum, noſtræ curæ committebatur. A quinque menſibus catamenia non fluxerunt. Octennis ex febre acutâ continuâ decubuit. Ab eo tempore frequenter lumbricos excrevit. Triduanâ dyſenteriâ ſe teneri dicebat. Color faciei fœdus erat; exiliſſimi, fermè obliterati, creberrimique pulſus; dolor aſſiduus, perque vices ita intenſus ut ejularet, volutaretur per lectum, dentibus commorſis ſtrideret, extremis frigidis, vultu miſerabili & deſperabundo. Per os atque anum lumbrici ſeceſſerunt. Maximam frigidiſſimæ noctis partem ſolebat extra lectum conſumere, excipulo incidens, quo uti cubans non potuit. Sapor vitioſus. Tinctura rhei aquoſa & emeſis aliquid levaminis, utut perpaucum id fuerit, attulerunt,

Verùm non multò pòſt omnia exacerbata ſunt. Emollientia tepida, mucilaginoſa, cataplaſmata &c. dolores mitigârunt, alvumque fecerunt rariorem, vix dolorificam. At die 7ma Septembris periit; eo tempore quo, pulſibus & vegetioribus & vix acceleratis, meliùs valere videbatur.

Omentum inflammatiſſimum fuit: inteſtina tenuia omnia profundè rubebant: totum colon, & rectum altâ phlogoſi correptum, cum livore hinc indè. Membranæ craſſorum inteſtinorum craſſiſſimæ, glandulæ ex inflammatione magnæ: cruentus mucus ſuperficiem inteſtinorum internam obliniebat.

Hîc curam oportuiſſet ſummè antiphlogiſticam inſtituere; & curatio à tincturâ rhei aquoſâ malè eſt inchoata, malè datum emeticum. Infidum erat levamen. Sed decepit corporis habitus, verminoſa diſpoſitio, ipſique vermes excreti; ſed maximè deceperunt aliæ aliorum dyſenteriæ, eâdem methodo feliciter curatæ.

Non pauci Dyſenterici hoc anno lumbricos dejecerunt, quemadmodùm in caſu puellæ mox memorato. Atque hi quidem ægri plerumquè ſexûs ſequioris fuerunt, femellæ pallidæ, & olìm jam verminoſæ. Non licebat curam ab anthelmenticis, emeſi, purgante, etſi mitiore, inchoare, ob dolorum aſſiduitatem & intenſionem ab inflammatione provenientium. Atque hæc quidem inflammatio ſubindè *prava* fuit, & ejus indolis, ut ſanguis eductus & præſidia reliqua antiphlogiſtica non juverint, ac conſueta cruſta defuerit, qualis *inflammationes non pravas* plerumquè ſolet comitari.

Omnibus hoc anno dyſentericis febricula fuit veſpertina, cum pauco frigore, calore non magno; alvo tunc crebriore, & torminibus auctis. Ictus arteriarum vix accelerati. Lingua ſicca, arida. Urinæ parcæ, ſubindè quidem copioſiores, at ſemper colore minimè exaltato, ſordidæ plerumquè, mucoſæ, non tranſparentes: ſerò mucum depoſuêre album, copioſum, ad altitudinem digiti tranſverſi. Tandem rebus in meliora mutatis, urinæ perlucidæ manſerunt, abſque ſedimento, & quales reddi ſolent integrâ ſanitate. Teneſmi excruciantes pleriſque fuêre, & longo pòſt dyſen-

teriam tempore perſtiterunt ; ſecùs multò ac anno 1776, ubi & dyſenteriam & teneſmos unicum plerumquè emeto-catharticum abſterſit. Singultum, in morbi progreſſu & ſeriùs, accedentem non timui, ſi modò reliqua ſymptomata non fuerant pejora.

Pingüia & obeſa corpora hic morbus intra paucos dies valdè ac longè validiùs emaciavit, quàm pro excretorum ratione.

Moriebantur, mente non moti, & inter aſſiduos ſeceſſus, pulſibus exiliſſimis & evaneſcentibus.

Incerto dierum aut ſeptimanarum numero, ſeriùs, ocyùs, perierunt.

In cadaveribus *crudam* inflammationem offendi, &, utut hinc indè nonnunquàm livor aderat, defuerunt tamen alia gangrænæ ſigna ; ſcilicet friabilitas affectæ partis, & gangrænoſæ plagæ minuta cohæſio. Erat enim lividarum partium magna durities inter ſcindendum animadverſa.

Infimam plebem, feminas præprimis pauperiores, malè paſtas, pejùs veſtitas, hic morbus frequentiùs & graviùs laceſſivit.

Cuſtodum noſtrorum nemo, utì etiam nemo Chirurgorum aut aſſiſtentium, dyſenteriam contraxit. Quidam, qui cataractæ extractionem inter reconvaleſcentes exſpectabat, ubi nulli fuerant dyſenterici, nihilominùs in morbum hunc incidit, ſed leviorem, cùm levi veſticulâ tectus ambulacra frigidiora obambularet.

Ad eam, quæ Æſtatem & partem Autumni anni 1779 fœdabat, dyſenteriam tranſeo, multiformem & variam, & non paucis internecinam.

Menſe Junio, perraræ dyſenteriæ fuerunt, Julio verò crebriores, quamplurimæ Auguſto atque Septembri; tandem Octobri contrahebantur.

Diverſas dyſenteriæ ſpecies, quæ hoc anno in ſcenam prodierunt, ſuprà commemoravi; ea certè conſtitutio fuit, quæ quaſi compoſita ex conſtitutionibus priorum annorum videbatur, atque commiſta, aut cum iis per vices alternans; cùm, quidquid dyſenteriarum

priores Æſtates atque Autumni progenerârint, hæc una Æſtas protulerit collectìm.

Saburras hoc anno habuerunt minùs bilioſas, & pauca vomuerunt, neque utiliter, niſi præmiſſis multis emollientibus, tepidis, & non raro præmiſsâ etiam ſanguinis miſſione.

Salia media, quibus vel ſolis dyſenterias *bilioſas* anni 1776 ſubindè curatas dixi, horna dyſenteria non tulit.

Dejectiones merè albas, tremulas, viſcidaſque, priori anno frequentes, hoc anno non vidi; harum verò loco loturæ carnium ſimilia, carunculoſa, modicè viridia, luridè rubra, prodierunt.

Multi certè æquè in urbe ac ruri perierunt, tùm ob ipſius morbi naturam, nonnunquàm arte ſuperari neſciam, cùm quòd anceps & verſatilis morbus, atque *eâdem* ſemper veſte indutus, ignaris *idem* ſit viſus, fefelleritque.

Quàm malè enim *eandem* in omni dyſenteriâ medendi rationem ii ſequantur, quibus *nomina* pro *rebus* ſunt, & quàm vana ſpes ſit remedii *univerſalis Antidyſenterici*, hujus anni conſtitutio luculenter demonſtravit. *Non datur univerſale Antidyſentericum, uti nec univerſale Antirheumaticum.*

§. XII.

De quibuſdam magni momenti minutiis.

Non puto me acutulas concluſiones & diſtinctiones, ſubtiles magis quàm utiles dilucidaſque, feciſſe: aut, ſi diverſiſſimam morbi faciem deſcripſi, ſi minutulas dedi diſtinctiones, tales ſolummodò videbuntur ignoranti quòd res parvæ perſæpè maximas trahant:

Duntaxat rerum magnarum parva poteſt res.
Exemplare dare, & veſtigia notitiaï (*).

Haud quidem ignoro, magis amari illam medicinam ab ejus cultoribus, quæ rerum occultarum enodatione

(*) Lucret.

tam laborioſâ non indigeat, nec tam altos receſſus habeat, quæve in eliciendis morborum cauſis, & commiſtionum variarum examine minus anxiè verſatur; & multùm diſputari contra ſcrupuloſam ejuſmodi ſedulòque *diſtinguentem* ſcientiam: ſed difficultas & labor diſcendi, diſertam horum hominum negligentiam reddit. Malunt enim diſſerere nihil eſſe in hâc inveſtigante & philoſophante medicinâ, quàm, quid ſit, operosè addiſcere.

Sed etiam illud non ignoro, me adhucdùm quàm longiſſimè abeſſe ab illâ, quam de dyſenteriâ concepi, ideâ, & me meam ipſius mentem in deſcribendo hoc morbo neutiquàm planè fuiſſe aſſecutum: neque, ſi id etiam licuiſſet efficere, idcircò exiſtimo, his meis præceptis inſtructum, poſſe jam tutò dyſenteriæ mederi; cùm abundè mihi conſtet, quantùm vel fideliſſima deſcriptio, morbique indè hauſta cognitio, ab illâ ſcientiâ diſtet quam quis ipſo Artis exercitio comparavit. *Eſt enim*, ut LANCISIUS in *Epiſtolâ ad* COCHIUM ait, *medicina quoddam experimentalis prudentiæ genus, quæ vix doceri ab ullo poteſt: tota ferè ſedulo peritoque ab Artifice in arenâ ipſâ invenienda ac tractanda eſt.*

Hæc habui ex meâ penu depromenda, ut cum aliis aliorum obſervatis conferantur.

Atque ita, qui plura, quàm ego, obſervârit, &

Cui lecta potenter erit res,

ſecuriora tandem hanc annuam peſtem propulſandi præcepta condet, efficietque, ut unâ morte minùs moriamur.

DE MORBIS QUIBUSDAM SYSTEMATIS HEPATICI, PRÆSERTIM DE ICTERO.

CAPUT V.

OBSERVATIO I.

VIr 39 annorum, ante octo annos febrim tertianam autumnalem paſſus eſt: cortex dabatur: frequens erat recidiva. Ab eo tempore ſæpiùs cardialgiam querebatur, & incommodum ſenſum in epigaſtrio dextro. Omni anno, Vere & Autumno, oris aphthas habuit, graves, curatuque difficiles. Pallor continuus, & macies quædam, aliàs inſolita: appetiit: oculi leviſſimâ per vices flavedine tincti. A verno tempore anni 1777, hypochondrium dextrum in molli parte verſùs ventriculum ſæpiùs tumuit, & graviùs doluit; minùs appetiit, alvo factâ moroſiore. Sumſit pillulas ex gummiferulaceis, aloe &c. Indè alvus promptior, & levamen. Oculi tamen frequenter & magis icterici: officio ſuo fungebatur; plurimùm equitabat. A menſe Auguſto quotidiè, omni alterno quartove erroneè leviterque febrire, domi detineri, & ſæpiſſimè eſſe in lecto, cùm omnes anteà relatæ moleſtiæ augerentur, virium jactura præcipuè, & inappetentia, ac alvi tarditas, ut tandem non niſi enemate ſollicitata dimitteret pauca, dura, caprilla. Circa medium Octobrem vomere ſæpiùs pituitoſa cœpit, aliquot à paſtu horis; vomitione per unum, duos pluresve etiam dies ceſſante, paullò pòſt rediturâ. Aucta omnia; alvi obſtructio major; vomitus crebrior. Nulli tandem ſeceſſus, nec injecto ene-

mate provocandi; at multò frequentior vomitio. Periit quintâ Novembris ejuſdem anni.

Prædixi, cùm circa medium Octobris in conſilium vocarer, hunc morbi exitum probabiliſſimè ſecuturum; addidi etiam, me *vitium circa pylorum*, *ejuſque coarctationem cartilagineam* præ aliâ quâcunque re ſuſpicari: ita me eſſe per meas alio tempore habitas obſervationes edoctum.

SECTIO CADAVERIS.

Aperto abdomine, ventriculi magnitudo erat prorſùs inſolita, ad umbilicum uſque protenſi, & figuram fermè quadratam referentis. Pylorus & initium duodeni ad attactum duriſſima, ſcirrhoſa, nodoſa, cum appendicibus craſſis, itidem duris, quarum una, reliquis major, pancreatis extima pars eſſe videbatur. Interior pylori facies, anguſta, ſcabra, hinc indè modicè arroſa, exhibebat tuberculum atheromatoſum, nucem myriſticam ferè excedens, quod, forfice diſſectum, reddebat materiem pultaceam ex griſeo flaveſcentem, & fœtidam.

Tenuium inteſtinorum color pallidè luteus fuit.

Inteſtinum cœcum, valdoperè diſtentum, nigricabat.

Hepar, & veſicula fellea, & lien, & meſenterium, ejuſque glandulæ, ſanorum erant ſimilia.

Contenta ventriculo copioſa erant & nigra; inteſtina autem tenuia, & vaſa meſenterii, ferè inania.

Cœcum & colon dextrum multis duriſque ſcybalis infarctum; colon verò tranſverſum, ſolo aëre plurimùm turgidum, obſcurè rubebat.

In ventriculo, præter materiam copioſam & nigram, deprehenſa fuit notabilis quantitas mercurii vivi, ante mortem ingeſti, (dicuntur enim ingeſtæ fuiſſe mercurii vivi doſes ſeptem, ſingulis autem vicibus unciæ tres cum oleo amygdalarum), & in inteſtinis tenuibus diù ſed fruſtrà quæſiti.

De viſceribus thoracis, cùm apertus non fuerit, nihil habeo quod referam.

Sectioni, utpotè ruri factæ, intereſſe non potui; alias in hepar & vias bilis, ejuſque liberum, aut difficilem, aut impeditum, effluxum in inteſtina ſedulò inquiſiviſſem: utut probabiliſſimum ſit bilem primò difficillimè per anguſtatos ductus, tandem omninò non, in inteſtinum fuiſſe delatam.

OBSERVATIO II.

Vigenti ſex annorum Juvenis per octo ſeptimanas appetitum ſolitò minorem, itemque laſſitudinem queritur: triſtis, cogitabundus, & gravi mœrori immerſus, quòd nuper fuerat ab irato hero dimiſſus, & nunc egens oberret: ſanus cætera.

Acceſſit oppreſſio thoracis infimi & anterioris: ſubindè vagus artuum dolor. Oppreſſione hâc pectoris, & membrorum dolore poſt 14 dies ſponte evaneſcente, icterus ortus eſt, ſaturatiſſimè flavus per totum corpus; laſſitudo; obambulat; dejectus appetitus; oris ſubindè fœtor, & muci copia fauces replentis.

Ictero jam tribus ſeptimanis perſtante, ad nos venit, apyretos prorſùs. Fæces albæ, caninæ. Sumit ſolventia ſalina, decoctum graminis, taraxaci, dein emeticum; æquè ſaturata flavedo. Continuat ſolventia & aperientia: excrementa nunc bile tincta apparebant.

Tandem febris accedit cum linguæ ariditate ligneâ, pavores, taciturnitas, mite delirium. Ultimis diebus brachium dextrum totum mirè intumuit, tumore non rubente & valdè dolorifico. Paucos poſt dies, ex quo ad nos venit, moritur.

SECTIO CADAVERIS.

In abdomine omnia bile flavâ ſuffuſa, veſicula fellea bile viridi refertiſſima. Hepar hinc indè vitellinâ bile admodùm maculatum.

Liber exitus bilis per ductum cyſticum, hepaticum, choledochum, in inteſtinum duodenum, hique ductus ſatis ampli fuerunt; omnia viſcera multò flaccidiora.

Brachium tumens inciſum exhibuit tenuem bilifor- *Metaſtaſis biliosa.*

memque laticem, intra telam celluloſam ubiquè copioſè collectum.

Mira facultas mœroris eſt functiones ventriculi, inteſtinorum, ac hepatis conturbandi. Frequenter à ſolo mœrore diuturno febris lenta nervoſa gigni eſt obſervata.

Pleroſque icteros *febriles* aut pernicioſos vidimus, aut ſaltem perquàm periculoſos. Juvat id adnotâſſe, ut quantillum ſpei, & quantùm periculi ſit in ictero febrili, Medicus prævidere & prædicere queat.

Contigit aliquoties, *metaſtaſes bilioſas* videre, ſeu bilis dilutiſſimæ collectionem confertam. Latex bilioſus, è tumentis brachii telâ celluloſâ profluens, à depoſitione fuerat ipſius bilis reſorptæ & ad brachium delatæ.

Ejuſdem bilioſi humoris varias poſſe migrationes eſſe, & ad diverſas deferri partes, ratione probatur & experientiâ.

Ad encephalon delata bilioſa materies morbos faciet varios, huic viſceri competentes: ad oculos, fauces, thoracem &c. traducta, ibique commorata, luſum illum mirificum bilioſæ febris ludet, *Tomo II. meæ Rationis Medendi* luculenter deſcriptum.

Quanta morborum familia eſt ab unâ eâdemque materie, tanquam Protoparente, oriunda!

An icterus ſaturatiſſimus, viis ad duodenum bilem ferentibus amplis atque hiantibus, quales à morte reperti ſunt, oriri in vivo potuit? An in vivente bilis vias ſpaſmus intercluſit, morte ſolutus?

Ductibus biliferis omninò perviis nihilominùs dari icteros poſſe, obſervationes docent, atque etiam idem in hoc caſu obtinuiſſe lubens confiterer, ni fæces albæ abſentiam bilis fuiſſent teſtatæ.

OBSERVATIO III.

Triginta novem annorum Textor, à viginti ferè annis, quovis Autumno in Hyemem vergente, rheumaticâ febre per aliquot ſeptimanas decubuit. Tertius modò annus eſt, quo ex febre quartanâ, per tres anni

quadrantes durante, appetente verno calore, convaluit, ſine aliis remediis, quàm quæ contra tuſſim validam, ſputa copioſa excutientem & per anni dimidium unà cum febre quartanâ affligentem, adhibuit. Fuêre autem remedia hæc herbæ, ut aiebat, pectorales.

Sanus indè hucuſquè vixit.

Die 22^{dà} Januarii 1779, cùm præcedente veſperâ ſolitò lautiùs cœnaret, & meraciùs biberet, manè leviter inhorruit incaluitque alternatìm. Mox verò aſſiduus & ſiccus calor ortus toto morbi tempore durabat. Erectus, ſed feſſa membra trahens & impar labori conſueto, ægrotavit. Artuum omnium dolores rheumatici.

Die 24^{tà} decubuit. Sumit proprio conſilio pulverem mirrhæ ex hauſtu aquæ: omnia graviora.

Die 27^{mà} tuſſis, quæ ab initio adfuit levior, nunc gravis fit, noctu præcipuè infeſtans, cum ſputis difficilibus, glutinoſis. Doluiſſe hâc die aiebat utrumque hypochondrium dolore punctorio, attamen non magno, & in profundâ ſolùm inſpiratione, aut validiore tuſſi.

Die 28^{và} domi ſuæ venæ ſectionem inſtituit, eâdem adhuc veſperâ repetitam.

Die 29^{nà} ad noſocomium defertur. Dolores artuum rheumatici hodiè evaneſcunt. Vox rauca ab initio; ſitis hucuſquè intenſa; capitis dolor obtuſus, & diminutus ſapor, attamen non depravatus; nullus appetitus; lingua humida, leviter albeſcens; decubitus facilis in omnem partem; nullus dolor; nulla thoracis oppreſſio; hypocondria nunc indolentia; anxietas ingens circa præcordia; pulſus pleni, fortes. Potus dabantur emollientes, nitroſi, copioſi, tepidi.

Die 30^{mà} Januarii, venæ ſectio. Sanguis cruſtam craſſiſſimam, non contractam, tenacem, æruginoſam habuit. Urinæ fulvæ: remedia priora: cataplaſma ad præcordia. Alvus liquidior, levamen nullum: pulſus idem; ingens anxietas.

Die 31^{mà} Januarii, nihil in meliùs mutabatur. Fit venæ ſectio: ingens, tenax, diffuſa, icterodes, cru-

ſta phlogiſtica. Remedia eadem. (Ad nos adveniens videbatur leviſſimè in facie flaveſcere, exceptis oculis pulchrè albicantibus, excepto & reliquo corpore naturaliter ſe habente). Levis hodiè icterus per totum corpus adparuit. Pulſus iidem, utì etiam reliqua. Noctu moleſtiſſima & aſſidua tuſſis, & fermè inanis. Urinæ fulvæ; ſpiratio, extra tempora tuſſiendi, facilis, indolens.

1mâ Februarii, icterus intenſior, reſpiratio ſtrepens, fervens, tuſſiculoſa, pulſus pleni ſemper, & vibrantes, durique. Fit larga venæ ſectio; ſanguis majorem, ſed ejuſdem, ut antè, conditionis cruſtam habuit. Urinæ profundè flavæ. Ineffabilis anxietas circa præcordia, dolor verò nullus. Facilis in omnem partem decubitus. Perſtat vox rauca. Mortem ſæpiùs invocat præ anxietate; alvus facilis.

2dâ Februarii manè, vigenti, forti, duroque pulſu, voce ferè penitùs abolitâ, & extremis frigentibus jam per aliquot horas, moritur, exactâ morbi die undecimâ. Mens ſemper conſtabat. Alvus facilis ſemper & billioſa.

SECTIO.

Pulmo dexter totus inflammatiſſimus, durus, ponderoſus, carnoſus. Is arctiſſimè pleuræ adhærebat ubiquè, utì & diaphragmati. Superficiem omnem pulmonis dextri membrana inveſtiit, dimidiæ lineæ craſſitiem habens, ſolidæ compagis, & plurimis rubris vaſis diſtincta: ex duabus laminis conflata erat, facilè ab ſe invicem dividendis; quarum utraque membranam tenacem, quaſi vaſis quamplurimis & ruberrimis perreptatam, referebat.

Notandum eſt, & pleuram ex parte unâ, & membranam extimam pulmonis, fuiſſe ab his membranis prorſùs diſtinctas; neque poſſe haſce peregrinas membranas à degenerante aut pleurâ, aut extimâ pulmonis ſuperficie, repeti.

Pleura, ſupremum & poſticum thoracis dextri cavum ſuccingens, inflammatiſſima reperiebatur.

Diſſecta

Diſſecta pulmonis inflammati ſubſtantia colorem cinereo-rubrum exhibuit.

Interna aſperæ arteriæ ſuperficies, utì & bronchiorum ramorumque bronchialium, ruberrima fuit atque inflammata.

Pulmo ſiniſter ſanus, atque longiuſculis, attamen validis, nexibus cum membranâ pleuræ ubiquè connexus.

Hepar mole permagnum, ex rubro flavum, ponderoſiſſimum, majorem ſolitò duritiem ſecanti cultro opponens, ab hypochondrio dextro ad ſiniſtrum procurrebat, replebatque præcordia tota.

Veſicula fellea pauculum bilis pendulæ, tenaciſſimæ, & profundè flavæ continuit. Ex ductu bilifero veſiculæ felleæ, itemque hepatico & communi, plena fuerat in inteſtinum duodenum libertas, & bilis poterat preſſione leviſſimâ in inteſtinum effundi.

Nota. 1mo: Libertatem cubandi ſemper adfuiſſe, in quodcunque latus voluerat:

2^{dò}: dolorem verè pleuriticum non adfuiſſe, atque ultimis diebus nullum, utut gravis adfuerit inflammatio ipſius pleuræ:

3^{tiò}: icterum fuiſſe, viis, bilem effundentibus in inteſtinum, perviis & patulis, quales fuiſſe etiam durante morbo videntur, cùm alvum poſuerit ſemper bile tinctam.

OBSERVATIO IV.

Murarius 40 annorum, anteà ſemper ſanus, die Martis manè, ſcalam, cui alius quidam inſiſtebat, valido niſu adhibito ſuſtentat. In ipſo hoc opere dolorem, quaſi aliquid intùs ad cardiam dilaceraretur, ſentit: dolor augetur, & ad medium uſque ſternum per totum ſiniſtrum latus aſcendit, ad umbilicum deſcendit: horret caletque per vices; reſpiratio difficilis.

Die Mercurii, eadem omnia. Reſpiratio ſtridens, fervens: obambulat.

Die Jovis, fit venæ ſectio in bracchio: poſteà ſputat cruenta: nil emendatum.

Diebus Veneris, Sabbati, Dominicâ, omnia pejora. Hucuſquè extra lectum ſemper erat, laborabat, utut difficulter: quotidiè vinum hauſit & cereviſiam, morbum mero, labore & contemptu ſuperaturus. Omnibus his diebus leviter per vices friguit caluitque.

Die Lunæ ad nos venit, ictero perfuſus, non ſcio à quot jam diebus. Calor naturalis ad attactum: mens conſtans, vigor: ſputum cruentum; tuſſis, reſpiratio fervens, dolorque, uti hucuſquè: pulſus omni modo inæqualis.

Mox ſecta vena; ſanguis cruſtam phlogiſticam, diffuſam, craſſam habuit. Potus tepidi emollientes exhibiti.

Die Martis manè inter loquendum moritur.

SECTIO.

Ictetus ſaturatus per totum corpus.

Pulmo dexter leviter in medio inflammatus, quà dorſum reſpicit; ſiniſter verò per totum inflammatiſſimus, & ſacco totus quantus incluſus, quem & à pleurâ, & ab ipſo pulmone deglubere poteramus.

Saccus hic ex membranâ conſtabat, vaſis plurimis, magnis, evidentibus, & evidenter cum pulmone nexis aut ex eodem provenientibus, diſtinctus.

Aquæ flavæ unciæ tres in pericardio repertæ ſunt.

Ventriculus magnus; varicoſis magnisque vaſis diſtinctus.

Veſicula bile tenaci mediocriter plena, ductibus in inteſtinum duodenum valdè patulis, ut bilis liberè tranſiret. Hinc indè maculæ rubræ in inteſtinis tenuibus, quaſi ab incipiente inflammatione.

Seri circiter libræ duæ ſubflavi in abdomine. Hepar valdè flavum, molle, friabile.

OBSERVATIO V.

Scriniarius 35 annorum, ſanus anteà, niſi quòd,

Bacchanalium tempore, catharro laboraverit non diù durante, ſextâ Martii manè incaluit præter morem cum vagis horripilationibus, & cephalalgiâ gravi. Dolor acutus à mammâ dextrâ uſque ad criſtam oſſis ilei protenſus. Bis eo die ſecta vena eſt ſine levamine; cruſta phlogiſtica, pleuritica. Eodem die, vomitiones accedunt ſpontaneæ, aquoſæ, amaræ, virides. Alvus dura. Sumſit eodem die mixturam quamdam, quam ſuſpicor fuiſſe nitroſam.

Die 7^mâ^ Martii, ad noſocomium defertur. Symptomata heſterna manent, ſponte vomit, & frequentiſſimè, multa, amara, æruginoſa. Alvus dura, clyſteribus ſollicitata.

Die 8^vâ^ Martii, cephalalgia mitior, lingua albidiſſima villoſaque, at humectata; oris amaror; difficilis ſpiratio & cum thoracis oppreſſione: dolor pungens ab ultimâ coſtâ ſpuriâ ad mammam dextram uſque, & procurrens ad ſcrobiculum, remittens, ubi quietus jacet. Decumbit in dorſum, at in latus affectum difficiliùs cubat. Tuſſis moderata. Sputa pauca, tenacia & hinc indè quaſi herbida ac vireſcentia. Sumit emollientia, copioſa, tepida, nitroſa: urinæ croceæ. Fit venæ ſectio; ſanguis valdè phlogiſticus, & ſimul icterodes: levamen nullum.

Die 9^nâ^ Martii, levis icterus; ſpontaneæ, æruginoſæ, copioſæ vomitiones. Veſperi verò non ampliùs ſponte vomebat, levari modicè videbatur.

Die 10^mâ^ Martii, ſeu 5^tâ^ morbi, icterus paullò evidentior; nullæ vomitiones: urinæ ſaturatè croceæ; calor intenſus; dolor punctorius levis. Continuabantur emollientia, tepida, nitroſa. Cataplaſma ad totum thoracem dextrum & hypochondrium dextrum adplicatum. Fit venæ ſectio perquàm larga.

Die morbi 6^tâ^, ſputa herbida, modicè cruenta: reſpiratio anxia, brevis. Urinæ, icteruſque & calor, utì heri. Pulſus naturalibus parumper celeriores, ſubduri. Venæ ſectio facta eſt; cruſta eadem, remedia eadem.

Die 7^mâ^ morbi, eadem ſymptomata. Sputa multa cruenta ſubindè, ſubindè verò viridiſſima. Serum lactis

copioſè bibitur jam à biduo, & tepidè. Venæ ſectio fit; ingens & icterica cruſta: urinæ fermè nigræ. Citata, decurtata, & abdominalis reſpiratio. Decumbit modò in utrumque latus: pulſus pleni, fortes. Calor intenſus & perſtans; icterus.

Die 8vâ morbi, ſputa, calor, decubitus, reſpiratio, utì heri. Semel æruginem modicam ſponte vomit. Anxietas magna. Alvum hodiè ter ſponte poſuit *multam, albiſſimam, liquidam*, quæ antè ſolo moveri enemate debuit. Reſpiratio veſperi pejor. Celebratur venæ ſectio unciarum decem: ſanguis idem.

Die 9nâ morbi, omnia eadem. Alvus ſpontanea, ſed *viridiſſima & æruginoſa.*

Die 10mâ morbi, nihil emendatum.

Die 11mâ morbi, ob febrim valdè auctam, & difficillimam reſpirationem, fit venæ ſectio.

Die 12mâ morbi, manè, venæ ſectio. Alvus huc uſquè æruginoſa. Ex hoc tempore febris miteſcere interdiù cæpit; & non niſi veſperi inſurgere.

Die 17mâ, ſputa tenacia, partìm puriformia, partìm purulenta. Febris veſpertina.

Die 18vâ & 19nâ, ſputa plurima.

Die 20mâ morbi, vix ulla febricula; ſputa eadem. A triduo ſubindè è lecto ſurgit.

Ab hoc tempore emaciari, tuſſi maximè nocturnâ vexari, & ingentem ſputorum purulentorum vim educere. Adhibita fuêre pleraque, quæ in viſcerum ulceratione commendantur, cortex, lichen, lac, inviſcantia &c.; nil profectum eſt. Accedente ultimis diebus diarrhæâ colliquativâ, animo erecto conſtantique & vegeto ſenſuum uſu, homo ultra ſuam ſortem ſapiens, tranquilliſſimè moritur, die 17mâ Maii 1779. Icterus ad finem uſque vitæ perſtabat.

S E C T I O.

Pulmo ſiniſter arctiſſimè & validiſſimè per totum cohæſit cum pleura & diaphragmate.

In cavo thoracis dextro aquæ pellucidæ libræ tres reperiebantur. Tota utriuſque pulmonis ſubſtantia in-

numeris abſceſſulis obſeſſa fuit, ita conſtitutis, ut alter in alterum aperiretur, & pus continerent.

Veſicula fellea contracta, ſine ullâ bile, vacua atque valdè anguſta erat. Ductus veſicularis, utì & hepaticus, & qui ex utroque coaluit, choledochus, impervii fuerunt per totum atque occluſi, materiâ ſolidâ ſuccum liquiritiæ inſpiſſatum referente, quæ, utut calculoſam duritiem habuerat, aquâ tamen diſſolvi poterat, paullatìm, & agitatione factâ. Solutionem obtinuimus indè nigram & atramento ſimilem.

Hepar mollius ſolitò, & mole minùs quàm plerumquè reperiri conſuevit.

Intra tunicam vaginalem ſiniſtri teſtis, unciæ quatuordecim æquæ limpidæ reperiebantur. A novem jam annis hâc hydrocele laboravit.

Pleuroperipneumonia utriuſque lateris & hepatitis in eodem ægro jungebantur.

Uterque morbus abſque alterius adjutorio perſæpè perniciem infert. Acceſſit immanis quoque ſaburræ bilioſæ turgor.

Hinc explicari poteſt, cùr ſola antiphlogiſtica methodus infringendæ inflammationi impar fuerit, relicto nempè acris & æruginoſæ ſaburræ ſtimulo.

Sed neque votis reſpondiſſet ſaburræ evacuatio. Nimis enim provecta & gravior inflammatio fuit, quàm ut emeſi, utut ſtimulum inflammantem removente, non debuiſſet augeri.

Alvus pigra & flava plerumquè fuit, dein verò æruginoſiſſima multo tempore, etſi impervias bilis in inteſtina vias à morte inveniremus.

OBSERVATIO VI.

Juvenis 20 annorum, Pincerna, corpore pleno, ſubrobuſto, à biennio non interruptâ ſanitate gaudebat.

5tà Maii, cùm cubitum iret, inhorruit, poſteà incaluit. Dedolatus erat; ſitivit; cephalalgia; oris amaror; anxietas; oppreſſo thorace, difficulter reſpirabat.

6tà Maii, calor & cephalalgia major: amaror idem. Dolor thoracem opprimens hodiè auctus, & ad totum

epigaſtrium protenſus; nauſeat; difficilis in utrumque latus decubitus: tuſſis cruenta. Fit venæ ſectio; ſanguis exhibuit cruſtam ſummoperè pleuriticam: non levatur.

Diebus 7mâ & 8vâ Maii, quâ ultimâ ad nos venit, ictërico colore tinctus; omnia eadem. Vena bis ſecta, & ſanguis pleuriticus ac icterodes: levamen nullum.

Die 9nâ Maii, omnia pejora. Cruenta tuſſis hucuſquè perſtat. Vena hoc die bis ſecta vix videbatur aliquid levaminis attuliſſe: ſanguis corium ictericum & pleuriticum habuit.

Die 10mâ Maii, caput minùs dolet. Totum corpus magis flaveſcit ſuffuſum bile. Os hucuſquè ſemper amarum. Lingua hirſuta, flavo muco oblinita: nauſeæ; reſpiratio citata, laborioſa; oppreſſio totius thoracis; anxietas magna circa præcordia. Scrobiculi & totius abdominis quaſi *contracti* ſenſatio, cum ingenti anxietate. Introrſùm trahi potiſſimùm hypochondrium dextrum exiſtimabat. Pulſus celer, amplus, plenus, attamen abſque duritie. Alvus facilis & *bilioſa*: decubitus ſolùm in dorſum; rejectio cruenta: veſperi venæ ſectio, ſanguis utì antea. Hucuſquè febris quotidiè increvit.

Die 11mâ Maii, datum eſt emeticum, undè multa & profundè flava revomuit, cum ingenti levamine omnium ſymptomatum. Tuſſis nulla, nec ulla cruenta ſputa. Icterus veſperi dilutior.

Die ſequenti icterus diſparuit.

Ex hoc tempore, ſub uſu decocti, ex gramine, taraxaco, cichoreo parati, ſumto dein *elixirio ſtomachico temperato* convâluit, ut die 20mâ Maii optimè ſe habuerit, excepto adhuc aliquo crurum aquoſo tumore.

Peripneumoniam cum ſputo cruento & hepatitide adfuiſſe bilioſo-inflammatoriam, hiſtoria morbi oſtendit. Neceſſum fuit primò, inflammationi mederi, tanquam pernicioſo effectui bilioſæ & ſanguinem ſuccendentis atque amurcoſæ saburræ. Verùm id non ſuffecerat, cùm & ipſum ſaburralem ſtimulum dilutum, enervatum, mobilemque effectum vomitu ſubmovere oportuerit.

Malè emeticum, initio datum, ceſſiſſet: nam eo tempore minùs idonea materies erat, ut evacuaretur, &, excuſſo etiam formite bilioſo, æger ex inflammatione periiſſet perſtante atque adauctâ.

OBSERVATIO VII.

Faber lignarius, ſexaginta & ſex annos natus, ultimo ſexennio ſanus vixit.

Cibi vix ullius; ſed ſtrenuus erat ardentium ſpirituum potator.

Toto Januario os continuò amarum habuit; non appetiit; ſponte, frequenter vomuit amara, viridia; toto abdomine doluit; ſine febre.

Initio Februarii in noſocomium receptus, poſt quatuordecim dies ad ſuos rediit, nihil ampliùs incommodi conqueſtus. Noluit diutiùs apud nos morari, etſi ſalutarem decocti radicis graminis, taraxaci, & cichorei vim fuerat vel intra breve tempus expertus.

Circa 8vam Martii diem, priora recruduêre: acceſſit iſchias & artuum dolor, quibus per tres ſeptimanas domi ſuæ conflictabatur. Apud nos denuò aliquot dierum ſpatio eâdem ac priùs methodo, & veſicante ad locum dolentem admoto, curatus, ad ſuos rediit.

Medio circiter Aprili, omnibus prioribus malis pejùs affectus per quatuor ſeptimanas domi decumbit: ad nos venit; emetico levatus eſt: diſceſſit.

Decimâ ſeptimâ Maii, in noſocomium reverſus eſt corpore ſtrigoſo, imperſpirabili, & areſcente; greſſu titubante; ictero flavo, vireſcente, profundè ſuffuſus. Oris amarities, & lingua villoſa, muco flaveſcente obducta; dolor abdominis per vices recurrens, levior tamen & contrectationis non impatiens, quive ad hipochondrium dextrum, indèque per latus vicinum ad humerum uſque aſcendit. Vomitiones amurcoſæ, virides, ſpontaneæ, crebræ, potiſſimùm poſt aſſumta: alvus libera, ſubindè fluens; pulſus exiles, celeres; virium ingens ruina, &, carne penitùs diffluente, cutis aridiſſima vix oſſibus hæſit.

Ultimis morbi diebus placidè deliravit. Periit die Junii 5tâ.

SECTIO.

Jecur cum virore flavum, molle, & multis corporibus rotundis, juglandem nucem æquantibus, cum paucâ flavedine albis & quaſi ſebaceis, ubiquè diſſeminatis, per omnem ſubſtantiam diſtinctum.

Veſicula bilioſam amurcam continuit, quæ exprimi in duodenum nullâ potuit ratione.

Ductus choledochus anguſtiſſimus, corpuſculis rotundis fabam æquantibus, glandulas induratas, cartilagineas fermè referentibus, ubiquè obſeſſus. Canalis ipſe totus durus.

Pylorus (quemadmodùm vicina quoque ventriculi portio & initium duodeni) durus, craſſus, iiſdem, quibus ductus choledochus, duris & glanduloſis corporibus ubiquè conſitus.

Viſcera omnia thoracis & abdominis profundè flavicabant.

Oſſa in ictero flava. Flava quoque oſſium ſubſtantia fuit, utut minùs ſaturatè quàm partes carneæ.

Cartilagines per omnem ſubſtantiam flavæ erant, paullò tamen dilutiori flavedine quàm qualem in oſſibus repereramus.

Meninges ictericæ. Subſtantia cerebri, ictericis meningibus, colore erat naturali, utì etiam oculorum humores.

OBSERVATIO VIII.

Vir 62 annos natus, operarius, &, ut hoc hominum genus ſolet, paullulùm vinoſus, elapſo anno, febre continuâ corripiebatur, brevì poſteà in tertianam converſâ, quâ poſt quatuordecim ſeptimanas ſanatâ, ſanus degebat hucuſquè.

Ante 14 dies inhorruit incaluitque per vices incertas. Propinatum à Chirurgo remedium eſt, quod multam per os & per alvum ſaburram eduxit, cum quodam levamine.

Manebat tamen ab eo tempore ponderis in epigaſ-

trio ſenſus, appetitus dejectus, & ventriculi regio dura. Tuſſicula pauxillùm muci educens; hypogaſtrium molle; facies atque oculi per hos quatuordecim dies flavo colore tincti: vomitiones frequentes, ſpontaneæ, ingeſtorum.

Die 18va Novembris, in noſocomium ſuſceptus eſt, ſtrigoſus, & carnibus abſumtis; alvo morosâ, bile tamen coloratâ. Febris nulla.

Die 9na Decembris veſperi moritur, cùm jam manè extrema frigerent, & arteriarum ictus leviſſimè adhuc micantes, at appoſito digito evanidi, obſervarentur. Mentis & ſermonis facultas integra ad ultimum uſque vitæ momentum fuit.

SECTIO.

Cranium reſectum exhibuit duram matrem icterico colore tinctam: cerebri cortex obſcurioris paullò coloris ac aliàs ſolet, exterior verò ejuſdem ſubſtantia multò durior; cæterùm nihil exhibuit vitioſi.

Parùm aquæ inter utramque meningem fuit atque in utroque laterali ventriculo, in dextro plus quàm in ſiniſtro: hic plexum choroideum parvis hydatibus obſitum monſtravit: plexus verò uterque multùm rubebat.

Vertebralis utraque, ubi intra calvariam emergit, laminis oſſeis, quaſi inſulis interſtincta, quin & oſſea ex toto paucarum linearum ſpatio fuit; dextra tamen magis quàm ſiniſtra.

Pulmones, hinc indè granulis albis duriſque interſperſis, ferme toti incipiente phlegmone tentati, duriores, rubicundiores, magiſque, quàm ſanorum pulmo ſolet, ponderoſi fuêre. Levioribus hinc indè nexibus cum pleurâ & diaphragmate cohæſère.

Aperto abdomine, ventriculus ingens in conſpectum prodiit, cujus poſterior facies longè latèque ex inflammatione, totam ipſius ſubſtantiam penetrante, rubebat; quà is in pylorum deſinit, hepati firmiſſimo craſſoque membranaceo vinculo nectebatur.

Hepar magnum, multùmque infra coſtas prominens,

& per regionem epigaſtricam protenſum. Colorem ex toto ictericum exhibuit.

Veſica fellea inflammata, intùs puris albi, ſed ſolitò conſiſtentioris, unciam aut paullò plus, at verò bilis nihil, continuit: ductus ex hâc veſiculâ prognatus ex toto coaluit, cohærentibus inter ſe ejus parietibus, idque ibi arctiſſimè omnium, quò is à veſiculâ naſci incipit. Canalis ſocius, quem hepaticum appellant, ita dilatatus inveniebatur, ut craſſiorem viri pollicem facilè admitteret, latis æquè canalibus, quaſi totidem radicibus, hepar ſubiens. Bilis ibi profundè flava & ductilis continebatur. At verò latus hic ductus mox in peranguſtum canaliculum, ductum ſcilicet choledochum, duros & ſex ferè lineas craſſos parietes habentem, terminabatur. Duodenum, quo loco canalem hunc ſuſceperat, craſſius multò duriuſque fuit.

Inteſtina pleraque livida, omnia ferè contracta admodùm in funiculi ſpeciem: omentum gangrænâ affectum: meſenterium totum icterico colore tinctum rubras, hinc indè latiores, maculas, quaſi ex inflammatione, monſtrabat.

Pulmones & in hoc & in pleriſque cadaveribus *granuloſos* deprehendi; granulis videlicet innumeris, milii ſemen colore & magnitudine referentibus, duris ad inſtar cartilaginis firmioris.

Viſcera quædam inflammata abſque conſuetis inflammationum ſignis. En hìc quoque ventriculum inflammatum, abſque conſuetis & manifeſtioribus inflammationis ſignis.

In hoc homine, utì in multis aliis, is hepar tetigit, qui ventriculi regionem exploravit: hunc enim ſitum, & hanc molem id viſcum habuit, habetque non raró.

Difficilior ſolùm erat hepaticæ bilis in duodenum effluxus, non autem nullus.

Inteſtina livida vel abſque prægreſsâ inflammatione fuerunt, vel prægreſſa eſt inflammatio, abſque ejuſdem ſignis.

Icterus chronicus potatorum, po- Virorum icteros chronicos, potatorum præcipuè, ſubindè vidi brevì lethales fieri, ubi æger (non con-

tentus blandâ & emolliente methodo morbum deliniri) remediis *potentiùs reſolventibus* fuiſſet uſus. *tentiora reſolventia non fert.*

Vomitus ingeſtorum diuturni, initio rariores, aliquo poſt paſtum tempore oriri ſoliti, demùm frequentiores, & poſt quævis ingeſta, aut ſolidiora, aut copioſiora, mihi & in noſocomio, & olìm aliquoties occurrebant. Ventriculus nihil retinuit, niſi aut hydrogalæ, aut juris carnium pauxillum; demùm ne hoc quidem: extremâ macie confecti perierunt.

Anguſtiſſimos tunc pyloros offendi, & magnam ventriculi portionem, quà is pylorum ſpectabat, duram ac ſemicartilagineam.

OBSERVATIO IX.

Sartor 59 annos natus, ab octodecim verò jam annis templi cuſtos, à longo tempore ſæpiùs vomituriebat; amara ructabat, matutinis præſertìm horis: non raró toto propemodùm animo linquebatur. Potui ſpirituum ardentium & vini quotidiè & largiter indulſit, eratque cibi perpauci.

Ante quatuor verò ſeptimanas os amareſcere magis cœpit, acceſſitque ciborum faſtidium, & artuum per intervalla rheumaticus dolor, noctu exacerbatus: ſitivit.

Tertiâ morbi die, tribus pilulis aſſumtis, vomuit ſemel folioſa, ſæpiùs dejecit. Emaciari dein, & abdominis ſcindentes dolores pati, & universìm flaveſcere cœpit. Sumpſit adhuc aliquoties pulverem ex jalappâ & ſcammonio, ſed omnia in dies pejora. Decubuit vix non ſemper per integrum menſem.

7^mâ^ Decembris, ad nos venienti conſumtio multa: cutis oſſibus hæſit, flaveſcens tota, ſtrigoſa & imperſpirabilis. Abdomen, attactum paullò rudiorem ægrè ferens, tumebat tympaniticum in morem. Lingua impura erat & os amarum: non appetebat. Vires fractæ & pulſus exiles celereſque. Sumtis per aliquot dies ſolventibus, acceſſit diarrhœa colliquativa; 17^mâ^ moritur.

SECTIO.

Cute ab anteriori thorace ſeparatâ, primùm videre erat cartilagines, quæ coſtas ſterno adnectunt, flavedine tinctas, dilutâ quidem, ſed ipſam cartilaginum ſubſtantiam imam penetrante. Pericardium flavicabat pariter, utì & cordis extima ſuperficies. Pulmones à ſtatu ſano vix recedebant. Diaphragmatis facies ſuperior ſana erat, inferior verò flava, nodoſa, laminas cartilagineas exhibens majores minoreſque. Hepatis color erat ex obſcurè flavo virideſcens, ſubſtantiâ validè compactâ, durâ.

Cartilagines icterica.

Laminæ cartilagineæ diaphragmatis.

Veſicula fellea continebat bilem fuſcam, mucoſam. Ventriculus, ſolitò longè minor, flavicabat. Pancreas, pugni magnitudinem & figuram ferè referens, nodoſum erat & durum, ſecantis manui validè reſiſtens. Inteſtina nihil quod præter naturam eſſet oſtendebant, excepto cœco, quod à flatu tumebat, & coli parte extremâ, quà in rectum inteſtinum terminatur; hæc enim pars à ſiniſtro latere in dextrum tranſverſim porrigebatur ante ultimam lumborum vertebram; indè verò inteſtinum rectum ſecundùm oſſis ſacri latus dextrum per pelvim ad anum uſque deſcendebat. Omenti margo inferior pendulus exhibebat plures ſeries nodorum, quorum varia magnitudo, figura varia, ut alii fabas, alii piſa majora, itemque nuces avellanas referrent, univerſim fuſci coloris, & cartilaginum inſtar duri.

Glandulæ meſenterii induratæ; peritonæi facies interior flavicabat tota, hinc indè obſita cruſtis & nodis cartilagineis. Abdominis cavo continebantur menſuræ ferè tres aquæ flavicantis, quæ immerſam chartam tingebat. Membranæ corporis pleræque & perioſtium flaveſcebant, immò oſſa ipſa, & cerebri ſubſtantia, ſed modicè.

Cerebri ſubſtantia modicè icterica.

Obſtaculum bilis effluxum prohibens in inteſtinum duodenum erant tubercula dura, circumcircà pone biliferos canales ſita.

OBSERVATIO X.

Icterus emeſi repetitâ ſanatus.

Feminæ 45 annorum, ictero profundè flavo, aut

potiùs fuſco laboranti omnis generis ſolventia data ſunt; non emendabatur. Sapore amaro, ructibuſque bilioſis affligebatur. Dato tartaro emetico, immanem ſaburræ bilioſæ molem rejecit, color faciei dilutior fiebat. Deinceps ſingulis ſeptimanis vomitorium datum eſt, cùm, poſt aliquot ab emeſi peractâ dies, iterùm ructus amaros experiretur, & ſingulum emeticum partem icteri auferret.

Poſtquàm ſexto vomitorio uſa eſſet, ex integro convaluit.

Emetica in ictero rariùs convenire obſervavi, etſi in caſu præſente & aliis perpaucis profuerint fermè ſola. *Infidus tamen plerumquè eſt emeticorum uſus in ictero.*

Icterus enim à vomitorio non raró intendebatur, aut motus febriles, qui anteà non adfuerant, excitabantur. Hinc ſolùm in ictero non febrili nec diuturno præmiſſis multis ſolventibus, & fotu præcordiorum emolliente, atque in iis, quorum viſcera, antequàm ictero corriperentur, integra exiſtimarem atque illæſa, vomitorium cum emolumento propinavi.

OBSERVATIO XI.

In tribus ictericis hoc Autumno, poſt adhibita aliquot dierum remedia, efflorеſcentiæ naſcebantur omni notâ *ſcarlatinoſæ*, itemque *miliares rubræ*, in brachiis maximè, atque per crura diffuſæ. Ut primùm hoc exanthema in conſpectum prodiit, aliqua icteri emendatio obſervabatur, qui protracto eorundem remediorum uſu ex toto profligabatur. *Efflorеſcentia ſcarlatinoſa ictericorum.*

An *ſcarlatinoſum* & *miliare* exanthema à bile eſt in febre *ſcarlatinoſâ* & *miliari*, quemadmodùm nempè eryſipelas ab eodem humore generari ſolet?

OBSERVATIO XII.

In cadaveribus eorum, quos colica Saturnina correptos ſuperveniens epilepſia peremit, veſiculam felleam ſemper deprehendi multâ & viridi amurcâ bi-

lioſâ turgidiſſimam; abſque ictero plerumquè, aut præcedente aut conjuncto, niſi leviori & raro.

OBSERVATIO XIII.

Sutor febre putridâ laboravit: provecto morbo icterus acceſſit. Febris, antè aſſidua, nunc in remittentem mutatur, debili celerique pulſu, & aridiſſimâ linguâ; conſumtio carnium. Decocto corticis, & icterus & febris auſcultabat.

OBSERVATIO XIV.

Juvenculæ 20 annorum, à 5 menſibus catamenia non fluxerunt. Ab octo ſeptimanis ventriculo doluit, calores fugaces & vagos, minutumque appetitum, & laſſitudinem experta. Vergente Julio, pharmacum potavit draſticoteron; undè, ventriculo vehementer & multis vicibus ſubverſo, multam æruginem revomuit, validèque dejecit.

Indè tormina, febris, aurigo intenſa, &, cùm die 6tà Auguſti noſocomium adiret, lingua prærubra, & pulſus fortes, accelerati.

Cùm febris & icterus intenderentur, &, alvo immorigerâ, vomitiones ingeſtorum accederent ſpontaneæ cum epigaſtrii cruciatu, atque ab remediis non levaretur, die 13tiâ moroſior, oblata quævis averſaretur, & ejularet per vices, accedente ſubindè lumborum dolore; tandem impos mentis, & æruginosâ aurigine contaminata, die 15tâ Auguſti, fœtu recenter mortuo priùs excluſo, periit.

Videbatur vitriolum cupri ſumſiſſe, quo fœtum expelleret; remedium in vulgus notum, & cui non pauca funera debentur.

SECTIO.

Secto cadavere, veſicula fellea bile ex flavo vireſcente plena fuit, & ejuſdem humoris per *amplos* ductus liberrimus in duodenum effluxus. Hepatis ſubſtantia ita mollis reperiebatur, qualis aliàs pulmonum

eſſe ſolet ſanorum. Vacua inteſtina & flatu turgidula. Meſenterium multis in locis prærubrum & veluti ſugillatum.

An ductus bilem in inteſtinum ferentes in vivente quoque aperti atque ampli fuêre? An verò aut ſpaſmo conſtricti, aut ab utero grandeſcente compreſſi?

OBSERVATIO XV.

Rupta veſicula fellea, & bilis in abdomen effuſa.

Femina, triginta octo annorum, à menſe Novembri catameniis caruit, abdomine indè pedetentìm increſcente; ſe gravidam eſſe negabat.

9[nâ] Martii, noctu, derepentè & vicibus repetitis vomere cœpit ingeſta, dein bilioſa, viridia: alvus à quinque diebus clauſa; horror; frigus; calor alternans; oppreſſio pectoris; ſitis magna; & ingens abdominis cruciatus.

10[mâ] Martii, circa meridiem in noſocomium ſuſcepta, ſemel ſponte & copioſiſſimè dejecit. Veſperi venæ ſectio: ſymptomata eadem.

11[mâ], manè, alterâ venæ ſectione ſanguis valdè compactus leviter phlogiſticus emittebatur; lingua ſicca cum cruſtâ ex albo flaveſcente; urina jam in tertiam diem ſuppreſſa, applicato cathetere, magnâ quantitate educebatur: dolor abdominis continuus, attactum non ferens, per vices exacerbatus, maximè in regione hypochondrii dextri: cutis ſubflaveſcens, perſpirabilis, pulſus fortis, celer, plenus & durus. Denuò ſecta vena eſt, & data ſunt mucilaginoſa, oleoſa. Fotus emollientes ad abdomen applicabantur, & enemata.

12[mâ] Martii noctu, ventriculo aliquotíes adhuc & ſponte ſubverſo, æruginoſa multa, dein pituitoſa, & nigreſcentia rejecit. Summo mane inter parientium dolores, cum hæmorrhagiâ magnâ per vices repetente, excipulum petiit, in quod fœtum quinque menſium excluſit, per horam adhuc viventem.

Tribus poſt fœtum excluſum horis occubuit.

SECTIO.

Diſſectus thorax nil vitioſi habuit.

Abdomine recluſo, bilis flavæ, mucoſæ, libra in cavum abdominis effuſa colligebatur. Inteſtina omnia leviter hinc indè inflammata multiſque in locis liveſcentia. Hepar coloris dilutioris, quàm ſoleat eſſe, & ſubſtantiæ mollioris fuit. Veſicula fellea collapſa maculam obſoletè rubentem exhibuit, monetæ cruciferæ magnitudine, cujus (maculæ) medium foramine exiguo pertuſum eſſe paucula bilis, ea profluens compreſſa digitis, itemque injecta aqua demonſtravit; in alterâ veſiculæ parte, pertuſæ maculæ directè oppoſitâ, tuberculum prominuit inflammatum, & magnitudine ciceris. Duo calculi minorem avellanam æquantes, obtuſis angulis præditi, intra veſiculam reperiebantur. Ventriculus ingens copioſam materiem nigram, leviter mucoſam, & fermè roob ſambuci aquâ dilutum referentem, qualem ultimis vomitibus non exiguâ quantitate reddiderat, continebat. Pylorus pollicem facilè admiſit. Inteſtinum duodenum liveſcens, & amplum valdè, ut potiùs colon referret.

Ductus hepaticus, cyſticus, choledochus, pervii fuerunt. Placentam oſculo uterino ante abortum ſuperpertenſam fuiſſe, diſſecto utero, conſtabat.

Serò intellexi feminam hanc infuſo ſabinæ furtivi amoris fructum perdere tentâſſe.

OBSERVATIO XVI.

Femina, quadraginta annorum, per duos annos menſtrua nulla habuit, benè cæteroquin valens; ante annum, lapſum ex alto paſſa, nil tamen mali indè retuliſſe ſe aiebat, at ſanam poſthâc vixiſſe, donec ante medium annum, poſt cibum præcipuè paullò largiorem, preſſionem ad ſcrobiculum ſentire inciperet. Dolor cæterùm nullus. Ex amicarum conſilio vinum dein amaricans per aliquot dies ſumſit. Vomuit indè per intervalla mucoſa, tenacia, item alimenta. Jejuno ventriculo

ventriculo non vomuit. Continuato per vices vomitu, preſſionis ad cardiam ſenſatio intendebatur.

Ante novem circiter ſeptimanas, quin ſenſus rupti cujuſdam abſceſsûs præceſſerit, vomuit materiam, Medico *purulentam* affirmante, primò meracam, dein ſanguine ſtriatam. Quantitas materiæ per intervalla rejectæ menſ. IV. V. æquabat. Preſſio indè minor & levamen; corporis verò, robuſti anteà craſſique, de die in diem major conſumtio. Hoc rerum ſtatu, ægra die 1mâ Martii 1777 ad noſocomium venit. Exactis hìc tribus ſeptimanis, reſiduæ vires proſternebantur. Omninò non appetiit; non caluit; non ſitivit; vomitus per intervalla, præprimis poſt ingeſta; ſapor rejectorum acidus, color verò cinereus, fuſcus, niger & lintea veluti attramento tingens; levamen à vomitu; ardor circa ventriculum, & per œſophagum ad fauces uſque; alvus tarda. Pulſus contracti, non debiles, naturalibus vix celeriores; ſudores noctu nulli; difficilis decubitus in latus dextrum, & vomitum promovens; tumor manum æquans in regione ventriculi versùs hypochondrium ſiniſtrum, durus, & ad attactum dolens. Circa 27mam Martii corpus erat pallidiſſimum; vix obſervandus tumor à duabus ferè ſeptimanis; pulſus humiles, debiles; faciei artuumque leve œdema; reſpiratio parva; in latus affectum continuò decumbit. Mens conſtans, & initio diei 28væ Martii mors.

SECTIO.

Alterâ die ſectum cadaver eſt. Siniſtrum thoracis cavum libras duas cum dimidiâ aquæ leviter flaveſcentis continuit, dextrum verò vix unciam ejuſdem aquæ. In dextro pulmone hydatis, avellanæ magnitudine, ex penduculo tenui ſuſpendebatur. Pulmones maculis parvis nigriſque variegati, ſani cæterùm. Cor parvum. Aqua in pericardio nulla, & pauca in abdomine. Hepatis gibba facies cum diaphragmate membranaceo coalitu, digitis ſolvendo, nectebatur. Siniſter hujus viſceris lobus, ventriculi regionem occupans, ad duos tranſverſos digitos ſupra umbilicum terminabatur,

eamque duritiem quam manu toties contrectatam ultimo, quo vixit, tempore identidem minui credebamus, effecerat. Hepatis pars illa, cui veſicula fellea inſidet, cum duodeno, quò id ex ventriculo emergit, ipſoque pyloro ad tres ferè digitos tranſverſos validiſſimè cohæſit; cum eodem inteſtino duodeno etiam colon tranſverſum validè nectebatur.

Veſiculæ felleæ defectus: an ab eroſione?

Diviſis cultro ab ſe invicem connatis hepate & ventriculo, ulcus ſemialterum digitum latum in conſpectum prodiit; hinc duodeno proxime pylorum, illinc lobo hepatico eroſis: parietes ulceris craſſi. Materies ex eo profluens, atra, odoris penetrantiſſimi, acerrimique, & quaſi acidi. Veſiculæ felleæ & ductuum biliferorum nulla veſtigia comparebant, videbaturque hoc bilis receptaculum, cum ductibus ſuis eliſum eroſumque, ipſum ulcus formâſſe. Ventriculus ingens totum hypochondrium ſiniſtrum implebat, eâdem atrâ, quam vomuerat, materie turgens. Lien exiguus, ventriculo arctè connatus. Tranſverſa coli portio, poſt arctum cum duodeno & pyloro coalitum, ad tres infra umbilicum digitos deſcendebat; indè ſurſùm & ſiniſtrorſùm pergens, flexum lienarem formabat. Omentum ſano ſimile, utì etiam meſenterium. Inteſtina livida. Rectum ſupra uteri fundum contra ſe ipſum retorquebatur; eo verò loco, quo id uterum vaginamque ſibi incumbentem habet, non rectâ per pelvim viâ, ſed huc & illuc flexum, ad anum pergebat. Uteri tota poſterior facies cum ſubjecto inteſtino recto firmiſſimè, cum eoque & ovaria exigua ſtrigoſaque coaluêre. Tubæ utrimquè digiti craſſitiem æquantes, ſerum flavum & mucilaginoſum continebant. Ovaria complexæ tubarum fimbriæ, ipſæque tubæ cum iiſdem & recto inteſtino, nexu continuato membraneoque, quem cultro vix ſolvebamus, utpotè difficillimè ab ipſis viſceribus connexis internoſcendum, jungebantur. Uterus exiguus, intra parietis dextri ſubſtantiam tumorem rotundum durumque, nucis juglandis magnitudine, continens. Cultro per medium diſſecanti eam is tumor duritiem oppoſuit quam mollior cartilago ſolet, albidus, quique digitis excipi ex ejuſdem

Uterus, ovaria, tubæ cum recto inteſtino firmiſſimè nexa.

parietis ſubſtantiâ veluti ex folliculo poterat. Ex inferiori & internâ colli uterini facie duæ albidæ, quatuor lineas longæ unamque latæ, excreſcentiæ prodibant.

Glandula thyroidea, in pugni magnitudinem diſtenta, mucilaginem intra ſubſtantiam quaſi celluloſam, cùm ſecaretur, exhibuit; ſeptis *cartilagineis* diverſa intùs cava, muco tenui celluliſque membranaceis referta, efformantibus. *Strumæ diſſectio, natura.*

Nulla ſuffocatio nocturna obſervabatur; ſemper cubabat capite humili, ſituque ferè horizontali.

Quare vomitus, ſi quandò in latus dextrum cubaret?

Duritiem opponunt, & viſcerum indurationes mentiuntur muſculi abdominales, recti præcipuè, in iis maximè, qui eoſdem habent magis toroſos, exercitatos &c. Item hepar prominens indurationem ventriculi fingit. *Quædam deceptio in explorandis tumoribus abdominis.*

Doleo me naturam ichoris non examinâſſe accuratiùs, qui acidum penetrantiſſimum olebat.

Nulla adfuit unquàm febris, in peſſimâ licet ſuppuratione.

OBSERVATIO XVII.

Die 5tâ Decembris 1779, feminam ad nos deportabant, delirantem à quatriduo, corpore emaciatiſſimo, ſtrigoſoque, 34 circiter annos natam, & viro junctam à decennio. Maritus ſequentia narrabat:

A menſis Julii initio, frequentes cardialgias paſſam emaciari cœpiſſe; acceſſiſſe tormina frequentiora, & ante has 15 ſeptimanas vomitum ingeſtorum, initio rariùs, dein verò quotidiè crebriùs recurſantem. A duobus menſibus alvum, ſemper anteà jam moroſam, ita deſidem eſſe factam, ut non niſi acri enemate aliquid duræ fæcis emitteret.

Vino largiùs indulſiſſe, non raro uſque ad crapulam. Nunquàm peperiſſe, niſi unâ vice, & ante annos benè multos. Eodem quo ad nos deferebatur die periit.

SECTIO.

Diſſecto cadavere, pylorus obſervabatur anguſtus & ſolitò durior, quive calamum ſcriptorium vix admitteret.

Multa pylorum & duodenum corpora glanduloſa, duriora, majoraque obſidebant. Veſiculam felleam in fabæ molem & figuram contractam exigui calculi, ſeu potiùs *ſabulum bilioſum* replevit; deleto impervioque ductu cyſtico, hepatico verò & choledocho apertis. Hepar bonum; craſſa inteſtina multâ fæce infarcta. Uteri oſculum prædurum, cartilagineum.

In aliis potatorum cadaveribus non diſſimilia vitia bilioſi & gaſtrici ſyſtematis occurrebant.

OBSERVATIO XVIII.

Metaſtaſes bilioſæ.

Metaſtaſes bilioſæ frequenter occurrebant, erantque variæ, atque ad varias corporis partes factæ. Viridiſſima ſputa, & meram æruginem anacatharſi eductam in pleuroperipneumonicis non raró licuit obſervare, & linguam æruginoſo aut praſino colore tinctam. Gravis ſimul inflammatio, fortè ab ipſâ acri bile ſuccenſa, pulmones tenuit.

In quibuſdam dilutam bilem, croceam, & quæ linteum aut chartam croceo colore tingebat, modiciſſimè pendulam, ut vinum pendulum ſolet, atque illi bili per omnia experimenta ſimillimam, quam ex veſiculâ felleâ depromptam aquâ diluebam, ad varia corporis loca, e. g. ad cavum thoracis, tranſlatam offendi. Liber nihilominùs erat effluxus bilis in duodenum.

OBSERVATIO XIX.

Ictericam hoc Autumno florum arnicæ decocto ſanavi; atque aliam felle taurino, ad dr. j. initio, deindè ad dr. ij., quotidiè dato.

Cuidam alteri vireſcente ærugine contaminato gummi

ammoniacum profuit aceto ſcillitico ſolutum, & ad duas primò, dein verò ad tres quotidiè drachmas, propinatum.

Vigente hyeme, & conſtitutione inflammatoriâ icterus non rarò phlebotomiam & potus antiphlogiſticos ſolùm admittebat, reſolventia averſabatur.

OBSERVATIO XX.

Origo quarundam cataractarum.

Quidam cataractâ mulctati, cum in originem morbi atque ejuſdem occaſionem inquirerem, aſſerebant, ſe repentè viſu fuiſſe privatos, quo tempore febre acutâ fuerant detenti, quam *bilioſam* fuiſſe examinanti conſtabat.

Sed alias quoque cataractarum origines multas & varias erat obſervare.

DE ADFECTIONIBUS

QUIBUSDAM NERVOSIS.

CAPUT VI.

OBSERVATIO I.

Chorea S. Viti.

Extractum radicis beladonæ in choreâ S. Viti.

PUella 5 annorum, ſemper anteà ſana, circa medium Novembris 1778, curru in itinere ſubverſo, quo unà cum Parentibus vehebatur, vehementer terreſit. Nullum ullibi vis illatæ ſignum comparuit: nullibi dolor.

Mox à lapſu omnes corporis motus promptiùs & multò velociùs ſolitò, ac quaſi raptìm peregit, attamen ordinatè. Poſt octiduum motus etiam facere exleges & geſticulationes cœpit; nec firmiter ſtare, nec ſingula, quemadmodùm anteà ſolebat, vocabula proferre.

Tandem nec ullâ ratione aut ſtare aut ſedere erecto corpore potuit: motus omnium articulorum varii, geſticulatorii, citati; nil poterat profari. Oris & labiorum aſſidua motitatio, & ludicra contorſio. Nocte placidiſſimè dormit & corpore quieſcente. Appetitus viget.

Die totius morbi decimâ octavâ, ad nos deportatur.

Remedium ſalinum & eccoproticum initio dedi, dein emeticum; quod interpoſito aliquot dierum ſpatio iterabatur. Non emendabatur. Acceſſi dein ad uſum florum zinci, quos ſinceriſſimos adhibui, ita ut omni

quartâ tantùm horâ duo grana exhibuerim: nihil mutatum eſt. Deſtiti poſt ſeptem dies. Fors debuiſſem experimentum protrahere. Verùm nolui tempus terere, metuens ne malum radices agat fixiores, & nervi morbo aſſuefiant.

Dedi extractum ex ſucco recentis radicis belladonæ paratum, doſi unius grani per 24 horas, eâ lege, ut quartâ quâvis horâ ſextam unius grani partem abſumeret. Elapſo biduo, emendationis veſtigium leve comparuit. Dabatur dein granum unum cum dimidio dilutum in aquâ ſimplici. Poſt ſex dies elevare ſe in lecto potuit, & ſola ſedere. Intra octo dies ſola etiam ſtare, & tandem aliquot paſſus eundo conficere.

Sub finem Decembris 1778 cubiculum & ambulacra obambulat, percurrit, curſu etiam veloci. Brachia necdum ſunt penitùs emendata; cibum enim manu propriâ capere non poteſt, & brachio dextro manuque ſubindè ab objecto ad quod extenditur adhuc aberrat. Vocabula omnia profert, atque ordinatè loquitur, attamen cum aliquâ adhuc difficultate, & moroſè. Labiorum ſubindè motus inordinati obſervantur. Sumit per dies aliquot ejuſdem extracti grana duo, in ſex doſes diviſa.

Trigeſimâ Decembris, in febrim quotidianam, ſed levem, incidit. Datum eſt lene ſolvens & deindè cortex Peruvianus.

Stante febre nil emendabatur, neque etiam habebat pejus.

Sextâ Januarii 1779, nulla acceſſio febrilis obſervabatur. Eâ die præſcripſi ſequens:

Rec. Spiritus ſerpilli
Eſſent. caſtorei, aa. unc. ij.
Camphoræ. drach. ſemis
M. D. ut totum dorſum, lumbi, humeri, brachia omni mane probè fricentur

Die 9nâ, 10mâ, 11mâ Januarii, utroque brachio dextrè aptèque utitur ad cibos capiendos: vegeta eſt, & alacris: convaluit.

OBSERVATIO II.

Convulſio chronica.

Idem extractum in convulſione.

Puella undecim annorum, 1778 verno tempore, mihi committebatur. Ea à triennio, ni fallor, frequenter levi totius corporis horrore, quaſi ab affuſâ inopinatò frigidâ, perſtringitur, artubus omnibus leviter & per momentum, fulguris inſtar, convulſis. Hâc tranſitoriâ convulſione, perſtante integro omnium ſenſuum uſu, ſæpiſſimè ſingulis diebus vellicabatur. Convulſa non corruebat, niſi perrarò. Dederam corticem Peruvianum, valerianam ſylveſtrem, folia aurantiorum, aſſam fœtidam, camphoram, flores zinci &c.: nil emendabatur. Dedi tandem extractum radicis belladonæ; primùm granum unum intra 24 horas, ita ut grani unius pars ſexta pro doſi propinaretur. Tandem exhibui grana ij. intra nychthemeron. Intra paucos dies rariùs convelli cœpit. Tandem poſt 14 dies omninò non. Defecerat extractum, nec ejus ulla erat eo anno recuperandi facultas.

Puella Hungariam petiit, ubi denuò leviculè convelli cœpit per vices; ſed multò rariùs quàm initio, & magis tranſitoriè.

Pinguis & optimè valens è noſocomio diſceſſit.

OBSERVATIO III.

Epilepſia.

Idem extractum in epilepſiâ.

Cuidam alteri puellæ, pauperrimæ, orphanæ, tredecim annorum, à triennio convulſæ epilepticè, id extractum dedi; doſi initio minutiſſimâ, deindè largiori, ut intra 24 horas grana octodecim in ſex doſes diviſa abſumeret. Cùm ante uſum remediorum ſingulis diebus ſæpiùs convelleretur, id nunc erat lucrata, ut integris diebus à paroxyſmo epileptico libera perſtaret. Integris quondàm octodecim diebus continuis morbus ſiluit, rediit tamen poſtmodùm, utut minùs frequenter. Paroxiſmus mihi videbatur plerumquè eo

gravior eſſe, quò longior præceſſerat ab eo immunitas. Experimentum proſequi non licuit, cùm puellam quidam ejus cognatus è noſocomio abduceret.

OBSERVATIO IV.

Actiones extracti belladonæ in corpus humanum.

Mutationes ab extracto belladonæ in corpus humanum inductæ.

Clariſſimus DE WASSERBERG, omnigenâ eruditione illuſtris, cui aliquid extracti belladonæ commiſeram, ut, datâ occaſione, ejus quoddam periculum faceret, vim remedii in ſe ipſo expertus, ſequentia reſcripſit, obſervationibus meis cæteris ad amuſſim conſona:

» Ab uſu pilularum extracti belladonæ, quarum » in proprio corpore periculum feci, ſenſi oris ſiccitatem ac œſophagi magnam, hinc ſitim; ſiccitatem præterea narium ac oculorum, cum ſenſu » quodam ardoris in hiſce ac palpebris. Dùm quatuor de die ſumebam, magis adhuc, dùm augere » doſin volui, cephalalgia; lectio ad lumen candelæ » difficilis, linearum ſubſultus, legenda oculo breviori ſub foco admovenda: in ore ſapor ſubvinoſus; pulſus mollior, tardior paullò quàm aliàs » eſſe conſuevit; ſubin ardor quidam ad cardiam: » cephalalgia auctam doſin certiſſimè nunquàm non » inſecuta, cum quodam ſtupore, mentiſque acie » obtuſiori redditâ. »

OBSERVATIO V.

Epilepſia.

Uſus extracti belladonæ & electricitatis contra inveteratam epilepſiam.

Filius Conſiliarii Sz** quarto ætatis anno, initio ſæpiùs, quodam quaſi terrore momentaneo, & leviculâ, ſubitaneâ, brachiorum convulſione perſtringebatur. Cauſam ignorabant. Ea affectio & crebrior evaſit, & diuturnior graviorque, ut tandem in veram epilepſiam abierit, cujus aſſultus non raro quotidianos, & quâvis die plerumquè ſæpiùs perferebat. Nonnunquàm integris quatuordecim diebus, quin &

multò plutibus, immunis à paroxiſmo fuit, abſque manifeſtâ ratione.

Innumera remedia per hos annos adhibita nil effecerunt, niſi ut morbus à quovis ferè medicamine, anthelminticis variis, moſcho, camphorâ, caſtoreo, valerianâ, aſsâ fœtidâ, marte, foliis aurantiorum, cortice Peruviano, fœdo quoque & ſordido menſtrui ſanguinis potu intendi & frequentiùs affligere videretur.

Annum agebat 13[tium], quo mihi concredebatur. Dedi exactâ Æſtate anni 1779 extractum radicis belladonæ, minutiſſimâ primùm doſi, ſenſim auctâ, ut ſub finem anni ejuſdem intra nychthemeron grana viginti devoraret in quinque doſes diviſa.

Paroxyſmi ab aſſumto extracto mitigati primò, dein totis ſeptimanis non redire; reverſique imperfecti fuêrunt, & qui ægrum in terram non proruerent, neque mente privarent, & citò evaneſcerent, præcipuè ſi quis fortiter alloqueretur trementem ægrum. Verùm, noctu atque inter dormiendum, nihilominùs ſubindè verus perfectusque rediit epilepſiæ inſultus.

Juſſi ut doſin dormitum eunti, & aliam mediâ de nocte propinent.

Non rediit ampliùs acceſſio nocturna; interdiù verò rariùs atque imperfectè.

Spes eſt, eodem remedio, quod morbum cicuravit, eum penitùs fore perſanandum.

Dùm hæc typis mandantur, ad machinam electricam æger quotidiè accedit. Sub uſu electricitatis, & pilularum ex belladonæ extracto paratarum, nullus eſt jam à multis ſeptimanis epilepſiæ paroxyſmus, neque imperfectus, obſervatus.

OBSERVATIO VI.

Convulſio ex terrore.

Octo annorum Puer, ſemper anteà ſanus, pridie feſti Nicolai ſimulato ſpectro terrebatur. Exactis ab eo terrore 24 horis, cùm iterùm putaret ſe terreri

(etſi nemo tunc ipſum terrefecerit,) ſubitò parentem adprehendit, clamatque, ſe à ſpectro jam correptum iri. Hic metus, cum clamore & fugâ ad proximum adſtantem, hucuſquè frequenter rediit inſperatò, quâvis ferè die, ſubindè tamen poſt plures primùm elapſos dies.

In noſocomio id illi accidit aliquoties; curſitando, clamando, proxima quævis validè apprehendendo, per aliquot minuta ineptiebat, inſaniebatque.

Sumit quotidie gr. j. belladonæ. Alterâ die, ex quo ſumere hoc remedium cœpit, totâ die inſaniebat, noctemque egit inſomnem. Indè à paroxyſmo immunis manſit uſque ad 2^dam^ Nov., ubi per aliquot minuta prioris morbi acceſſum patiebatur. Die ſequenti dedi extracti belladonæ gr. ij.

Die 9^nâ^ Nov. denuò paroxyſmus rediit. Data ſunt gr. iij.

Cùm acceſſiones morbi frequentiùs reverterentur, cum impotentiâ mentis, & alterius aut cruris aut brachii vel utriuſque convulſione, & ſopor, brevì quidem evanidus, paroxyſmum terminaret, morbuſque ſub uſu belladonæ ad epilepſiam magis magiſque accederet; verminoſum quid ſubeſſe in macro puero coloris terrei, ruſtico & pauperiore arbitratus, purgare ventrem anthelminticis cœpi. Crebriores indè paroxyſmi. Camphorâ & extracto chamomillæ nunc utitur; verum hucuſquè abſque effectu optato.

Seriùs ad machinam electricam adductus melioris eſſe coloris cœpit, & rariores multò levioreſque pati paroxyſmos.

OBSERVATIO VII.

Chorea S. Viti.

Chorea S. Viti antelminticis, & pituitam incidentibus ſanata.

Juvenis 16 annorum, cellæ vinariæ curator, die 23 Maii 1779, caput temulentum querebatur, cætera ſanus.

Die ſequenti temulentia major, ardor cum ſenſu preſſionis ad ſcrobiculum, utriuſque hypochondrii

inflatio, ructus ſubacidi, nauſeæ, conatus vomendi, febricula vaga, dolor per lævum bracchium veluti rheumaticus, ac ſenſus urticationis cum leviculâ ſubindè ejuſdem contractione, & momentaneâ convulſione: noctes turbatæ.

Die 26. Maii brachium ſiniſtrum geſticulationes motusque facit, magis magisque inordinatos, atque animæ imperanti obedit minùs. Symptomata reliqua perſtiterunt.

Die 27, irâ excanduit. Omnia pejora, cum ſiniſtri cruris quoque motu inordinato.

Die 28, lingua exiguis puſtulis obſita, atque oris in lævum latus retractio acceſſit.

Die 30 Maii in facie quoque quædam puſtulæ effloruerunt: augebantur priora. Venæ ſectio, quam die ſequenti repetiit: levamen nullum. Noctes perquàm inquietæ.

1^mâ^ Junii, in noſocomium ſuſceptus eſt. Præter ſuperiùs enarrata, linguam albeſcentem exhibuit. Alvus difficilis & rara ſemper fuit.

Sumtis ſolventibus, ſalinis, emeticum hauſit: vomuit amara. Febricula diſparuit, cum omni moleſtiâ præcordiorum. Artus multò quietiores.

Poſt emeſin eccoprotica ſumſit, atque ita eſt emendatus, ut die 7^mâ^ Julii de ſolo fermè ſiniſtri brachii atque humeri dolore rheumatico querelas moveret. Poſito igitur inter ſcapulas veſicante, diaphoreticus potus exhibebatur. Verùm die ſequente, (8 Junii) abſque cauſsâ manifeſtâ incœpit flere, geſticulari omnibus artubus, trunco corporis, capite, muſculis omnibus faciei, & multa fatua per vices loqui.

A gummiferulaceis pejus habuit, à camphorâ peſſimè. Continuum oris gluten & dentium ſordes accuſavit.

Ab eccoproticis ſalinis emendabatur denuò, non curabatur.

Ab extracto radicis belladonæ vertigo, cephalalgia, delirium, furor eſt ortus, ut, eo ſepoſito, purgare denuò ventrem placuerit rheo, & ſalibus mediis, cum multo oxymelle ſquillitico propinatis. Indè lumbricum

dejecit, (plures jam olìm repetitìm ſeceſſiſſe aiebat), & pituitam; alvo mediocriter, ſed quotidiè, fluente. Oris gluten, artus, atque omnia reliqua ſic emendata ſunt, ut ſub menſis ejuſdem finem ſanus ad ſuos redierit.

OBSERVATIO VIII.

Chorea S. Viti priori ſimilis.

Choream S. Viti, ab amareſcente primarum viarum pituitâ natam, ſolventibus, eccoproticis, rheo, arcano duplicato & oxymelle ſquillitico ſanavi in aliâ puellâ, quam diuturnus ante eum morbum rheumatiſmus afflixit, neglectus, atque in choream S. Viti ſuaptè tandem fatiſcens. Nocuêre ſtimulantia, extractum quoque radicis belladonæ, flores zinci, flamma electrica, in eâ ſpecie choreæ, quam tubi inteſtinalis pituita & vermes produxerunt. *Idem morbus, eodem morbo ſanatus.*

OBSERVATIO IX.

Tetanus maxillæ, fracturis & contuſionibus ſuperveniens, lethalis.

Magdalena KANINGERIN die 26 Junii, ſuccensâ turri pulveratiâ, ſingulari ratione lædebatur. Brachium dextrum binis in locis diffractum. Pes ſiniſter infra malleolum externum vulnere cutaneo læſus. Crus ſiniſtrum & ejuſdem lateris femur ac nates, validiſſimè ſugillata. Aptè deligata benè habuit, ac multò meliùs quàm omnes alii eodem tempore & ex eâdem ratione ægrotantes: venæ ſectio facta.

Die 3tiâ, levis dolor lateris ſiniſtri punctorius, levicula febris: Venæ ſectio & potus tepidus emolliens, eâdem adhuc die dolorem ſuſtulit.

Attamen vulnus illud pedis cutaneum eâdem die gangræneſcere cœpit. Scarificatio facta eſt partis gangrænoſæ, & deligatio cum ſpiritu terebinthinæ, camphorâ, unguento de ſtyrace &c.

Partes gangrænoſæ die 7^{mâ} ſeceſsêre. Tendo nudus, boni coloris & integer apparuit. Nullus ullibi dolor.

Die 9^{nâ}, ſerâ veſperâ, tetanus maxillæ per vices acceſſit; noctu perſtitit, ita ut apicem minimi digiti difficillimè utrique maxillæ interponeres. Per vices eâ nocte difficulter deglutivit. Alvus nonniſi enemate, eoque difficulter, movenda. Amaror oris aſſiduus, amaror & aſſumtorum. Per vices quoque nuchæ tenſionem dolorificam, & caput in poſteriora validè retrotrahentem conqueſta.

Manè diei alterius (decimâ morbi), ſymptomata eadem. Balneum totius corporis; cataplaſma anodynum & emolliens ad maxillam; enemata. Opii gr. iv. ſex doſibus ex mixturâ nevroticâ propinabantur. A balneo levari ſe ait. Illud opiſthotonicum rariùs jam & mitiùs per vices redit. Maxilla paullò latiùs diduci poteſt; noctu verò denuò maxillæ arctiùs ad ſe invicem accedunt; ita ut ſpatium lineæ dimidiæ vix fuerit relictum.

11^{mâ} morbi, manè, eadem ut noctu. Frequenter exordia opiſthotoni recurrunt. Opii gr. v. intra 12 horas ex mixturâ nevroticâ. Balnea eâ die bina; enemata; cataplaſma ex fol. hyoſcyami, flor. chamomill. fimo equino; nil profectum. Datæ ſunt refractæ doſes tartari emetici; non ſcopo emetico, ſed alterante, antiſpaſmodico: nauſeæ inanes, & ſine levamine; nox inſomnis.

Manè (12^{mâ}) datur ſequens mixtura:

℞. Camph. mucilag. gummi arabic. ſolutæ, drachm. ſem.

Opii puri . . . . gr. vij.
Syrupi diacodii . . . . . unc. j. ſem.
Aquæ chamomillæ . . . . . . unc. v.

M. D. omni bihorio duo cochlearia: bina balnea. Levamen nullum.

Tetanus eo morbi tempore acceſſit, quo nullibi ullum dolorem eſt queſta, atque optimè ſe habuerat.

Magna ſugillationis pars diſcuſſa eſt. In infimo ſiniſtro externo femore levis apertura ſponte

eſt facta, quæ rubrum humorem effudit & copioſum. Latum in natibus ſiniſtris & impurum ulcus jam indè ab initio.

12^{mà}: nox inſomnis: paroxyſmi opiſthotonici frequentiores: mixtura heſterna, ſed auctâ opii doſi. Levamen nullum.

13^{tià} morbi, frequentiores & validiores paroxyſmi opiſthotoni. Difficilior in dies & horas deglutitio. Erecta meliùs habet. Meliùs etiam, ſi invadente opiſthotono caput vi ab adſtante in anteriora urgeatur. Pulſus celeres ſemper, & hodiè ſolitò debiliores. Opiſthotonus ſemper cum metu ſuffocationis & ſtrangulationis erat conjunctus. Alvus non, niſi enemate ſollicitata, parciſſima, difficilis; ſudores. Ulcera coloris leviter plumbei, atque hodiè ſicciora. Veſperi ſubindè abſona loquebatur: mens dein rediit perfectè. Poſt mediam noctem periit.

Sumſit in morbi decurſu, præter alia ſuperiùs commemorata, decoctum corticis Peruviani, additâ ſub finem morbi radice valerianæ ſylv. Liquore anod. min. Hoffm. & ſyrupo chamomill.

S E C T I O.

In thorace dextro ſanguinis grumoſi unciæ circiter tres. In eo thoracis cavo, ſiniſtro nempè, quod primis diebus pleuriticè doluit, nil præternaturale inveniebatur.

In femore ſiniſtro contuſo ſanguis per telam celluloſam hinc indè deprehendebatur diffuſus, non magnâ quantitate, nec magnas efficiens collectiones. Videbatur illud ſanguineum adhuc reſorberi potuiſſe, ſi ægra vixiſſet.

Fors in eo erravi, quòd non plures fecerim venæ ſectiones: tres univerſim me feciſſe ſcio, primam initio, alteram cùm pleuriticè inciperet dolere, tertiam invadente tetano. Sed benè habere viſa eſt, uſquè dùm tetanus accederet; hinc plures, ante adventum tetani, venæ ſectiones non feci.

OBSERVATIO X.

Tetanus maxillæ, vulneri ſuperveniens, ſanatus.

Vocabar ad nobilem feminam viginti aliquot annos natam, octavo graviditatis menſe, die 18^{vâ} Julii 1779, ut conſilio intereſſem. Hiſtoriam morbi egregius ejus Medicus DE BEGONTINA *Junior*, hanc dedit.

Ante ſedecim dies (ſcilicet 2^{dâ} Julii 1779), ex alto decidit, altitudine circiter 14 pedum. Dextrum crus paullò ſupra malleolos diffractum in fruſtula, quorum quædam ex amplo vulnere exemta ſunt. Calcaneum fractum, & vulneratus pedis calx vulnere lato.

Repoſitio facta eſt: pus tenue; noctes inquietæ. Dabatur cortex Peruvianus, & veſperi paregoricum.

Die à lapſu 14^{tâ}, utrinquè ad maxillæ articulos ſenſus conſtrictionis, identidem increſcens, ita ut die 16^{tâ} à lapſu, cùm me vocarent, vix digitus poſſet dentibus interponi. Bacillum ligneum mordicùs tenebat, quo prohibere conabatur plenam utriuſque maxillæ contractionem. Pus hodiè laudabilius; quies. Nulli hodiè ullibi dolores.

Infauſtam feci prognoſin, nihilominùs ſequentia propoſui:

℞. Pulv. cort. Peruv.
--- rad. valerianæ ſylv. aa.
drachm. ſem.
Moſchi.
Camphoræ aa. gr. ij.
Syrup. chamomill. q. ſ.
F. bolus, dentur tales Nro. viij.;
omni trihorio bolum ſumat.

Veſperi ſumat mixturam opiatam; & maxillis adplicet cataplaſma ex foliis hyoſcyami, cum lacte coctis & camphorâ.

Die 1^{mâ} Auguſti per vices acceſſit levior opiſthotonus, iſque frequenter poſteà rediit ad diem uſque 6^{tam} Auguſti.

Die 2^{dâ} Auguſt. manè, leves partûs dolores acceſſerant,

ſerant, ſed fugitivi; quotidiè horis matutinis reverſi, iterùmque evanidi.

Noctes tranquillæ erant, leves ſolùm hinc indè motus artuum convulſivi inter dormiendum.

Dolor in loco vulnerato exiguus, & vix ullus toto tempore obſervabatur: quin immò, per omne id tempus quo tetanus adfuit, dolor in vulnere erat multò minor quàm ante ejuſdem acceſſum.

Inter dormiendum maxillæ ſponte diducebantur, ita ut bacillus, quem dentibus interpoſuit ad impediendam plenariam maxillarum clauſuram, in ſomno ſæpenumerò ex maxillis relaxatis, atque aliquantùm magis hiantibus, elaberetur.

Relicto moſcho & camphorâ (ab utroque enim remedio multùm abhorrebat), uſa eſt cortice & valerianâ; veſperi opio.

Die 9nâ Auguſt. circa octavam matutinam fœtum maturum & vegetum facili partu excluſit.

Pus toto hoc tempore bonum fuit. Sæpiùs fruſtula & fragmenta oſſiculorum excipiebantur.

Die 26ta Auguſt. Maritus mihi retulit: Uxorem à 14 diebus non jam indigere bacillo ligneo, quem anteà mordicùs tenebat; poſſe maxillas parumper diducere: cætera benè valere.

Toto tempore utebatur cortice Peruviano & radice valerianâ ſylveſtri. Convaluit.

Partu primùm abſoluto, coadunatio fractorum eſt facta.

OBSERVATIO XI.

Tetanus, opiſthotonus, epilepſia, probabiliùs à vermibus, & ſectio.

Sutor 18 annorum, à longo tempore ſanus, 5tâ Maii querebatur manè dolorem in nuchâ continuum, prementem, deſcendentem per dorſum; oppreſſionem pectoris à jugulo ad ſcrobiculum uſque. Noctu ſudor copioſus.

6tâ Maii, omnia eadem. Acceſſit levior, & per

pauca minuta durans maxillæ tetanus. Nox inquieta: ſudor multus.

7ᵐᵃ Maii, in noſocomium venienti, validi caloris ſenſatio utrinquè ad tempora fuit, & lingua multùm ſpurca, ſubflaveſcens; quædam oris amarities per omnes morbi dies, halitus acidum ſpirans, & dolor in nuchâ preſſivus: perſtat oppreſſio pectoris, alvus dura, & pulſus naturali celerior.

Exhibebantur hauſtus ſalini.

Die 8ᵛᵃ, eadem omnia: totius corporis muſculorumque omnium obrigeſcentia ferè continua, ſæpè gravior, nunquàm omninò ſoluta; ita ut nunc tetanus videretur univerſalis, nunc potiùs opiſthotonus: febris intenſior: urinæ croceæ, jumentoſæ, ſemihypoſtaticæ: ſitis: lingua impuriſſima: amaror: odor acidum redolens.

Alvus, pertinaciter clauſa, clyſtere, primò oleoſo, dein acri, reſerata eſt. Hauſtu purgante ex ſale amaro & mannâ iteratò propinato ter purgabatur copioſè.

Noctu binis vicibus epilepticè convellebatur. Linguam aliquoties commordebat. Inſomnis: inquietus. Finito inſultu epileptico, jactitatio, clamor, boatus.

Die 9ⁿᵃ, febris: ſitis. Pectus liberum; impuriſſima lingua. Toto hoc tempore videbatur, ſi quis alloqueretur, veluti ſubridenti vultu reſpondere.

Pulſus toto tempore naturali paullò celerior fuit, non durus. Calor naturali vix major. Urinæ, cereviſiæ inſtar, brevì jumentoſæ, & paullò pòſt ſemihypoſtaticæ, ſedimento ex albo rubeſcente; ſupernatante & vitri parietibus adhærente ſorde multâ mucoſâ.

Hâc die minor muſculorum, colli thoraciſque convulſio agitatioque: at abdomen ligni ad inſtar durum, & hodiè magis quàm præteritis diebus. Minor rigiditas brachiorum, rariorque convulſio. Ter dejecit. Dolor hodiè utrinquè in inguine; penis identidem arrectus.

Dolor ſubitaneus & pungens, circa umbilicum, per vices & crebrò rediit; eoque redeunte, ſubitò

poſtrorſùm convellebatur, convulſione mox iterùm, ſed nunquàm ex integro, ceſſante.

A meridie repentè convellitur, reſpiratione diutiſſimè ſuſpensâ; tandem lividus, ore ſpumas agens, non reſpirans, artubus omnibus raró & leviter agitatis & potiùs obrigeſcentibus, intra octavam horæ partem periit.

Pulſus tempore inſultûs epileptici explorabam; ii erant tenuiſſimi, vix obſervandi, parùm celeres, tandem identidem tenuiores; manente celeritate non magnâ, donec omninò evaneſcerent.

EXTISPICIUM.

Pulmones boni; ſiniſter ſanguine congeſto gravior quàm aliàs ſolet.

Inteſtina omnia flatu valdoperè diſtenta. Jejunum coloris leviter ex rubro liventis, in eoque lumbrici aliquot.

Colon, antequàm in rectum abierat, vaſis ruberrimis, ſolitò majoribus, copioſioribus, liventibus quibuſdam, longitudine ſpithamæ, cum magnâ annexi meſenterii rubentis portione, erat diſtinctum; quod an inflammatorium fuerit, an ſugillatio, an potiùs congeſtio ſanguinis non inflammatoria, à ſpaſmis facta, ignoro.

Omentum ſolitò rubicundius erat. Glandulæ meſenterii majores conſueto & infarctæ apparebant: hepar mollius.

An vermes in cauſsâ fuerunt? An erat aliud acre in inteſtinis, aut alibi? Tenebræ ubiquè.

SPARSA QUÆDAM
VARIA.

CAPUT VII.

Penis fiſſus, hernia veſicæ.

DIe 19 Jun. 1779, nobis infans offerebatur, quindecim menſes natus, qui ſequentia exhibuit. Utrinquè erat hernia ſcrotalis, magna; major tamen in latere dextro. Dextri lateris hernia fuit congenita, ſiniſtri verò, poſt tres primùm à nativitate menſes prodire cœpit, poſtquàm infans aſſiduos anteà validoſque vagitus edidiſſet. Supra oſſa pubis tumor erat, dimidiatum gallinæ ovum magnitudine æquans, ſubrotundus : re accuratè examinatâ, conſtitit eſſe veſicam urinariam, aut ejus ſaltem quamdam partem, quæ inter muſculos abdominis rectos, à ſe invicem dimotos, ſupra oſſa pubis hernioſè prodiit.

Hæc veſicæ hernia pariter fuerat congenita.

Penis in dorſo fiſſus, quouſquè eum poteramus oculis perſequi.

Mortes ſubitæ Hydropicorum.

Complures repentè moriebantur, cùm ex febre acutâ convaleſcerent & cruribus adhuc eſſent œdematoſis, ſi fortè ſomno indulſerant plùs æquo; aqua enim ab inferioribus partibus ſubitò ad encephalon decubuit.

Quidam etiam, aliundè hydropici facti, ſubindè ſubitò ſuffocati perierunt, aquis ad pectus ruentibus; aut apoplectici, ſero encephalon occupante.

Tendo inſenſibilis.

Nudum tendinem, forcipe variè tentatum, indolentem hoc anno vidimus.

In gangrænâ à decubitu, & bubonibus gangrænoſis, magnæ efficaciæ eſſe uſum externum decocti foliorum, aut corticis, ſalicis albæ, certò novi. *Decoctum fol. aut cort. ſalicis albæ antiſepticum.*

Nemo tamen ægrorum gangrænam à decubitu apud nos primùm contraxit; domi verò contractam dictâ ratione in noſocomio ſanavimus.

Puellæ 18 annorum, ſemper anteà ſanæ, à novem ſeptimanis in medio ſterno tumor excrevit oſſeus, dolens per vices incertas, interdiù, noctu, dolore ſcindente, per mammas & brachia diſcurrente: ſubindè dolor penitùs quievit: nulla alia ſigna luis venereæ unquàm adfuerunt. Electuarium ex roob ſambuc. unc. iij. extr. gratiol. dr. iij. & merc. ſubl. corroſ. gr. iij. paratum exhibebatur. Tumor dolorque diſparuerunt. Convaluit. *Febris venerea larvata.*

Huc quoque hiſtoria pertinet puellæ illius febre *quotidianâ venereâ* laborantis, pag. 51.

Luem veneream, aliis præparatis mercurialibus non profligatam, ſanavit mercur. ſublimat. non rarò; quem, aut ſolum dedimus cum roob ſambuci commixtum, aut admixto extracto aconiti, vel gratiolæ.

Sic herpes pone aurem dextram in collo puellæ, ſaniſſimæ ceteroquin & nulla ſigna luis monſtrantis, ſanabatur: variam ſubiit curationem rebelle malum; cauſticis & veſicante impoſito funditùs eroſum, iteratis vicibus ſuccrevit: veneream originem tandem ſuſpicabamur. Verùm, nec litus mercurialis, nec quæcunque hydrargyri præparata, profuerunt. Sublimato & extracto aconiti, cum roob ſambuci commixtis, herpes ceſſit, nec rediit poſthàc.

Multa nobis exempla viſa ſunt luis venereæ, mercurio ſublimato corroſivo perfectè ſanatæ. Verùm in re obviâ certâque, atque ab uno ſolùm alterove contra tot alios ac tantos in dubium vocatâ, nolo diutiùs verſar

Viſi tamen ſunt morbi venerei quidam, qui, mercurio ſublimato rebelles, aliis obediverant mercurialibus remediis, atque his quidem præ illis.

Hinc nullam mercurii præparationem ſemper & ubiquè *in omni* & *ſingulâ* lue venereâ deprædicandam, tanquam *univerſale antivenereum* remedium, arbitrabamur.

Idcircò modò *huic*, modò *illi* præparato locus erat; pro diversâ ægrotantis aut *idioſyncraſiâ*, aut ipſius morbi venerei in variis hominibus *diverſâ modificatione*, aut luis cum aliis morbis morboſiſque conditionibus diversâ *complicatione*.

Malè ergo mercurium ſublimatum ex curâ antiſyphiliticâ quidam penitùs proſcriptum voluerunt, tanquam aut inutilem, aut & perniciofum. Sed malè quoque, tanquam remedium quod ſemper & ubiquè *optimum* eſſet, commendaretur.

Illi igitur, qui luem eo remedio ſæpè & cum conſtantiâ ſanatam referebant, non fuerant atro calculo notandi, tanquàm ſubleſtæ fidei, aut deceptores; utpotè quos vel maximè iterata, caſtaque, & ſine metu, ſine ſpe, & variis in regionibus capta obſervatio mirum quantùm juſtificat.

Profectò non merebantur magni Swietenii manes incuſari tanquam nimiùm quondàm creduli, atque ab aliis decepti. Veras eſſe obſervationes de mercurii ſublimati emolumento, Swietenius ſuis ipſe oculis uſurpârat non raro, & experientiâ propriâ edocebatur, cui hodiernæ quoque obſervationes ſuffragantur.

Liceat hoc loco illis reſpondere, qui malevolis rumoribus circumventi, obſervationes quaſdam Viennenſes atque experimenta iis verbis in dubium vocant, ut reverà omnem his fidem denegari probè conſtet.

Omnia experimenta de remediorum quorundam facultate Viennæ capta, ex ipſorum Auctorum teſtimonio id docent, hoc vel illud remedium non raro profuiſſe præ alio quocunque, atque in morbo deſperato; aliquoties tamen non profuiſſe; nocuiſſe etiam ſubindè.

Sed ecce rem quamdam propemodùm incredibilem!

paucorum illepidiſſimorum hominum invidioſa, ac falſitatis dudùm convicta relatio, de permodeſto hoc virorum gravium aſſerto triumphavit!

Verùm obtrectationem hanc, temerè atque imprudenter prolatam, tempus ipſum & repetita clariſſimorum per Europam virorum experimenta exarmabunt.

Exacerbatio dolorum venereorum meridiana.

In feminâ venereâ, venereis maculis & tophis tibialibus laborante, notabatur quotidiana dolorum exacerbatio circa meridiem exactè recurrens: noctes bonæ erant, & mercurio ſublimato corroſivo ſanabatur.

Rheumatiſmus tibiarum venereus omni *alterno* die *interdiù* rediit horis conſtitutis; noctu ſiluit. Tibiæ, denudatæ & aëri frigido expoſitæ, multò mitiùs doluerunt.

Dolores venereos diu noctuque *continuos* contigit videre; itemque in alio ægro continuos diu noctuque in certâ quâdam brachii parte, cùm alia quædam ejuſdem brachii plaga ſolùm noctu doleret.

Angina mercurialis.

Angina *mercurialis*, item *ulcera mercurialia* faucium benè debebant diſtingui ab *anginâ venereâ*, & *venereis ulceribus*. Ulcus enim faucium venereum mercurio ſanabatur; ortum verò à nimiâ hydrargyri ingeſti quantitate, purgante rhabarbarino & myrobalanis, parcè ſed frequenter exhibitis, & collutoriis adſtringentibus fuerat ſublatum.

Angina mercurialis veſperi atque per noctem intendebatur, & ob hanc veſpertinam exacerbationem *venerea* eſſe videbatur.

Subindè ulcus faucium, quod initio miaſmati venereo debebatur, uſu hydrargyri, properantiùs & copioſiùs exhibiti, non conſolidabatur. Ulcus enim *venereum* deleto miaſmate tranſibat in *mercuriale*.

Curationis difficultatem in lue venereâ potiùs ex tempore quo miaſma intra corpus delituit, quàm ex

ſymptomatum gravitate aut numero, dimetiendas arbitrabamur. Inveteratum atque annoſum morbum, & palliante ſubindè curâ mitificatum, laborioſè ſanavimus & tardè, & acrioribus ſolùm hydrargyri præparatis, aliiſque etiam remediis pro morbi complicati naturâ in opem vocatis. Luem verò recentem, utut pleno venereorum graviumque ſymptomatum agmine ſtipatam, abſque alterius aut morbi aut morboſæ conditionis conſortio, ſanavimus citiùs, & mitioribus mercurii præparatis, atque iis plerumquè ſolis.

Lues non rarò levis initio viſa eſt, & ob pauca, eaque dubia ſymptomata, de ejus præſentiâ ancipites ſubindè hæſimus. Pauxillum mercurii dabatur; mox certa luis ſigna comparuerunt, morbo è latebris in lucem protracto, & quis eſſet monſtrante.

Binas puellas hydrargyro ſanavi, ſorores, 10 unam, alteram 11 annos natam, rheumate venereo & tophis affectam utramque; probis moribus, & circumſpectè educatas, ſanas ad id uſque ætatis. Nulla alia luis ſigna aut præcedebant, aut comitabantur. Parens ajebat, ſe adhuc cœlibem gonorrhœâ laborâſſe, diù durante atque neglectâ, donec ſponte evaneſceret. Illæſam uxoris ſanitatem & fuiſſe antehàc & adhucdùm eſſe. Sanatis puellis, qui iis adhucdùm ægrotantibus, parens anginam, noctu graviorem querebatur; cujus quoſdam, utut leviores aſſultus, ſæpiùs jam & à multis annis perſenſit, fugaces tamen: frons quoque maculis efflоruit, quales in venereis ſolent; ulcerabatur labium oris ſuperius & fauces. Tandem ſanabatur decocto guajaci & antimonii, & mercurio ſublimato corroſivo cum extracto aconiti; ita tamen ut labium ſuperius identidem de novo ulceraretur, donec remediis mercurialibus, ad ipſam affectam plagam adplicatis, conſolidaretur. Triennium eſt ex quo integrâ ſanitate gaudet.

Puella quædam, undecimum ætatis annum nondùm egreſſa, tophos in utrâque tibiâ exhibebat, & articulorum ſyphiliticos cruciatus; ante hanc ætatem prorsùs ſana, & abſque aliis luis ſignis. Omnis ſuſpicio

procul abfuit morbi conſortio contracti. Puellæ mater dolorem cubiti ſiniſtri, plurimis annis, noctu exacerbatum, & jam ante quàm enixa prolem eſſet, perſenſit. Dolore tandem hoc anno præter modum increſcente, nos adit & filiam unà adducit; utramque mercurio ſublimato ita ſanavimus, ut, per annum ad id uſque tempus quo hæc ſcribo, ambæ incolumem vitam degant, & veteris doloris immunem.

Fomes venereus hæreditate acquiſitus videbatur in his puellis, &, pubertatis annis jamjam inſtantibus, prorupiſſe quaſi recluſo carcere, & viribus ab ætate acceptis.

Triginta quatuor annorum vir gonorrhœam ante aliquot annos, iteratis, ni fallor, vicibus, contraxit. Decocto lignorum copioſè poto gonorrhœa ſanata, articulorum dolor ſublatus eſt, diuturnus & blanda noctis ſilentia turbans. Angina nocturna ulceroſa, maculæ ſyphiliticæ in facie, atque ulcus impurum in parte capitis ſupremi capillatâ pone frontem. Labia ulceris elata erant à telâ celluloſâ prætumidâ, & luxurioſè excreſcente. Utebatur decoctis variis, antimonio, litu quoque mercuriali, & variis quoque hydrargyri præparatis per ſex menſes continuos: angina & artuum tortura emendabantur; ita tamen, ut vagus veſperi noctuque dolor, mitior quidem, nunc hanc nunc illam corporis partem impeteret. Ulcus cicatricem pertinaciter renuebat, fundebatque pus non illaudabile; facies cæterùm ſaniſſimi hominis, & habitus corporis plenus atque athleticus.

Cùm ſaliva identidem, utut non ſupra modum, moveretur, & faciem benè coloratam & paullò turgidiorem viderem, blandis & eccoproticis remediis quotidiè alvum ſollicitare conſtitui, præſcripto ſimul parciori victû. Animus erat vim humorum, ob uſum hydrargyri longiorem, validiùs caput petentium, avocare, atque ita pertinaci ulceri ſubtrahere pabulum, ut impoſito deindè ſiccante remedio, & levi mechanicâ preſſione laxis & luxuriantibus plagæ carni-

bus admotâ, hæc perennis puris ſcaturigo exareſceret.

Longo eccoproticorum uſu ſiccatum ulcus eſt; at manſit vagus ille per vices & noctu maximè incurrens rheumatiſmus, orto in mediâ claviculâ ſiniſtrâ tumore oſſeo, diſſectæ nucis avellanæ hemiſphærium æquante, dolente, ſi rudiùs tetigeras, noctuque. Ulcus ipſum poſt paucas ſeptimanas, cùm recenter obducta cicatrix cæſariem fictitiam, quâ locum crinibus carentem tegebat, ægriùs ferret, &, obortis fortè ſubtus cæſariem ſudoribus, vehementer pruriret, recruduit, neque ampliùs adhibitâ quâcunque methodo cicatricem admiſit. Exoſtoſis unguento mercuriali inungebatur, impoſito extra inunctionum tempora mercuriali emplaſtro.

Cùm per quatuor menſes nihil proficeretur, en febrim validam cum faciei totius eryſipelate repentè exortam; facta venæ ſectio, & dati potus antiphlogiſtici, atque etiam emeticum. Poſt quatuordecim dies à febre profligatâ ulcus coaluit, evaneſcente exoſtoſi artuumque vago dolore.

Poſt quatuordecim ſeptimanas cephalalgia hominem ex improviſo adorta eſt, dolorque in loco nuper cicatriſato validior. Secta vena eſt, & antiphlogiſtico victu paucos intra dies convaluit.

Exacto iterùm menſe, idem capitis dolor eodem modo ſanatus eſt.

Indè firma & vegeta ad hunc uſque diem valetudo perſtat.

Exoſtoſin, & arthritidem vagam, & ulceris pertinaciam, hydrargiroſis cicuravit ſolùm, non autem penitùs devicit. Vehementior febris auxilio fuiſſe contra antiquum morbum videtur; quam utinam in rebelli nonnunquàm atque inveterato malo ita excitare poſſemus, ut, quouſquè ſalutaris foret, intenderetur, neque eos tamen idcircò limites, quos intra ipſius vis medicatrix conſiſteret, egrederetur!

Articulorum dolores nocturnos & tophos, in aliis quoque nullâ ſubindè ratione ſanandos, febris ſuſtulit, quæcunque demùm & undecunquè exorta.

Ipſæ certè febres, teſte Seneca, quædam genera

valetudinis levant, & febris, quod maximè mirum videri poteſt, ſæpè præſidio eſt. Celsus.

Quouſquè continuanda cura antiſyphilitica?

Curam antivenereum eouſquè protrahendam, donec omne miaſma penitùs fuerit exſtinctum, quivis concedet. Sed, quæ ſigna ſunt miaſmatis ex toto deleti? An ſymptomatum plena evaneſcentia? Verùm conſtat indubitatò, luem, quæ penitùs exſtincta videbatur, fuiſſe nonnunquàm ſolummodò ad tempus enervatam, & abſque novo contagio, denuò, ſerò licet, repullulâſſe.

Scirrhorum ſubſtantia.

Scirrhos mammarum dolentes & cultro exſectos aliquoties examinavimus; ſubſtantia dura erat, & molliorem cartilaginem conſiſtentiâ & colore æmulabatur; ita ut nihil organici ſupereſſet, & corpus adpareret homogeneum ac cartilagineum.

Fractorum coalitus impeditus.

Habuimus Duos in noſocomio oſſibus fractis. Unus brachium, fractum repoſitumque, ſæpiùs initio commovit. Non eſt unio facta, licet poſt aliquot dies quietiſſimus cubaret, & fracta non diſlocaret. Alter & brachium & femur ſimul confractum habuit. Brachium conſolidatum eſt, non autem femur, etſi fractos artus ne hilum commoveret.

Sectio feminæ hydrophobæ.

In corpore Feminæ, ex morſu rabidi canis hydrophobæ factæ, accuratiſſimè luſtrato culter anatomicus nihil prorſùs alieni læſique potuit detegere.

Multi hoc anno viſum noſtro auxilio recuperârunt, cataractâ ſubindè *extractâ*, ſubindè verò *depreſſâ*.

Non perindè nobis erat, an *hâc* vel *illâ* ratione

cataractæ medeamur; ſed erat non rarò locus *extractioni*, nonnunquàm verò ſoli *depreſſioni.*

Operatio per *extractionem* nunquàm inſtituebatur, ubi rheumaticus alicubi dolor aut arthriticus ægrum vexârat, aut cephalæa, aut hemicrania; nec iis quibus tempora doluerunt, nec frequenti ophthalmiæ aut eryſipelati ſæpè recurrenti obnoxiis; nec quibus tuſſis longa, aut facies puſtuloſa fuit, aut dentium & gingivarum conditio prava; neque illis demùm, quibus alterutra cornea opacari incœpit, aut oculus vaſis ſanguineis amplioribus aut varicoſis perreptabatur. His inſtituta cataractæ extractio plerumquè malè ceſſit, & oculus poſt operationem inflammabatur, viſu poſthàc aut imminuto, aut etiam penitùs amiſſo.

Eo autem in caſu *depreſſio* ſolummodò locum habuit.

Hanc verò acu argenteâ inſtituebamus, non in apice haſtatâ, ſed in conum longiorem excurrente & tenuem, cùm ejus manubrium calami ſcriptorii craſſitiem, & formam cylindri, & ſeptem pollicum longitudinem haberet.

Hoc inſtrumentum ex argento confectum dixi, ſed cupro largiùs admiſto; ut apici conoideo & ſubtiliori quædam firmitas & robur eſſet.

Acus ita comparata, duobus digitis comprehenſa, lentè gyrando ita intra oculum immittebatur, ut nulla adhibitâ vi, ſed ſolo fermè pondere proprio, adigeretur.

Depreſſionem hoc modo inſtitutam oculus ita ferebat, ut deligatione vix opus habuerit, nihilque unquàm mali ſit conſecutum, nec fuerit ægro neceſſitas decumbendi; præſtabat tamen oculum deligare, cùm lucem repentè admiſſam non rarò ægerrimè ferrent.

Ante aut poſt depreſſionem, valentioribus ſanguis detrahebatur.

Unus, cataractâ depreſsâ, multis vicibus & cum labore vomebat; nihil tamen indè mali eſt conſecutum, neque ideò depreſſa lenticula atque infra vitreum corpus abſcondita priorem ſtationem repetiit.

Quibus lenticulam extracturi eramus, parari corpus debuit, aptumque reddi operationi ſubeundæ.

Diebus aliquot ante operationem tenuiori victu utebantur, & ſanguinis detractione.

Non quovis anni tempore æqualem ſortem experti ſumus; averſabamur conſtitutiones rheumaticas, illas præprimis ubi ventres ſupremi præ infimis impetuntur.

Facilem quotidiè alvum habere, poſt operationem mirùm profuit, eamque enemate ſollicitare potiùs placuit quàm remedio purgante, utut leni.

Poſt operationes quaſcunque chirurgicas dolor in plagâ vulneratâ intendebatur, niſi æger quotidiè & facilè dejiceret.

Aëris boni habenda eſt cura peculiaris; hinc præſtat ſeparato cubiculo committere cui lentem volueris extrahere. Inter alios enim ægros decumbentes aëre veſcuntur immundiore, & in febres tunc epidemicas, aut motus ſaltem febriculoſos, faciliùs labuntur. Febris autem, utut levis, & fortè ſolùm ephemera, id efficiet ut morbifica materies in eâ corporis parte figatur quæ ante febrim imbecillior fuerat dolueratque, in oculo nempè vulnerato.

Has cautelas nos uſus docuit & eventus quidam non boni, ſed quos vitare poſthàc didicimus.

Horâ poſt extractionem elapſâ, & oculo, num ſe omnia ex voto haberent, denuò explorato, cataplaſma impoſuimus ex micâ panis albi & pulpâ pomorum acido-dulcium, cum aquâ coctis, addito florum ſambuci pauxillo.

Maturus hic uſus cataplaſmatis id fecit, ut inflammatio præpediretur, quam ſubindè experti eramus, cum visûs diminutione, aut etiam jacturâ, priuſquàm hoc uſi conſilio eſſemus.

Hinc omnibus fermè indiſcriminatìm poſt operationem hunc fotum admovebamus.

Non erat eadem in inflammationem apud omnes proclivitas: vidi enim in extractione cataractæ ſecundariæ oculum cultello, forfice, hamulo, diù multùmque vexatum, quin ulla fuerit inflammatio ſecuta; ubi aliam, in alio homine ſuſceptam, lentis ex-

tractionem, citò & nitidè & ſine ullâ oculi inſigniore moleſtiâ peractam, inflammatio dira excepit.

Videor mihi obſervâſſe, eos, quibus ſub operatione aliquid humoris vitrei effluxit, fuiſſe ab inflammatione, tantoperè metuendâ, & à cujus abſentiâ omnis fermè operationis felicitas dependet, magis immunes.

Deperditâ quondàm majori vitrei humoris portione, oculum ſemicollapſum, intra nychthemeron denuò ſano æqualem deprehendi turgidumque, & vulnuſculum clauſum.

Emiſſus humor aqueus in alio ægro poſt dimidiam horam denuò erat reſtitutus.

Finis tertiæ Partis.

CONSPECTUS

MATERIARUM PARTIS TERTIÆ.

CAPUT I.

Ephemerides anni 1778, pag. 1

CAPUT II.

Ephemerides anni 1779, 46

CAPUT III.

De cauſâ & Sede Phrenitidis, 93

CAPUT IV.

De naturâ & indole Dyſenteriæ, 130

§. I. *Cur Autor ad ſcribendam Dyſenteriam animum appulerit*, ibid.

§. II. *Dyſenteriæ complicatio & varia diviſio*, 132

§. III. *Febris inflammatoria Dyſenterica, ſeu Dyſenteria inflammatoria, benigna, maligna*, 142

§. IV. *Tentamen novæ diviſionis morbi Dyſenterici, ex cognatione cum vario rheumatiſmo repetitæ*, 144

§. V. *Varii exitus Dyſenteriæ*, 152

§. VI. *Exitus Dyſenteriæ in hydropem*, 158

§. VII. *De variis & remediis & methodis antidyſentericis : quædam Dyſenteriæ proprietates*, 167

§. VIII. *Binæ opiniones erroneæ de indole & ſede materiei Dyſentericæ, deque ejuſdem contagio*, 171

§. IX. *Paraphylaxis*, 174

§. X. *Quænam inſtructio plebi ſit danda, graſſante Dyſenteriâ*, 175

§. X I. *Quid peculiare aut etiam commune habuerint inter ſe quatuor æſtatum Dyſenteriæ,* 178

§. X I I. *De quibuſdam magni momenti minutiis,* 185

CAPUT V.

De morbis quibuſdam ſyſtematis hepatici : præſertìm de ictero, 187

CAPUT VI.

De quibuſdam affectibus nervoſis, 214

CAPUT VII.

Sparſa quædam varia, 228

FINIS.

INDEX

MATERIARUM

Primæ, Secundæ, & Tertiæ Partis.

ABDOMEN ſerum continens, Part. I. *pag.* 90. Abdominis tumores difficillimè ſæpè dignoſcuntur, III. 209. Abortus epidemici, III. 25 56. Vitriolo cupri excitatus, III. 206.

Abſceſſus in cerebello, I, 158, III. 122, 124. In eâdem parte, alter circa os petroſum, tertius circa ſinus laterales in cadavere apoplectici, I. 158. In proſtatâ, I. 93, 138. Ventriculi, verſus cavum abdominis diſruptus, I. 159.

Aconitum. Quamnam quantitatem extracti ferre quis poſſit, III, 89.

Adſtringentium in Dyſenteriâ uſus, II. 254.

Aër concluſus, putridus, ventriculi vim infringit, II. 284. Febrim gaſtricam, aut Noſocomialem, excitat., 285. Frigidiuſculus & recens, maximam vim habet in prohibendis morbis bilioſis, 284.

Ammoniaci ſalis vires incidentes, attenuantes, I. 69, 70. Flores martiales cortici Peruviano optimè junguntur, II. 331. Profuerunt in tertianis, III. 62.

Angina *mercurialis*, III. 231. *Rheumatica*, I. 52. Scarlatinam febrim concomitans, II. 190. Verna anni 1779, III. 61.

Anni 1775. conſtitutio & morbi, I. 1. 1776, I. 5. ad 83. 1777, II, 175 ad 382. Anni 1778. conſtitutio & morbi, III. 1 ad 45. 1779, III. 46 ad 92. Anni partes quædam præ aliis pernicioſæ, I. 168.

Anthrax in brachio, II. 266.

Antidyſenterici nomen cui remedio, ſi ulli, competat, II. 393.

Antiphlogiſtica quænam ſint, diſquiritur, II. 218, 219, 220.

Aortæ arcus ſolito amplior, I. 122. Inflammatio, II. 374. Principium oſſeum, I. 122. Truncus deſcendens oſſeus, *ibid.*

Aphthæ puſtuloſæ & ulceroſæ, II. 263. Earum geneſis & affinitas, *ibid.* Cura, II. 287.

Apoplectici examen anatomicum, Part. I. *pag.* 158, 159. Apoplexia *rheumatica*, III. 71. Apoplexiæ cauſa in latere cerebri ſiniſtro reperta, licet latus oppoſitum corporis paralyticum fuerit, I. 122. Diſtinctio, I. *ibid.*

Aqua in abdominis capacitate collecta, I. 90, 114, 164. II. 371, 389. III. 194, 204. In pectoris cavo, I. 85, 88, 92, 119, 132, 140, 152. II. 371, 378. III. 196, 209. In pericardio viſa, I. 143. II. 378. III. 194. Inter meninges cerebri detecta, I. 121, 123. In tunicâ vaginali teſtis, I. 93, III. 197. In ventriculis cerebri, I. 139.

Arteria aorta oſſea. I. 122, 140. Pulmonalis pro parte oſſificata, I. 122.

Arthritis ſæpè oritur ex præmaturo corticis Peruviani uſu, I. 80. Quomodò hæc ſanetur, *ibid.*

Arnicæ *flores*. Obſervata circa eorum uſum, III. 85, 90. *Radix*, Hujus vires in febribus gaſtricis, meſentericis, putridis, malignis, I. 70. II. 393. In Dyſenteriâ, I. 77. II. 202, 393. Obſervationes circa eam, III. 87, 140.

Aſthmatis ſpecies variæ, I. 85. III. 81.

Atmoſpheræ diverſus habitus ad hominum diverſam valetudinem, quandò demùm determinari poterit, I. 41.

Atrophia, rheumatiſmos originis gaſtricæ, malè curatos, inſecuta, III. 16.

Auenbrugger. Ipſius inventum, de percuſſione thoracis, ut ſigno abſtruſorum morborum, laudatum. III. 82, 83.

Autoris ipſius morbus. II. 179.

B.

BELLADONÆ radicis extractum in Choreâ S. Viti laudadatum, III. 214. In convulſione, III. 216. In epilepſiâ, III. 216, 217. Mutationes ab hoc extracto in corpore obſervatæ, III. 217.

Biliferis ductibus omninò perviis, icterus tamen adeſſe poteſt, III. 190, 193.

Bilioſi morbi non ſemper iidem ſunt, I. 22, 69. Aër frigidiuſculus & recens maximam vim habet in prohibendis illis, II. 284.

Bilioſorum rubor, II. 243, 277. Bilis nomine, crudus & amareſcens apparatus, in ventriculo & ejus viciniâ collectus, I. 20. Undè originem trahat, I. 22. Ejus differentia varia, *ibid.* Eſt adultæ Æſtatis & Autumni ſoboles, I. 21. Bilioſi tamen morbi in aliud anni tempus ſæpè incidunt, I. 22. Quomodò morbi bilioſi Veris & adultæ

Æſtatis differant, *ibid.* Bilis poſt capitis læſiones imperium, III. 115. Qualitate & quantitate peccans, morborum malignorum & petechialium ſæpè cauſa eſt, I. 107. Hæc diverſâ ratione nocet & occidit, I. *ibid.*

Bronchiorum rami oſſei, I. 145.

Bubones gangrænoſi. Decoctum foliorum & corticis ſalicis albæ tanquam egregium remedium laudatum, III. 229.

C.

CALCULUS, Choledochum ductum obturans, I. 119. In duodeno viſus, I. 164.

Calculi, in veſiculâ felleâ inventi, I. 161, 164, 167. II. 370. III. 208. Tres hanc veſiculam penitùs replentes, I. 148. *Calculi* ſectio per lithotomum occultum, I. 75.

Cancroſus tumor arcui majori ventriculi inſidens, I. 119.

Capitis affectus plures & graviores à ventriculi & inteſtinorum vitio oriuntur, quàm ab idiopathicâ encephali labe II. 224. Læſiones. Animadverſiones circa eas, II. 393. III. 111. ſeq.

Carotides arteriæ oſſeæ, I. 140.

Cartilagines Coſtarum ictericæ, III. 204.

Carunculæ. An in urethrâ ex malè curatâ gonorræâ excitentur, I, 94.

Cataractæ, à rheumate lentem afficiente, III. 78. Aliarum origo, III. 213. Cura nùnc in extractione, nunc in depreſſione conſiſtere debet, III. 236. Obſervationes circa has operationes, III. *id.* ſeq. Eventus inſtitutæ operationis, III. 38, 39.

Catarrhus. De hoc morbo obſervationes, III. 20. Diverſæ catarrhorum ſpecies non ſunt confundendæ, II. 177. Sæpiùs negliguntur, & cur? *ibid.* Catharrhus ſeroſus, febris catarrhalis benigna, III. 20. Inflammatorius, 21. Peripneumoniæ comes, 21. Gaſtricus, bilioſus putridus, malignus, III. 21. Convaleſcentium ex febre malignâ, III. 22. Poſt morbillos æſtatis 1777, 23. Catarrhalis febris anno 1777 obſervata, II. 176, 188, 190. Ejus cura, II. 176, 188. Catharrhus, à peripneumoniâ aut pleuritide bilioſâ, ſolâ mali vehementiâ, differens, I. 16. Annis 1775 & 1776, per totam ferè Europam, graſſatus, *ibid.* Conveniebat cum eo qui, anno 1580, Europam infeſtabat, I. *ibid.* Symptomata morbi, 16, 17. Quœnam profuerint, 17. Comparatio hujus morbi cum eo, quem deſcripſerunt alii, ca-

tharrho, 18, 19. In omnibus morbus, non fuit idem, 19.
Catarrhus & Coryza canum, III. 23.
Cathetere vulnus in urethrâ productum, I. 101. Applicato urina copioſa educta, III. 207. Catheriſmus diverſo ſucceſſu inſtitutus, I. 90, 101, 138.
Cererebelli abſceſſus, I. 158. III. 121, 124.
Cerebri & cerebelli in febre petechiali ſingularis degeneratio, II. 385. Affectiones idiopathicæ à ſympathicis difficilè diſtinguuntur, II. 204. Cerebri degeneratio in femina, cui, febricitanti, parotides erant ſubortæ, III, 73. In phrenitide, III. 121 ſeq. Poſt fracturas cranii, III. 113, 118. Inflammati ſigna ambigua ſunt, III. 106. Subſtantia morboſa, I. 106, 139, 145. II. 385. III. 73, 113, 118, 121.
Cereorum, urethræ immiſſorum, utilitas & incommoda in ſuppreſſione urinæ, I. 94, 95.
Chloroticarum febris continua, III. 42.
Choledochus ductus anguſtiſſimus, III. 200.
Calculo obturatus, I. 119. Impervius, III. 197.
Obſeſſus corpuſculis rotundis, III. 200. Parietes duros & craſſos habens, III. 202.
Choleræ obſervatio, I. 234.
Chorea S. Viti. Uſus extracti radicis Belladonæ in hoc morbo, III. 214, 220. Antihelminticis & pituitam incidentibus ſanata, III. 219, 221.
Choroïdeus plexus hydatidibus obſeſſus, I. 106. III. 201.
Claſſificationis bonæ febrium neceſſitas, II. 222.
Coli ſitus, ac decurſus, inſolitus, I. 132, 134. Dilatatio magna, *ibid.* Quid mali hæc faciat, I. 136, 137. Contorſio funiculum referens, II. 378.
Colica à rheumate interaneo, III. 54. Bilioſa ejuſdem cum Dyſenteriâ proſapiæ, citò ſanata, I. 74. Bilioſa ſubinflammatoria, II. 338. Pituitoſo-bilioſa, II 240 ſeq. 248. Saturnina, II. 316 ſeq. Ejus cura, 324.
Colicus dolor, pulſibus & urina bonis, per aliquot dies valdè tolerabilis, ſubitò lethalis fieri poteſt, I. 148. Cautelæ in doloribus colicis obſervandæ, II. 250.
Conſtitutionis unius in aliam tranſitus, indèque natæ febres complicatæ, II. 233.
Contagia. Quæ & quot dentur, II. 206. III. 173.
Convulſio chronica. Uſus extracti radicis Belladonæ in eâdem, III. 216. Ex terrore, III. 218.
Cordis dilatatio immenſa, in aſthmatico, I. 159, 164, 165. Poſt repetitas pulmonum inflammationes non raro

reperitur, I. 88. Flacciditas ſumma, I. 167. magnitudo inſolita, I. 140. Vaſa coronaria mirum in modum dilatata, I. 88. 104.

Cortex Peruvianus qua ratione febribus medeatur, I. 48. In febribus larvatis auxilium non adfert, I. 49. Præmaturum ejus uſum ſæpe mala inſequuntur, I. 80. Cum floribus ſalis ammoniaci martialibus combinatus, optimum eſt febrifugum, II. 331. Quomodo in phtiſi & in qua ſpecie conveniat, I. 116.

Cotunnii veſicantia in iſchiade applicandi methodus laudata, I. 60.

Cranii fiſſura & fractura, I. 160, 161. Examen in cadaveribus inſtitutum, III. 113, 119, 120.

Critici dies. Controverſia de dierum criticorum varietate unde nata. I. 39. Doctrina verior horum dierum, obſervationibus recentiorum ſtabilita, I. 39, 40. Obſervationes circa eoſdem, II 285.

Curæ confirmatoriæ neceſſitas, II. 356.

Cyſticus tumor ſupra ſellam turcicam & nervum opticum hærens, I. 159. Ovario adnexus, I. 160.

D.

DEBILITATIS veræ in morbis bilioſis cauſa, & medicatio, II. 281. An veſicantia proſunt? II. 282.

Defluxiones variæ & ad partes varias, III. 77 ſeq. 89.

Delirium bilioſum, I. 10.

Diaphragma. Laminæ ejus cartilagineæ, III. 204. Inflammatum, II 375. Multùm verſus abdomen preſſum a pure, in cavo thoracis collecto, I. 90.

Diarrhœa. In qua ſpecie radix arnicæ præcipue conveniat, II. 393. Symptomatica, pleuriticis non ſemper periculoſa, I. 13, 37. Febri lentæ nervoſæ accedens, ejuſque cura, II. 194.

Dolor capitis bilioſus, I. 22, Symptomata hujus morbi & medendi ratio, I. 23.

Doloris punctorii cauſa in pleuriticis & peripneumonicis quorſum referri debeat, I. 87.

Dolores venerei nocturni, ſuborta febre, ſæpe ſanantur, III. 234. Nonnumquam interdiu graviores ſunt, noctu mitiores, III. 51.

Duodenum a ſtatu naturali recedens, I. 119.

Dura meninx cum piâ inflammata, I. 104, 105. Pus inter eas effuſum, III. 121. Meninges ictericæ, 200, 201.

Dyſenteria anno 1776, obſervata, I. 71. Quomodo ſanata ſit, I. 72, 73. Anno 1777, viſa, a præcedenti diverſa, II. 251. Frequentior & lethalior inter captivos fuit, II. 253. Cognatio inter dyſenteriam & rheumatiſmum, III. 68. Complicatio ejus & varia diviſio, III. 132. Tentamen diviſionis novæ, III. 144. Contagioſa an ſit, III. 173. Exitus varii in ſanitatem, III. 153. In Diarrhœam, 154. In Dyſenteriam chronicam, *idem*. In Teneſmum varium, 155. In rheumata artuum, 156. In Urinæ difficultatem, 157. In Hydropem varium, 158. Indoles & ſedes materiæ dyſentericæ, III. 171. Natura dyſenteriæ unde poſſit determinari, III. 143. Obſervationes variæ circa hunc morbum, II. 253. Prophylaxis hujus morbi, III. 174. Putrida, III. 142. Quænam inſtructio plebi danda, regnante hoc morbo, III. 175. Remedia varia antidyſenterica, 167 ſeq. Non datur univerſale, 185. Arnicæ radix bene adhibita, II. 202, 393. Rheumatico-bilioſa, compoſita ex Dyſenteria ſimplici & bilioſa, materie commota, III. 136. Sicca qualis ſit, I. 80. III. 67. Symplex, III. 132. Quid profuerit & nocuerit, 133, 134. Explicatio methodi medendi aliorum, *ibid.* Ulcera inteſtinorum in Dyſentericis perrara III. 171. Verna, ut rheuma inteſtinorum phlogiſticum; ſanata, III. 54.

Dyſenteriarum quatuor æſtatum comparatio, III, 178.

Dyſenterica bilioſa febris, III. 138. Rarius periculoſa fuit, *ibid.* Niſi complicata inflammatione, 139. Methodus medendi qualis fuerit, *idem.* Quos exitus habuerit, 140.

E.

ELECTRICITAS quid in paralyſi ſaturnina fecerit, II. 390, 391. In Epilepſia inveterata, III. 218.

Emeticorum uſus in morbis malignis, I. 108. In Pleuritide vel peripneumoniâ bilioſâ, I. 8. In delirio à phlebotomiâ, 10, 23. Rheumatiſmo bilioſo, I. 15. Dolore capitis bilioſo, cum catharticis, I. 23, 24. Eorum vices purgantia ſupplere non poſſunt, I. 33 ſeq. Præ ſolis purgantibus præſtantia, I. 35. Optimus, I. 35. In cruentâ ſputatione mirificus, II. 231, 235, 236, 276.

Emollientium in Dyſenteriâ uſus, II. 254.

Empyema pleuritides rheumatico-inflammatorias promtiùs inſequitur, III. 83.

Enteritis rheumatica, I. 49. Non adeo gravibus ſtipatur ſymptomatibus, quam vera, I. 50. Quomodo curata ſit, I. 52.

Epilepſia vomitoriis ſanata, Part. II. *pag*, 258. Veſicantibus curata, II. 259. Extracto radicis belladonæ, III. 217.

Epidemicæ conſtitutionis genium omnes morbi, per idem tempus orti, aſſumunt, II. 41.

Epidemicorum morborum cognitio, eſt dux & acus nautica in aſſequendis innumeris aliis affectionibus morboſis co-regnantibus, III. 19.

Equitatio an in phthiſicis laudari mereatur? I. 117. In quibus morbis conveniat, *ibid.*

Exanthemata ſcabiem referentia, III. 42.

Exanthematum geneſis in ſordibus ſyſtematis gaſtrici ferè ſemper quæri debet, I. 28.

Exoſtoſis, in clavicula, ex cauſa venerea, III. 234.

Expectorantia in vera pulmonum inflammatione nocent, I. 28. Quando conveniant, II. 33 34. Remedium hujus generis optimum, I. 36.

F.

Febres Exanthematicæ an ſtrictè ſint contagioſæ, II. 206. Larvatæ, anno 1776, obſervatæ, I. 47. Primaria harum ſedes in ſyſtemate gaſtrico fuit, I. 48. In ſolo Cortice auxilium non quærendum, I. 48. Veteres in denominandis febribus, non eodem modo ac recentiores, fuerunt verſati, I. 125.

Febrifugum optimum, II. 331.

Febris æſtiva anni 1777. Ejus in variis individuis luſus varii, II. 221. Reflectiones circa narratas 22 Hiſtorias, 273. *Complicationes* ipſius cum aliis morbis, II. 291. Cum vulneribus, ulceribus, II. *idem.* Cum lapſu ab alto, læſionibus capitis, *idem.* 394. Cum varioliſ, morbillis, 292. Cum colica ſaturnina, 315. Mutationes ipſius variæ aliæ, 333, ſeq. Symptomata diverſa, atque metaſtaſes, 336. Ægritudines, quæ hanc febrim exceperunt, II. 364. *Anginoſa.* Uſus veſicantium in hac angina, II. 192. *Bilioſa*, quæ anno 1777 graſſata eſt, miríficis ſymptomatibus ſtipata, II. 203. Varia ejus complicatio, II. 204. *Neglecta*, ſeu ſpecies malignæ febris cum ſymptomate phrenitico, II. 224 ſeq. *Putrida*, *maligna*, I. 125. II. 201. Medendi ratio, I. 157. Materies ſubinde ad vias ſecundas & ad pectus decumbit, I. *ibid.* *Dyſenterica*, III. 138. Putrida dyſenterica, III. 142. *Putrida - Pituitoſa*, quomodo fiat maligna, II. 185, 201, 283. Quænam tunc methodus conveniat, *ibid.* *Bilioſo - pituitoſa* cum morbillis & miliaribus complicata, II. 302, 303,

306, 310, 311. Cum morbillis & variolis, Part. II. pag. 202. *Catarrhalis*, anno 1777, obſervata, II. 176. *Epidemica* invitatur frigidæ potu, æſtuante corpore, II. 313. Terroris noxæ in producenda ea. 314. Mœroris, *ibid.* Iræ, *ibid.* *Eryſipelatoſa*, II. 266, 362. *Gaſtrica.* Quali modo lingua ſeſe habeat, I. 127. Cura ipſius, *ibid.* Aër concluſus putridus, hanc excitat, II. 284. *Inflammatario - putrida*, III. 35. Peculiaris ſpecies, putrida, ſanguinea, III. 55, ſeq. 72. *Lenta nervoſa.* Deſcriptio ejus, quæ 1777, obſervata eſt, II. 193. Symptomata, quæ ſeſe ſubinde junxerunt, eorumque cura, 194. Varia complicatio, & varii gradus, 195, 196. Differentia in feminis & viris, *ibid.* Methodus medendi, 197, 198. Subinde malignitatem induit, *ibid.* Incerta fuit duratio, 199. *Maligna.* Hiſtoria talis febris, I. 105. Non tantum ex putrido, crudo, primarum viarum apparatu producitur, ſed & bile, quantitate & qualitate peccante, I. 106. II. 185. Confirmatur hoc ſectione Anatomica, I. 107. Obſervationes variorum inſtitutæ in cadaveribus eorum qui hac febre laborarunt, I. 108. Emeticorum in his febribus uſus, I. *ibid.* Quibus modis ægros jugulet, I. 168. *Non contagioſa*, II. 285. Notio hujus febris varia, II. 184. Non eſt ſpecifica & ſui generis, ſed alia eſt in alio malignitas, II. 186. *Miliaris*, II. 260. Proprietates ipſius quædam & medendi ratio, 261. *Phrenitica*, III. 126. *Petechialis*, & ſectio, II. 383. *Pituitoſa.* Materiæ hujus ſedes, criſes, III. 75. Differentiæ inter hanc & bilioſam, 76. Varietates, complicationes, cura, *idem.* ſeq. *Puerperarum*, II. 211, 212. Inflammationem mentiebatur, ſed erat à bile, II. *ibid.* Subinde tamen eſt inflammatoria, *ibid.* Pulſuum fallacia in hac febre, ut in aliis, 214. Cujuſdam puerperæ caſus deſcriptus, *ibid.* Quænam nocuerint, 215. Profuerint 216. Medendi ratio, 216 & ſeq. Cur puerperas potiùs quàm gravidas invadat, 220. *Putrida.* Non omnes febres hujus generis eadem methodo ſanari poſſunt, III. 58. Quotidiana remittens, ſub larva paroxyſmi hyſterici, II. 254. *Rheumatica*, II. 191. III. 80. Ejus cura, II. 191. Originis bilioſæ, 240, 244. *Scarlatinoſa*, II. 190. Ejus origo, II. 296. Cura, II. 192. Unà cum miliaribus, II. 265, 303.

Febrium practica claſſificatio cur nondum habeatur, II. 221. Neceſſitas claſſificationis bonæ, II. 222.

Fractorum oſſium coalitus impeditus, III. 235.

Fractura cranii lethalis, I. 160, 161.

Furor ex alvo bilioſâ, cum flueret, compreſsâ, II. 227.

G.

GANGRÆNA à decubitu. Decoctum foliorum & corticis ſalicis albæ egregium eſt remedium, III. 229. Præſente, omnia ſymptomata mitiora redduntur, & incautos ſæpe fallunt, I. 102.

Gaſtritis rheumatica, I. 49. Non ſtipatur ſymptomatibus adeo vehementibus quam vera, 50. Qua ratione curata ſit, 52.

Genitalium, gonorrhæa affectorum, diſſectio, II. 382.

Genu hydropicum ſanatum, III. 67, 71.

Glandulæ meſenterii, magnæ, induratæ, I. 143. III. 204. Sanguinem continentes, II. 375. ſubmaxillares, & parotides magnæ, dolorificæ, III. 54. In urethra tumentes, inflammatæ, ſuppuratæ, I. 94.

Glandulofa corpora pylorum & duodenum obſidentia, III, 53, 54.

Gonorrhœa *levior*. Quæ ipſius ſedes ſit, I. 94. II. 383. *Recens* quomodo optimè ſanetur, I. 98. *Male curata* ſæpè obſtacula in urethra relinquit, I. 93. An inde in urethra caruneulæ producantur, 94. Sæpe mala alia excitat, 97. Præcipue ſi purgante valido ſupreſſa ſit, *ibid.*

Gorteri effatum de phrenitide, I. 129.

H.

HÆMOPTOE in hominibus, corporis habitu tenui, delicato, ſumme irritabili præditis, quomodo tractanda, I. 68. In Phthiſin tranſiens, II. 365. Examen cadaveris, II. 367. In Sartoribus, aliiſque ſæpe obſervata, I. 13.

Hæmoptoes ſpecies variæ. Inflammatoria, III. 6. Momentoſa admonitio in ſananda hac, *idem.* Plethorica; Periodica; ab erodente materie; malignè febrientium; 7. Vulnerario, Peripneumoniæ nothæ ſeu pituitoſæ comes, 8. Bilioſa, 9. II. 232, 235. Abdominalis, III. 10. Illorum, quorum pulmo tuberculis obſeſſus, *idem.* Hydropicorum, 11. Compoſita ex inflammatoria, pituitoſa, bilioſa, 12, 13.

Hæmorrhagiæ uteri epidemicæ, III. 25.

Hemicrania chronica. Cauſa ejus in cadavere detecta, I. 159. Ex retropulſa ophthalmiæ ſeroſæ materie orta, quomodo ſanata, I. 52.

Hemiplegia a bile, II. 223.

Hepar cartilaginoſum, Part. I. *pag.* 164. Concretum cum diaphragmate, magnum, durum, III, 209. Durius, inæquale, III. 115. Durum & magnum, I. 163. III. 193. Flavum, molle, corpuſculis ſebaceis diſtinctum, III. 203. Friabilius ſolito. I. 148. Magnum, ſed ſaniſſimum, I. 92, 140. Pſeudomembrana inveſtitum, 153. Scirrhoſum, ſteatomatoſum, I. 157, 162. Sphacelatum, I. 161. Superficie veluti percoctâ, II. 371. Ulceroſum, I. 158, 162, 164.

Hepatis vaſorum tunicæ præter modum craſſæ, I. 120.

Hepatici ſyſtematis morbi nonnulli, variis obſervatis illuſtrati, III. 187, ſeq. Hepaticus ductus impervius, III. 197. Maximè dilatatus, III. 202.

Hernia ſcrotalis in cadavere viſa, I. 100. Veſicæ, III. 228.

Hirudines cum ſucceſſu applicatæ, II. 257.

Horæorum fructuum uſus in Dyſenteria, III. 137. Abuſus, *idem.*

Hydatis ex dextro pulmone dependens, III. 209. In choroïdeo plexu, I. 106. III. 201.

Hydrocele ſiniſtri teſtis, III. 197.

Hydrophobia, elapſis à morſu diebus octodecim, lethalis, I. 160. In cadavere feminæ hydrophobæ nihil peculiare inventum, III. 235.

Hydropicorum mortes ſubitæ, III. 228.

Hydrops articuli genu, quomodo ſanatus. III. 67, 71. Plethoricus, ſeu ortus à plethora. Obſervationes circa hunc morbum, III. 158, ſeq. Hydropicis quando ſanguis emitti debeat, II. 371.

Hydrothorax inflammatorius, II. 371. Poſt coryzam evanidam, enatus, III. 72.

I.

ICTERUS adeſſe poteſt, ductibus biliferis omnino perviis, III. 190, 193. Chronicus potatorum, III. 202. Quæ in cadavere icterici inventa ſunt, I, 119. Quibus remediis ſanatus ſit, II. 331, 342. III. 212.

Ictericorum efflorеſcentiæ ſcarlatinæ, III. 205.

Ilei cauſæ variæ, medendi ratio, I. 149 & ſeq.

Ileum inteſtinum peculiari modo coarctatum, I. 132. Foramine amplo pertuſum, I. 148.

Inflammatio, ab acri bile generari ſolita, ab omni alia differt, & maligna eſt, I. 107. Inteſtinorum viſa, quam dolor, febris, calor non præceſſerunt, I. 146. II. 149. Cum

febre vix ulla & dolore exiguo, I. 148. Hiſtoria, II. 372, 385, 387. Cadaveris Examen, II. 371, 386, 388. Rheumatiſmum febrilem concomitans, alia eſt quàm ea quæ morbos alios inflammatorios. I. 50. Vera & ſimul chronica rara eſt, I. 51. Viſcerum quandoque obſervatur, abſque conſuetis inflammationis ſignis. III. 202.
Inflammationum thoracis exitus varii, III. 28. Suffocatio, *id.* Hydrothorax, 29. Pulmonum vincula, cohæſiones, *id.* 30. Pulmones granuloſi, & indè aſthma, 31. Quænam reſpiratio in his inflammationibus peſſima, III. 47.
Inſania quandonam timenda, I. 105.
Intermittentes febres, quæ 1776, graſſatæ fuerunt, I. 47. 76, 78, 79.
Inteſtina *coarctata*, I. 132. *Inflammata*, *gangrænoſa*, I. 101, 104, 108, 112, 132, 139, 146, 148, 153. II. 368, 370, 373, 386. III. 27. *Livida*, I. 106, 132, 140. II. 389. III. 202. *Pertuſa* amplo foramine, I. 148. Præter modum *expanſa*, & ſimul ad digitum uſque craſſa, inflammata, in tympanitide, I. 156.
Ipecacuanhæ radix deſideratum effectum ſæpe non producit, I. 36, 69, 72. Qua ratione in morbis malignis conveniat, I. 108.
Iræ in producenda febre bilioſa poteſtas, II. 314.
Iſchuria & mictus teneſmoïdeus, muco albo benigno per urethram fluente, ceſſans, I. 95. Iſchuriæ hiſtoria, I. 90, 99. Cadaveris examen, 92, 100.

L.

LAC an in phthyſi conveniat? I. 116.
Lactis in puerperis incommoda. Quid faciendum, prole mortua, II. 220.
Lardacea materies, pulmonis infimas oras obtegens in homine, qui peripneumonia laboraverat, I. 104.
Lichen Iſlandicus an in phthyſi laudandus, I. 117.
Lien duplo major, quam ſolet, ſed ſanus, I. 92, 140.
Ligamentum latum uteri in ſiniſtro latere breve admodum, cauſa obliquitatis uteri, I. 125, 130. II. 371.
Lingua quomodo in febre gaſtrica ſeſe habeat, I. 127.
Lues Venerea. Curationis difficultas, ex tempore quo miaſma intra corpus delituit, dependet, III. 231. Hereditaria, III. 232. Mercurii ſublimati corroſivi in ea ſananda laudes, III. 229, 230. An dentur ſigna miaſma ex toto eſſe deletum, III. 235.

Luxationis vertebrarum lumborum effectus, I. 156, 165. Dorſi cum fractura, I. 164.

M.

MANIA ex phrenitide, III. 105.

Medicus ſibi ipſi medicinam facere nequit, & cur, II. 178. Neque ſuum morbum recte deſcribere, *ibid.*

Medulla oblongata admodum dura, I. 106.

Meninges, ictericæ, III. 200, 201. Inflammatæ, I. 105. Latis, rubris, cæruleis, atris, maculis obſeſſæ, II. 384. Pus intra illas effuſum, III. 121.

Mercurius vivus in ventriculo inventus, III. 188.

Mercurii corroſivi in ſananda lue venerea laudes, III. 229, 230.

Meſenterii glandulæ cartilagineæ, I. 167. Induratæ, I. 143. III. 204. Sanguinem atrum continentes, II. 375. Tumentes, II. 387. Suppuratio, I. 159. Ulcus cancroſum, I. 146. Vaſa ampliſſima, II. 375.

Metaſtaſis. Ad cerebrum in febribus putridis, III. 74. Quomodo hæc potuit præverti, aut præſens tolli, *idem.* Bilioſa ad brachium, III. 189. Ad partes alias, 190, 212. Peculiaris ad nucham, II. 357. Quæ in Metaſtaſi obſervanda, II. 338.

Meteoriſmus duplex in febribus bilioſis, putridis, malignis, obſervatus, II. 186.

Mictus difficilis in febre æſtiva, II. 285.

Miliares puſtulæ morbillos concomitantes, II. 302, 306, 311. Nervoſam lentam febrem. II. 195. Origo earum, II. 217, 261. Pleuritidi vel peripneumoniæ ſupervenientes, I. 28. Præverti quomodo poſſint, II. 217. Sponte natæ, non coactæ, criticæ fuerunt, III. 72.

Mœroris effectus in functiones ventriculi, inteſtinorum, hepatis, III. 190. Poteſtas in producenda febre bilioſa, II. 314, 344, 345.

Morbi inchoantis ſpecies difficillimè determinatur, I. 30. Maligni hiſtoria, *quo Auctor ipſe laboravit*, II. 179. *Nervorum.* Regulæ in ſanandis iis, II. 256. Quis ſtimulus fibras irritet, ante omnia, inveſtigandum. Hujus cognitione niti curam, exemplis probatur, II. 256 ſeq. Morborum *bilioſorum* ſymptomata, I. 7, 30, ſeq. *Inflammatoriorum & bilioſorum* connubium quando obtingat, II. 278. Quomodo ſanguis eductus tunc ſeſe habuerit, II. *ibid.* Difficulter ſanantur, & quare, II. 361. *Vulgarium* obſervationes non ritè attendi ſolent, I. 156. *Morbilli* cum febre *æſtivâ* anni 1777, II. 292. Cum *bilioſa*, II. 202. *Bilioſo-pituitoſa*, II. 302. *Bilioſo-pituitoſa, miliari*, II. 306. Bilioſo-

pituitoſa, *prægreſſa*, *comitante*, *ſubſequente*, cum miliaribus, & cum exanthemate ſcarlatinam referente, II. 305. Millioſo-pituitoſa, *vernali*, II. 309. Cum miliaribus & petechiis, II. 311. Eorum malignitas & anomalia, II. 301.
Muſculorum caro in venereo fracidiſſima, II. 382.

N.

NECROLOGIA. Excepta ex Necrologiis Noſocomii ad S. S. Trinitatem, I. 154.
Nervina remedia quænam ſint, II. 259.
Noſocomii practici Vindobonenſis deſcriptio, I. Præf.

O.

OBSERVATIONES. Quid de obſervationum collectoribus ſit ſentiendum, I. 155.
Oculorum vitia a defluxione, III. 70.
Odontalgia periodica, cortice ſanata, III. 50. Rheumatica, veſicante curata., I. 52.
Omentum fuſcum, putridum, I. 106, 125, 132. Inflammatum. I. 104. II. 373, 378, 389. Margo ipſius plures ſeries nodorum exhibens, III. 204. Perbreve & reflexum, II. 375.
Ophthalmia ſeroſa ad rheumatiſmos topicos pertinet, I. 49. Per veſicans ſanata, 52. A vitio ventriculi orta, ad veſperam exacerbata, & curato ventriculo ſanata, II. 228, 344, 347, 348, 350. Subindè pro venereâ impoſuit, 344.
Opii in dyſenteria uſus, II. 254. In ſaturnina colica, II. 324.
Opinio pernicioſa, II. 352.
Oſſa in ictero flava, III. 200.
Oſſiculum in ſinu falciformi viſum, I. 121.

P.

PANCREAS inſignis magnitudinis & duritiei, III. 204. Scirrhoſum, I. 162.
Paracentheſis thoracis ſuppurati inſtituta, III. 81. Sectio cadaveris, 82. Quæ cauſa mortis, talem paracentheſin ſæpe citiſſime inſequentis, 84. *Veſicæ*, *in perinæo* inſtituta, I. 100. In *regione hypogaſtrica*, *ibid.* Optime fit in perinæo, I. 101.

Paralyſis in latere dextro, apoplexiæ cauſa, in latere ſiniſtro viſa, I. 122.

Paralyſis ſaturnina. Obſervationes hoc de morbo, ejuſque cura, II. 389 ſeq.

Parotis. Cura, II. 229. Lethalis, III. 73. Secundo pleuritidis die orta morbum ſuſtulit, I. 13. Quomodo fuerit diſſipata. Ibid.

Pectoris affectus ſpurius, I. 78. Morbi. Prognoſis in his ex ſpirandi libertate majori vel minori formanda, I. 105. Signum ex percuſſionne thoracis, III. 82, 83. A bile orti, I. 6, ſeq. Eorum frequentia, medendi methodus, periculum, 25, 26, ſeq.

Penis fiſſus, III. 228.

Pericardium puriformi materie refertum, II. 374. Seri uncias octo continens, I. 114.

Peripneumonia. *Bilioſa* cum ſputo cruento, II. 232. *Pituitoſa* II. 340. Ejus cura, ib. 355, 356. Signum certæ mortis, III, 28. Sectio anatomica hoc morbo defuncti, I. 104.

Peritonæum inflammatum, I. 148. Scirrhoſum, craſſiſſimum, I. 161.

Peſtis contagium probatum, II. 206. ſeq. Natura. 208. Queſtiones variæ, ibid, 209, 210.

Petechiæ. An regimini calido ſoli debeantur? I. 64. In extremitatibus viſæ ad muſculos uſque penetrarunt, I. 112. In inteſtinis, meſenterio, peritonæo, cordis externa ſuperficie obſervatæ, I. 112. II. 385. Intùs humorem extravaſatum continebant, I. 112. Bilioſum, morbum concomitantes, I. 61. Morbillis & miliaribus intermixtæ, II. 311. Obſervatæ in iis, quibus peculiaris ſaburra erat, III. 60.

Petechialium morborum malignorum cauſa unde petenda, I. 107, 146.

Phrenitis bilioſa emeſi curata, II. 223. Deſcriptio hujus morbi, III. 93. Hiſtoriæ quorumdam phreniticorum, 94. Dantur diverſæ phrenitides, & non una ſemper eademque phrenitidis cauſa & cauſæ ſedes eſt, 102. Diviſio phrenitidis unde petenda, 104, 108. Morbi hujus in maniam converſio, 105. Amplitudo ipſius, 110. A ſero intra caput effuſo poſt lapſum ab alto, 111. A ſugillatione encephali poſt lapſum, 112. Poſt caſum forte ſympathica, 114. Ab æſtatis & ignium calore, & abuſu vini, 120. A cerebelli abſceſſu & pure intra meninges effuſo, 121. A pure in encephalo, 125. Poſt graviſſimam cruris contuſio-

nem & fracturam, 127. Ab irâ, 128. *Gorteri* effatum de phrenitide, 129.

Phthiſis ex catharro æſtivo & autumnali neglecto, III. 45. Ex pleuritide ſeu peripneumonia occulta, I. 65, 66. Quænam profuerint vel nocuerint in ea, quæ pleuritidem inſequuta erat, III. 49. *Ex tuſſi ſtomachica*, II. 343. Extiſpicia ex hac cauſa tabidorum. ib. Quinam huic phthiſi magis obnoxii erant, ib. *Incipiens* ſolis antiphlogiſticis ſanata, III. 91. Poſt hœmoptoën enata, II. 365. *Pituitoſa*, a febribus gaſtricis, quæ in malignas abière, frequens, quomodo curata, II. 226, 227. *Pulmonalis* quare adeo difficulter ſanetur, I. 115. Quænam remedia conveniant aut noceant, I. 116; 117, 118.

Pia mater inflammata, II. 369. Inter hanc & cerebrum ſerum rubellum, id. Membranam aponeuroticam æmulans, I, 121.

Piſtores, morbis acutis correpti, facilius pereunt, I. 132.

Placenta oſculo uterino ſupertenſa, III. 208.

Pleura craſſa admodum, quodammodo cartilaginea, I. 139. Doloris punctorii ſedes, in pleuritide & peripneumonia, male in pleura quæritur, I. 87, 88. Inflammata valde, III. 26. Sine dolore, III. 166. Saniſſima in pleuritide: I. 152, 153. Cum dolore punctorio lateris & inflammatione pulmonis, II. 370.

Pleuritis bilioſa, I. 6 Conſtans ejus nota fuit, præter pectoris reſpirationisque affectus, lingua, & oris-ſapor, varia ratione depravatus. 7. Rheumatismus ſubinde jungebatur. *id.* Præter morbum bilioſum nonnullos pulmonum inflammatio tenuit. 8. Aut aliarum partium. 11. Inſtitutâ venæ ſectione ſymptomata exaſperabantur. 8. Purgantia parum emolumenti attulerent, ib. Emetica & leniora purgantia quandoque proficua fuerunt. 9, 10. In omnibus tamen non eodem modo procedere licuit. 9. Succeſſiones ac mutationes variæ. 12. In veram ac inflammatoriam pleurididem, ib. In bilioſam malignam. 14. Ulteriores obſervationes de pleuritidis & peripneumoniæ bilioſæ frequentia, methodo curandi, periculo. 26.

Pleuritis bilioſa *cum ſputo cruento*, II. 231. Gravis admodum ſeu maligna. 237. *Bilioſo-inflammatoria*, ſive vera & eſſentialis, cum vitio primarum viarum bilioſo juncta, I, 61. *Occulta*, ſeu latens, I. 65. Ejus ſigna, *id.* 66 Varii morbi hanc ſæpe poſt ſe relinquunt *ibid. Prognoſis, cura*, 67. Pituitoſa ſeu *notha*, III, 4, 18. *Putrido-inflammatoria* qualis ſit, III. 14. *Rheumatica*. Ejus ſigna diagnoſtica,

I. 52, ſeq. Sedes, 54. Cura, *ibid.* Quando cum bilioſa aut genuina complicatur, 55. Rheumatico - inflammatoria promptiùs *in empyema tranſit*, III. 83. Fallax pulſuum debilitas, III. 48. Feminæ præ viris hac ſpecie laborarunt, *idem.* Vera à ſpuria quomodo dignoſcatûr, I. 41. Quænam ſymptomata utrique conveniant, 43. *Canones* circa uſum veſicantium in pleuritide, 58. *Vera*, inflammatoria, *ſed chronica*, I. 68, 85. Aliquâ labe biliosâ contaminata III. 41. *In hydropico frigidiſſimo* obſervata, II. 363. Cum inflammatione pulmonis dextri & pleurâ ſaniſſimâ, II. 370. *Peſſima* in hoc morbo *ſigna*, I. 87.

Pleuritidis tranſitus in peripneumoniam malus, I. 64, 153.

Pleuroperipneumoniæ hiſtoria, I. 83. ſeq. Sectio cadaveris. 84. Hiſtoria alia, I. 89. Cadaveris examen. 90. Hiſtoria alia, II, 346.

Plexus choroïdei varicibus obſeſſi, II. 369. hydatidibus, I, 106. III. 201.

Polygala an in phthyſi conveniat? I. 117.

Polypi viſi in corde & vaſis majoribus, I, 85, 92, 159. II. 374.

Potus frigidæ, æſtuante corpore hauſtus, febrim incitat epidemicam, II. 313.

Prædictiones futurorum in acutis, II, 287.

Proſtatæ abſceſſus duo, I. 93, 138. Inflammatio, gangræna, tumor, I. 100.

Pſeudomembrana pleuram & pulmonem obtegens; II, 269, 377, III. 29, 30, 83. Pericardium obveſtiens, II. 377.

Pulmo abſceſſibus exiguis innumeris plenus, cultro hepaticam duritiem offerens, I. 114. III. 197. Abſceſſum recondens, I. 142. Prolapſus ad latus, I. 86, 88.

Pulmones. Conſtitutio eorum, in homine qui pleuroperipneumonia laboraverat, I. 84, 86, 87, 88, 90, 104. In hydrothorace, II. 371. Poſt paracentheſin propter empyema inſtitutam, III. 83. In tabidorum cadaveribus, II. 343, 360, 367. Concreti cum pleura, I. 92, 100, 114, 134, 139, 143, 146, 152. II. 369, 374, 386, 389. III, 29, 192, 196. Granuloſi, III. 201, 202. Inflammati, II. 374. III. 26, 27, 192, 194. Maculis parvis nigricantibus variegati, III. 209. Pſeudomembrana obtecti, I. 132, 143, 152. II. 377, 389. Rheumatica inflammatione affecti, quomodo ſe habuerint in cadavere, I, 54. Scirrhoſi in aſthmatico, I. 164, 166. Tuberculis obſeſſi, I. 134.

Pulmonum inflammationes pergraves poſt novem aut un

decim dies, abſque manifeſta evacuatione, cum conſtantia ac ſecuritate ſolutæ, I 13.

Pulſuum fallacia in morbo quocunque thoracis, I. 88. In pleuritide, III. 48. In morbis bilioſis. II. 220. Debilitas vera & fictitia, II. 281, 282.

Purgantia antiphlogiſtica nulla dantur II, 56. Emeticorum vices ſubire non poſſunt, I. 33. In pleuritide & peripneumonia snbilioſa fere ſemper nocuerunt, I. 9.

Pus in cerebello, cerebro, inter meninges viſum, III, 122, 124. 125. Inter diaphragma & pulmonem aliisque in locis concluſum, I, 90, 93.

Puriformis materies in pectoris & abdominis cavo viſa I. 153. Hæc in pſeudomembranas ſæpe concreſcit, & in ſanguine emiſſo cruſtam phlogiſticam videtur conſtituere, *idem*.

Pylorus cancroſus, ſcirrhoſus, cum parte duodeni, I. 159. Durior ſolito & anguſtus, III. 212. Duriſſimus, III. 188.

Q.

Quartanæ, corticis peruviani impatientes, floribus arnicæ ſanatæ, III. 90. irradicatæ quomodo ſint curatæ, III. 46.

R.

Remittentes febres, anno 1776 obſervatæ, I. 46, 47, 61, 69, 76.

Ren ſiniſter innumeris & exiguis abſceſſibus plenus, 92. *Renis dextri defectus*, ſiniſtro aliquantum majore, II 375.

Reſpiratio *abbreviata* & ſimul *accelerata*, ita ut inſpirationes & exſpirationes puſillæ ſint, ſeque cito inſequantur, peſſima eſt in putridis, malignis, & inflammatoriis thoracis morbis. III. 47. *Facilis*, etiamſi pulmones partibus vicinis eſſent firmiter accreti, I. 146.

Rheuma veſicæ, III. 55.

Rheumatica inflammatio ab omni alia differt, I. 50O ptima cura quænam ſit, I. 52. Materies diverſas partes afficiens alios aliosque producit morbos, I. 49. Ex artubus ad pulmones delata, III. 62.

Rheumatiſmi *febriles*, I 14. Fuere vel *inflammatorii*, vel *bilioſi*, *ibid.* 60 Horum ſymptomata & medendi ratio. 15, 16. Quo tempore bilioſi frequentiſſimi fuerint. 16. Ad lumbos, coxam, femur, ſanati veſicante, methodo cotunniana, applicato, 60. Originis gaſtricæ. Horum natura ſedes, cura, III. 16, 17. II 187, 244. Male curati, atrophiam induxerunt, III. 16. *Periodici* cortice ſanati, III. 50. *Scorbutici* unde oriantur, I. 60.

S.

Salis ammoniaci vires incidentes, attenuantes, I. 69, 70.
Salix alba. Decoctum foliorum & corticis in gangræna a decubitu, & bubonibus gangrænoſis, laudatur, III 229.
Sanguini emiſſo non ſemper fidendum, I. 14.
Sanguinis corium phlogiſticum unde oriri videatur, I 153. Quomodo ſeſe habuerit in morbo inflammatorio & bilioſo II. 278. Extravaſatio in cranio, I. 165.
Sartores pulmonum morbis præ aliis laborant, I, 135.
Scarificatio in dorſo inter ſcapulas facta, in vehementi utriusque pulmonis inflammatione laudatur. I 135.
Scirrhorum ſubſtantia, III. 235.
Scorbutus levior, III. 91.
Senſuum internorum vigor, externis abolitis, in morbo maligno, II. 182.
Serum in Abdomine viſum, I. 90. In cavo pectoris I, 85, 88. Vid. Aqua.
Sinus falciformis, oſſiculum continens, I. 121.
Somnus febrem incendit: III. 58.
Spinæ doſi concuſſionis effectus, I. 165.
Strumæ diſſectio, natura, III. 211.
Submaxillares glandulæ magnæ, dolorificæ, III. 54.
Suffocatio ex inflammatione thoracis, III. 25.
Suppreſſionis urinæ hiſtoria, I. 90, 99. Cadaveris examen anatomicum, I. 92. 100.
Sutores hæmorrhagiis pulmonalibus obnoxii ſunt, III. 5.

T.

Tabes ex febre æſtiva, II 359. Ejus generationis ratio & modus. *Ibid.* Quid conſumptorum cadavera exhibuerunt, 360. Medendi methodus, *id.*
Tæniæ portiones variæ rejectæ, I. 142.
Tartari emetici ſolutio optimum eſt vomitorium, I. 35. Qua ratione propinari debeat. 35, 36.
Tempeſtatum ratio, habenda ab eo qui morbos populares deſcripturus eſt, I. 1.
Tendo inſenſibilis, III. 228.
Teneſmi varii, III. 155, ſeq.
Terror convulſionis cauſa, III. 218. Febrem bilioſam producere poteſt, II. 314.
Teſtis, aqua tumidus, ſanatus, III. 70. Suppuratus, I. 139.
Tetanus maxillæ, fracturis & contuſionibus ſuperveniens, lethalis, III. 221. Opiſtotonus & epilepſia probabilius a vermibus, & ſectio, III. 225. Vulneri ſuperveniens ſanatus III. 224.

Thoracis inflammatio a ſtimulo bilioſo acri, II. 375, ſeq. 378. Qualis medicina tunc requiratur, II. 379. percuſſio, ut ſignum abſtruſorum interni pectoris morborum laudata, III. 82.

Thyroïdea glandula, ſubſtantiâ gelatinosâ & glutinosâ diſtenta, I. 114.

Tophy in oſſibus viſi, II. 382. Suborta febre ſubinde ſanantur, III. 234.

Tumor *cancroſus* arcui majori ventriculi inſidens, I. 119. *Cyſticus* ſupra ſellam turcicam & nervum opticum viſus, I. 159. Ovario adhærens, I. 160. Uteri faciei poſteriori adnexus, II. 371. Tumores *abdominis*. Deceptio quædam in explorandis his, III. 211. Tumorum quorumdam in febre bilioſa *geneſis*, II. 243.

Tuſſis *chronica & gaſtrica*, II. 353. *Convulſiva*, II. 191, 267, III. 81. Quædam proprietates ipſius & *cura*, II. 269. Sæpe eſt *ſtomachica*. 273. *Aphoriſmi* nonnulli de hoc morbo 271. *Cruenta*, II. 191. Moleſta illis, qui graviori morbo putrido, ſeu maligno, diutius decubuerunt, quomodo tractanda, I. 128. Stomachica. *Ejus origo & cura*, I. 78, 128, 129, II. 342. Sæpe *in phtiſin abit. Id.* Extiſpicia talium tabidorum, 343.

Tympanitide defuncti cadaver quid exhibuerit, I. 156.

U.

Ulcus cancroſum in meſenterio viſum, I. 146. Hepati & ventriculo concretis adhærens, III. 210. Venereum in capite, III. 233.

Urethra abceſſibus obſita inflammata, I. 93, 100. Cathetere læſa, I. 101. Carunculæ an in ea ex male curata gonorrhæa excitentur, I. 94. Coarctata, 138. Urethræ glandulæ tumentes, inflammatæ, ſuppuratæ, I. 94. Gonorrhæâ affectæ diſſectio, II. 382. Morbi curatu difficillimi, I. 95.

Urina in abdominis cavo inventa, diſruptâ veſicâ, I. 101. Morbos gaſtricos, a colluvie materiæ alienæ ortos, a febribus inflammatoriis diſtinguit, I. 29. Urinæ ſuppreſſionis hiſtoria, I. 90. Sectio cadaveris. 92. Obſervatio alia. 99. Cadaveris examen, 100.

Uterus, ovaria, tubæ, cum recto inteſtino firmiſſimè nexa III. 210. Verrucis obſeſſus, II. 385. Exiguus poſt primum partum, I. 140. Uteri hæmorrhagiæ epidemicæ, III, 25. Oſculum cartilagineum, III. 212. Poſticæ faciei adhærens corpuſculum, caſtaneæ magnitudine, II. 371.

Uteri ſitus obliquus, I. 125, 130. II. 371. Verrucæ. II. 385.

V.

Valvulæ cordis degeneratæ, I. 140.
Variolarum ſtadia, II, 295. Methodus medendi ſingulis ſtadiis. 296, ſeq. Earum diverſæ ſpecies. 300. Cura quare ab aliis alio modo proponatur. 313. *Complicatio* cum febre bilioſa, II. 202, 292. *Inſitio* quo anni tempore fieri debeat, & quæ præparatio requiratur, II. 300. Varioloſi hiſtoria II. 293.
Vaſa coronaria cordis mirum in modum dilatata, I. 88, 154. Sanguifera ſi obrigeſcunt, qualis ictus arteriarum ſeſe manifeſtet, I. 141. Quid in tali caſu agendum, *id.* Vaſorum ad cerebrum tendentium inæqualis capacitas, I. 122.
Venæ ſectio an vomitoriis præmittenda, I. 37. In pleuritide & peripneumonia bilioſæ, momentaneum ſubinde levamen attulit, I. 32. In genere nocuit, I. 10, 26. Niſi vera inflammatio accedens morbum complicatum reddidit, I. 11. Quænam cautelæ tunc fuerint obſervandæ. I. 12. Quatenus bilioſis ſubinde Venæ ſectio prodeſt, I. 45. II. 236. Nullus poteſt ſtatui dierum numerus, ultra quem venæ ſectio in inflammatoriis pectoris morbis admitti nequeat, I. 86. Quandonam *in hydropicis* conveniat, II. 371.
Venerea larvata febris, III. 229. Venerei dolores nonnunquam interdiu graviores ſunt, noctu mitiores, III. 50, 231.
Ventriculi abſceſſus verſus cavum abdominis diſruptus, I. 159. Capacitas major, II. 378. Maxima, III, 27, 188, 211. 208, 210. Contractio, ſic ut craſſum inteſtinum retulerit, I. 140, 143. Medio loco conſtrictus, 140. Interior membrana fuſca, I. 190. Inflammata, 100, 124. Maculatam tigridis pellem referens, I. 112, 125. Lividus interne; I, 132. Magnus, varicoſis vaſis diſtinctus, III, 194. Saburra ejus, qua ratione cerebrum adficiat, III, 103. Spaſmus gravis ſanatus II. 258. Sphacelus, I. 167. Tumor cancroſus, I. 119. Vim infringit aër concluſus, putridus, II 284.
Verrucæ in utero, II. 385.
Vertebralis arteria, ubi intra cranium emergit, oſſea, III, 201. Vertebrarum lumborum luxationis effectus, I. 156, 165. Dorſi cum fractura, I. 164.
Veſica urinaria diſrupta, I, 101. Sugillata, 139.
Veſicæ hernia, III. 228. Paracentheſis in perinæo inſtituta, I. 100. Ut & ſupra os pubis, *ibid.*
Veſicans lateri dolenti raro impoſitum, & *in morbis vere*

inflammatoriis ſæpe noxium, I. 12. *In rheumate* contra, *utiliſſimum*, 12, 15. Quandonam *in pleuriticis* fuerit utile, I 38, 54, 55. In rheumatiſmis topicis, 58. *Canones* circa uſum veſicantium obſervandi, 58. *In febre anginoſa*, II. 192.

Veſicula fellea calculis tribus penitus oppleta, I. 148. Calculos varios continens, I. 164, 167, 370. III. 208. *Defectus ejus*, an ab eroſione? III. 210. Degenerata in ictero, III. 197, ſeq. 202. In iis, quos, colica ſaturnina correptos, ſuperveniens epilepſia peremit, III. 205. Sanguinem, loco bilis, continens, I. 162. Semicartilaginea, I. 161. Rupta, bile in abdomen effuſâ, III. 207. Veſicula fellea turgida admodum, I. 106. Seminalis, pure plena, I. 138.

Veterum ſcriptis qui uti velit, quid noſſe prius debeat, I. 126.

Vigiliæ febrem reſtinguunt, III. 58.

Viſcera abdominalia maxime inflammata, I. 148.

Viſcerum ſitus naturali plane oppoſitus, ſic ut in ſiniſtra parte reperirentur, quæ dextrum occupare ſolent, I. 161.

Viſus depravatus in reconvaleſcente a morbo maligno, II. 183.

Vitriolum cupri, quo fœtus expellatur, ſumtum, III. 269, 206.

Vomica pulmonalis, I. 143.

Vomicarum clauſarum in pulmonibus frequentiſſima geneſis, I. 67.

Vomitoria in rheumate originis gaſtricæ optima, II. 187. Vide tit. Emeticorum, I. 9, 15.

Vomitus bilioſis in morbis levamen, imò curam adfert, 23, 24, 25. Non ſemper æque facilis eſt, I. 69. Quonam remedio optime excitetur, I. 39. II. 286. An præparanda materia ante vomitum ſit, I. 37. Quid de venæ ſectione ſtatuendum, *ibid.* Quo uſque in hoc remedio pergendum, II. 279. Quænam contra indicantia dentur, II. 279, 280. Præſente graviſſima ventriculi inflammatione, abſens, I. 113. A ſcirrho pancreatis, I. 162.

W

WAGNERI methodus curandarum febrium malignarum laudata, I. 108, 109.

Paucula quædam errata benignus Lector corriget.

PRIVILÉGE DU ROI.

LOUIS, PAR LA GRACE DE DIEU, ROI DE FRANCE ET DE NAVARRE; A nos âmés & féaux Conſeillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de notre Hôtel, Grand-Conſeil, Prevôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Juſticiers qu'il appartiendra: SALUT. Notre âmé le ſieur DUPLAIN, Libraire, nous a fait expoſer qu'il déſireroit faire imprimer & donner au Public, un Ouvrage intitulé: *Stoil Ratio Medendi*; s'il nous plaiſoit lui accorder nos Lettres de Permiſſion pour ce néceſſaires. A CES CAUSES, voulant favorablement traiter l'Expoſant, nous lui avons permis & permettons par ces préſentes, de faire imprimer ledit Ouvrage autant de fois que bon lui ſemblera, & de le faire vendre & débiter par tout notre Royaume, pendant le temps de cinq années conſécutives, à compter du jour de la date des Préſentes. FAISONS défenſes à tous Imprimeurs, Libraires & autres perſonnes, de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, d'en introduire d'impreſſion étrangère dans aucun lieu de notre obéiſſance. A LA CHARGE que ces Préſentes ſeront enregiſtrées tout au long ſur le Regiſtre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, dans trois mois de la date d'icelles; &c. VOULONS qu'à la copie des Préſentes, qui ſera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Ouvrage, foi ſoit ajoutée comme à l'original. COMMANDONS au premier notre Huiſſier ou Sergent ſur ce requis, de faire pour l'exécution d'icelles, tous Actes requis & néceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant Clameur de Haro, Charte Normande & Lettres à ce contraires. Car tel eſt notre plaiſir. DONNÉ à Verſailles, le *douzieme* jour du mois de *Juillet*, l'an de grace *mil ſept-cent quatre-vingt-ſix*, & de Notre Régne le treiziéme. Par le Roi, en ſon Conſeil.

Signé, LEBÉGUE.

Regiſtré ſur le Regiſtre XXIII. de la Chambre Royale & Syndicale des Libraires & Imprimeurs de Paris, N° 759, fol. 6, *conformément aux diſpoſitions énoncées dans la préſente Permiſſion, & à la charge de remettre à ladite Chambre les neuf exemplaires preſcrits par l'Arrêt du Conſeil, du* 16 *Avril* 1785. *A Paris, le* 28 *Juillet* 1786.

Signé, VALEYRE le jeune, *Adjoint.*

De l'Imprimerie de LOTTIN *l'aîné*, & de LOTTIN *de S.-Germain*, Imprimeurs-Libraires, rue S.-André-des-Arcs, (N° 27.) 1787.

Q
I
50